André Teleki festőművész
Dobos Katalin: André Teleki, az avatott tehetségű művész.

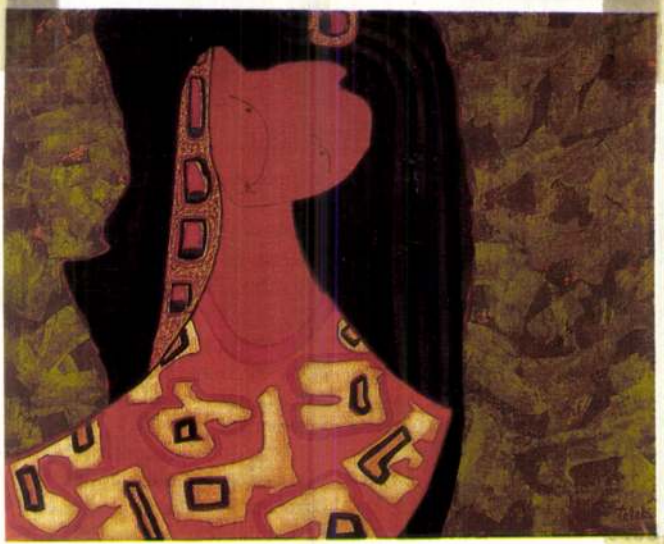

André Teleki: Álom, 65 × 54 cm

Az álmok, látomások varázsa, egzotikus tájak keltette nosztalgia árad *André Teleki* összetéveszthetetlen színés formavilágú vásznairól. Az apai ágon magyar származású, változatos életutat megjárt autodidakta művészt mutatja be 1987. szeptemberi számában a *L'Oeil*.

Művészet, 1988. márc., 39-old.

donos vagy ajándékozó személyéről semmi adatunk nem maradt, származása ismeretlen, ebben az időben még a mesterjegy használata sem volt kötelező. Származására, készítési helyére támpontot csak a sodronyzománc ad: feltehetően ez is erdélyi műhely terméke, ahol a XV. században virágzó zománcfajta még a század végén is készült az ötvösműhelyekben. Így Napraghy Demeter által hozott ajándékként vagy egy erdélyi püspök ajándékaként kerülhetett a győri székesegyház kincstárába.

A negyedik kehely a már említett, szintén XV. századi technika, a filigránművesség egyik remekműve *(7. kép)*. Aranyozott ezüst, hatkaréjos talpán csepp alakú lemezeken drótszálakból kis köröket mintázott az ismeretlen ötvös, melyeken elszórva forrasztotta fel a technika lényegét jelentő apró gömböcskéket. A lemezek felett és között kis gótikus levelek és öntött növényi részletek választják el egymástól a bordákkal keretelt karéjokat. Filigrános a szárgyűrűk és a magas nodusz felülete is: a noduszon három függőleges öntött, áttört nagyon finom indaminta osztja a majdnem gömb alakú felületet.

A kuppakosár díszítése hasonló *(8. kép)*, szinte fordítottja a talpon felerősített mintának: sodronyos keretben felül kerekített lemezeken körökben elhelyezett filigrán ötlik a szemünkbe. Különleges a kehely pártakoszorúja: öntött indasora szétterülő, nyíló virág felszínéhez hasonlít, alul egymást keresztezik a virágok tartó indaszálai. A talp aljába vésve egyik későbbi tulajdonos nevét olvashatjuk: „Car Juliae Marbes 1683." Személye ismeretlen, sem a győri püspökséggel kapcsolatban álló családok, sem a püspökök között nem találtunk hasonló nevet. Így meg kell elégednünk azzal a feltevéssel, hogy a birtokában levő vagy házasság révén örökölt kelyhet – valami személyes esemény alkalmából – 1683-ban a győri székesegyház kincstárának ajándékozta, s ezt az eseményt a rövid felirattal akarta megörökíteni.

A kehely keltezése a XV. század legvége vagy a XVI. század eleje. Ebben a rövid időszakban Magyarországon több ötvösműhelyben is előszeretettel készítették a filigránnal borított liturgikus tárgyakat, elsősorban kelyhet. Úgy tűnik, a korabeli európai emlékanyaggal összevetve, Magyarországon külön kultusza alakult ki az egész felületen beborított filigránnos tárgyaknak, míg a közeli országok gyakorlatában inkább más technikákkal vegyesen alkalmazták ezt a díszítést. Készítették az ország központi, királyi műhelyében Budán, de valahol Gyöngyös közelében, talán Egerben, külön erre specializálódott központ virágzott ebben a néhány évtizedben. Erre mutat a gyöngyösi Szent Bertalan-templom kincstárában őrzött tucatnyi kehely, melyek díszítése mindegyiken a pompás filigrán. Gyöngyöspatán, az erdélyi anyagban a prázsmári, szelindeki, szebeni templomok kelyhein mindenütt azonos, csak filigránborítást találunk. Így a győri székesegyház kelyhe, melynek

11

ott a kincstárban is megvan egy geometrikus mintákkal díszített párja, nem áll egyedül a magyar emlékanyagban, hanem a jellegzetes kehelytípusok egyik legimpozánsabb emléke.

Ismételten köszönettel gondolhatunk arra az ismeretlen emberre, aki lelkiismeretére hallgatva, lehetővé tette, hogy a győri kincstár kiemelkedő értékű és jelentőségű műkincsei ismét a magyar egyházművészet szépségét hirdessék, hogy kiállításokon megismerkedjék az érdeklődő ezekkel a tárgyakkal is, hiszen nélkülük szegényebb lenne a hazai középkori ötvösség amúgy is csekély együttese. Az évszázadok viharai, a történelem megújuló pusztításai, az ismétlődő beolvasztások nagyon megtizedelték a maga korában világhírű magyar ötvösök remekműveit. Minden meglévő tárgy az egész magyar művészet gazdagságát, szépségét hirdeti, ezért kell féltő gondossággal őrizni valamennyit.

H. Kolba Judit

Irodalom

Bedy V.: *A győri székesegyház története*, Győr, 1936
Mihalik S.: *Emailkunst im alten Ungarn*, Bp., 1961
Beke L.: *Sodronyzománcos ötvösművek*, Bp., 1980
Dávid K.: *Rekonstruktion des Elfenbeindiptychons von Győr* (Raab), Ars Decorativa, 7. Bp., 1982
H. Kolba J.: *Gótikus kelyhek a győri székesegyházban*, Arrabona, 19–20., Győr, 1977–78

Nézzük meg együtt!

A nápolyi kaland

Miután Rómában időm jó részét Caravaggio-stúdiumokkal töltöttem, következett Nápoly.

Ez a város nemigen vett részt a reneszánsz mozgalmaiban, festészetének aranykora a XVII. század.

Volt dolga az ecsetnek. Minden oltár fölé új kép került, minden mennyezetre freskó. A város mintha *Campanella* álmát akarná megvalósítani. A calabriai dominikánus a század hajnalán nápolyi börtönben írja *Napállamát*, és soha még utópiaszerző nem szánt olyan nagy szerepet óhajtott társadalmában a művészetnek, mint ő. Napállam városát többszörös falgyűrű veszi körül, „alul oszlopos árkádokkal, felül szép festményekkel". A festmények teljes világképet adnak. „Az első övezet belül tartalmazza értelmező magyarázatokkal az összes matematikai alakzatokat... Kívülről az egész Föld térképe látható." A második övezet belső részén kövek, ásványok, fémek ábrái sorakoznak, kívül a tengerek, tavak, folyók, borok, olajok és más folyadékok. A harmadik övezet falaira belül a világ minden füvét, fáját festették, kívül halait. A negyedik övezet a madarak, illetőleg a hüllők, kígyók, sárkányok, férgek, rovarok, legyek tartománya. Az ötödik képsor a magasabbrendű állatoké. A hatodik a mesterségek műveit és feltalálóik képmását mutatja, valamint a bölcsesség és a történelem nagyjait. „Megtaláltam ott Mózest, Osirist, Jupitert, Merkúrt, Mohamedet és sok mást, s igen megtisztelő helyen volt Jézus Krisztus meg a tizenkét apostol..."* Mindez pedagógiai céllal: Napállam gyermekei, ifjai magolás helyett szemlélve tanulnak. Biblia pauperum helyett festett világenciklopédia.

Campanella utópiájának lakói rajonganak a színekért. A felnőttek nappal fehérben járnak, éjjel piros selymeket öltenek, gyermekeiket változatos színű ruhákba öltöztetik. Megannyi élénk, ragyogó, festői látvány.

A valóságos nápolyi festészet tónusa más: sötét. Erre már a kortársak fölfigyeltek, s a festők egy csoportját a *Tenebrosi* elnevezéssel illették.

Caravaggio is sötéten festett, és azt mondják, hogy a nápolyi festészet az ő művészetének a folytatása. Ez igaz is, nem is.

Ha egybevetjük Caravaggio – valószínűleg épp Nápolyban készült – *Rózsafüzér Madonnáját Mattia Preti Konstantinápolyi Madonnájával*, szembetűnő a hasonlóság. A szerkezeté: mindkét kompozíció széles háromszöget alkot, melynek csúcsán Mária helyezkedik el gyermekével, szárain és alapvonalán a mellékszereplők mozgalmas csoportja, az egyik képen kilenc alak, a másikon a Szűz feje fölött lebegő angyalputtóval tíz. Hasonlóság mutatkozik abban is, hogy mind

* Sallay Géza fordítása

1

1 Giovan Battista Cavacciolo, másként Battistello: Az oszlophoz kötözött Krisztus, olaj, vászon, 183x129 cm, Museo di Capodimonte, Nápoly
2 Nunzio Rossi: Mária mennybevitele, olaj, vászon, 260x180 cm, Castellammare di Stabia, Dóm, Nápoly

lemezeken a jelenetek a keresztáldozathoz kapcsolódnak: a megfeszített Krisztus kereszten függő alakját láthatjuk, a második lemezen egy térdelő angyal, kezében lándzsára fűzött töviskoronával *(2. kép)*. Mindkét lemez később, a múlt század végén lila zománcos borítást kapott. A harmadik lemez zsámolyon ülő szentje püspöki ruhát és infulát visel, kezét áldólag emeli fel. Sajnos, egyéb jelvényt nem tart, amelynek segítségével személyét meghatározhatnánk. A közbülső lemezek sodronnyal kialakított zománcos virágai nem csokor alakúak, hanem a kerek lemezen körbe kanyarodó indák között ülnek.

A talpon levő felirat segít a kehely történetének rekonstruálásában: TELEGDI+ BORBARA+CZAPI+SUSANNA+IO+ SZIVEL ADGIA. Telegdi Borbála a XVI–XVII. század fordulóján élt, Czapi Kristóf második felesége, Zsuzsanna az első házasságból származó leány volt. Mikor Borbála asszony megözvegyült, nevelt lányával ekkor javíttathatták a kelyhet, ekkor kapta a későbbi, barokk noduszt, és

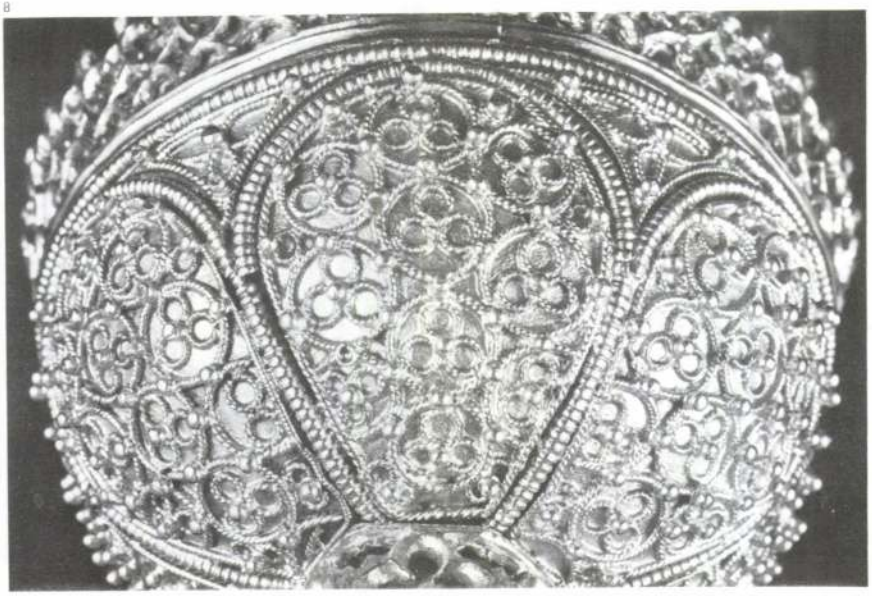

együtt, talán férje emlékére ajándékozta a közeli nagyváradi székesegyháznak. Birtokaik ugyanis Bihar környékén voltak. Váradról azután a már említett Napraghy püspök közvetítésével jutott el a kehely Győrbe.

Készítési helye a nagy hírű kolozsvári ötvösközpont egyik műhelye lehetett, itt volt a sodronyzománc legnagyobb kultusza. Sok hasonló kehely ismert a korabeli anyagban: szinte azonos kéz munkájának tartjuk a ma Ehrenfriedersdorfban (NDK) őrzött, nagyon hasonló virágokkal és azonos Angyali üdvözlet témájú lemezekkel díszített kelyhet, melyen a zománc színei is pontosan egyeznek. A Nemzeti Múzeum egy múlt században bekerült kehelynodusza is tartozhatna ehhez a kehelyhez, mégpedig azonos virágai és zománcozása alapján. Több erdélyi templom őriz nagyon közeli párhuzamú kelyheket, melyeket ugyanitt készíthettek, valamint a pozsonyi dóm Telegdi Jánostól, Borbála püspök nagybátyjától ajándékozott kelyhén is azonos díszítést fedezhetünk fel.

A következő kehely *(4. kép)* azonosítása nem okoz nehézséget: a nodusz egyik küllőjén jól felismerhető a Csupor család címere, dobókocka egyik sarkán álló madár. Csupor Demeter zágrábi püspök volt, majd 1466–81 között a győri püspökség székét birtokolta. Az ő idejében történt a győri székesegyház jelentős átépítése gótikus stílusban, s adatok vannak az általa tett oltárjavadalmakról. Biztosra vehetjük, hogy a címerével díszített kelyhet ő ajándékozta a kincstárnak. Sajnos a kelyhet az évszázadok alatt többször is átalakították: hatkaréjos talpán az öntött virágindák alatt kisebb lyukak jelzik, hogy eredetileg más, talán zománcos lemezeket erősítettek a talp karéjaiba. Ezeket az öntvényeket a XVI. század elején helyezhették a sérült talpra: változatos, gazdag lombdíszekkel tarkított markáns öntvények a korszak említésre méltó szép emlékei *(6. kép)*. Változatlan a kehely nodusza, ezt a XV. század második harmadában készít-

9 Sodronyzománcos kehely
10 A kehely talpa felülnézetben
11 Részlet a kehely kuppakosaráról
(fotók Gábler Cs.)

10

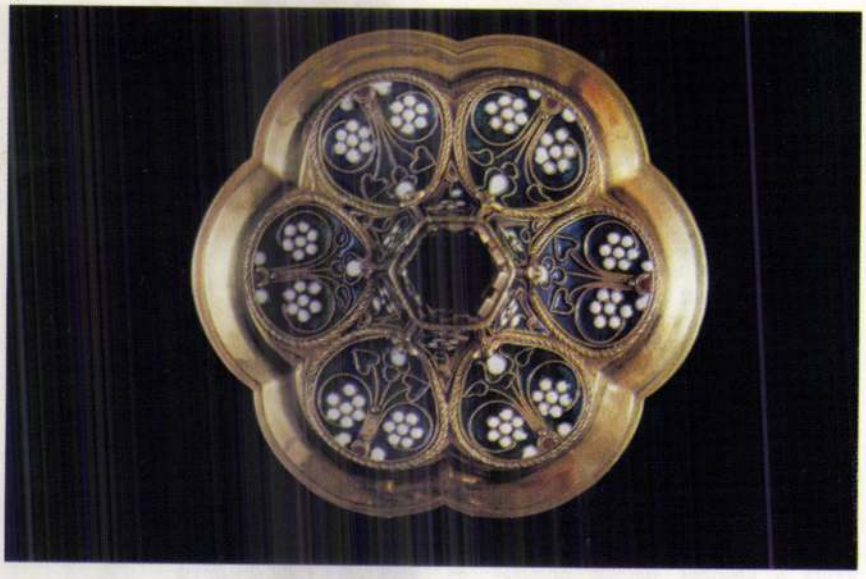

hették, felületén ágyazott sötétkék zománc háttérben indás virágok, levelek váltakoznak. Hasonlóak a küllők is, némelyiken nagy díszes betűk Mária és Jézus nevének rövidítésével, s köztük találjuk az adományozó püspök címerét is *(5. kép)*.

A múlt század végén készült a kehely új kuppakosara, valószínűleg az eredeti zománcos mintájára, mely megsérülhetett. Csúnya, durva sodronyszálak között olyan színek, olyan formájú virágok, püspöksüveg, melyeket a XV. századi ötvösök sohasem készítettek. A szakértelem nélküli,

9

rossz utánzatok sajnos elszaporodtak a millennium tájékán, a nagy nemzeti felbuzdulás hatására a nemzetinek tartott sodronyzománcot is sorozatban utánozták, hamisították, munkaigénye miatt azonban csak igen keveseknek sikerült a jó utánzat. Ezen a kelyhen nagyon elrontották.

A több alakítás ellenére jelentős darab a Csupor-kehely: épen maradt címere, a XV. századi szép zománcozással készült nodusza, a kehely jellegzetes gótikus arányai a korszak magyar ötvösségének számunkra mindig beszédes emlékei.

Sodronyzománc díszíti a harmadik kelyhet *(9. kép)*, mely jellegzetes példája egy technika megmerevedésének, túlfejlődésének. Valójában szép, tökéletes munka, arányos szerkezete a készítés óta semmilyen átalakítást nem szenvedett. De a talpán és a kuppakosarán elhelyezett, szegecsekkel felerősített sodronyzománcos virágok már nem mutatják azt a hihetetlen gazdagságot, amit a Telegdi-kehely virágai. A XV. század végére megmerevedett technika elégnek tartotta a virágokat csupán jelezni: egyszerű körökkel, sablonos rajzokkal készítették a kevés színnel színezett lemezeket. Ezen a kelyhen sötétkék és zöld alapon csak fehér pontokkal jelzett virágok láthatók *(10. kép)*, egy-két nőszirom, illetve tulipán sematikus vonalait színezték fehér, illetve piros zománccal. Hasonló a kuppakosár díszítése: ovális lemezeken indák között egyszerű virágok, s az egyhangúságot a közbenső felületet kitöltő, kedvelt, XV. század végi technika, a filigrán felbukkanása jelenti *(11. kép)*. Lényege az, hogy az alaplemezen sodrott fémszálakkal alakítják ki a geometrikus vagy kör alakú mintasort, s egyes pontokon apró gömbök felforrasztásával teszik élénkebbé a felület csillogó fényjátékát.

A kehely nodusza sima, domborított levélsorral díszített, középvonalában virág alakú küllők sora szintén zománcos virágoknak van kialakítva. A kehely pompás arányai, a zománc és a filigrán tökéletes egysége alapján a késői sodronyzománc egyik legszebb emléke. Kár, hogy a tulaj-

1 A Telegdi-kehely
2 A térdelő angyal a kuppakosárról
3 Sodronyzománcos részlet a kehely talpáról

gyakat, elsősorban a kelyheket bevitték a püspöki kincstárba. Erről az anyagról 1913-ban készítettek egy kéziratos listát, melyen a származásukat is feltüntették. 1936-ban jelent meg az első kis könyv, Bedy Viktor munkája a győri székesegyház és a kincstár történetéről, valamint a tárgyak nagy részének rövid leírásával. A kincstárat a két háború szerencsére nem tizedelte tovább. Mégis, 1975-ben, a Nemzeti Múzeum muzeológusai által készített szakszerű leltározás alkalmával több, kiemelkedően értékes kehely és egyéb ötvösmű hiányzott az 1936-os leltárhoz képest.

Két évvel később váratlan esemény történt: csodával határos módon megkerültek az eltűnt tárgyak. 1948-ban ugyanis, szinte érthetetlen óvatosságból és még kevésbé indokolt válogatással 46 darab műtárgyat a püspökség egyik prelátusa ismeretlen helyen elrejtett. Azóta keresték a kincseket a püspöki palota kertjében, a székesegyház környékén, de hiába. 1977-ben az utolsó élő szemtanú halála előtt (ragaszkodva névtelenségének megőrzéséhez) közvetítő útján értesítette a püspökséget a rejtőző kincsek pontos helyéről. Hálásak lehetünk az ismeretlen közreműködőnek, ugyanis a Püspökvár alatti Karmelita templom kriptájában olyan szabályosan lezárt üres koporsóban találták a kincsekkel teli faládát, amely elé azóta már újabb sorban temetkeztek. Segítség nélkül tehát semmilyen körülmények között nem került volna elő a rendkívül nagy értékű lelet. A helyszínre kiszállt egyházi bizottságnak már csak a láda tartalmát kellett leltározni.

A váratlanul felbukkant anyag összetétele és készítési ideje igen változatos volt, így az elrejtéskor történt válogatás szempontjait ma sem értjük. Először is négy csodálatos gótikus kehely került ismét a kincstárba, melyek a magyar ötvösség kiemelkedő remekei közé sorolhatók. Időrendben néhány művészi barokk tárgy következik a listán: két 1703-ban készült bécsi kehely, az egyik Zichy Ferenc győri püspöké volt, s együtt rendelte egy filigránnal borított, részben aranyozott ezüst pásztorbottal, melyen zománcos lemezeken szentek képei, ametisztek, smaragdok, rubinok láthatók. Augsburgban készült a XVIII. század elején egy 78 cm magas monstrancia, szőlőfürtökkel, levelekkel, ékkövekkel és öntött szobrocskákkal gazdagon borítva. 1698-ból Apor István nevével egyetlen kis mellkereszt képviseli a XVII. századi ötvösséget. Néhány főpapi gyűrű és mellkereszt, aranylánc XVIII. századi, nagyobb részük azonban a XIX. század második felében és a XX. század elején készült. Két másik kehely szintén XIX. századi, valamint egy oltárkereszt és egy ereklyetartó, s 1935-ben Győrben készült a legkésőbbi tárgy, egy úrmutató. Két különleges darabot is elrejtettek az ötvösművekkel együtt: egy pompás faragott elefántcsont, XIV. századi diptichon egyik szárnyát és egy rendkívül szép püspöki infulát, melyen Bornemisza Pál püspök címere és az 1550-es évszám látható, apró csengők és szép, középkori foglalású ékkövek társaságában.

Tekintettel a tárgyak kiemelkedő történeti és művészeti értékére, ismertetésük hosszabb tanulmányt érdemelne. Így a jelen dolgozatban – inkább a figyelem és az érdeklődés felkeltésére – csupán a legkorábbi, a gótikus kelyhek ismertetésére szorítkozunk.

A négy kehely a XV. századi magyarországi ötvösművészetről is hiteles képet ad, megtaláljuk mindazokat a technikai részleteket, fogásokat, melyeket az Európa-szerte elismert magyar ötvösök ebben az időben előszeretettel alkalmaztak a liturgikus ötvösművekben.

A magyar ötvösművészet egyik legnevezetesebb darabja a felirata alapján elkeresztelt Telegdi-kehely *(1. kép)*. Aranyozott ezüstből készült, hatkaréjos talpán az Angyali üdvözlet kettéosztott jelenetét ismerjük fel: egyik lemezen bő, redőzött ruhában a Máriát köszöntő angyal, körülötte átlátszó zöld zománc alatt apró virágok,

Nézzük meg együtt!

4 A Csupor-kehely
5 Csupor Demeter címere
6 A kehely talpa
7 Filigrános kehely
8 Részlet a kuppakosárról

4

5

fűszálak. Hasonló háttérrel látjuk a térdelő zsámolyon Mária alakját, aki keresztbe tett kézzel fogadja az angyal köszöntését. Köztük, három lemezen a sodronyzománc virágkorának jellegzetes, meleg színekben pompázó csokraiban gyönyörködhetünk *(3. kép)*, ahány virág, annyi szín, sziromlevél. A sodronyzománc a XIV. század végén Olaszországból került hazánkba, a XV. század közepére a magyar ötvösök műhelyeiben virágzó, Európa-szerte magyar zománcnak nevezett technikává érett, s ezekben az évtizedekben változatos, de természethű virágai voltak a legjellegzetesebbek. Ezen a kelyhen mindezeket a szegfűket, margaréta-, rózsa-, nőszirómhoz hasonló virágbimbókat, változatos indákra fűzve, színpompás tarkaságban látjuk egymás mellett.

A kehely kupakkosarának díszítése a talphoz hasonló: három-három kerek sodronyzománcos, virágos lemez és három liturgikus kép változik. Sodronnyal keretelt

6

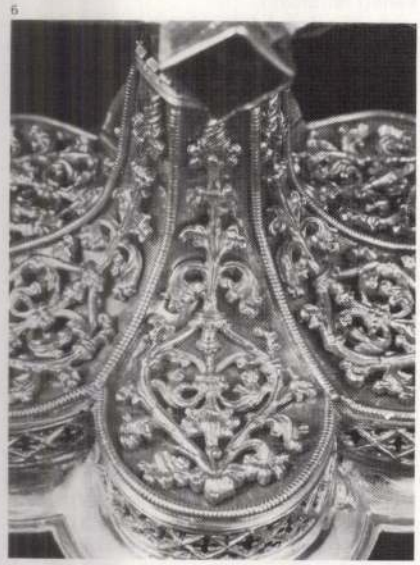

Megkerült ötvösművek a Győri Püspöki Kincstárban

Telegdi-kehely
Művészet 1985/11-12/72-77

1

A győri püspökségnek már évszázadokkal ezelőtt kiemelkedő ötvösművei és egyéb liturgikus tárgyai voltak, melyek részben ajándékozás, részben hagyaték vagy a püspökök, főpapok által megrendelt adományokként vándoroltak a székesegyház kincstárába. Igaz, a legelső adat csak a XV. századból, az 1480 körüli időből származik: Tatay Máté oltárigazgató elkészíttette a Szent Demeter-oltár leltárát, melyben adományként kapott „egyszerű" kelyhekről és egy rézkehelyről olvashatunk. 1526 júniusában a királyi tanácsülés határozatára – mely szerint a püspökök és káptalanok a templomi kincsek felét kötelesek beolvasztás céljára a királyi pénzverőbe beadni – a győriek lista nélkül adják át kincseiket Bánffy Zsigmondnak. 1529-ben hatalmas tűzvész pusztította a székesegyház maradék értékeit, a szertartáskönyvek mellett ötvösmunkákat is.

Jelentősen gazdagodott a gyűjtemény

2

1606-ban, Napraghy Demeter püspöksége alatt, aki Nagyváradról a török támadás elől először Gyulafehérvárra, majd Pozsonyba, Veszprémbe, végül Győrbe mentette az erdélyi egyházi kincsek egy részét, köztük a Szent László-hermát is. A végső állomás a győri püspökség volt. Számos remekmű neki köszönheti, hogy a viharos évtizedekben-századokban nem pusztult el. A francia forradalom idején ismét szerepel a győri kincstár anyaga a beolvasztandó tárgyak között: 1793-ban, 1798-ban és 1811-ben ismételten válogatnak a püspökség értékes liturgikus tárgyaiból.

A XX. század elején tudatos óvó és gyűjtő munka indult: az egyházmegye plébániáin őrzött értékes középkori tár-

13-án, és műveinek java része is itt talált állandó otthonra. Életében „Baja város közönsége ... Nagy István művészete előtt idegenkedve állt – emlékezik a művész helyzetére az őt támogató dr. Aszalós Imre nyugalmazott szemész főorvos. – Nemcsak, hogy nem szerette, hanem távol tartotta magát tőle; hiába volt minden propaganda, amit Nagy István érdekében próbáltam kifejteni."[8] *Dési Huber István* is éles kontúrokkal fogalmazza meg Nagy István társadalmi helyzetét: „...magasabb igazságtalanság érvényesült vele szemben. A társadalom nem elfogultságból, vagy épp rosszhiszemű gyűlölködésből, hanem a dolgok természetéből követően volt igazságtalan vele szemben. Nagy István nem úgy látta a népet, ahogy az élet napos oldalán levők fénytől elkápráztatott szemei látták. Ő a társadalom föld alatti tájait kereste fel, s a mélyből, sötétből, a földet túró nép portól, mocsoktól, kintól, szenvedéstől eltorzult arcát hozta fel... Érthető, hogy ez a látvány nem volt kellemes a napos oldalon élők szemeinek; ezért a döbbenet, a visszatetszés, majd az elzárkózó közöny."[9]

A *Nagy István Képtár* megnyitásával, nagyszámú, kiemelkedő színvonalú festményének állandó bemutatásával Baján és az országban sikerül-e változtatni a közönyön? Előrébb jutunk-e Nagy István művészetének az értésében?

A képtár állandó kiállítása az idén felújított s ezt megelőzően művésztelepnek, illetve műteremnek használt Vojnich-kúriában kapott helyet. Ez a földszintes, viszonylag kisméretű klasszicista stílusú épület 1830 körül épült. Jelenlegi formáját az 1840-es tűzvész után nyerte el. A stílusra jellemző timpanonos oromzata enyhe rizalitban emelkedik ki. Az utcai homlokzatot tagoló falpillérek magyar címerrel díszített fejezete, a körívesen kiugró, erkélyszerű sarok tornya, a kerti homlokzat portikusz módjára kiképzett nagyméretű aláhajtója a legjelentősebb bajai műemlékek közé sorolja.

Ebbe a szép építészeti környezetbe várja érdeklődő látogatóit Baján a Nagy István Képtár.

Bánszky Pál

8

Jegyzetek

1 Édesapja, Jakobey János - Baja város tiszti-orvosa volt.
2 Az Éber művészcsalád fontos szerepet játszott Baja közművelődési életében. Id. Éber Sándor orgonistaként és karmesterként is többször szerepelt. Gyermekei közül ifj. Éber Sándor (1909–1985) és Éber Anna (sz. 1905) is a festőművész pályát választotta.
3 Dr. Oltványi Imre (eredetileg Artinger Imre 1893–1963) művészeti író, 1935–1938 között a Magyar Művészet szerkesztője. 1922–1944-ig a Magyar Jelzálog Hitelbank titkára, majd igazgatója, 1945-től a Magyar Nemzeti Bank elnöke, 1947-től svájci nagykövet, 1948-tól a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, 1950-től a Szépművészeti Múzeum főigazgatója volt.
4 Déry Frigyes 1914–1920 közötti sikertelen múzeumalapítási kísérletét követően 1936-ban indult meg a város történeti emlékeinek a gyűjtése is Borsay Jenő ny. jegyző, a Bácsmegyei Történelmi Társulat tagja nagy buzgalmával és szorgalmával.
5 A város mindkét hagyatékot kiállítás keretében vette át. Nagy István festményeiből 1937-ben, Telcs Ede szobraiból és érmeiből 1948-ban rendeztek kiállítást. A szobrok restaurálását Telcs Ede tanítványa, Reményi József végezte el.
6 Lyka Károly: *Új művész a Nemzeti Szalonban.* Esti Kurír, 1923. október 21.
7 Perneczky Géza: *Nagy István öröksége.* Tanulmányút a pávakertbe, Magvető Könyvkiadó, Bp., 1969. 244. o.
8 Közli Késmárky Mária: *Nagy István-emlékek Baján.* Forrás, 1973/4–5, 151. o.
9 *Nagy István, a festő* (1873–1937). Korunk, 1937. V. sz. Megjelent Dési Huber István, *A művészetről* című könyvében. Bp., 1959., 79–83. o.

7

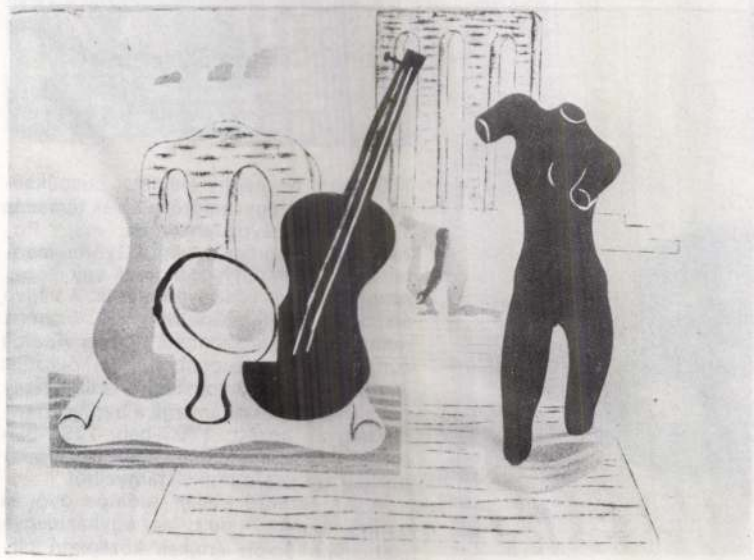

9

TELEGDY Árpád
Kolozsvár, 1871. november 8.–Magyarókereke, 1931. október 4.
Mintarajziskola, festő

Banner Erdély

Telegdi

debreceni könyvkötő
család

d.

Szabad művészet

1949. 254 l.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

LEVELEZŐ-LAP.

Kérjük, hogy a túloldalon felsorolt .....
szíveskedjék haladéktalanul visszajuttatni, mert a kölcsönzési határidő lejárt.

Budapest, 19.....*hó*.....*n.*

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA:

.....
előadó.

.....

Magyar .....

.....

.....

.....

Stephaneum

Telegdy

Magyar Iparművészet, 1902

V. köt. 168 és 730. különlenyék.

Telegdy Árpád

l.

Csak Gyöngy

70 l. 71 l.

zök a feltételeink:
ndelést havi 2 K)

MAGYAR SZOBRÁSZAT

A mű cime
⟨A művész neve⟩

Beck: **Aratás** ⟨diszes fakeretben⟩ . . . . . .
— **Juhász** " " . . . . . .
Bethlen: **Kisbiró** . . . . . .
Horvay: **Éva** . . . . . .
Jobbágy: **Buldogg** . . . . . .
Kallós: **Rozmaring** ⟨faragott fakeretben⟩ . . . . . .
— **Vásárfia** " " . . . . . .
Ligeti: **Jókai Mór** . . . . . .
— Ugyanaz . . . . . .
— **Patrona Hungariae** . . . . . .
— Ugyanaz kerettel, talapzattal . . . . . .
— **Petőfi Sándor** . . . . . .
— Ugyanaz . . . . . .
Lukácsy: **Goldmark** . . . . . .
Margó: **Kossuth Lajos** ⟨mahagoni szinü keretben⟩ . . . . .
Róna: **Kossuth Lajos** . . . . . .
Szamovolszky: **Első vallomás** . . . . . .
Telcs: **Évődés** ⟨faragott keretben⟩ . . . . . .
— **Enyelgés** " " . . . . . .
— **Bohém** . . . . . .
— **Kati néni** . . . . . .

A KLASSZIKUS SZOBRÁSZAT REMEKEI

KLASS

MŰVÉSZI KIVITELŰ

Telegdy Árpád

IN MEMORIAM. Mezőtelegdi *Telegdy* Árpád festőművész 60 éves korában hosszú és kínos betegség után meghalt. A Képzőművészeti Főiskolát 1898-ban végezte. Székely Bertalan, Nádler Róbert és Balló Ede voltak mesterei. Több művészegyesületnek volt

tagja, Kispest város jubiláris kiállításán ezüst koszorús bronzérmet nyert. Legnagyobb sikere a népművészeti emlékekkel volt, melyekről készített képei az Iparművészeti Múzeum tulajdonában vannak. —

Képzőművészet

K.

1931. 43–44. sz.

KÖNYV
VIII. STÁHLY-UTCA 1.

. Gyula dr.
ci Muzeum tit-
irnak

. IV.4. BUDAPEST

TELEGDY 1. *Árpád, mezőtelegdi*, festő és grafikus, * Kolozsvár 1871 nov. 8, † Magyarókerék 1931 okt. 4. A bpesti mintarajziskolában szerzett rajztanári oklevelet, s u. o. Székely Bertalantól, Nádler Róberttől és Balló Edétől tanult festeni. 1920 óta leginkább akvarell tájképekkel vett részt a Nemzeti Szalón tárlatain. Népművészeti emlékekről készített munkái az Iparműv. Múzeumban vannak.

JEGYZETEK

K. é. f. II 525 l K.

Nem hiányozhat

egy magyar könyvtárból sem a kiváló két magyar publicista könyve

Dr. MILOTAY ISTVÁN

A FÜGGETLENSÉG ÁRNYÉKÁBAN. Cikkek, kortörténeti jegyzetek. — Ára fűzve P 5·60, kötve P 8.—

Dr. PETHŐ SÁNDOR

EGY VIHAROS EMBEROLTÓ. Hét portrait, Tisza, Andrássy, Apponyi, Ugron, Prohászka és Vázsonyi alakjai. Ára fűzve P 6.—, kötve P 8.—. Megrendelhetők a

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT RT.

könyvkiadó hivatalában, Budapest, VI., Rózsa-utca 111. sz.

SZÁZ MÉRNÖKÖT ALKALMAZTAK AZ UTÉPITÉSI SZÜKSÉGMUNKÁKNÁL.

November hó 21-én délben, a kereskedelemügyi minisztériumban megállapították annak a száz, keresetre szorult mérnöknek a nevét, akik a közeljövőben megindítandó országos útépítési szükségmunkáknál alkalmazást nyernek. Az alkalmazást nyert kartársak neveit *Forster* Gyula államtitkár jelenlétében sorsolással állapították meg, mintegy 250 jelentkezett mérnök közül. A kisorsoltakat a Kamara értesítette és az illetők várják behívásukat, amely a szükséges előkészítő tárgyalások befejezése után előreláthatólag december hó folyamán fog megtörténni.

A Kamara választmányának 218. és 219. üléséből.

A Kamara választmánya 1933 október 27-én és november 17-én rendes ülést tartott, amelyekben a belső önkormányzati ügyektől eltekintve az alábbi fontosabb tárgyakkal foglalkozott.

Október 27-iki ülés.

A megszállott területek magyarságának üldözése ellen ünnepélyes tiltakozását fejezte ki a Kamara választmánya.

Tanoncoktató iskolák óraadói állásai. Jelentette az elnökség, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratot intézett a tanfelügyelőségek útján a vidéki tanonciskolák felügyelőbizottságához, melyben felhívta a bizottságokat arra, hogy a szaktárgyak óraadói állásainak betöltésénél állástalan mérnököket előnyben részesítsenek. Ugyanezen intézkedés alapján a felügyelőbizottságok az óraadói állások betöltésére kiírt pályázati hirdetményeket megküldték a Kamarának, mely azokat a nála nyilvántartott állástalan kartársak körében tudomásra hozta.

Az Országos Ipartanács állandó bizottságába meghívták állandó szakértőül *Thoma* Frigyest, a Kamara titkárát.

A székesfővárosnál alkalmazott ideiglenes mérnökök helyzete. A főváros ideiglenes mérnökeinek segédmérnökökké való átminősítése már hosszabb idő óta foglalkoztatja a mérnöki köröket. Indítvány alapján elhatározta a választmány, hogy a székesfőváros törvényhatóságában helyet foglaló tagjai útján az érdekelt kartársak mozgalmát támogatja.

November 17-iki ülés.

A házadómentesség és az építkezés fellendítése ügyében a közelmultban nagyszámú érdekelt testület révén újabb megmozdulás történt. A választmány elhatározta, hogy a Kamara is felhívja a hivatalos intéző körök figyelmét azokra az intézkedésekre, amelyek a házingatlan védelmének szem elől tévesztése nélkül alkalmasak az építkezési kedv további fokozására és így lehetővé teszik nagyszámú építő és kézművesiparos foglalkoztatását.

Az új közszállítási szabályzat. Az új közszállítási szabályzat előadói tervezetét megküldötte a kereskedelemügyi miniszter a Kamarának. A tervezet az előzővel szemben lényeges újításokat és változtatásokat tartalmaz. A választmány úgy látja, hogy célszerű volna, ha — úgy, amint az az előző tervezeteknél történt — az anyagot a mérnöki testületek együttesen tárgyalnák az e célra kiküldendő testületközi bizottságban. Elhatározta ezért a választmány, hogy ezirányban megkeresi az érdekelt mérnöki testületeket és egyben a tárgyalásra rendelkezésre álló idő meghosszabbítását kéri a kereskedelemügyi minisztertől.

A Kamara új tagjai. A Budapesti Mérnöki Kamara közhirré teszi, hogy választmánya által hozott, jogerőre emelkedett határozat folytán felvett új tagok 1933 november 15-től: *Deniflée* Sándor vaskohómérnök, Csepel, Mező-u. 21. *Mihálovits* Tibor gépészmérnök, Budapest, I., Műegyetem. *Török* Gábor vegyészmérnök, Budapest, I., Kende-u. 6.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1933. évi október hó 27-én tartott ülésében alábbi kérelmezőt a Kamara tagjai sorába felvette: *Weisz* Emil sz. 1889., okl. gépészmérnök, Budapest, VII., Dohány-utca 16/18. Fellebbezési határidő: 1933 november 27.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1933. évi november hó 17-én tartott ülésében alábbi kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette: *Deutsch* József sz. 1889., okl. mérnök, Budapest, VIII., Víg-u. 24. *Erdélyi* Vilmos sz. 1884., okl. mérnök, Budapest, V., Visegrádi-u. 9. Fellebbezési határidő: 1933 december 18.

Törölt tagok. A Budapesti Mérnöki Kamara közhirré teszi, hogy választmányának 1933. évi október hó 27-én tartott ülésében önkéntes lemondásuk folytán a Kamara tagjai sorából töröltettek: *Aggházy* Tibor építészmérnök, Ujpest, — *Ungváry György* mérnök, Debrecen, 1933 szeptember 30-i hatállyal;

Grossmann Oszkár gépészmérnök, Rákospalota, — *Ladányi* Dávid mérnök, Budapest, — *Missuth* Kálmán bányamérnök, Mizserfa, — *Novák* László gépészmérnök, Budapest, — *Steiner* Imre gépészmérnök, Budapest, — *Telegdy* Árpád gépészmérnök, Ujpest, 1933. évi október hó 27-i hatállyal.

NÉVVÁLTOZTATÁSI ENGEDÉLYT NYERT KARTÁRSAINK FIGYELMÉBE.

Felhívjuk mindazon t. Kartársakat, akik családi neveik változtatására a m. kir. Belügyminisztertől, vagy más hatóságtól engedélyezést nyernek, hogy a névváltoztatást a kamarai nyilvántartások közhitelű és egyöntetű kiigazításának céljára jelentsék be a Kamarához (ez egyébként rendeletileg elő is van írva). Az engedélyezésnek a Kamarához történt bejelentésével együtt az erre vonatkozó hivatalos okiratot is küldjék be, vagy jelöljék meg pontosan a Budapesti Közlöny azon számát, melyben a hivatalos hirdetmény megjelent. A fenti felhívás most különösen időszerű, mivel a kamarai tagok új név- és címjegyzéke sajtó alatt van.

TERVEZŐ ÉS VÁLLALKOZÓ KARTÁRSAINKHOZ!

A Budapesti m. kir. Táviró- és Távbeszélő igazgatóság felkérte a Kamarát, hogy az építtetőkhöz, tervezőkhöz és építési vállalkozókhoz intézett „Felhívását" a Kamara érdekelt tagjai előtt ismertesse.

A Felhívásban foglaltak szerint az a tény, hogy a távbeszélő vezetékeknek a víz-, gáz- és villanyvezetékek módjára rejtett bevezetéséről csak a legkivételesebb esetekben történik gondoskodás, az épület és bérház belső architekturáját erősen rontja, amiért is előnyös volna, ha a távbeszélő vonalhálózat céljára elhelyezendő — és csupán elenyésző többletkiadást jelentő — Bergman csövezésről már az építéskor tervszerű gondoskodás történne, ami a háztulajdonos szempontjából egyben jövedelememelkedést is jelentene.

Kívánatos tehát, hogy minden nagyobb építkezés vagy tatarozás alkalmával az építtetők megbízott építészmérnökei vagy vállalkozói, megbízót fenti intézkedés előnyös, illetve szükséges voltára figyelmeztessék.

A táv. és távb. igazgatóság műszaki ügyosztályának (VIII., Mária Terézia-tér 17—19., III. 29.) szakközegei az ily ügyekben hozzáfordulóknak minden felvilágosítást részletesen megadnak s kívánatra és a szükséghez képest együttes helyszíni szemléket is tartanak

Hatóságok számára adott kamarai vélemények.

A Mérnöki Rendtartás feladatává teszi a Kamarának, hogy a kar erkölcsi színvonalának emelését s érdekeinek fejlesztését véleményadás és javaslattétel útján elősegítse. E kettős cél elérésére alkalmat ad Kamaránknak az, hogy bíróságaink és egyéb hatóságaink az elmult évek során a Kamara feladatairól, hatósági jellegéről és működéséről tudomást szerezvén, mindgyakrabban fordulnak hozzá avégből, hogy bűnügyekben, peres és más vitás ügyekben előforduló vitás műszaki kérdésekben véleményt adjon. E munkájában Kamaránk azt az elvet követi, hogy vitás technikai szakkérdésekben nem, vagy csak akkor ad véleményt, ha előzőleg kikért és egymásnak ellentmondó szakvélemények felülbírálására van szükség. Egyébként ilyen vélemények adására megfelelő szakértő kamarai tagok állanak bíróságaink rendelkezésére. *Elsősorban elvi kérdések eldöntésénél hallgassák meg bíróságaink és egyéb hatóságaink a Kamarát*, amilyenek pl. a vitás mérnöki díjazási kérdések, munkakör-minősítési kérdések, jogosultsági és felelősségi kérdések, egyszóval mindazok, amelyekben a Kamara által nyilvánított vélemény nem csupán eseti jelentőségű, hanem a helyes bírói gyakorlat kialakítására is befolyással lehet.

Magánszemélyek is gyakran fordulnak Kamaránkhoz abból a célból, hogy vitás kérdéseikben szakszerű véleményt kapjanak, amelyet azután erkölcsi vagy anyagi igényeik érvényesítésére akarnak felhasználni. Kétségtelen, hogy néha kamarai tagok érdekében volna, ha a Kamara ilyenkor is véleményt nyilvánítana és ha ezt mégsem teszi, annak az az oka, hogy pártatlan véleményt csak egy-egy ilyen eset összes körülményeinek ismeretében mondhat, viszont a Kamarához forduló fél egyik vagy másik körülmény feltárását tudatosan vagy hibáján kívül mellőzheti, illetőleg elmulaszthatja. *Magánfelek számára tehát csakis olyan esetben adhat a*

Kamara véleményt, ha a vitás ügyben egymással szembenálló felek ezt együttesen kérik.

A kamarai hivatalos lapban rovatot nyitunk, amelyben a nevek és egyéb adatok megjelölése nélkül közölni fogunk a kamara által adott egyes szakvéleményeket. Ezekből a t. tagok megismerik a kamara választmányának álláspontját olyan vitás kérdésekben, amelyek mérnöki gyakorlatuk során lépten-nyomon felmerülhetnek.

A kamarai vélemények közlését e számunkban kezdjük meg.

1.

JÁR-E MUNKADÍJ A KIVITELEZÉSRE NEM KERÜLT ÉPÍTÉSI TERVEKÉRT?

Fenti címmel egy ujságcikk nyilvánosságra hozta a Kúria ítéletét, mely szerint az ajánlattevő kivitelezésre nem került ajánlatáért díjazást nem igényelhet.

A tervező építészmérnökök köréből történt felszólalás folytán félreértések megelőzésére hangsúlyozza a kamara, hogy a Kúria hivatkozott ítélete csak az építési vállalkozóktól és építőiparosoktól bekért, illetőleg benyujtott árajánlati tervekre vonatkozik, nem pedig a tervező építészmérnökök mérnöki megbízás folytán készített terveire, akik hivatásszerűen, kizárólag tervezéssel és ezzel rokon szellemi munkával foglalkoznak és ebből élnek. A mérnöki rendtartásról szóló 1923:XVII. t.-c. 33. §-a értelmében „a mérnöki kamara tagját a teljesített munkáért és az e körül szükséges eljárásokért díjazás illeti". Tehát az építészmérnöktől megrendelt tervért, ha az a megrendeléskor közölt építési programmnak megfelel, díjazás jár, tekintet nélkül arra, hogy a megrendelő a terv alapján utóbb akar-e építeni, vagy nem, van-e elég pénze, vagy nincs, van-e telke, vagy nincs.

A. 198/1933. sz. 2.

Az egyik bíróság megkeresésére a Kamara az alábbi tájékoztatást közli, amely közlés a tervező mérnök és az építőiparos viszonyát világítja meg.

Terhelt N. N. kőművesiparos a feljelentés szerint képesítését meghaladó építőipari munkákat vállalt és végzett. A tárgyalás során terhelt előadta védekezését. Védekezésében egyrészt tagadja azt, hogy jogos munkakörét túllépte volna, részben pedig arra hivatkozik, hogy a munkát mérnöki kamarai tag felügyelete mellett végezte.

Hogy N. N. jogos munkakörét túllépte-e vagy sem, anak megállapítására nem Kamaránk illetékes.

N. N. védekezésének az a része, amelyben X. Y. tervező mérnökre hivatkozik mint felelős szakértőre, véleményünk szerint nem helytálló. Az iratokból ugyanis az tűnik ki, hogy X. Y. az építtető megbízásából ellátta az építkezés műszaki vezetését és ellenőrzését, annak kiviteléért azonban N. N. a felelős, aki mint felelős szakértő az építést engedélyező hatósághoz bejelentetett és akinek e minőségében az építésre jogosultnak kell lennie.

A. 585/1933. sz. 3.

Egyik törvényszék megkereste a Kamarát annak közlése iránt, hogy árlejtés, illetve versenytárgyalás rendjén vállalt központi fűtés és szellőztetési munkánál 128.800 pengő vállalati összeg mellett az ellenőrző mérnök javadalmazása és a vezető szerelő munkabére a szokás szerint a munkaadót terheli-e és a vállalkozót megillető regien és hasznon felül a vállalkozó által felszámítható-e külön, vagy a regieben és a haszonban az ellenőrző mérnök javadalmazása és a vezető szerelő bére bennfoglaltatik-e és mi szokott általában a javadalmazás heti mérve lenni 1932. év végén és mi volt 1927 májusától 1928 tavaszáig?

*

Amennyiben az ellenőrző mérnököt a vállalkozó alkalmazta vagy bízta meg az elvállalt munkának és az általa felfogadott munkásoknak ellenőrzése, tehát saját érdekeinek védelme céljából, úgy — ellenkező megállapodás hiányában — ennek javadalmazása a vállalkozót terheli és az a regien és hasznon felül nem számítható fel. Más megállapodás híjján a vezető szerelő munkabérének külön felszámítása akkor jogos, ha az egész szerelési munka, esetleg annak egy része órabéres u. n. regie elszámolásban történik.

Ha a mérnököt a munkát kiadó hivatal bízza meg a munkálatok ellenőrzésével, úgy javadalmazása a munka kiadóját terheli. Olyan eljárás, mely szerint a munka kiadójának megbízásából ellenőrzést végző mérnök a vállalkozótól kapna javadalmazást, nincs szokásban és jogszabályellenes.

Az ellenőrző mérnök díjazása szabad egyezkedés tárgya. Ha a mérnök önálló magángyakorlat körében, tehát nem szolgálati jogviszonyban végezte az ellenőrzést, úgy más megállapodás hiányában díjazására nézve a 93292/1928. K. M. sz. rendelet (Mérnöki Munkák díjszabása) 12—28. §-ainak határozmányai mértékadók, melyek a létesítmény természetéhez és a létesítési összeghez arányított százalékban állapítják meg a díjazást.

A vezetőszerelő munkabére tekintetében az esetleg fennálló szokványok, illetőleg egyezmények lehetnek mértékadók, a szokásos díjazás mértékének megállapítására az illetékes ipartestület volna meghallgatandó.

A BUDAPESTI MÉRNÖKI KAMARÁNÁL KAPHATÓ NYOMTATVÁNYOK JEGYZÉKE:

(Kaphatók a Kamara segédhivatalától az összegnek postatakarékpénztári csekklapon — a postaköltséggel együtt — való beküldése ellenében. Csekkszámlaszám: 28.844.)

	Pengő
A Kamara tagjainak nyomtatott névjegyzéke elfogyott. Címezőgéppel esetenként készített névjegyzék ára címenként	—.05
Valamennyi kamarai tag címét tartalmazó névjegyzék kb. (Egyes mérnöki szakonként is készíthető.)	23.—
A mérnöki rendtartásról szóló *1923: XVII. t.-c.*	—.40
Az 1923: XVII. t.-c. *végrehajtási utasításai*	—.50
A Budapesti Mérnöki Kamara *ügyrendje*	2.—
A Mérnöki Tanács *ügyrendje*	—.40
Mérnöki munkák *díjszabása*	—.80
Fenntartott mérnöki munkák rendelete	—.80
Szakvélemény a mérnöki foglalkozásokról és a mérnöki irodák regieköltségeiről	—.30
Választott bíróság *ügyrendje*	—.40
Elvi határozatok	—.20
Űrlapok:	Pengő
Tagfelvételi kérvény ürlap	—.10
A mérnökök nyilvántartásába jelentkezéshez	—.10
A kezdő mérnökök nyilvántartásába jelentkezéshez	—.08
A földmérők nyilvántartó jegyzékébe jelentkezéshez	—.08
Mérnökhelyettes bejelentéséhez	—.08
Mérnökhelyettes állásváltoztatásához	—.08
Mérnökhelyettes kilépésének bejelentéséhez	—.08
Mérnöki meghatalmazás	—.08
Mérnöki megbízólevél	—.08
Mérnöki megbízólevél ellenlevele	—.08
Jogosítvány ürlap	—.08

A fent felsoroltakon kívül a Kamara segédhivatalában a Kamarai Közlemények egyes számai, különlenyomatok, a Kamara évi jelentései és közgyűlési jegyzőkönyvei is kaphatók korlátolt példányszámban.

FONTOS TUDNIVALÓK.

1. A Kamarához személyes érdekben benyujtott minden beadvány bélyegilletékköteles, így a kamarai tagok soráról való törlés iránti kérelem — kilépés bejelentése — is bélyegköteles. Kétség esetén előzetesen tájékozódjunk. Az illetékköteles beadványok első íve 2 P, a mellékletek darabonként 30 fillér illeték alá esnek.

2. Tartsuk nyilván, mikor esedékes a kamarai tagdíj befizetése. A tagdíjhátralék kamattartozást is jelent.

3. Munkaadó kartársainknál alkalmazott — még nem kamaraérett — mérnököket a Kamarához, mint mérnökhelyettest, ürlapon be kell jelenteni.

4. *A Kamaránál ma is több száz elhelyezést kereső mérnök van nyilvántartva.* Munkaadó kartársaink megbízásaik elvégzésénél *kartársak* munkaerejét vegyék igénybe.

5. A Kamarához intézett beadványokban a mérnöki szakot (gépészmérnök, bányamérnök stb.) mindig tüntessük fel.

6. Címváltozást a Kamarához be kell jelenteni. A bejelentés bélyegmentes.)

A Kamara helyiségei: I., Mészáros-utca 19., földsz. Telefonszáma: 50—0—45.

A Kamara postatakarékpénztári csekkszámlájának száma: 28.844.

Hivatalos órák: d. e. 8—2; szombaton: 8—12; hétfőn: 9—2.

A Mérnöki Tanács hivatalos órái: hétfőn, kedden és pénteken d. u. 6—7-ig.

Felelős szerkesztő és kiadó: THOMA FRIGYES.

Stádium Sajtóvállalat R.-T. Budapest, VI., Rózsa-u. 111.
Felelős üzemvezető: Győry Aladár.

Religion, Ritual and Mythology

Anthropological Theories

Prof. Dr. Mehmet Ali Kılıçbay

Fall 2014

Telegdy Árpád
353 Ködös külváros, vizf. 1500

Nemzeti Szalon
1926. május
MAPE 12. kiáll.

Telegdy Árpád

TELEGDY ÁRPÁD: *Falu végén*

Képzőművészet

1927. 3. 3.

látni fogjuk, hogy milyen könyveket olvas szívesen meg, amelyről tudni véljük, hogy megnyeri az Ön

3. Minden 20—30 P-ig t
„ 30—50 „
„ 50—100 „

részletfizetésre szállítjuk a megrendelt könyveket.

A vásárláshoz csak az szükséges, hogy az a levelezőlapot kitöltve hozzánk beküldje.

Itt le

Az Uj Idők kiadóhiva

Megrendelem a következő könyveket:.....

.....

.....

.....*pengőt, mint az Uj Idők előfizetője 1*

gom kiegyenlíteni.

Napról-Napra 1933., a háziasszony napt
80 fillér, be

Budapesti

A bosnyák iparművészet.

nyos revelálódása Bosznia területén. Hogy ez a mohamedán művészet épen Boszniában tudott kedvező talajra találni, a többi délszláv államokban ellenben, amelyek épen oly hosszú ideig állottak török uralom alatt, nem, annak egy külső politikai oka van. A bosnyák nemesség, sőt a köznép nagy része, hogy állását és vagyonát biztosítani tudja, a török uralom elején áttért a mohamedán vallásra és ezekből a néhai renegátokból lettek a mohamedanizmus legfanatikusabb előőrsei a Balkán északi határán.

Általánosan ismeretes, hogy a vallásnak mekkora befolyása van arra, hogy a művészet egy vagy más irányban fejlődjék. Ez történt Boszniában is. A mohammedán alakot nem ábrázol, képet — eltekintve a legújabb időktől, — nem ismer, hanem kizárólag iparművészeti tárgyakkal díszíti templomát és lakását. Ez adta meg Boszniában a lökést arra, hogy az összes művészi tehetségek az iparművészet szolgálatába álljanak. Hatalmas helytartók, akik távol a konstantinápolyi központi hatalomtól majdnem uralkodói jogkörre tettek szert, közöttük különösen Huszrev bég, akinek emlékét Szarajevo legszebb mecsetje, a Begova dzsámija őrzi, tőlük telhetőleg előmozdították, segítették a művészetbe átolvadt ipar fejlődését. Így lettek a bosnyák ötvösök, művészi fegyverkovácsok, bezszövők, szőnyegszövők és fafaragók munkái rövidesen híresek az egész ottomán birodalomban.

A különbözőséget a bosnyák iparművészet és a keleti iparművészet többi ága között, mint már említettem, az adja meg, hogy ez sokkal több elemnek az összeolvadásából keletkezett. Hogy benne egyik sem tudott túlsúlyra jutni, annak magyarázatát viszont az adja meg, hogy Bosznia aránylag hamar elvesztette a politikai kapcsot Konstantinápollyal és művészete önálló irányban fejlődhetett. Az ország még török uralom alatt állott, mikor helytartói már bizonyos önállóságra tettek szert, később pedig egészen elveszett az eredeti kölcsönhatás és megkezdődött az önálló bosnyák iparművészet kialakulása.

A különbözőség főként a formákban, a díszítő motívumokban nyilatkozik meg. Ha nézzük például a mohamedán művészetnek egyik legkiválóbb ágát, a spanyolországi mór művészetet, azt tapasztaljuk, hogy ott mindenütt bizonyos összefonódása jelentkezik a vonalaknak a körökkel. Ez a jellege a spanyolországi mór iparművészetnek. A távolabb Keleten a rendes díszítő motívum a hindu-perzsa eredetű arabeszk, amelyet találóan lehet összehasonlítani a török írás szeszélyes betűivel. Ezt csak nagyon ritkán találjuk meg a bosnyák iparművészetben. Itt inkább virágoknak stilizálásával, iparművészeti jellegű tárgyakra való alkalmazásával találkozunk. Itt egyes olyan speciális formák képződtek ki, hogy csaknem teljes biztonsággal módot nyujtanak a bosnyák eredet megállapitására.

Ha keressük, hogy a bosnyák műiparnak mely ágai jutottak el a fejlődés olyan fokára, hogy a népművészetből a valóságos iparművészet keretébe lehessen őket besorozni, különösen az ötvösséget (trébelt és gravírozott munkák, tausírozás, inkrusztálás), a szőnyegszövést és a hímző műipart kell elsősorban felsorolnunk. A fa-feldolgozásnál szintén találkozunk iparművészeti jellegű és értékű tárgyakkal, általánossá azonban az iparművészetnek ez az ága sohasem lett és az egyes tárgyak inkább csak a helynél, mint a jellegnél fogva tekinthetők bosnyákoknak.

Mindezeknek az iparművészeti ágaknak a fénykora körülbelül a tizenhetedik század elejétől a tizennyolcadik század végéig tart. Mikor a tizennyolcadik század második felében a török központi hatalom rohamos hanyatlásnak indult, pusztulni kezdett itt is minden. A folytonos harcok, forradalmak következtében nem volt, aki művészeti dolgokat vásárolt volna, nem voltak nagy bégek, helytartók, akik a művészetet támogatták volna, úgy hogy az iparművészet, amely a török uralom első éveiben oly szép fejlődésnek indult, teljesen a stagnálás állapotába jutott. Ez a hanyatlás pedig még fokozódott az okkupációt követő években, mikor Bosznia százados elzárkózás után ismét összeköttetésbe került a nyugati iparral és kereskedelemmel. Úgy látszott, hogy épen a nyugati kereskedelem, amelytől sokan azt várták, hogy a bosnyák ipar termékeit elviszi Nyugatra, lesz a megölője a bosnyák iparművészetnek. Mert mi történt? A bosnyák lakosság, amely a hosszú háborúk alatt teljesen elszegényedett, könnyen kapható volt arra, hogy olcsó vásári árút vegyen,

161.

163.

164.

162.

165.

167.

166.

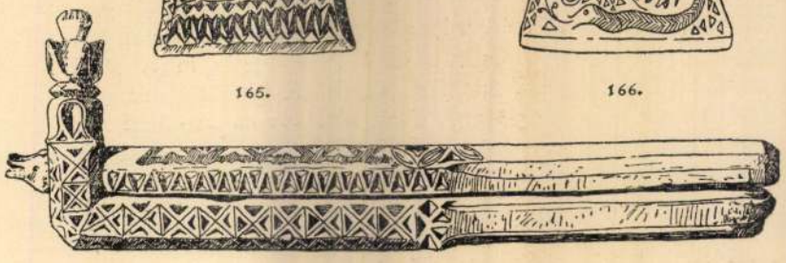

168.

169.

KALOTASZEGI NÉPMŰVÉSZET. FAFARAGVÁNYOK.
161—162. KASZAKŐTARTÓ. 163—166. KAPATISZTÍTÓ.
167. ORSÓ. 168. MOGYORÓTÖRŐ.
169. VETÉLŐ.

TELEGDY ÁRPÁD RAJZAI

L'ART POPULAIRE
DE KALOTASZEG.
SCULPTURES
SUR BOIS.

A BOSNYÁK IPARMŰVÉSZET.

ÍRTA: TONELLI SÁNDOR.

A bosnyák iparművészet.

Nálunk iparművészeti szempontból meglehetősen kompromittált mindaz, ami Boszniából kikerül. Bazárokból kikerült gyári árú legnagyobbrészt mindaz, amit bosnyák iparművészeti tárgyak címe alatt árulni szoktak. Csak néha akad közöttük egy-egy tárgy, amely érdekességénél és művészi értékénél fogva megragadja a figyelmünket. Rendesen valamely tisztán orientális formájú dolog, amelyet azonban alig tudunk a keleti iparművészetnek valamelyik ágába beosztani. Hasonló és mégis önálló, — ez a bosnyák iparművészet jellemző vonása.

Bosznia nagyon régen, körülbelül ezerötszáz esztendővel ezelőtt, került bele a keleti iparművészet hatáskörébe. Először a bizánci iparművészet éreztette a hatását. Bizáncból kerültek ide azok az alapformák, amelyeknek mintái később az idők folyamán változtak és módosultak, aszerint hogy milyen újabb befolyások érvényesültek. Érezttette a hatását még Velence és Raguza is. A középkori Olaszország nagy napjaiban Velencének és Raguzának ereje, ipara és kereskedelme ezekre a területekre is kiterjedt és innen származnak bizonyos formák, amelyek a bosnyák iparművészeti termékekben máig is megmaradtak. Innen vette különösen a fémipar a technikáját.

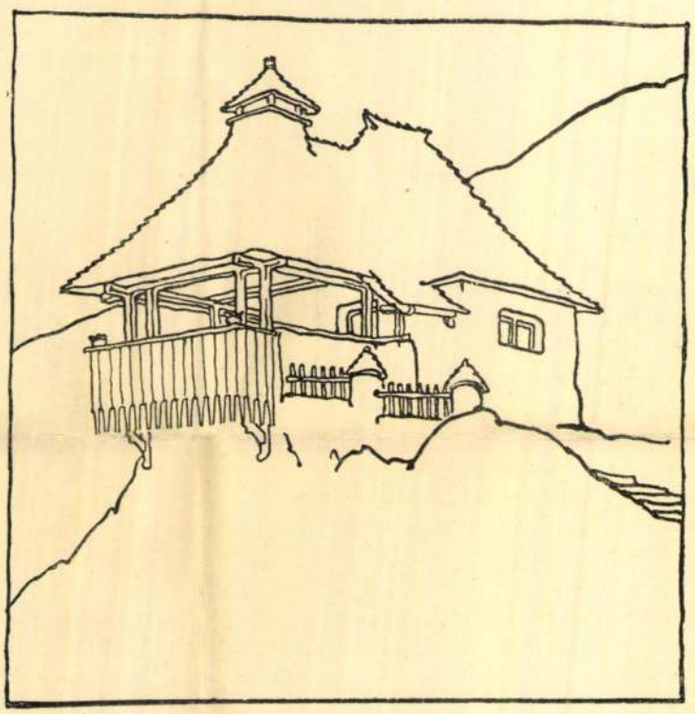

155.

A bizánci és velencei befolyáson kívül érezhetők még az ószláv elemek, melyekbe az egész későbbi iparművészet mintegy beleágyazódott és különösen erősen kifejezésre jut a török, jobban mondva mohamedán elem. Nagyon jól tudom, hogy a török-mohamedán kifejezés nem preciz, hisz nagyon sok ága van, amelyek egymástól nagyon különböznek. A spanyolországi mór művészet, amely a granadai Alhambrában jutott el virágzásának tetőpontjára, teljesen eltérő az egyiptomi, bokharai, perzsa és indiai iránytól. Mindezek a művészeti irányok azonban már teljesen ki voltak fejlődve, mikor Bosznia török uralom alá jutott, egyidőben kerültek oda és egyszerre kezdték hatásukat éreztetni, úgy hogy annak megállapítása, hogy a Kelet valamelyik része mit és milyen mértékben adott, valósággal a lehetetlenségek közé tartozik. Nagy általánosságban így jött létre azonban a keleti művészetnek bizo-

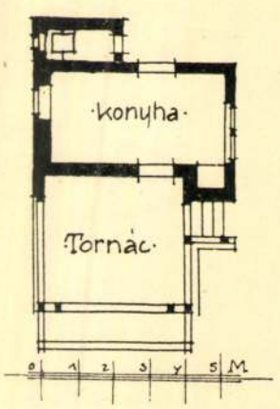

155. TEJCSARNOK. LAITERIE.
TERVEZTÉK: KÓS ÉS ZRUMECZKY. BUDAPESTI ÁLLATKERT.

159.

156.

158.

157.

160.

KALOTASZEGI NÉPMŰVÉSZET.
FAFARAGVÁNYOK. 156—157. SULYOK.
158—159. KAPATISZTÍTÓ ÉS 160. VETÉLŐ.

L'ART POPULAIRE
DE KALOTASZEG.
SCULPTURES SUR BOIS.

TELEGDY ÁRPÁD RAJZAI.

Magyar Iparművészet
1910. 5. f.

1630

53

Jelegdi János mellkereszje, arany, gyémántokkal díszítve. Hátoldalán ~~gyémántokkal~~ románcos levelek, felnyitható. Magy. 5·4 cm. Magyar munka 1630 körülről

Jelegdi János nyitrai püspök, majd kalocsai érsek volt 1654. leltár

~~30~~ Egyházművészeti kiállítás, 1930, 368. szám.

~~80~~ Dankó, 81–82 l. (repr. XX. tábla)

28 Zerewich PA, 198 l.

~~76~~ M. A: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X–1876, 511 l.–512 l.

~~98~~ Erdely: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp. 1898, 1031

~~97~~ Erdely–Ipolyi II. 311–312 l. (repr. LIV. tábla)

~~75~~ Henszlmann: ~~M. Régi~~ Az 1873. évi világ tárlatnak magyarországi műveléseinek régészeti osztálya. Bp. 1875/6, 190 l. és 224 l.

~~80~~ Irodalom. Egyházművészeti Lap I–1880, 362–363 l.

~~76~~ A műipari és történelmi kiállításból. Fővárosi Lapok, XIII–1876, 519 l.

~~76~~ Történelmi ereklyék 1876, 45 l. 149 l. szám

~~81~~ Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien, XV–1881, 197 l.

Telegdi János
mellszobra

Kossuth Emlékév

Telegdi László

debreceni könyvkötő

mod

Vargu Elemér: Debre-

ceni Kötések Buda-

pesten. Magyarság

1924. febr. 24.

Telegdy

T. 2 *László*, festő. * Budapest 1861 jan. 15, † u. o. 1904. Itt végezte tanulmányait s iparrajziskolai tanári működése mellett tájképeket festett (Fóti utcarészlet) és illusztrációkat rajzolt Dantehoz, a Rudolf-emlékalbumba stb.

K. J. T. 525 l

JEGYZETEK

JEGYZETEK

ton álló fáktól, bokroktól nem birta belőle a nyári forróság felszürcsölni, hártyás, szennyes szinű ugyan, de azért csak víz, éltetője azoknak a bozótoknak, a mik nesztelen pottyanással tükrére hullatják száraz csörmőiket.* Mert bizony érzik már ezek a növények is az őszt, hiába állanak az éltető vízben; lassanként sárgulnak, tarkulnak, száradoznak a leveleik, s ha a szellő egymáshoz veri őket, halkan zörögve azt susogják: ősz, enyészet, ősz, enyészet!

A vízparton a bozótos erdő enyhében, ott gubbaszkodik féllábon, nyakát szomorúan összehúzodva, egy hosszúlábú gém, s néz, néz nagy figyelemmel, mozdulatlanúl; talán valami felvetődő halat, vagy zöldbocskorú békát? Vagy tán párjáról gondolkozik, azt várja valamerről? hiszen a gém már ilyenkor rendesen elvándorol. Ha azt várod, szegény madár, akkor ugyan hijába vársz! Lelőtte már azt rég valami lesi puskás, a mint épen szállott volna hozzád a másik tócsáról, nagyokat kiáltva a levegőben, hogy: «gál!»

Ne várj, szegény özvegy, ne várj, menj el oda messze, messze Afrikába, túl a tengereken, majd találsz ott magadnak megint derék, hosszú nyakú párt, a melyik épen olyan szépen tudja majd kiáltani, hogy: «*gál*»! Menj el, szállj el, járj szerencsével, itt az ideje, hiszen a nóta is azt mondja:

«Fütyül a szél, az idő már őszre jár,
Szebb hazába megy vigadni a madár.»

Szobonya Mihály: *Terefere.*

nehéz. Itt azonban megérett dologhoz csinálták meg az alkalmat.

Már bizonyos, hogy a kiállítás helyiségeit nem sokára bővíteni kell, a közönség érdeklődése szerint. Ez a művészeknek is érdeke, kiknek Budapesten nem volt meg a piaczok. Ha pedig a közönség keresi az alkalmat, hogy műbecsű festményeket és szobrokat szerezhessen, van elég festőnk és szobrászunk, kik várvavárták ezt a figyelmet.

A kiállításból a multkor már több képet bemutattunk. Kiegészítjük ezeket még néhánynyal.

A vízfestmények, melyek nálunk csakis a legntóbbi időben találtak művelőkre, szintén elég számmal és értékesen vannak képviselve. *Neogrády* vadászképe: «Haza felé», a legszebbek. közül való. A művész egész sorozatot festett aquarelben tavaly, a műcsarnok kiállítására, csupa vadászjelenetet, kellemes és üde tájképi berendezéssel, erdőszéllel, cserjéssel, s az ősz sárga vagy ködös színeivel. Ezekkel a műveivel a műcsarnoknak a vízfestésre kitűzött díját is el nyerte. A «Nemzeti Szalon»-ban e sorozat egy újabb darabját találjuk, hangulatos cserjést s benne hazatérő vadászokat.

Telegdy László festménye: «Lidi néni háza Dabason» egy kis falusi élet, sok jellemző tulajdonsággal. A kis szalmafedelű ház és egész környéke falusi szegénységről beszél, de jóleső, vidám kör-

Telegdy László: *Lidi néni háza Dabason.*

Neogrády Antal: *Hazafelé.*

A NEMZETI SZALON KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

A képzőművészek és műpártolók új egyesülete, úgy látszik, hogy megtalálta mind a közönség mind a művészek érdeklődését. Mind a kettő támogatására szüksége is van, mert úgy volt képzelve, hogy Budapest, e nagy város közönsége szükségét érzi oly kiállításnak, melyből vásárlásokkal segíthet fejlett műigényei kielégítésén és lakását, szalónját földiszítheti jó és jobb nevű művészek műveivel. A művészek pedig gondoskodnak, hogy a kiállításon válogathasson is a közönség.

Csak pár hete, hogy megnyílt a kiállítás. Mindennap megvan a maga közönsége, mindennap akad vásárlója. És ma már együtt van egy másik kiállítás is, annyi a beküldött festmények száma. A kiállítást azonban csak deczember elején rendezik újra. Harmincz évvel azelőtt, mikor a mostani orsz. képzőművészeti társulat megalakult, s első kiállítását rendezte az akkori Nagyhíd-utczában (most Deák-Ferencz-utcza), mennyi napnak kellett elmúlni, míg *egy* vásároló jelentkezett.

A «Nemzeti Szalon» megalapítóinak és kigondolóinak az a törekvése is bevállt, hogy társas érintkezést segítsenek elő. Klubhelyiségei élénkek, minden nap többen keresik föl művészek, műpártolók, a kik jól is érzik ott magokat. Pedig minden kezdet nyezete, a kerítest ellepő üde zöld felfutók, az árnyas fák, e ház előtt szemelő baromfiak a kerítős ajtajában álló egészséges paraszt gyerek, vonzón egészítik ki a falusi udvarok idyllikus természetét.

Kimnach László képén is jól visszaadott vonás a falusi életből, a mint egy paraszt asszony, karján kis gyermekével a patakra tereli ki a libákat, saját nevelését és talán összes vagyonát. A szárnyasokat épen abban az élénkségben látjuk, a mint a patakhoz érve, örvendezve gágoknak, szárnyokat csattogtatják a viz előtt, mások pedig már épen készülnek belevetni magokat.

Szobonya Mihály «Tereferé»-je hűséggel festett életkép. A fiatal asszony, ki a mezőről tér haza, hátán garabóval, vállán kapával, megáll az alacsony kerítésnél, hogy egy pár szót váltson a szomszédasszonynyal. Ugy látszik, szóból szó lett, a kis gyerek már elunta, vonja is haza édes anyját, a szemét is türelmetlenül dörzsöli. De biz a mama meg a szomszédasszony még mindig benne van a tereferében.

* Csörmő = száraz növénytörmelék.

Kimnach László: *Patakra.*

A NEMZETI SZALON KÉPKIÁLLITÁSÁBÓL.

EGYVELEG.

* **London földalatti részei.** A City egy helyén, az igen élénk utcza alatt, van egy gőzvasut, azután egy nagy fővárosi csatornazsilip s ismét ez alatt, már 18⅔ m. mélységben a talaj alatt, egy villamos vasut, mely végül a központi London-vonallal áll összeköttetésben és ez már 24 és fél méter mélységben van.

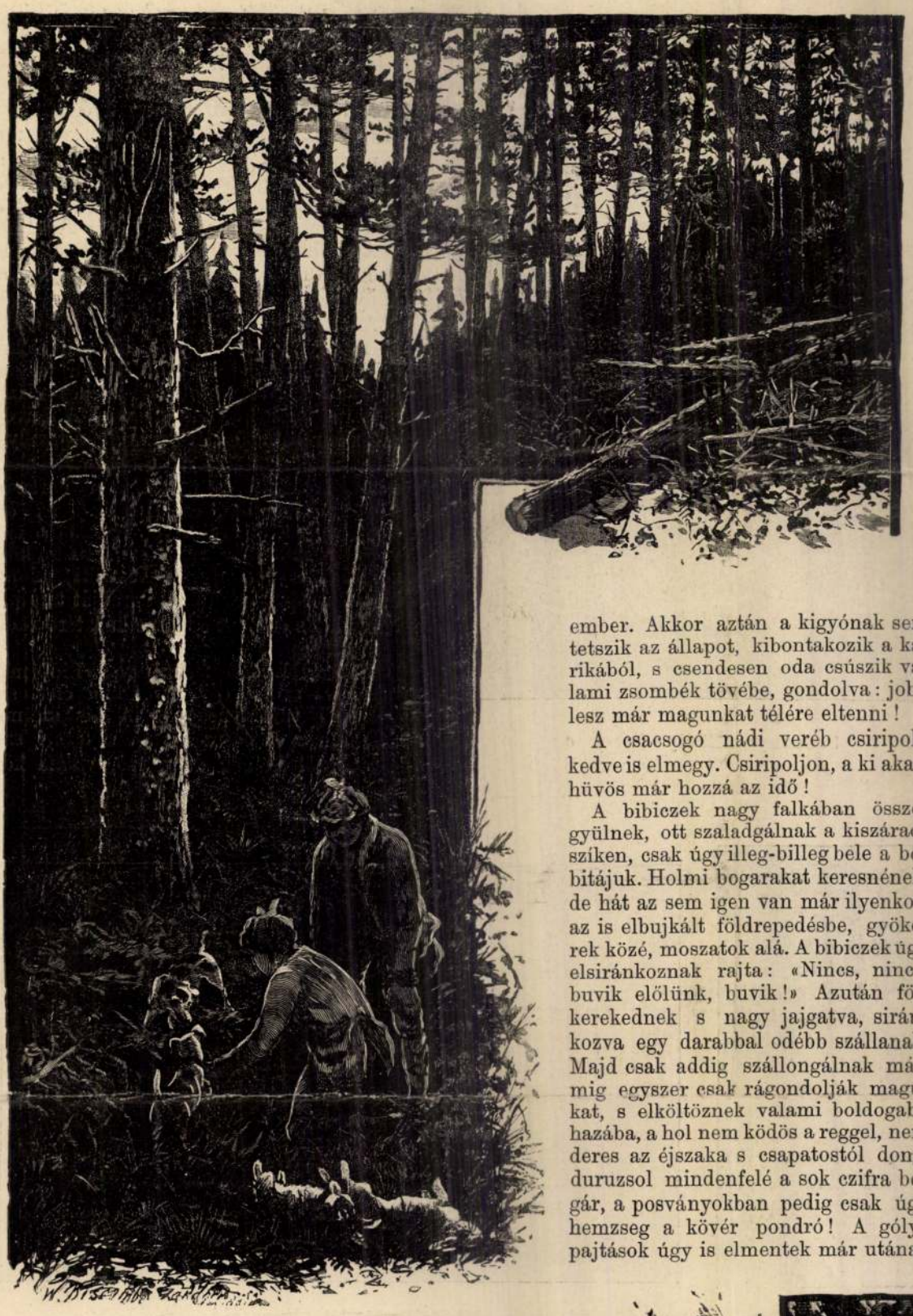

TENGERIN\ÚL-FOGDOSÁS.

ŐSZ VÉGÉN.

Rajz. — Irta SZIVOS BÉLA.

Elkoptak a földekről a sárgáló búza-keresztek, egymás után belekerültek a cséplőgép búgó gyomrába, kopáron maradtak a tarlók, csak emitt-amott zöldül a torzsok közt egy-egy folt vadmuhar, s itt-ott fejérlik nehány szál sovány tisztesfű, melyen szomorúan dongva szálldogál a szorgalmas méhecske: hát ha találna még télére egy kis maradék mézet vagy virágport? Mert bizony nem soká lehet már gyüjtögetni, hosszabbodnak az éjszakák, rövidülnek a napok, hüvös, csipős a hajnal, ködös a reggel, marós szellők kerekednek arról éjszak felől: itt az ősz!

A falevelek elkezdenek sárgulni, lassanként, egymás után hullanak az elszáradt avarra, rideg, barátságtalan szél összekotorja valamennyit, s halkan zörgetve tovább sodorja, mig valami bokor tövén, vagy árok fenekén meg nem akadnak.

A mocsárok lármás világa nagyrészt elcsendesül, nem mondják már a békák: «Ung, ung, mit varrsz, mit varrsz? brekeke!» Lehuzódtak már valahova az iszapba, hijába, vékony rajtuk az a zöld meg tarka suba. A vizi kigyó sem füttyenget már olyan kegyesen; elment a kedve az ilyesmitől, csak úgy néha-néha csúszik ki a szárazra, összetekeredik, mint a rétes, s ott szedi magába azt az áldott napmelegét. De bizony ez is nagyon állhatatlan már ilyenkor, hamar elgyengül, elerőtlenkedik, mint az öreg ember. Akkor aztán a kigyónak sem tetszik az állapot, kibontakozik a karikából, s csendesen oda csúszik valami zsombék tövébe, gondolva: jobb lesz már magunkat télére eltenni!

A csacsogó nádi veréb csiripoló kedve is elmegy. Csiripoljon, a ki akar, hüvös már hozzá az idő!

A bibiczek nagy falkában összegyülnek, ott szaladgálnak a kiszáradt sziken, csak úgy illeg-billeg bele a bóbitájuk. Holmi bogarakat keresnének, de hát az sem igen van már ilyenkor, az is elbujkált földrepedésbe, gyökerek közé, moszatok alá. A bibiczek úgy elsiránkoznak rajta: «Nincs, nincs, buvik elölünk, buvik!» Azután fölkerekednek s nagy jajgatva, siránkozva egy darabbal odébb szállanak. Majd csak addig szállongálnak már, mig egyszer csak rágondolják magukat, s elköltöznek valami boldogabb hazába, a hol nem ködös a reggel, nem deres az éjszaka s csapatostól dong, duruzsol mindenfelé a sok czifra bogár, a posványokban pedig csak úgy hemzseg a kövér pondró! A gólya pajtások úgy is elmentek már utána!

A szélkiáltók ugyan itt vannak még, ott füttyöngetnek estende a posvány-partokon, — de hát ezekre keveset lehet rendes életü vándormadárnak adni, a szélkiáltók ugyan el nem mennek, mig csak be nem fagy orruk elől a víz!

Hát még a vadrucza! Ez meg még csak most éli javában világát. Százával, ezrével összeverődve vigan húz este-reggel egyik tócsáról a másikra, s csak úgy örvénylik bele az a szennyes mocsárvíz, mikor nagy hápogva, csapatostól belevágódik. «Háp, háp!»

A vadlúd sem sokat törődik az időszakok változásával, bánja is ő, akár ősz van, akár mi, elég az hozzá, hogy már ilyenkor ott az a jó kövér búzavetés, gyenge, mint a saláta, sürü, mint a kender. Hej, milyen pompásúl lehet rajta legelészni!

De hozzá is lát isten igazában, ollóval sem lehetne jobban lenyirni, a hova oda csíp avval az éles, kanálvégü csőrével. Csak az a kár, hogy vadász is termett e világra. Ott leselkedik az ármányos valami rejtett gödörben s egyszer csak: piff, puff! s két-három jó pajtás ott vergődik a szép zöld vetés közt, piros vérével tarkára festve a ledibolt búza levélkét. A többi szörnyü lármával felkerekedik s megzavarodva kavarog egy darabig össze-vissza a békanyálas levegőben: «gigá, gágá! Menjünk innen, baj van itt, gágá, gigá!» El is takarodnak mentől hamarabb, s nem sokára már csak egy hosszú, barna ék hullámzása látszik a távol ködében, meg alig-alig hallik a mindjobban elmosódó panaszos lárma: «gigá, gágágá!

Egy nyúl is ott hasal a barázdában, s a mint a lövést meghallja, hirtelen két hátulsó lábára ül, fölmereszti nagy füleit s figyelmesen szétnéz: ugyan honnan lőhettek? Meg is látja a távoli vadászt, a mint a ludakat szedi össze, s kezdi magát nem jól érezni: «üm, fele sem tréfa!» Hátha még a szél ezt az éhenkórászt erre is el találja hozni? Hm, hm, szégyen a futás, de hasznos, kotródjunk innen, míg nem késő! Nini még kutya is van! De már több kettőnél! S eszébe jut a mit a napokban látott az urasági park szélében, a hol apró borzebbel fogdostatták ki rokonait, a házinyúlakat. Brr! Menjünk! Azzal első lábával végig simítja bajuszát, s csendesen baktatva megindúl a nádas kiszáradt része felé. Ott még egyszer felágaskodik, s nagy vitézül vissza tekint a vadászra meg a kutyájára: most leljetek meg ha tudtok! Azzal becsörtet a száraz nádrengetegbe.

A nádas tulsó sarkában még víz van, a par-

GÉM A TÓPARTON.

MAGGI -FELE LEVES- és ÉTEL- ÍZESITŐ

páratlan a maga nemében és a régóta jól bevált szer, hogy gyenge leveseknek, mártásoknak, főzelékeknek stb. egy pillanat alatt meglepő jó és erőteljes ízt adhassunk. Néhány csepp elegendő. Kapható minden fűszerkereskedés, csemegeüzletben és drogueriában. Üvegecskékben 50 fillértől kezdve. — Eredeti üvegecskék legolcsóbban utántöltetnek. 10874

MAGGI-kitüntetések: 4 nagydij, 26 aranyérem, 6 díszoklevél, 5 tiszteletdij. Hatszor versenyen kivül, többi között az 1889. és 1900-iki párisi világkiállításokon (Maggi Gyula birálótag).

A **női szépség** elérésére, tökéletesítésére és fentartására legkitünőbb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME,

mely vegytiszta, sem higanyt, sem ólmot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhirü arczkenőcs pár nap alatt eltávolit szeplőt, májfoltot, pattanást, bőratkát (Mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimitja a ránczokat, redőket, himlőhelyeket és az arczot hófehérré, simává és üdévé varázsolja. Ára nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.

Margit hölgypor 1 kor. 20 fill., **Margit szappan** 70 fill., **Margit fogpép** (Zahnpasta) 1 korona., **Margit arczviz** 1 korona.

Hamisitványok biróilag üldöztetnek.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a

MELANOGENE

fekete és barna szinben.

Ezen kitünő és ártalmatlan készitménynyel hajat, szakált, bajuszt pár percz alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szin állandó és a természetes szintől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkit. 10689

Ára 2 korona 80 fillér.

Postán utánvéttel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készitő: **Földes Kelemen** gyógysz. **Arad.** Budapesti főraktár: **Török József** gyógysz. Király-u. 12 és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszertárban.

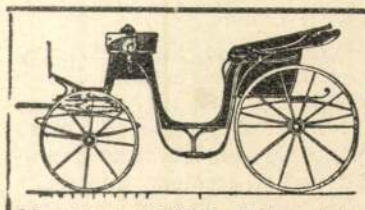

Kováts Béla

kocsigyártó Budapest, V., Lipót-körut 3.

Ajánlja ujonnan berendezett modern hintó raktárát.

Alapittatott 1886. Képes árjegyzék bérmentve

Vasutak és hadihajók óraművel.

Nagyon célszerü ajándékok fiúk részére.

Sineken szaladó **vonat,** 1-a óraművel, mozdonnyal, 2 szalonkocsival 2 frt 80. Ugyanaz nagyobb őrházzal, jelzőpóznával és harangművel 4 frt. Ugyanaz 3 szalonkocsival, vasuti átjáróval és 240 cm. sinkörrel 5 frt. Olcsó vonatok 1 frt 50, 2 frt. és 2 frt 50. Vízben uszó **hadihajók** 1-a óraművel, 23 cm. hosszú 3 frt. 27½ cm. hosszú 4 frt 50. 35 cm. hosszú 6 frt. Közvetlen megrendelhető 10867

KONRÁD JÁNOS első óragyárában, Brüx 1272. (Csehország).

Gazdagon illusztrált árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve.

A legdivatosabb frizura könnyüséggel az én törvényesen védett 10850

„STUART MÁRIA"

betétem (hajjal vagy haj nélkül) által érhető el. Biztosit a frizurának nemes alakot és erős tartást és kiválóan könnyü és szellős. Ez az egyedüli hygienikus alapon előállitott hajbetét, mely sem a hajat nem rongálja, sem a fejbőr kigőzölgését nem akadályozza. Egyedüli készitője

A. M. NEDVĚD,

PRAG,

Nekazanka (Graben).

Legnagyobb műterem női hajfestésre, champonálásra (antisept. fejmosás elektr. hajszáritással), hajfestés külön helyiségben és manicure.

Minden rendszerü hajbetétek

Szolid belföldi hangszerek szétküldése legolcsóbb gyári árban.

Közvetlen a forrásnál legolcsóbban lehet vásárolni. Szétküldési feltételeim szerint **minden koczkázat, mivel becserélés megengedve, vagy a pénz visszaadatik. Tanuló-hegedü** már frt 2.40, 3.—, 3.50, 4.—, 5.—, 6.—ért. **Hangverseny-hegedük** frt 7.—, 8.—, 10.—, 12.— **Orchester-hegedük** erős hanggal frt 14.—, 18.—, 20.— **Solo-hegedük** frt 25.—, 30.—, 40.—, 60.—, 80.— **Hegedüvonó** 50, 60, 80, 1 frt, 1.50, 2 frt és feljebb. **Piccolók és fuvolák** szolid kivitelben, 50, 80 kr., 1 frt, 1.50, 2 frt és feljebb **Clarinetták legfinomabb kivitelben** frt 4.50, 5.—, 6.—, 7.— és feljebb. **Szétküldés utánvéttel vagy a pénz előleges beküldése mellett.**

Erczhegyi hangszer-kiviteli czég

KONRAD JANOS, Brüxben, 1141. sz. (Csehország.)

Gazdagon illusztrált árjegyzék, 1000-nél több ábrával, kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve küldetik. 10870

Telefon 13-76. 10698

Alapittatott 1878.

Hölgyek figyelmébe!

A közóhajnak engedve és hogy egy régen érzett hiányt pótoljon, **Keleti J.** orvos-sebészeti műszergyáros üzlethelyiségeiben **külön női osztályt rendezett be,** hol a nagyérdemü hölgyközönség

kizárólag női kiszolgálásban

részesül. A czég szakszerü vezetés mellett készit: **mindennemü sérvkötöket, haskötöket lógóhas, vese- és gyomorbántalmak** ellen, **görcsérharisnyákat** ferdén nőttek részére, **testegyenészeti gépeket** stb. a legtökéletesebb kivitelben.

Külön osztály betegápolási czikkek és hygienikus gummiáruk részére.

A czég több mint 25 éves fennállása alatt e téren szerzett tapasztalatai folytán bizvást kiérdemelte a nagyérdemü hölgyközönség bizalmát és továbbra is kéri nagyrabecsült támogatását.

Nagy képes árjegyzékkel, szakszerü tanácsokkal és mértékvételi adatokkal szivesen szolgál

KELETI J. orvos-sebészeti műszergyáros,

Budapest, IV., Koronaherczeg-utcza 17. szám,

a m. k. főposta-palota mellett. — **Külön bejárat a kapu alatt.**

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

HIRDETMÉNY.

A Magyar Általános Hitelbank részvényeseinek 1905. évi január hó 5-én tartott rendkivüli közgyülése a társasági alaptőkének 25,000 darab 400 koronával teljesen befizetett uj részvénynek kibocsátása által 17.000,000 forintról illetőleg 34.000,000 koronáról 44.000,000 koronára emelését határozván el, egyuttal a régi részvények birtokosainak az uj részvények átvételére nézve az alapszabályok 9. czikkében biztositott elővételi jog gyakorlása tekintetében a következő módozatokat állapitotta meg:

1. A részvényest az alábbi feltételek mellett 17 régi részvények öt uj részvényhez megállapitott arányban az uj részvényekre elővételi jog illeti meg. Részvénytöredékek figyelembe nem vétetnek.

2. A részvényesek által elővételi joguk alapján átveendő uj részvényekért darabonként a teljes névértéknek megfelelő 400 korona és a tartalékalap részére 300 korona fizetendő be, hozzáadva az ezen összegek után 1905 január 1-től a befizetés napjáig járó 5%-os kamatokat.

3. Az elővételi jog gyakorlása végett a régi részvények két számjegyzék kiséretében, a melyekhez minták a bejelentési helyeken ingyen kaphatók **1905 február 4-től február 18-ig** lebélyegzés végett, az egyes helyeknél szokásos üzleti órák ban be mutatandók: 10864

Budapesten ... ... **a társaság pénztáránál;**
Wienben ... ... a «K. K. priv. Oesterr. Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe» czimü intézetnél;
« ... ... S. M. von Rothschild bankháznál;
Berlinben ... ... a «Direction der Disconto Gesellschaft» czimü intézetnél;
« ... ... S. Bleichröder bankháznál;
M/m. Frankfurtban a «Direction der Disconto-Gesellschaft» czimü intézetnél.

4. Az elővételi jog bejelentése alkalmával a bejelentőhelynél minden bejelentett uj részvény után 300 korona a tartalékalap számára és ezen összegnek 1905 január 1-től a bejelentés napjáig számitandó 5% kamatai fizetendők be. Azon részvényes, a ki elővételi jogát az előzőleg emlitett határidőig és módon nem gyakorolja, elveszti e jogot.

5. A részvényes által bemutatott részvényeket a bejelentési hely a következő záradékkal: «Elővételi jog gyakorolva 1905. Bezugsrecht ausgeübt» lebélyegzi és a lebélyegzés után a részvényesnek a számjegyzék egyik példányával, a melyen a bejelentet elővételi jogra eső uj részvények összege ki van tüntetve, visszaadja.

Ezen jegyzéknek visszaszolgáltatása és részvényenként 400 korona tőkeösszegnek, valamint az 1905 január 1-től az átvételi napig járó 5% kamatoknak lefizetése mellett, az uj részvények 1906. évi május hó 1-én lejáró és következő szelvényekkel ellátva a lebélyegzés után nyolcz nap mulva kiszolgáltattatnak.

6. Ezen tőkeösszeg az elővételi jognak, valamint a 4. pont szerint a tartalékalap részére teljesitett befizetések különleni elvesztése mellett, legkésőbb bezárólag 1905. márczius hó 31-ig egyszerre fizetendő le ugyanazon helyen, a hol a régi részvények lebélyegzése eszközöltetett.

7. A német birodalmi helyeken csak német birodalmi bélyeggel ellátott uj részvények adatnak ki; e bélyeg költségeit a részvényes viseli.

8. Az uj részvényes birtokosai 1905 január 1-től kezdve az üzlet eredményében, valamint a részvényeseket megillető összes jogokban a régi részvények birtokosaival egyenlően részt vesznek, az uj részvények birtokosait azonban az 1904. évi üzleteredményének hovafordittása tárgyában, valamint az 1904. évi zárszámadások és mérleg tekintetében szavazatjog meg nem illeti.

A részvények névértéken felül teljesitett befizetés — az uj részvények kibocsátásával járó tényleges költségek levonása után — a társasági tartalékalap javára iratik.

Budapesten, 1905. évi január hó 5-én.

Magyar Általános Hitelbank.

Dr. GÖLIS-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi czikk.)

Étrendi szer, kitünő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és igy a test táplálására és erősitésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblitve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: **gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak,** testi pangás stb.

Ásványviz-gyógymódnál mint elő- vagy utókura vagy egyidejüleg a gyógymóddal kitünő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjegygyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan **dr. Gölis-féle emésztő-por** kérendő a vétel alkalmával. 10826

Egy nagy doboz ára 2 kor. 52 fill., kis doboz 1 kor. 68 fill.

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár: Török József gyógyszertára Budapest, Király-utcza 12 és Andrássy-út 26. szám.

nemének gyakorlása, a társadalom s az ifjuság körében való terjesztése. A klub gyakorló helyül a város kellő közepén, a Király-bazárban (Ferenciek tere 3.) levő *Városi lövöldét* választotta, melyet tagjai bármikor 30%-os árkedvezménynyel és az álláspénz teljes elengedésével használhatnak. Lövészmesterül a klub egy kiváló szakemberünket, *Lakatos* Károlyt, a jótollu írót és ornithologust nyerte meg, kinek szakszerü vezetése alatt a legkomolyabb előtréningben részesülhetnek a klub tagjai a nagy czéllövő versenyekre. Azonkívül több versenyt és díjlövészetet is fog rendezni a klub.

A vakok munkájának pártfogolása. A budapesti «Vakokat Gyámolító Országos Egyesület» a Hungária-körút 16. számú házában foglalkoztató műhelyt tart fenn, a hol a vak gyermekeket olyan munkára tanítja, a melyet látás nélkül is megtanulhatnak. Az egyesület kéri a közönséget, méltassa figyelemre a vakok munkáját, a mely mindenképen kiállja a versenyt bármilyen más, hasonló munkával. A műhelyben székeket is javítanak, a Kaplony-utcza 3. és Király-utcza 72. számú házában levő raktárakban pedig fonott székeket és kefeféléket árulnak.

x **Deisinger Fratelli** küld Fiuméből, Budapesről (Andrássy-ut 9 és kir. bérpal.) vagy Triesztből 4¾ kg. Kubakávét 14.25 koronáért.

HALÁLOZÁSOK.

Michel Lujza, a hires anarchista nő, meghalt január 9-ikén Marseilleben, a hol azóta lakott, mióta Londonból visszatért Franciaországba. Férfiaknál is ritkaság az az erély és lelkesedés, melylyel Michel Lujza hirdette előbb a szocziálista, később a kommunista és az anarchista elveket. Izgatásaiért száműzetést, börtönt szenvedett, őrültek házába is csukták, de erélyét, elszántságát mindez nem törhette meg. Angolországban élt sokáig s csak pár év előtt tért vissza hazájába. Az utóbbi években megöregedett s keveset lehetett hallani róla, egyszer már halála hire is jött. Halálakor 69 éves volt.

Elhunytak még a legközelebbi napokban: Nyáregyházi Nyáry Sándor szolgálaton kívüli cs. és kir. huszárkapitány, gömöri egyházmegyei tanácsbiró. Jánosi és Pálfalva községek egyházi főgondnoka, 72 éves korában Pilisen. — Gönczy Sándor kir. tanácsos, nyug. kir. törvényszéki biró, volt 48-as honvédhadnagy, 80 éves korában Beregszászon. — Stand Ferencz nyug. törvényszéki biró, régi honvédhadnagy, 87 éves korában Egerben. — Komáromi Szarka János volt 48—49-iki honvédhadnagy, Bereg vármegye nyug. főpénztárnoka, 80 éves korában Beregszászon. — Csukilla József 48-as honvéd, 85 éves korában Szepesolaszliban. — Jankovics Antal nyug. járásbirósági irnok, 48-as honvéd, 80 éves korában Baánban. — Rudolvics Péter régi honvéd, nyug. erdőőr, 83 éves, Hegyesd községben. — Szabó Mihály nyug. birósági végrehajtó, 48-as honvédőrmester, 74 éves korában Fehértemplomban. — Sesztina Lajos, Debreczen város kiváló érdemű polgára, nagy vaskereskedő, Münnich Aurél apósa, 82 éves korában, Debreczenben. — Telegdy László, a fővárosi iparrajziskola tanára, ki ez állásában két évtizednél tovább működött, 44 éves korában Budapesten. — Uy Károly dr. ügyvéd, a muraszombati takarékpénztár igazgató-ügyésze, 34 éves korában Muraszombatban. — Lukács Ágoston gyógyszerész, földbirtokos, 89 éves korában Abonyban. — Szirmay Pál 81 éves korában Báj községben. — Fényes Móricz, a sárréti takarékpénztár igazgatója Berettyó-Ujfaluban. — Huszár Károly, volt debreczeni nagykereskedő, 62 éves korában Debreczenben. — Locsava Aurél fővárosi tanító, 36 éves korában. — Ujhegyi Béla nyug. csendőrőrnagy, Nagyváradon. — Gulácsy Lajos mérnök, 68 éves korában Budapesten. — Ifj. Branszky Antal posta- és távirda számellenőr, a kit fővárosi sportkörökben is ösmertek, Budapesten. — Kassay Gyula beregszászi adóhivatali ellenőr, 50 éves korában Beregszászon. — Krüger János kultuszminiszteri számtanácsos, 48 éves korában Budapesten. — Gedert János r. kath. kántortanító 29 éves korában Páty községben.

Özv. tótprónai Prónay Istvánné báróné, szül. nádasdi Nádasdy Anna grófrő, 86 éves korában Péczelen, Acsán a családi sírboltba temették el. — Dr. Baintner Hugóné, szül. Hancke Paula, kassai jogakadémiai tanár neje, Lussin-Piccolóban. — Özv. Okruczky Tamásné, szül. Szentmihályi Czeczilia, 80 éves korában Budapesten. — Özv. Pállya Gusztávné, szül. Kormuth Emma, 81 éves korában Czegléden. — Jancsó Gézáné, szül. Kralovánszky Ida, 53 éves korában Nagy-Kállóban. — Bessenyei Magyar Gyuláné szül. Bieliczky Amália, a «Hazánk» dolgozótársának felesége, Budapesten. — Haas Ida, Lónyay Stefánia grófnőnek sok év óta felolvasónője, 51 éves korában Bécsben, s koporsójára a grófnő ily feliratú koszorút küldött: «Legjobb barátnőmnek — Stefánia». — Özv. Leithner Mihályné szül. Dubovszky Emma, 85 éves korában Külső-Bárándon, s holttestét Székesfehérvárra vitték.

Szerkesztői üzenetek.

Eger, D. A. A hadifoglyok tartásának és ellátásának költségeit a vesztes fél tartozik viselni, kinek azokat a békekötésben megállapított hadi költségekbe beszámítják. Németországnak a párisi békekötés után a franczíák e czimen több millió frankot fizettek, mely összeget az öt milliárd hadi kárpótlásba nem számítottak be.

Pécs, S. A. Németországnak Kelet-Ázsiában elfoglalt úgynevezett «Véd-területe» a mult évi költségvetés szerint 34 millióba került a nélkül, hogy eddig egy fillért is jövedelmezett volna.

Miskolcz, H. G. A szultán konyháiban naponta négyezer ember számára főznek; az angol királyi udvartartás Londonban ezerkétszáz embert lát el ebéddel, a bécsi udvari konyha átlag kétszáz embert.

Novemberben. Igen fogyatékos a verselése s mondanivalója sincs olyan, a mi érdekes volna.

a. a. a. A monda kissé homályosan van elmondva, nem lehet kitudni belőle, mi lett a leánynyal. A nyelvében különben akad egy-két jó fordulat.

Tárogatós nóta. A dal. Csinosan versel, a nyelvében is van egy kis szin és hangulat, igazi érdeklődést kelteni még se tud. Az első versben sok szóval meglehetős keveset mond, a másik még hozzá zavaros is.

Ahhoz mért lesz az itélet. A hűtlen szerelem áldozata stb. Teljesen értéktelen dolgok versei mind, akad bennük izléstelenség, értelmetlenség, magyartalanság, sőt még nyelvtani hiba is, — csak épen a költészetnek nincs bennük egy szikrája sem.

Nem közölhetők továbbá: *Gyenge az én szivem. A feledés.* Semmivel sem jobbak az előbbieknél. — *Az én világom. Álom.* Konvenczionális dolgokat mond el dadogó nyelven s verseléssel. — *Bánát. Remény.* Kegyetlenül döczögős hexameterek. *Búcsú dr. . . . . házától.* Nagyon zavaros, szentimentális áradozás.

SAKKJÁTÉK.

2415. számu feladvány. Berger J.-tól.

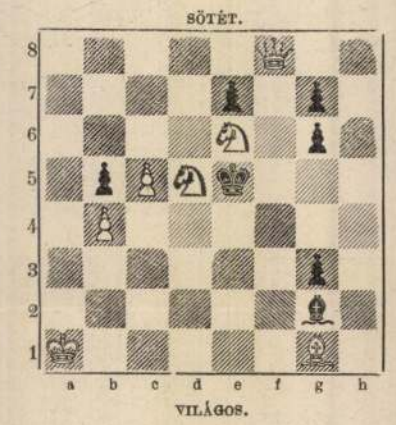

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

A 2401. számu feladvány megfejtése Möller F.-től.

Világos	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét*
1. Hc4—a5	... Kd5—d4 (a)	1. ...	...	... Kd5—c6 (b)
2. Vc8—c3 †	... Kd4—c3 :	2. Ha5—c6	...	t. sz.
3. Fe7—f6 mat.		3. V v. F mat.		

b.		*c.*		
1. ...	... b6—a5 : (c)	1. ...	...	... Kd5—c5
2. Vc8—c5 † stb.		2. Vc8—d7 : stb.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Csomonyán:* Németh Péter. — *Bakony-Szentlászlón:* Szabó J. — *Fakerten:* Kintzig R. — *A pesti sakk-kör.*

Hibaigazitás: A multheti 2414. sz. Gérecz-féle feladványban *h6-on világos Vezér* áll.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 1904. évi 52. számában közölt képtalányokat megfejtették:

A hédervári kaszinó, Kiskőszegi Olvasókör, Lupkovics Ida, Schalkház-kávéház, Balogh József, Szécsy Ferenczné, dr. Körmöczy Zoltán, Szentkirályi Albertné, Edvi Illés Balázs, Patek A. Béla, Balog Ármin, Nyársik Ágnes, Szauer Betti, Szalay Gyula, Hanke Ádámné, Áldor Bertalan, Sajószentpéteri Kaszinó, Horváth Böske, Nagy Sándor, Bolgár Béla, Lévay Lajosné, Rezik Albert, gróf Degenfeld Sándor, Bálint Ferencz, G. Gersewitz Gyuláné, Tabajdy József, Auspitz Aladár, Máder Etelka, Morgenstern Ignácz, Szuhy Emil, Rappay Ignácz, Vályi Gyuláné, Ludányi Bay Ferencz, ifj. Endre Antal, ifj. Darkó Ákos, Macher Lászlóné, özv. Karsay Lajosné, Nezsideri Polgári Kaszinó, Szabó Lajos, Jankó Sándor, Krisanich Béláné, Czéh Sándor, Szentkirályi Tóth Gyula, dr. Kováts Sándor, Fialka Erzsébet, Pintér Gusztáv, Grosz Sándor, dr. Mihályi Imre, a Béllyei Polgári Olvasó Egylet, Irsa Ferencz, Ambrus Ilona, Rakovszky Márta, D. Szigethy Elemér, Béldy Mihály, Papp Szász Lajosné, Vadasi Ferencz, Berténvi D., Kőrössy Lajos, Kőszeghy István, H. Nagy Elek, Nussbaum Ilona, özv. Éghy Elekné, Gobtovits Károly, Bozsenik Béláné, Kónya Miklós, Matéka József, Ferenczffy Emil, Bartholomeidesz Adél, Körmendy Mihályné, Szegheő László, Ócsödi Polgári Kör, az Eperjesi Társadalmi Egylet, Fekete István, Kühne Adolf, Kiss Gyuláné, Füleki Kováts Gyula, Montz Ferencz, özv. Freysing Istvánné, Biki Ferencz, a Báró Eötvös József Kollégium ifjúsága, Pizybilla Jenő, Munkácsy Etel, Lithvay Erzsébet, Ferencz Samu, Kenessey Pongrácz, B. Halász Margit, Szüts Bertalan, Leporis Dénes, Czikó Sándor, Leyrer Tivadar, Juricskay Dezső, Halász Imre, Csányi Róza, H. Fekete Péter, Danielisz Bertalan, Barcsay Józsefné, Moskovitz Menyhért.

Azokat, kik a megfejtést beküldötték, de nevük a fenti névsorban nem foglaltatik, kérjük, küldjék be újra a megfejtéseket, mivel az újévi nagy postai forgalomban levelük esetleg eltévedhetett. A megfejtéseket és a nyertesek nevét jövő számunkban közöljük.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utcza 9.

Salvator Természetes vasmentes Lithion-forrás kitűn hatású vese-, hólyag-, rheuma- és köszvenybántalmaknál, vizeleti nehézségeknél, czukorbetegségeknél a légző- és emésztési szervek hurutainál. 10346
Budapesten, főraktár Édeskuty L. urnál.

ST. HUBERTUS
a legjobb likör
BRAUN TESVÉREK-NÉL
czégtulajdonos belatini Braun Géza
BUDAPESTEN,
a legrégibb magyar likőrgyárban készül.
(Alapittatott 1839-ben.)
Kapható a finomabb fűszer és csemege-kereskedésekben.

GERŐ ADOLF
főh. udv. szállító ortop. czipészmest.
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza 4.
Ajánlja készitményeit 10592
fájós lábakra.
Specialista anatom. mód szerint kidolgozott gyermekczipőkben.

Választási zászlók és jelvények
arczképpel vagy anélkül legjobb és legszebb kivitelben **Engel A. HUNGÁRIA zászlógyárában, Budapest-Gróf Károlyi-utcza 28. szám.** kapható. — *Árjegyzék ingyen és bérmentve.* 10877
Sürgönyczim: **Hungária zászlógyár.**

Legkedveltebb, legtökéletesebb arctisztitó és szépitőszerek a
KRIEGNER-féle
AKÁCIA-CRÉME 2 K.
-POUDER 1 «
-SZAPPAN 1 «
Kapható a gyógyszertárakban.
Főraktár:
Korona-gyógyszertár
Budapest, Kálvin-tér.
10642

Telegdi Miklós

l. Novák 500

60. 66. 93. 95. l.

Telegdi Pap
Sámuel
kolozsvári nyom-
dász fia,
(neve ismeretlen)
könyvkötő
1736 előtt.
l.
Erdélyi Múzeum
1942. 478. l.

BEVEZETÉS

Kalocsa városa az Alföld egyik kissé kimagasló pontján fekszik. Tiszta időben kéttornyú temploma ellátszik messzire, hirdetve a mult és jelen vallásos életét és művészetszeretetét. Vallás és kultúra jelentette Kalocsát a történelem folyamán, ezek az erők alkották újjá.

Egyetlen érseki vagy püspöki székhely sem állt ki annyi súlyos és végzetes csapást, mint Kalocsa és mégis mindig talpraállott. Végigszenvedte a tatárdúlást, a törökök pusztításait, a Bocskay-hajdúk garázdálkodását és a Duna rombolásait.

Kalocsa szláv nyelven «sárközt» jelent. Ez abban leli magyarázatát, hogy Kalocsát valamikor mocsár vette körül. Ebből emelkedett ki — Székesfehérvárhoz hasonlóan — az a földvár, melyen később

Bizottsága.

Budapest.

IV. Vi[illegible]

< Telegdy Pál sírköve >

Lehoczky Tivadar:
Történeti kalászatok.
< > Száradok 1867.
279. l.

Teleg di Péter

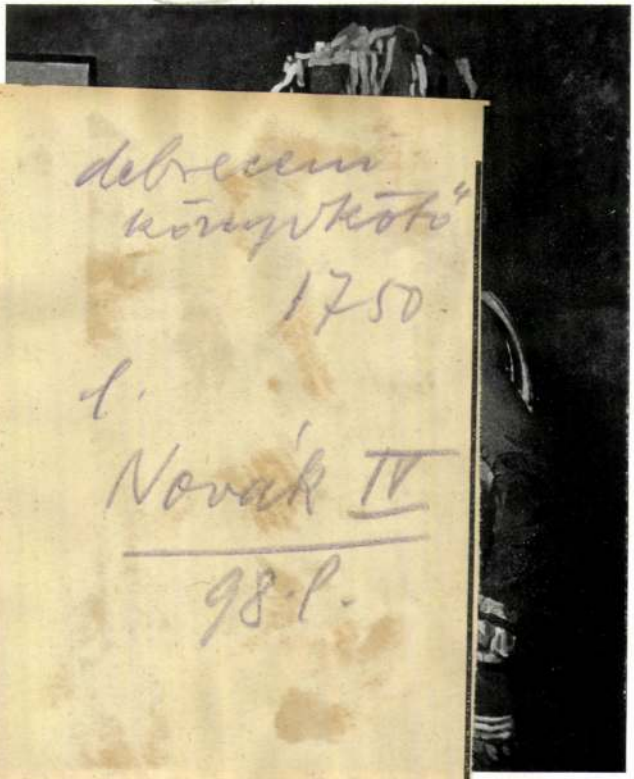

debreceni
könyvkötő"
1750
l.
Novák IV
98 l.

Glyn Philpot: *L' Angelo dell' Annunciazione.*

Telegdi Péter

debreceni könyvkötő

1750

l.

Gulyás könyvkötés

450.l.

UM AUKCIÓI
RNST-MUSEUMS

TER GRÓF,
NYEKBŐL SZÁRMAZÓ MŰTÁRGYAK

Tehuantepec

Engineering Co.

1926 Jan. 21.

Telek Artur festö.

Népszava.1923.IV.8. 4.l.

Telek Dénes festő

Pesti Hirlap. 1921. aug. 17.

A kormányzó a gödöllői művészgyarmat
kiállításán

TELEK *Antal*, festő. * Ipolytarnóc 1881 dec. 28. A bpesti Képzőműv. Főiskolán Ferenczy Károlynál tanult. 1909 óta figurális, táj- és csendéletképeket állít ki a Műcsarnokban és a Nemzeti Szalónban. Naturalista

Ö. sz. II. 525 l

JEGYZETEK

JEGYZETEK

Telek Antal

Művészi Ipar
1891. 1791.

közi

nak
yar-
fog-
vert
dául
egri
nová
st is.
k év
váry
bírót
ónodi
ékek
czius
váro-
mes-
yen-
évei,

váry
Budar
len s
ppen
átyás

Király uralkodása alatt a kassai szent Erzsébet-templom építésének is új korszaka nyílik meg, sőt éppen Mátyás uralkodása alatt

Egy XV. századbeli fafaragvány.

A Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum gyűjteményei sorában feltünést kelt az itt ábrában bemutatott fafaragvány, mely a hagyomány szerint valamikor az Erzsébet-székes-egyház sekrestyéjében volt s onnét került a múzeum tulajdonába.

A hossznégyszög alakú faragvány egy olyan vastagabb deszkalapot képez, melyet ujabban a szétmálás ellen fakerettel vettek körül. A deszka hátsó része sima, mellső lapján azonban szépen megkomponált, gazdag csúcsives lombozat között három czímerpajzs van kifaragva. A középső Kassa város czímerét

Telek Zoltán, id. festő

Szerelmem, Fellini

Szomorú fintora a sorsnak, hogy a hosszú ideje betegeskedő Fellini éppen ötvenedik házassági évfordulóján halt meg. A világhírű olasz filmrendező és színésznő felesége, *Guilietta Masina* azt tervezte, hogy október 30-án egy hatalmas cirkuszi sátorban, bohócok és hófehér paripák társaságában ünnepli meg az aranylakodalmat; az élet azonban közbeszólt.

A törékeny, kisírt szemű asszony órákon térdepelt a halálos ágynál és imádkozott. Fellini két agyvérzést követően október 17-én kómába esett, s többé nem tért magához. Megindító szerelmi történetükről az özvegy vallott az olasz sajtónak.

– Szerelem volt az első pillantásra. A rádiónál dolgoztam, és Federico hangjátékaiban működtem közre. Amikor először találkoztunk, tudtam: ez az a férfi, akiért tűzbe mennék. Esküvőről nem beszéltünk, hónapokkal később magától értetődő volt, hogy egybekelünk. – A gyermektelen házaspár teljes harmóniában élt. – Szavakra nem is volt szükségünk. Elég volt egymás szemébe néznünk.

Frederico Fellini a Ginger és Fred forgatásán

Fellini utólsó fényképe Róma utcáján készült. Agyvérzéséből gyógyulóban, tolókocsin kedvenc könyvesboltjába indult. Néhány nap múlva érte a végzetes szívroham.

Guilietta bevallotta, hacsak rápillantott, mindannyiszor hevesebben vert a szíve, akárcsak az első találkán.

Fellininek nemcsak a gondoskodó feleséget, hanem a legjobb barátnőt is jelentette, akivel minden problémáját megoszthatta. S bár sok csinos nő megfordult a mester környezetében, Guilietta sosem gondolt arra, hogy házassága válságba kerülhet. – Ha hallottam a pletykákat, sokszor elöntött a méreg, de ösztönösen megéreztem, mit kell komolyan venni. Ha szeretünk valakit, tudnunk kell várni rá. Biztos voltam benne: a többiek jönnek, mennek, de én maradok.

Masina legmaradandóbb emléke, amikor Fellini az Országúton című filmet készült forgatni. Az ötvenes években a *Sophia Loren*–típusú filmszínésznők voltak divatban. A producerek először hallani sem akartak a kis növésű, kerek arcú Guiliettáról. A férj ddig talpalt, amíg el nem érte, hogy a feleség lehessen a főszereplő.

Fellini világát megőrzik filmjei, s most az özvegy vallomásából megtudhatta Olaszország és a világ, milyen volt a férj, az ember. – Csak ha kilépett az ajtón, akkor volt sztár – mondta Guilietta, aki legszívesebben már most követné férjét az örökkévalóságba. **(FEB)**

„Telek 3" – Apa és fiai – Különböző irányzatok

Három művész egy családban

Kiállítás a balassagyarmati zeneiskolában

Volt, aki megkérdezte, nem sok ez egy kicsit? Ez akkor volt, amikor október elején megnyitották a *„Telek 3"* című kiállítást a *balassagyarmati Rózsavölgyi Márk Zeneiskola* galériájában. Azóta lassan eltelt egy hónap, és a „három Telek" tárlata közönségsikert aratott a városban. Olyanok is fölkeresik a kiállítást, akik addig még sose jártak galériába, de Telekéket ismerik, és kíváncsiak arra, mi is az, amit művelnek. Az apa és a két fiú érdekes kiállítással lepte meg a balassagyarmatiakat.

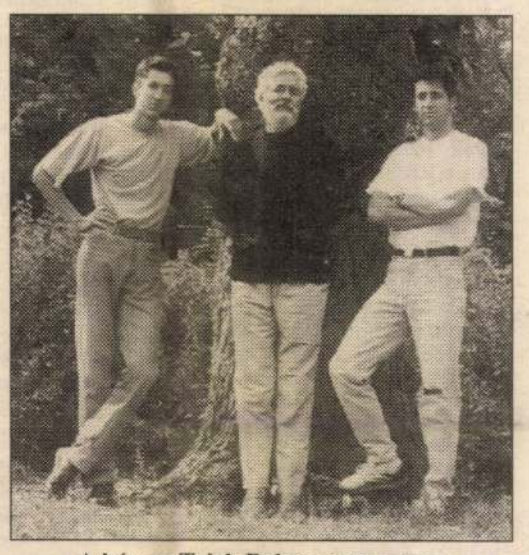

A három Telek Balassagyarmaton

Az apa, *idős Telek Zoltán* 1943-ban született Losoncon, gyermekkorától kezdve érdekelte a zene és a festészet. Nem tanult festészetet, de mindig képezte magát, és nyitott szemmel járt-kelt a világban. Elsősorban a szülőföld, a felföldi táj változatossága ragadta meg képzeletét, amikor ecsetet vett a kezébe. De észrevette az alföldi tanyavilág nyugodt szépségét is. Az a világ, amit így az idők során megörökített olajképein, rég letűnt, vagy múlóban van. Erről szól például a *Rózsaszentmártoni tavasz*, a *Letűnt világ*. A tájképeken kívül realista arcképei keltik föl a látogatók érdeklődését. Ilyenek a *Dóka bácsi*, a *Gyermekportré*, a *Hitvesem*, vagy éppen az *Öreg festő portréja*.

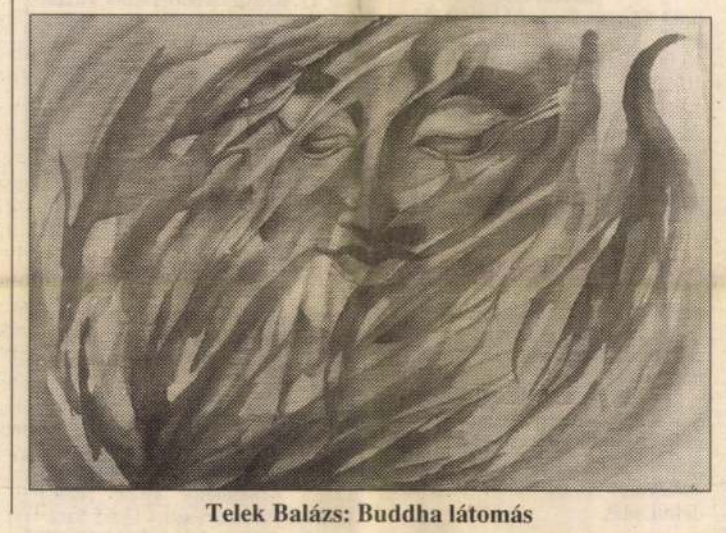

Telek Balázs: Buddha látomás

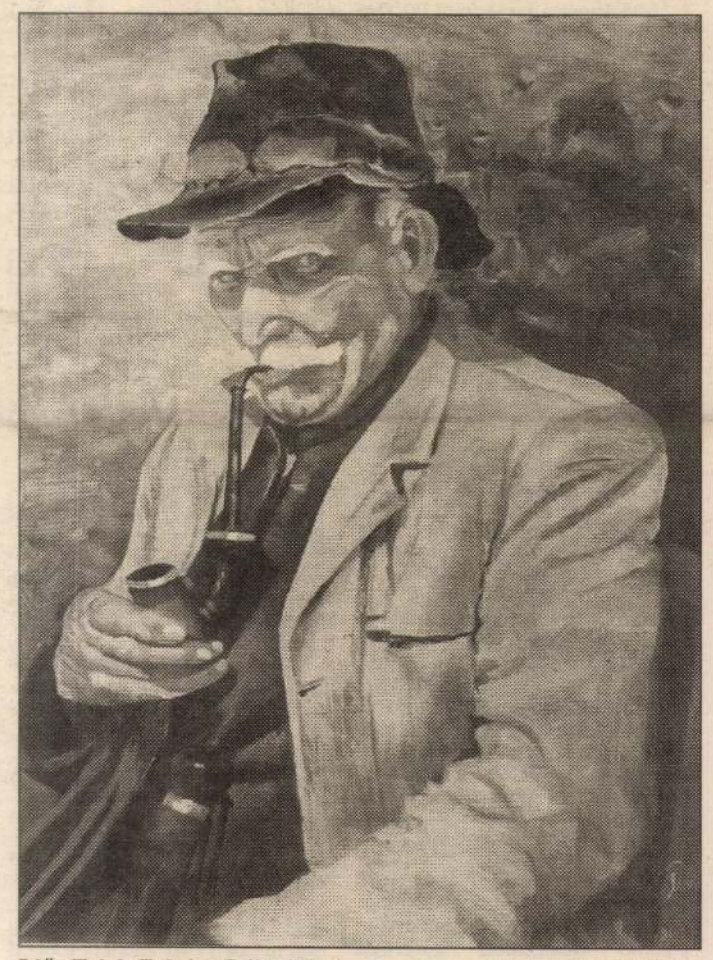

Idős Telek Zoltán: Dóka bácsi Fotó: Telek Balázs

A fiúk már Balassagyarmaton születtek. Az idősebb, *Telek Zoltán* 1967-ben, a fiatalabb, *Telek Balázs* 1974-ben. Zoltán rajztanári diplomát szerzett 1992-ben az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán, most a pécsi Képzőművészeti Mesteriskola növendéke. Zoltán nagyméretű színvázlataiból ad ízelítőt. Kiállított néhány képet a *Colours /Színek/ sorozat*-ból. De hasonló művészi fölfogást tükröznek a többi művek is, köztük az *Angyalok tánca*, a *Télutó*, a *Töredék* is.

Telek Balázs jelenleg szintén az egri tanárképző főiskolán tanul, rajz-vizuális szakon. Művészetében igen nagy teret kap a képzelet, a legkülönbözőbb kultúrák, gondolatok és érzelmek egy képbe való sűrítése. A *Szilfid ujjászületése*, a *Buddha látomás*, a *Piramisok születése*, a *Tigris* a kultúrák folyamatosságára, egymásra való hatására is hitelesen utal. A *Csonttollú*, a *Gondolatok szárnyalása* pedig a képzelet hallatlanul nagy szerepét érzékelteti a látogatókkal. Igen színes és nyitott gondolkodás az, ami a legfiatalabb Telek művészetét is jellemzi.

E nemzedéki tárlatot november 10-éig még fölkereshetik a képzőművészet különböző irányzatai iránt érdeklődők a Rózsavölgyi Márk Zeneiskola galériájában. **– th**

Színházi esték

Boldogságkeresők

Asztrov doktor (Csendes László) és Ványa bácsi (Áts Gyula)

„A mi kettőnk élete, a tied meg az enyém reménytelen . . . Akik majd száz, kétszáz esztendő múlva járnak a földön, akik majd lenéznek bennünket, hogy életünket ilyen ostobán és ízléstelenül éltük, azok talán majd megtalálják azt a csodaszert, amely boldoggá teszi az embert" – mondja Asztrov doktor Iván Petrovics Vojnyickijnek, azaz Ványa bácsinak, a darab végéhez közelítve. S a huszadik század végi néző, aki éppen száz esztendővel él később, mint Csehov hősei, önkéntelenül keresni kezdi, hogy vajon neki sikerült-e a fentiek értelmében révbe jutnia. Gyorsan eljut a válaszhoz, hisz a boldogság számára éppúgy beteljesületlen távoli remény, mint Ványa bácsinak és a környezetében lévő emberek többségének.

Ebben áll Csehov titka, örök aktualitása. Ezért kell újra és újra színpadra tűzni. A hangulat, a díszlet ugyan sajátosan orosz, azon belül is vidéki, ami azonban a drámákból sugárzik – az élet értelmének szüntelen, szenvedélyes keresése – általános mondanivalót hordoz.

Talán az egész világirodalomban sincs még egy olyan író, aki a fojtogató unalmat ilyen érzékletesen képes megjeleníteni mint éppen Csehov. Sokan azonban pont e „témaválasztás" miatt tartják unalmasnak, pedig legfeljebb abban van igazuk, hogy e darabokból hiányzik a sodró erejű cselekvés, az izgalmas – mai szóval élve – sztori.

Valóban a Ványa bácsiban is alig történik valami. A darab arról szól, hogy címszereplő és unokahúga Szófja, saját életüket is feláldozzák azért, hogy hangyaszorgalommal rendbe hozzák a szétzüllött birtokot s megteremtsék a feltételeket Szerebrjákovnak, hogy ő hódolhasson tudományos kedvtelésének. Eszükbe sem jut, hogy valójában övék a birtok s csak torzóban maradt kísérleteket tesznek e megalázó helyzetből, a provinciális alávetettségből való kitörésre.

Az Egri Gárdonyi Géza Színház – ahogyan évek óta megszoktuk e társulattól – szakmailag igényesen állította a Ványa bácsit a József Attila Művelődési Központ színpadára. Ez mindenekelőtt *Gali László* rendező érdeme, aki korrekten értelmezte Csehovot. Az eredeti gondolatokat hangsúlyozta, nem akart mindenáron aktualizálni, azt azonban igyekezett érzékeltetni, hogy az azóta is megoldatlan problémák ellenére, mégiscsak más kor a mai, mint amiben a darab szereplői éltek. Ugyanakkor Galinál mind a temérdek fájdalom, mind a cseppnyi, átmeneti öröm, ami a hősöket éri, visszafogottabb, mértéktartóbb mint a merészebb stílusú rendezőknél. Így alig „kezdhető ki" valamiért, viszont az összhatás is kevésbé átütő erejű.

A színészek közül ezúttal is *Csendes László* volt az „első az egyenlők között," akinek kifejezetten „jól állt" Asztrov doktor nagyvonalú, a filiszterségtől irtózó, de a többiekkel együtt pusztulni rendeltetett alakja.

Az előadás hangulatát jól szolgálták *Piros Sándor* (mint vendég) „korhűen modern" díszletei és jelmezei.

Salgótarján 1993/94-es színházi évadának igazán nem volt rossz nyitánya az egri Ványa bácsi. **– csongrády –**

Madách homlokán túl

Versek a költőről és a Tragédiáról

Sajátos kis irodalomtörténetként is lapozgatható az a karcsú könyvecske, amely *Madách homlokán túl* címmel, *Versek a költőről és a Tragédiáról* alcímmel jelent meg *Praznovszky Mihály* összeállításában, a *Nógrádi Mecénás Alapítvány*, valamint *Prospektus Gm.* támogatásával.

Az ilyen műfajú gyűjtemény nem számít újdonságnak. Többek között, *Bényei József* is készített nemrég Debrecenben. Ő a *Tompa Mihály* emléke előtt tisztelgő költeményeket szedte csokorba, s már készül ilyen antológia *Balassi Bálintról* is. A nógrádi olvasók számára azonban külön öröm, hogy a Madách-hagyomány ápolásához is újabb segítség lehet ez a kötet, amelylyel egy új sorozat is indul.

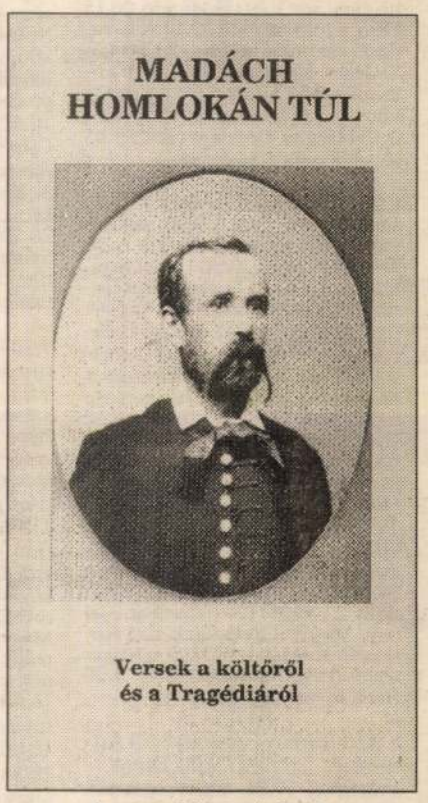

A verseskötet címlapja

Praznovszky Mihály az antológia Utószavában szól erről. E szerint, a *csesztvei Madách irodalmi napra* időzítve 1994-ben lát napvilágot egy válogatás, amely Madách-ihlette tanulmányokat tartalmaz, 1995-re pedig a Madách életéről szóló színpadi jelenetekből jelenik meg egy újabb kötet. Ennek a tervnek a jelentőségét nem szabad lebecsülni. Különösen akkor nem, ha tudjuk, Nógrád megye az 1970-es évektől kezdve a Madách-kultusz és a Madách-kutatás központjává lett. A salgótarjáni *Palócföld* című folyóirat ugyancsak ápolja ezt a hagyományt. Például az utóbbi évek egyik legemlékezetesebb Madách-verse is itt jelent meg, *Döbrentei Kornél* tollából.

Maga a szerkesztő is utal arra, hogy a jelen válogatás korántsem teljes, „mindössze" *36 szerző 38 versét* tartalmazza az 1845-től 1993-ig tartó időből. Lehetett volna bővebb válogatást is nyújtani, Praznovszky Mihály szándéka azonban most elsősorban az volt, hogy a legjellemzőbb költeményeket adja közre.

Természetesen, a legnagyobbak tisztelgéseit is olvashatjuk, köztük például *Juhász Gyula, Szabó Lőrinc, Keresztúry Dezső* és mások Madách-verseit. De érdekességként megjelenik a műkedvelői szintű tisztelgés is, például *Csalomjai (Pajor István), Sréter Kálmán, Lenkei Henrik*. A további érdekességek közé tartozik, hogy olvasható a kötetben az első Madáchnak ajánlott vers is, ezt *Lisznyai Kálmán* írta 1845-ben. Az utólsó, 1993-ban született költemény pedig *Vaderna Józseftől* való, a kötet szerkesztőjének szelíd ösztönzésére nyerte el végleges formáját. A ma Nógrádban élők közül a balassagyarmati *Csikász István* és a szurdokpüspöki *Tamás István* Madách emlékének szentelt versei olvashatók.

Praznovszky Mihály e válogatásával olyan ajándékot nyújtott át Nógrád megye olvasóközönségének is, amely az iskolai irodalomoktatásban különösen eredménnyel járulhat hozzá a Madách-hagyomány ápolásához, a szülőföldhöz való kötődés további erősítéséhez.

(te)

HÉTVÉGI MŰSOROK

SZOMBAT

rádió

KOSSUTH

8.25 Kopogtató 9.00 Hírek 9.05 Családi tükör 9.35-10.57 Rádiókabaré november 11.00 Hírek 11.05 Ismét a javából 12.00 Déli Krónika 12.30 Szóra érdemes... 13.00 hírek 13.05 Népdalkörök pódiuma 13.40 Tetten ért szavak 14.00 Hírek 14.05 Oxigén. Ökológiai magazin 15.00 Hírek 15.05 Csavargások 15.35 Maurice André tormbitán Defaye feldolgozásokat játszik 16.00 168 óra 17.30 Visszhang 18.00 Esti Krónika 18.25 Szemle 19.00 Hírek 19.05 Sportvilág 19.40 Miska bácsi levelesládája 20.00 Hírek 20.05 A magyar dráma a két világháború között 21.00 Hírek 21.05 Örökzöld dallamok 22.00 Késő esti Krónika 22.20 Riportműsor 23.00 Hírek. URH: 9.00-11.00 Körzeti információs magazinok 16.00-17.00 Az Amerika Hangja magyar műsora 18.20 Újraolvasva 18.30 Szlovák nyelvű műsor 19.00 Román nyelvű műsor 19.30 Német nyelvű műsor 20.00 Horvát nyelvű műsor 20.30 Szerb nyelvű műsor 21.00 Hírek 21.05 Örökzöld dallamok 23.00 A BBC magyar műsora.

PETŐFI

8.05 Ó, ó, ó Nagymami... 9.00 Hírek 9.05 Családi körben: Bátyó 10.00 Kölyökzene 10.30 Hírvidék 11.00 Hírek 11.03 Tor-túra 12.00 Jó ebédhez szól a nóta 13.00 Hírpercek 13.10 Portréműsor 14.00 Körkapcsolás bajnoki labdarúgó mérkőzésekről 15.00 Hírek 15.03 Daráló 15.33 Magunkat ajánljuk. Benne: 15.20 Szórakoztató antikvárium 16.00 Szív küldi... 17.00 Hírek 17.18 4x4. Játék 18.18 Páratlan hangok 19.00 Hírek 19.05 Hangképek az Európai Színházi Fesztiválról 19.15 Talpalávaló 20.00 Nemzetközi slágerlista 21.00 Hírpercek 21.10 Híres történetek 22.00 A Bikini együttes búcsúkoncertje.

BARTÓK

9.05 Ha a versek velünk maradnak 10.00 Hírek 10.05 Hangfelvételek felsőfokon 11.32 Francia operákból 12.00 Hírek 12.05 A Bartók Rádió kívánságműsora 14.00 Hírek 14.05 Barokk muzsika 15.00 Opera művészlemezek 16.00 Hírek 16:05 Kapcsoljuk az Óbudai Társaskört! 17.30 Poggyász 18.00 Hírek 18.05 Quintesszencia 19.05 Évfordulók nyomában 19.45 Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét 22.47 Összkiadás

MISKOLCI RÁDIÓ

9.00 Műsorismertetés, hírek, időjárás, lapszemle 9.10 Hová menjünk, mit csináljunk — programajánlat 9.30 Mikrofonlánc 9.45 Napjaink kérdései 10.00 Északmagyarországi krónika 10.55 Műsorismertetés. Tel.: 345-510. 17.30-19.30 Kereskedelmi adás.

televízió

TV 1

7.00-8.15 Nap-kelte. 8.15 Jó reggelt adj, Istenem! 8.23-12.00 Kapcsolj be! 8.23 Narnia krónikája. Angol filmsorozat. 18/8. rész: Caspian herceg. 2. 9.03 Szegasztok. 9.13 „Tökjó" 9.38 Zöld béka. 10.03 Micimackó-klub. 10.28 System '93. 10.55 Süsü, a sárkány kalandjai. 11.30 MOST. 12.05 Szezám utca. 13.10 Kalandorok kíméljenek. 13.30 Panoráma (ism.) 14.30 Újdonságok. 15.00 Leg, leg, leg. 15.35 Filmmúzeum. „Az isteni sztárok." Angol film. Éjszakai vonat Münchenbe. 17.10 Mesélő cégtáblák. 17.35 Hőmérő. Politikai show-műsor. 18.40 Szerencsekerék. 19.12 Esti mese. 19.30 Híradó. 20.05 Telesport. 20.30 Bicska. Amerikai film. 22.20 Ritmikus Sportgimnasztika VB. 22.50 Tetthely. NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat. Titkos nyomozás. 0.25 Híradó.

TV 2

7.00 Napra-forgó. 8.00 Cigány magazin. 8.25 Horvát nyelvű magazin. 8.50 Német nyelvű magazin. 9.15 Román nyelvű magazin. 9.40 Szlvoén nyelvű magazin. 10.05 Szlovák nyelvű magazin. 10.30 Humánum. 11.00 Telesport. 13.00 Família Kft. 103. rész (ism.) 13.30 Útkereső. 14.00 Gaia. 14.25 Azok a csodálatos állatok. 14.50 Stan és Pan. 15.35 Nagylátószög. 16.25 „A jognak asztalánál" 16.55 Autó 2. 17.23 Gyerekeknek. 17.55 Knight Rider. Amerikai tévéfilmsorozat. A rózsák illata. 18.55 Kék hírek. 19.10 Egy elsüllyedt világ képei. 19.32 Váratlan utazás. Kanadai filmsorozat. XIII/10. Malcolm és a baba. 20.20 Erkel és kora. 21.40 Mim-elt világ. 22.00 Esti egyenleg. 22.25 Világ-zenei díj 1993.

DUNA TV

16.00 Hírek 16.05 Évforduló 16.10 Kánon 16.40 Kapcsok 17.25 Filmfesztivál a vízen 18.20 80 nap alatt a Föld körül Willy Foggal (spanyol rajzfilmsor.) 18.45 Dunahíradó 19.00 Polip (olasz tévéfilmsor.) 20.30 Dunasport 20.45 Bartha Dénes Haydn-sorozata 21.35 Évforduló 21.40 Hírösszefoglaló

SZLOVÁK 1

9.00 Időszerű események. 9.30 Scooby Doo. 9.55 A Flintstone család. 10.20 Gyermekek vetélkedője a Niké díjaiért. 11.00 Sesame street. 12.00 Spotlight English (9-10.) 12.30 Tévékaleidoszkóp. 12.50 Autósmagazin. 13.20 Nálunk. Ifjúsági tévéfilm (ism.) 14.40 Hírek. 14.45 A tűz érintése. Dokumentumfilm. 15.15 Heidi. Amerikai film. 16.45 Történetek a vadonból. Amerikai ismeretterj. sor. 17.10 Misszió. Zenés műsor. 17.50 Ház a prérin. Amerikai filmsor. 18.45 A Mates nyerőszámainak sorsolása. 18.50 Yogi mackó. 19.00 Esti mese. 19.09 Teleshopping. 19.10 Tv-bérlet a Beauty Szépségszalonba. 19.30 Időszerű események. 19.55 Sport. 20.05 Bill Cosby-show. 20.30 Kandi kamera. 21.05 Galuska. Politikai főzőcske. 21.15 Zenés szórakoztató showműsor. 22.05 Gólok, pontok, másodpercek. 22.25 Gorilla. Francia akciófilmsorozat. 23.55 Rózsaszín sorozat. 0.25 Erotikus videoklip.

SZLOVÁK 2

14.20 Események. 14.45 MTV Rockblock. 15.40 Polaritások. Az ifjúság és a kábítószer. 16.25 Keresztény magazin. 16.55 TJ Lokomotiva ZOS Trnava — Olympique Marseille Vitrolles. Férfi kézilabda KEK-mérkőzés. 18.20 Találmányok. Amerikai dok.sor. 13/1. 18.45 Nemzetiségi magazin. 19.20 Esti mese. 19.30 Időszerű események. 19.55 Sport. 20.10 A. France: Crainquebille. Tévéjáték. 21.00 Rómeó és Júlia. Balett. 21.25 Az emberek és a világ. A Kennedy fivérek. Angol dok.sor. 4/1. 22.20 Ivan Lendl és Thomas Muster sajtóértekezlete Pozsonyban. 22.50 Sportmagazin. 23.15 MTV-slágerlista. 0.10 Események.

TV 5

8.35 Gyermekeknek 9.30 Gazdasági műsor 11.40 Tudjunk többet! 12.05 Hegyek — magazin 13.20 Vállalkozók magazinja 13.50 Déli országokból 14.50 A könyvem nélkül soha! 16.10 Francia nyelvlecke 16.35 Zsendülő zsenik (kvíz) 17.00 Ifjúsági magazin 18.00 Kvízjáték 19.00 Olimpiai magazin 20.00 Politikai elemzések 21.30 Elszámolás (sorozat) 22.30 1943 októbere 24.00 Francia nyelvi verseny 2.15 Vegyes műsor hajnalig

SUPER CHANNEL

11.00 Halló, Ausztria — halló, Bécs! 11.30 Európa-magazin 12.00 C & A egyveleg 13.00 Jazz 14.00 Sport 17.30 Eco-rekord 18.00 Videodivat 18.30 A rock aranykora 19.30 Mickey Rooney-sorozat: A nagy kerék 21.30 Európai filmkörkép 22.00 Hírek 22.30 Ifjúsági magazin 23.00 Riportok 23.30 Nagy tervek

PRO 7

8.35 Óriások bolygója (ism.) 9.45 Kansas Pacifik (am. westernfilm) 11.05 Fel az akadémiára! 12.40 Air Force (am. sor.) 13.40 Sztárok és állataik (ism.) 13.50 Kungfu (am. sor.) 14.50 Malajziai kaland (am. sor.) 16.00 Növények tanúskodnak (am. krimi) 17.25 Kőkemény játék (am. sor.) 18.25 Hármak társasága (am. sor.) 18.55 Kezdeti nehézségek (am. sor.) 19.25 Roseanne (am. sor.) 20.00 Híradó 20.15 Otto, a földönkívüli 22.10 A fejvadász (am. bűnügyi film) 23.50 Különleges ügyosztály (ausztrál krimisor.) 0.50 Hírek 1.00 Az ördög kilovagol (angol fantasztikus film) 2.35 Hármak társasága (ism.) 3.05 Kezdeti nehézségek (ism.)

RTL

8.20 Pinocchio (sorozat) 8.50 Camp Candy (sor.) 9.20 Szauruszok országában (sorozat) 9.50 T-Rex (sorozat) 10.20 Planet kapitány (sor.) 10.45 Speed Racer (sorozat) 11.15 Tini nindzsa teknőcök (am. rajzfilmsor.) 11.45 Katt és kutyája (sor.) 12.15 Harry és Hendersonék (am. sor.) 12.45 Bolondok háza (sor.) 13.15 Bel Air hercege (sor.) 13.40 Major Dad (sor.) 14.10 Ottifanten (sorozat) 14.45 Knight Rider (am. sor.) 15.45 A csapat (sorozat) 16.45 Jump Street 21 (sor.) 17.45 The Hights (sorozat) 18.45 Híradó 19.15 Beverly Hills 90210 (am. sor.) 20.15 Add kölcsön a nejedet! (színházi közv.) 22.00 A hős és a terror (am.-német film) 23.50 RTL — szombat éjjel 0.50 Magazin férfiaknak 1.25 Rózsaszín sorozat 1.50 Mint a tenger szele (svéd erotikus film) 3.30 Katts és kutyája (ism.)

SAT 1

8.00 Superboy (sorozat) 8.30 Astro-dinos (sorozat) 9.00 Drops — kvízműsor 9.30 Szerencsekerék (ism.) 10.10 Gazdasági fórum 10.40 Ugrás a szakadékba (német film) 12.25 Úrszekerek (sorozat) 13.35 Cluedo — Gyilkos játék (sorozat) 14.30 Tenisz (élő közv. Párizsból) 16.45 Pont, pont, pont 17.20 Mindent vagy semmit 18.00 Labdarúgás 19.20 Hírek 19.35 Állatok magánkézben 20.15 Szerencsekerék-gála 22.05 Jux és Dallerei 23.05 Riport iskolás lányokkal (német erotikus sor.) 0.30 Tengerparti láz (ism.) 2.00 Riport iskolás lányokkal (ism.)

VASÁRNAP

rádió

KOSSUTH

6.00 Vasárnapi újság. Benne: óránként hírek 8.24 Édes anyanyelvünk (ism.) 9.00 Hírek 9.05 Világóra 10.00 Hírek 10.05 Római katolikus szentmise közvetítése 11.00 Hírek 11.05 Gondoalt-jel 12.00 Déli Krónika 12.20 Harminc perc alatt a Föld körül 13.00 Hírek 13.15 A szülőföld muzsikája 14.00 Hírek 14.05 Szonda 14.35 Mit üzen a Rádió? 15.00 Hírek 15.05 „Magyarországról jövök..." 16.00 Hírek 16.10 Művészlemezek 17.00 Hírek 17.05 Irodalmi újság 18.00 Esti Krónika 18.20 Örökzöld operettdallamok 19.00 Hírek 19.05 Sportvilág 19.40 Színes népi muzsika 20.00 Hírek 20.05 Rádiófónia 21.00 Hírek 21.05 A közöny 22.00 Késő esti Krónika 22.20 Kapcsoljuk a 22-es stúdiót. URH: 8.30-10.00 Körzeti magazinok 15.00 Angol óra 16.00-17.00 Az Amerika Hangja magyar műsora 18.20 Heuréka! 18.30 Szlovák nyelvű műsor 19.00 Román nyelvű műsor 19.30 Német nyelvű műsor 20.00 Horvát nyelvű műsor 20.30 Szerb nyelvű műsor 23.00 A BBC késő esti magyar műsora

PETŐFI

6.03 Holnap hétfő 8.05 Petykó és Matykó 9.00 Hírek 9.03 Vasárnapi pipahuja 10.00 A MR. Karinthy Színpada. Elvonókúra 11.00 Hírek 11.06 Vasárnapi koktél 12.00 Jó ebédhez szól a nóta 13.00 Hírpercek 13.10 Királyi hétköznapok II. József udvarában 14.00 Exporádió 15.00 Hírek 15.03 Nyomozó 16.00 Poptarisznya 20.00 A Tatus és Kedves szörnyei. Marsall László hangjátéka 20.40 F.F. Miki gitározok 21.00 Hírpercek 21.10 A Rádió Dalszínháza. A királyné csipkekendője 22.31 Jazz

BARTÓK

6.03 Népszerű muzsika 8.00 Hírek 8.05 Új kompaktlemezeinkből 10.00 Hírek 10.05 Új Zenei Újság 10.50 Növendékhangverseny 12.10 Hírek 12.15 Európa hangversenytermeiből 13.08 Új operalemezeinkből 14.00 Hírek 14.05 Jubilate Deo 15.00 Zenekari muzsika 16.00 Hírek 16.05 Társalgó 17.00 Bach kantátái 18.00 Hírek 18.05 Más-világ 19.00 Szemle 19.35 Erkel Ferenc zongoramuzsikája 20.10 Tetten ért szavak 20.25 Hangversenykülönlegességek 21.30 Zenekari muzsika 22.00 Hírek 22.05 Rádiószínház. Kinek se nap, se szél.

MISKOLCI RÁDIÓ

8.30 Műsorismertetés, információ, időjárás 8.45 Riporternapló 9.35 Szlovák nyelvű műsor 9.55 Műsorismertetés 16.00-18.00 Kereskedelmi adás.

televízió

TV 1

6.35 Falutévé magazin. 7.20 Mosómacik. 7.45 A Biblia üzenete. 7.55 Hol-mi? 8.20 „Halló vasárnap" 10.50 Növendékhangverseny. 12.05 Tévémagiszter. 13.40 Nóta-tévé. 14.10 Az én dzsungelkönyvem. 14.40 Telesport. Benne: tollaslabda nemzetközi verseny, profi testépítő vb. 16.20 Örömhír. 16.47 Walt Disney bemutatja: 1. Csipet csapat. 2. Jack a vadonból. Amerikai filmsorozat. III/1. rész. 3. Kacsamesék. 18.30 Szerencsekerék. 19.00 A Hét. 20.00 Híradó. 20.20 Telesport. Góóól... 21.05 Spion, ébresztő! Francia bűnügyi film. 22.45-23.25 Nulladik típusú találkozások.

TV 2

7.35 Frici, a vállalkozó szellem. (ism.) 8.02 Juli suli. 8.35 PC abc. 9.05 Alfréd, a kacsa. 9.30 Elector kalandor. 9.35 Ric, a holló. 9.40 Billy Webb csodálatos története. Angol filmsorozat. VI/2. 10.05 A szeszélyes természet. X/10. rész (ism.) 10.55 Elrejtett tájak. VI/4. 11.19 „Mily kedves a te hajlékod" (ism.) 11.49 Ameddig a harang szól 12.00 SOrSok. 12.40 Gazdaképző. 13.15 Georg tánca. NSZK tévéfilm. 14.45 Stan és Pan. 14.50 Magyarország ma. 15.30 A tudomány határain. 15.50 Mesemondók találkozója. 4. rész: Budapest. 16.40 Hogyan készül egy „Varázsfuvola"? 17.05 K+P. 17.35 Delta. 18.00 Körzeti tévéstúdiók műsora. 18.30 Kedves versem. 18.38 Gyerekeknek. 19.00 Família Kft. 19.35 Erkel Ferenc: Brankovics György. 21.35 Geopolis. 22.20 Rockpódium. Beathoven együttes.

DUNA TV

16.00 Hírek 16.05 Évforduló 16.10 „Hol Szent Péter sírba téve..." (dok.film) 16.50 Csip-Európa '93 17.55 Töredék 18.20 Postabontás 18.35 Mesesarok 18.45 Dunahíradó 19.00 Mozgó kép 19.30 Ajándék ez a nap (magyar film) 20.55 Népszerű operaáriák és duettek 21.35 Évforduló 21.40 Hírek.

SZLOVÁK 1

8.45 Kuko és a gyerekek. 10.00 Teleshopping. 10.02 Az égből potytyant lány. Tévéfilmsorozat, 13/12. 10.35 A Sportka nyerőszámai. 10.45 O. Wilde: Dorian Gray portréja. Tévéfilm, II/2. 11.50 A világ képekben. 12.20 Déli hangverseny. 12.45 Lépések. Televíziós vitaműsor. 13.55 Sündisznócska. Mesejáték. 15.05 Hírek. 15.10 Filmmúzeum. Lóra, kurucok! Szlovák történelmi film. 16.45 Hazai slágerlista. 17.25 Egyházi műsor. 17.55 Scooby Doo. 18.20 A Flintstone család. 18.50 Yogi mackó, 70/21. 19.00 Esti mese. 19.09 Teleshopping. 19.10 Az Óváros-tér, mint műemlék. 19.30 Időszerű események. 19.55 Sport. 20.05 Videostop. Szórakoztató vetélkedő. 20.50 A nagykövet férje. Francia kalandfilmsorozat, 13/13. 21.50 Időszerű események. 22.05 Konfrontációk. Művészeti magazin. 22.20 Gólok, pontok, másodpercek. 22.35 Montreali Jézus. Kanadai-francia film, feliratos. 0.25 hírek.

SZLOVÁK 2

14.25 Szlovák Köztársaság, Cseh Köztársaság. Nemzetközi tekemérkőzés felvételről. 15.05 Játékos vetélkedő. 15.45 Kisfilmek gyerekeknek. 16.20 A róka. Ifjúsági tévéfilm. 17.15 Etológiai kisenciklopédia. 17.25 Gyűjtők magazinja. 18.05 Labdarúgó-magazin. 19.00 Teniszgála. Helyszíni közvetítés Pozsonyból. 21.05 +1. Televíziós vitaműsor. 21.35 Imago. Filmesszé. 22.15 A Thonet-bútor. Magyar dokumentumfilm. 22.50 A Collegium Quodlibet műsorából. 23.35 Események.

TV 5

8.40 Gyermekeknek 9.00 Rendkívüli tudósító (ism.) 10.30 Zenei műsorok 12.05 Beszélgetés a hétről 13.05 Varieté fiataloknak 13.50 Állatok kertje 14.50 Nem kell álmodozni! 16.10 Szórakoztató műsor 17.40 Autóvízió 18.00 Vidám hétvége 19.00 Állatbarátok műsora 20.00 Hétről hétre 21.30 A zöld fiatalember (sor.) 22.30 Tengeri magazin 24.00 Beszélgetés 0.30 Az igazság órája

SUPER CHANNEL

13.00 Vallási műsorok 14.00 Videogenerátor 15.00 Motorsport 16.00 Sport 17.00 A rock aranykora 18.00 Videodivat 18.30 Ifjúsági magazin 19.00 Riportok 19.30 Jó és rossz 20.00 Európa-magazin 20.30 Ibériai riprot 21.00 Üzleti Fórum 21.30 Financial Times (riport) 22.00 Hírek 22.30 Moszkvától nyugatra 23.00 Európa-magazin

PRO 7

8.00 Malajziai kaland (ism.) 9.00 Candy hálója (am. vígjáték) 10.40 Még több méreg (angol vígjáték) 12.25 Kőkemény játék (ism.) 13.25 Roseanne (ism.) 13.55 Sztárok és állataik 14.05 Föld körüli utazás (dokumentumfilm-sor.) 15.05 Egy nehéz nap éjszakája (angol zenés film) 16.45 A törvény embere (am. westernfilm) 18.30 Matlock (am. krimisor.) 19.30 Riporterek (sorozat) 20.00 Híradó 20.15 Jessica McClure megmentése (am. játékfilm) 22.15 Rossz befolyás (am. bűnügyi film) 0.10 Különleges ügyosztály (ausztrál sor.) 1.05 Hírek 1.15 Catherine és társai (francia-olasz vígjáték) 2.50 Hírek 3.00 Air Force (ism.) 3.55 Hírek

RTL

7.05 Jetsonék 8.00 Gyerekeknek 8.30 Flinstone-parádé (rajzfilmsor.) 8.55 Hanna-Barbera-parti (gyerekshow) 9.25 Kalózok (rajzfilmsor.) 9.55 Művészet és küldetés 10.00 Csodálatos nő (am. sor.) 11.00 Vissza a múltba (am. sor.) 12.00 Forma-1 (rekordok) 12.30 Forma-1 (különkiadás) 13.00 Családi játékshow 14.30 A száműzöttek (am. kalandfilm) 16.40 Akit Buldózernek hívtak (olasz-német vígjáték) 18.45 Híradó 19.10 Helló! (show-műsor) 20.15 A kék gyémánt (német kalandfilm) 22.05 Tévétükör — magazin 22.50 Késői kiadás 23.00 Éden (erotikus filmsor.) 23.40 Playboy Late Night 0.40 4-es csatorna 0.45 Borzasztó kedves család (ism.) 1.20 Ki itt a főnök? (ism.) 1.50 226 (ism.) 2.20 Robbanékony (ism.) 2.45 Hans Meiser (ism.) 3.45 Ilona Christen (ism.)

SAT 1

6.50 Silwerhawsk 7.20 Zorro 7.50 Grisu, a kis sárkány. 8.55 Cluedo — Gyilkos játék (ism.) 10.00 Kosárlabda 11.00 Politikai magazin 12.00 Ég és föld között 12.30 Egészségügyi magazin 13.00 Black, a fekete villám (sorozat) 13.25 Úrszekerek (ism.) 14.30 Tenisz 17.35 Malibu vízi mentői (am. sor.) 18.30 Labdarúgás 19.20 Hírek 19.30 Szerencsekerék 20.15 Goliath (am. film) 22.05 Beszélgetés 23.30 24 óra 0.10 A legszebb feleség (olasz játékfilm) 2.10 A hegyi orvos (ism.) 3.30 Ugrás a szakadékba.

Horoszkóp november 8-tól 14-ig

KOS (III. 21-IV. 20.)

Szerelem: Most igazán nincs oka panaszra. Partnere oldalán biztonságban érezheti magát, tudja, hogy van, aki igazán szereti, és mindent megtesz önért. *Hivatás:* A munka most nemcsak pénzszerző foglalatoskodás, hanem élvezetes időtöltés is. Olyasmit csinál, amiben kedvét leli, és ezt olyan lelkesedéssel végzi, hogy irigykedve figyelik.

BIKA (IV. 21.-V. 20.)

Szerelem: A házasoknak lelkiismeret-furdalást okoz, hogy szívük lángra lobbant. Az utóbbi napokban egyre több időt tölt egyik munkatársával, üzleti partnerével, de nem annyira a munka, mint inkább az illető közelsége ösztönzi erre. *Hivatás:* Az érzelmeket ön ügyesen tudja a saját hasznára fordítani, kihasználja a baráti kapcsolatait.

IKREK (V. 21-VI. 21.)

Szerelem: A csillagok kedveznek a szívügyeknek. Ön hódító (és hódítható), az érzelmek irányítják minden tettét. Ebből nemcsak partnere húz hasznot, hanem közvetlen környezete is. *Hivatás:* Tele van ötlettel, tenniakarással, csak nem mindig találja meg elképzeléseinek a megfelelő formát, illetve azt a személyt, aki támogatná a célját.

RÁK (VI. 22-VII. 22.)

Szerelem: Legszívesebben ki sem mozdulna otthonról. Kedvesével töltené a nap minden percét, és nagyon elkeseredik, ha a hétköznapi teendők elszakítják önöket egymástól. *Hivatás:* A héten meglehetősen lélek nélkül végzi a munkáját, ne csodálkozzon, ha jóval több hiba csúszik be, mint máskor, és feletteseitől több dorgálást kap.

OROSZLÁN (VII. 23-VIII. 23.)

Szerelem: Nehezen enged minden külső csábításnak, állandó partnere mellett nyugalomban, biztonságban érzi magát. Most a csöndes, izzó érzelmeket részesíti előnyben a lángoló lobogás helyett. *Hivatás:* Olyan munkát is elvállal, amire máskor azt mondta: „ez nem az én érdeklődési körömbe tartozó". Anyagi helyzete miatt túlórázhat.

SZŰZ (VIII. 24-IX. 23.)

Szerelem: Partnerére több időt kellene szánnia, mert ahhoz, hogy boldogan éljenek, jobban meg kellene ismernie a másik elvárásait, és azt, ami örömöt okoz neki. *Hivatás:* Legyen körültekintő, ha szerződést, megállapodást ír alá, mert később már megbánhatja.

MÉRLEG (IX. 24-X. 23.)

Szerelem: Ezen a héten az erotika nagy szerephez jut életében. A testiség ezúttal mélyebb érzelmek nélkül is hatalmába keríti. *Hivatás:* Pénzügyei ugyan rendeződtek, a sok különmunka azonban továbbra is megmarad. Jó lenne néhányat visszautasítani most már, mert egészsége sínyli meg...

SKORPIÓ (X. 24-XI. 22.)

Szerelem: Egy meghitt barátság egyre mélyebb érzéseket kavar fel önben, és egyszer csak azon kapja magát, hogy halálosan szerelmes. Ez az érzés alaposan felkavarja, mert úgy érzi: kiszolgáltatja magát. *Hivatás:* A munkában most személyes vonzereje sokat segít, leveheti a lábáról üzleti partnereit, feletteseit, és az ön akarata érvényesül.

NYILAS (XI. 23-XII. 21.)

Szerelem: Bár nem szereti a bizonytalanságot, most olyan kalandba keveredik, amely első pillanatban szinte kilátástalannak tűnik, s éppen ez vonzza. *Hivatás:* Kockáztató kedve a munkában is jelentkezik, elképzelhető, hogy feladja eddigi biztos állását egy bizonytalan, de jó jövedelemmel kecsegtető másikért. Nehéz lenne önt megállítani!

BAK (XII. 22-I. 19.)

Szerelem: Nem tud ellenállni a csábításnak, pedig tudja, ebből csak baj lehet. Másokat lebeszélne az efféle kapcsolatokról, saját maga mégis belemegy, mondván: „ha csak egy hétig tart, akkor is megéri". Csak meg ne bánja! *Hivatás:* Sok súrlódás várható a héten munkatársaival és külső partnereivel. Ne hagyja magát felboszszantani.

VÍZÖNTŐ (I. 20-II. 20.)

Szerelem: Okos enged... tartja a közmondás. Miért nem tud egy kicsit engedni ön is? Boldog lehetne, ha nem huzakodna örökké partnerével. Talán az összeveszés utáni békülést élvezi? *Hivatás:* Amíg önfejűen ragaszkodik saját elképzeléseihez, és nem hallgat meg másokat is, ne várja, hogy tervei megvalósításához partnereket talál.

HALAK (II. 21.-III. 20.)

Szerelem: Új kapcsolatra vágyik, amely izgalmasabb, romantikusabb, mint a mostani. Talán az a baj, hogy állandó partnerében csak a hétköznapi gondok megoldóját látja. Fedezze fel benne azt az embert, akibe annak idején beleszeretett, és akkor nem kell új kapcsolat! *Hivatás:* A héten a munka másodrendű szerepet játszik életében.

Herczeg Kata
(Átvéve a Tvr-hétből)

Állati divat

Cipőt, miniszoknyát vagy kalapot keres kedvenc yorkshire kutyája számára? Biztos címünk van: Monique Janssens butikja a belgiumi Anvers–ban. A hölgy, aki immáron huszonhárom éve öltözteti a kutyákat, most szabadjára engedte fantáziáját, és szőrme boával díszített gyöngyház színű estélyi ruhát, bikinit, golfnadrágot és egyéni tervezésű nyakörveket kínál azok számára, akik lépést akarnak tartani a kutyak divatjával.

A balassagyarmati

Mikszáth Kálmán Művelődési Központ

m e g h í v j a

Ifj. Telek Zoltán

festőművész

KIÁLLÍTÁSÁRA

a

HORVÁTH ENDRE GALÉRIÁBA

/2660 Balassagyarmat, Rákóczi út 50. Tel./fax: 35/300-622/

1997. március 7-től április 27-ig

Megnyitja: március 7-én, pénteken 17 órakor

LIVIUS TAMÁS

Elhangzik: Impro - kompozíció

Közreműködnek:
Berényi József - gitár
Jelinek Eszter - ének
Benkó Zsófia - furulya
Benkó Gyöngyvér - fuvola
Demeter Ádám - ritmus hangszerek
Telek Zoltán - harmonika
Telek Balázs - tamburin
ifj. Telek Zoltán - bongó

Telekesy István

Gyűri Kemle 1941. 132.

Szabady Béla hagyatéka

TELEKESSY Istvan püspök
91 8.26

Új Müvészet

operatőr
ÖLLERER JÓZSEF

BÚCSÚ ÖLLERER JÓZSEFTŐL

Régi kollegánktól, barátunktól kell búcsúznunk. Öllerer József nincs többé — mondhatnám az ilyenkor megszokott szavakkal. Csakhogy ezek a szavak sehogyan sem illenek ide. Mert olyan emberre, aki maradandót alkotott, nem lehet rámondani, hogy nincs többé. Ő pedig több mint három évtizedes operatőri pályafutása során szinte minden tévés műfajban tudott maradandót alkotni. Kezdve a román televíziózás hőskorában készült, kiemelkedő művészi értékű dokumentumfilmjével, *A besztercei tutajosokkal*, mellyel nemzetközi díjat is nyert.

Operatőri munkássága kezdeteitől a televízióhoz kapcsolódott. Film- és videoszalagok százai fűződnek a nevéhez. Ha csupán az egykori magyar adás számára készült filmjeit gyűjtenénk egybe, azokból is kitelne egy egész filmtéka. Adásunk hajdani beindulásakor mi sem volt természetesebb számára, mint az, hogy rögtön bekapcsolódjék szerkesztőségünk munkájába. S hogyha ennek a szerkesztőségnek az adásai tekintélyt vívtak ki maguknak annak idején a tévén belül és országszerte, az nem utolsósorban Öllerer József tapasztalatának és igazi céhmesteri tudásának volt köszönhető.

Egykori nagy öregjeink enciklopédikus tájékozottságára emlékeztetett mindenre kiterjedő érdeklődése, földrajzi, természetrajzi és történelmi adatokat pontosan rögzítő, kiváló memóriája. Szülőföldje, Erdély, minden zegét-zugát bejárta, ismerte, fényképezte. Fekete—fehér, majd színes filmszalagra rögzítette szülőföldje imádott hegyeit, növényvilágát, de emberi kéz és elme alkotta szépségeit, műemlékeit is. Közös kiszállásainkon szívesen mesélte a hegyekről, várakról szállongó ősi legendákat és valós történeteket. Élmény volt vele terepre járni. Remélhető, hogy jó szemű, jó kezű, nagy képzelőerővel megáldott operatőreink lesznek még, de műveltség dolgában aligha fogja őt bárki is utolérni.

Tavaly, évelején, a magyar adás újraindulásakor, másodszorra is alapítótagja lett szerkesztőségünknek. Nem kellett felkérni erre. Magától értetődő volt számára, hogy itt, közöttünk a helye.

Pedig akkor már beteg volt. Nyugdíjba mehetne — emlegette, de előbb meg kell tanítania az operatőri munkában szakképzetlen fiatalokat legalább a mesterség alapszabályaira.

Amikor legutolsó filmjét műsorra tűztük, még nem tudtuk, hogy ezzel búcsúznia kell szülőföldjétől és szülővárosától, Marosvásárhelytől. A Teleki Tékáról készült szép dokumentumfilm Öllerer József egész életének és munkájának jelképes összefoglalása immár.

TOMCSÁNYI MÁRIA

TELEKI Co. Művelődés, 1991 5/6.

között Teleki személyesen ügyel fel a könyvek elrendezésére. A falak és oszlopok mentén sorakozó polcokra tudományágak szerint helyezik a könyveket. Így egy helyre kerülnek az egy tárgykörbe tartozó munkák: a gazdagon illusztrált technikai, természetrajzi művek, a matematika, fizika, orvostudomány XVI-XIX. századi remekei, a klasszikus görög-római irodalom válogatott kiadásai, régi bibliák, jogi, történeti és földrajzi munkák. Feleségének, iktári Bethlen Zsuzsannának, mintegy 2000 kötetes gyűjteményét a maga egységében helyezteti polcra. A felső galérián levő oszlopok körül üveges szekrények vannak, melyekbe Teleki 1798-ban elhunyt fiának, Teleki Domokosnak, hazai és külföldi ásványokból álló mineralógiai gyűjteményét állíttatja ki.

S ha Aranka György 1799-ben még úgy panaszkodik, hogy ***"legnagyobb fogyatkozásunk a KÖNYV a bibliotheca szűki Vásárhelyt"***, akkor - három év múlva - ez a pár ezer lakosú kis mezőváros egyszeriben egy európai színvonalú közkönyvtárat mondhat magáénak. Teleki pedig Bécsből gonddal követi tovább könyvtára sorsát. Szász Józseftől, első marosvásárhelyi könyvtárosától már 1802 decemberében így érdeklődik[20]: ***"Kedvesen vettem Kegyelmed tudósítását, annyival is inkább, hogy nyughatatlan voltam, ha a földindulás nem tett-é kárt a Bibliothecámban; de elvárom arról is tudósítását: hogy Kegyelmed miben foglalatoskodik a Bibliothecám körül, mit dolgozik, mit tanul etc. Hát vagyon-é valami becse a Bibliothecámnak? Kik járnak oda vagy curiositásból, vagy olvasni?"***, 1817-ben akkori könyvtárosnak, nagyernyei Kelemen Mártonnak így ír[21]: ***"Örömest értem, hogy Bibliothecámnak olvasói vagynak; csak a Könyveimnek használásokban observáltassa Kegyelmed, és observálja maga is a Bibliotheca Törvényeit, hogy a Könyvek el ne hurboltassanak, meg ne csonkíttassanak, annyival is inkább el ne vesszenek... Azt is ajánlom Kegyelmednek: hogy a Könyvek szorgalmatosan tisztogattassanak, és molytól, nyirkosodástól, penésztől őriztessenek".***

Közben tovább folyik a könyvtár gyarapítása is. Teleki rendszeresen küldi Bécsből az újabb szerzeményeket. Tudatosan bővíti könyvtárában a különböző szaktudományok osztályait. ***"Most a Naturalis Históriára, Oeconomiára, Chymiára szerzek jó könyveket*** - írja egyik levelében - ***melyekre feljövetelemtől fogva nagy költséget is tettem, hogy ezekre nézve se légyen közhaszonra szentelt gyűjteményemben fogyatkozás, mert úgy tudom, hogy az efféle könyvek Erdélyben legritkábbak, drágaságokra nézve nem is vevődhetnek, és talán nagy részben nem is ösméretesek."***[22]

Teleki Sámuel élete végéig gondoskodik könyvtáráról. Utolsó levelét halála előtt 10 nappal, 1822. július 18-án írja: ***"Köszönettel vettem a Kegyelmed tudósítását do 3-a Junii, és nagyra becsülöm abban jelentett szorgalmatosságát Bibliothecámnak gondviselésiben, elrendezésiben és tisztán tartásában, továbbra is megnyugodván a Kegyelmed gondosságában s hívségében... Elvárom továbbra is a Kegyelmed tudósításait, elkötelezett szíves jóindulattal maradván Kegyelmednek Kész Jóakaró Szolgája: G.Teleki Sámuel"*** [23]

Mi történik a könyvtárral Teleki halála után? Az első években a különböző európai városok könyvkereskedői még küldözgetik a Teleki által megrendelt könyveket, folyóiratokat. A marosvásárhelyi könyvtár ekkorra már nyomtatott katalógusa révén ismert. Sok hazai és külföldi szerző fontosnak tartja, hogy megjelent munkájából ajándékpéldányt küldjön a Tékának. 1834-ben például Kőrösi Csoma Sándor tibeti nyelvtanát és angol-tibeti szótárát küldi el a kalkuttai kiadó.

Bár a XIX. század 50-es éveitől a Teleki Könyvtár rendszeres gyarapítása leáll, a könyvtár 1803-tól keltezett olvasó-naplói azt bizonyítják, hogy a haza múzsái és a hálás utókor hasznára alapított intézményt továbbra is látogatják. A gyűjtemény gondviselésével megbízott könyvtárosok pedig igyekeztek Telekinek a könyvtár működését szabályozó intézkedéseit betartani[24]: ***"Egész könyvtáramat, a természetrajzi gyűjteménnyel együtt, a katalógusok szerint elrendezve marosvásárhelyi házamban gondosan őrizzék, az utódoknak épen adják tovább, óvják meg a penésztől, piszoktól, egértől és molytól, végül pedig a tűz és a lámpa mindig maradjon a küszöbön kívül... A könyvtár és a múzeum a tudomány művelőinek és azoknak, akik látogatni óhajtják, meghatározott napokon és órákon legyen nyitva, a könyvek az igénylőknek egyenként adassanak ki, nevüket kézírással tüntessék fel — címüket is megjelölve —, a könyvtár melletti olvasószobában használják azokat. Onnan soha — se titokban, se nyíltan — ne vigyék ki, el ne cseréljék, kiolvasván pedig, kéressenek vissza, szorgalmas átvizsgálás után sértetlenül kerüljenek vissza a helyükre... Akik ezeknek a törvényeknek nem engedelmeskednek, a múzeum és a könyvtár olvasóinak lajstromából töröltessenek és tiltassanak ki. Ez az én akaratom, parancsolatom és végzésem."***

DEÉ NAGY ANIKÓ

JEGYZETEK

1. Löschung, Winfried: Alte Bibliotheken in Europa. Leipzig, 1974. 121-122 l.

2. Lelőhely: Marosvásárhely, Teleki-Bolyai könyvtár.

3. Szent Biblia. Ultrajectum, W. Reers János által, 1737 esztendőben. Jelzete: TH q-43 b

4. Gróf Teleki Sámuel erdélyi kanczellár úti naplója. Sajtó alá rendezte ifj. Biás István. Marosvásárhely, 1908. XVI. l.

5. idem

6. Teleki Sámuel és a Teleki-Téka. A leveleket válogatta, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Deé Nagy Anikó. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1976. 212. l.

7. idem 73. l.

8. Néhai R.Sz. Birodalombéli gróf méltóságos Széki Teleki József úr sírhalma. Pesten, 1819. 36-37 l.

9. Néhai... Teleki Sámuel... emlékezetének tiszteletére... Kolozsvár, 1825. 188. l.

10. Bod Péter: Magyar Athenas. h.n., 1766.290. l.

11. Jani Pannonii Poemata... I—II. Traiecti ad Rhenum, apud Brthol. Wild, 1784.

12. Zsindely Endre: Batsányi János párizsi levelei Johann Georg Müllerhez (ITK. Budapest, 1964/1 65. l.)

13. Kazinczy Ferenc levelezése. XII. kötet. Budapest, 1902. 510. l.

14. Zilahi Sámuel levele Teleki Sámuelhez. Lelőhely: Budapest, OL.T.S.oszt.

15. Teleki Sámuel és a Teleki-Téka, i.m.203. l.

16. idem 102. l.

17. idem 110. l.

18. idem 183. l.

19. idem 177—178. l.

20. idem 117—118. l.

21. idem 144. l.

22. idem 111. l.

23. idem 158—159. l.

24. idem 227—231. l.

E szöveg rövidített változata hangzott el a televízió magyar adásában kommentárként a Teleki Tékát bemutató, OLLERER JÓZSEF által készített filmhez.

lemileg teljesen friss és a látogatás alatt Heyneről beszélt - bár minden nagy ilyen volna..."[13]

Teleki valóban, élete végéig, aktív politikus és a közművelődés fáradhatatlan támogatója. 1808-ban a bécsi udvar Szent István Rendjének nagyobbik keresztjével tünteti ki. Tudományos tevékenységének elismeréseként 1801-ben a Göttingai Akadémia Tudós Társasága választja meg tiszteletbeli tagjának, 1811-ben pedig a Varsói Tudományos Társaság tagjai közé kerül.

Teleki Sámuel 1822. augusztus 7-én halt meg Bécsben, 83 esztendős korában - mint arról egy rövid németnyelvű gyászjelentés tudósít. Szeptemberben a 9 gyermeke közül életben maradt Ferenc és Mária Kolozsváron nyomtattatnak magyar nyelvű gyászjelentést, melyben az erdélyieket értesítik apjuk haláláról és arról, hogy az elhunyt végakaratának megfelelően egy rövid bécsi gyászszertartás után hazai földbe, a sáromberki családi kriptába fogják örök nyugalomra helyezni. Szeptember 9-én tehát egyszerű halotti ima mellett búcsúznak tőle Sáromberkén hozzátartozói, tisztelői. Ezután pedig a bőkezű adományait évtizedeken keresztül élvező erdélyi iskolák, eklézsiák emlékeznek meg róla gyászistentiszteleteken.

II.

A marosvásárhelyi TELEKI-TÉKA összegyűjtése a könyvtárteremtés klasszikus korszakában történik. Az európai felvilágosodás törekvései megfelelő talajt biztosítottak a könyvnyomtatás, könyvkereskedelem fellendüléséhez, közés magánkönyvtárak létesítéséhez. Teleki Sámuel négyéves tanulmányútja idején szinte minden jelesebb útjába eső könyvtárat meglátogat s így születik meg benne az az elhatározás, hogy hazájába visszatérve közkönyvtárat létesít. Peregrinálásából 1500 kötettel tér haza. A külföldön vásárolt könyvekről pontos jegyzéket készít, sőt, külön füzetben vezeti a Leidenben, Párizsban, Bázelben, Utrechtben vásárolt könyvek árát is. Ez a külföldről magával hozott kis gyűjtemény képezi a későbbi könyvtár alapját, hiszen Telekinek a tanulmányút előtti időből csak néhány tankönyvként használt könyve maradt fenn.

Hazatérte után hamar felismeri, hogy Erdélyből nagyon nehéz lesz megszervezni a könyvek további gyűjtését. Ezért fordul segítségért külföldi tanáraihoz, kint tanuló erdélyi diákokhoz, akik aztán rendszeresen informálják a könyvvásárlási lehetőségekről. "***Nagyságod parancsolattyára meg-szerzett könyvek körül tett kevés foglalatosságom kedves időtöltésem, az olyan könyveket tsak vásárolni is gyönyörűség***" - írja az egyik diák Telekinek[14].

Amikor 1787-ben felköltözik Bécsbe, egyszeriben megváltoznak a könyvbeszerzési lehetőségek. Szinte egész Európára kiterjedő információs hálózatot épít ki. Bokros hivatali teendői mellett ő maga foglalkozik a megrendelésekkel. Tipográfusokkal, könyvkereskedőkkel tárgyal, s ettől kezdve rendszeresen érkeznek Leidenből, Prágából, Londonból, Párizsból, Pármából, szekéren és hajón a drága könyvküldemények. 1792-től a bécsi lakosztálya mellett elhelyezett könyvek rendezésére könyvtárost alkalmaz. A következő szavakkal nyújtja át a könyvtárszoba kulcsát: "***Fogja, Mihelyes uram, ez a kulcs, már a catalogusokat elvégezvén, a könyveimnek rendbeszedését is bízom a kegyelmed sinceritására, és ahol megakad, szólítson meg bátran engem; ajánlom pedig a kegyelmed szorgalmatosságába azon kincsemet, melynél drágább az életem, feleségem és gyermekeimen kívül nincsen***"[15]. Együtt készítik el a könyvtár katalógusát, mely aztán négy kötetben 1796—1819 között nyomtatásban is megjelenik. Az első kötet majdnem teljes egészében a Teleki munkája. Kedvenc könyveit, a görög—római klasszikusokat tartalmazza. Hogy az olvasók nagyobb haszonnal forgathassák a katalógust, a szerzők rövid életrajzát is megadja. A latin nyelvű előszóban ezt írja Teleki: "***Tekintetbe véve minden körülményt és számadást csinálva, úgy véltem, hogy annak a költséges könyvgyűjteménynek, mely oly sok munkát és nehézséget okozott, de hasznossága és a neki juttatott megbecsülés kevés, valami jó rendben szerkesztett katalógus kell legyen, mert csak így válik hasznossá a pihenésben és főként a munkában.***" A könyvtáralapító gyűjteményét a hazai tudományosság műhelyének szánta és azt akarta, hogy a katalógus segítsen a szaktudományokban való tájékozódásban.

1797-ben a Francia Köztársasággal folytatott hadviselés esetleges következményei elől Teleki Marosvásárhelyre szállíttatja könyveit. "***Holnap Isten segedelmével*** — írja feleségének Erdélybe ***—inditom 12 erdélyi szekereken az egész Bibliothecamot a Te könyveiddel együtt...***"[16]. Ezúttal végleg Erdélyben maradnak a könyvek és Teleki hozzákezd régi tervének valóra váltásához, a marosvásárhelyi könyvesház megépítéséhez. "***...meg kell építtetnem haladék nélkül Vásárhelyen a bibliothecát*** — olvassuk egy másik levelében — ***mert könyveim sokáig bérakva kár nélkül nem állhatnak, azt sem tudom, ha az úton nem érte-é valami víz őket; azt a nagy költséget pedig nem tehetem, hogy ismét visszavitessem őket Bécsbe, mert a hányódással, rázkódással is nagyon romlanak; már igen sok esztendőket nem ígérhetek magamnak, és holtom után negyedikszer kellene Gyermekeimnek a vecturára azt a nagy költséget tenni. Bizony nehéz nekem a könyveim s írásaim nélkül Bécsben lakni, és mikor eszembe jut, hogy azoktól megfosztatom, egészen elszomorodom, mert azokban volt ifjúságomtól fogva gyönyörűségem, időtöltésem, és már életemnek estvéjén azzal sem enyhíthetem unalmaimat. De megnyugszom az Istennek útaiban, és már abban találnám örömömet, ha egyszer láthatnám őket elrendelve a magok destinatiójuknak helyén, ahol holtam után is a közjóra megmaradhatnak...***"[17].

1799 áprilisában kezdik el a Téka építését. A marosvásárhelyi könyvtár ma is őrzi az épület, Schlaff Ignátz által készített plánumát, melyre maga Teleki jegyezte fel az alapkő letételének dátumát: "***Anno 1799 die 24 Aprilis, tétetett le a fundamentum köve 9-kor; És felépült Számtartó Herbert Mihály nyughatatlansága alatt***". A XVII. századi Wesselényi házhoz építik hozzá az L alakú épületrészt, mely hajléka lesz ezentúl Teleki könyvgyűjteményének. A pilléreken nyugvó galériával kettéosztott, háromhajós hatalmas empire könyvtárbelső, a hozzátartozó többi helyiségek, a másfélméteres falak, a farengetegnek tűnő fedélkolosszus megépítése rengeteg anyagot és munkát igényelt. Az építkezés három esztendeje alatt Teleki Bécsből rendelkezik az anyagbeszerzés, a kivitelezés minden kérdésében. Számtartók, építőmesterek rendszeresen tájékoztatják a munkálatok menetéről. Gondnoka, Gyujtó Sándor, 1799 júniusában írja[18]: ***"A pallérral úgy egyeztünk, hogy augustusig a Vásárhelyen készült 200 ezer téglát közbe-közbe béhordjuk, és akkor újra hozzáfog és épít őszig. Fövényhordásra van két bivalszekér és három béresszekér, egy Sáromberkéről, más Szentgyörgyről, 3-dik Kölpényből, ezek ebben a két hónapban mind fövényt hordanak, hogy osztán inkább meggyőzhessük. A fundamentum egészen kijött a földből, a földön felül is a szobák fel vagynak mind rakva az ablakokig, úgy a Bibliothekának is két oldala kevés híján. Az ablakokot az Excellenciád parancsolatja szerint a régi épület ablakaihoz mérettem. Az idén, ha Isten segít, az alsó Contignatio felrakódik egészen."***

Az építkezéshez szükséges anyagot a Vásárhely környéki falvak szállítják. Teleki vásárhelyi számtartója, Herbert Mihály, egyik 1798. május 26-án kelt levelében felsorolja a környékről jött kalákásokat[19]: "***Szovátáról is béjött 136 szál cserefa deszkák... a malomfalvi kő is szaporodik lassan a kalákások által, melyeket is igen jó szívvel látom, és felette jó kedvvel mennek el, úgy hogy a fundamentumnak megromolhatatlanságát kivánják... El nem mulasztom, hogy Excellenciádnak meg ne írjam, név szerint kalákába jött faluk, melyek eszerént: 23-a febr. Lőrinczfalva 20 szekér, 3-a márty Keresztúr 25 detto, 5-a márty Malomfalva 21 detto, Meggyesfalva 21, Csittszentiványi 50 detto, Kakasd 21 detto, Keresztúr 5 detto, Sóspatak 5 detto, 7 máji Lukafalva 37 detto, Ilenczfalva 33,18 máji Sáromber... és így áll a kalákások Summája 340 szekérből***".

1802 őszére készül el az épület. Augusztus és október

után igen lehangolják az elmaradott itthoni viszonyok. Tudósok sírjának nevezi Erdélyt. Elkeseredetten így ír egyik külföldi professzorának 1776-ban[7]: ***"Ha a hely szépségét és az éghajlat egészséges voltát tekinted, a mi Erdélyünk nem marad el Európa többi vidékétől. Maga a nép minden erényre kész, a művészetek és a tudományok ápolására alkalmas, képes a tudományok befogadására, úgy ha több volna nálunk a lehetőség, csakugyan dicsekedhetnénk tudományos életünkkel. Csakhogy igen sok az akadály".*** Saját jövőjét is kilátástalannak tartja, lemondóan írja: ***"az atyai földet művelem ökreimmel, kerülve a várost és a hatalmasok kevély küszöbét".***

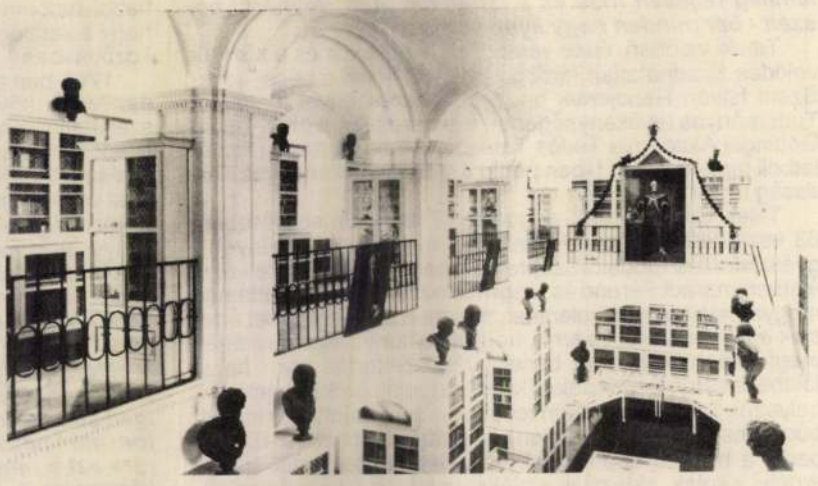

1770-ben feleségül veszi iktári Bethlen Zsuzsannát. ***"A napok után, melyekben láttam sok gonoszt*** - jegyzi fel felesége bibliájába ***-jegyzettem el magamnak örökös Házas Társul Gróf iktári Bethlen Susannát, G. iktári Bethlen Domokos Úrnak első feleségétől Báró Hadadi Wesselényi Mária asszonytól 1754-ben d***(ie)***Januarii Hadadban született egyetlen leányát."***

Bethlen Zsuzsánna méltó társa lesz Telekinek. Fiatal kora ellenére kézbe veszi a birtokintézés ügyét a háztartás, gyermeknevelés gondját. Egyik kortárs krónikás jegyzi fel róla: [8] ***"férjének hív párja, tudományoknak becsülője, a magyar könyveknek nemcsak szorgalmatos olvasója, hanem gyűjtője is, amint hátrahagyott gyűjteménye eléggé bizonyítja".***

1770—1777 között Teleki feleségével a sáromberki felújított kúrián él. Ezek életének talán legzavartalanabb, s egyben legtermékenyebb évei. Tanul, képezi magát. Innen szervezi meg egyre inkább bővülő könyvbeszerzési hálózatát, sőt könyveket is kölcsönöz. Számos hazai tudományos próbálkozást innen támogat, ösztönöz. Ez a Marosvásárhelytől nem messze fekvő pár száz lelket számláló kis falu így lesz a XVIII. század második felében, rövid időre bár, valóságos művelődési centrum. Elég ha csak arra gondolunk, hogy Európa számos neves tudósa ide címezi francia, latin vagy német nyelven írott leveleit. Vagy arra, hogy Teleki innen kezdi el az erdélyi közoktatás megreformálásáért folytatott küzdelmeit. Először is elvállalja a gyulafehérvári, enyedi főtanoda gondnokságát. Bekapcsolódik az akkortájt alakuló Litteraria Comissio munkálataiba, s elkészíti a közvizsgálatok tartására vonatkozó javaslatait. Emellett komoly anyagi hozzájárulással munkálkodik az oktatási viszonyok megjavításán. Iskolák létesítésére, iskolai könyvtárak gyarapítására gyakran adományoz nagyobb összegeket. Ezért írja róla egykori alumnusa, a marosvásárhelyi kollégium történelem-filológia tanára, Antal János[9]: ***"...arról is gondoskodott, hogy az oskolák gyarapodjanak, a tanulók szaporodjanak, a tanítók az élet terhelő gondjaitól menekedve, szent hivataljoknak teljesebben megfelelhessenek, és így az Esméret terjedése, a Tudományok virágzása, az igaz Művelődés, Pallérozódás Hazánkban ezen az úton is előmozdíttassék."***

Ugyancsak ezekben az években kezd intenzívebben foglalkozni még a tanulmányút idején megszületett tervének valóraváltásával. A humanista latin költészet magyar származású poétafejedelmének, Janus Pannoniusnak életműve régóta foglalkoztatta Telekit. Még hollandiai tartózkodása idején hívta fel figyelmét Petrus Wesseling filológus a költő addig megjelent kiadásainak a fogyatékosságaira. Bécsben a Császári Könyvtár tudós vezetője, Kollár Ádám, Janus-költeményeket tartalmazó, Mátyás idejéből való kéziratokra irányítja figyelmét. Elhatározza, hogy minden kiadást felkutat, s összeveti őket a kéziratokkal egy javított, új kiadás érdekében. Bod Péter 1766-ban megjelenő ***Magyar Athenas***ában ezt írja[10]: ***"Elméjére vette amaz nagy hírű litteratornak, Veseling Péternek, akkor az ultrájektomi fényes akadémiának dicsőséges professorának tanácsából, hogy az Janus Pannonius Írásait újabban szedné rendbe és bocsátaná világra. Valamint azért a hollandiai és franciaországi bibliotékákban, úgyszintén Olaszországban találhatott nyomtatásban és írásban, hasonlóképpen a bécsi igen nevezetes könyvesházban, maga vagy jóakarói által azokat egybeszedte erre a célra szükséges megválasztással. Hátra vagyon már, hogy légyen csendessége és elegendő ideje, hogy bocsáthassa világra".***

De az áhított ***"csendességes idő"*** igazából soha nem jön el. Telekit ezekben az években egyre sokasodó hivatali teendői mindinkább elvonják a klasszika-filológia tájairól. Húsz esztendőnek kell eltelnie, míg aztán mások segítségével 1784-ben, Utrechtben, Bartholomeus Wild nyomdájában napvilágot lát a kétkötetes Janus kiadvány, a minden, addigi kiadásokat teljességében, pontosságában jóval túlnövő OPUS [11].

A sáromberki nyugalmas alkotó évek tehát 1774-ben véget érnek. Teleki legelső politikai megbízatásainak dátumát a családi Biblia bejegyzései között találjuk: ***"Kükküllő Vármegyei főispánnak installaltattam Anno 1774 d. 6 Dec. Gálfalván; Gubernialis Consiliariusnak introducaltattam Anno 1777 Dec. Nagy Szebenben".*** 1778-ban tehát Szebenbe kell költöznie, 1785-ben Váradra, majd 1787-ben, alkancellári kinevezése után, felköltözik Bécsbe. Négy év múlva az önállósult erdélyi kancellária élére kerül. Ettől kezdve - leszámítva erdélyi útjait - a császárvárosban él.

Teleki közhivatali megbízatásait négy egymást követő osztrák császár — Mária Terézia, II. József, I. Ferenc, II. Lipót — uralkodása alatt látja el. Közéleti tevékenységének mindvégig fő jellemzője a protestáns érdekek szem előtt tartása. A katolikus Habsburg udvar szolgálatában álló protestáns Teleki ragaszkodása az ősi valláshoz kettős célt szolgál. Egyrészt az egyéni önállóság biztosítását, másrészt hazája számára az osztrák elnémetesítés folyamatában ezt tartja a fennmaradás reális lehetőségének. Ugyanakkor örömmel üdvözli II. József toleráns intézkedéseit, s bizonyos vonatkozásban ő is toleráns tud lenni. A katolikusok több kiváló képviselőjével közös fronton harcol tudományos, művelődési kérdések megoldásáért. Révai Miklós, Koppi Károly, Klimó György számos esetben levélben fordulnak hozzá. S bár akadnak, akik túlzott udvarhűséggel vádolják, néhány adat azt igazolja, hogy az udvar nem minden esetben bízott meg a hazája ügyéért sokszor oly hevesen kiálló erdélyi politikusban. Az udvar bizalmatlanságát az is táplálhatta, hogy Teleki kapcsolatot tartott a jozefinista értelmiség legradikálisabbjaival, sőt néhánnyal a jakobinus mozgalom perbe fogott vádlottjai közül is. A francia forradalom első magyar propagátora, Batsányi János költő, egyik levelében így sommázza Telekiről alkotott véleményét[12]: ***"Ez az Úr igazi, komoly tudós és egyébként is ritka nagyérdemű ember..."***. Kazinczy Ferencz a 90-es évek végétől tart kapcsolatot Telekivel. Nagyra értékeli a felvilágosult, művelt főurat és a tapasztalt politikust. 1815-ben írja, hogy Bécsben meglátogatta Telekit, aki ***"előrehaladott kora ellenére szel-***

hátunk mögött egy nagy hivatal, amely mögé elbújhatunk, ha valami nem jól sikerül. Hozzátenném még mindehhez azt is, hogy a tervezés és a kivitelezés összekapcsolása mellett természetesen az is célunk, hogy a tervezői munkánkat tökéletesítsük. Távol állunk attól, hogy mindennel, amit csináltunk, teljesen meg legyünk elégedve. Tudatában vagyunk annak, hogy képességeink alakulóban vannak, beérésünk hosszabb idő eredménye lesz.

Máthé Zoltán: Azok a nagy munkák, amelyekbe belekezdtünk, talán egy kicsit korán is jöttek, talán jobb lett volna, ha az elején kisebb munkákat kapunk. De így alakult, és mi belementünk, hiszen felelőtlenség lett volna visszalépni. Első perctől mély vízbe ugrottunk, és amint már beszélgetésünk során elhangzott, saját bőrünkön kellett mindent megtapasztalnunk. Nem találtunk környezetünkben olyan mestert, akitől el lehetett volna lesni a titkokat.

Tövissi Zsolt: Mindezek ellenére úgy érezzük - és ezt visszaigazolták mások is - a hozzáállásunk, az elhivatottságunk megvan ahhoz, hogy szakmai tudásunkat helyesen kamatoztassuk.

-Ha már szóba jött a visszajelzés kérdése, el kellene mondanotok azt is, hogy ma miként viszonyulnak hozzátok. Az első beszélgetéskor kiderült, hogy az induláskor, főleg fiatalságotokra hivatkozva, sokan kételkedve fogadtak. Változott-e ez egy év alatt?

Máthé Zoltán: Sokan azt hiszik, hogy ha ki mertünk állni az állami cégtől, akkor biztosan óriási pénzek és más támogatások állnak a hátunk mögött. Elképzelhetetlen számukra, hogy egy ilyesmit saját erőből lehet megcsinálni.

Tövissi Zsolt: Azt látják, hogy nem állunk ki kéregetni a templom elé, tehát meg tudunk élni a munkánkból. Azt is látják, hogy egyikünknek sincs válságos, szenvedő arca. A külső jelek tehát azt mutatják, hogy így is lehet dolgozni. Ha majd meglátják elkészült munkáinkat, ismét változni fog megítélésük.

György Béla: Erről beszélve én megkülönböztetném a hozzánk való intézményes és a magánszemélyi viszonyulást. Az előbbi ellenséges, az utóbbi pedig mintha szurkolna nekünk, leszámítva az irigykedőket. Az állami tervező intézet főleg azért néz ránk rossz szemmel, mert úgy gondolja, hogy mi veszélyeztetjük őt.

Máthé Zoltán: Az ellenséges viszonyulás egyik példája volt az, amikor a kapusnak hátrahagyták, hogy minket ne engedjenek be az említett intézetbe. Ezt persze utólag tagadták. Szerintünk mindaz, amivel az intézet rendelkezik, szakkönyvtár, szakmai dokumentáció stb., számunkra is hozzáférhető kellene legyen, hiszen ezekre a dolgokra a hivatal az összes ott dolgozó munkájából tett szert, többek között a miénkből is, amennyiben egy ideig ott dolgoztunk.

György Béla: Ez egyébként teljesen értelmetlen gesztus volt részükről,

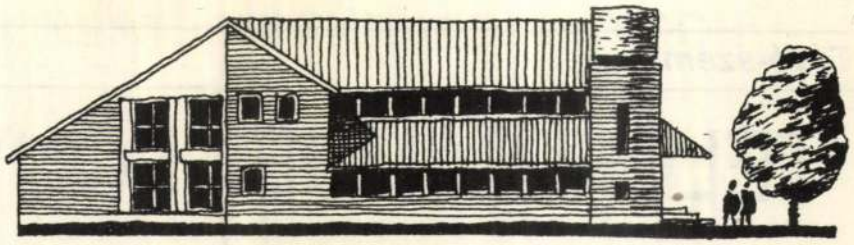

hiszen valós konkurrencia nem létezik közöttünk.

Máthé Zoltán: Ha miattunk nem lesz munkája a megyei tervező hivatalnak, akkor tényleg nincs rá szükség. De nem látom be, hogy egy 150 embert foglalkoztató intézményt miként tudna négy ember veszélyeztetni.

György Béla: Itt nem is mennyiségi arányokról van szó, s ha őszinték akarunk lenni, akkor el kell mondanunk, hogy még vannak rajtunk kívül körülbelül tízen, akik velünk dolgoznak. A lényeg az, hogy nekünk egyáltalán nem célunk a tervező hivatal megszüntetése.

Tövissi Zsolt: Az, hogy egyes megrendelők hozzánk jöttek és nem a tervező hivatalhoz fordultak, nem azért volt, mert mi mondtuk, hogy ne menjenek oda, hanem azért, mert az illetők alternatívát kerestek.

- Megrendeléseitek egy része külföldi kapcsolatokon keresztül valósult meg. Van-e különbség aközött, ahogyan a külföldiek kötnek veletek szerződést, és aközött, ahogyan ezt itthon szokás nyélbe ütni?

Máthé Zoltán: Itt pontosítanom kell, mi nem szerződtünk külföldiekkel, a Caritas megbízatásai is hazai közvetítéssel kerültek hozzánk. A pénz a kivitelezésre azonban már külföldről jön, ezért érdekli őket a terv minősége is.

Tövissi Zsolt: Nincs szó arról, hogy beléptünk volna a nyugati piaci harcba, hiszen itthonra dolgozunk.

Máthé Zoltán: Azt megfigyelhettük, hogy a terv értékelésekor nagyon igényesen lépnek fel, megnézik, hogy mire adják ki a pénzt. Például a Gyergyóban felépítendő öregek otthonának az előterveit is megnézték, és érdekelte őket számos részletkérdés is. Nálunk az állami/vállalati megrendelők többnyire még mindig úgy érzik, hogy nem a saját pénzüket forgatják és legalábbis a kivitelezésre szánt pénzeket elég "nagyvonalúan" kezelik. A terv minőségével szemben kevésbé igényesek, bár úgy néz ki, hogy hat rájuk most már például a csomagolás milyensége.

György Béla: Szerintem igen sok következtetést vonunk le a Caritas-ügyből. A Caritas mellett voltak kapcsolataink más külföldiekkel is, akik között akadtak megbízhatatlanok, sőt szélhámosok is. A Caritason keresztül nem ítélhetjük meg általánosan a külföldi partnereket.

- Ismét visszatérnék előző beszélgetésünk egyik pontjához. Elhangzott a tavaly az is, hogy az **Arc-Studio** *nem szent ügy, addig van értelme létezésének, amíg keretet tud nyújtani az egyéni pályák kibontakozásához. Hogyan látjátok most ezt a kérdést? Vagy másképp fogalmazva: mi történik abban az esetben, ha egyiketeknek alkalma nyílik külföldön dolgozni és így lépni előre mind szakmailag mind pedig anyagilag?*

György Béla: Ilyen lehetőség már is felmerült, de mi tovább adtuk, mert úgy gondoljuk, hogy éppen most fontosabb itt lenni és ezt csinálni. Jól indultunk és jókor, ezért nem lenne érdemes mindezt most megszakítani. Annál is inkább, mert még csak az alapok lerakásánál tartunk.

Máthé Zoltán: A legtöbb rosszat most a türelmetlenség okozhatja.

Tövissi Zsolt: A csoportnak addig van értelme, amíg senki számára nem kényszer a benne való részvétel. Minket nem a forma köt össze és a személyek változását sem zárjuk ki. Az viszont érdekünk, hogy kiscsoport maradjunk, hiszen meggyőződésünk, hogy a kicsi szervezet életképesebb mint a nagy cég.

Máthé Zoltán: Mondtuk már, hogy több emberrel dolgozunk együtt, és azt, hogy mások is elszegődnek hozzánk, a bizalom jeleként kezeljük.

-Végezetül még két kérdést fogalmaznék meg. Az ilyen alkalmak, amikor magatokról beszéltek, mit jelentenek számotokra? Számíthat-e ez reklámozásnak?

Tövissi Zsolt: Minden kimondott dolog hozzájárul ahhoz, hogy a helyzetünket tisztázza, így egy ilyen beszélgetés is.

György Béla: Mi magunk között az itt felmerült problémákról nemigen szoktunk beszélni, hiszen nincs rá időnk, mindenki végzi a maga dolgát. Ilyenkor alkalmunk van egymás között is megfogalmazni ezeket.

Tövissi Zsolt: Ami a reklámozást illeti, azzal most éppen úgy állunk, hogy nem foglalkozunk vele. Az eddigi hírverésnek most már a valóságalapját kell bebizonyítanunk.

Máthé Zoltán: Én is úgy látom, hogy nincs miért tovább fűteni, elég melegen tartani a dolgot. Jelen pillanatban, ha nagy reklámkampányt indítanánk és sokan jelentkeznének nálunk, nehéz helyzetbe kerülnénk, sok mindent nem tudnánk elvállalni. Ez azt is jelenti, hogy nyugodtan megalakulhat több ilyen műhely, nem vennénk el egymás elől a munkát. Jelen pillanatban tehát úgy látjuk, hogy elég fenntartani a köztudatban, hogy van **Arc-Studio**, de ennél többre nincs szükség hírverés terén.

Lejegyezte
MAGYARI VINCZE ENIKŐ

TELEKI SÁMUEL KÖNYVESHÁZA

I

1974-ben lát napvilágot Lipcsében egy kiadvány [1], mely Európa leghíresebb régi könyvtárait ismerteti. Ebben a római vatikáni könyvtár, a prágai Strahov, a párizsi Saint-Geneviève, a világhírű oxfordi, cambridge-i könyvtárak mellett a hazai gyűjtemények közül egyedül a marosvásárhelyi Teleki-téka ismertetésével találkozunk. Úgy véljük, a kötet összeállítója joggal figyelt fel Teleki Sámuel könyvesházára, mely 1802 óta valóban a város egyik legnevezetesebb intézménye.

Az egyemeletes puritán barokk épület kívülről talán nem is sejteti a benne őrzött kincset. Csak a szakavatott szem figyel fel a kapu felett függő cégére: a tudományok örökérvényűségét jelképező könyvön ülő bagolyra. A kaputól aztán fehér árkádos folyosó vezet el a Téka gyönyörű empire könyvtártermébe, melynek ajtaja felett az alapító Teleki Sámuel márványkőbe vésett üzenete ovasható: ***"A haza múzsáinak és a hálás utókornak adományozza gróf Teleki Sámuel".*** Az adomány pedig egy 40 000 kötetet számláló könyvgyűjtemény. A polcokon sorakozó pompás kötetek a XV-XIX. századi európai könyvtermés legkiválóbb termékei, a korabeli tudományok valamennyi területét felölelő munkák, ritka kéziratok, neves mesterek metszeteivel illusztrált kiadványok. A gyűjteményt Teleki eleve közhasználatra szánta. A könyvek sorsáról már 1800 októberében Várad-Olasziban kelt végrendeletében[2] gondoskodik: ***"Ifjúságomtól fogva nagy költséggel, szorgalmatossággal és faradsággal szerzett és ezután is, amíg élek, Isten segedelmével szerzendő Könyveimet... hagyom és legálom mint Házam- és Familiámbeli-örökös-Fidei-Commissumot Maradékimnak és Successoraimnak gondviselések és jótállások alatt a Tudományoknak Nemzetemben s Hazámban előmozdításokra; kötelességekben tévén Maradékimnak és Successoraimnak: hogy azokat és azoknak editióit, szám és catalogusok szerint, nevezett M.Vásárhelyi Házamnál avégre készített épületben, az én Nevem alatt tartsák, jó gondviseléssel conserválják, azokból soha egyet is el ne idegenítsenek..."***

Önkéntelenül tesszük fel a kérdést: ki volt az, aki ezt a nagyszabású alapítványt tette? Ki volt az, aki ezeket a könyveket akkor és itt közhaszonra bocsátotta?

TELEKI SÁMUEL 1739-ben született Marosvásárhelytől nem messze, Gernyeszegen, Nagyapja, Teleki Mihály, Apafi fejedelem első tanácsosaként vállalt a XVII. századi Erdély politikai életében vezető szerepet. Apját, Teleki Sándor guberniumi tanácsost, az erdélyi oktatásügy bőkezű protektoraként ismerjük. Teleki Sámuel valamikor a XVIII. század 70-es éveiben jegyzi be felesége bibliájába[3] életének fontosabb adatait: ***"Én G. Teleki Sámuel születtem e világra Gernyeszegen in A-o 1739 d.17.November. N(agyságos) Edes Atyám holt meg Károlyi Várban anno 1754, d.5 Szept. délesti XI-XII óra között. Nagyságos Édes Anyám pedig annakelőtte hat esztendővel Czelnán Anno 1748 die 11 Decembris Szerda napra virradólag. Edgyütt temettettek el 1755-ben Gernyeszegen a Templomban."***

Teleki gyermekéveit a fehérmegyei Celnán tölti. Itt folyó tanulmányairól 1750-ben így számol be nagyanyjának írott levelében[4]: ***"A mi ebben a szoros helyben a tudományban lett profectusomat, előmenetelemet nézi, e felől azt írhatom édes nagy asszonyom anyámnak, hogy tanulásom kezdetétől fogva a míg három esztendők bételnek (a mely három esztendők a közelebb jövő szeptemberben telnek be), minden classisokat Isten segedelméből megkívántató jó móddal el fogok végezni és magamévá kívánok tenni..."***

Apja halála után tanulmányai egy időre megszakadnak, majd 1759-ben, Mária Terézia engedélyével, külföldi tanulmányútra indul. Személyiségének formálódásában döntő jelentőségűek a francia, holland és svájci egyetemeken töltött évek. Teleki Sámuel négyéves tanulmányútja idején naplót vezet. Ezekből az 1908-ban nyomtatásban is megjelent útijegyzetekből[5] tudjuk meg azt, hogy a bázeli, párizsi, leideni, utrechti egyetemeken Teleki neves professzorok történelmi, jogi, klasszika-filológiai és természettudományi előadásait hallgatja. Hamarosan rájön arra, hogy az otthoni tanulmányi színvonal messze elmarad az európai mögött.

A kezdeti nehézségek legnagyobbika az, hogy anyanyelvén kívül csak a latint beszéli. De a svájciaktól tréfásan ***"lateinischer Graf"***-ként, latin grófként emlegetett Teleki rövid időn belül elsajátítja a német, majd a francia nyelvet is. Természettudományos ismeretei ugyancsak hiányosnak bizonyulnak. Naplójában így ír a bázeli stúdiumokról: ***"Az mik az én itt való tanulásomat illetik, azzal igen contentum voltam. Derék és tudós embereket hallgattam, bár mindenütt olyanokat hallgatnék"***. Matematikát a neves Bernoulli fivérektől tanul, Christoph Becktől történelmet, Rudolph Iselintől jogtudományt. Folytathatnánk a rangos egyetemi professzorok sorát a hollandiai, párizsi egyetemek kiválóságaival. Elég talán, ha a világhírű francia matematikusok: Clairot és La Condamine nevét említjük.

Teleki az 1759. november 7-től 1763. december 15-ig tartó tanulmányút idején humaniorákban és természettudományokban komoly jártasságra tesz szert, amit később haszonnal fog gyümölcsöztetni enciklopédikus könyvtárának összegyűjtésekor. Egyébként a tanulmányút idején érlelődik meg benne a könyvtárteremtés gondolata. Felkeresi az útjába eső városok köz-, és magánkönyvtárait, sőt itt kezdi el a könyvek vásárlását is. Hazatérésekor magával hozza a marosvásárhelyi téka magvát. Így ír erről[6]: ***"...a múzsák kincseit elsajátítandó Svájcba, Belgiumba és Franciaországba mentem, hogy azoknak az országoknak jeles akadémiáin a legtanultabb és legfelvilágosultabb férfiaktól okuljak. Itt aztán a magasabb műveltségnek és a nemes tudományoknak szeretete ösztönzött és annyira felgyújtott lelkemben valami csodálatos lelkesedést a legkiválóbb könyvek iránt, hogy azokat nagy gondossággal és nem csekély költséggel megszerezzem és távollevő hazámba hozzam".***

Teleki 1763 végén tér vissza Erdélybe s előbb Sárdon, majd Sáromberkén telepszik le. A friss európai élmények

A könyvtáralapító Teleki Sámuel „... korának egyik legműveltebb és tudománykedvelőbb fia..."

...VAN VÁSÁRHELYT EGY NEVEZETES GYŰJTEMÉNY

„... Van Vásárhelyt még egy másik igen nevezetes... gyűjtemény, az úgynevezett Teleki könyvtár. Ezt gr. Teleki Sámuel korlátnok [kancellár], korának egyik legműveltebb és tudománykedvelőbb fia, e század elején [XIX sz.] alapította annál nagyobb érdemmel, mert ő az idegyűjtött szép könyvtárt nem őseitől örökölte, hanem mind maga gyűjtötte Hollandban, Bázelben és Párisban való tanulása alkalmával, oda törve, hogy a hazának egy oly könyvtárat alapítson, melyben a legnevezetesebb, ritkaságuk miatt becses, s a magán-könyvtárakban fel nem található munkák legyenek fellelhetők." Ezekkel a mondatokkal kezdte Orbán Balázs a Székelyföld leírásában Teleki Sámuel könyvesházának ismertetését.

De legyünk pontosabbak. A könyvtár 1802-ben már működik, mint azt a kancellár könyvtárosához intézett levele is bizonyítja: „Hát vagyon-e valami becse Bibliothecámnak? Kik járnak oda vagy olvasni vagy kuriozitásból?" (A levél keltezése: 1802. december 2., Bécs.)

Ebben az évben tehát 170. évét ünnepli a könyvtár (ami egybeesik Teleki Sámuel halálának 150. évfordulójával) — s e 170 év alatt, alapítójának akarata és végrendelete szerint, mindvégig nyilvános közkönyvtár maradt, egyaránt szolgálván a tanulni- és tudnivágyókat, diákokat, tudósokat, múzsákat.

Az 1800. október 10-én Váradolasziban szerkesztett végrendeletnek a könyvtárra vonatkozó szakasza így szól: „Ifjúságomtól fogva nagy költséggel, szorgalmatossággal és fáradsággal szerzett és ezután is míg élek Istennek segedelmével szerzendő könyveimet, ezekhez kötvén boldogult kedves feleségemnek magyar könyv-gyűjteményét is... hagyom és legálom... maradékimnak és successoraimnak gondviselések és jótállások alatt, Tudományoknak nemzetemben és Hazámban elő-mozdításokra."

A tudós Teleki Sámuel katalógust szerkeszt, amit kinyomtat Bécsben, s a négykötetes művet megküldi az európai bibliofil központoknak — így a távoli vásárhelyi Téka az akkori tudományos világ érdeklődési körébe kerül.

Legmaradandóbb értékét a szakemberek enciklopédikus jellegében látják. Míg a kortárs szebeni vagy gyulafehérvári gyűjtemények bizonyos tudományágakra szakosodtak, addig Telekit az európai össztudományosság eredményei érdeklik: a mathézistől a természettudományig, a történelemtől a művészetekig minden könyvritkaság, amelyet az olvasó ma is meglelhet a könyvtár polcain.

Már a könyvek kötéstáblái is figyelemre méltóak. A legtöbb kötet címlapján ott látható Teleki Sámuel címere, ex librise. A díszes külsőt Bécsben saját „colligatoriájában" adatta kedvenceinek. Sok a dúsan aranyozott kötéstábla, a finom pergamennel vagy bőrrel borított kötet.

Lapozzunk bele a könyvekbe. Mindjárt itt van a *JANSSONIUS-atlasz* 11 kötete, mely a hírneves amszterdami könyvnyomtató-dinasztiánál jelent meg 1657 és 1682 között. Mutatóban közlünk egy oldalt a teljes egészében kézzel színezett földrajzi munkából. (Misztótfalusi Kis Miklós is tanult e könyvművész családnál Hollandiában járt.)

De nézzük a korábbi munkákat is. Az ősnyomtatványok, melyek a Gutenberg-féle 42 soros bibliától (1450) 1500-ig terjedő időszakban keletkeztek, elég nagy számban találhatók Teleki szerzeményei között. Könyvtárosai, megbízottjai útján szerezte meg az európai könyvpiac ritkaságait, értékeit, mint például *Hieronimus Savonarola* 1495-ben Firenzében kiadott, szép metszetekkel illusztrált, olasz nyelvű összegyűjtött munkáit (Levelek és beszédek). Egy másik ősnyomtatvány is érdeklődésre tarthat számot. *J. de Voragine: Legenda aurea Sanctorum* című 1479-es munkája, melynek külön érdekessége, hogy a szövegközi ábrák mellett a korai egyházi dallamok kottáit is tartalmazza. A *Heltai Gáspár kolozsvári nyomdájában* készült néhány szép magyar humanista munka is megtalálható a Téka állományában. *A Historiás Énekek* vagy a *Fabulák* a magyar irodalom- és nyelvtörténet közismert értékei.

Egy másik ritkaság a Şerban Cantacuzino-féle *Bucureşti-i Biblia* egy példánya. Erről írja G. Călinescu irodalomtörténetében, hogy a román „bibliakiadás csúcsteljesítménye", s megjelenése „a román nyelv szempontjából ugyanolyan jelentőségű, mint a német számára a Lutheré".

A látogató a tárlóban megtekintheti *Giambattista Pirenesi* római rézmetsző művész képeinek egy kötetét.

Teleki Sámuel korában merész cselekedetnek számított az amerikai volt brit gyarmatok 1776-ban Philadelphiában elfogadott *Függetlenségi Nyilatkozatának* a megszerzése. A nyilatkozatot — angol címén *Common Sense* — Teleki valószínűleg Párizsból szerezte meg, ahol Benjamin Franklin képviselte abban az időben a későbbi Egyesült Államokat.

A Téka értékei között tartják számon az ún. *kámea-gyűjteményt*. (Az Értelmező Szótár szerint: a kámea olyan drágakő, melynek vésett felszínén domborműszerűen kiemelkedő alakok vagy jelenetek láthatók.) Tulajdonképpen álkámea-gyűjteményről van szó, mert Teleki a leghíresebb gyűjtemények darabjait öntette újra gipszből, tehát kollekciója másolatgyűjtemény. Ezeket több könyvformájú „tárlóban" szintén a könyvtár polcain helyeztette el.

Jelentős a könyvtár portrégyűjteménye is, amelyben a kiállítottakon kívül Aranka György, Mátyus István, Gecse Dániel, Bodola Sámuel, Bolyai Farkas, Köteles Sámuel stb. arcmásait őrzik.

Megemlíthettük volna még például Galeotto Marcio De Homine című munkáját, a Nagy Francia Enciklopédiát vagy a török birodalom Cantemir-féle történetét és sok más értékes művet. De ezúttal csak néhány kevésbé ismert érdekességet akartunk bemutatni az olvasónak.

SEBESTYÉN MIHÁLY

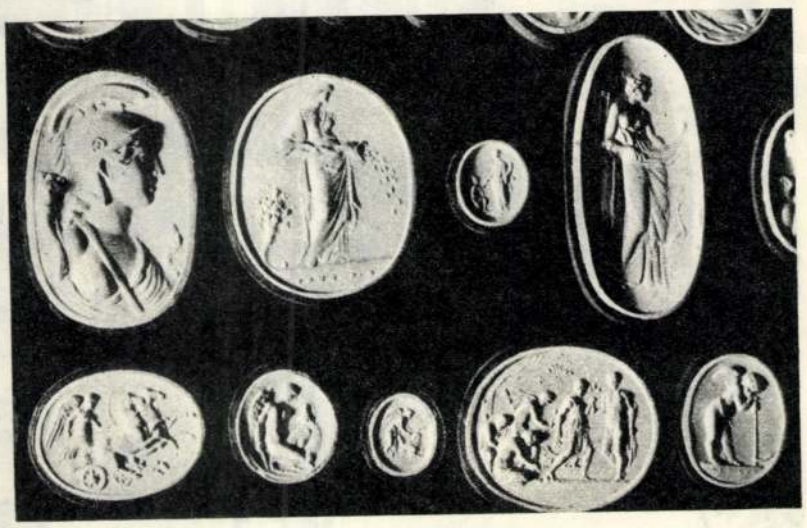

Kámeák: tulajdonképpen álkámea-gyűjteményről van szó...

Száll a torockói dal

A díszelnökség

Az ünneplő közönség

Vendiákok egy csoportja. Balról jobbra: Szabó Lajos, Bakó László, Vita Zsigmond, Gagyi László, Csőgör Lajos

Az egyik leány-háló

A vadonatúj fizikai laboratóriumban

Marx József felvételei

ILLUSZTRÁCIÓK

TELEKI I. *Árpád*, iparművész, • Zsolna 1909 júl. 4. 1926—32. a bpesti Iparműv. Iskolában tanult, melynek 50 éves fennállása emlékére 1930-ban bronzplakettet készített.

8.§ II 525-l

MŰTÖRTÉNETI OSZTÁLY

André Teleki festőművész 75. születésnapja.
Dobos Katalin: André Teleki, az örökmozgó tehetségű művész.

André Teleki: „A trópusok lánya", olaj, vászon,
60 × 70 cm, (részlet).

Művészet, 1988. márc., 40-old.

André Teleki, az ösztönös tehetségű művész

ARGUS
Internationaler Argus der Presse AG, 8030 Zürich, Postfach, Tel. 01 34 49 37. Argus International de la Presse SA. Weitere Angaben über untenstehendes Organ/ précisions supplémentaires sur la publication mentionnée ci-dessous: Argus-Media-Information, Tel. 01 34 49 37.

1021

Fribourg-Illustré
Fribourg (CH)
Tir. m. 11 000

Andre Teleki

21. Juni 1978

«Mistral»

ANDRE TELEKI

Peintre hongrois né en 1928. Réside en Suisse depuis 1957.

Nature sensible et intuitive, Teleki domine aisément des techniques aussi exigeantes que la peinture à la cire, l'huile ou la sérigraphie. Il y a une impression de chatoyement intense, dans ces compositions d'imagination, où les objets flottent, libérés de la pesanteur et de la perspective, pour se retrouver dans des jardins d'enfants aux ciels orangés. Il s'en dégage une poésie discrète, tendre et parfois amusante.

E.A. Kohler, dans «L'Est Vaudois».

TV ROMANDE

Sélection du 24 juin au 12 juillet 1978

Samedi 24 juin

16.40 Un'ora per voi
17.40 Vacances-Jeunesse
18.10 Téléjournal
18.15 Adaptez votre vitesse
18.30 A vos lettres
18.55 Football
20.50 Téléjournal
21.05 Mosaïque
22.05 Haute Tension
22.55 Téléjournal
23.05 Gymnastique

Dimanche 25 juin

10.00 Gymnastique
14.00 Tel-Hebdo
14.30 Téléjournal
14.35 Dimanche-Mélodies
17.35 Téléjournal
17.40 Guerre et Paix
18.35 Les actualités sportives
18.45 Football
20.45 Sport
21.15 La Joconde ne sourit plus
22.05 Les grands chefs d'orchestre: Karl Böhm
22.55 Vespérales
23.10 Téléjournal

Lundi 26 juin

18.00 Point de mire
18.10 Téléjournal
18.15 Vancances-Jeunesse
18.45 Popeye
19.00 Un jour, une heure
19.30 Téléjournal
19.45 Un jour, une heure
20.00 Je chante
20.15 Et si c'était vous
20.50 Jura
21.50 Téléjournal

Mardi 27 juin

15.25 Point de mire
15.35 TV-Contact
18.10 Téléjournal
18.15 Vacances-Jeunesse
18.45 Popeye
19.00 Un jour, une heure
19.30 Téléjournal
19.45 Un jour, une heure
19.30 Téléjournal
19.50 Un jour, une heure
20.05 Jeux sans frontières
21.25 Histoire de l'Aviation
22.30 Téléjournal

Jeudi 29 juin

16.35 Point de mire
16.40 Destins: Dom Helder Camara, archevêque de Recife.
18.10 Téléjournal
18.15 Vacances-Jeunesse
18.45 Cyclisme
19.05 Un jour, une heure
19.30 Téléjournal
19.45 Un jour, une heure
20.00 Je chante
20.15 Le poids de l'uniforme
21.15 La Corde au Cou
22.10 L'antenne est à vous
22.30 Téléjournal

Vendredi 30

14.50 Point de mire
15.00 Hippisme
15.15 Cyclisme
16.30 Hippisme
18.10 Téléjournal
18.15 Vacances-Jeunesse
18.45 Cyclisme
19.05 Un jour, une heure
19.30 Téléjournal
19.45 Un jour, une heure
20.00 Je chante
20.20 Les Pétroleuses
21.50 Vladimir Maïakovski: La force des mots-toscin
23.15 Téléjournal

Samedi 1er juillet

16.00 Football et Athlétisme
18.10 Téléjournal
18.15 Un peuple du Grand Nord
19.10 Cyclisme
19.30 Téléjournal
19.45 Loterie suisse à numéros
19.55 A vos lettres
20.20 Sylvie Vartan au Palais des Congrès de Paris
21.25 TV-Films

A h

ól származó cserepet, azonkívül
. hosszú emlősállatoktól szár

sze 1·4 m. vastagságú rétegen k
. sz. képen is megfigyelhető,
nélyebbre hatoltam, de nem t
int meg nem bolygatott homo
n anyaggal kevert réteget e
on követtem és 1·75 m. hos
ıtattam, de végére nem ér
jeleit láttam azonban annak, h
nyban folytatott munka növ
csak a kőréteg, hanem a ha
teg is mindinkább gyérül.
befejezése után a húmuszr
irányban még egyméternyire
Ebben egy praehistorikus cseré

Felkér Árpád
M. T. e. őrnagy
Szombathely
Kir. I. 2.

dudorodást látni. Minden dudor körül bevert pontokkal rajzolt kör látható. Az abroncsnak alsó szélét is két sor bevert pont diszíti, míg felső széle ezt a díszt nélkülözi.

A tárgynak főalakja 10 részből áll, melyek közül mindegyik ott, ahol a kerekek meg vannak erősítve, 16·3 cm. és az átellenes végén 14·2 cm. széles. Hogy a tárgy szerkezetét jobban szemlélhetővé tegyem, a 3-dik képen egy ilyen részt külön mutatok be. A kisebbített mérték 1 : 4. E rajzhoz magyarázatképen megjegyzem, hogy a pontozott vonalak díszvonalak, melyek, mint ilyenek, az 1. képen is szemlélhetők és a tárgyon is rajta vannak, míg a szakgatott vonalak csak a tárgy konturját tüntetik fel.

vonalakat és a kerekeken és küllő
hető és vésővel eszközölt horp
minden bizonnyal az összerakás
ták. A gyéren alkalmazott dísz
kivált a cm. vastagságú aklaszögfej
tés felületén a tárgynak szinte él
és rendkívül szép ékességére van

Megjegyzendő, hogy az egyes
vastagsága 2 mm. s hogy a k
lyukak fölött bordaalakú megerő
lárdítják a tárgyat. A kerekek ot
vastagabbak, a 6 mm.-t is elérik.
is felhivom a figyelmet, hogy a
tárgygyal nem esnek egy síkba, h
az az 1. számú képen látható, kissé b

E tárgyhoz tartozik még e

Teleki Bella

*** Teleki Bella grófnő és Teleki Ralf gróf képkiállitása.** *Kolozsvárról* jelentik: A katolikus gimnázium dísztermében pár nap óta lázas munka folyik. Munkások szorgoskodnak a hatalmas teremben, hogy előkészitsék két nagybányai piktor, *Teleki* Bella grófnő és fia, *Teleki* Ralf gróf verniszázsára. Az anya, *Teleki* Bella grófnő, Párisban indult müvészi utjára. Egyetlen tanitványa volt *Munkácsynak*. *Teleki* Bella egyideig hátat fordított a müvészetnek, letette a palettát és ecsetet, de a csend után ujult erővel vett erőt rajta az alkotás láza s egy sereg pompásabbnál pompásabb kép, köztük szenzációs pasztellportrék, virágképek dicsérik müvészetét.

6. III

M.930.III.14.

Kiállítás (Teleki Béla és Teleki Ralph kiállítása a Kolosvárom)

Pásztortűz, 1930. 6 sz.
142. l.

Tóth Istvánné: gr. Teleki Béla és Teleki Ralph képkiállítása Kolozsvárom.

embert. A Windischgretz herceg gulyájából kihasított négy üsző szintén szóba került. A menyecske leste a beszédet; úntalan ott sürgött-forgott a szobában. Mikor az üszőkről tettek említést a csendőrök, hirtelen elsápadt. A kezében volt cseréptányért is leejtette a földre.

A nyomozó csendőrök figyelmét nem kerülte el Judik asszony föltünő ijedtsége. Ő maga is észrevette a hibát, hogy most alighanem elárulta magát. Kiment hát a konyhába és dalolni kezdett, hogy elterelje a gyanút a fejéről.

A csendőrőrmester már huzamosabb idő óta ebben a járásban szolgált. Névszerint és személyesen ismerte a járás falvaiban lakók életkörülményeit. Arról is volt tudomása, hogy Tarka Pista hónapok óta tapossa a Kutyakaparó környékét. Azt is gondolta az őrmester, hogy nem a kányaízű cankóborért, hanem a Judik asszony kedvéért lopja a napokat a csárdában. A tolvajlás elkövetési helyét, idejét és módját egybevetni, a csoportosított tényekből nyugodt tárgyilagossággal kialakítani a következtetést: csak néhány perc műve volt. Nem lehetetlen, hogy Pisti kezén cserélt gazdát a négy üsző. Asszony, ital, muzsika olyan, mint a lápon táncoló lidérc: hinárba csalja az embert.

A menyecskét hát vallatóra fogták a csendőrök. Bár ötölt, hatolt, de az ura beavatkozására elárulta a tolvajt. Csak nem tudta megjelölni a helyet, ahol meg lehet találni a négy állatot. A csendőrök még ezen a napon elcsípték Estány legényt. Ő természetesen kézzel, lábbal tiltakozott a gyanúsítás ellen. Hallani sem akart a üszőkről.

A csendőrök még abban az időben nem voltak finnyásak a vallatási eszközökben és módokban. Úgy, ahogy lehetett, előbb vagy utóbb, szép szerével, sok bűncselekményt kigubóztak a homályból. A szerelmes legényt is meg-megütögették bizony a karikással.

— Nem az a legény, aki méri, hanem az, aki állja az ütést! — nevetett Estány, mikor a karikás sudarával kongatták a hátaközepét. De nem vallott.

Az őrmester hát más módhoz fordult. Lezárta egy pincébe és egy falat ételt, egy nyelet vizet sem adtak neki. Két napig állta a szigorú böjtöt, de nem vallott makulányit sem az elveszett üszőkről. Harmadik nap reggelén egy darab sült kolbászt nyújtott le néki az egyik csendőr a pincenyíláson. De ő nem fogadta el az illatos, rózsapiros csemegét sem.

— Nem tudja a csöndér úr, hogy az evést megtiltotta nékem az örmester úr? — mordult a csendőrre.

Az őrmester már-már azon gondolkozott, hogy elbocsátja a konok legényt, akiből még a legborzasztóbb kínvallatással sem lehetne kivasalni valamit a lopás felől. A kudarc azonban bosszantotta. Hátha szelídebb módon mégis szóra lehet hozni a vastagnyakú kún legényt.

Felhozatta a pincéből. Kezét, lábát láncra verték és egy tányéron tepertős köleskását tettek eléje az udvaron. Estány két pofára falta az ételt. Mikor jól lakott, egy szakajtóvékában libatollat adott néki az őrmester és ráparancsolt, hogy fossza meg.

Ha azt parancsolták volna néki, hogy fejével törje át a sziklafalat, hogy guzsbakötött végtagokkal ússza át a Tiszát Tokajnál: nem kényszerítették volna olyan lélekrázó ösvényre, mint most a tollfosztással. Egy csupa erő, csupa izom férfi, aki eddig lekötöttség nélkül, szabadon élt, most tollat fosszon ... Soha! Hanem a karikás is beleszól ám néha a csökönyös elhatározásba.

Tarka Pista hát ráfanyalodott a vénasszonyok munkájára.

Az első véka tollat már meg is fosztotta. A verejtékes munka mindössze egy ártatlan megjegyzést csiholt ki a lelke fenekéről.

— Majd megszolgálom még az őrmester úr szívességét. Ha az Isten éltet, majd fosztok tollat az őrmester úr vánkosába is, — morogta villogó szemekkel.

A következő nap reggelén az egyik szobában újfent csak nekihasalt Estány a munkának. Tépte, szinte szaggatta a pehelytollakat. Alig vette észre, hogy az ajtó csöndesen kinyílik és egy cifra menyecske állott meg az őrmesterrel a küszöbön.

— No lám, hát ez a tollfosztó, kásafaló vén szüle volna az a híres Tarka Pista, aki csókot akar kapni a szép csárdásnétól? — mosolygott az őrmester.

Estány felüti a fejét. Azaz felütötte volna, de nem bírta. Súlyos, talán ezermázsás lett hirtelen a feje. Az az érzése volt, hogy hullámok, morajló, éhes vízhullámok csaptak össze a feje fölött; hogy szédületes örvények nyíltak meg alatta. Tönkretett lelki világának vetülete dúlt arcán rángatózott. Hát ez az asszony, ez a Judik, a galambom, a violám, az életem őtet ilyen csúfra vetett figurának látja?

A menyecske egy pillanatig élettelenül nézte a legényt. Mintha megkövültek volna az idegei. A következő percben azonban kitört belőle a nevetés.

Mikor a legény meghallotta a szívig nyilaló gúnykacajt, ötundatra ébredt. Fölrúgta a tollas vékát és mellen ragadta az őrmestert.

— Ha megcsúfoltál, ha megöltél, egyél is meg egészen! — kiabálta. — Nem kell nékem most már a négy üsző. Ott vannak a hadházi tanyán egy kazalban a Péter sógoromnál. Vigyetek az újhelyi tömlöcbe; legalább elbújhatok örökre az emberek szemei elől.

A szőke Judik a szívéhez kapott. Talán a megkínzott legény szívét szaggató fájás és hangtalan zokogás sajgott át a szőke menyecske szívére is ...

*

Régi magyar faluk ... Robinzon szigetek! ... Karámok, cserények, kanásztanyák, csárdák és fonóházak, hová lettetek?

KÉTSZÁRNYÚ KAPUN

(A „Találkozás önmagunkkal" ciklusból.)

Kétszárnyú kapun járunk: ő, meg én,
A gazdag és a lerongyolt szegény.

Ő ki a házból, én be. Sírva ő,
Víg kedvvel én. Ő bánat, én erő.

Borút talál ő, én fényes eget
Ő hallgatást, én szót, amely betelt.

Ő árván áll kint és bent éhesen,
Én itt is, ott is telten, kényesen.

Kétszárnyú kapun járunk ... Ő, szegény,
Mindig a sötét, szuette felén —

Én a ragyogón, hol ő sohasem —
(Vagy — óh jaj! — ezt én csak magam hiszem,

Más róla tudja, hogy víg és ragyog
És rólam, hogy az árnyéka vagyok.)

Magyar Bálint

öcsém. Afelől azonban nyugodtan alhatol, hogy Judik még nem volt préda. Nem is lesz préda, míg én élek. Hallom már ugyan a kuvikot a háztetőn, de amíg engemet hidegasztalra nem terítenek, a feleségemből nem vesz részt senki. Még te sem, öcsém Tarka Pisti, — morgott az öreg és a falhoz fordult.

A legény szerette volna megrugni, leköpni a vénembert. Utálattal, gyűlölettel mérte végig szemével, aztán belépett az ivóba. Leült a lóca végére és hátat fordítva a három diáknak, balkarjával rákönyökölt az asztalra.

— Bort! — kiáltott a menyecskére.

— Van-e pénz? — kérdezte tőle negédesen az asszony.

— Mindenkinek ád az Isten módot, — dünnyögött a legény.

— Módot bár adni ád, de hozzája valót némelyiknek elfelejt rendelni, — folytatja a menyecske és egyet perdült, fordult, aztán eltűnt a kármentőben.

Amint perdült, amint fordult, kéklencsés kurtaszoknyája alól kivillant az alsó csipkefodor. Azt mondják, hogy ilyen kacér perdülésénél pitart vet a kurtaszoknya... A Tarka Estány szemevilága bizony itt veszett most ebben a boszorkányos pitarban.

Voltaképen kicsoda hát ez a Tarka Pisti, aki ilyen igényes fölényeskedéssel mer beszélgetni az öreg Ábel feleségéről? Hát amolyan betyár-ember a szegény feje. Nem tolvaj, nem útonálló, nem haramia, hanem csak betyár. Betyárnak hívták régebben az olyan nincstelen-embert is Zemplénben és Szabolcsban, aki éves szolgálatra, éves bérre nem szegődik sem cselédnek, sem pásztornak, hanem tavaszon napszámra gödröl a szőlőben, takaruláskor beáll részesvellásnak, ősszel puttyonosnak megy a szüretekre, télen meg kefét köt, meszelőt köt, csizmát foltoz és bocskort vág. Előforul bár, hogy sorsfordultán egy-egy nagyobbacska malacot is kiragaszt pecsenyének a kondából. Ügyde ehhez is ember kell. Mert ha avatalan ember bevág a makkoló konda közé és hozzányúl valamelyik kocához, az első sivításra ízzé-porrá szedi őt az ezer meg ezer félvad állat. A szakismerős betyár azonban hátsó ballábon, térden alól kapja a kocát, vállára emeli úgy, hogy az állat feje legyen alul és olyan szépen odébb áll a ragadmánnyal, hogy egyetlen hangot sem tud ejteni a szegény koca. Az is megtörténik, hogy a kettősellésű juhnak második báránykáját bográcsosnak való hús gyanánt öthetes korában elcsirizeli a pásztor kezéről; de pénzre nem lop állatot. Vagyis nem lop olyan állatot, amit el szokás adni. Hát ilyen becsületes betyár-ember ez a Pisti.

A menyecske egy gólyanyakú üvegben pirosbort tesz eléje. A dacos és féltékeny legény nagyokat kortyint az italból, aztán végignézi az elcsöndesedett diákokat és baltájával megüti a mestergerendát. Kintjáró emberek nyelvén ez a titkos jeladás annyit jelent, hogy: fejszefokra, cserebotra, atyafi! Párbajrahívás akar lenni a mestergerenda megütése.

Judik asszony csak neveti a kármentő lécei mögött a szerelmes legény tehetetlen vergődését. Talán büszke is rája, hogy ez a gömbölyűkarú, hórihorgas férfi ennyire megragadt az ő mosolygásán és kacér pillantásain. A három diák sem veszi tréfára a dolgot, hanem egyenkint kisomfordálnak a szobából az éjszakába és bandukolnak a bokáig érő porban az országúton.

A menyecske csak azt várta, hogy tisztuljon a levegő. A lóca tulsó végére ült és nagyot sóhajtott.

— Hát meglesz a vég selyem, Judik. Az aranypénzes nyakbavetőlánc is meglesz maholnap. De aztán te is ura legyél a szavadnak. Leszárad a két ajakam, ha még sokáig kell várnom a csókodra, — kezdte a beszélgetést a legény.

— Sokszor mondta már ezt kigyelmed; de máig se láttam a selymet, — incselkedett az asszony.

— A herceg szűzgulyájából a harangodi pusztán kihasítottam négy üszöt. Harmadfűüszök. Át is tereltem őket ma háromhete a Tisza gázlóján. Ott vannak a gyönyörű állatok már a Hortobágyon egy régi szalmakazalba vájt istállóban. A bélyeget is lesütöttem róluk. Ha begyógyulnak az égési sebek, behajtom őket a debreceni vásárra. Már pakszuslevelet is szereztem róluk.

— Nem hiszek én magának, Pista. Akkor lesz nékem selyemruhám a maga emberségéből, mikor a halottak feltámadnak... Hát hol is van az négy üsző?

— Az az én titkom. Mert ha csak egy tudja: az még titok. Ha kettő tudja: az már világos. Asszonynál nem áll meg a szó.

— Megáll bizony! De csak akkor áll meg, ha az asszony szerelmes. Szerelmes asszony: titoktartó asszony, — pusmogott a menyecske és közelébb huzódott a legényhez.

Estány megfogta az asszony kezét. Sokáig szótlanul nézegették egymás arcát. Ki tudja, miféle derült gondolatok rajzottak a koponyájukban?... A szótalan beszédet Ábel gazda zavarta meg. Szintén leült a lócára és pipára tömött. Talán megsejtette az öreg, hogy tanácsos lesz bejönni a fiatalok közé villámhárítónak.

Pár nap után egy délelőtt két lovascsendőr állott meg a Kutyakaparónál. Lovaikat megitatták, aztán az egyik odaköszönt a pitar tornácánál dülleszkedő Ábel gazdához:

— Jónapot Ábel bátya! Mit csinál?

— A báránysüvegemet szellőztetem a kobakomon, esterázsamester uram. Most nincsen egyéb dolgom, — felelte az öreg.

A csendőrök leoldozták a nyeregkápából a bakótarisznyát és bementek a csárdába falatozni.

Eddegélés közben sok mindenről esett szó. Az ilyen útszéli csárdás mindent lát, mindent hall. Ismeri az erdei vakösvényeken bujkáló csempészeket, sátoroscigányokat, koldusokat és a becsületből kivásott többi gyanus

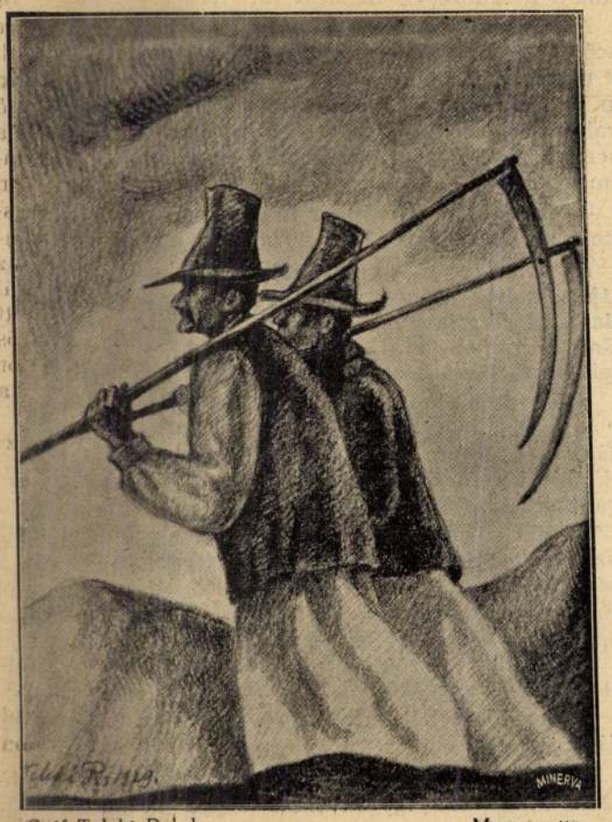

Gróf Teleki Ralph: Mors rustica.

Színészvilág

Irta: Szabó Imre

Amerika az internacionális életnek, főleg az internacionális színészetnek a hazája. Az opera, a különböző staggionék a világ minden részéből Newyorkban került színművészek számára nyujt otthont. Még inkább áll ez a megállapítás a filmművészetre. Az amerikai film az egész világ számára készül, érthető tehát, hogy az egész világból Hollywoodba sereglett művésztársaság is internacionális. Harold Lloyd skót származású, Emil Jannings porosz, Raymond Griffith délamerikai, Adolphe Menjou francia, Florence Vidor és Bánky Vilma magyarok.

Mégis a hatalmas amerikai emberkatlanban kikristályosodnak nemzeti művészetek is. Függetlenül a főleg angol nyelvű internacionális színházaktól, nemzetiségi szinház is működik: francia, magyar, német, japán, sőt egy-két néger is. Ezek között érdekes helyet foglal el a zsidók úgynevezett jiddis nyelvű színészete. Az Egyesült Államok fővárosában működő négy jiddis színház egyik tulajdonosa a híres író és rendező Anschal Schorr és felesége Dora Weiszmann nehány hónap előtt európai turnéjuk során útbaejtették Erdélyt is.

*

Erdélyben az utóbbi évek során majdnem minden esztendőben színtársulatok vonulnak végig. Különös truppok, különös játékkal, különös nyelvezettel.

Amióta a békeszerződésekben a kisebbségi elvek számára külön szakaszokat alkottak, az egyes kisebbségek elsősorban kultúrájukkal kivánják dokumentálni, hogy rájuk feltétlenül vonatkozik a kisebbségek fogalma. A zsidók is siettek sajátos kultúrájukkal bebizonyítani az ő nemzeti kisebbségüket és főleg azokon a területeken, ahol nagy tömegekben élnek, a művelődés minden ágában igyekeztek kihangsulyozni zsidó mivoltukat. Lengyelországban zsidó nyelvű középiskolákat létesítettek, amiket a törvény értelmében az állam is támogat. Ez a zsidó nyelv, az ugynevezett jiddis, voltaképen nem egyéb, mint a középfelnémet egyik maradványa. A zsidókat ugyanis Lengyelországba Németországból hívták be néhány évszázaddal azelőtt a lengyel királyok, hogy a paraszt országban megteremtsék a kereskedelmet és ipart. A konzervativ természetű zsidó nép a Némethonból magával hozott nyelvet hűségesen megőrizte, mialatt elsajátította a lengyelt. Vallási élete a jiddis nyelv keretei között zajlott le, úgyszintén népköltészete és irodalma.

A világháború után a zsidó nép mint önálló kisebbség szervezkedett és kultúrájának kimélyitésére fektette a fősúlyt. Ekkor a jiddis nyelv új szokatlan ütemű fejlődést mutatott. Világhirüvé lett írók, mint Schalom Asch, S. Ansky, Gordin jiddis nyelvű drámákat írtak és akik előadták e drámákat, a jiddis színészek, szintén nagy hirnévre tettek szert. A vilnai színészek truppja, sajátos színjátszásukkal nemcsak a jiddis nyelvnek szerzett elismerést és becsületet, hanem magának a drámai színjátszásnak is.

Lengyelországból a zsidó színművészet átszármazott Északamerikába, ahol a zsidók sok tekintetben sajátos életüket élik. Az amerikai jiddis színészet a lengyelből táplálkozik, de azért feltüntet egyéni vonásokat is. A gazdag világrész a tehetségek legjavát szívja fel és ezidő szerint Amerikában működnek a legjobb zsidó színtársulatok.

*

A szomszédos Lengyelországból gyakran rándultak át Romániába a jiddis szintársulatok. Néhány évvel ezelőtt a vilnaiak mutatkoztak itt be és különös művészetük a nemzsidókat is vonzotta a színházba. Sőt, műsoruk egy-egy darabját, így Osip Dymow „Szomorúságának énekesét" át is ültették magyarra. A szép drámát Erdély minden magyar társulata, sőt Magyarországon is több színtársulat játszotta. Egy amerikai jiddis társulat a közelmultban Erdélybe jött. A newyorki Liberty színház két nevezetessége: Dora Weiszmann és férje Anschel Schorr Kolozsváron, Aradon és Temesváron mutatkozott be, miután Csernovitzban és Kisenewben szokatlan művészi sikereket arattak.

Dora Weiszmann egyik nevezetessége a jiddis színpadnak. Egész fiatalon lépett a világot jelentő deszkákra, nem azzal, hogy drámai színésznő váljon belőle. Kellemes hangjánál és filigrán alakjánál fogva inkább volt predesztinálva az operett számára. Az élet azonban a maga kiszámíthatatlanul motorikus erejével a dráma felé sodorta. Hogy ez miként történt, azt Dora Weiszmann maga a következőkben mondotta el:

— Apám semmiképen sem akarta, hogy a színpadon maradjak, annál is inkább, minthogy kitünő tanuló voltam. Az volt az elve, végezzem előbb el a középiskolát és ha ellenállhatatlan vágyódás visz a színpadra, nem lesz ellene kifogása, hogy mégis színésznő váljék belőlem. Ő maga is literátus ember, számos darab szerzője, aki tudta, hogy csak olyan ember számára való a színpad, aki kész áldozatokat is hozni a művészetéért, mert csak ebben tudja kiélni magát. Iskolai könyveim között egyre arról álmodoztam, hogy valaha szubret leszek. Tele voltam életkedvvel, fiatalos örömökkel és a szomorúságnak a szikráját soha nem éreztem a lelkemben. Nagyon jól táncoltam és kellemes énekhangom volt. És ha apámmal egyszer-egyszer elmentem a színházba, hogy meghallgassam és lássam Tomasovszki kisasszonyt, a szubrettet, aki akkor virágzásában volt, nagy csendben én is vele énekeltem és minden porcikám vele táncolt. Ilyenkor álmaim kipompáztak és elképzeltem a boldog időt, amikor én is ott fogok táncolni és énekelni a színpadon és a közönség velem együtt fog érezni.

— Tizennégy éves voltam, amikor apám tudta nélkül egy napon megismerkedtem azzal a színházigazgatóval, akinél Tomasovszki kisasszony szerződve volt. Különösképen ugyanazon a napon jelentette be a szubret, hogy megbetegedett és néhány napig nem fog tudni játszani. Akkor tizennégy éves voltam. A direktor megkérdezte, be tudnám-e tanulni gyorsan a szubret szerepét, mire kijelentettem, hogy erre semmi szükség nincs, mert én ezt kívülről tudom. Azonnal próbáltam és még aznap este be is ugrottam. Nagy sikert arattam és természetesen abbahagytam a tanulmányaimat. Később nagyon jó szerződést kaptam az Adler-féle színházban, ahol megkövetelték tőlem, hogy játszam el az „Áruló" című darabban Eszter szerepét. Ez erősen drámai szerep és én a fiatal és vidám szubret képtelenségnek tartottam, hogy az operettből egyenesen a drámára menjek át.

— Tessék csak elképzelni, hogy én, aki megkacagtattam éveken át a közönséget, egyszerre csak könnyeket sajtoljak ki belőle. Azonban a sors másképen rendelkezett. Anyám hirtelen megbetegedett. Mindenkinek jóságos anyja van, de én azt hiszem még ma is, hogy olyan szerető, drága, jóságos anyja senkinek nincs a világon, mint amilyen az enyém volt. Nem is tudom kifejezni szavakban, mennyire ragaszkodtam anyámhoz. Valami szentséges szeretettel szerettem és ma sem tudom elfelejteni azt a különös mosolyt, amely szája körül játszott örökké. Anyám hirtelen megbetegedett. A betegsége gyorsan jött és veszedelmessé vált. A doktorok azt mondották, legyünk elkészülve a katasztrófára. És ekkor, életem legszomorubb napjaiban kellett elját-

Ludovika Akadémiának volt kitűnő növendéke. Mint honvéd huszárhadnagyot helyezték Marosvárhelyre. 1906-ban századosi ranggal nyugdíjba vonult, de a háború alatt reaktiváltatta magát és végig küzdötte a világháborut. Három kötet összegyűjtött dala jelent meg. 1910-ben a székelyhidi kerület képviselője volt.

Külön kell megemlékeznünk, mint saját dalainak interpretálójáról. Az untig hangoztatott „nótás kapitány"-ról. Külön jelenség volt, amikor kezébe vette hegedűjét és eldalolta érzéseinek virágait. Daliás, férfias megjelenése, temperamentuma és az a csodálatos misztikum, amely az első hangok után egész fejét beárnyékolta, feledhetetlen hatású volt mindig. A hegedű száraz fája és az ő lelke eggyé váltak ilyenkor. Nem a dilettáns próbálkozása, vagy önteltsége, hanem a hivatott művész lényege revelálódott minden egyes fellépésénél. Egész egyénisége, természetessége, uri tempója a teljesen magyarnak teremtett belső és külső ember beszélt a dobogón a hegedűből és saját szívéből. Azokhoz a régi kuruc, vért forraló, romantikus tárogatósokhoz lehetne hasonlítani, vagy Cinka Pannákhoz, a bihariakhoz, pusztán kesergőkhöz, vagy csárdákba bedobbanó jókedvű vitézekhez, akik eltörülhetetlen jegyüket hátrahagyták az utódok lelkében is. A nótamondó, lantos diákok, igricek késői utóda volt, aki ugyanabból a jávorfából faragta furulyáját, mint ők. Abból a jávorfából, amelyből soha káromlás, gazság, aljasság hangja ki nem röppent, hanem ha a meséké, a szépségé, sírvavígadásé, igaz magyar bánatoké és örömöké.

Külön szépsége Fráter Loránd tragikumának, hogy abban a pillanatban halt meg, mihelyt a hang elpusztult benne.

Régi mondák a dalos madarakról tartják, hogy piros féreg fullasztja el a torkukat.

Fráter Lorádot is a torka ölte meg. Fülemile halála ez...

Nyirő József.

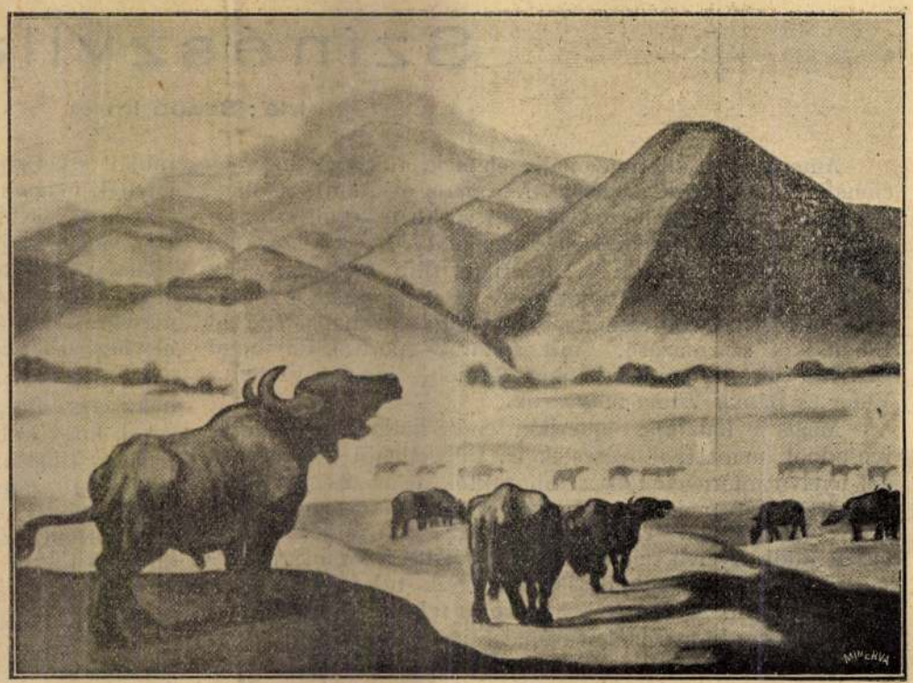

Gróf Teleki Ralph: Őskor.

A XX. század problémái

Hogyan nő a fű?

Sir Jagadis Chunder-Bose, a hires indiai botanikus, többféle gyengeáramú elektromos készüléket szerkesztett, amelynek segítségével a növényi élet legrejtelmesebb titkait ki lehet fürkészni.

Megállapította, hogy a növények is éreznek, alszanak, elkábulnak, épen úgy, mint az emberek, vagy állatok. Kis, elektromos készülékével azt is regisztrálta, hogy a növények nedvkeringése csodálatos pulzáció következménye. Ez a lüktetés mindenben hasonlít a *szív* által kormányozott állati vérkeringéshez. Annyira szoros rokonságot mutat a tudós kutató vizsgálatai szerint a növényi nedvkeringés a vérkeringéssel, hogy például alkohol, vagy más izgató szerek meggyorsítják, narkotikumok pedig megfékezik a növényi nedvkeringés pulzus-számát, tempóját.

Sir Jagadis Chunder Bose-nek ezeket az igazán eszményileg finoman jelző készülékeit egy genfi tudós, az általa készített „*microcrescometer*"-nek nevezett készülékével túlszárnyalta. Ez a készülék a gyengeáramú elektrotechnikának valóságos csodája!

Az ördöngős, kis masina lehetővé teszi a növények növekedésének közvetlen megfigyelését. Ha tehát hallgatni nem is, de látni mindenesetre lehet ezután a fű növekedését.

A genfi természettudományi és fizikai társulat egyik ülésén bemutatott készülék a növények fejlődésénél jelentkező mozgásokat *tízmilliószorosan* nagyítva teszi szemlélhetővé. Tehát a miliméter százmilliomod részét kitevő elmozdulást e készülék segítségével meg lehet figyelni, mert jó szemű ember tizedmilliméteres elmozdulásokat kellő figyelemmel és megfelelő gyakorlat után könyen észlelhet. Ezzel a készülékkel a növényeknek legapróbb, eddig alig sejtett mozgásait lehet vizsgálni.

A készülék feltalálásának tehát nemcsak az elektrotechnikában, hanem a botanikában is korszakalkotó jelentősége van.

Biologiai-dynamikai gazdálkodás

Furcsa csodabogarat kreáltak Németországban. Az *anthropozófus* gazdák mezőgazdasági kisérleti állomása egészen új alapokra kivánja fektetni a *növénytermelést.*

Az anthropofózus gazdák azt állítják, hogy az okszerű növénytermelés ma hirdetett tanai nem állják meg helyüket. A modern növénybiologusoknak a növények táplálkozásáról alkotott véleménye merőben téves, ezért a növénytermelésben alkalmazott eljárásokat reformálni kell.

A helytelenül táplált kultúrnövény íze rossz, könnyen romlandó. Ezért azok az állatok is, amelyeket termesztett takarmányokkal etetünk, többékevésbbé meg vannak mérgezve. Az ember tehát nemcsak közvetlenül fogyasztja a mérgezett növényeket, hanem közvetve az állatok husán és termékein keresztül is méreg jut szervezetébe

Az antropozófusok szerint a növényi gondolásoknak rezultátumaképpen szerep a *műtrágyáknak* jut. A műtrágya, mint természetellenes anyag nagyban elősegíti a növényi mérgek kifejlődését.

A növények táplálkozásánál ugyanis nemcsak a *táplálóanyagoknak* jut nagy szerep, hanem az „*erőknek*" is. Ezek az erők *földiek* és *kozmikusak*, mindenesetre a véges emberi elme és emberi erő hatáskörén kívül állanak.

Az anthropozófusok ezeknek a meggondolásoknak rezultátumaképpen megállapítják, hogy *vissza kell térni a természetes termelési rendhez.* A műtrágyákat teljesen ki kell küszöbölni. Igaz, hogy így nem fog annyit teremni a föld, mint modern termelési rendszer mellett, a termés azonban sokkal jobb és az emberre nézve egészségesebb lesz. A termelési költségek is csökkennek az új termelési rendszer mellett és sokkal kevesebb munkát kell fordítani a talaj művelésére és növények ápolására.

A biologiai-dinamikai gazdálkodási módnak nincs sok hive, de azok annál makacsabbul kitartanak eszméik propagálása mellett.

Az elmondottakból megállapíthatjuk, hogy az új gazdálkodási rendszer téves eszméken épül fel. Ám gondoljon az *anthropozofiáról* mindenki, amit akar, egy bizonyos: a műtrágyagyárak az *anthropozofiának* és *biológiai-dynamikai* gazdálkodásnak ezek után nem lesznek valami nagy barátai!

Somosdy Zoltán.

szanom egy drámai szerepet! A sors úgy akarta, hogy épen azt a szerepet játszam, amikor egy gyermek meg van rendülve anyja betegsége fölött. A próbákon már teljesen átéreztem a szerepemet. Anyámra gondoltam, akiért szivesen feláldoztam volna szivem vérét, csakhogy életben maradjon és felgyógyuljon. De a doktorok nem biztattak semmi jóval. Eljött a premier napja és a közönség előtt is úgy játszottam, mint a próbákon, vagyis teljes őszinteséggel, szívvel és gyermeki fájdalommal. Nem csoda, hogy mindenki velem sirt. Ez volt első őszinte és nagy drámai sikerem. Amikor vége volt az előadásnak és hazamentem, otthon már a lesujtó hirrel vártak: anyám nincs többé.

Így lettem drámai színésznő. Igy vesztettem el gyermeki mosolyomat.

Azóta Dora Weiszmann inkább vonzódott a drámához és évekig került is az operettet. Később megint operettszínésznő lett, de benső ösztöne visszaszólította a komoly irodalomhoz és Ibsent, Shakespearet, Gerhard Hauptmant és a jiddis drámaírókat kultiválta. Az angol színpadon is sikerei voltak, két évi szereplés után azonban otthagyta az angol színpadot és jiddisül játszott megint.

*

Férje, Anschel Schorr, aki író és ujságíró, állandóan vele van. Roppant termékeny és aktiv, aki eddig negyvenegy színdarabot irt. A darabok közül alig kettő-három volt olyan, amely kevesebbszer ment ötvennél. Karrierjét ő maga mondotta el e sorok írója előtt.

— Fiatal legény koromban kerültem ki Amerikába. Végigküzdöttem magam a színházi érvényesülés minden nehézségén. Előbb súgó voltam, majd segédszínész, majd ismét súgó. Amikor másodszor bujtattak le a súgolyuk alá, akkor éppen Dora Weiszmann játszott. A fiatal színésznő sikerei zenitjén állott és én elhatároztam magamban, hogy ezt a művésznőt feleségül veszem. Tudtam, hogy Amerika a korlátlan lehetőségek hazája és tudtam, hogy kitartással és produktiv munkával sokat lehet itt elérni. Belső parancs is követelte tőlem a termelő munkát és ehhez hozzájárult az az ambicióm, hogy Dora Weiszmannt elnyerjem. Ez nem ment olyan könnyen, fokról-fokra kellett dolgoznom és küzdenem. Már meglévő darabokat javítottam át, természetesen abból a szempontból, hogy Dora Weiszmannak minél sikeresebb szerepeket juttassak. Amikor ezzel jó munkát végeztem, tovább mentem és saját magam irtam darabokat. Az amerikai publikum nagyon szereti színpadon is az aktualitást, én tehát az első időben olyan színdarabokat irtam, amelyeknek témájáról heteken át beszéltek Newyorkban. Nem voltam válogatós. Ha Newyork városánál valami nagy botrányt fedeztek fel, én a háttérben beillesztettem egy kis szerelmet, egy kis bonyodalmat és előadattam a darabot. Érződött rajta természetesen a zsurnalizmus íze, de az amerikai közönség szempontjából ez többet jelentett az irodalomnál. Ha politikai események voltak felszínen, azokról is színdarab készült. Ezekbe a darabokba rendszerint valami misztikumot vittem bele, a bünügyi szenzációkba viszont humort kevertem és mindig volt valami motivuma darabjaimnak, ami a közönséget vonzotta. Gondoltam, eljön annak az ideje, amikor olyan darabokat fogok irni, amelyek a lelkemből fakadnak, és ezekkel is kontaktust fogok tudni szerezni a közönséghez. Első célom az volt, hogy feleségül szerezzem meg Dora Weiszmannt, a többi majd később jön.

A művészpár a napokban hagyta el Romániát. Anschel Schorr és felesége Dora Weiszmann Bécsbe utaztak. Itt az ötvennyolc éves író szanatóriumba vonult, ahol meg fogják operálni. Bécsből Párisba, Párisból Cherbourgba utaznak, hajóra szállnak és áteveznek újra Amerikába és folytatják munkájukat a Liberty-színházban.

DSIDA JENŐ VERSEI

PÓSTÁS

Az öreg póstás
megy az úton.
Ma nem kapott
borravalót,
pedig beteg a kisleánya.
Szeméből két csillagot
ejt ki a porba.
A kerítések mögött
minden napraforgó
leborul.

MÉGIS

Már fellobbantják kétfelől
az útat jelző gyertyavilágot.
Már könnyel öntözik arcán
a kiütköző hullafoltokat.
Már feszületet nyomnak kezébe,
már imádkoznak ágya mellett,
mormolnak és nyöszörögnek
s köszörüli torkát a pap.
S akkor mégis fölemelkedik
ő,
kitántorog
a gerendázott ajtón,
tüdejére levegőt szippant
a tártölű fenyves alatt
és elrohan az alkonyi fényben
egy ficánkoló lepke után...

IDEGEN ÉBREDÉS

Felszáll a köd. Szívverésünk zaja
végigdördül mégegyszer rajta,
finoman reszket. Lépünk, lépünk, de
miért nem ér földet a lábunk?
A sötétség tágranyitott ajtaja
előtt apró sugárrongyok libegnek,
minden elmúlik és mi elalszunk.
Ébredésünk ágyát idegen virágok
illatozzák, idegen lesz az
ének és a tengerek arca.
S nem emlékezünk egymás nevére.

CSONKA KOLDÚS

Öreg vagy. Hiányzik a jobb kezed
Az ócska szandálból kilógnak
lábujjaid.
Ilyenkor, mikor beköszönt a szeles időszak,
kegyetlenül fázól, köhögsz
s reszketegen gyűjtöd a kopott garasokat.
De a szemedben mégis derű van
s az apostolok örömével
kivánsz ezerannyit.
Házról-házra jársz és hírdeted,
hogy milyen nagy
és dicsőséges a nyomorult ember.

A legborzasztóbb büntetés

Irta: Catulle Mendès

Egyszer olyan gonosz lélek érkezett a pokolba, — természetesen férfi lelke volt, — hogy az ördögök királya a legnagyobb zavarba jött. Semmiképen sem tudott olyan új büntetést kitalálni, amellyel ezt a gonosztevőt sújthatta volna. Mert az olvasztott ólommal teli üstök, a vörösen izzó vasvillák, a fehéren izzó bádogpadlók, a szeges ágyak, a kígyókkal teli hordók és a többi gyötrő tréfák, melyek egyébként a templomgyalázóknál és apagyilkosoknál voltak használatban, még csak számításba sem jöhettek ebben a rendkívüli esetben.

Hogy milyen irtózatos bűnt követett el a földön az a test, amelyben ez a lélek lakott? Talán azoknak a rettenetes királyoknak egyike volt, akik azért aratják győzelmeiket, hogy gyönyörűséget találjanak a holtakkal borított csataterek vérgőzében? Vagy talán áruló volt, aki apját, vagy legjobb barátját adta el, mert pénzt kapott életükért? Leányvadász volt, akinek csak úgy kedves a csókok emléke, ha az könnyek árjába vegyül? Hazudott, lopott, csalt, gyilkolt? Vagy talán — ami még förtelmesebb, — egész hosszú életét anélkül töltötte el, hogy szerette volna a zenét és a verseket, anélkül, hogy gyönyörködött volna a rózsák illatában? A történelem semmi biztosat sem tud mondani erről. Le kell hát mondanunk minden felvilágosításról és meg kell elégednünk annyival, hogy gonosz, minden képzeletet felülmúlóan gonosz volt ez a lélek. És a Sátán, — amint mondtam már, — nagy bajban volt miatta. Komolyan tartott attól, hogy a jó Isten engedékenységgel és hanyagsággal fogja meggyanusítani. Jól emlékezett: azok a szeráfok, akik a pokolbeli büntetéseknél való felügyelettel voltak megbízva, afféle utasítást mutattak neki, amely szerint kipróbált tisztaságú angyal fogja végrehajtani ezután a mennyei ítéleteket, nem pedig démon, akit méltán meg lehet gyanusítani avval, hogy enyhén jár el a bejelentett bűnök büntetésénél, mert hiszen a bűntárs mindig csak szelíd bosszúálló lehet. Annál fontosabb volt tehát, hogy kifogástalan buzgalmának igazán bizonyítékát adja ez alkalommal az ördög és félemetes példát mutasson. Igen, de hogyan? Bármennyire is törte azonban a fejét, semmi rendkívüli büntetést sem tudott kitalálni, semmi olyant, amely egyszersmind bizarr, új és ritka is lett volna, s amellyel visszanyerhette volna az Úr bizalmát. Hogy szárnyra kapassa fantáziáját, elolvasta Dante Alighieri költeményét és Alexandre Soumet-jét is. Dehát mi volt mindez? Ezek a verskovácsok nem is konyítottak a dologhoz. Jégbe ékelve feküdni, ólomkabátot hordani, vértóban úszni, rejtőzni a fa kérgében, végigjárni fokról-fokra tulajdon gonosztettei létráját, az anyának ráncosan, öregen, hervadtan látni gyermekét, százévesnek és mégis egészen kicsinek, — micsoda nevetséges büntetés mindez! Ugyanevvel a fáradtsággal akár selyemvattán is pihentethetné az elkárhozottakat, rózsákkal hintve tele, mialatt térdelő rabszolgák illatos legyezőkkel cirógatják és kristályedényekben cukrosgyümölcsöt kínálgatnak nekik.

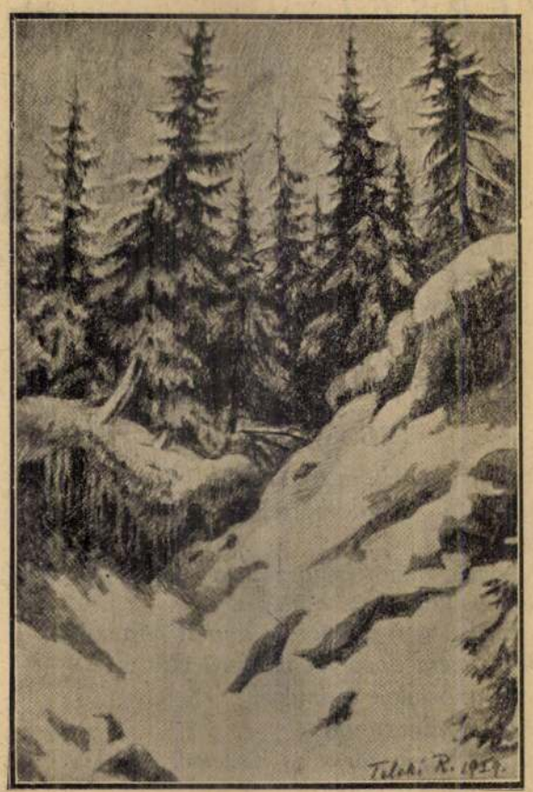

Gróf Teleki Ralph: Havasi mélyút.

2.

Miközben így ordítva és fogcsikorgatva panaszolta a Sátán, hogy semmi rendkívüli gyötrelem sem jut eszébe, sóhajtást hallott:

— Uram!

Lángoló üstből szállt fel a sóhaj. Egy poéta szólt, aki csak nemrég került a sötétség birodalmába, a kellemetlen hőségbe, melyben azért kellett bünhődnie, mert túlságos hévvel dalolta meg a női haj aranyát s a hókebleken nyíló rózsabimbót.

— Ki szólít? — kérdezte az ördög.

— Valaki, aki ki akarja segíteni Önt zavarából, ha olyan kegyes lesz és egyetlen percnyi pihenést szán neki kínszenvedései közepette.

— Csak egy percet? Jól van, nem bánom.

A költő kiszállt az üstből, kéjesen nyújtózott ki a friss levegőn és elragadtatással dalolt el egy Heine-verset. Mindjárt utána Ronsardtól is egyet.

— Beszélj hát — kiáltott rá az ördög.

— Igenis uram! — Van egy város, Párisnak hívják . . .

— Jól ismerem, — szólt közbe az ördög.

— . . . abban a városban zsenge, alig elnyílt babérfák alatt, az erkélyen ül egy fiatal leány. Szőke és kékszemű. Hímez, vagy pedig könyvet tart kezében álmodozva, de nem olvas. Menj oda, uram! Ő majd elárulja neked a kínok legborzalmasabbikát.

Miután letelt a kialkudott egy perc, visszadugták a költőt a lángoló üstbe. De a lángok marását sokáig nem érezte még, mert részeg volt az imént eldalolt versek ritmusától.

3.

Az ördög azonban nem volt megelégedve a tanáccsal. Hogyan is hihette volna, hogy valamely földi lény találékonyabb lehessen a kínzásban, mint ő, az örök sötétség fejedelme? De mivel nem volt mit tennie és semmit sem kockáztatott a kísérlettel, elhatározta, hogy fölmegy a földre. Kitárta fekete szárnyát, végigmérte a sötétség tereit, lebegett a napsugaras étherben, gyorsan tájékozódott és Párisban termett.

TARTALOM

Ligeti Ernő: Ezüstkor? — *Mihály László:* Válasz (vers). — *Dr. Rajka László:* A Petőfi-Társaság uj erdélyi tagjai. — *Agyagfalvi Hegyi István:* Nem repül már a sárkány! (vers). — *Hunyady Sándor:* Gyöngyvér (novella). — *Walter Gyula:* Elindulás (vers). — *Nyirő József:* Fráter Lóránd halála. — *Somosdy Zoltán:* A XX. század problémái. — *Szabó Imre:* Színészvilág. — *Dsida Jenő versei* (Postás, Mégis, Idegen ébredés, Csonka koldus). — *Catulle Mendès:* A legborzasztóbb büntetés (novella, ford. *Sipos Ernő.*) — *I. Szemlér Ferenc:* Tiszta reggel (vers.) — *Lakatos Imre:* Különös „szentek". — *Somlay Károly:* Asszony, bor, muzsika . . , (elbeszélés). — *Magyar Bálint:* Kétszárnyu kapun (vers). — *Dr. Szász Ferenc:* Végtelen-e a Világegyetem? — *Jakab Géza:* Téli reggel (vers). — *Szabó Mária:* Háztűznézőben (regényfolytatás). — *Irodalom-Művészet.* — *Szerkesztői üzenetek.*

PÁSZTORTŰZ

ERDÉLY LEGJOBB SZÉPIRODALMI LAPJA

ELŐFIZETÉSI ÁRAI:

Belföldön:
Egész évre . . 500.— L Negyedévre . . 140.— L
Félévre . . . . 260.— L Egyes szám . . 20.— L

Magyarországon:
Egész évre . . . . . 22 pengő

Csehszlovákiában:
Egész évre . . . . . 130 ck

Jugoszláviában:
Egész évre . . . . . 220 diná

„Transsylvania" Bank R.-T.

* CLUJ-KOLOZSVÁR *

FIÓK-INTÉZETEK: Torda, Gyulafehérvár, Marosujvár, Maroshéviz, Ditró, Gyergyószentmiklós, Csikszereda, Csikszentmárton, Kézdivásárhely, Mócs

KIRENDELTSÉG: Aranyosgyéres

Elfogad betéteket, leszámitol váltókat, bárhova teljesit átutalásokat, meghitelezéseket.

IZLÉSES CSOKROK, KOSZORÚK ÉS SZÉP CSEREPESVIRÁG JUTÁNYOS ÁRBAN

SCHULTZ REZSŐNÉL

Virágüzlet: Főtér és Unió-utca sarok.
Kertészet: Strada Dragoș Voda (v. Brétfű-út) No. 1.

„Cukrászat és hideg büffé"

cim alatt jelent meg

CZELNAI ESZTER

legujabb szakács könyve. A köny előnye a többi hasonló cukrászkönyvek fölött abban áll, hogy részletes és világos magyarázatát adja ezoknak a szakfogásoknak, amelyek pontos kivitelén fordul meg a siker. Valóban szakismeretet közvetitő olyan tankönyv, amely egyetlen háziasszony könyvtárából sem szabad hiányozzon és amely kulcsot képez egyéb szakácskönyvekhez is. Ára 190 lei, vidékre 195 Utánvéttel 210 lei. **MINERVA Könyvesbolt Kolozsvár, Str. Reg. Maria (Deák F.-u.) 1. sz.**

A **„MAGYAR NÉP"**

Erdély legjobb és legelterjedtebb hetenként megjelenő képes néplapja.

20.000 példányban jelenik meg.

Előfizetési árak:

Belföldön:		Külföldön:	
Egész évre	170 L	Egész évre	270 L
Félévre —	95 L	Félévre —	140 L
Egyes szám	4 L	Egyes szám	5 L

Negyedéves előfizetés nincs.

KIADÓHIVATAL:

Cluj-Kolozsvár, Str. Baron L. Pop (volt Brassai-u.) 5. sz.

Kérjen hirdetési dijszabást és mutatványszámot!

"FROTA" R.T. RÁMAGYÁR és a **RUGBY-DURANT** automobilok vezérképviselete

Timişoara-Temesvár, Strada Germena No. 1. és Bul. Reg. Maria 8. (Cioban-palota)

IRÓGÉP

vétel: **BIZALOM** dolga!

Kérje — saját érdekében — a régi megbizható »STOEWER«-gyár 1930-as model RECORD és PORTABLE irógépeinek bemutatását

Körmendy Mihály-nál

Cluj-Kolozsvár, Str. Reg. Maria (Deák Ferenc-u.) 25.

Telef: No. 9—51.

Telef.: No. 9—51.

Összes rendszerü számoló, összeadó, sokszorositó, és kopir-gépek állandóan ráktáron. Speciális irógépjavitó mühely. Irógép-kellékek nagy raktára!

ELLENZÉK

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre — — —	1200 Lei
Félévre — — — —	600 „
Negyedévre — — —	300 „
Egy hónapra — — —	100 „
Egyes szám — — —	5 „

Szerkesztősége és kiadóhivatala

CLUJ-KOLOZSVÁR

STR. UNIVERSITĂŢII (V. EGYETEM-UCCA) 8. SZÁM.

PÁSZTORTŰZ

SZERKESZTIK: GYALLAY DOMOKOS ÉS REMÉNYIK SÁNDOR

GRÓF TELEKI RALPH: CSAVARGÓ.

XVI. ÉVFOLYAM 6. SZ. 1930 MÁRCIUS 23.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Strada Baron L. Pop (Brassai-u.) 5. Telefonszám: 6-87

Előfizetési ára egész évre 500, félévre 260, negyedévre 140 lej.

Dr. Tusa Gábor: A székely vallási és tanügyi autonómia

Dr. *Tusa* Gábor kolozsvári ügyvéd második politikai tanulmányával lép az olvasóközönség elé. Néhány hónappal ezelőtt a romániai *Magyar Nemzeti Szövetség* megalakításáról írt igen érdekes és tartalmas füzetet, amelynek a sajtóben is nagy visszhangja volt. Mostani dolgozata a *Székely vallási és tanügyi autonomia* kérdését tárgyalja a párisi kisebbségi szerződés, a nemzetközi jog s az igazság szemszögéből nézve a problémát. Azt vitatja, hogy a székely vallási és iskolai autonomia teljes életbeléptetése nem gyöngítené az erdélyi nem székely-magyarság kultúrális bázisait. A magyarság vezetőinek tehát minden eszközzel arra kellene törekedniök, hogy a szerződésben biztosított jog valósággá váljon.

Tusa Gábor a füzet előszavában hangsúlyozza, hogy tisztán csak jogi alapon tárgyalja a kérdést és elszigeteli magát a politikai gondolatkörtől. Ez a szándéka csak félig-meddig sikerült. De a kérdést nem lehet *csak* jogi alapon taglalni. Ez felesleges is. A jog fennáll, ez nem vitás. Fennáll a maga nemzetközi, igazságos, méltányos és „békebeli" értelmezésében és alkalmazásának elodázása egy pillanatig sem függőt azoktól, akikre a tanulmány — lecsúszván a politikamentesség horizontjáról — céloz.

Az élethez való jogot Tusa Gábor keretek nélkül használja s az igazság fasciáit mint megdönthetetlen kényszerítő eszközöket suhogtatja. Az ideálizmus minden körülmény között tiszteletreméltó, de gyakorlati jelentősége csak akkor van, ha reálitásokhoz füzi a megállapításokat. A jogok nem azzal nyernek megvalósulást, hogy légüres térben hangoztatják őket, hanem azzal, hogy kiküzdjük az alkalmazást. Ehhez pedig mindig azt kell szem előtt tartani, kiktől és milyen körülményektől függ a jogoknak az elismerése.

Ebben a gondolatkörben Tusa második tanulmánya némi visszaesést mutat. Számításon kívül hagyja a jelenlegi politikai helyzetet és tanulmányából hiányzik a belső rugók ismerete. Füzete mindazonáltal elismerésre tarthat számot, mint az érdeklődésnek a dokumentuma és felszínentartója azoknak a kérdéseknek, amelyek állandóan kell, hogy foglalkoztassák az erdélyi magyarságot.

Botos János.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

G. B. Magyaróvár. A régi és új Rómáról irott cikke igen felületes, nem tudunk önnek fórumot ajánlani, ahol közöltethetné.

B. Béla, Budapest. Szini Lajosnak általunk ismert kötetei: Az őzolló, Nyüszkölés a feredőn s a nagy víz martján. Magyarországon a „Studium" könyvkereskedésben, (Budapest, Múzeum-körút 21.) kapható, vagy rendelhető meg.

Z. Sz. Kolozsvár. Önnek családi katasztrófája történt s egy barátnője regényt írt erről. Ön letisztázta a regényt és beküldte hozzánk azzal a kéréssel, hogy „Az Isten szerelméért, közöljük, mert ha boldogtalanságának okozója elolvassa ezt, megtér és mindent helyrehoz." Nem ajánljuk, hogy valaha is kezébe kerüljön az illetőnek a beküldött regény, mert ha egy csepp esztétikai érzéke van neki és a célzatosságot is észreveszi, bánatát és szerencsétlenségét csak fokozni fogja. A regénynek egyébként már a címe is visszariasztó: „Két szív panasza." Barátnőjével vigasztalják meg egymást kölcsönösen: Önnek az élete, neki az irodalmi vállalkozása ütött ki balul.

B. I., Rákosd. Levelében azt írja: „Lehet, hogy versem nem fogja teljesen megütni a kivánt mértéket." Nem csalódott.

P. Vilmos, Csikszentmárton. „Székelyek" című novellája a jó elbeszélőt és megfigyelőt láttatja Önben. Mindamellett a beküldött írás nem üti meg az elfogadható írások mértékét. Látjuk, hogy a kezdeten áll. Küldjön még elbeszéléseket, mert Önnek van tehetsége és szeretnők figyelemmel kísérni fejlődését.

„Bácsi". „Dráma az asztagon" című elbeszélése sikerültebb írás. Némi módosítással, apróbb stiláris javitásokkal alkalomadtán sorra kerül. Üdvözöljük.

V. János, Budapest. Beküldött verseire mást is tudnánk mondani, mint dicséretet. Röviden: tehetséges ember, aki a kezdet szertelenségeiből s bizonyosfokú hatások alól nem lábalt ki még, de úgy látszik, hogy rövidesen közölhető írást is fog hozzánk küldeni.

„Csillaghullás". Kortörténetében semmi elevenség, semmi olyanszerű dinamika nincs, ami egy színműnek, ha olvassa is az ember, elengedhetetlen kelléke. Mindamellett annyi izléstelenséget halmozott fel benne, hogy ha aszerint a mérték szerint itélünk is, hogy csakugyan olyan a falusi nép, mint Ön bemutatja és Ön naturalista módszer szerint igyekezett zsánerképet alkotni, akkor sem hallgathatjuk el, hogy mind aszéptől, mind az igaztól egyformán távol áll színműve. „Csillaghullás" című novellája kedves írás, nagyon fájlaljuk azonban, hogy témája és felfogása közeli rokonságban van a Tamási Áron „Sóvidéki társasjáték" című kis novellájával, amely még hozzá hasonlíthatatlanul jobban van megírva. Tehetségét azonban nem vitathatjuk el. Üdvözöljük.

B. István, Temesvár. Versei meglepő fejlődést mutatnak, az eddig fölfedezett hatások annyira eltüntek írásaiból, hogy örömmel nyitjuk meg Ön előtt hasábjainkat. Verseit mielőbb viszont fogja látni lapunkban. Üdvözlet.

L. Gábor (Hajdúböszörmény). Most küldött versei megmérhetetlenül jobbak, mint az eddigiek. Örvendünk, hogy tehetsége ilyen szép kibontakozást és fokozatos fejlődést igér. Leveléből sok-sok gyermekes naivságot olvastunk ki, de őszinte szomorúságával, elhagyatottságának közvetlen elpanaszolásával meghatott minket. Meleg együttérzéssel köszöntjük és őszintén biztatjuk, hogy keressen fel bennünket levelével, minél sűrübben: korántsem szerez alkalmatlanságot nekünk. És küldjön verseket is, mert — habár ezek még nem közölhetők, — úgy érezzük, hogy a közeljövőben fogunk mi erős irásokat is kapni Öntől. Ne felejtse el soha, hogy bátorság, összeszedettség és férfiasság kell az élethez!

T. Kolozs. Novellájának alapgondolata, a haláltánc, nem új, de abban a meglátásban, amelyben Önnél irás lett, egészen érdekes. Kár, hogy az elbeszélés szerkezete még annyira kezdetleges és ügyetlen, részletei annyira kidolgozatlanok, hogy a közlendők sorába nem iktathatjuk azt.

B. L. Hosszúfalú. Beküldött versei nem mutatnak különösebb fejlődést az eddigiekkel szemben, az „Emlék" címűben azonban van erő. Ezt is a közlendők közé soroltuk. Régebbi versei azért nem jelentek meg eddig, mert igen sok az elfogadott versünk és lehetőleg a beérkezés sorrendje szerint közöljük azokat. Kérjük szives türelmét.

M. B. Szatmár. „Elrabolt álmok" c. verse elcsépelt jelzőkkel és hasonlatokkal van tele. A vers hosszú, fölösleges sorok és versszakok vannak benne. A kiforratlan és sok csiszolódásra szoruló fiatal költőt látjuk Önben, aki mondanivalói kifejezésében nem tudja magát fegyelmezni még.

Cs. J. Abrudbánya. Ön megtanult keresztrejtvényeket fejteni és kérdi tőlünk: miképen értékesíthetné tudását? Az unatkozó emberek szövetségében ha van ilyen, igyekezzék valamilyen jól jövedelmező tisztséget nyerni. Másképen aligha lehet kamatoztatnia tudását.

PÁSZTORTŰZ
SZÉPIRODALMI KÉPES FOLYÓIRAT
KIADJA A KIADÓ BIZOTTSÁG
SZERKESZTÉSÉRT FELEL
GYALLAY DOMOKOS
TECHNIKAI SZERKESZTŐ
DSIDA JENŐ
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
STR. BARON L. POPP (V. BRASSAI U. 5.)
TELEFON 6-87
MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP
NYOMJA
MINERVA
IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T.
CLUJ-KOLOZSVÁR

tornyok" (66) és „Vízpartján" nyugodt, egységes színkompozíciók.

Néhol keményen belevág képébe egy-egy arhitekturát, hogy ez a puha finomságokat még jobban hangsúlyozza, máshol artisztikus téma választása, a hegyek, havasi legelők, letarolt erdők pompás kivágása monumentálissá teszik munkáit, hogy a „Gyors szán" (94) erőteljes, kontraszt színek duskálása a legfestőibb megnyilatkozás: a „szín"-re terelje figyelmünket.

Külön kell foglalkoznunk grafikájával. Szinte akadémikus formagazdagsága meglepő a „Csavargó"-ban (22), „Kecskehajcsár"-a (29) remek impresszióra készült munka, „Novemberi éjjel" (25) sejtelmes, „Fahid" (31) konstrukciós, a „Lovak" (153) komoly naturalista kép, „Napszámosok" (160) c. művének kompozíciója s az egyes alakok rajza, kifejező magába élése, mind olyan képességeket árulnak el, ami alkotójukat, sokoldalú, őszinte és becsületes, markáns és finom, erőteljes és puha, pozitiv és sejtelmes meglátású művésznek tükröztetik.

Külön dicsérettel kell megemlítenünk a gazdag, nagyszámú, változatos, sokoldalú és különböző technikájú anyagot és meg kell köszönnünk, hogy ez a kiállítás megnyilt és példát adhat sok művésznek a kitartásra és a törhetetlen szorgalom utánzására.

Tóth István.

Georges Duhamel, a háború francia költője

A német háborús regények sikere bejárta már az egész világot, érdekes, hogy emellett a francia irodalom eddig nagyon kevéssé foglalkozott háborús témákkal. A *Barbusse Feu*-je óta meglehetősen elhallgatott a francia háborús irodalom, úgy látszott, hogy a közönség feledni akarja a háború borzalmait, egy egészen új életet kezdve.

Évek óta csak a Georges Duhamel háborús novellakötetei hoznak igazi lelki élményt a francia háborúból, legutolsó kötete, a *Sept dernières Plaies* eddigi műveit kiteljesíti és tetőpontjukat alkotja.

Duhamel egész más szempontból nézi a háborút, mint Remarque. Nem generációkat megsemmisítő, tömegek létét felforgató kataklizmát lát benne. És nem az állattá egyszerüsödött, érezni, gondolkozni elfelejtő katonát rajzolja, hanem a kórházakban szenvedő, de önfeláldozó, szerető embert. Duhamel az egyénekben pszichologiailag keresi a harcokból menekülő, kétségbeesett lelket és az öldöklő pusztításban a jóság megnyilatkozását tartja a legigazabbnak.

Igaz, Duhamel nem is a front életét írja le. Súlyos sebesülése után a front mögött, kórházi szolgálatban töltötte el a háború nagyobb részét, ottani emlékeit dolgozza fel. Minden sorában benne van a borzalmakat végig szenvedett, a sebesültekkel együtt élő ember szívverése, ez teszi művét olyan megható és fölemelő vallomássá.

Minden novellájából kiárad a mai eddig is több izben, részletesen kifejtett filozófiája. Ez a filozófia egy sokat átélt, mélyen érző lélek, világnézete, aki a szenvedéseiből tudott magának egy biztos alapot építeni. Igy értette meg a mások szenvedését és a boldogságot a környező világ megismerésében találja föl. A saját lelkünket felkutatva kell a mások lelkét is magunkévá tegyük, hogy azután a föld minden szépsége kiáradhasson reánk. Duhamel mindenütt az emberi szeretetet, türést, önfeláldozást látja meg és az egészet egy magasan járó, átszellemült világnézetbe olvasztja be.

Ezzel az egészen lelki alapon álló, sokszor ködös világnézettel különös ellentétben áll látásmódja és jellemző modora. Szellemének másik része a leghétköznapibb valón nyugszik, a hétköznapok apró eseteit kutatja és az egyszerű dolgok alapos megfigyeléséből tudja kiemelni a lélek megrendítő küzdelmeit.

Ezek a kis, intim történetek hozzák igazán közel hozzánk úgy annyira, hogy az öreg, jóságos törzsorvossal együtt látogatjuk a kórházhoz ragaszkodó betegeket, akiket nincs szívünk elküldeni onnan. De a hősködő tisztek, pénzükkel csodálatot keltő Krisztusok, működvelő betegápoló hölgyek után jönnek a valódi hősök, megcsonkitott közkatonák, akik remegve várják a csodát, mely ismét embert csinál belőlük. Az orvosok csak vágják, kötözik őket, de a lelkük ereje, a feleségük szerelme gyógyítja meg őket igazán. — Nem is az ágyúk tüze, hanem a föld tiltakozó szava és az emberek hite veri vissza a német offenzivát. Van, aki a haldoklás perceit is kitudja tolni társai kedvéért és van, aki életét tudja kockáztatni beteg nyomorultakért. Ezekben a szomorú kórházakban nem hangzik fel a panasz, átkozódás szava, az élet reménye mindig megmarad és türőkké, vidámakká teszi a lelkeket. Nem csak Duhamelben nincs gyűlölet, hanem tanukul és bünös vezetők vádlóiul hívja elő a fiatal katonák ezreit, akik gyűlölet nélkül, nemes elszántsággal, kötelességből haltak meg. Ezért nem is fogja el Duhamelt soha a győzelem mámora, más nemzetek szenvedéseit is érzi és egy méhraj pusztulásában látja a győzelem keserű ízét.

Igy lesz a pontosan leírt eseményekből kinövő filozófia valódi hatóerő és ezzel, hoz Duhamel igazi értékeket. — Nyelve színes, kifejező, tömör, a katonák sokszor darabos, súlyos nyelve. — Ezért van meg minden mondásnak is a maga jelentősége, amivel mind alkotásának szilárdságát biztosítja.

Vita Zsigmond.

Magyar kultúrkrónika

A magyar tudományosságnak Európaszerte egyik legjobban megbecsült ága a régiségtudomány. Gyönyörű elismerése ennek V. Gordon *Childe* könyve, mely *The Danube in prehistory* címmel Oxfordban jelent meg.

Childe az edinburgi egyetem professzora, világhirű tudós, aki annyira értékelte a magyar régészeti kutatásokat, hogy megtanulta nyelvünket és közvetlen forrásul használta fel magyar tudósok munkálatait. A földközi tenger keleti partvidékének határát kutatja művében s azt az útat állapitja meg, mely a Dunavölgyén át vezette ezt a határt cserekereskedelem formájában Nagybrittania területére. Könyvében annak a „nagy egységes területnek", „mely ezer éven át Magyarország nevét viselte", ősi kultúráját tárgyalja könnyen áttekinthető csoportositással és ízlésesen megválogatott gazdag illusztrációs anyaggal.

*

Az ősi kultúrával foglalkozik két ujabban megjelent magyar könyv is. Az egyikben, melynek cime *A szalagdíszes agyagművesség kultúrája Magyarországon*, *Tompa* Ferenc alapvetően tisztázza a kőkori keramika két legfontosabb csoportjának időrendjét és területi elhelyezkedését.

A másik mű *Lőrenthey* Imre posthumus munkája, a tízlábú rákokról. Lőrenthey a Pázmány Péter-egyetem paleontologikus professzora volt, aki két évtized munkáját szentelte az ősidők legfejlettebb rákfaja tanulmányozásának. De még be sem volt műve teljesen fejezve, amikor egy húsmérgezés kioltotta életét. Ez még 1917-ben történt. Munkája azonban oly értékes volt, hogy a Földtani Intézet érdemesnek tartotta 13 év után is arra, hogy a kérdés mai legismertebb speciálistájával, K. Beurlen königsbergi egyetemi magántanárral kiegészittesse és sajtó alá rendeztesse. A kiadó tudós elődje iránt való igaz tisztelettel és tudós önzetlenséggel végezte el a rábízott munkát, mellyel Lőrenthey nevének és a magyar tudományosságnak új díszt adott.

*

A Magyar Tudományos Akadémia a napokban döntött a Vojnich-érem kiadásáról. Kéky Lajos tette meg jelentését a múlt év drámai terméséről, melyről általánosságban azt állapította meg, hogy rég nyújtott oly kevés örömet egy év drámai költészetének áttekintése, mint az 1929-ik évé. Sorba vette az új darabokat, Kisbán Miklós Martinovicsát, Földes Imre Égő városát, Bethlen Margit grófnő Szürke ruháját, Molnár Ferenc Egy, kettő, háromját, végre is megállapította, hogy a legnagyobb sikert Móricz Zsigmond darabja, a *Légy jó mindhalálig* érte el, s ennek alapján a Vojnich-éremre őt ajánlotta.

Ajánlatához az Akadémia összes ülése egyhangúan hozzájárult.

Móricz a Vojnich-érmet immár másodszor kapta az Akadémiától, mivel 1909-ben is az ő *Sári bírója* volt a legméltóbb reá.

*

Az Akadémia a napokban új, hatalmas alapítványhoz jutott. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a hozzá közelálló vállalatok 10 ezer dolláros alapítványt bocsájtotak rendelkezésére Weisz Fülöp 70-ik születésnapja emlékére.

Az alapítvány évi kamata 4000 Pengő, melyet az Akadémia 1931-től kezdve évenkint kiad és pedig az első évben szépirodalmi műnek, a második évben közgazdasági műnek, a harmadikban bármely tudományos műnek, a negyedikben képzőművészeti, az ötödikben zeneművészeti alkotásnak. És igy váltakozik a sorrend ötödéves ciklusokként. Természetesen mindég csak abszolut értékű mű kapja a jutalmat és minden megjelent vagy alkotott mű számot tarthat reá, ha nem készül is egyenesen pályázatnak.

Krónikás.

IRODALOM - MŰVÉSZET

Juliusi éjszaka

— Hunyady Sándor vígjátéka a kolozsvári Magyar Színházban —

A kolozsvári színház napjai mostanság gyakran szürke érdektelenségbe vesznek. Ezek közül a napok közül melegségével, érdekességével és zavartalanságával mind a közönség, mind a színház szempontjából kiemelkedett Hunyadi Sándor „Julius éjszaka" című darabjának bemutatója.

A darab kolozsvári bemutatóját nagy érdeklődés előzte meg, nemcsak azért, mert írója az erdélyi magyar ujságírás és irodalom népszerű és kitünő munkása, hanem megelőzte a budapesti Vigszínház bemutatója, amely nemcsak meleg színpadi sikert hozott a darabnak, irodalmi sikert is jelentett sok bel- és külföldi darab között, amelyek hol a film tömegfogó mesterkedéseivel, hol pedig belső költői parancs nélkül új forradalmiaskodó különösségekkel próbálkoznak útat teremteni a színpadon.

Hunyadi Sándor nem akart hozni újat, amely törvényeket lép át, vagy próbált ötleteket túlfeszít a színpad keretein. Az ő darabjában és színpadán a régi rend van. A francia dráma rendje. Még az idő és helyegység is majdnem tökéletes. És milyen csinos, megtisztitott színpadi nyelv. Színpadra vont élet, és ennek megfelelő, tiszta, elegáns párbeszédek...

És külön mondanivalója sincs a mai átkozott értelemben... A világnézetkritikusok rosszul is érezték magukat a darab előadásán. Az egyik úgy látta benne elrejtve a politikai (vagy világnézeti) rókát, hogy a darab grófok között játszik; a másik azzal húzta el a száját, hogy a grófok nem ilyenek, talán fenségesen feszesebbek és egy ilyen meleg, frivol ügy meg se eshetik közöttük. Félszemét mind a kettő eltakarta, egyik a balt, másik a jobbot. Persze, hogy a játékot így nem láthatták, amely kedves, derüs, nyugodt, jól végződő játék. Gondtalan melegség, megpihentet és feledtet...

A Hunyadi Sándor vigjátékának erénye, hogy ezt a pihenést és gondfeledtetést tiszta színpadi és irodalmi eszközökkel hozta. Könnyen átekinthető figurákkal, akikkel az élet mély gondjai felett lejátszódik egy kedves, frivol história. Majdnem anekdóta, vagy operettmese, amelyet azonban komoly játékká emel a szép zene: az ötletes, elegáns, csinos nyelv. De könnyed játékszerűségében ott van a nagy valóság is valahol. Az élet nem mindig rendezi meg a szociális háboruskodásokat, és az inas meg a méltóságos úr között úgy is lefolyhat a társadalmi harc, ahogyan a Hunyadi Sándor darabjában az inas meg a méltóságos úr között; még nem is tragikomikusan, hanem egyszerűen csak komikusan és mulatságosan.

A színpadi mese fordulataiba elbujó kis csalások, hirtelen, könnyű lelki elrendeződések vele járnak a színpadra sűrített élettel, különösen az ilyen vigjátékkal, amelyik igazán azért vigjáték, hogy nyugtalanságokat ne hagyjon maga után. S az ilyen nyugtalanságokat kerülő mese szinte megkivánja, hogy sikamlós ügy körül forogjon, amelyikben azután úgy rendeződjenek a dolgok, hogy a tiszták találjanak egymásra, és a nem nagyon rossz gonoszok is csupán kicsit csalódjanak. Hogy a zsák találja meg a foltját.

A közönségnek, amely a színházat oly jólesően töltötte meg a bemutatón, nemcsak a darab, hanem az előadás is tetszett. Nyilt színi tapsokkal honorálta a darab hatásosabb jeleneteit, felvonás végeken sokat tapsolt a szerzőnek és a színészeknek. Előadás alatt nem mozgott és feszengett; feszülten figyelt, jól lehetett hallani a rossz akusztikájú színházban is. Ez pedig a kolozsvári magyar színházban ritkán történik meg és talán ez a legjobb jele a *Juliusi éjszaka* sikerének. A darab női szerepeit *Poór Lili, Marsi Gizi, Benes Ilona, Szentgyörgyi Mária, Miklósi Margit;* a férfi szerepeket *Tóth Elek, Mészáros Béla, Lantos Béla, Leövey Leó, Selmeczi Mihály* és *Balázs Samu* játszották.

A Juliusi éjszaka bemutatója mind a közönségnek, mind a színháznak kellemes, meleg estéje volt.

Kovács László.

Gr. Teleki Bella és gr. Teleki Ralph kolozsvári képkiállítása

Ezen a kiállításon a naturalista, impresszionista iskolán keresztül majdnem eljutunk az új impresszionizmusig s az amit némelyek kapkodásnak, vagy bizonytalan célkitüzésnek tartanak, én úgy látom a fejlődés fokozatai, nincsenek szélsőséges ugrások, de egyenletes felfelé törekvés és eredmény elérés. Épen azért rám a kiállítás egységes és tanulságos benyomást tett, amint lépésről lépésre kisértem a művészeket képeiken keresztül, előbbre és előbbre.

Teleki Bella grófnő régebbi dolgait az erős forma kihangsúlyozás, a sötét tónusú színezés, a tárgyak erős fényárnyékos feltüntetése, kissé keménnyé teszik és szokatlanok is a mai szín festőinek, de annál érdekesebb megfigyelni, hogyan jut el „Az út" (53) inkább színezett rajz hatású képétől, a bágyadt, melankolikus hangulatú „Aranyesőn" (59) keresztül, melyen már szín kontrasztokkal valóságos színkompoziciót látunk, a ragyogó színhatású új impresszionista képekig.

Régebbi dolgain a rajz, a forma, a részlet uralkodó, bár lelkiismeretes kidolgozásában sohasem megy el a női „pepecselésig", szereti a virágot, állatot, a nagy természetnek egy kis intim, kedves részlete fogja meg, újabb dolgain az ember és a szín érdekli, szélesebb, összefoglaltabb és sokkal egységesebb is. Egyik fő érdeme minden dolgán az, hogy képeit, művészi mondani valóit tömöríteni tudja és „Napos út" (44) c. képén a virágos kert ezernyi apró virágai is mind ezt szolgálja, fái, a rajtuk keresztül becsapó fény és fényjáték monumentális hatásuakká nőnek, szinte kikivánkoznak szükreszabott keretükből. Ez a természeti energia teszi ezt a képét kiállítása egyik legszebb darabjává. El is értünk legújabb felfogású képéig. Egyik másikán „Bazsarózsák" (42), „Szánkázók" (43), „Téli sport" a kicsattanó élet, pompás ragyogó színpompa fogja meg az embert, míg „Arckép"-e (83) nemes előkelő egyszerűsége és a ruha, prém pompás anyagszerűsége meglepő. Összefoglaló készsége a „Folyó mentén" (56) c. képén nyilatkozik meg leginkább. Itt felsorolt képei mintegy határkövei művészetének, s ha talán időben nem is, de művészi elgondolásban és kifejezésben szerény véleményem szerint ezek volnának a haladás egyes fázisai. Bizom benne, hogy aki annyi vajudás, töprengés és keresés közben eljutott eddig a fokig, nem áll meg és még szép út áll előtte, amit gazdag művészi élményekkel fog végig futni.

Teleki Ralph gr. sokoldalúsága, energiája, téma- és felfogásbeli gazdagsága meglepő.

Külön fejezetet szentelhetünk „Ősvilág" (67) c. képének. Az előtérben elbődülő bivalybika bőgését a gyönyörű dekorációvá rendezett Nagybánya — vidéki hegyek verik vissza, pompás harmoniájú ég fejezi be a mély távlatot, melyben valami bizarr színpompa, selymesség, monumentális, szunnyadó természeti erő ömlik el és feledhetetlen esztétikai élménnyé lesz szemlélése. Sok vázlat, vajudás, töprengés előzte meg a hatalmas munkát, mely bármilyen kiállításnak dísze lehetne.

Érdekes megfigyelni, hogy majdnem minden képén komponál, szinte annyit ad magából, mint amennyit kap a természettől. Szereti a nyugalmat, csendet, a legtöbb képén ezt érzem, bizonyos passzivitás ömlik el a „Hegyi patak" (72) bágyadt nyugodtságán, sejtelmes világítás, fénysereg virágon, állaton a „Reggeli napsütés"-ben (78) míg a „Tele hold" (65), „Nagybányai

De közben azért sürgött-forgott. Magacsinálta diópálinkát hozott egy faliszekrényből. A kihúzott dugó nyomán sokféle füszer szaga szabadult a szoba enyhe levegőjébe. A százados felállva koccintott a két öreggel. Jani bácsi szorongva leste, hogy nem használja-e ki bucsúzásra ezt azt alkalmat? De nem... Újra beledőlt a nagy székbe, mert úgy érezte, hogy az ilyen hazugság, amibe most belesodródott, valahogyan emberi kötelesség...

A percek futottak. A kakukk már másodszor nyitotta ki az ajtaját, mióta bekerültek. A parányi neszre Jani bácsi újra felpillantott. Most már teljesen Annusnak adta a gondolatait, újra, — eddig félszívvel mindig a fia emlékének áldozott. De az idő haladása újra azzá a jólelkű intrikussá változtatta, aki ma délelőtt a bank felé ballagott, hogy kifürkéssze: hol is veszthette el a szívét a kedvence?

A kakukk kiszabadult a fogságból. Elkiáltotta az egy órát és dühösen vonult vissza a rövid széjjelnézés után. De harsány hangja csakugyan felriasztotta a századost. Felállt a szék ölelő karjai közül.

Jani bácsinak megdobbant a szíve: Most elmegy! Pedig nem is találkozott Annussal... Milyen szomorú lesz szegényke, hogy nem várta meg...

Hirtelen elszántsággal a commodehoz lépett. Kihúzta a legfelső fiókot. Háromszögletű orosz jelzésekkel, meg más idegenszerű bélyegzőkkel megcifrázott fogolykártyákat vett elő. Letette a csomagot a százados elébe.

— Ezeket írta a szegény jó fiunk... Ez a legelső levele. Ne azt méltóztassék nézni. — azt már nem ő írta szegény... Ez, ez a legelső...

Sorba adogatta kezébe a lapokat. De közben kifelé figyelt, hogy nem jön-e még Annus?

A negyedik kártyát olvasta az udvarias katona, mikor a könnyű leánylépések alatt megroppant az előszoba hófehérre surolt padlója. Szokása szerint Annus először a konyhába nézett be, hogy nem segíthetne- valamit Kati néninek. Csodálkozva nyitott be, hogy nem találta a konyhában.

— Csak nem beteg Kati néni?

Az idegen férfit meglátva megállt. A sebhelyről megismerte az igazgató öccsét, akit eddig csak futólag és mindig uniformuisban látott. El nem tudta képzelni: mit keres itt?

A férfi is idegenül nézett reá. Épenséggel nem emlékezett az arcára, csak az öregur kedvéért tett úgy, mintha emlékeznék. És elmosolyodott magában, hogy nagynak mondta a száját, csakhogy alátámassza az ismeretség valószínűségét. Nem, ez a száj nem volt nagy és csakugyan végtelen kedvesen húzódott el egy picit a csodálkozástól. Hanem a szeme, az csodálatosan nagy ennek a leánynak, — vagy talán csak nagyon sötét és nagyon élő, hogy enynyire uralkodik a keskeny arcán...

Jani bácsi körültipegte Annust. Lehúzta a kabátját és széket készített számára.

— Már beszélgettünk az én kis Annuskámról a százados úrral Katikám... Beszélgettünk, he-he-he... Azt hiszem, felesleges bemutatnom...

Kémlelte a leány arcát. Meglepetésnél egyebet nem láthatott rajta, — de Jani bácsi mást akart látni, hát mást is látott! És mikor az udvarias katona nehány perc mulva mégis csak eltávozott, Jani bácsi már nem alázatosan, hanem a szép leány támaszához méltó önérzettel kérte fel, hogy látogassa meg őket máskor is.

Ferenczy mosolyogva hajolt meg. S mikor a leány kezét átfogta, úgy érezte, hogy nem is a legrosszabb módja nehány unalmas óra megszínesítésének, ha az ember eljön a jólelkű ártatlan öregekhez és elnézegeti ezt a nagyszemű kisleányt, aki olyan furcsán túlnéz a körülötte levőkön, mintha valahol messze mindig valaki mást látna.

A kapu végleg becsapódott utána. Jani bácsi visszafelé jött. Annus már teríteni kezdett, mikor belépett. Az öregur kivette a kezéből az abroszt és megforgatta, mintha táncoskedve kerekedett volna.

Kati néni a levelező lapokat helyezte kegyelettel visszsza. Még teljes volt bene az anya felzaklatott fájdalma és vigasztaló büszkesége. Meglepetve nézett nevető urára:

— Hát téged mi lelt?

Jani bácsi a kezét dörzsölte. Új pipa után fordult. Már a szájában volt a csutora, de Annus mégis kihúzta, hogy csakúgy cuppant:

— Hiszen azonal ebédelünk!...

— Micsoda zsarnok lett ebből a kisleányból! Hej, pedig most már jó lesz kedvemben járni Annuska, mert én kitaláltam a szíve vágyát!

Annus kifelé nézett. Az ablak alatt Olivér haladt el. A gimnázium messze volt s ő már mindig itthon töltött pár percet, mikor a tanár idáig ért. Mostanában mindig a Mérey fiúval jött haza. Feri kelletlenül ődöngött mellette. S egyszer Annus megáltta, mikor egy arra siető fiúval összenevetve hátramaradt és kiöltötte a nyelvét Olivérre. Azóta Annus utálta a Mérey fiút. De erről nem beszélhetett senkivel.

Jani bácsi újra bekapta a meg nem gyújthatott pipát és csendesen szopogatni kezdte. Erősen tartotta, hogy el ne vehessék tőle. De a másik kezével megcsipte az Annus állát.

— Ugye, hogy nagy kópé az öreg Jani bácsi? Előttem hiába titkolódzik a kisleány, — én csak kitudtam, hogy kiért dobog a szíve!

Annus elpirult. Erőszakosan vonta el a nézését az ablakról. Szembefordult Jani bácsival:

— Nem törődik én velem senki Jani bácsi... Legjobb, ha én sem törődöm senkivel. Szegény leánynak nem szabad szerelemre gondolnia.

— Szegény az ördög!

Felháborodva tette le a pipát, mert Kati néni megjelent a gőzölgő tállal. De még az asztalnál is tovább pattogott:

— Még ilyet mondani. És épen most! Hallotta volna, hogy megdicsérte! És milyen könyen bejött hozzánk... Mondhatom: egy szóra! Hiszen igaz, hogy nagyra becsülte szegény Bélánkat. De mégis... Pusztán csak azért nem jött volna be... Meg, ha már eljött, nem igérte volna meg, hogy eljön máskor is. Pedig eljön. Meglátja lelkem, hogy eljön!... Hej, ülünk mi olyan lakodalmat ebben a kis viskóban, hogy darabokra pukkan a hárpia!

Annus hiába tiltakozott, hogy legfeljebb háromszor látta életében a katonát, az meg talán észre sem vette őt. Jani bácsi már megtervezte a maga légvárát. Hozzáfogott az alapok lerakásához is. Nem tűrte, hogy megzavarják épitő munkájában.

S mikor a százados egy locs-pocsos délután újra bevetődött, Kati néni is átlépett fájdalmas anyaságán. Testestől-lelkestől segítőtársává vált Jani bácsinak.

VI.

Nyolcadik hónapja lakott már Annus Kati néniéknél. A kora tavasz elfutott. Május kezdte bontogatni a pünkösti rózsák bimbóit. A kicsi kertben bodza és jázminbokrok hajlongtak fehér terhük alatt. Jani bácsi topogva járt-kelt a házból a kertbe, meg vissza. Izgatott volt és haragudott Annusra, aki látszólag cseppet sem osztotta ezt az izgalmat.

(Folyt. köv.)

Teleki Béla grófné
Teleki Ralph anyja
festő kall. kiáll.
a Nemzeti Szalonban

Uj Sag
1935.
máj. 25.
(e.a.:
Magyar-
dély
művész.)

A király a husziták által ostromolt város
kapuzatos bástyát (az oklevél szavai szerir
erősíti, s megengedi, hogy az e pecséten

Bártfa városnak 1453-ban V. Lász
úri motivumokkal való bővítése teszi kivá
tott paizs felső kék mezejében, beszélő cz
korona, alattuk arany liliom lebeg; az als
motivumaival ékeskedik. A czimerkép alat
czimert hozta, zöld leveles és virágos m

A városi jelvények és czimerek e
detiben fennmaradt középkori városi pecs
sorozata sphragistikai emlékeink ez érdek
nyek legrégibb tipusát, a tornyos, kapu
Székes-Fehérvár, Zágráb, Kolo
jelvény gyanánt, tehát nem czimerpaizsb
a három városnak a pecsétjein is, a mel
ország régi fővárosának legkorábbi pecs
tornyú várfal, közepén nyilt kapuval, a h
a XV. században egy paizsban egyesül
torony ékíti. Pest pecsétjének a XIV. é
fel, leeresztett rácsozatú kapuval, s a to
származó pecsétjén nyitott kapuzatú vár
szerű épülettől jobbra a magyar Anjouk

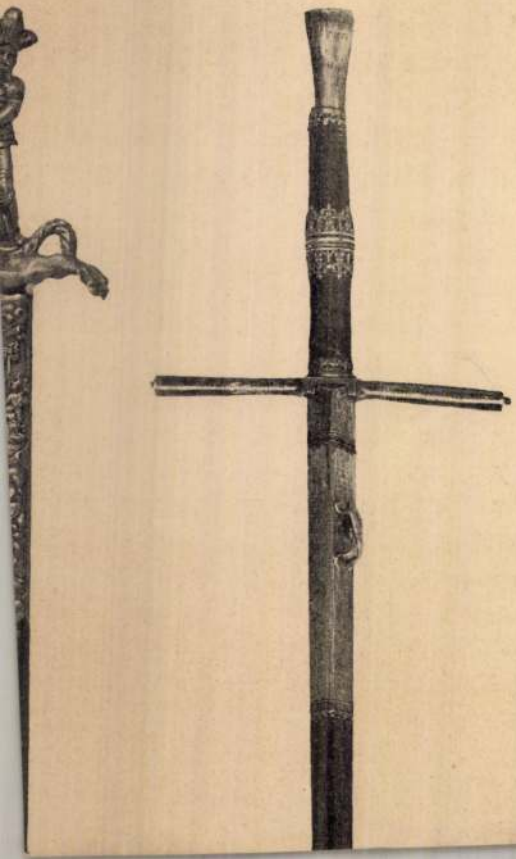

Szőny (Romániában)

R.k. Plébániaház, földszintes, 6

(Grabó Erzsébet, 1951)

Római tábor, Brigetio római vá
a II-IV. századból. Régen ismer
ben Paulovics István ásta ki.

(Bonbardius, Michael: Topographia
7541 – Lettini, Domenico: Viaggio
– Kerkovics-Borota: Ásatások az Ó
397, képekkel, AÉ, VII–1887, 30–38, k
tok a brigetioi táborban. AÉ, XL
Záról: Kiadatlan feliratos köve
77–1771, képek)

Telegdy Árpád bánffyhunyadi rajztanár

részt vett az alábbi mű gyüjtésében és illusztrálásában.

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete. I.k. A kalotaszegi magyar nép művészete. Bpé 1907.

özpont meginditotta rotaprintes for-
kötetéként a
épzőművészeti Élete"
amely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
tkozó részét tartalmazza. Ára: 15.- Ft.

kiadványai közül kapható
ok 1954-55."
özpont évkönyve. Ára: 75.- Ft.

ok 1956-58."

ók a Müvészettörténeti Dokumentációs

Telepdi Csorbó

Könyvkötő mester

Hajdú-Bihari Napló 1957. III. 10.

MDK

Telegdy-család (könyvkötők)

Egyike azoknak a családoknak, [redacted] akik generációkon keresztül készítették a díszes debreceni kártya- vagy pergamenkötéseket.

Szekely János: Még egy jubileum.

Alföld, Debrecen 1961. 3. sz. 165. l.

Tartalom

Könyvtárosok szerepe Debrecenben
a XVIII. mai. századi művelődési életében.

A képzőművészeti élet Debrecenben, 1961

22 oldal

TELEGDI ÁRPÁD,rajztanár

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajzraktár leltárában számos művével szerepel.Nélküle nagyon keveset tudnánk Kalotaszegről. 294.old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve, XXXVI. 195[illegible]. Bpest, 1954

TELEGDY ÁRPÁD,rajztanár

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajzraktár leltárában számos müvével szerepel.Kalotaszeg rajzolója.Házrészleteket,kerámia,templomi butor,himzés az ő müködési köre,pontos,megbizható felvételeket készitett. 292.old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

Telegdi Miklós

Ebből ivel készült „Ordinarium officii oltáriste" című művet Nagyszombatban 1580-ban.

Bozza Tedeon, Hervay Ferenc etc.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600.

Budapest, 1971

443

Telegdi Miklós

betűivel készült „Az evangeliomokról, melyekből sok[?] ó[?] mű[?] művek" Nagyszombatban 1580-ban.

Borsa Gedeon, Hervay Ferenc dr.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600.

Budapest, 1971 444

Telegdi Miklós

Kettőnél többet „Rövid iras, melyben meg
sk." ő is mű művét Nagyszombatban 1580-
ban.

Bona Gedeon, Herrey Ferenc sk.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473–1600.
Budapest, 1971

445 f

Telegdi Miklós

bevezető részletek „Telegdi Miklós nagyváradi püspök élete" című könyvet Nagyszombatban 1580-ban.

Borsa Gedeon, Hegyi Ferenc szerk.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

4451

Telegdi Miklos

betüvel szedték „Kalendárium és prognosz-
tikon stb. címü könyvet Nagyszombatban
1581-ben.

Gyóni Gedeon, Hegedüs Ferenc stb.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

457/

Telegdi Miklós

Bethuvel predikátor „Egy nehány jeles okai sáb. "cipii" művet Nagyszombatban 1581-ben.

Dörre Gedeon, Hervay Ferenc sáb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600. Budapest, 1971

4581

Telegdi Miklós

betűivel szedték „Calendarium és prognostikon stb. "ejmii" művét Nagyszombatban 1582-ben.

Borsa Gedeon, Hellmann Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600.
Budapest, 1971

4730

Telegdi Miklós

Lefűvel zeoltek „Agendarius Liber cantionis etc." cimű művet Nagyszombatban 1583-ban.

Horsa Gedeon, Hegyay Ferenc pld.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

4831

Telegdi Miklós

betűivel pedtek „Calendarii novi ingressa s. d. u.
sk. cipii művet Nagyrombotban 1583-ban.

Bogsa Geoken, Hegyay Ferenc stb.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473–1600.
Budapest, 1971

4859

Telegdi Miklós

beszüvel readtak „Sokolás könyve cimü müvet
Nagyszombatban 1578-83 között.

Bozsa Gedeon, Herrey Ferenc ált.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

443

Telegdi Miklós

nyomtatta Canisius Petrus: „Parvus catechismus" címü müvét Nagyszombatban 1578–1583 között.

Bartha Gyula, Hellebrant Árpád szerk.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

4421

Telegdi Miklós

beküldött példák Ronsanius Poeta: „Epitome rerum etc." című művét Nagyszombatban 1579-ben.

Borsa Gedeon, Hervay Ferenc közl.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600. Budapest, 1971

4248

Telegdi Miklós

betűivel rendelt. Pernegri Andrástól:

Pernegri Andrásnak valasz Telegdi pbb. "ejmii"

" miöet Nagyszombatban 1579-ben.

Bjotso Ödeon, Hellwag Ferenc pbb.: Régi

magyarországi nyomtatványok 1473-1600.

Budapest, 1971

4241

Telegdi Miklós

betűöcl pedték „Kalendárium és prog-
nosztikon ssb. "című művet 1579-ben.

Bjorva Gedeon, Hegyay Ferenc ssb.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

422 1

Telegdi Miklós

---

beküldi predtók, Kalendáriom es ez mos-
dani stb. "ejmü" müvet Nagyszombatban 1579-
ben.

Borovszky Sándor, Hellmann Ferenc stb.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

422 f

Telegdi Miklós

---

betűivel rendelt „Az evangeliomokynac, melyeket stb. "újra" nyomtatott Kolozsmonostoron 1578-ban.

Borsa Gedeon, Hervay Ferencstb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600.
Budapest, 1971

404

Telegdi Miklós

beszüvel szedték Magio Lorenzo: „Comones ser leges etc." cimü müvét Nagyszombatban 1578-ban.

Bjoss Gedeon, Hellwig Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

4041

Telegdi Miklós

Levelének részlete „Vjásnis védelmező" címzésével „Ciprus" nyomtatott Nagyszombatban 1584-ben.

Bozsa Gedeon, Hegyvay Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

1971

Telegdi Miklós

beküldött predikációk „Calepinusból és postillákból" címmel könyve Nagyszombatban 1587-ben.

Bjorva Gedeon, Hervay Ferenc szerk.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

531 l

Telegdi Miklós

Actuarius pedtek „Kalendárium" és az élet stb. „Cimu" müvet Nagyszombatban 1586-ban.

Borsa Gedeon, Hoppay Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971

324

Telegdi Miklós

Legelső ismert „Kalendárium és prognosztikon ... című műve Nagyszombatban 1585-ben.

Bjorva Gedeon, Hervay Ferenc szerk.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

312/1

Tetegoli Miklós

Debrecenben a XIII. Gergely pápai naptár alapján "cipő" nyomtatott Nagyszombatban 1584-ben.

Borsa Gedeon, Hervay Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

499

Telegdi Miklós

Szerelmes versek „Kalendárium és prognosztikon szerzőtársa" címmel könyvet Nagyszombatban 1584-ben.

Bodola Géza, Klemm Ferenc szerk.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Budapest, 1971

499

Telegdi Miklós

---

betűivel peldték „Decreta, constitutiones et etc." címü müvet Nagyszombatban 1583-ban.

Bozsa Gedeon, Hellay Ferenc ltb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600.

Budapest, 1971

498/

Telegdi Péter

Kőnyomtató mester

† 1750.

Hajdu-Bihari Napló 1957. III. 10.

rgy ut 41.), készpénzfizetés ellenében.
). 650-51 Művészettörténeti Dokumentá-
Ebben az esetben a kért könyvet pós-

Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,
rök utáni állapotát rögziti.

üvészettörténeti Dokumentációs
Központ

Telegdy tanár

Népművészeti kiállitást rendezett az Iparművészeti Társulat, melyet Tövis ismertet: Tiz évvel ezelőtt elindult egy kis expedició, hogy Magyarországon megkeressék a magyar nép művészetének még megtalálható termékeit. Körösfői Kriesch Aladár, mint festő, Juhász Árpád, mint rajzoló, Medgyaszay István épitőművész az alaprajzok elkészitésére és Telegdy tanár, aki Bánffyhunyadon csatlakozott hozzájuk, s a szines magyar cserepeket festette le. A beszámoló hiányolja, hogy ezen a kiállitáson nem mutatták be "az egész gyönyörü gyüjteményt" melyet ez a kis expedició éveken át gyüjtött.

A HÉT, Bp. 1916. juni. 4.
XXVII. évf. 23. sz. 295. lap.

MDK

Telegdy Árpád

Független Müvészek Társ. kiáll. Képzőmüvészet, 1930. 31.sz. 146 l.

MDK

mezötelegdi Telegdy I.Árpád, festöm.-rajztanár

1920 óta leginkább aquarellel /tájkép/ vett részt a Nemz.Szal.tárlatain.
Népmüvészeti emlékekről készitett munkái az Ipar-müv. Muzeumban vannak.

E.G.II. 525.1.

MDK

mezötelegdi Telegdy I.Árpád, festöm.-rajztanár
grafikus

1871 nov.8.-án szül. Kolozsvárt, † Magyarókerék 1931. okt.4. A bp.-i mintarajziskolában szerzett rajztanári oklvelet s u.o. Székely Bertalantól, Nádler Róberttöl és Balló Edétöl tanult festeni.

E.G.II. 525.1.

TELEGDY ÁRPÁD

a Független Művészek Társasága jan.22.-én tartott tisztujitó közgyülésén választmányi taggá választották.

Képzőművészet. 1929.17.sz.56.oldal

Telekdy Árpád festőművész MDK.

A Független Művészek Társaságának Vándorkiállitásán vett részt./Mohács, Pécs, Kaposvár, és Nagykanizsa:/

Képz őművészet, 1929. 21. sz. 144. l.

MDK.

Teleghdy Árpád festőművész
A Nemzeti Szalon Tavaszi Tárlat.

Képzőművész et 1929. 21. 144.l.

MDK

Telegdy Árpád, festö

Tanulmány. Olf.

A"Visszautasitottak Szalonja" 1906 körül. Kat. 18.1.

Telegdy Árpád

festőművész

Független Művészek Társasága kiállításon - Nagykanizsán a kaszinó termeiben - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1929.VI.7.

Telegdy István

festőművész

Tavaszi Tárlat - Becsarnokban - képével szerepel. „Család"-ja.

Pesti Hirlap
1929.VI.16.

Tolnay Árpád

Független Művészek Társasága kiállítása - Kaposvá-
ron - művével szerepel.

Pesti Hirlap
19 [illegible].V.23.

Tolchdy Árpád

Független Művészek Társaságának kiállitása - Kaposváron - művével szerepel.

Magyarság
1929 V.24

MDK

Telegdy Árpád

Ködös külváros, vf.

MAPE 12.kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj. 18 l.

Telegdy Árpád

Független Művészek Társasága (Erzsébet krt. 41) karácsonyi kiállításán tájképével szerepelt.

PH.930. XII. 13.

MDK

Telegdy

az alanti festő tanára volt

Galbavy Gyula festőm. kiáll. Ózd, 1965.

Telepdi család

Debrecenben a könyvkötő művészet
virágkorában /1750 - 1835/ dolgozott
átszőve a keleti és magyar moti-
vumokat reneszánsz díszítményekkel.
A Thuri, Könyves-Tóth, Bastha, Fazekas
család volt még híres, a század-
fordulón a Dávidházi család.

A képző-művészeti Debrecenben
1961. Okt. 22.

MDK

Telegdy Árpád festőm.

Gy.N. cikke. Képzőművészet, 1928. 14.sz. 229.l.

Telegdy Árpád

"Utszéli kereszt" c. műve a Független Művészek Társ.kiáll.-án.

P.H.930.V.9.

Telegdi, nyomdász

- Nagynomváltban 7 magyar és 2 latin nyom. munkáját nyomatta

Fitz József: A magyarországi nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története II.k. Bp. 1967.

80.c.

Tellegdi, nyomdája

az ellenreformációt az ő nagyvon-
Batti nyomdájának megalapításá-
tól számítják (1578.)

Fitz: A magyar nyomdászat, könyvkia-
dás és könyvkereskedelem tört. I. k. Bp. 1959.

31. l.

M.D.K.

Telegdy,

Neogrády, Tull müvészek illusztrálták "Petőfi összes költeményei" c. két kötetes müvet, amely a "Remekiról Képes Könyvtára" kiadvány keretében jelent meg.

"Irodalom" c. rovat
Magyar Salon, Bp. 1902. ápr. hó, XXXVII. kötet
52. lap

Telegdy Árpád MDK

Faluvégén. repr.

Képzőművészet 1937. 23.o.

MDK

Telegdy Árpád

Paraszt otthon, vf.

Kertrészlet, vf.

Dekorativ keret, rajz

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal. 1922. máj. 22 l.

MDK

Telegdy Árpád

Kőrös partja, of.

Borus alkony, of.

Jámbor, kr.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal.
1922. máj. 22 l.

mdk.

Telegdy Árpád és Gróf Lajos

rajztanárok

részt vettek Kalotaszeg illusztrálásában.

Téglás Gábor: Magyarország Könyve a magyar nép művészetéről.

Néptanítók, 1907 év. 2. Kötet 563. l.

MDK

Telegdy Árpád, festö

Havas fedelek. Olf.
Tengeröböl. Vizf.

Nemzeti Szalon. -Tavaszi tárlat. 1931.junius. Kat.

MDK

Telegdy Árpád

A Nemzeti Szalon tav. tárlata. Képzőművészet
1928. 12. sz. 187.l.

MDK

Telegdy Árpád

A N. Szalon tavaszi tárlata. Képzőművészet 1931. 42. sz. 164.l.

MVA

Telegdy Arpád

Művével résztvett a független művészek társaságunk Pécsen rend.kiállításán.

Cikk: A független művészek társ.kiáll.Pécsett.

Dunántul, 1929.maj.3. 7.o.

MDK

Telegdy Arpád festőművész

Résztvett a Független Művészek vidéki vándorkiállitásain.

Cikk: A Független Művészek Társasága vándorkiállitása.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 144.l.

Telegdi - Kovács
debreceni
könyvkötő
család

1 -

Sőregi I.
Vertő Debrecen
város Déri
Múzeumában
Debrecen 1939
221. l.

Fel. szerk.: Dr. Kol

i teremben :
29, 30 és 31.-én.

Terézia teremben.
én d. u. 1/24 órakor.

árverésre kérhetők.

TAKARÉKPENZTÁR.

Folyó szám	Kelet hó	nap	Tárgy

	Bevétel		Kiadás	
	korona	fill.	korona	fill.

Telegdi K. Lajos

Kathagazda

Debrecen

l. .

Szőregi János

Írások a márciusi
szabadságharc em-
lékezetére. Debrecen
1948. 30. l.

6695/1911. szám.

Nagyméltóságu Báró, Val
Elnök

Nagyméltóságoddal fo
szerencsém Novák Ferencz morav
4-én 353 sz.a. az ottani öreg
550 korona felhasználása tárgy
./. válasz fogalmazványát oly kére
méltóságodnak megküldeni, hogy
észrevételeit megtenni szivesk

Fogadja egyébként Ex
nagyrabecsülésem őszinte nyilv

Telegdi László MDK

könyvkötő /XIX sz. /

A debreceni kollégiumi könyvtárban van általa beköttött diszkötésü könyv is.

Ö.J.: 37 csodálatosan szép kötésü könyv. A debreceni könyvkötők remekei.
HAJDU-BIHARI NAPLO, 1957 . III. 10.

Teleszky-Kovács László

az MTA építészetelméleti és Történeti Bizottsága Művészeti Tudományos Bizottság ának tagja.

Rubinszky Mihály: Az MTA építészetelméleti és Történeti Bizottságának tevé kenysége a 1967-1969 években. Épt.ud. 1970 /XI/. 3-4.sz. 445-448.l.

MDK

Telegdy Arpad festó

Müveivel résztvett a Nemzeti Szalon tav. tárlatán.

Cikk: A Nemzeti Szalon tav.tárlata.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 144.l.

MDK

Telegdy Árpád festö

Falu vége. Vizf.

A Nagy. Akv.- és Szt.fest. Egy. K.kiáll. 1923.nov.
Nemz. Szal.

MDK

Telegdy Árpád

Öreg csür, vf.

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj. 141.

MDK

Telegdy Árpád

Kereszt ut, vf.

Hegyi ut, vf.

Hegy. Akvarell és paszt. festők 14. kiáll. M. Szal.
1928. okt.
17. l.

Telegdy Árpád
Olvadás, olaj
Estefelé, vizf.
Csendes otthon, vizf.
Faluvége, szinesrajz
E"dő széle, vizf.
Az uj torony, linolmetsz.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc.

15 l.

Telegdy Árpád

festő, tanár

Él. 1928

motiv-Schiebebühne mit Drehscheibe
on 5·25 m Durchmesser.

schnitt der Schiebebühne nach A B.

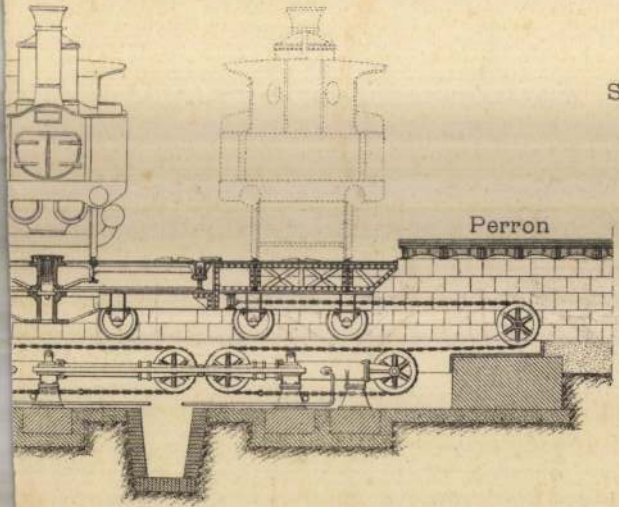

Accumulato

Schnitt

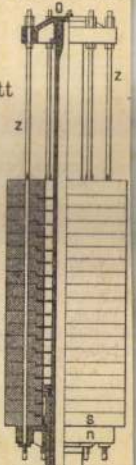

Querschnitt der Schiebebühne nach C D.

1:120.

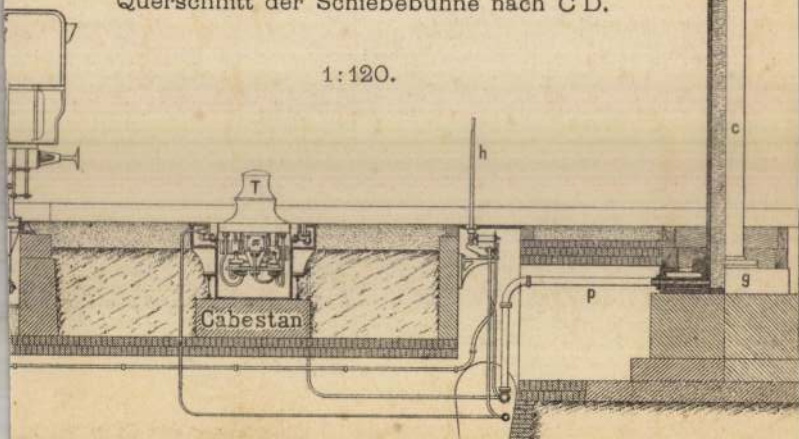

Telegdy Árpád

festő

l.

Balaphátorum 2

165. l.

Román-könyvben V. 247

Udvarhely vármegye monografiája

98-180.

Kuniszter értesíti a ff-t, hogy 1897-re a megyének monografiájának megírására minden további kötelezettség nélkül 300 ft. államsegélyt engedélyezett. (Ok

98-228.

a ff. felvilágítja a statisztikai Irodát,

Tolagdy Árpád

1920. M Akv Pf Egy

kiáll. Nemzeti Szalonban

Kastélyrészlet, vízf. 500.–

Falusi utca vízf. 500.–

Hlabán fazekasmester V. 14.

Telegdy Árpád

Árverési Csarnok aukciós kat.

32. sz. 1926. ápr.
33. sz. 1926. jún.
34. sz. 1926. okt.
36. sz. 1927 febr.
37. sz. 1927 márc.
38 sz. 1927 máj.
39. sz. 1927. okt.
40 sz. 1927. dec.

Časopis X. 157

Telegdy Árpád

Szül. Kolozsvár 1877 nov. 8. Ref

1896/97. III é. vaptyel Kolozsvár V. 257.

1897/98 I. IV é. "

1897/98 II " "

.. nyitási napon.....sze-

elem:

ból .....K.

.....K.

Összesen.....K.

909. évben nyert államsegélyek s ko-

.....K.

.. ..K.

.. ..K.

e... .....K.

....K.

... .K.

Telegdy Árpád

szül. Kolozsvár 1871.

Ref. 8 gim.

1893/94 I. I. ortáz
rajtamaíjpalotás

1894/95 I-II. I. ortáz

1895/96 II. "

Temesvári múzeum építk. ügyei
1911- tól V. 30.

Telegdy Árpád

1922. erdélyi
ki ll. Nemzeti Szalonban
1 olaj., 3 akvar., 1 rézkarc
1 linoleum m.

1922. máj. MROE.
ki ll. Nemzeti Szalonban
2 olaj., 4 graf.

M Akv Pf Egy
1923. nov.
ki ll. Nemzeti Szalonban
Falu vége, akv. 600.000.-

Lelet csáktornyai VI. 17.

Telegdy Árpád

1928. jun. Kecsk. kalon
Olvadás, klasz-
szikai út, vers

Marcellina, Firenze III 57.

Telegdy Árpád, mezőtelegdi

festő, ny. középiskolai tanár 60. évében Magyarókeresken meghalt, 1931 október elején.

Pesti Hirlap. 1931 okt. 8.

(Halálozás.)

U. 3112

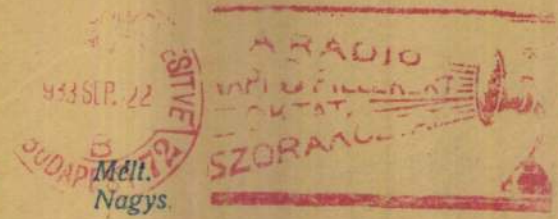

Mélt.
Nagys.

Irenkiványi Gyula dr. *úrnak*
úrnőnek

H.

a 233 VI Aréna út 4/

Telekdy Árpád

1909/10 I.

Ferkápzomfoiskávk

140. l.

Tata.

A középtért a bástyákkal
nek köröndjéről ágyúval tüzel
ből sorompos hid vezet; a hát
irata

fölül középütt: DOTIS
balra: ad p. 161.

Rm., mér. a vk.

Telekdy Árpád

1893/94 - 1897/98,
1900/1 II.

Ferkápzomfoiskávk

140. l.

Tata.

A bástyákkal és köröndökk
kapujához hid vezet, az előtér
fürdők vannak; a háttérben
ség, jobbra pedig erőd köti le

fölül középütt: DOTIS
jobbra: 55.
magyarázó szövegének ke
Türk: Begrabnis.

Szines rm., mé

Telegdi Bálint

nagyváradi könyvkötő

XVIII. sz.

l.

Zoltán deb. nyomda

17. l.

1930 Poll Hugo:

Tihanyi kolostor.

Tobbra, a Balaton tükre
részek kéttornyú templom
vörös színben ragyogtatva
nak ki lassú világításban
hullámai a partot mossák.
"Poll H."

Pastell, méretei

Vétetett 1901: XII 17-én
(29/901.) Elszámoltatott 1901
Az elszámolast elfogadta
(569/902)

Telegdi Gábor

debreceni kőnyomtató

XVII.

l.

Romhányi

93. l.

XI.

Tolnai Gábor

debreceni könyvkötő

l.

Romhányi

298. l.

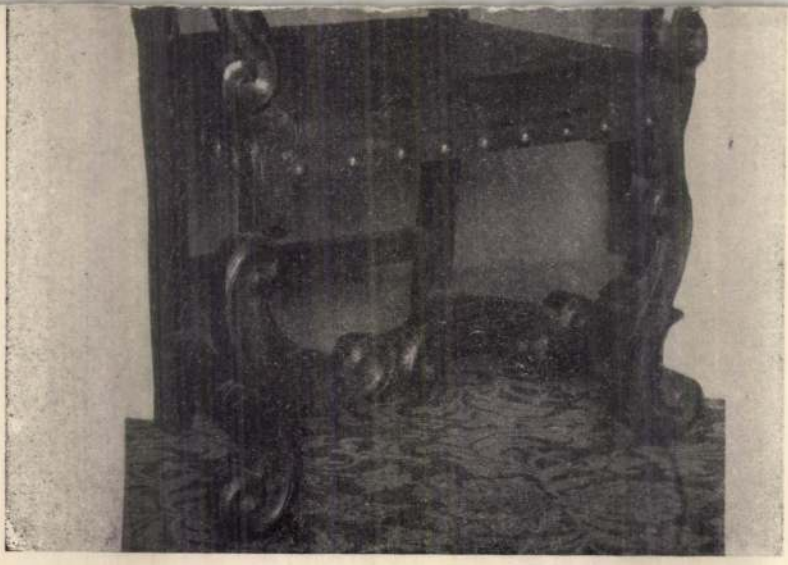

Telegdy J.

fertő

Sebesvár,
fenti primitiv
vízf. utain repor-

Erdély (Kolozsvár)
1906. XV. évf. 79. l.

1.–92. ll., 1.–88. ll.
tévrép

Bielefeld u. Leipzig
Velhagen u. Klasing
1886.

Dohu[illegible] Kozsó [illegible]

S. Oh, nem gyászol itt senki, senki!
Csak ez az ős szirtatya meg én.

P. Pál Veres 22 1/2

Debreczenből Nagyvárad

Telegdi Roman - Kanyi

E hont, mint atya átöleled
És Nyugat árját szikláiddal
Itten töröd meg, itt tereled.

Épül Városunk életlázban,
Mint egy varázslat, bérced alatt,
Tarka paloták dísz sorában,
Gyászban nem marad itt csak magad.

Mit gyászolsz óh szirt? kérdi lelkem
S az alföldi szél erre száll,
S én a hazáról elmélkedem,
A vándor szellő sóhajinál.

Felegdi Bajos
vagondász

M.D.K.

Debrecenben működik, 1870-ben Torontáli János
avagy a bajnokok végh-gyula sárában c. nyomtatvány
mutatója.

Vértes Katalin: A magyar népies famesterek, 1928. 74l.

M.D.M.

Translated by Google

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Telegdi László

debreceni könyvkötő

1811.

l.

Ronsháry

325. l.

Telegraf. Kairski

Kairo Khedivial

Aberdeen

S.

Rankang

1857. 8.

31.

Telegdi László

(Péter fia?)

debreceni Kollégiumból

d. M. Bibl. Hemi-

1924. 45. 1-

Telegdy László MDK

Falun, olf.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Telegdy László MDK

Eső előtt, olf.

Mücsarnok 1888. őszi kiáll.
I. sorozat

Telegdy László MDK

Fóthi utcarészlet, olf.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
I. sorozat

Telegdy László MDK

Eső előtt, olf.

Műcsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Telegdy László MDK

A Magas Tátra a Gréb parkból tekintve, olf.

Műcsarnok 1890. téli kiáll.

Telegdy László MDK

Nagy mosás, olf.

Mücsarnok 189o. téli kiáll.

Telegdy László

MDK

Szénagyüjtés, olf.

Műcsarnok 1890. téli kiáll.
91

Telegdy László MDK

Kánikulában, olf.

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Telegdy László

Szárazság, olaj

N.Szal. I. nagykarizsai kiáll. 1906. 3 l.

Telegdy László
Szárazság, olaj

A Nemzeti Szalon első bajai kiállitása, 1906. 8 l.

Madonna Jézussal és két angyallal.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Páncélos férfi

Vászon, olaj, 100×75 cm.
Simor prímás Rómában vásárolta.
—ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III. 1879., 21. szám. — Maszlaghy II., 301. szám.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Remete

Vászon, olaj, 66×54 cm.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana. Corvina, 1938., 585. l.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Szent Jeromos

Vászon, olaj, 120×93 cm.
A San Marco-gyüjteményből.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana. Corvina, 1938., 585. l.

NÁPOLYI FESTŐ, XVII. század

Az irgalmas szamaritánus

Vászon, olaj, 66×110 cm.

Telegdy László

1894. évi
ki'll. Nemzeti Szalonban

Fűzes, olajf. 150 ft.
Nem forog a lovasmai
vélmalom, olajf. 200 ft.
Pihenő nejes, olajf., 80 ft.
Lidi néni kara Dabason, olajf., 150 ft.
Legelő, vízf., 50 ft.

Faenza m. 154.

MDK

Telegdy Csaló festő

"Falu vége" c. képe KT-kiállítás 1987.

MDK-A-1-1/2093

MDK

Telepy Lajos festő
„Ház végén" c. képét eladja a. 1891.

MDK-A-I-1/2896.

MDK

Telegdy László festő

„Falu végén"
„Mocsaras táj esti szürkületben"
„Eső előtt" c. képei pécsi kiállításon 1888.

MDK-A-I-1/2264.

MDK

Telegdy László festő

„Falun" c. képe KT-tárlaton 1987.

MDK-A-1-1/2052.

MDK.

Telegdy László festő

„Pihenő" c képét 1887. KT. 20×30 alakon

Barabás Miklós nyert.

MDK-A-1-1/2121.

Telegdy László Bpest.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain a következő műveivel vett részt:

1887. őszi kiáll.: I. sor.: Fáthi utcarészlet, olajf., 200 ft.

– II. sor.: Falun, olajf., 500 ft.

1888. őszi kiáll.: Eső előtt, olajf., 60 ft.

Telegdy László

Műegyetem Budapest.

1894/95. téli félév.

Adatok a harai Ótvösség történetéhez

VI. 207. — Templén vár-
megye történetéhez cr. folyóirat
VI. 207, IX. 80.

MDK

Telegdy László, festöm.

Lidi néni háza Dabason. Repr. 768.1.

A Nemzeti
~~xxxx~~ Szalon kiállitásából.
Vas.Ujs. 41.évf.46.sz. 1894. 768.1.

Tolcsdy László

1878/79 – 1881/82

Ferkápzomfoiskávk

140.(

T. 4937.

gyi apátság templomát szemléljük,
el. Felirata:

ugoti része Pannonia hegyén.

cm.

Telegdy László

Szül. Budapesten 1861 jan. 15.

1880/81 I–II. szakasz

1880/81 II – –

1881/82 I–III. szakasz

1881/82 II – –

Hölder, Alfred IV. 36

Telegdy László

1878/9. I. előkészítő osztály
Szül.: Budapesten 1861 jan.
15. Ref. 2 kereskedelmi.

1878/9. II. előkészítő osztály.

1879/80. I. harmadik

1879/80 II. I. mad.
osztály

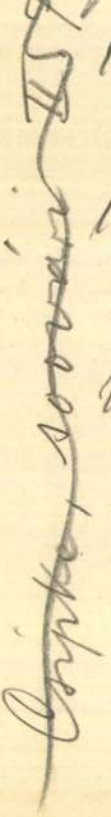

1904. augusztus 8. 405

Számvevőségnek: dr. Schönherr Gyula nyitrai ügyészsége a) érvényesítés végett átteszi (582/1904.)

Telegdy László

főv. polgári iskolai rajztanár, idegl. kisegítő tanárként működött az alábbi iskolánál ebben a tanévben, szabadkézi rajzot, szegk. tanítást

Iparrajziskola 1892

4. l. 20. l.

u. o. 1893. 20. l.

u. o. 1894. 20. l.

u. o. 1895. 19. l.

u. o. 1896. 19. l.

u. o. 1897. 19. l.

u. o. 1898. 22. l.

u. o. 1899. 17. l.

) elpusztult
rtöredék 164
ántornya
Cistorony
) premontr.
55, 66
6,
yház, Bold.
tofágja 243
Nagy-Küküllő
mplom, kapu
LAVICE l.
ica
m.)
pus (Nemz.
CXXXI 6
1 m.) Johan-
192
impanondom-
VEL'KÁ SARVA l. Nagyszarva
VEL'KA TOROŇA l. Nagytoronya
VENOSA SS. Trinità, oszlopfő 137, 143
VERCELLI 40
— S. Andrea, tornyok 37
VERMONTON *(Yonne)* oszlopfő 138
VERNON *(Eure)* oszlopfő 136
VERONA 36, 98, 132
— S. Zeno, torony 104
— — kapu 152
— — menekülés Egyiptombadombormű 173
— S. Marie Matricolare-székesegyház 57
— — előcsarnok, 90
— — kapuoroszlán 57
— — oszlopfő 149
VÉRTESSZENTKERESZT *(Komárom m.)* bencés apátsági templ. 31, 69, 70, XIV

Telegdy László

rendes tanár

Iparrajziskola 1902. 26 l.

u. o. 1903. 27. l.

u. o. 1904. 8. l. 23. l.

u. o. 1905. 16. l.

meghalt 1905. jan. 6.

Mértan tanár, Szabadkézi rajz és 14 év óta működött az intézetnél.

Telegdy László

Az "Irodalom" c. rovat közli, hogy a művész és Neogrády Antal művésztársa képeivel jelenik meg a Magyar Könyvtár Petőfi kiadása.

Képes Családi Lapok, Bp. 1901. juni. 8.
XXIII. évf. 23. sz. 368. lap

M.D.K.

Telegdy László

"Az irodalom kincsei" cimmel a lap "Irodalom" c. rovata felsorolja azokat a müvészeket, akik a "Remekirók Képes Könyvtára" köteteit illusztráljak. "Berzsenyi Dániel" cimmel kiadott kötet illusztrátorai között szerepel a müvész.

Magyar Salon, Bp. 1903. január. 38. kötet 420-421. lap

MDK

Telegdy László

Kaposi J: Dante a magy.művészetben. A Cél, 1910.
1.sz. 16 l.

M.D.K.

Telegdy László

A "Remekirók Képes Könyvtára" c. kiadvány megindításáról számol be a lap "Irodalom" c. rovata, s felsorolja az kat a müvészeket, akik az illusztrációkat készitették. Közöttük szerepel a müvész is.

Magyar Salon, Bp. 1902. jan. hó, XXXVI. kötet. 406-409. lap

Telegdy Károly
festő

M.D.K.

1901-ben megjelent Petőfi költeményeik illusztrátora

Nagy Iványi-Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952. 155 l.

Telegdy László

ar 1899/1900-tanévben
több magyar divatlapnak
illusztrációkat készített.

Iparrajziskola 1900
5. l. 19. l.
u. o. 1901. 25. l.

Csóka Sámuel, tanácsnok

VIII. 124.

Teleghy László

festő.

Illusztrálta Petőfi összes Költeményeinek 1900-ban (Lampel Róbert) Wodianer Fiai kiadásában megjelent kiadását

Uj Petőfi. Művészet (Szabó Béla). 1900. 1348 l.

Telegdy László festő

Kaposi Z. és Kuda J.

Nyugalmas órák.

Rajzok és elbeszélések

Telegdy László eredeti

rajzaival.

. minisztérium számvevősége.

Egyúttal elintézett szám: .....

.....

.....

.....

.....

Határidő: 190 .... évi ..... hó .... n.

Kiadóhivatalba érkezett: .....

Másolta: .....

Összeolvasta: .....

Kiadatott: .....

Előirat száma: .....

Utóirat száma: .....

Kiadás előtt:

Telegdy László

1888. Budapest.

1. Esõ elõtt. Olajf. 60 ft

Õszi Kiállítás II. 1888.

1890. Budapest.

(39) A Magas Tátra a Grébparkból tekintve. Olajf. 200 ft

(228) Nagy mosás. Olajf. 80 ft

Téli Kiállítás 1890

1891. Budapest.

(33) Szénaszüretés. Olajf. 80 ft

Téli Kiállítás 1891/92

Tókaj Sámuel

ötöd

XVIII. 97.

Telegdy László

1.

Ernst Múzeum aukcióiról

XXXII. 420 m

Bugnoy császári tábornok III. 122.

MDK

Telegdy László

Tájkép, of.

Ernst Múzeum aukciói XXX. 55.1.

Telegdy László

festő

arad

KKőL

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedélyc

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírása

8. sorsz. Műhelyi minta. — E

Telegraf k

Paris

Laird

Mary Laird

Telegdy László

László

Bmk 115

.....nevü munkás igazoltа

.....

a művezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Telegdy László

festő

adat nincs

Knick. II. 615. l.

Állatcsont, ősből VIII. 176.

Telegdy László

Universitäti lex. 772 l.

NOVEMBER

5

Tolegdy László

lásd

Dante alatt.

Gróf Lamberg F

szept. 28-án. Aláírása: "Die

Lamberg auf der Pesther Brück

nyelven.~Főv.Muz.Kat.V.45.-

Budavár ostrom

Főv.Kvt.Bq.769/255.-

Budavár ostrom

Kvt.Bq,769/133.-

Buda-Pest éjje

zel.Pest". A Hölgyfutár 1850.

Budavár ostrom

24-kén 1849" aláírással. Jelz

Telegdi László
festő

l.

Szinnyei. X.

984. l.

Többnyire

ILLUSZTR

Telegdy László
~~Akantisz Viktor~~

László

Színrajzai I.

984.L-

Petőfi Sándor. A helynek kalapácsa. Jánosvitéz. Bevezetéssel ellátta Bánóczi József. Képekkel ellátta Akantisz Viktor és Telegdi László

Bp. 1900. Magyar Könyvkiadó

163. sz.

2202. 2203.

MBK

Telegdy Ikona, ip.m.

kalotaszegi népviseletü bábuival szerepel.

A MIP Társ.karácsonyi vására. 1908 nov.21.
MIP 1908. 34 l. 1.

MDK

Telegdy M., ep.m.

7o729. Ujvári László, Gyarmat-u.61. toldalék.

Telegdi Miklos

MDK

1577-ben alapította a híres nagyszombati nyomdát. Ott nyomtatták Pázmány Péter vitatóit – magyari Istvánt tanuló irodáját 1603-ban 4-rét 295 l. Ábrája az ősnyomású címlap másolatáról a Gr. Szemle 1892. 11 f. 180 l.-an.

Fittinger K. Hazánk könyvnyomtatói 16.
Grafikai Szemle 1892. 11 f. 181. l.

Telegdi Miklós

~~Bornemisza Péter~~

~~Heltai Gáspár~~

~~Honterus János~~

Telegdi Miklós

Kiadatási kassal

compán nyomda-
tulajdonos volt Kolozsvár,
és sohasem nyomtatott
[illegible] magán a nyomda
keretét.

Gulyás Könyv

~~I-II~~ ~~50~~ 50+ / 238. l. 241

~~218~~

~~25 ct~~

~~Moguntiana (Fenek) h. n. VI. 205~~

MDK

Telegdi Miklós

nyomdatulajdonos

Gulyáskönyv 50, 238, 291 l.

MDK

?? T

Telegdi Miklós esztergomi nagyprépost

(Nyomdászattörténeti cikkben, nyomdászati tevékenysége kapcsán említve: 1577-ben nyomdát állított fel Nagyszombatban.)

Szekely János: Még egy jubileum. Alföld, Debrecen 1961. 3. sz. 163. l.

m.d.K.

Telegdi Miklos

nyomdaalapító

1577-ben alapította a nagyszombati nyomdát, a megkezdődött az Egyetemi Nyomda megjelenjedő történte. Legelső kiadványai köpl. genesal az első magyar Kalendárium Abra 464. lapon

Sanka Gyula, Csulai Cs. Géza ált. Az Egyetemi Nyomda története Magyar Grafika 1958. II. évf 6. sz. 461 l.

Telegdi Pap Sámuel

Könyvnyomdája

által

Kolozsvárott

1574-ben

Scitovszky prímás készíttette a főszékesegyház felszentelésére, 1856.
Lepold Katalógus 206. sz.

KEHELY,
aranyozott ezüst, lábán Kálvária, Feltámadás és passioeszközök. Romantikus díszű.
Mag. 000 cm.
Bécsi munka 1858-ból.

ÚRMUTATÓ,
aranyozott ezüst. Felső része hengeres üveg. Neogót stílű. Talpperemén: Josephus Abbas E. M. Strigon. Canonicus A: Diaconus Honth: ad Capellam sic dictam Bakacsianum fieri curavit 1858. Bécsi hitelesítő bélyeggel és Schiffer ötvösjeggyel.
Mag. 42·5 cm.
Schiffer bécsi ötvös műve, 1858.
Durguth József kanonok (1790—1872) készíttette a Bakács-kápolna részére.
Lepold: Adatok 33. l.

PÁSZTORBOT,
ezüst, részben aranyozva. Bécsi hitelesítő bélyeggel és S. REINER mesterjeggyel.
Mag. 170 cm.
Reiner bécsi ötvös műve 1858-ból.
Lepold Katalógus, 207. sz.

SCITOVSZKY PRÍMÁS ARANYKELYHE,
öntött, szentek alakjaival. Felirattal. Neogót stílű

Telegdi Pap
Sámuel

1.

Szentkúty Pál

Régi karai nyomdai
mintakönyvei.
Bp. 1940. 29 l.

Müemlékek Ors

Telegdi Pap

Sámuel

nyomdája

l.

Könyvkiáll. cuclr

139. l.

Budapest 1941 januári 28

...nyi István Urnak

Budapest

...napon belül nélkül	Egység ár	Összeg P	f
1 ont. kerfenyő-			
nagyas 130 cm			
hz.			
rolva élül sé-			
dőrostra.			
tartás szerint			
agyalt) palával.			
...rabunként	65	260	P.

MNK.

Telegdi Pap Sámuel
nyomdája

Tolfalusi utódjainak a ref. nyomda vezetésében:
Telegdi Pap Sámuel nyomdajegyzéje egy
nyitott könyv jobbra nyíló lapján: sorok
baloldalon: kis betűfestékező labda, a könyv
felett S.P.T. betűkkel.

Firtinger Károly: A kolozsvári nyomdászat története
Grafikai Szemle 1896 évf. 87. 127 l.

MDK

Telegdi Pap Sámuel nyomdája

1731 ig vezette Tollfalussikis Miklós által alapított nyomdát, mely annak halálával a ref. collegium birtokába került s ezt vette bérbe Telegdi Pap S. s egyesítette a már létező ref. nyomdával.

Fürtünger Károly: Hazánk könyvnyomtatói. Grafikai Szemle 1893. 7z. 119. l.

MDK

Telegdi Péter

könyvkötő

A debreceni kollégium könyvtárában lévő szépkötésü könyv örökiti meg nevét és munkáját 1750-ből.

Ö.J.:37 csodálatosan szép kötésü könyv.
A debreceni könyvkötők remekei.
HUJDUéBIHARI NAPLO . 1957. III. 10.

Telegdi Péter

könyvkötő

1750

Debrecen

l.

Könyvkiáll. emlék

230 l.

252 l.

4.

Megjegyezzük, hogy
családtagok azonnal int
sem dr. Probst Béla jegyz.
részéről utólagosan b
már helye nem volt.

A díjszirhely árát 12
most az ügy is el fog enge

Kelt Budapesten, 1904. j
d. B. másodelnök.

A h.

Telegdy Péter

debreceni könyvkötő

1750

1-

elhivom.

ek elkerülése végett elrendelem,

ványokra, kivonatokra és egyéb ok-

vezettessék: "Jelen bizonyitvány

a választói jogosultság igazolása

§-a alapján bélyegmentesen állitta-

./.

ágnak, hivatalnak s ezek alá köz-

tnek, illetve iskolának.

M.D.K.

Ns Telegdi Sámuel, festőmester

1822-ben miskolci mester volt/1822/

Domonkos Ottó: Adatok a miskolci festő céh megalakulásához/1822/. 82.old.

A Herman Ottó Múz. Évkönyve. III. köt. Miskolc, 1963

Telegdi Péter

Könyvkötő

Debrecen XVIII. sz.

I.

Romhányi

92. l.

93. l.

Telegdi Péter

Kinyitás Debrecen

I.

Romhányi

105. l.

IV.

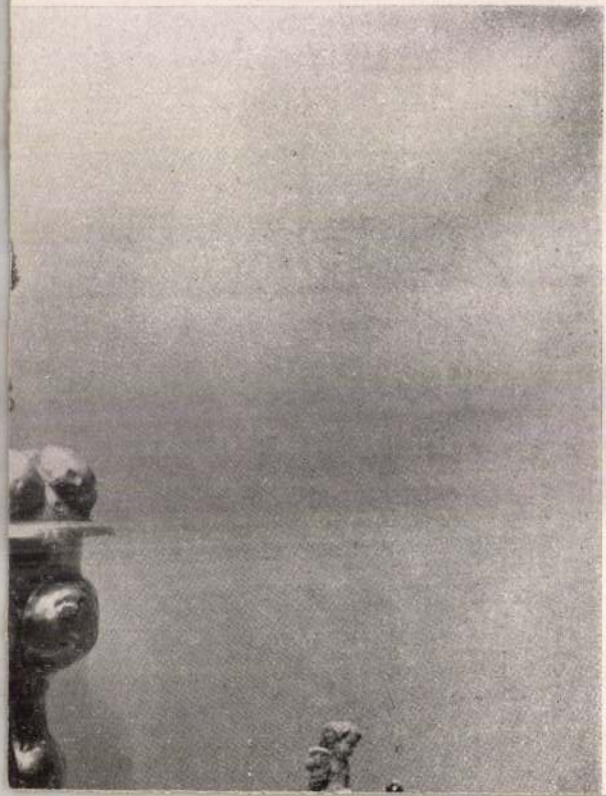

Telegdi Péter

debreceni könyvkötő

1750

l.

M. Bibl. Zeitschr.

1924. 44. l.

Telegdi Péter

debreceni könyvelő

a XVII. időben

Barátnőmé

Boy. l.

Telegdi Péter

debreceni könyvkötő

† VIII. 24

l.

Zoltai debr. mnyomda

17. l.

1944 Rednyánszky La

Shylock.

A bőrjára támaszkod
szembe néz. Egymásr
meist kimerészkve gm
tös haja, bajusza és ho
va vetett köpenye söté

Vászon, méretei

Vétetett az 1901: I
1900 koronán. (1/901.) E

Az elszámolást elfo
delet. (554/901.)

Félegyházi Péter

debreceni kőnyomdász

1.

Romhányi

XXXII. tábla

59

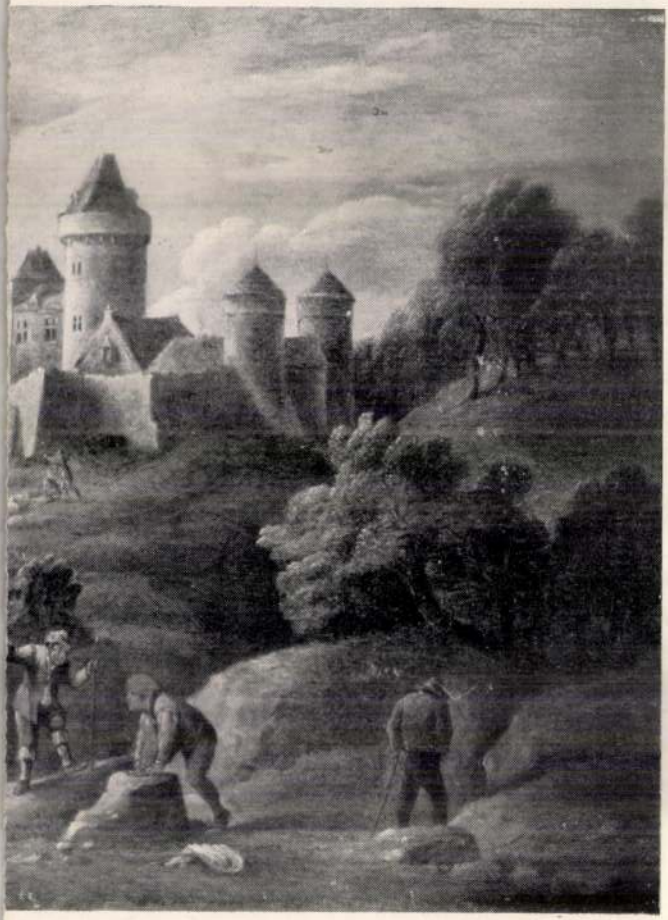

81

Telegdi Péter

debreceni könyvkötő

l.

Romhányi

284. l.

(Irodalommal!)

Telegdi Péter

debreceni könyvtáros

1750

Vajai Elemér, de-

breceni könyvtáros

Bibliographia. Ma-

gyarság, 1924

Febr. 24.

Telegdi Péter

debreceni könyvkötő

l. 1757 – 1759.

Csősz

367. l.

368. l.

48. Ereklyemuz.

zét keblébe dugta. Előrefésült haja fekete,
szürke. Ingé állógallérjának sarkai lehajt-
, atillája, vállra vetett prémgallérú és

m.
czi emlékek muzeumából (107/95. No 101).
iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

670

Telegdi Róth Ilus

Mimózák, olaj

Magy. képzőművészek egyesülete VIII. kiáll. N.Szal. 6916. márc. 23 l.

Teleghy Károlyné dr.né

vub. Vegh Ilona, festő

A magyarókeresztúri ref. templom régi fatornyának képe, festmény az 1890-es évekből.

Körül belül ugyanebből helyzetből

Teleghy Árpád festő

k. ár. 1894. aug.
akvarell 16×26 cm

Teleghy Ilona festő

k. ár. Meghamvasodott szabadmaidat az előbbi akvarell után.

Mind a három képet bemutatta Dobrentei László 1936.92, 93.l.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Tolegli Róth Ilus

1916. MKE kiáll. V. halom

Mimózák, olajf. 250.—

Torontál vármegye III. 175.

Telegdi Zoltán

1918/19 I.

Ferképzőmúzeum
140.1

Tata.

A középtért a bástyákkal
nek köröndjéről ágyúval tüzel
ből sorompos hid vezet; a hát
irata.

fölül középütt: DOTIS
jobbra: ad p. 410.

Rm., mér. a vk.
Urbinus: Türk. S

MDK

Telek Antal

Tájkép, of.

Tájkép, of.

Árverési Csarnok aukció Ért. 1934. szept. 58.l.

Telek Antal MDK

Tájkép lovakkal, olf.

Micsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Telek Antal

Virágos képével .....
szerepelt a Független Művészek Társasága
tárlatán.

P.H.930.X.5.

Telek Antal

"Csendélet" c. művével

.....

szerepelt a Nemzeti Szalónban a Független Művészek Társ.-nak kiáll.-án.

B.H.930.X.5.

MDK

Telek Antal

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Művésznáz, 1923. márc.

15 l.

MDK

Telek Antal, festö

360. Csendélet. Olf.

Bp.Mücs.-OMKT. Nemz. Képzömüv.Kiáll.1934.ápr.29.-jun.17
Kat. 16.1.

MDK

Telek Antal, festö

	Jolëva.	Jelzett.	Olf.
728.	Tájkép	"	"
729.	Tájkép.	"	"

Árverési Közlöny. Festm.,rajzok. 1936 okt.4. rk.sz. 44.1.

MDK.

Telek Antal festő

"Tájkép" /olaj/
"Külváros télen" /olaj/

Árverési Közlöny 4.sz.1939. december.
48.l.

MDK

Telek Antal, festö

Téli hangulat. Olf.

Tavaszi tárlat.1923 ápr.-máj. MIKT-Műcs. Kat. 39.l.

MDK

Telek Antal, festö

Ködös reggel. Olf.

Tavaszi tárlat. 1923 április -május. OMKT-Műcs.
Kat. 48.1.

MDK

Telek Antal, festö

Külvárosi utca. Olf.

Tavaszi tárlat.1923 ápr.-máj. OMKT-Mücs. Kat. 46.l.

MDK

Telek Antal

Kukoricaszár kupacok, of.

Árv. Csarnok, 1940. jun. 94.sz. 4o. l.

MDK

Telek Antal, festö

Tanya télen. Olf.

Tavaszi Tárlat. 1923. ápr.-máj. OMKT-Mücs. Kat. 3o.l.

Telek Antal MDK

Téli hangulat, olf.

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

Telek Antal MDK

Téli napsütés

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Telek Antal MDK

Erdő

Műcsarnok 1926. Őszi kiállitás

Telek Antal MDK

A völgy

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Telek Antal MDK

Az Ipoly medre

Mücsarnok 1938. Szent István kiáll.

MDK

Telek Antal

Tájkép, of.

Árv. Közl. 1929. jun. 4.rk.sz.
31 l.

MDK

Telek Antal, festö

Ipoly medre.
Csendélet.

Nemz.Szal.-A Független Müvészek Társ.-III.kiáll.
1930.okt. Kat.

TELEK ANTAL

Nagybányai táj. Olajf. 35x48.

Árverési Közlöny 1940.okt.4.sz.rendk. 36.oldal.
95.aukció

TELEK ANTAL

Akttanulmány. Olajf.

Képzőm.Társ.1911.tav.kiáll.kat. 4c.oldal

Telek Antal MDK

Est a réten, olf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Telek Antal festőművész

A völgy

Csendélet

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. Mucsarnok 1934.

Telek Antal, festőm. MDK

960. Tájkép. J.l.j. Olf..

961. Külváros télen. J.l.b. "

Árverési Csarnok aukció 4.sz. 1931.dec.
Kat. 48.l.

Ιστίαν Ναυτικήν Ανώνυμον Εταιρείαν.

Ακτή Δημητρίου.

Κατάστημα Ξενοδοχείου Μεγάλη Β.Β. 1951 Ιουν. 999.

Κανάγκαρος Γεώργιος. Τ.Τ.Δ. " 201.

Κανάγκαρος Γεώργιος. Τ.Τ.Δ. " 202.

Ιστίαν Ναυτικήν Ανώνυμον Εταιρείαν.

Ακτή Δημητρίου.

Telek Antal MDK

Erdő, olf.

Műcsarnok 1926 őszi kiállitás

MDK

Telek Antal, festöm.

957. Tájkép. Olf. J.1.j.
958. Falusi táj. Olf. J.1.j.
959. Virágos rét. Olf. J.1.j.

Árverési Közlöny.1929.ápr.3.rk.sz. 37.1.

MDK

Telek Antal

Akttanulmány. Olajf.

KMT 1911. tav. kiáll.

MDK

Telek Antal

480-482. Tájkép, of.

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74.sz. 32 l.

Telek Antal MDK

Ab Ipoly medre

Műcsarnok 1938 Szent István kiállitás

Tóth Antal

csendélete kitüntető elismerésben
részült az ősi Kiállításon.

Független művészek Társ. (Nemz. Szal.)
P.H. 931. XI. 22.

Telek Antal

igen finis kanyulatu Tavaszi Tárlatokkal szerepel. (Kisdl. Neuv. Sz.)

(--o): Független Művészek Társasága.

P.H. 931. XI. 15.

Telek

néhány pondélete a tárlat anyagából
Szivárik.

(gy.t.): Független Művészek kiállítása. (N.Sz.)
8 óra. 31. XI. 15.

MDK

Telek Antal

Tájkép, of.

Árv. Közl. 1939. szept. 4.rk.sz. 91.sz.
3o l.

MOK.

Telek Antal, festő.

Őszi csendélet,	of.
Öreg kőrtefa,	of.-
Rácsos rózsa,	of.-
Fadászrsakuány,	
Tavasz	of
Csendélet	

Nemz. Szalon. - A Független Szín. Társ. - V. kiáll.
1931 XI. - Kat.

MDK

Telek Antal

Jolsva, of.

Árverési Közl. 1937. 2.rk.sz. 81.sz.
38 l.

Telek Antal MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

MDK

Telek Antal, festö,.

868. Külvárosi részlet télen. Olf. 30x40 J.l.b.

869. Tájkép. Olf. 25x28 J.l.j.

Árv. Csam. 1932. 1.rk.42. 38.1.

61. 2. márc.

MDK

Telek Antal, festőm.

Márciusi hangulat. olf.

Műcs.-OMKT.Tavaszi kiáll.1921. Kat. 6.1.

MDK

Telek Antal

Leány gyümölccsel, of.

Mücsarnok 1912. tav. kiáll. kat. 61.l.

Telek Antal

MDK

Leány gyümölccsel, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Telek Antal, festőm.

642, Hegytetőn. Olf.

Képzőm. Társ.1912/13. téli kiáll. Kat. 89. l.

Telek Antal MDK

Flótás, olf.

Műcsarnok 1910. tavaszi kiállitás

Telek Antal MDK

Dunaparton, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MD K

Telek Antal, festőm.

409. Leány gyümölcsecsel. olf.

MNT 1912. tav. kiáll. Kat. 61. l.

MDK

Telek Antal

v. Szabados B.: A győri képzőm. kiáll. Képzőművészeti Közlöny 1939. jul. 7.l.

Telek Antal

MDK

Havas udvar, olf.

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

Telek Antal MDK

Tanya télen, olf.

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Telek Antàl

Téli hangulat, olf.

Műcsarnok 1922 őszi tárlat

Telek Antal MDK

Téli hangulat, olf.

Mücsarnok 1923 tavaszi tárlat

Telek Antal MDK

Külvárosi utca, olf.

Mücsarnok 1923 tavaszi tárlat

Telek Antal MDK

Téli napsütés, olf.

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Telek Antal, festőm.

323. Flótás. Olf.

Képzőm. Társ. 1910. tav. kiáll. Kat. 42. l.

Telek Antal

MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

Telek Antal

MDK

Hegyi táj, olf.

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

Telek Antal MDK

Épitkezés, olf.

Műcsarnok 1913_14. téli kiállitás

Telek Antal MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

MDK

Telek Antal, festőm.

Téli táj. Olf. 25x2o. J.l.b.

Nyári hangulat. Olf. 48x38. J.l.j.

Árv. Közl. 193o. 4.rk.sz.55.szám., 35.l.

MDK

Telek Antal, festöm.

Tájkép. Olf. J.l.j.

Árv. Közl. 1931. 3.rk.sz. 69.l.

MDK

Telek Antal

Tájkép, of.

Őszi táj, of.

Árverési Csarnok aukcio kat. 1933.okt. /3.sz./
35.l.

MDK

Telek Antal

Cséplés, of.

Fóti részlet, of.

Árverési Csarnok aukcio kat. 1933.okt. /3.sz./ 35.l.

Telek Antal MDK

Ködös reggel, olf.

Mücsarnok 1923 tavaszi tárlat

Telek Antal

MDK

Szénahordás, olf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

MDK

Telek Antal

Mogyoródi völgy, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 12.1.

MDK

Telek Antal

Városligetből, of.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 48.l.

MDK

Telek Antal

Alkony, of.

Képzőm. Társ. 1909/10. téli kiáll. kat.
46.l.

MDK

Telek Antal

Délután, of.

Képzőm. Társ. 1909/1o. téli kiáll.kat. 46.l.

MDK

Telek Antal

Hegytetőn. Olajf.

KMT 1912/13. téli kiáll. 8o.l.

MDK

Telek Antal

Tájkép, of.

Árverési Közlöny 1939.4.rk.sz. 30.l.

MDK

Telek Antal, festöm.

Jelsva. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1937. 4.rk.sz. 37.l.

Telek Antal MDK

Márciusi hangulat, olf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Telek Antal MDK

Téli hangulat, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Telek Antal

Képzőművészet 1935. 3.1.

MDK

Telek Antal, festöm.

Dunaparton. Olf.

Műcs. 1911-12. évi téli kiáll. Kat. 84. l.

Telek Antal MDK

Szénahordás, olf.

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

Telek Antal, festöm.

886. Tájkép. Olf. Jelz.

887. Tájkép. " "

Árv. Közl. 1936.márc. 76.sz.2.rk.sz. 52.l.

Telek Antal

MDK

Est a réten, olf.

Műcsarnok 192o-21 téli kiállitás

MDK

Telek Antal

Délután, of.

Mücsarnok 1909/1o. téli kiáll. kat. 46.1.

MDK

Telek Antal

Alkony, of.

Mücsarnok 1909/1o. téli kiáll. kat. #9 46.1.

MDK

Telek Antal

Külvárosi részlet télen, of.

Tájkép, of.

Árverési Közlöny 1932. 1. rk. sz. 38.1.

Telek Antal
Téli hangulat, olaj

Őszi Tárlat. Mücs. kiállitása. 1922. nov.
28 l.

MDK

Telek Antal

Nagybányai táj, olaj

Árverési Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96.auk.
1.

33

MNK

Telek Antal

Tájkép, olaj

Árverési Közlöny, 1939. 3.rk.

34 l.

Telek Antal
Tájkép, olaj
Tájkép, olaj

Árverési Közlöny, 1936. május. 2.rendk. sz.
52 l.

Telek Antal

pesti Fők Postmester.

1934. nemr. képr. kiáll. 360.

Rövid kajat, bajusz és körszakáll lord.
évő gombol, melyekből csak három lát-
lan ~~a~~ négy sorban:
s Zamietzky etc. Kosaccorum
rum

alkeretet véve 7: 5.5 cm.
nica. Zu finden ~~b~~ in Nürnberg. Bei
n 1663."

).

152/93 N° 50

Tellek uhtap

Thieme Becker

XXXII. Stól

II. Rákóczi Ferenc
által a felkelés meg-
kezdésének emlékére
veretett érem, Varon
Dánieltől.

Ugyanannak
[illegible]ára.
[illegible]ány és
[illegible]züst.)

II. Rákóczi Feren
érmének hátlapj
(Arany, ezüst é
bronz.)

MAGYAR- ÉS MAGYAR VONATKOZÁSÚ EMLÉKÉ

Ugyanannak
hátlapja.
(Arany és
ezüst.)

II. Rákóczi Ferencz
által a felkelés meg-
kezdésének emlékére
veretett érem, Varon
Dánieltől.

II. Rákóczi Feren
érmének hátlapj
(Arany, ezüst é
bronz.)

MAGYAR- ÉS MAGYAR VONATKOZÁSÚ EMLÉKÉ

Jelek Antal

Árverési Csarnok aukciós Cat.

37. sz. 1927 márc.
38 sz. 1927 máj.
39. sz. 1927. okt.
40 sz. 1927. dec

926 Ismeretlen német v. osztrák
mester a XIX. századból.
Szárnyas lakmározó nők. Rk.

K. 1. — 132 m. 102 sz.

Iclek Antal

1906/7 I., 1907/8 II. - 1911/12

Ferképzomfoiskévk

1 kötet

T. 4617.

innen, a hol a templom válik ki,
háttérben hegyek hullámzanak.

).

Tolek Antal

1911/12. I. ötödontálbeli műveszmű - Ferenczy Károly

1911/12. II. ötödosztálybeli n.o.

Leszih Andor VI. 167

Nógrád m.

Telek Antal

szül. Ipolytarnóczon / 1887.
dec. 28-a rk.
Az 1909/10 I. hármadosztály-
beli rendes növendék
dér. 6 polg. és Kötg.
tanfolyamot végzett.
Tanára Ferencry Károly.
1909/10. II. félév, 3 osztály
Ferencry kürtjénél.
1910/11. I. negyedosztálybeli
rendes növendék. Ferencry K.
1910/11. II. félév. negyedéves
Ferencry kürtjénél, Einer
féles tanulmány.

Koré Zsigmond, festő.

18. sz.

III. 203.

VII. 242.

Telek adatai

Mitrovanek fekvése Bpest

1909-10. téli ülés. 266, 283

1910. tav. ülés. 323

1911. tav. ülés. 328, 538.

1911-12 jub. ülés. 818. lebegés

1912. tav. ülés. 409

1912-13. téli ülés. 642

1913-14. téli ülés. 419, 677

Archimedes X. 52.

Telek Antal

1910. dec. kiáll. Neureth'halom
Geisha, olasz. 100.—
1914. dec. kiáll. u.o.
Csendélet, olasz. 200.—

Üvegedények a besztercebányai múzeum-

ban III. 218, 219

Telek Antal

festő, 1881. Iparművészeti Főiskolán, majd a Mintarajziskolában tanult. 1901–1906 között katonai szolgálatot teljesített, majd a Képzőművészeti Főiskola növendéke lett. 1911-ben állami ösztöndíjjal Olaszországban járt, ahol elsősorban Firenzében képezte tovább magát. 1909 óta állít ki.

Kieck II. 615. l.

Altat esout IX. 82.

Telek Antal

1910. Téli tájk. Művészház

Részlet a városligetből.

400 K.

~~Anglia X 43~~

Telek Antal

Mácsamok

1914. tav. Kiáll 237, 436

1915. tav. Kiáll 78

1920-21. tél Kiáll 25, 502

1921. tav. Kiáll. 86

1921. ősz Kiáll 220

1922. jún. Kiáll 428

1922. ősz Kiáll. 395

1923. tav. Kiáll 399, 546, 695, 712

1924. tav. Kiáll 498

1924. ősz Kiáll. 370

1926. ősz Kiáll 590

~~Angleterre~~

~~Anglia~~ (~~II. 147, 183, 184, 189.~~

Telek Antal

1909. tavaszi

Részlet a Városligetből,

olaff. 150 K.

Ónoldovai Dunasziget V. 193.

Tellek Antal

från

Föl, Tamais 4.12

1922, Frygetten Gunderich

Kiäll. Nemeth Halon

1668-909-7
Titkári-szoba.

132. Asztal. (Kármsés

Egy darab puhafa asztal, barna szinre festve, hat lábbal, ezek között keresztfákkal és két zaros fiókkal.

Méretei: 85 cm. magas, 97 cm. széles és 250 cm. hosszu.

Becsértéke..... 40 K

Lásd az 1897 évi 127 sz. nyugta 22 tételét.
Régi leltári száma 199.

A BUDAPESTI
PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI INTÉZETE

Mücs, kiáll, 1910 tól
Pipics 12 f. K.

Tolnai Antal
Pécs

A BUDAPESTI PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI INTÉZETE

Meghívó

Brinckmann A. E. berlini egyetemi tanárnak a bölcsészeti kar (VIII. Múzeum-körút 6—8. sz.) XII. sz. tantermében f. évi május 2-án, szerdán déli 12 órakor „Das Werden der deutschen Kunst des 18. Jahrhunderts" címmel tartandó előadására.

Az előadást vetített képek kísérik.

Gerevich Tibor
egyetemi ny. r. tanár,
intézeti igazgató.

Telek József

ötvös

1897

Einnisk 1930

89. l.

Dr. Tihamér Lajos s.k. minis

Telek Mária grafikus

szül.1923.Concelles-les Lens-ben/Franciaország/.

Angyal Tatabánya

I.

Nagyságos
Medvey Lajos okl.
gépészmérnök úrnak

Budapest

XII. Gömbös Gyula-
út 7. a. II.

Értesítem, hogy „Veredő"
Budapest II. ker. Mester-
kürtelhez c. könyvét a
MOB könyvtára részére
megkaptuk.

Kérem, hogy a 4 P 20 f
vételárról szóló, szabályze-
rien felbélyegzett nyugtát
beküldeni szíveskedjék.

Budapest, 1939. január 19.

II.

Kiadóhivatal Borbély József

Telek Mária
festő

M.D.K.

A kiállításon bemutatta műveit

Székely Zoltán: A Komáromi megyei képzőművészek
Művészet, 1961. augusztus, — 39 l.

NEN

TELEKES JOSEF, szürszabómester

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város X/III.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ 1,2./ V. szürszabó. 266.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Teleki Lajos

kutatóterv

1918

Írmisk 1930

89. l.

A Műemlékek Országos B i z

Telekesy épitész

régi székesegyház

Voit Eger

Tolekfalvi védbarlang

Udvarhelyszék

l.

Gyaali I. 101. l.

Teleki
szobrász

Mücsarnok Téli Tárlata - szobrával szerepel. Portré

8 órai Ujság 1931.XII.20.

Teleki

Kincsével hozzájárul a
Múzeum jubiláló kiállí-
tásához

Ltár. 976 V. 3.

Teleki Árpád

Geboren zu Zolna am 4. Juli 1909, absolvierte im Jahre 1931/32 den VI Jahrgang der Kunstgewerbeschule.

Iparművészeti iskola SD over pibilerumara Resitett brom plarelt. 1930.

Ha Pmagyarem 450 l.

T. 1681.

hölgy főkötőt és magas derekú
entyüvel, mig a gyermekek kö-
nykalapot, Zrinyikét és zuáv nad-
sz Popeline ruhát és piros cachemir
flanel blouset és nadrágot, a ját-
hát hord. A háttérben függöny,
látszik. Felirata:

P
y divatlap XXIVdik számához
ZMIK ruha készitési terméből
llinics gyermekruha divattárából.

rund, Pest 1867.
15én 1867.

cm.

Teleki Antal

Zoltai-Zeihrer, Wittlich Eperjesi Károly, Wellmann Róbert, Tölgyessy Artur, Teleki Antal, K.Spányi Béla, Rottmann Mozart, Poll Hugó, Pentelei Molnár János, Pap Emil, Matkovics Béla, Madarász Viktor, Kövér Gyula, Kovács József, Knopp Imre, Kiss Rezső, Kézdi Kovács László, Kacziány Ödön Juszkó Béla, Halmi Artur, Gyügyei Nagy Zsiga, Glatter Ármin, Gergely Imre, Ferenczy Valér, Basch Gyula, Aggházy Gyula művészek mutatták be műveiket a Mücsarnok jubiláris téli tárlatán.

Teleki Antal: "Dunaparti kép"-e jól megfogott levegőtávlatával kiváló"-mondja kritikájában Orbán Dezső.

ÉLET, Bp. 1912. jan. 7. IV.évf. 1.sz. 25-27. lap.

Telek Antal

Kukán Géza művészeket biztató debütánsoknak nevezi Tövis: "A Műcsarnok tavaszi tárlata" c. kritikájában, kiemelve a két művész munkáját.

A HÉT, Bp. 1910. ápr. 3.
XXI. évf. 14. sz. 230. lap.

TELEKI ÁRPÁD, éremművész

A kigyós bot az orvosok emblémája.
Teleki Árpád érmén, amit 1926-ban az Embervédelmi Kongresszusra készitett egy emberpárt látunk, akiket a hátuk mögött leselkedő halál figurája mellett az életüket védelmező Aszklepios is kisér. 13.old

DR. VARANDAI GYULA: Aszklepios és a kigyó az magyar orvosérmeken 11.old

A Magyar Numizmatikai Társulat évkönyve, 1970. Bp.

TELEKI ÁRPÁD, szobrász

Szigeti István, aki a lapban a szobraszokkal és éremművészekkel foglalkozik, többek között Telekit is keresi. Aki közelebbit tud róla, kéri annak közlését. 16/144/.old.

HIREK-KÖZLÉSEK:

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből. XIV. évf.
------ 1958. 9. szám. Bp.

M.D.K.

Teleki Arpád ötvös

Munkájáról készult kép az Iparm.Isk.Evf.-ban

Iparművészeti Iskola Evkönyve 1880-1941.
Bp.1942. XXVI.1.

MDK

Teleki Árpád IV.éves ötvös

Érem.Repr.XXVI.old.-on.

Iparmüvészeti Iskola Évkönyve 1880-1941.
Bp.1942.

Teleki Árpád

özvegy

1926-32

Iparm. Isk. Évk.

1930-34-46. l.

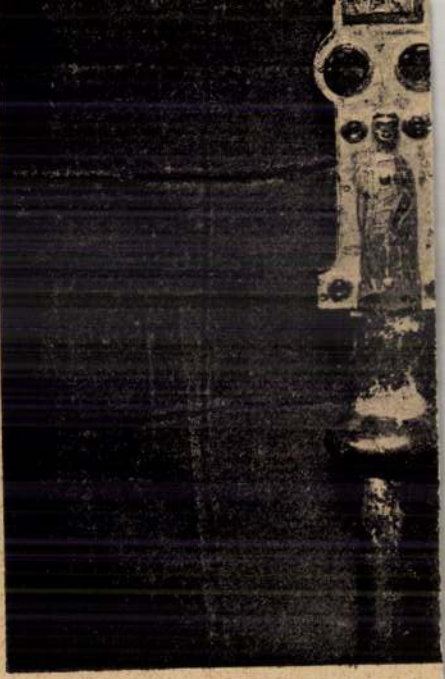

234. kép. *Körmeneti keres*

Teleki Árpád

Rézdombormúve és "Tábortűznél" c. bronz-plakettje az ujpesti tárlaton.

Függ. 934.VI.3.

Teleki Árpád

ötvös

1932. makoklevelet nyert

jó

Iparm. Isk. Évk.

1930-34. 48. l.

Teleki István

Összes
1926-29

Címiska 1930

89. P.

A miniszter rendeletéből:

osztálytanácsos.

A hivata

Tolcki Árpád

ötvös

l. Iparmüs Évk.

1930-34. 42. l

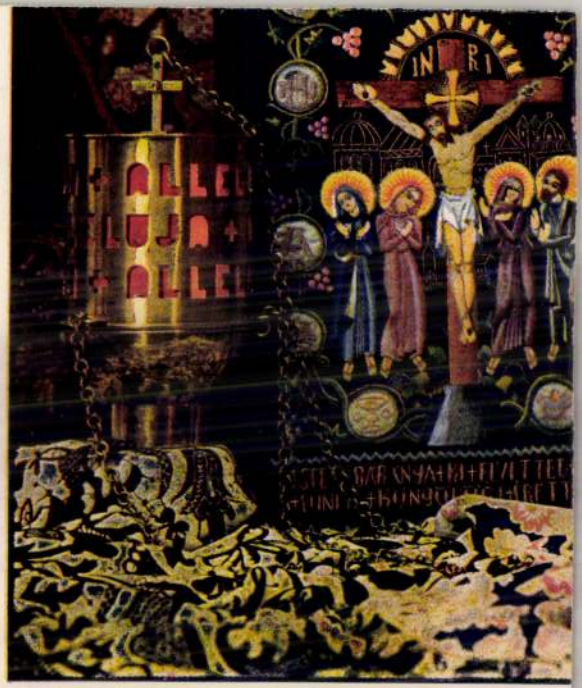

SZEMELVÉNYEK AZ ORSZ. MAGY. KIR. IPARM
ALKALMÁBÓL RENDE

A színes melléklet kliséit

Teleki Béla

műemlékek

és

Kiss Elemérné

M. l.

t.

: medrének kialakulása.

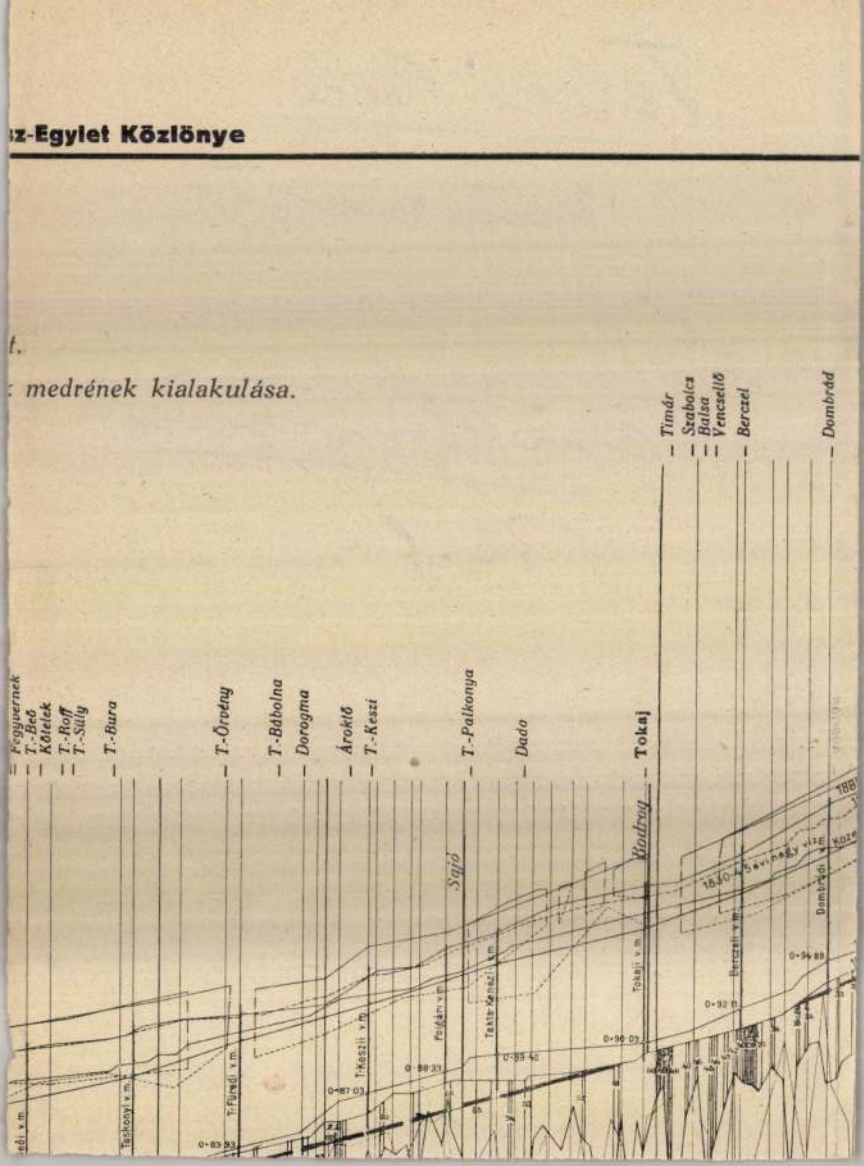

MDK

Teleki Bella, Teleki Ralph, Varga Nándor.

Négy erdélyi művész kiállításának
katalógusa. 1935.máj.22.-től jun.2.-ig.

a negyedik művész: Illyefalvi Lőte Eva.

Nemz. Szal. kiállításai 1935-ben.

MDK

Teleki Bella

Szendergő, paszt.
Délután, "
Póli, "
Interieur, "
Fák alatt, "
Imádkozó leány,"

Erdélyi Müvészek. N.Szal. 1922. márc. 7-8 l.

Teleki Béla

Csendélet porcellán kutyával, olaj
Kandalló mellett, olaj
Zongora mellett, "
Ősz, "
"Druschki", "
Dahliák, "

Erdélyi Művészek. N.Szal. 1922. márc. 7-8.l.

MDK

Teleki Bella

Rózsák, olaj
Csibi, "
Nyirfák, "
Almák, "
Este a hegyekben, olaj
Asterek, olaj

Erdélyi Művészek. M.Szal. 1922. márc. 7-8 l.

Teleki Béla

Zsuzsi néni, ~~olaj~~ paszt.
A nagy karosszékben, olaj
Kikelet, paszt.
Hegedülő leány, paszt.
Mosogató leány, "
Terasse, "

Erdélyi Művészek. K.Szal. 1932. márc. 7-8 l.

MDK

Toleki Bella

Az éhezők
Petuniák, olaj
Bazsarózsák, "
Nyár, "
Rózsák és őszirózsák, olaj
Crocusok, olaj
Tó, olaj
Erdélyi Művészek. N.Szal. 1922. márc. 7-8 l.

MDK

Teleki Bella

Juhász, olaj
Irisek, "
Szénásszekér,"
Sziző leány, paszt.
Leány a tükör előtt, paszt.
Szamos partján, olaj

Erdélyi Mivészek. N.Szal. 1922. márc. 7-8 l.

MDK

Teleki Bella

Krizantémek, olaj
Tavaszodik, "
Gyümölcsök, "
Napos ut, "
A kedvenczek, "
Kertrészlet, "

Erdélyi Mivészek. N.Szal. 1922. márc. 7-8 l.

gr. Teleky Bella

Szerepelt az Uránia-ban rendezett nőkelő
művészeti kiállításon.

N. M. 1939. III. 8.

Teleki Béla grófné

Teleki Ralph

festő-

László Károly

Műcsarnoki Szalon

(Kolozsvár) 1930.

V. cs. - 3 - 4. sz.

20 - 21. l. képével.

MOB Könyvtárban

megvan ez a

szám!

A választókerület-, szavazó-kör- és
kozó felső sor nem töltendő ki, a k

.....választó kerület. .....szavazó

ÖSSZE/F

A VÁLASZTÓI JOGOSÚLTS/

1. Az alkalmazott családi- és utóneve: .....
2. Állása, vagy foglalkozása:.....
3. Lakóhelye Budapesten.....kerület.....
4. Ha nem lakik Budapesten, hanem vidéken s
   (hivatalának) helye:.....kerület.....
   s lakóhelye:.....község.
5. Születési éve: .....
6. Törzsfizetése: .....korona.
7. A bejelentett alkalmazott fel volt-e véve az
   Budapesten?.....; mely közigazgatá
8. Tud-e írni és olvasni? .....

MDK

Teleki Bella, festö

Virágcsendélet. Jelezve. Olf.Vászon.
Virágoskert. " " "

v. Ernst Muzeum VI.müvészeti aukció. Kiáll.1947.okt.
Kat. 28.1. 12-19.

Teleki Béla grófnő
festő

l.

Justh Zsigmond
naplója. Sajtó alá
rendezte Hellán Gábor.
Bp. é. n. 249. l.
369. l.

Pecs VIII. 161

MDK

Teleki Bella

Juhász, repr.

Képzőművészet 1935. 85. sz. 116.1.

MDK

gróf Teleki Bella, festöm.

Munkácsy tanitvány, /gróTeleki Ralph/ édesanyja/
Érdekes, ragyogószinü munkákkal szerepel.

Bethlen Margit: Négy erdélyi müvész kiállitása.
Nemzeti szal. -Pesti Hirlap. 1935 máj.23. 12.1.

-MDK

Teleki Bella grófnö, festöm.

T.Ralph édesanyja. Csendéletei, tájrészletei megállapodott kifejezésmódról tanuskodnak.

Nemz.Szalon. Négy erdélyi származásu müvész kiáll.-a. Erdélyi müvészek. - P.N. 1935 máj.23. 13.1.

MDK

gx.

Teleki Bella

Tóth István: gr. Teleki Ralph és Teleki Bella kolozsvári képkiállitása. Pásztortüz, 193o. 6. sz. 142 l.

gr. Teleki Bella, festöm.

44. "Napos ut" A kiállitás egyik legszebb darabja.
42. "Bazsarózsák"
43. Szánkázók.
Téli sport. Ragyogó szinpompa fogja meg XXX az embert.

Tóth István:

Gr.Teleki Bella és gr.Teleki Ralph kolozsvári kiáll.- Pásztortüz. Cluj-Kolozsvár. 1930. márc.23. XVI.évf.

MDK

gr. Teleki Bella, festöm.

53. "Az ut" Inkább szinezett rajz hatásu kép.
59. " Aranyesö" Valóságos szinkompozició.
Régebbi dolgain a rajz , a forma, a rézzlet az uralkodó, ujabb dolgain az ember, a szin érdeklik.

Tóth István:

Gr.Teleki Bella és gr.Teleki Ralph kolozsvári kiáll.-a. Pásztortüz. Cluj-Kolozsvár. 1930. márc.23. XVI.évf.

MDK

gr. Teleki Bella, festöm.

83. Arckép. Nemes egyszerüsége, ruha, prém pompás anyagszerüsége meglepö.
56. Folyó mentén. Összefoglaló készség nyilatkozik meg e képen.

Tóth István:

Gr. Teleki Bella és gr. Teleki Ralph kolozsvári kiáll.- Pásztortüz. Cluj-Kolozsvár. 1930. márc. 23. XVI. évf.

MDK

gr.Teleki Bella, festöm.

gr. Teleki Mihályné kendi-lónai vendégszeretö kastélyába érdekes vendégeket várnak. Liszt Ferencet, Munkácsy Mihályt nejével gr.Zichy Jenöt. /Rogeard fr.tudós és Horváth Ignácz müegy. tan. is itt időznek.

A háziasszony leánya, ki Munkácsy vezetése mellett képezi magát a festészetben.

Érdekes vendégeket várnak.....
Vas.Ujs. 1879. 484.l.

Teleki Béla grófnő

festő

Párisban tanult festeni, Munkácsy tanítványa volt. Egyideig Iparát fordította a művészetnek. Később újult erővel kezdett dolgozni. Művei: arcképek, virágképek. Teleki Ralf festő anyja. Fiával 1930. Kolozsvárt közösen kiállított.

Magyarország.

1930. márc. 14.

(T. és Teleki Ralf gróf képkiállítása.)

U. 3243

Székesfehérvár, városház

43

ágos Bizottsága

ny { száma: 54'456/1943.III.1. 19
kelte: III.24 1943
beérkezése: III.26. 1943

ek száma:

elintézett szám:

áma: 447/1943

záma:

sta:

Teleki Bella
festőművész

MŰVÉSZET

HORTHY MIKLÓSNÉ A NEMZETI SZALONBAN

Horthy Miklósné, a kormányzó felesége megtekintette a Nemzeti Szalon helyiségeiben a *négy erdélyi művész* kiállítását és elismerésének adott kifejezést. A főméltóságu asszonyt *Hubay* Andor és *Kézdi Kovács* Elemér fogadta. A magas vendégnek különösen *Teleki* Bella és *Ralph* erdélyi tájképei, *Löthe* Éva Mussolini-fejé és Madonnája, továbbá *Varga* Nándor történelmi fametszetei tetszettek.

1
2

Magyarság
1935. VI. 1

	Pengő		Pengő	
en				
Le a bevételt				
Kifizetendő összeg				

30. sorsz. Könyv. minta. — Pallas nyomda, Budapest.

sztály:

.....

A fizetés $\frac{\text{készpénzben}}{\text{cheque kibocsátásával}}$ megtörtént

193..... cheque száma .....

A főpénztár:

.....

gróf Teleki Béla, Pest

Pásztortűz, 1927. 18 sz.

431. l.

Szilassy Dezső dr: gróf Teleki Ralf, a magyarországi festőművész

Tekki Pella, fest.

Pantomim, 1930. 6 or.

142. l.

Tóth István: gróf Tekki Pella és gróf Ralf hotesvári kipróbálta-tása.

Táblakép

Telcki Béla gróf, Telcki Sándor

archaeol.

Budapesti Hírlap 1892 II. 27

5 hasáb. k. o. Kiállítási ügy

Teleki Bella

Uj Magyarság 193

lékot kap a Méray tehertaxi rt.-tól.

Az őstermelők, kereskedők és kisfuvar
sok érthető megdöbbenéssel fogadták az
rendszert, amely elsősorban *lényegesen dr*
gább, de ezenkívül *szegény emberek keny*
rét veszi el egyik napról a másikra. Az
rendszer bevezetése nem is ment sima
hangos és tumultuózus jelenetek folytak
sőt a gazdák egy csoportja *valóságos ké*
tusába keveredett a hajózási alkalmaz

témához és a naturalista hangulatokból áradó jelenetek megrögzítéséhez. Festészetében van valami, ami eszébe juttatja az embernek a vidéki kastélyok falain, folyosóin látott képeket: a sokszínű csendéleteket, kastélykertek részleteinek pázsitos, ligetes világát és egy-egy otthoni hangulat megörökítését: a kandalló mellett üldögélőket, vagy pedig a karosszékben gubbasztó kislányt. Ezek legnagyobbrészt Teleki Bella grófnő témái, nem nagyigényű megoldásokkal, hanem inkább a mélyen érző, szabályokhoz ragaszkodó művészlelkű asszony szemszögén át levetítve. Fia, Teleki Ralph már többet mond, többet ad, anélkül, hogy rá lehetne mondani a kiegyensúlyozottságot. Sok festményén és főleg grafikai munkáin, amelyeken Erdély egy-egy részletét örökíti meg, Kós Károly nagyon erős hatását lehet érezni. Máshol pedig egészen elszabadul ettől a hatástól, százszázalékos impresszionista lesz (Gyilkos-tó), hogy a következő festményén már a naturalizmus erős motivumai mutatkozzanak (Pásztor). De mindettől eltekintve: egy befelé élő meleg szív szól felénk és igazi és becsületes művészkéz vonalai hirdetik a tudást. Tájképeiben adja a legtöbbet, talán azért, mert nagybányai studiumai vésődtek bele a legjobban és fogták meg ott a lelkét a színek, a reflexek, a tájak ezer és ezer témát adó szépségei.

Illyefalvi *Lőte* Éva régi ismerősünk. Annak a fiatal szobrászgenerációnak a tagja, amelyik komoly munkákkal lépett pár esztendővel ezelőtt a nyilvánosság elé. Kiállítója a Műcsarnoknak és nyugodtan lehet mondani, hogy minden egyes kiállításra hozott munkája megérdemelt elismerést aratott. Az a gyüjteményes anyag, ami itt van most tőle a Nemzeti Szalonban, még jobban megerősíti művészetét. Semmi felesleg, zárt, tömör formák, harmonikus előadásmód jellemzik legjobban szobrászati tudását és művészeti törekvéseit. Néhol érezni rajta (Ügető ló, Attila) az arhaikus szobrászati iránynak nálunk annyira kiváló mesterét, Medgyessy Ferencet, aki az egyszerűség klasszicizálásának kiváló útörője. Mintha Lőte Éva is tőle nézte volna el azokat a szépségeket, amelyek nem a külsőséggel, hanem az egyszerű elosztásokkal akarnak hatni és hatnak is.

A negyedik kiállító: Varga Nándor Lajos, Olgyay Viktor utóda a budapesti képzőművészeti főiskolán. Grafikai anyaga nagyszerű és elsőrangú kollekció, méltóan

bajtársi törzs által kezdeményezett mozgalomnak, amely a tanya népének művelődési előbbrevitelét és a nemzeti életbe való szerves bekapcsolását tűzte ki céljául. A zászlóavatáson nagyszámban vettek részt Gyula város elökelőségei, továbbá a tanyák lakói. *Szigeti* Gábor, a Gyula-törzs vezetője ismertette az országzászló fölállítására vezető mozgalmat, *Cseniczky* Ödön pedig az ereklyés országzászló-nagybizottság képviseletében mondott hatásos avatóbeszédet, kiemelve az országzászló jelentőségét a határszéli tanyavilágban, valamint a földmívestársadalom nemzetépítő hivatását. *Kovács* Dezső, a bajtársi egyesület vezére, a főiskolás tanyamozgalom és az országzászló gondolatának kapcsolatairól szólott lelkes szavakban. Több hatásos szavalat szerepelt még az ünnepség rendjén.

— **Csimpánzvásárlás a Nemzeti Bankon át.** A budapesti állatkert legnépszerűbb, legvonzóbb látványosságai voltak a fiatal csimpánzok. Sajnos, az utóbbi években egymásután két csimpánz pusztult el itt szerzett betegségében. Az állatkert igazgatósága most a polgármestertől nyert felhatalmazás alapján tárgyalásokat kezdett a hamburg-stettini Hagenbeck-állatkertel egy nősténycsimpánz vásárlása iránt. A tárgyalások megegyezéssel jártak, amennyiben az állatkert igazgatósága 1800 márkáért egy ötéves nősténycsimpánzt vásárolt és a Nemzeti Bank megadta ehhez a hozzájárulást. A közeli napokban

Teleki Bella
festő"

Lyisép 1935. V. 25.

Lyisép - 1935 V. 25.

Négy erdélyi művész

A négy művész közül, akinek munkáit a Nemzeti Szalon bemutatja, kettő ma is Erdélyben él és működik: *Teleki* Bella grófné és fia, *Teleki* Ralph gróf. Mind a kettő a maga szükebb hazájának motivumait kelti életre a művészet eszközeivel. Teleki Bella grófné ízléses összeállítású virágcsendéletek mellett tájképeket és genreszerü figurális képeket állitott ki. Teleki Ralphnak gazdagabb a regisztere. Tájképein fájdalmasan elevenednek meg Erdély históriás tájai, történeti nevek és történeti emlékek. A festőnél ebben a művészben különb és jelentősebb a grafikus. Fametszetei ennek a müfajnak legjobb képviselőihez méltó alkotások. A „Vizesés a Békás-szorosban', a „Gyergyói hegyek", a „Szamos" cimü fametszetei kompozicióban és a fametszés technikája nézőpontjából is kiváló lapok. Aki ilyen ékes szólón tudja kifejezni magát a fametszés felettébb kötött nyelvén, az csak jó rajzoló lehet.

Erdélyi, de már inkább csak származása szerint a másik két kiállító művész is: illyefalvi *Lőte* Éva és *Varga* Nándor Lajos. Mind a kettőnek művészetét jól ismerjük számos kiállitásról, mégis meglepően tudnak hatni ujabb munkáikkal. *Lőte* Éva, a szobrász, igen előnyös fejlődésen ment át utolsó kiállitása óta. Elfordult attól az egy bizonyos sablont követő tetszetős szoborcsinálástól, amelynek főtényezője a rutin s bizonyára feltörekvő ifju szobrászaink példáján felbuzdulva, egyszerü eszközökkel kifejező törekszik lenni. Szobrai jóval anyagszerübbek, mint régebben és a helyes szoborkomponálás ideáljához is közelebb jutott. Álló ephebos-alakjának vannak mintázásbeli szögletességei, de kompozició dolgában kiválóan megoldott alkotás. Dombormüvein, az archaizáló stilizálással kisérletezik a művésznő, de ebben már kissé bizonytalan.

Zavartalan örömmel mélyedhet el a néző *Varga* Nándor Lajos gyüjteményébe. Ez a kitünő grafikusunk gyönyörüen halad a maga utján előre. Rézkarcai közül különösen a tájképiek elragadóan szépek. De a figurálisok közül is megkapóan szép rembrandti szellemben fogant „Keresztfán"-ja, továbbá „Laokoon"-ja. Tisztább öröm azonban ennél, hogy immár a fametszés művészetében is nagyot lépett előre Varga. Fametszeteinek *hosszu sorozatán a magyar* történelem legfontosabb és művészeti megábrázolásra különösen alkalmas eseményeit és személyiségeit érzékiti meg a korai fametszetek robusztus és ideálisan kezdetleges módján. Mig első fametszetü próbáin még erősen kisérlett a rézmetszet előadási módja, ezeken a lapjain a fametszés öseredeti nyelvén szólal meg. Jó érzés ilyen kitünő művésznek kezében tudni a jövő grafikus nemzedékek sorsát.

(e. a.)

XVII. században augsburgi aranymüvesek készitettek. Találtak egy óriási pecsétgyürüt is, amelyet a ládák felbontásánál jelenlevő becslő az ötvösmunka remekének nevezett. További ládákban régi bécsi porcellánt, gipszeket, értékes kis bronzplasztikákat találtak. Az egyik különösen nehéz ládában Castiglioni Wertheim-szekrényét találták, végül találtak száz pár kesztyüt, köztük negyven pár használatlant. Mint pièce de resistance a ládákból Castiglioni hat cilindere és az olasz koronarend keresztje került elő. Ez utóbbit a rendőrség nem engedte lefoglalni, mert a végrehajtási rendelkezés értelmében rendjelek nem foglalhatók le. A becslők szerint a lefoglalt ládákban levő tárgyak értéke körülbelül hetvenötezer schilling, de valódi értékük ötszázezer schillingre tehető.

A feljelentő bankház ügyvéde a lefoglalt ládák tartalmát a Dorotheum nevü árverési csarnokba akarja szállittatni, hogy azokat ott értékesitsék.

A bécsi Telegraph azt irja, hogy Castiglioni Milanóban tartózkodik. Ez a hir azonban Castiglioni fenti nyilatkozatával megcáfolást nyer. Castiglioni Budapesten tartózkodott péntek estig és az éjszakai vonattal visszautazott Bécsbe.

A rendőrség befejezte a nyomozást a Mattyasovszky-gyilkosság ügyében

Lesti Andor, *Mattyasovszky* Kasszián bencéspap bestiális gyilkosa a rendőrség épületében kipihente a gyilkosság és az utána járó izgalmak fáradalmait, a pénteki nap folya-

Teleki Bella
festő

Magyarság 1935. V. 22.

NÉGY ERDÉLYI MÜVÉSZ A SZALONBAN

Látatlanban is elképzelhetjük, hogy odaát Erdélyben még a csorkamagyarországinál is nehezebb élete van a képzőművészetnek. Vers és regény megélhet a szalmaszálba kapaszkodó szegények filléreiből is, de képhez és szoborhoz uj falak, uj gazdagságok kellenek, sőt állami, községi és egyesületi vásárlások, — hol van mindez az erdélyi festőtől, szobrásztól, épitőművésztől! ...

A Szalonban most kiállitó négy erdélyi művész szerencsére rendelkezik még annyi anyagi függetlenséggel, hogy szabad lélekkel dolgozhassék, művészetének élhessen. *Teleki* Bella és *Teleki* Ralph, anya és fiu, a rég Teleki-grófi vagyon szatmármegyei maradványán élnek. Megható a viszony közöttük: az idősebb Teleki grófnő, akinek pár régi báju képe is ki van állitva, életének e második korszakában valósággal megujhodik fia művészetével, a fiun viszont itt-ott megérzik a kedves anyai kéz konzerváló-mérséklő hatása. *Teleki* Bellának főleg néhány hagyományosan női tárgya — csendéletek, interiőrök — igen kedves, harmonikus. Teleki Ralphnál tagadhatatlanul hozzájárul az erdélyi egyéniség kifejezéséhez a gyakori erdélyi tárgy is, hiszen a tárgy is füti lirájával az alkotót. Éles hegy-levegőjü tájai, tragikus mélyszinü tengerszemei, tetőkről nézett völgyei lélekben is erdélyiek. Széles vászna a nagybányai völgyről vonuló bivalyaival monumentális körképnek hat. *Téli napsütése* és *Virágzó almafák* zengők, szinte sip élességüek, erősek és vidámak. *Önarcképe* komoly, őszinte elmélyedésről beszél. Néhány kisebb képe mutatja, hogy az üvegfestmény- és dekorativ-művészetekben is kitünő stilus-érzékü.

Varga Nándor apokaliptikus, dantei képzeletével és rajzoló tollának tökéletes biztonságával egyaránt meglep. Négyzetarasznyi papirlapokon is és a fametszet egyszerü nyelvén is történelmet tud éreztetni. *Alfa* és *Omega*. Ősanyag rézkarcai megrázók, történelmi sorozatai a történelem pátoszát s a saját egyéniségét egyaránt kifejezik.

Illyefalvi *Lőte* Éva meglep formáló művészetének érettségével, fiatal kora ellenére is teljesen eljutott saját megtalált, zavartalan stilusáig, minden apróbb müvén is nyomban ráismerünk már a szerzőre. Modern, de elfogulatlan, amit ma kevesekről mondhatni el. Vallásos tárgyu szobrai még kis arányokban és kiállitási terem zsufoltságu elhelyezésben is a teljes templomhajó áhitatát sugallják nyelvük bibliás egyszerüségével. Anna főhercegnőről mintázott szobra legegyszerübb nyelven is szeresebben tolmácsol, mint a trükkös realizmus, csupa meleg élet tud lenni. *Dux ad populum* (Mussolini fejszobra) hatásos, *Májusi csikó* elbájol nemcsak tárgyával, de igazságával is.

Nagyon örülünk ennek a kiállitásnak: tévesthetetlenül meg tudja éreztetni Erdélyt, az erdélyi magyart.

M. 935 V/22

— **Még mindig nem találtak peróleumot a borsodmegyei Tardon.** *Miskolcról* jelenti a *Magyarság* tudósitója: A mult év ősze óta a debreceni állami mélyfurás-intézet mérnökei és munkásai a borsodmegyei *Tard* község határában, az egykori vagyonváltságföldeken mélyfuráshoz fogtak, hogy petróleum után kutassanak. A petróleumot *Lóczy* Lajos dr. egyetemi tanár, geológus hosszas kutatásai előzték meg, amelyek azzal az eredménnyel végződtek, hogy a tardi földeken mutatkozó jelek szerint a környék alatti rétegekben feltétlenül kell petróleumnak lennie. Azóta nyolc hónap tet el és a mélyfurás szakadatlanul tart, a várt petróleumra azonban még mindig nem sikerült ráakadni. A mélyfuró már elérte, sőt meghaladta az ezerméteres mélységet is, de még mindig nem akadtak a folyékony kincs nyomaira. A földmivelésügyi minisztériumban most ugy döntöttek, hogy a petróleum utáni furást *még további néhány száz méteren folytatják*, mert az eddigi jelek igen biztatóak a kőolaj jelenlétére nézve és igy minden remény megvan arra, hogy a furás nem marad eredménytelen.

Teleki Bella

— **Négy erdélyi művész kiállítása.** Négy erdélyi művész kiállítása nyílik meg ma délben a *Nemzeti Szalonban*. *Teleki* Bella grófnő és gróf *Teleki* Ralph grőf — anya és fia — képei finom, szines lelkiéletről tesznek tanubizonyságot. A hetvennyolcéves grófnő főkép frissességével hazudtolja meg korát, meglátásai továbbrezdülnek fia alkotásaiban, akinek néhány bivalyos tájkompozicióját és bukaresti uccaképe tűnik fel. — *Varga* Nándor negyven fametszetben regéli Magyarország történelmét a *Csodaszarvastól Trianonig*. Különösen azok a metszetei jók, amelyeken egyéni szemlélete jut érvényre. Tusrajzai kissé széthullanak, de sok bennük a zengés. A legtöbbet illyefalvi *Lőte* Éva nyujtja. Van valami megfoghatatlanul édes pátosz a szobraiban. *P. J.*

Est 935 V. 23

Est, 1935. V. 23.

Teleki Bella

— A négy erdélyi művész kiállítása a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesületben. Előkelő közönség gyült össze szerdán d. e. a *Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület*-ben a Négy Erdélyi Művész (*Teleki* Bella, *Teleki* Ralph, *Lőte* Éva, *Varga* Nándor) kiállításának a megnyitásán. Dr. *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztert, dr. *Tihamér* Lajos és vitéz *Haász* Aladár miniszteri tanácsosok képviselték, Budapest székesfőváros részéről *Szendy* Károly polgármester jelent meg *Csánky* Dénes muzeum-főigazgató kíséretében. Ott láttuk *Ugron* Gábor v. b. t. t., az irodalmi és művészeti tanács elnökét, *Lichtenstein* herceget, gróf *Teleki* Pálnét, gró *Forgách* Jánost, br. *Apor* Gábort, *Bethlen* Margit grófnőt, gróf *Széchényi* Gézánét és a magyar arisztokrácia szine-javát. Az illusztris vendégeket a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület részéről gróf *Zichy* János elnök, *Farkas* Zoltán alelnök és *Kézdi-Kovács* főtitkár fogadták. Délután Anna főhercegnő látogatta meg a kiállítást, akit a művészek kalauzoltak végig a termeken.

Nemzeti Ujság 1935. V. 23.

Gr. Teleki Béla főtö

Pesti Hirlap. 1879. jul. 22. 3.

Ujmadáry új tanítványa

a páratlan munkaszeretet összeegyeztethetetlenségével látszik a soknejűséggel, melyet keleti példák nyomán általában a restség és a puhaság fogalmával szoktak összekötni. Az első mormon generáció azonban fanatikus, puritán hívő volt, mely a reggeltől estig tartó megfeszített munkát vallási parancsnak tekintette és bibliai szigorúságú erkölcsöket parancsolt rá a férfi és nő közötti viszonyra is. E mellett Brigham Joung távolról sem volt ászkéta. Szerette a jókedvet és a mulatást. Utah fővárosában Salt-Lake-Cityben az akkori idők legszebb amerikai színházat építtette föl, szivesen hallgatott zenét és hivatalos ünnepeken még öregúr korában is összes feleségeit végigtáncoltatta.

Különös vegyülete volt ez az ember a lángeszű képességeknek, jóízű húmornak, kedvességnek, ravaszságnak és a legvadabb erőszakosságnak. Kormányzatáról sok dícséretreméltó dolog mellett, súlyos kilengéseket, véres visszaéléseket, ellenfeleinek meggyilkoltatását is följegyezték. A mormon fanatizmus legborzasztóbb tettét, hogy Arkansas államból az aranyásó vidékek felé vándorló nagy csoport embert 1857-ben lemészárolták, történelmi kutatások megállapítása szerint, nem lehet Brigham Joung rovására irni. De a kegyetlenség előidézésében sok része volt annak a fanatikus gyűlölködésnek, melyet Brigham Young utasítására a mormonok vezetői prédikáltak az aranyásók ellen. A Cromwell idejéhez méltó purítán kegyetlenség különben a múlt század elején még nagyon is otthonos volt az Egyesült-Államok népében. Északamerika mai nagyságának alapjait a kiontott vér valóságos özönében rakták le és ebben a vérontásban a mormon vallási fanatizmus alaposan kivette a maga részét.

A soknejüséget, melynek a mormonizmus különös hírnevét köszöni, ugyanolyan fanatizmussal védték hosszú időn át, mint vallásuk többi szabványait. Pedig lassanként elszigeteltségük is megszünt, államuk köré új kivándorló csoportok telepedtek és az Egyesült-Államok közvéleménye, valamint a washingtoni közös parlament a lehető legellenségesebb szemmel nézte ezt az intézményt. A mormonok azonban megtörhetetlen makacssággal védték a többnejüség jogát. Támadóikkal szemben példás erkölcseikre hivatkoztak az őket körülvevő „amerikai pogányvilág" erkölcstelenségével szemben. Az idő és talán a sok asszony eltartásának költségei véget vetettek ennek az intézménynek is. Brigham Young haláláig azonban a többnejüség még nagyban divott s amikor a mormonizmus megszervezője elköltözött erről a világról, 44 gyereke és 17 még élő felesége síratta őt. Hogy az utóbbiak között volt egy kedvenc felesége is, akinek külön színházi páholya volt, az csak kitűnő példa arra, hogy a nyíllal és íjjal felszerelt mosolygó istengyerek támadásaival szemben még a mormon puritánizmus főpapja sincs vértezve.

Ma a mormonok lakóhelye, Utah állam az Egyesült-Államok egyik legvirágzóbb területe. A mormon egyház óriási vagyon fölött rendelkezik, melynek csak egy része is, a binghami rézbánya megalapítása óta nyolc milliárd dollárnyi fantasztikus összeget jövedelmezett. Az állam lakói különben ma már nem tisztán mormonok és a fővárosnak, Salt-Lake Citynek lakói közül csak ötven százalék mormon. A lakók jólétére jellemző, hogy amerikai statisztikák szerint fínom cukor-bonbonokat legnagyobb értékben Utah állam lakói fogyasztanak. A mi pénzünkre átszámítva, minden lakóra átlag huszezer bonbon-fogyasztás esik évente. A fogászoknak és az emésztési betegségek speciálistáinak tehát jó dolguk lehet a mormonok államában. Ez azonban nem változtat azon, hogy messiási hitükkel és hallatlan szorgalmukkal egy évszázad alatt a legvadabb pusztát igazi tejjel-mézzel folyó Kanaánná változtatták át a mormon szekta hivei, akik ma is inkább már nem is létező többnejüségükről ismeretesek, mint csodálatra méltó államépítő multjukról.

Asszony, bor, muzsika...

Irta: Somlay Károly

A Kutyakaparóban csuda történt: sötét éjjel van, mégis világos az ujhelyi országútra kandikáló egyetlen ablakocskája. Mulató vendégei lehetnek talán a legendáshírű csárdának.

Egy keszegpofáju vénember heverész a pitarra vetett borsószalmán. Pipázgat. Nézegeti a feketébe öltözött Sátorhegy fölött sziporkázó csillagokat. Hallgatja a közelben huzódó patakos völgyből hörgő szeleket.

A lábánál alvó két kuvasz hirtelen fölugrik és ugatva, csaholva rohannak Patak felé. Lépéseket hallottak a lomposok; hát mint aféle hűséges házőrzők, azt akarják megállapítani, hogy jószándékú ember jön-e ilyenkor éjszaka az útszéli csárda felé.

Pár perc mulva elhallgatnak az ebek, tehát ismerős ember lépései harsognak az országút kavicsos porodnján. Az átlátszó nyáréji sötétségből hamarosan a pitar elé is lép a jövevény.

— Jó estét, Ábel bátyám! — köszönti a borsószalmán heverésző vén csárdásgazdát.

— Azonjókat, Estány öcsém! Honnét ilyen késő időben? Már vagy három hét óta nem láttalak. Merre jártál? — recseg az öreg szava.

— Engem nyom a világ gondja, tudja kigyelmed. Annyi gond ütögéli a fejemet, hogy magam sem tudom, hol s merre járok. Kinek égetik ott bent a világosságot Ábel bátyámék? — kérdezte halkan a nyulánk férfi és szürét a borsószalmára vetve, leült Ábel mellé a pitarra.

— A fene tudja, hogy kicsodák, mifélék. Valami ágról szakadt, diákos-féle legénykéknek nézem őket. Papirospénz van az egyiknél, hát élik most a világukat. Tyukot főzött nekik az asszony; én meg alig győzöm a sok járást a pincébe a borért. Reggel óta eddig tíz kancsó bényeit ittak meg az istenadták. Ki is fizették becsülettel az árát ételnek, italnak, — dörmögi a vén gazda.

— Talán garaboncások? Nem gondolja Ábel bátya? Talán sárkányt akarnak kiolvasni a kutból? Vagy tán jégesőt hajtanak a nagypataki határra?

— Nem hinném öcsém, hogy ártó emberek. Én nem nézem őket garaboncoknak. A feleségem, a Judik is mondta, hogy nem gyanus emberek. Dallozgatnak, iszogatnak, eszegetnek, aztán csintalankodnak a Jutkával...

— A Judikkal? A Jutkával? Ejnye no... Aludjék meg a vérük, — morran föl Estány és önkéntelenül a tollasfejszéje nyélét markolászgatja.

Az öreg csaplár észrevette, hogy most feélrecsúszott a nyelve, hogy elevenén találta az éjszakai vendéget. Hirtelen hát másra fordítja át a beszélgetést.

— Bizony öcsém, ők odabent nem garaboncok, folytatja félpofáról sürü dohányfüstöket fújva, — ők nem garaboncok. Mert ha azok volnának, nem bényei muskotályt, hanem aludttejet innának. Alighanem pataki diákok. Szépen dalloznak. Olyan nótát is hallottam máma délután tőlük, aminőt legutoljára csak Stiriában hallottam, mikor tizenkettedik évemet szolgáltam a Würtemberg-huszároknál... Aszongya, hogy huszár vagyok kedves babám, az is maradok... Harminc éve is lehet, mikor legutóbbszor hallottom Stiriában ezt a régi nótát...

Elhallgattak. Az öregember kiverte pipájából a hamut és hasra nyúlott a szalmán. Alvást színlelt a vén róka. A másik meg baltája nyelével óvatosan belökte az ivószoba ajtóját és a nyiláson szemlélte a belül történő változásokat.

Az udvaron és az országúton minden csöndes volt. Csak a szellő himbálta az epefrák lombjait és a gémes-

Gróf Teleki Bella: Téli sport.

kút láncon csüngő ostorát. Az ivóból hát a legkisebb hang is kihallatszott az ajtónyíláson.

Három fiatalembert lehetett látni az olajmécs világánál, a gerendástetejű, alacsony szobácskában. A zöldszemű sárkemence mellett durva lábaival az agyagos földbe ásott tölgyasztal körül levő lócákon ültek. Fekete tógájuk, szürke Egressy-kalapjuk az első pillantásra elárulja, hogy mind a hárman pataki diákok. Az egyik most végezte a teológiát. Hát búcsúzik Pataktól. A másik kettő pedig ősi szokás szerint egészen a Kutyakaparóig kiséri a végzett diákot, aki nevét belevési a csárda mestergerendájába és mig a káplániára előlegül kapott néhány bankóban tart: étellel, itallal, dohánnyal vendégeli a volt kenyereskomákat. Régebben exitusnak hivták az ilyen diákbúcsúzást. Az eljövendő keserűséges évek vigasztalásaképen az exitusokon bizony fenékig nézett a távozó diák a husostál és a boroskupák fenekére; mert a világ végére sanyarított zempléni, szatmári, szabolcsi és gömöri falukban bőjtös napok virradtak az ujdonsült lévitára. Annyi volt akkor a káplán fizetése, mint a magister porcorum-é, vagyis a kondásé.

A három diák összeüti a tülökpoharakat, isznak, aztán nekifeszülnek a nótának:

. . . .

Lesz még virág a rózsafán,
Meglátjuk még egymást talán.
Isten hozzád édes,
Isten hozzád kedves
Jó barátunk . . .

Estány szinte falja szemével az ivóban folyó eseményeket. Egy ösztövér menyecske lót-fut a szobában. Hol a léccel kerített kármentőben tesz-vesz, hol meg a konyhába szalad és cseréptányérokat, késeket, vellákat hord a diákok elé. Közben elpirul, nevet, kényesen nyiharáz, ha valamelyik diák enyhe pajkosságot ereszt ki száján a pipafüsttel.

Olyan lányosak a mozdulatai; a hangja is még olyan bátortalan, hogy ha feje nem volna bekötve pipikendővel: inkább lánynak, mint menyecskének tartaná az ember. Csak a kendő fodrai alól libegő hajhulámok és a villogó barna szemek sejttetik, hogy a szőke Judik már menyecske. Talán kikapi-menyecske is. Hiszen öregcsont már az ura, a vén Ábel. Ötven évvel haladja túl az öreg a menyecskét.

Az egyik diák a százszínű rojtos selyemkendő felé kap, amelyik a Judik csipőjén van csokorra kötve. A menyecske egyet nyiffant, tovasiklik és kacagja a bajuszos diákot. Olyan volt a mozdulása, mint nenyuljhozzám-virágé. Estánynak kiszáradt a torka, a szeme megmered, mikor a három fiatalemberrel cicázó asszonyt nézi. Hej, ha ő most marokra kapná a sudárnyelű tollasfejszét és odahajítaná a három tógás közé! . . . Ehelyett azonban rámordul az öregre:

— No bezzeg, a kigyelmed bőrében sem szeretnék ám lenni.

— Miért öcsém? — hunyorgat az öreg a kakastollas gombárkalap karimája alól.

— Hát csak azért, hogy hát . . . hogy hát . . . — makogja Estány és szeretné a szó borsát is a vén ember orra alá szórni, de meggondolja a dolgot és inkább hallgat.

— Miért nem szeretnél a bőrömben lenni, he? — kérdi türelmetlenül Ábel gazda.

— Csak . . . Már csak azért sem kivánkoznék a kelmed bőrébe, mert szűk lenne számomra. Alig férnék el én a kelmed irhájában, — feleli a legény.

Ábel gazda világlátott, bölcs ember létére kiérezte a hangból a szavakba öntött gúnyt és szánalmat. Tudja az öreg, hogy az ember azért beszél, hogy szavaiba rejtse a titkos gondolatait.

— Úgy van az öcsém, hogy az okos ember nem protestál tüstént, ha meg is riasztja néhanapján a felesége. Lenyel egy porció kakukfüves pálinkát az ember, aztán megyen a dolgára. A szél is eláll, a fejérnép is lecsendül idővel, — nyöszörgött nagyokat ásítva az öreg.

A legény csak nézi, lesi a diákokat meg a menyecskét. Izeg, mozog a szűrön. Kínjában mosdik szárazon, vagyis tenyerével gyüri, marja az orcáját. Majdnem lenyeli a nyelvét szegény.

— Mondok Ábel bátyám, — böfög mély hangon, — mondok, ha Judik tyukot süt, kelmednek csak a tyuk kaparóját teszi a tányérra.

— Vén embernek az is elég, öcsém!

— Mondok, Ábel bátyám, sok egér jár ide a csárdába.

— Úgy van. Sok bizony. De ha macskát tartanék a háznál, azt is táplálnom kéne. Hát inkább hadd cincogjanak az egerek. Az egérkék hozzák a cifraszárnyú bankókat, fiam.

— A kutya szánkázza hát meg kelmedet! — mosolygott a legény és fölállott. Panyókára dobta vállára a szűrt.

— Bizony öcsém, így vagyon. Vénember vagyok. Alig höndörg már bennem az élet; hát amig élek, csak azon törekszem, hogy holtom után ne kerüljön bitang kézre az asszony. Mert szeretem. Szeretem őtet, öcsém. Ötvenköblös tanyát veszek néki a Tisza-zugban. Hát hadd gyüljék a ládafiában a bankó. Ha egy picikét rája is feledkezik a Judik néha a szemével egyikémásik legényre, a még nem hiba. Mert azt mondja a nóta is, hogy nincsen minden bundán gallér, nem minden legény gavallér . . . A gavallér hát hadd fizesse meg a szép asszony mosolygását . . . Ennél egyebet úgy sem kap . . .

— Ne pofázzék már kelmed! — dobbantott csizmájával a legény. — Ne pofázzék már, mert fölforr a türelmem, aztán . . . Elhazudja kelmed még az örök üdvösséget is . . . Prédának veti a feleségét!

— Olyan prédának, akiben nem vásik az agyarad,

Pásztortűz 1930. márc. 23

NÉGY

ERDÉLYI MŰVÉSZ

KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

TELEKI BELLA

18	Juhász	olajf. keret nélkül	200.—	pengő
19	Irisek	„ „ „	250.—	„
20	Szénásszekér	„	300.—	„
21	Skizö leány	pasztel	300.—	„
22	Leány a tükör előtt	„	200.—	„
23	Szamos partján	olajf.	200.—	„
24	Az éhezők Horthy Miklósné Ő Főméltósága nyomorenyhitőakciójára felajánlva.			
25	Petuniák	olajf.	200.—	pengő

26–53. sz. Lőte Éva csomagjában.
~~54~~ 54–60. A kiállításon

1935. MÁJUS 22-TŐL JÚNIUS 2-IG.

18232 — Szepes nyomda. Telefon : 13-1-64

Tolnai

T. 2. *Bella* grófnő, T. Miksa gróf leánya. 1879—80. Párizsban Munkácsy Mihálynál tanult, s kiállított a párizsi Salonban. Testvére (?) T. Irma grófnő, 1880. szintén Munkácsynál képezte magát.

f. f. II. 525 l.

ÁRVERÉSI SORREND

—	3391—3418	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	3955	3419-3954

GYULA

Budapest, IX., Lónyay-utca 23.
Telefonszám: Automata 862-28.

FIDES

Régiségkereskedés, Lakásberendező R.-T.

Budapest, VII., Hársfa-utca 42. Telefon: J. 380-90
Antik bútorok, régiségek, teljes antik stílű berendezések!

ERDÉLYI MŰVÉSZEK.

Magyarország fővárosában meglepetéssel tapasztalja a hozzáértő idegen, hogy itt minden megtalálható, ami képet ad az emberi szellem legértékesebb és térben s időben legkülönbözőbb életnyilvánulásairól. Csak sokszor tulságosan rejtettek nálunk ezek az értékek. A budapesti ember viszont csak most, elkésetten ismer rá a legcsodálatosabb rejtekhelyre, Erdélyre, ami különben rejtek és rejtély volna ma is, ha nem jött volna közbe a „minden dolgok apja", a háboru és utána a másikfajta háboru, mely azzá tette az erdélyi magyart, ami a háboru előtt a lengyel, a finn meg a felvilágosodott orosz volt. Ott lenni mindenütt, hol szabadságot és életet kér az emberi szellem és járni keserü szenvedésekkel, de a keblet feszitő sejtelmekkel a végzet utját: ez lett a mai feszültséges világban az erdélyi sors. Ezt példázzák a Nemzeti Szalonban most kiállitó erdélyi művészek is.

Teleki Bella grófné, a régi erdélyi arisztokrácia tagja, a festőművész Brunswick Karolina grófnő unokája és az ugyancsak festőművész Teleki Blanka grófnő unokahúga, teljes szakszerüséggel folytatta tanulmányait a bécsi Hesslnél, majd Párisban, Puvis de Chavannes tanitványánál, Paul Baudouinnél és végül Munkácsynál. A mi nagy atyamesterünk döntő hatást gyakorolt a müvészetére. A lelkesedéssel és szorgalommal gyüjtött tőke azonban hosszu ideig csak erkölcsi kamatokat hozott, mert a családi élet elvonta a grófnét a művészettől. Képei és tanulmányai világtól elvonult életet éltek a drassai kastély falain, mig csak az 1918-as forradalom áldozataivá nem lettek. A régi Erdéllyel pusztultak el.

A művésznő fia, Ralph közben szintén festőművésszé fejlődött. Első oktatója anyja volt. Majd Lausanneban tanult, Charles Girondnál, azután Párisban, a régi mesternél, Baudouinnél. A háboru alatt megszakadt tanulmányok fonalát 1921-ben vette fel. Először Bécsben dolgozott, a Kunstgewerbeschule festészeti osztályán, Berthold Löfflernél, azután Nagybányán Thorma Jánosnál, végül Budapesten, a főiskolán, Olgyai Viktor grafikai osztályában.

Teleki Ralph gróf hosszu időt töltött Nagybányán. Ott folytatott tanulmányainak köszönheti a legtöbbet. Thorma János közvetlenül felfogott formái és erőteljes szinei egészséges hatást gyakoroltak rá

Teleki Béla

is, sőt felébresztették anyjában is ujra a művészt, ki a sötét árnyékokat most már eleven ragyogó szinekre kezdte felbontani. Mig azonban a grófné müvészete voltaképen továbbra is a befeleélő lélek kielégitésére szolgált, fia már a mai Erdély embere lett. Teleki Ralph a szó szoros értelmében erdélyi festő. Hű, szines és jellemző képeket ad a hazájában élő emberekről, tájakról és állatokról is. Különös dicséretére emlitem fel ezt. Ha megérti mindenki, hogy nagy érzést vált ki a sivatagi ember lelkében a teve, ne csodálkozzék azon se senki, ha egy lomhán mozgó bivaly láttára melege lesz a szive körül annak, ki Erdélybe hosszas távollét után hazatér.

Varga Nándor Lajos, a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó kollégium egykori diákja a képzőmüvészeti főiskolán kezdte müvészeti tanulmányait, de onnan egy év után, a forró kilencszáztizennégyben, már ki is vonult történelmet csinálni. Most történelmet rajzol és jelentet meg sorozatos fametszeteken. Fejlődésére nagy hatást gyakorolt otthon Erdélyben, Gyárfás Jenő, a „Tetemre hivás" festője, a kecskeméti müvésztelepen Révész Imre és a főiskolán Olgyai Viktor, kinek Varga utóda is lett. Külföldi tanulmányútjai közül különösen fontos a londoni, melynek egyik eredménye az is, hogy a British Museum is vásárolt tőle rézkarcokat. Varga Nándor elsősorban grafikus. Rézkarcai, fametszetei sok hazai és külföldi kiállitáson tették ismertté. Erős oldala a stilusérzék és a közvetlenség, mely egymást gyakran kizáró két tulajdonság nála különösen éredekes módon együtt jelentkezik.

Varga kivándorolt erdélyi, de, mint épen most kiállitott történelmi sorozata bizonyitja, régi hagyományokon felnőtt és megacélosodott szűkebb honi szellemét szerencsésen oltja be trianoni országunk szivébe is.

A kolozsvári születésü illyefalvi Lőte Éva, miután atyjával, ki a kolozsvári — később a szegedi — egyetem orvos professzora volt, kénytelen volt elhagyni Erdélyt, az Országos Magyar Iparművészeti Iskola növendéke lett. Utóbb Görögországban és Olaszországban tanult. Szobrászatában erős stilusérzéket árul el. Vallásos tárgyu alkotásai templomokban találták meg helyüket. Mellszobrait, mint Anna Főhercegasszonyét is, valami felfokozottság teszi különösen érdekessé. Lőte Éva a kis Erdélyországból a nagy művészeti stilusok forrásaira irányitja tekintetét, mint valamikor azok a sorstársai, kiknek szintén nem volt hazájukban maradásuk.

Felvinczi Takács Zoltán.

Teleki Bella grófnő

Vas. Lap. 1879. 484 l.

Erdekes vendégeket várnak nemsokára gr. Teleki Miksáné kendi-lónai vendégszerető kastélyába: Liszt Ferenczet, Munkácsy Mihályt nejével, gr. Zichy Jenőt. A grófné leánya Bella grófnő Munkácsy vezetése mellett képzi magát a festészetben. Jelenleg Kendi-Lónán időznek: Rogeard franczia tudós és Horváth Ignácz, a műegyetem jeles tanára.

Teleki Bella

Ünnep 1935. II. 24. sz. 36 l.
(Négy erdélyi művész)

Teleki Bella: Sző leány

-Esztergom 91-

Graduale, egyhasú kötésében középütt a
tek oroszlán, két alsó sarkán a longgel
ras pénzverete. [illegible] legnagyobb részét,
sok miniatűrrel, egyik törött bőrrel va-
ló csatát ábrázoló. Valuvalisztikai tanul-
ságok a betűk körül. Ugyanettől a
mestertől egy lap a selmecbányai Witten-
gau ágostai kolostortemplomából (Ja-
nographie Böhmens X, 108.l.) VI kódex
1510 körül készült s a kötési emblémá-
ával vallanak, hogy II. Ulászló számára.

Könyvkiállítási emlék, Kp. 1882, 324 sz.

TÁVIRAT

VI., SZONDY UCCA 79. ALATT

festék. háztartási és pipere szaküzlet megnyilott stopp.
Olcsó árak. Pontos kiszolgálás. Dus raktár. Stop. Győződjön meg! Minden vevő mintacsomagot kap. Stop.

Teleki Bella grófné

Pesti Napló 1935
máj. 23. (Erdélyi
művészek.)

Gröf Teleki Ella

Munkácsy mellett tanult
és a Salonban állított ki.

Életfeltételei és művészete.
Kéziratmű. mentő. 1880.
176 l.

Teleki Pollagrófnő
festőnő.

1879. augusztus

Teleki Mihály gróf leánya
Párisban Munkácsy tanítványa
lőtt.
Képzőművészeti levele. 1879. 102 l.

Göring porosz miniszterelnök és felesége nagy kísérettel péntek délben érkezik Budapestre

— Az Est tudósítójától —

Göring tábornok, porosz miniszterelnök és felesége, Emmy *Sonnemann* péntek délben érkezik a mátyásföldi repülőtérre. A porosz miniszterelnök budapesti útja teljesen magánjellegű, budapesti tartózkodásának programja még nem alakult ki.

Ugy értesülünk, hogy *Göring kíséretében több mint tizen érkeznek Budapestre, valamennyien repülőgépen.* Arról nincs híradás, hogy egy, vagy több repülőgéppel jönnek-e a magyar fővárosba. Annyi bizonyos, hogy Göring maga vezeti repülőgépét.

A porosz miniszterelnök és felesége a margitszigeti Palatinus-szállóban száll meg. Hír szerint felesége és az ő számára egy-egy lakosztályt foglaltak le, míg a kíséret tagjai külön fürdőszobás szobákban laknak.

A német vendégek előreláthatólag egy napot töltenek Budapesten, de lehetséges, hogy csak vasárnap utaznak el.

Mackensen elutazott

— Az Est tudósítójától —

Mackensen vezértábornagy, aki egy hétig volt Magyarország és Budapest ünnepelt vendége, *ma délben hagyta el a fővárost.* Néhány perccel tizenkét óra után kíséretével felszállt a keleti pályaudvaron *az Árpád sinautóbuszra és Kisbérre utazott.* A marsall, akit nagyon érdekel a lótenyésztés. Kisbérről *Bábolnára megy, ahol megtekinti az állami ménest.* A vezértábornagy este sínautón Komáromba utazik, ahol kíséretével a »Zsófia« hajóra száll. Ezen a hajón érkezett Budapestre és ezen is utazik vissza Németországba.

Megszületett Habsburg Antal főherceg és Ileana főhercegnő harmadik gyermeke

Bécs, május 22
(Az Est bécsi szerkesztőségétől)

Megszületett *Habsburg* Antal főherceg és *Ileana* román királyi hercegnő harmadik gyermeke. A főhercegi pár alsóausztriai kastélyában, Sonnbergben következett be az örvendetes családi esemény. A nagyanya, *Mária* özvegy román királynő már napokkal előbb leányához sietett, hogy mellette legyen a nehéz órákban. Az újszülött gyermek leány. A főhercegi pár első gyermeke, István főherceg hároméves, a második, Mária Ileana főhercegnő kétéves.

Napi tizenhét

17 fillér napi keresetet mutatott ki Takács Ferenc képviselő egy alföldi földmunkás-család számára. Nem a napszám ennyi, de évi mérlegben kerül ki ez a fájdító összeg a mezőgazdasági naptár szerint, ahol tudvalevően nem minden nap munkanap, de minden hónap se munkahónap. Orosháza környékén volt ez így és magunk megnyugtatására is azt akarjuk hinni és mondani, hogy ez fájdalmas kivétel, de ilyesminek kivételben se lenne szabad történnie. Napi 17 fillér: tragédia. És ez a szám, a 17 filléres átlagos napi kereset a kis számok nagy erejével tolja homloktérbe a falu, a falu magyar népének megmentését, ezt az élreformot, a feladatok legelejét és legelsőjét. Itt kell tenni valamit. Itt kell segíteni. Dolgozni két kézzel azon, hogy annak a másik magyar két kéznek napi munkája többet számítódjék, mint 17 fillérbe. Nem lehet az országban olyan magyar kétkéz, ami csak napi tizenhetet keres. Fillért.

— **Megszökött a gázoló kerékpáros.** *Bányász* Ildikó 19 éves főiskolai hallgatónő, aki a Török ucca 6. számú házban lakik, a Margithíd budai főjénél ma délelőtt féltizenegy tájban *szabálytalanul akart átmenni az út egyik oldaláról a másikra.* Egy sebesen haladó kerékpáros nekiment és elgázolta. Bányász Ildikó súlyos zúzódásokat szenvedett és fogainak nagyrésze kitört. A nagy csődületben senki sem figyelt a gázolóra, aki felhasználva az alkalmat, eltűnt.

— **Gyászrovat.** Dr. *Neumann* Árpád ügyvéd, a székesfőváros törvényhatóságának több évtizeden át tagja, sz. k. m. kir. honvédhuszár főhadnagy, a Vöröskereszt megbízott tagja, 64 éves korában hosszú szenvedés után Berlinben e hó 19-én elhúnyt. Holttestét ma temették el nagy részvét mellett Berlinben. Özvegye és két fia gyászolja. Az elhúnyt sok éveken át tevékeny részt vett a magyar politikai életben is s annakidején gazdája volt az Andrássy-pártnak.

Schwarz Adolf életének 58-ik évében hosszas szenvedés után elhúnyt. Temetése csütörtökön, 23-án ½3 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben lesz.

— **Négy erdélyi művész kiállítása.** Négy erdélyi művész kiállítása nyílik meg ma délben a *Nemzeti Szalonban. Teleki* Bella grófnő és gróf *Teleki* Ralph gróf — anya és fia — képei finom, színes lelkiéletről tesznek tanubizonyságot. A hetvennyolcéves grófnő főkép frissességével hazudtolja meg korát, meglátásai továbbrezdülnek fia alkotásaiban, akinek néhány bivalyos tájkompozíciója és bukaresti uccaképe tűnik fel. — *Varga* Nándor negyven fametszetben regéli Magyarország történelmét a *Csodaszarvastól Trianonig.* Különösen azok a metszetei jók, amelyeken egyéni szemlélete jut érvényre. Tusrajzai kissé széthullanak, de sok bennük a zengés. A legtöbbet illyefalvi *Lőte* Éva nyujtja. Van valami megfoghatatlanul édes pátosz a szobraiban. *P. J.*

— **Házasság.** *Weisz* Panni és *Joel* György házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Radó Edith és *Schiff* Béla házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Özv. *Zoltán* Gyuláné szül. Mendl Olga és *Vajda* László, a Bélteki Uradalom Erdőgazdasága Rt. igazgatója, e hó 21-én házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Államosítják a török sajtót, rádiót és mozit

Ankara, május 22
(Az Est külön tudósítójától)

A török néppártnak, az egyetlen politikai pártnak legutóbb Ankarában Musztafa Kemal *Ataturk* köztársasági elnök elnöklete alatt tartott kongresszusán elhatározták

egy új minisztérium létesítését a sajtó és a rádió számára.

A cél az, hogy szovjetorosz mintára *államosítsák a lapkiadást és állami kezelésbe vegyék a rádiót, úgyszintén a mozit, amelyekből*

állami monopólium lesz.

Az új minisztérium feladatául tűzte ki a török néppárt kongresszusa, hogy *Ankarában nemzeti drámai színházat és operát létesítsen.* (T.)

A „Nem olyan időket élünk" olcsó színházi előadásaink műsorán

Az Est-lapok Színházjegy-irodájának sikerült olvasóink számára a *Vígszínház sikeres új darabjának* vasárnap esti előadásához korlátolt számban jegyeket bérelni. A már hirdetett olcsó helyárú előadásokhoz szereztünk még a Magyar Színház vidám operettjéhez — Bársony Rózsival — vasárnap délutáni és esti előadására jegyeket, úgyszintén vasárnap délután és estére *Molnár* két kitünő egyfelvonásosához az Andrássy-úti Színházban. Műsorunkon szerepel továbbá a Városi Színház; szombaton az *Alarcosból* előadásával és vasárnap délután és este Farkas Imre népszerű daljátékával, a *Királyné rózsájával.*

Színházjegy-irodánk külön telefonja 43—8—88.

Kiviteli engedélyekkel csaltak

— Az Est tudósítójától —

Egy esztendő óta húzódó valutabűnügy került ma a büntető törvényszék *Horváth-tanácsa* elé. *Kell* Jakab volt részvénytársasági igazgató, *Déri* Sándor magánhivatalnok, *Weisz* Éliás ügynök, *Bálint* Sándor gazdálkodó és társai állottak a bíróság előtt *fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés* bűntette miatt.

A vád szerint az azóta megszűnt *Általános Kereskedelmi Rt.* nevére különböző *kiviteli engedélyeket* szereztek. A kivitelből származó exportvaluta beszolgáltatására kötelezettséget vállaltak. Nem volt szándékuk kivinni semmit, csak egy céljuk volt, *a kiviteli engedélyeket jó áron értékesíteni.*

A vád szerint részben közösen, részben külön-külön hasonló manővereket követtek el. A Magyar Mezőgazdasági Kiviteli Intézettől *borkivitelre* szereztek tanusítványokat. Bort se exportáltak, hanem *az engedélyeket értékesítették.* Bálint Sándor a kiviteli tanusítványokat eladta a *Brit Magyar Kereskedelmi Részvénytársaságnak,* noha ez a részvénytársaság el volt tiltva a kiviteltől, éppen azért, mert exportvalutát nem szolgáltatott be.

Amikor a Brit Magyar Kereskedelmi Rt. a *Bálint* Sándortól megvett kiviteli tanusítványokkal mégis tudott exportálni bort Svájcba, akkor az exportvalutát *a Nemzeti Bank nem kapta meg.* Hasonló visszaélések egész tömegével vádolja az ügyészség valamennyiüket, részben mint tettestársakat, részben mint bűnsegédi bűnrészeseket.

A vádlottak részletes és bonyolult védekezéssel éltek a Horváth-tanács előtt. Valamennyien tagadtak.

antimite
FLY-TOX

A nyitott doboz egyszerű gőzölgése elpusztitja nemcsak a molyt, hanem a petéit is.

Biztos hatású, kellemes illatú!

Kis doboz (élettartama 2—3 hónap) ára P —.80
Nagy doboz (élettartama 4—6 hónap) ára P 1.20
¼ kg-os doboz pasztillákban..... P 1.80
adagolva : 3 pasztilla ..... P —.10

Mindenütt kapható.

Vezérképviselet : Révész Ernő és Társa, Budapest V., Nádor ucca 30.

Remek szórakozás a láthatáron

Boldogság a láthatáron

DICK POWELL 3 ragyogó slágert énekel
JOSEPHINE HUTCHINSON az új amerikai szépségkirálynő bemutatkozása
A remek kiséró műsorban egy pompás színes film

Holnap premier! RADIUS

Mussolini a római gázhadgyakorlaton eldob egy újtalálmányú gázbombát. Mögötte a gyakorlat katonai részvevői feszülten nézik a Duce dobását.

Konrad Henlein, a csehszlovákiai szudetanémet párt vezére, aki pártjával meglepetésszerűen döntő sikert aratott a vasárnapi választásokon. A pártnak 44 képviselője került be a cseh parlamentbe.

Egy fél óráig Miss Franciaország volt *Pietz* Erzsébet, akit a napokban tartott szépségkirálynőválasztáson »Miss France«-nak választottak meg. A dicsőség rövid ideig tartott: a többi királynőjelölt tiltakozott a zsűri döntése ellen, mert a szépségkirálynő saarvidéki születésű. Pietz kisasszony erre lemondott és átadta helyét az utána legtöbb szavazatot kapott jelöltnek, Gisele Previllenek.

szetesen jóval kisebb bőségben. Ezt az állításunkat néhány adattal szeretnők támogatni. A kor egyik vezető-politikusa, Deák Ferenc kedvvel faragott, faragványainak gyüjteményét az iharos-berényi kastélyban máig is őrzik. A gentry hölgyei is festegettek, igy Szeniczey Ida tájképeket, a 40-es évek legelején. A papok közül az 1844-iki pesti kiállitásról ismeretes Bresztyanszky Béla tihanyi apát, aki ekkor két eszményi akvarell-tájképpel szerepelt. Koppold Józseftől a temesvári múzeum is őriz egy képet (Leányokat oktató apáca). Valószinüleg pap volt Bugár Ferenc, akinek templomképeit (Pécs, Eger, Győr, Szombathely) 1832—34-ben rézmetszetben adta ki a Vallási és Egyházi Tár. Szeder Fábián bencés, az ismert iró, az épitészeti és diszitő rajz tanára, Révai Miklós «büsztjét festé, mely Schrott rajza után Lenhard által metszve megjelent a 1831-i Uraniában». Ehn Bernát kat. pap a 30-as, 40-es években festett Vácott és Nagykőrösön. Ruffinyi Sámuel szepesi lelkész rézmetszéssel is foglalkozott a század legelső éveiben.

Két ügyvéd dilettánst is ösmerünk: Prepeliczay Sámuelt, Prónay báróék egykori nevelőjét, akinek két rajza, Világos-vára 1822-ben, Solymos-vára 1825-ben jelent meg Igaz Sámuel Hebe-jében, az utóbbi Berkovetz metszetében. A másik ügyvéd Borsos Márton, a jeles Borsos József festő atyja, ő 1826-ban Pesten megfestette Kisfaludy Sándor arcképét. Az orvosok közül Demián Boldizsárnak valóságos művész-hire volt Árvában, Liptóban 1830-tól fogva, festett arc-, táj-, életképet, oltárképet is, egyébként világot járt ember; Köffinger Rudolf budai orvosról kortársai állitották, hogy «ügyes festő, számos akvarell- és olajképe van a barátainál, nem egyszerü dilettáns, hanem valódi tehetség». Egy nagyenyedi tanár, Császár Zsigmond, a huszas években

mellett» találta. Von Koppné gróf Nemes Zsuzsánna a huszas években festette meg Ferenc királyt és a királynét, ugyanabban az időben festegetett ott a Versecből Bécsbe szakadt Augusztin Mária báróné. A felette kalandos éltű Geramb Ferdinand báró, aki katona volt s mint trappista-szerzetes halt meg, működedvelő rézmetsző volt; 1805-ben Bécsben szabad csapatot alakitott a franciák ellen, de ezek meglepték, maga is csak nehezen menekülhetett s ezt a történetet állitólag egy csaknem két és fél láb magas metszetben örökitette meg sajátkezüleg. A későbbi nemzedék főrangui közt működedvelőnek ösmerték Festetics Miklósné grófnét, aki 1834-ben Bécsben is kiállitott (Kilátás Ischlre), aztán Erdődy Eugéniát, aki 1841-ben akvarellben festette meg Erdődy Tamás grófot és Zsófia meg Ernesztin grófkisasszonyokat. Orczy Tekla báróné 1841-ben Pesten kiállitotta Az üdvözlégy c. szepiafestményét. Gróf Teleki Borbála Kazinczy képmásszobrát rajzolta meg. Forray István gróf 1842-ben Egyiptomot és Sziriát járta be, utközben lerajzolta a szebb tájakat és a néprajzi érdekességeket, ezek azonban csak halála után (1859) jelentek meg kőnyomatban. Gróf Nákó Kálmánné bobdai Gyertyánffy Berta nagyobbára Bécsben élt, sokat másolt, cigánylányokat festett, olykor ki is állitott.

Egy szobrász-amatőrünk is volt, Teleki Blanka grófnő, aki Cogniettől, Páris hires mesterétől tanult rajzolni, festeni s 1846-ban domborművű arcképet mintázott De Gerando Ágostonról. Egyebekben a legtöbb mágnás-családban akadt működedvelő, mi csak az ismertebbeket emlitettük s mindjárt hozzátesszük, hogy az efajta működedvelés éppen nem szoritkozott a főranguakra. Megtaláljuk a nemesség, papság, minden fajtáju honorácior, sőt a kereskedők és iparosok sorában is, termé-

Lázár I.

De nagybátyja öt inkább a közpályán mint a tanári széken ohajtván látni, a jogi tanulmányok felé fordult, melyeknek széles és jó alapját birta már, épen történelmi tanulmányaiban.

Egy véletlen találkozás s azt követett ismeretség, midőn élete pályájának egészen uj irányt adott, egyszersmind szoros összeköttetésbe hozta öt hazánkkal. Nagybátyja házánál ugyanis Erdély egyik első rendü családjának — névszerint gróf Teleki Imrének mivelt és szellemdús leányával Emmával ismerkedett meg, s a fiatal szivek közt gyorsan kifejlett kölcsönös szerelem csakhamar házasságra vezetett, mely 1840. tavaszán a huszonegy éves ifjut a Teleki családhoz s általa hazánkhoz csatolta. Nehány héttel egybekelése után Erdélybe utazott nejével, hogy ennek családjával és szülöföldével megismerkedjék. Erdély lége, szabad vidékei, bérczi fuvalmai jótékonyan s erösitőleg hatottak gyönge egészségére. A szerető szemeivel nézvén ez országot s népét, ugy tetszett neki, mintha egy ismeretlen s félreismert világrészt fedezne fel s második hazája iránti kötelességének ismerte eloszlatni a homályt és az előitéleteket, melyek a mivelt világ előtt e távoleső országot s népet boritak. De midőn elhatározá, ez Európa előtt csaknem ismeretlen országot a külfölddel megismertetni, nemcsak rokonszenv, hanem alapos tanulmányok által akarta vezettetni magát. Magáévá tette a magyar nyelvet, melynek nemcsak tökéletes értésére, hanem külföldieknél igen ritka könnyüséggel beszélésére is eljutott; beutazta Erdély nevezetesb vidékeit, megismerkedett irodalmunkkal, tanulmányozta történelmünket, teljesen beleélte magát politikai s egyéb intézményeinkbe, szokásainkba, viszonyainkba, egyszóval mindenbe behatott, mit irónak tudnia s ismernie kell, ki valamely addig épen nem, vagy félreismert országot és népet a külfölddel egész valóságában meg akar ismertetni.

Ily tanulmányok s előkészületek érett gyümölcsei voltak ama müvek, melyeket ő egymás után s nehány rövid év lefolyása alatt, hazánkról közrebocsátott; természetesen saját anyanyelvén, francziául irva, nem számunkra, hanem a külföld számára irván. Első müve: „Essai historique sur l'origine des Hongrois“ Paris, 1844 („Tanulmány a magyarok eredete fölött“), rövid, de eszme- és tartalomdús mü, melyben De Gerando, régi krónikásaink s hagyományaink nyomán, a kunokkal és avarokkal köti össze nemzetünket s honfoglaló és államalapitó öseink képét, a német krónikák szineitől megtisztitva állitja a világ elé. — Nagyobb, fontosabb, tulajdonképi főmunkája a második, mely a következő évben (1845) jelent meg e czim alatt: „La Transylvanie et ses habitants“ („Erdély és lakói“) számos rajzokkal s Erdély földabroszával. Adatokban gazdag, fölfogásban igazságos s mégis eredeti itéletben biztos, kivitelben müvészi dolgozat, mely iróját, irói oldalról is, a legelönyösebben tünteti föl. Erdély östörténelmének s ujabb történeteinek vázlata mellett, ethnografiai ismertetésén s élénk és valóhü leirásain kivül behatóan tárgyalja a politikai viszonyokat, a polgári szerkezetet, társadalmi életet, a felekezetek, endek, s nemzetek alkotmányi és jogi állását s kölcsönös viszonyait; mindezt oly világossággal, mint csak benszülöttől lehetne árni, s oly müvészi kidomboritással, mely franczia irót egyszerre elárulja. Utolsó müve, melyet 1847-ben Pesten irt, s mely gymás után franczia, német és magyar kiadásokban jelent meg, ily czimet visel: „De l'esprit public en Hongrie depuis la revolution francaise“ („A közszellem Magyarországban, a franczia forradalom óta“). E nevezetes munkájában a szerző Magyarország politikai életének és fejlödésének, országgyüléseken és azokon kivül folyt pártküzdelmeknek történetét irja le. Mária Terézia uralkodása végétől az utolsó pozsonyi országgyülésig, a fenforgott országos kérdéseknek beható tárgyalásába bocsátkozván mindenütt.

Alig irta meg s bocsátotta közre e müvét, mely, ha hazánk ismertetésére kevesebb adattal szolgál is, mint emlitett főmüve, politikai tekintetben még annál is jelentösebb, — mikor az 1848. februári forradalom Párisban kiütött. Második hazája nem feledteté el De Gerandoval az első iránti szerelmét s kötelességeit sem. Forrón szeretett családját a rég forrongó Páris viharainak kitenni, sem maga hazája veszedelmétől távol maradni nem akarván, elszakadt övéitől s Párisba sietett s ott a rend és szabadság érdekeit egyiránt képviselő mérsékelt köztársasági párthoz csatlakozott. Itt sem feledkezett meg Magyarországról, s a mellett, hogy egyik nagy lap, a „National“ hasábjain rendszeres tudósitásokat s tájékozásokat közölt a magyar ügyről, egy ujabb nagy munkába kezdett, mely „La Hongrie“ czim alatt, négy kötetben adta volna Magyarországnak szint oly részletes és minden oldalu leirását, minőt előbb Erdélyről adott vala. Egyre gyöngülő egészsége, mely a megfeszitett munkával fölhagyni kényszerité, nem engedte befejezni a csak megkezdett dolgozatot. Egy gyászhir, melyet Magyarországból kapott, szeretett és tisztelt ipának halál hire, ugy szólván a végcsapást mérte megrendült életerejére. Hazánkat is a háboru dulván már, csak élete veszélyeztetésével juthatott ide, hova támaszától megfosztott családjához sietett, mely nején kivül egy fiuból és leánykából állott. Miután ezek biztonságáról gondoskodott, gyönge egészsége daczára is részt akarván venni, legalább mint szemlélő, második hazája nemes küzdelmében, mint önkéntes csatlakozott a Dembinszky táborában levő hetedik zászlóaljhoz, azzal a kinézéssel, hogy a hadjárat történetét irja le. De a világosi fegyverletétel a hadjáratnak s az ő tervének is csakhamar véget vetett. Testben, lélekben megtörve, hagyta el Magyarországot — s jutott Drezdába. Utána sietö családja a halálos ágyon találta már; 1849. deczember 8-án megszünt dobogni nemes, és két hazáért oly forrón érző szive.

Özvegye, gyermekeivel, Párisba költözött. s azokat, apjokhoz méltóan, a magyar haza hü gyermekeinek nevelte. Maga mint kitünö müveltségü irónö ismeretes. Közelebbről, gyermekeivel együtt, visszatért honába.

Az irodalmi jó szolgálatot, melyet De Gerando hazánknak tett, a magyar akadémia korán sietett méltányolni, s öt, Erdélyről szóló nagy müve megjelente után azonnal külső tagjául választotta meg. Emlékezetét az akadémiában Lukács Móricz üllötte egy szép emlékbeszéddel, mely jelen vázlatunknak is alapul szolgált. Jó arczképe nem maradt fönn; de érdekes lesz megjegyeznünk, kogy az oldalkép, melyet lapunk bemutat, egy gypsz féldombor-kép után készült, melyet nejének növére, a derék Teleki Blanka grófnő készitett.

Nekünk De Gerando élete egy nagy vigasztalást nyujt: azt, hogy ellenségeink azért ellenségeink, mert nem ismernek, s a nemesebb sziv, ha hazánkat és nemzetünket megismerte, barátunkká válik. —*á*—*r*—

Teleki Blanka

Egy százszorszépre,

melyet szántásközben ekémmel kifordítottam.

(*Burns* költeménye)

Piros pöttyes kis százszorszép, te,
Gyökered' im ekém kitépte!
Szép kis virág, szánlak nagyon,
De nem segithetek már;
Tört szárad' a gyom közt hagyom,
Hol gyors enyészeted vár.

Szegény kis ártatlan virágot,
Nem a pacsirta, vig barátod,
Tiport le (gyorsan szállva rád)
A harmat-mosta zöldbe,
A mint kezdé harsány dalát,
A hajnalt üdvözölve.

Mikor kibújtál volt: fagylalva
Fútt rád észak metsző fuvalma;
De a tavasz lágyabb lehén
Hő ringatódat lelted,
S az anyaföld hű kebelén
Kinyíla gyönge kelyhed.

Szép kerteink pompás növényit
Árnyas sudárfák s falak védik;
Kő és göröngy vesz tégedet
Körül a puszta réten,
S a száraz ugart ékited,
Elhagyva, észrevétlen.

Szegény ruhádban, mint kis árva,
Hó kebled' a napnak kitárva,
Mosolygó, ártatlan fejed'
Szerényen emeléd föl . . .
S im egy ekevas, ágyhelyed'
Kiforgatá fenékből!

E sors vár, ah, sok gyönge lányra;
Födvén magány homályos árnya,
Kiket megcsal a szerelem,
S vak bizalom felültet,
Virúltak, ah, és hirtelen
Posványba, sárba dültek!

A balga dalnok sorsa sem más,
Kit elsodor egy vad vizomlás;
Vagy balcsillagú tengeren,
Eszélytől nem vezetve,
Vihar, habtorlás, szertelen
Mélységbe eltemette!

Ez sorsa a küzdő erénynek,
Kit baj, nyomor szenvedni kénytet,
Kit elárul rokon, barát,
A sors elfordul tőle,
Ég nyújtja csak védő karát,
S szétzúzva — abba dől le!

S ki szánod e kis százszorszépet:
Vár rád is, vajmi gyorsan, véged!
Virágzol most s kevélykedel;
De várj! — a sors ekéje
Véletlen érhet téged el,
Kifordit — s föd sir éje!

Szász Károly.

Az Országgyülési Ifjui Egyesület és Casino apologiája.

(Adalékul a Lovassy-féle fölségsértési pörhöz.)

Lovassy László és társai ellen a királyi fiskus felperessége alatt inditott fölségsértési pör nevezetes epizódját képezi Magyarország történetének, a mennyiben ez volt az ujabb időben az első tettleges föllépés, melylyel a kormány, melynek élére akkor Pálffy Fidél kanczellár állittatott, a szabadabb eszméknek hazánkban fejlődését a „*megfélemlitési rendszer*“ ez erőszakos és törvénytelen eszköze által elfojtani törekedett.

Az ügy részint önmagában is fontosságának, részint azon nagymérvü országos mozgalmaknak, a melyeket a kormány e lépése maga után vont, kell tulajdonitanunk, hogy ujabb korunk történetirói, köztök *Horváth* Mihály, nem kételkedtek ez esetet, mint az egész országra kiható eseményt, müveikbe fölvenni s azt kellő méltatással tárgyalni.

1-sö szám. Tizenkilenczedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, januárius 7-én 1872.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 frt. — Fél évre 5 frt.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 frt. — Fél évre 2 frt. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetöleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos,** Wollzeile Nr. 22. **és Haasenstein és Vogler,** Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-dij, külön minden igtatás után 30 krajczár.

De Gerando Ágost.

(1819—1849.)

Dicsekedéssel mondhatjuk, hogy ujabb politikai küzdelmeink megszerezték számunkra a külföld jobb részének részvétét, s barátaink az idegenek közt ma már nem kevesek. De volt idő s épen nem rég, mikor a mivelt külföld, söt tudósai sem sokkal többet tudtak rólunk, mint egy csöndes oczeáni sziget vad törzséről, s törekvéseink iránt nemcsak részvét s rokonszenv nem nyilatkozott hazánk határain tul, de — ha volt átalában valami érzés vagy vélemény irányunkban, az inkább az ellenszenv s megvetés érzése volt, mint bármi más. Ugy néztek, ugy emlegettek, mint a nyugoti czivilizáczió közé beékelt barbár fajt, s ha valaki azt hiresztelte rólunk, hogy ma is nyers hust eszünk s erjedt kanczatejet iszunk, hogy politikai intézményeink, ösi vármegyénk közigazgatása s igazságszolgáltatásunk Attila és Tamerlan óta mit sem haladtak: akadt elég a ki elhigyje. A világ borzadálylyal, legjobb esetben szánalommal gondolt reánk. A legátalánosabban elterjedt nézet volt felölünk, hogy nem is vagyunk külön nemzetiség, csak egy durvább ága a német-osztráknak, s ha egy-egy utazót hozzánk hozott a kiváncsiság, az ugy jött és távozott, mintha az ázsiai puszták barang népeit látogatta volna.

Ma egészen másképen van mindez; de, ismételjük, nem régen igy volt még s kevés külföldi barátink, kik jobb véleménynyel voltak rólunk, s azt irodalmi uton is törekedtek érvényesiteni s a mivelt külföld szemét felnyitni hazánkat s nemzetünket illetöleg: csak annál nagyobb hálánkra tették magukat érdemesekké. Ilyenek voltak az angol *Paget*, ki a negyvenes évek elején adta ki nagy munkáját Magyarországról s azután köztünk telepedvén meg, magyar nőt (b. Wesselényi Pólit) vett, és hü fia lett hazánknak; és a franczia *De Gerando*, kit hasonló családi kötelék füzött hazánkhoz, és pedig annak szintén Erdély részéhez, de kit, fájdalom, korábban ért el a halál, mintsem közöttünk szintén egészen meghonosulhatott volna. E sorok czélja, rokonszenves alakjának bemutatása által felujitani emlékezetét; nemzetünk öszinte barátja, a különben is ritka készültségü s szellemdús iró, megérdemli azt tölünk.

DE GERANDO ÁGOST.

De Gerando Ágost franczia nemes család ivadéka volt, mely, családi hagyomány szerint, régenten Spanyolországból költözött át franczia földre. Elődei több nemzedéken át Lyonban laktak, Francziaország második városában, s ott született Ágost is, 1819. április 4-kén. Atyját, Antalt, ki tekintélyes férfiu volt s magas hivatalokat viselt, már 4 éves korában elveszté; nyolcz éves koráig anyja gyöngéd ápolása alatt maradt. A tehetséges, érdekes külsejü, de gyenge testalkatu gyermek ekkor atyai nagybátyja József gyámsága s nevelése alá került. E nagyhirü, magas állásu rokona, ki mint kitünő iró és államférfi nemcsak hazájában, de a külföld előtt is nagy tiszteletben állott, példája, tanácsai s átalában szellemi befolyása által nagy és jótékony hatást gyakorolt a gyermek erkölcsi és elmebeli fejlödésére s nevelését a legjobb irányban vezette. Mihelyt oly kort ért, hogy tudományos képeztetése megkezdödhetett, a versaillesi királyi kollegiumba vétetett föl s ott tanulmányait, gyönge testalkata daczára, nagy szorgalommal s kitünő sikerrel folytatta. Kizárólag tudományos pályára készült, különösen a történelemre, s iskolai tanulmányait bevégezvén, baccalaureatust nyert s a történelmi tanárság elnyerhetésére szükséges vizsgákra akart készülni.

< Tolcki Blanka >

Lestyán Sándor:
< >. Regény. Bp. 1957.
Ifjúsági Könyvkiadó.

hol intézték átvételét ~~

x-2

Alpári.

Folyamir

25

ágos Bizottsága.

ány	száma:	3499	1925
	kelte:	aug. 27	1925
	beérkezése:	aug. 31	1925

ek száma: 4

elintézett szám:

száma: 129/925

száma:

Iratkivonat.

5. XI/7. I.

Méltóságos és főtiszteletű Hazafi

hon
köz
cső
kal

A
gá
Sz
(F
ku
za
dé
ri
vé
m
lé
k
n
tisztiknnuc nyzn.

ban zárt függvényrendszerek izomorfiájának vizsgálatával, végtelen Ábel-féle csoportok karaktereinek elméletével, végül az L_2 függvénytér bizonyos nevezetes részhalmazainak (a karakterisztikus függvények, illetőleg a pozitív értékű függvény halmazának) szerkezeti jellemzésével. E tárgykörből magyar, német és angol nyelven az alábbi dolgozatai jelentek meg: „Önmagában zárt orthogonális függvényrendszer szorzótáblázatáról" (Matematikai és Természettudományi Értesítő, 55. kötet, 574—591. oldal. Bemutattatott a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának 1936. október 12-én tartott ülésén); „Über die Gesamtheit der charakteristischen Functionen im Hilbertschen Funktionenraum" (Acta Scientiarum Mathematicarum, 8. kötet, 166—176. oldal); „Zur Theorie der Charaktere Abelscher Gruppen" (Mathematische Annalen, 114. kötet, 373—394. oldal). Megjelenés alatt a következő közleményei vannak: „Bedingungen für die Multiplicationstabelle der in sich abgeschlossenen orthogonalen Funktionensysteme" (Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa); „Über isomorphe vollständige Funktionensysteme" (Mathematische Zeitschrift); „Über in sich abgeschlossene Funktionensysteme" (Mathematische Zeitschrift); „On the set of positive functions in L_2" (Annals of Mathematics).

A műszaki és gazdaságtudományi egyetem mérnöki és építészmérnöki

Teleki Blanka

Magyar Állam 1973 III. évf.

Pl. 12. 564 l. Farkas Zoltán:

Csoportkiállítások a Műcsarnokban.

Teleki Blanka festönő.

Képzömüv.Szemle,1880.10.sz.149.l.

„A magyar film sorsa"

A gyenge filmek védelmében

Fenti cím alatt a szorgalmas és ismert nevü közíró figyelemreméltó eszmefuttatását olvastuk az egyik esti lapban. Megszoktuk, hogy a régebben falukutató húrokat pengető vezérpublicista, ihletet és fáradságot nem kímélve, naponta megörvendezteti a világot korunk legkülönbözőbb jelenségeire vonatkozó bölcs megjegyzéseivel. A kitűnő cikkíró, meglepő felkészültséggel, pompás szellemi fegyverzetben, teljes otthonossággal mozog az élet valamennyi piacán. *Mindenhez ért.* Sőt, *mindenben szakértő.* Önzetlen és szerény magatartására nagyon is jellemző, hogy mindenhez hozzászól, mindenről véleményt mond; de nem csupán bírál, hanem ahol szükségesnek tartja, utat mutat, irányt parancsol. Kisujjában van a politika, a tudomány; jártas a művészetek berkeiben és zegzugos ösvényein. Univerzális koponya. Csalhatatlan szem.

Hűtlen lenne önmagához és családást okozna nagyszámú olvasóinak, ha éppen a *filmművészetet* tekintené mostohagyermekének és megvonná tőle szikrázó elméjének áldásos és megtermékenyítő sugallatait.

*

Kár megijedni. Ő nem ilyen kicsinyes. A hét elején megtartott Nemzetközi Filmtanácsüléssel kapcsolatban megjelentette fentemlített cikkét, amelyben pazarló bőkezűséggel, de klasszikus tömörséggel, megtámadhatatlan argumentumokkal alátámasztva rávilágít a magyar filmek hibáira, azután szokásához híven játszi egyszerűséggel, természetes könnyedséggel megmondja, hogyan kell igazán művészi filmet alkotni.

Mindenekfelett dícséretes bátorsággal helyesli a közoktatásügyi miniszter beszédét. Elismeri, hogy *a magyar filmgyártás hamis nyomokon indult útnak.* Megbélyegzi az álromantikát, a hejehuját, a sírvavigadást, a mesterkélt érzelmességet. Károsnak vallja a sztárrendszert. Mindez így igaz. Mégis felesleges szószaporítás, naiv tudálékosság ezekkel az évek óta agyonemlegetett hibákkal nagyképűen előhozakodni.

A dolgok mélyére kell nyúlni. A magyar film alapjaiban hibás. Nem lehet művészi, mert művészi alkotásra csak művészek képesek. *Hiába rendelkezünk kitűnő színészanyaggal, ha rossz a forgatókönyv, ha nem áll hivatása magaslatán a rendező vagy az operatőr.* A filmjátszás lényege, fundamentuma: a játék anyaga (dráma, forgatókönyv), amit a színészek eljátszanak. Ha művészetről van szó, ez az anyag kizárólag *a való élet ábrázolása* lehet. Minden egyéb kísérlet csak hitvány utánzása a művészetnek.

A filmjátszás éltető eleme az őszinteség, az igazság. *A sokat kifogásolt sírvavigadás, mesterséges érzelmesség meg a sztárrendszer a mankói a magyar filmnek.* Ezek helyettesítik az őszinteséget, a szellemet. Valóság helyett trükköket, úgynevezett ötleteket; művészi megnyilvánulás helyett pedig silány, vicces helyzeteket, csinált fordulatokat, mesterkélt feszültséget kapunk a filmgyártóktól. Ha nem ezt csinálnák, egyáltalán nem lenne magyar film, mert csak erre képesek, többre nem hivatottak. Inkább hagyják abba?... Bolondok lennének.

Busásan jövedelmező üzlettől esnének el.

Az utóbbi időben bemutattak néhány úgynevezett magyar sorskérdéssel foglalkozó filmet. Nem taglaljuk e képek célzatosságát, amely alighanem egyensúlyt tart ezeknek a filmeknek művészi fajsúlyával. Az egyik ilyen reprezentatív magyar filmben a véletlenül elcserélt nyakkendő idézi elő a filmjáték bonyodalmait. A darab hőse, aki mint kisegítő felszolgáló kerül a vezérigazgató estélyére, tudatlanságból fehér nyakkendőt köt a pincérfrakkhoz. A mindenható bankelnök vendégnek nézi, bizalmába fogadja; közbenjárására pénzt kölcsönöz az anyagi csődben fuldokló vezérigazgatónak és így megmenti a birtokot. Tipikus karrierdarab. Destruktív vígjáték a javából. Az álromantika és a sztár sem ronthat rajta. Ennek a filmnek az ősét évtizedekkel ezelőtt játszották színházaink („Szerencse fia"). Ezenkívül emlékszünk a hasonló tendenciájú és szerkezetű „Helyet az ifjúságnak" és a „120-as tempó" című vígjátékokra is. Ezekben a darabokban szintén váltakoztak a kacagtató helyzetek a világmegváltó vezércikk-monológokkal. Ezek és hasonló művek annakidején is felszínes fércmunkák voltak. Azóta sem változtak.

*

Érthető érdeklődéssel várjuk az elkészítendő új magyar filmeket, annál is inkább, mert a Nemzetközi Filmtanácsülésen a közoktatásügyi miniszter kijelentette, hogy számára sem közömbös, mi az, amit a tömegek tápláléka gyanánt a vetítővásznon a nézők milliói előtt napról napra lepergetnek... Most már e tekintetben is nyugodtan alhatunk, hiszen az ismertnevű és szorgalmas közíró szerint könnyűszerrel lehet művészi filmet gyártani. Egyszerűen *el kell hagyni a műtermeket,* „a kulisszák silány világát és a szabad magyar térnek kell a vászonra kerülnie. Ha így történik, akkor egyszeriben bealkonyul majd annak a néhány sztárnak, aki mesterkélt alakításokkal fertőzte meg filmünket. A természetes tájhoz természetes játék, magasrendű emberi alakítás illik.' Eszerint csak a szabadban „illik", vagy lehetséges a „magasrendű" alakítás. Darab, rendező, operatőr nem számít. Ki kell menni a szabadba és kész. Tehetségre nincs is szükség. Kitűnő cikkíró ezt az állítását kitűnő példával bizonyítja — „egy esztendeje láttam — írja — Pagnolnak egy Giono-novellából készült filmjét: ‚A pék feleségét'. Francia faluban játszódik ez a darab, kulisszáknak nyoma sincsen. A színészek nem tesznek egyebet, csak megtestesítik a valóságot, az egyszerű, az örök embert."

Helyes. Erről van szó: a Valóságról, az Örök-emberről. Kétségtelen, hogy a mi színészeink is képesek ábrázolni a Valóságot, az Örök-embert, de lényegtelen körülmény, hogy a cselekmény szerint szabadban vagy műteremben fényképezik-e őket; kizárólag az dönti el a film rangját, hogy Valóságot, Embert, szóval hű életet ábrázol-e művészi módon...

Shakespeare több mint 300 esztendővel ezelőtt így fogalmazta meg a színjátszás törvényét: *„A színjátszás feladata elejétől az volt és az maradt, hogy tükröt tartson a természetnek, hogy felmutassa az erénynek önábrázatát, a gúnynak önnön képét; maga az idő, a század testének tulajdon alakját és lenyomatát."* Ez a törvény tökéletesen és örökidőkre vonatkozik a filmre is. *Valóságot művészi megoldásban kell filmszalagra vinni. Ez csakugyan szimpla dolog, de múlhatatlanul szükséges hozzá a tehetség. Valóban jó filmet csak olyan tehetséges művészek teremthetnek, akik gátlás nélkül, saját lelkiismeretük és invenciójuk szerint szabadon alkothatnak.*

Emlékszünk ilyen filmekre is.

*

Végezetül a szorgalmas és ismertnevű közíró a magyar film érdekében felveti a Nemzeti Filmszínház szükségességét, „amely magasrendű kiválasztást végezne a film dzsungelében". Ez is helyén való ötlet, de miért siettünk beszerezni a gombokat, mikor még a ruhához való szövetünk sincs meg?

Fellegi István

Ötven éve halt meg Siemens Werner

Valld meg őszintén, kedves olvasóm, hogy amikor ennek a cikknek a címére pillantottál, magad se tudtad hirtelenében, ki volt ez a *Siemens Werner* és mit köszönhetsz neki. Bizony szégyelnivaló ez, de nem a te szégyened, hanem azé az iskoláé, amely hallgatva mellőzte, vagy csak mellékesen érintette az emberiség igazi jóltevőinek neveit: a tudósokét és föltalálókét, annyira mellékesen, hogy ezek nem maradtak meg a fejedben. Siemens pedig igazán megérdemli ezt, mert nem kisebb dolgot köszönhetünk neki, mint

az egész erősáramú villamostechnikát, tehát a villamos vasutat és világítást!

„A tudománynak az adja meg a magasabb szentséget, hogy nem önmagáért van, nem csupán kevésszámú művelői tudásszomjának kielégítésére, hanem azt tekinti főfeladatának, hogy tudásának kincsét az egész emberiség javára értékesítse s ezzel az emberiséget a kultúrának mind magasabb fokára emelje."

Úgy-e, ez igazán bölcs aranymondás? A szerzője Siemens Werner és amit kifejez ebben a mondásban, annak a gyakorlatba való átvitelét aligha szolgálta még valaki sikerdúsabban, mint ő. Az ő tudományos és feltaláló lángelméje tette lehetővé, hogy a villamosenergiát olyan mértékben állítsa szolgálatába az emberiség, mint azt ma látjuk. A ő működésének következményes hatása csak a könyvnyomatáséval és a gőzgépével mérhető.

Siemens Werner 1816 december 13-án született Hannoverben. Apja földbérlő volt. A technika iránti érdeklődését Sponholz nevű házitanítója ébresztette föl benne. 1835-ben beiratkozott a berlini tüzérségi és mérnökiskolába s csak úgy falta a vegytant, fizikát, matematikát. Még mint tüzértiszt is ezekkel foglalkozott. 1841-ben fölfedezte a *galván aranyozást és ezüstözést.* A szabadalmat 40 aranyért eladta egy magdeburgi ékszerésznek. 1844-ben Berlinbe vezényelték, ahol megismerkedett kora legkiválóbb német fizikusaival. Velük együtt megalapította a híres berlini fizikai társulatot. Mutatós távírójának kidolgozásához mechanikusra volt szüksége, akkor társult Halskeval. Szabadgondolkodó mozgalmakban való részvétele miatt el akarták helyezni Berlinből. Csak az mentette meg ettől, hogy föltalált egy új és jobb eljárást lőgyapot előállítására. Közben értekezést írt a *villamostávíróról,* amire kinevezték a német vezérkar távíróbizottságának tagjává. Végleg megszerkeszti mutatóval működő távíróját. Gépet talál fel *a villamosdrótoknak guttaperchával való burkolására.* Ilyen elszigetelt drótokkal építi meg 1847-ben

az első hosszabb földalatti távíróvezetéket.

(Akkoriban még nem mertek földfeletti vezetéket építeni, attól félve, hogy megrongálják vagy ellopják ezeket.) Ez nagyon jól sikerült, ami arra biztatta, hogy kölcsönvett 6000 tallérral Halske társaságában megalapított egy kis műhelyt távírókészülékek gyártására. Ebből a szerény kis műhelyből lett a ma hatalmas és világhírű Siemens és Halske cég.

1848-ban a kieli kikötő védelmére *villamossággal meggyujtható aknákat* készített. A következő évben néhány hosszú *földalatti távíróvezetéket* épít meg. 1851-ben kilépett a hadsereg kötelékéből, hogy minden erejét technikai alkotásoknak szentelhesse. Az ötvenes évek elején megépítette *Oroszország első távíróhálozatát.* 1857-ben ő fektette le *az első tengeralatti kábelt* Szárdinia és Algír, majd Szuez és Aden között. A hatvanas években megint haditalálmánnyal, *villamos aknagyujtóval* lép elő; azután megszerkeszt egy *robbanó anyagokkal töltött csónakot,* amelyet villamos úton lehet az ellenséges hajók felé irányítani, hogy felrobbantsa őket.

Már ezek az „apróságok" is Edison-szerű feltalálói lángelmére mutatnak, de korszakot jelentő nagy alkotását csak ezután jön.

A berlini akadémiának 1867 januárjában tartott ülésén Magnus jelentést tesz Siemens nagy fölfedezéséről: a dinamó-elektromos elvről. (Ennek az elvnek tulajdonképpeni fölfedezője Jedlik Ányos budapesti egyetemi tanár volt, aki magaszerkesztette dimanógépével tizenhárom évvel előzte meg Siemenst;

talán csak tanáros élhetetlensége volt az oka, hogy nem érvényesült vele, nem is lépett vele a nyilvánosság elé. Jedlik gépe, a sajátkezűleg írt használati utasítással együtt, ma is megvan a budapesti egyetemi fizikai intézetben.)

A dinamó-elv lényege az, hogyha vasmag forog villamos sarkok között, akkor erős munka végzésére alkalmas nagyfeszültségű villamosáram keletkezik. Ennek az elvnek gyakorlati alkalmazása tette lehetővé a villamoserőnek mai hatalmasarányú fölhasználását. *Siemens dinamógépe nélkül* ma nem volna villamosvilágítás és villamosvasút, nem tudnák a vízesések és egyéb természeti erők energiáit átalakítani villamosenergiává. Siemens maga rögtön átlátta találmányának jelentőségét, mert ezt írja ebben az időben: „A technika ezzel eszközt kapott a kezébe, hogy *határtalan erősségű villamosáramokat fejlesszen olcsón és kényelmesen akárhol, ahol olcsó erőforrás áll rendelkezésre.*"

Hogy a villamosságot hogyan lehet nagyszerű fényforrásul és járművek továbbítására felhasználni, azt már maga Siemens megmutatta: az 1879-i berlini világkiállításra

megépítette az első villamos kisvasutat, majd később egész sereg városban a villamos közúti vasutat.

A világítási technikát azonban inkább Edison vitte előre az izzókörte föltalálásával.

Közben nem hanyagolta el eredeti kedvenc munkaterületét se, a táv-

A NÉPSZAVA kiadóhivatala ez évben is készít KARÁCSONYI CSOMAGOT
Lepje meg rokonát, barátját, jóismerősét, elvtársát a

Népszava karácsonyi ajándékcsomaggal

A csomag tartalma: ***1 karácsonyi Népszava***
1 Népszava Naptár 1943. évre
1 „Félévszázad története"
1 „Korai kapitalizmus"
1 Villon verseskötet, *vagy*
„Az erdélyi munkások küzdelme a román uralom alatt" *című könyv*

A 6 pengő értékű csomagot **3 pengőért** karácsonyi ajándékként portómentesen szállítjuk a megadott címre amennyiben a megrendeléssel egyidejüleg a 3 pengőt befizeti. Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapest, Conti u. 4), a lapkihordónál, vagy vidéki bizományosainknál. Kívánságra befizetési lapot küldünk. A NÉPSZAVA kiadóhivatala

minden fontos eleme: a várakozás feszültsége és a megtalálás, az előre beidegzett győzelem öröme.

A társadalomba való beilleszkedés

ezt a játékot számtalan változatban ismétli meg. A rejtvények megfejtése mítoszokban, filozófiában, ősi teológiában ilyen szellemi bujócska, játék. Minden színészkedés bujócskajáték, minden irodalom ismerős alakok szerepeltetése változatos, új köntösben. A zene tiszta variációs művészet, ritmus, dallam és harmónia elbujtatása és megtalálása. A verseny, akár szóban, versben, zenében vagy fegyverrel folyik, magában foglalja a győzelem varázsának izgalmát. Akármilyen nagy is a feszültség, akármilyen nagy is a bizonytalanság, vajjon sikerül-e — Huizinga ezt az elemet emeli ki különösen —, a győzelmet előre beidegzi a versenyző.

Ebben a társadalmi formában két egymással ellentétes erővé bomlik fel az egyén örömkeresése. Az erotikus és támadó, a faj- és létfenntartás szolgálatában álló ösztönök túltengésre hajlamosak. Csak a primitív népek ünnepeinek orgiáira kell gondolnunk, a görög bacchanáliákra, vagy akár egy mai aranyifjú éjjeli, véget érni nem akaró duhajkodására. Az egyén korlátlan örömkeresése szembentalálja a másik egyén hasonló szándékát és még ha csak versenyeznek is egymással, a verseny szabályaiban meg kell egyezniök, hogy a társadalom fennmaradhasson. Az egyéni szabadság korlátlansága és a társadalom gátlása az a két ellentétes erő, amely a játék formájában az egyén örömét egyúttal társadalmi örömmé, társadalmat, kultúrát alakító tényezővé teszi. Az ösztönök korlátlanságának irracionalitásával a társadalom nagyrészt racionális fékezése áll szemben. A játék így nem teljesen irracionális — unvernünftig, esztelen, ahogy Huizinga mondja —, hanem csak célszerűtlen (unzweckmässig), fölösleges: a puszta lét és fajfenntartás komoly magvát körülvevő színes szivárvány. Öröme a *forma* öröme, amely a magasrendű társadalom legbonyolultabb megnyilvánulásában is az ártatlan gyermek bujócskajátékának változatos és hatványozott mása.

Dr M. D.

„A szabadság minden erkölcsiség alapja"

Teleki Blanka hatesztendős fogsága Kufstein várában

Nyolcvan évvel ezelőtt ragyogó, őszi napsütésben, a párizsi Montmartre-temetőben a szabadság egyik rajongó hívét kísérték utolsó útjára. Fényesebb és díszesebb temetést már láthatott Párizs, megindítóbbat és szívbemarkolóbbat azonban alig. A haladó Párizs legkiválóbb egyéniségei tisztelegtek a ravatal előtt. A halott, akinek élete izgalmasabb fejezetekben bővelkedett a legcsodálatosabb regénynél, *magyar nő volt: Teleki Blanka.* Tragikus sorsát, magasan ívelő életpályáját *Magyarország* drámai fordulatokban gazdag szabadságharca irányította: *1848!*

*

Metternich osztrák kancellár a párizsi júliusi forradalmat „európai gátszakadásnak" nevezte. És valóban, ebből a gátszakadásból Európa majdnem mindegyik állama ízelítőt kapott. Természetes, hogy ez a gátszakadás Magyarországra nézve sem maradhatott hatás nélkül, ahol a reformeszmék sokkal mélyebb gyökeret vertek, mint másutt. A Ferenc császár és Metternich politikájának maradisága és merevsége ellen küzdő magyar ellenzéki politikusoknak és országgyűlési ifjaknak is megnőtt a lendülete és önbizalma.

A parlamentáris rendszer megvalósítása, a büntetőjog és a börtönügy gyökeres reformja, a magyar nyelv érvényesülése és a jobbágyok helyzetének megjavítása voltak azok a követelések, amelyek az országot akkoriban leginkább foglalkoztatták. Főként a jobbágyi terhek örökös megváltathatásának az egész országra kiterjedő elvi megoldása és törvényhozási szabályozása vált a kormányzat és az ellenzék közti harc ütközőpontjává. A jobbágyi örökváltság kérdése nemcsak a magyar maradi mágnásokat és földesurakat izgatta, hanem a bécsi kormányt is.

Ki volt Teleki Blanka?

Hosszúfalva község közepén magános kúria emelkedik, a Telekikastély. Itt született Teleki Blanka. A fiatal leány szíve és értelme egész korán megnyílt ama eszmék számára, amelyek az amerikai szabadságharc és a nagy francia forradalom kisugárzásaként „európai" légkört teremtettek mindenfelé. Ez az „európai" légkör jelentette az *egyenlőség, testvériség és szabadság eszméjét*, tehát az emberiség *újjászületésének* vágyát és reményét. Végigböngészte apja hatalmas könyvtárát és magába szívta *Plato, Rousseau* és *Kant* felfogását. A görög, francia és német bölcselet jeleseinek világszemlélete lett élete vezérfonala. Micsoda hihetetlen örömet szerzett neki Rousseau „Társadalmi szerződés"-ének megállapítása: *„Az ember szabadnak született és mégis mindenütt bilincsekben van."*

Teleki Blanka később Teréz nénjével külföldi tanulmányútra indult, külföldön különösen a pedagógiai irányelveket tanulmányozta és amikor visszatért, már kialakult benne jövendő életterve: *leánynevelőintézetet* alapít s életét és vagyonát a *haladás* szolgálatába állítja.

1846 novemberében Budapesten nyitotta meg az első leánynevelő intézetet, ahonnan mindent kirekesztett, ami maradiságot és előítéletet jelent. Szenvedélyesen hitt *az emberszeretetben és az embernevelés nagy átalakító erejében.* „Olyan iskolákra van szükség, hogy a gyermek ne érezze ketrecnek, ahol megkötik szabad mozgását és gondolkodását, hanem a *szabadság* friss levegője áradjon feléje" — ez lett a vezérelve. Örökre emlékezetébe véste Rousseaunak Kantra való hatását, aki szerint: *az erkölcs alapelve a szabadság.* Blanka vállalta ezt az elvet. És már otthon a szülői házban víziószerűen maga elé képzelte *Magyarországot, mint az egyenlőség, testvériség és szabadság boldog szigetét.*

Első tanítványa *Deák Ferencnek* unokahúga volt. És jóllehet, kiváló tanerőket hívott meg iskolájába: *Vajda Pétert, Vasváry Pált, Ballagi Mórt, Lövey Klárát.* Utóbbival akkor kötötte meg azt az élet-halálra szóló barátságot, amely a börtönön keresztül egészen sírjáig elkísérte... De a kiváló tanerők ellenére sokáig csak ez az *egyetlen* növendéke volt, mert az előítéletek sötét korszakában éppen úgy üldözték az újszerűt, mint manapság. De a harmadik esztendőben már annyian jelentkeztek felvételre, hogy intézetét ki kellett bővítenie.

A 48-as forradalom

Közben kitört a forradalom s a békés munka területét sietve hagyták el a honfiak, hogy a szerszámot, írótollat felcseréljék a karddal, puskával. Az iskola kiürült. A tanárok a harctérre siettek, Blanka Lövey Klárával követte a magyar kormányt Debrecenbe. A forradalom hullámai mindent elöntöttek. A szabadságharcban *Petőfi Sándorral* együtt *Vasváry Pál*, a Teleki-intézet tanára is elesett; *600 fönyi* Rákóczi-csapatának zászlaját kevéssel előbb még Teleki Blanka avatta fel.

Blanka ezután Nagyváradrá költözött, ahol megszervezte a módszeres ápolás és segítség szervezetét. A kiadásokat saját vagyonából fedezte. Az összeomlás után visszavonult Pálfalvára, szatmármegyei csöndes kis családi fészkébe. *A könyveihez menekült.* Az ifjúság számára idegen forrásműveket fordított magyarra.

Teleki Blanka nemes hazaszeretetéből és tiszta emberiességéből a zsarnokság vádat kovácsolt. „Forradalmi elvek" szerint foglalkozott fiatal leányok nevelésével, „forradalmi tartalmú" könyveket írt, fordított és terjesztett a nép körében. Emma húgának Párizsba titkos tudósításokat küldött és a menekülő honvédeket segélyezte... *Házkutatást tartottak nála, letartóztatták, Nagyváradra szállították, majd Budapestre, a hírhedt „Újépületbe" vitték.*

Teleki Blanka fél esztendeig sínylődött az Újépületben anélkül, hogy egyszer is kihallgatták volna. Egyrészt mindenáron meg akarták puhítani a gerinces vádlottat, másrészt időre volt szükségük, hogy *terhelő anyagot gyüjtsenek ellene.* Végre *1853 június 30-án* elterjedt a hír az Újépületben, hogy Teleki Blanka ügyében *halálos ítéletet* hoznak. A tárgyalótermet fekete posztóval vonták be, a gyertyák sápadtan világítottak, a feszületet gyászfátyollal borították. Az ítélet elhangzott. Blankát *tizesztendei várfogságra* (vasban), Lövey Klárát — akit időközben szintén letartóztattak, *ötesztendei várfogságra* ítélték. A halál talán irgalmasabb lett volna.

Kufsteinban

A tiroli hegyekben, Kufstein fölött emelkedik a vár, amely a 18. és 19. században börtöne volt sokszor magyar hazafinak.

A raboknak végtelenül megalázó, durva bánásmódban volt részük. A gyatra táplálkozás (nem engedték meg, hogy saját költségükön élelmezhessék magukat), az iszonyatos hideg, a könyv, papiros és ceruza eltiltása a legborzalmasabb megpróbáltatásokat és szenvedéseket jelentette számukra. De ők hősi lélekkel viselték sorsukat, a megtörtségnek évek mulva sem volt nyoma rajtuk. Később mégis sikerült némi enyhítést elérniök. Blanka agyaghoz is jutott s a cellában egy gyönyörű fejet gyúrt, „Hunniá"-t! Önmagát is megmintázta, amint emelt fővel áll a haditörvényszék előtt. Ezt a szobrot sikerült eljuttatni Emma húgához Párizsba, de az úton darabokra tört. Ügyes művészkezek azonban összeállították és amikor *Michelet*, a nagy francia történetíró meglátta a végtelen gyötrelmet visszatükröző szobrot, szeméből kihullottak a megindultság könnyei. Michelet levelet írt Blankának s ezt így fejezte be: „Csodálattal és bámulattal adózunk emberfölötti erejének, hódolattal borulunk le Ön előtt és meghatottan érintjük ajkunkkal láncainak nyomait."

Öt esztendő elteltével Blankának még osztályrészül jutott az a szívsajdító fájdalom is, hogy el kellett szakadnia Lövey Klárától. Ő kiszabadult. Egy esztendő mulva Blanka neve is belekerült az amnesztiás névsorba és noha tiltakozott ellene és *nem akarta elfogadni*, távoznia kellett szenvedéseinek színhelyéről.

Budapesten nem sokáig időzhetett. Állandóan kopók szaglásztak utána. Mentoneba készült gyógykúrára, Párizst útjába ejtette, hogy ott találkozzék Lövey Klárával, de úgynak esett, nem tudott tovább utazni és *1862 őszén* megszűnt dobogni az a szív, amelynek legforróbb álma *a független Magyarország boldog és szabad népe volt.*

*

Az Inn folyó partján, a Kufstein városkából kiemelkedő magas sziklák csúcsán emelkedő és nehezen megközelíthető Kufstein várában — a borzalmak kárhozatos színhelyén — annyi könny, szenvedés és pusztulás után, *1937 júliusában márványtáblát* állítottak és lepleztek le ünnepélyesen *94 magyar szabadságvértanu* emlékére.

az ebéd, vagy nem azt kapták, amit Macsákné előző nap biztosra ígért. Mindent pótolt az ingyencirkusz. Ő pedig egyre jobban megittasult a saját hangjától, körülötte meg a cirkuszt kedvelők csillogó szemmel verték a taktust ütlegeihez.

Egy napon azután teljesen hatalmába kerítette valami gyilkos indulat. Először nem is haragudott komolyan, csak úgy a vendégek szórakoztatására mellbevágta az urát. A baj tulajdonképpen úgy keletkezett, hogy Macsák a váratlan ütéstől megtántorodott és nekiesett az egyik asztalnak. Lett is erre nagy zenebona. Az asztal megbillent, két tányér leesett a földre, utána evőeszközök csúsztak és ráadásul még egy üvegkorsó is tele vízzel.

Akik Macsáknét abban a pillanatban látták, azt hitték, menten megüti a guta. Mindig piros arca sötétvörösre változott és a szín átterjedt a nyakára is. Sötét szeme rebbenés nélkül meredt az urára és mélyén ijesztő gondolatok visszfénye izzott. Kezét, amellyel önkéntelenül utána kapott a lehulló tárgyaknak, pár pillanatig maga elé nyujtva tartotta, majd kövérségét meghazudtoló mozdulattal lehajolt és egy kést kapott fel a földről. A kés láttára az ura kiugrott az ajtón, de az asszony nem volt rest és utána iramodott.

Akkor már nem volt ura akaratának. Homlokán, meg a nyakán kidagadtak az erek, feje zúgott, szeme homályos lett és vadul forgott. Gondolatai gyorsabbak voltak a lábánál. Ennyire még soha nem gyűlölte az urát, pedig ha nem volt indulatos, még szerette is. Úgy érezte, a gyávasága még jobban ingerli.

A városkában éppen hetipiacot tartottak és nyüzsgött a nép. A férfi nehezen jutott előre az emberáradatban, az asszony elől meg rémülten húzódtak el, mert a kés pengéje ijesztően villogott a ráhulló napsugarakban. Így természetesen egész könnyen utólérte az urát és csak úgy futtában belevágta a kést a hátába. Utána még bele is rúgott a földön fetrengő emberbe.

Az összeverődött tömeg felzúdult, hogy ez már mégis csak sok és majdnem elverték a megveszekedett fúriát, de egy rendőr közbelépett, hogy ne ártsák magukat a törvény dolgába. Macsákot kórházba szállították és mivel nem történt komolyabb baja, az asszonyt szabadjára engedték.

Macsákné erős lekiismeretfurdalást érzett és megfogadta, hogy nem bántja többé az urát. Na!... csak ez kellett — vagyis ez nem kellett — az ingyencirkuszt kedvelőknek... felé sem néztek többé az étkezdének. Ráadásul — Macsákné legnagyobb felháborodására — fizetni kellett, amiért az urát meggyógyították. Elképzelhető, mekkora volt szomorú levertsége, ha még a pénz kifizetése után sem volt kedve elverni Macsákot.

Nem telt bele három hónap, be kellett zárni az étkezdét. Így került Macsákné vissza oda, ahonnét elindult és árulgatta rothadó gyümölcseit. Bizony, olyan csendes lett, hogy a hangját sem lehetett hallani. Egyre elmúlt szerencséjén rágódott, meg elábrándozott, hogy milyen kövér, nagy disznója volt. Csoda nagy, bámulatosan kövér. Fájt a szíve, mert érezte, hogy soha többé nem lesz olyan disznója. Ha venne is egyet, nem tudná fölhízlalni, mert az emberek, akiket egyszer becsapott, már nem hordanák jó falatok reményében a nagyra növesztő, hízlaló moslékot.

A Népszava előfizetési ára:

Egy évre	37.20 pengő
Félévre	18.60 pengő
Negyedévre	9.30 pengő
Egy hónapra	3.20 pengő
Egy hétre	80 fillér
Egyes szám ára hétköznap	12 fillér
Egyes szám ára vasárnap	24 fillér

társaságban így
szenvedélyes,
fiatal legények
komoly politik

Május har
sülése szerint
napok jeles
jelenleg egy
közbizalma
székbe aka
lelkesedésse
negyedikér
hetedikén
meglehet,
kéziratait
az Életk
kelti, ho

Máju
még eg
rendű
Österre
lezője
toporz
a respub
a fantasztikus ifjúsá
poéta, Petőfi és Vasvári (!) Pari
játszani és mint igazi gyerekek, elte
hogy ehhez hiányzanak nekik a franciák . . .»

Ettől kezdve ritkábban találkozunk nevével: katonának állt, a népszerűségben rohamosan emelkedő polgári közéletből beleceppent a tábori élet ridegebb s babérokat kicsit szűkkeblűen osztogató közösségébe. Jódarabig futárként szerepel, mai szóval összekötőtiszt Kossuth és Perczel között. November huszonhetedikén az 56. zászlóalj hadnagyának rangjában Perczel felterjesztésére megerősítik.

Erdélybe 49 tavaszán kerül. Akárcsak Petőfi, ekkor már Vasvári is őrnagyi rangban vesz részt különböző csatákban. Aztán azt a megbizatást kapja, hogy szervezzen szabadcsapatot. Szabolcs, Hajdu és Bihar megyék területét járja be. Ennek a verbuválásnak eredménye a szomorú véget ért hatszázfőnyi csapat, mely Teleki Blanka zászlajával és Rákóczy nevével ment a halálba.

4.

Teleki Blanka, a legáldozatosabb életű és a legtöbbet szenvedett magyar nők egyike, a honleányok honleánya, saját kezével varrta és hímezte lobogójukat. Nagyváradon találkoztak, hosszú elszakadtság után. Nyilvános ünnepség keretében adta át zászlaját a daliás ifjú őrnagynak, aranyos betűk csillogtak rajta: «Hazádnak rendületlenül. Teleki Blanka grófnő».

Hogy váltak el, sírtak-e, integettek-e a búcsúzáskor, érezték-e, hogy utolsó ez a találkozás — nem tudhatom. A kis csapat felkerekedett Belső-Erdély felé, mert éjjelente tüzek világosították az égalját Kelet felől s egyik rettentő magyarirtás híre a másikat érte.

Abban az időben folytak némi alkudozások, tárgyalások Jancu vérittas népével s

MUNKÁK ÉS NAPOK

Irodalom

ÚJ KISFALUDYSTÁK

Valamikor, még a század elején is izgalmas irodalmi esemény volt egy Kisfaludy-társasági tagválasztás. Egy-egy jelölt körül pártok alakultak, a sajtó is beleavatkozott a dologba, a fiatalok és öregek vitáztak egymással, kicsiben kibontakozott az irodalmi élet képe. Személyek ürügyén írói álláspontok és stílustörekvések vitáztak egymással. Gyulai Pál, amíg élt, keményen harcolt Arany János hagyományának épségéért, a fiatalabbak az újító szellemet igyekeztek győzelemre juttatni. A pártállásnak társadalmi háttere is volt: a közhivatali állásban élő írók, egyetemi és középiskolai tanárok, papok, tisztviselők, politikusok nem mindig bocsátottak be szívesen a társaságba olyan írót, aki csak író, vagy újságíró. Abból a kritikából, amely Gyulai Pálon nevelkedett, logikailag következett egy kis újságíró-ellenesség. Viszont a társaságnak abból a hivatás-érzéséből, hogy az irodalmi műveltséget igyekezett magas színvonalra segíteni, az irodalomtörténeti, kritikai és a műfordítói munka különös megbecsülése következett.

Voltak tehát heves választások. Herczeg Ferencet kibuktatták előbb s csak másodszori jelölésre választották meg. Kiss József szeretett volna bejutni a társaságba, de az csak késő öregkorában sikerült. Nehezen tudták neki megbocsátani azokat a rossz-májú cikkeket, melyeket lapja, A Hét a társaságról közölt. Bródy Sándort Jókai, Mikszáth és Herczeg ajánlották, mégis kibukott. Nagy harc volt Molnár Ferenc megválasztása körül. Beöthy Zsolt, a társaság elnöke lelkesen pártolta, mégis csak másodszorra került be s akkor is kis többséggel. Az utolsó izgalmas választás Babits Mihályé volt. Berzevicy Albert elnök váltig ragaszkodott hozzá, de az első jelöléskor olyan éles volt a vita, hogy Babits jobbnak látta visszalépni. A következő évben aztán megválasztották.

Azóta csendesen folytak le a választások, ha valaki kibukott, az sem zavart sok vizet. Nem igen vannak már pártharcok, az az ellentét, amely régebben az irodalmi csoportok között sokszor még a személyes érintkezést is akadályozta, ma már nagyjából elcsendesedett. A Nyugathoz tartozó írók elleni harc visszavonult a Petőfi-társaság sáncaiba. A Kisfaludy-társaságban egyre nagyobb teret kap az a törekvés, hogy pártállásra vagy világfelfogásra való különbség nélkül irodalmunk legjobb és legműveltebb munkásait gyűjtse össze egy előkelő reprezentatív testületben.

Csendben, nagyobb vita nélkül folytak le az idei választások. Három üres helyre négy jelöltet ajánlottak. Nem volt köztük olyan éles különbség, akár írói magatartás, akár érték dolgában, hogy ellenük vagy mellettük nagy zajlás kerekedhetett volna. Tulajdonképpen a társaság kimutatta, hogy mind a négyet szívesen látná, amennyiben a szótöbbséget mind megkapták s inkább csak véletlen, hogy egyikük egy szavazattal lemaradt.

Az új tagok mind a hárman érdemes írók. Nyirő József Erdély mai magyar irodalmát képviseli. Regényei, «Az Isten igájában», «Az én népem» és különösen az «Úz Bence» népszerűvé tették az itthoni közönség előtt is. Tamási Áronnal ők ketten jelentik a székely hangot és népéletet, a székely bércek és erdők éles levegőjét az irodalomban, s ők az igazi regionális írók, a magyar törzs egyik jelentős ágának speciálistái. A mai Erdélynek most már négy magyar írója van benn a társaságban: gróf Bánffy Miklós, Gyallay Domokos, Végvári, a költő és Nyirő.

Vietorisz Józsefet kevésbbé ismerik. Vidéken él, Nyíregyházán, mint nyugalmazott főgimnáziumi igazgató, címzetes főigazgató. Városa kultúréletének egyik fő vezető embere, az irodalmi élet zajlásában nem vesz

szegből a hara

Gyarmathy Zsigáné — s gyermekkorában frissiben hallotta — ményeket — így írja le a funtineli tragédiát:

«Funtinelre értek vissza . . . egyszerre mindenfelől golyó- és kőzápor fogadta őket. A sürű bokrok, fenyők közül támadtak a románok és alig lehetett viszonozni támadásukat. Vasvári elől lovagolt s először az ő lova esett el. Ekkor egy sárga lovat hoztak elő, nem fogadta el, hanem az ágyúk irányítását vette át. Azonban aligha kerülhetett sor az ágyúzásra. Irtóztató harc kezdődött. Megpróbálták magukat kivágni az eltorlaszolt, fenyőkkel bevágott úton . . . csak kevésnek sikerült. Ezek — Buzgó László volt az élükön, kinek kezébe Vasvári a vezetést tette még a vonulás kezdetén — kétségbeesetten kiabáltak vissza Vasvárinak . . . de ő az ágyúkkal volt elfoglalva . . . s nemsokára eltűnt előlük alakja . . . a fehér sastoll . . . a fehér köpeny . . .»

Funtinel — Ronszevál. Két rokonhangzású név, két fiatal hős rokonhalálának neve. Jutott-e eszébe ott, az utolsó pillanatokban legendás multbeli előképe, a frank sereg virága, Roland? Gondolt-e segítséghívó kürtölésre? Védekezett-e egyáltalán? Nem tudhatjuk. Talán nem is volt rá alkalma. Úgy képzelem, a süvöltve repülő kődarabok, puskaropogás, ordibálás, a hadonászó kiegyenesített kaszák, otromba dárdák s a vad, csatarendnélküli tülekedés úgy megzavarta, hogy az életmentés, az önfenntartás primitív lehetőségeire és megoldásaira nem is gondolhatott s az ágyúk *előállításával* s működésbe hozatalával csak valami önmaga előtti kibúvóként foglalatoskodott.

A fiatal történettudós, annyi hősi halál ismerője, annyi összeroppanás tudója, vaj-

végével megszakad. Nagy dolgok jöttek közbe: a fiatal tudós elméleti világából kiszáll a zajló politika porondjára, mely ebben az esetben nem más, mint a Pilvax Kávéház egy pipafüstös különszobája. A történelmet, a Világszellemet jól ismeri. Vajjon akkor, amikor könyvében Napoleont Julius Cézárból, Mátyást Nagy Sándor alakító példájából magyarázza, keresett-e előképet saját alakjára a történelemből? Akkor, 1847 decemberében, amikor könyvét írta, mit sem sejthetett a négy hónap mulva elkövetkező rengeteg időről. Talán maga se tudta, milyen komoly szerep vár rá, hogy Petőfivel, Jókaival, Vajdával, Irinyivel szellemi háttere, irodalmi kifejezője kell legyen a márciusi napoknak. S mégis, mikor az Érdem és Utóhír című fejezetét olvassuk, mintha azt éreznők, hogy valami költői és művészi idegsejtelemmel tud valamit a rázúduló eseményekből. Mintha érezné, hogy utóéletéről való gondoskodásának itt a legfőbb ideje, mintha — akár Csokonai — az «elmúlásnak századjait» akarná saját javára hangolni, amikor ilyeneket ír: «Hazánkban az erény méltányolva nincs. A világhírű csaták mezői, hol *ők* Félurópa ügyéért küzdöttek, pusztán, jeltelenül állanak. Csak egy kőlap sem emelkedik diadalmasan elhúnyt hősök sírjai felett, mely az alant nyugvó ezrekről legalább spártai hidegséggel elmondaná: ezek a törvény parancsa szerint hullottak el». S micsoda fájdalom csap ki kevéssel azután következő mondatából; szinte a fiatalon meghalás, ismeretlenül eltűnés borzongását érezzük benne: «... ha költészetünk árva lantjának húrjai néha meg nem zendülnének, a mult kor eseményeinek elénekelésére, azt lehetne vélni hazánkban, hogy e nemzetnek multja sincs, hogy e népre nézve a haza nem egyéb, mint legelő, melyen karaván jaival egy időre letelepedett».

3.

Ott látjuk őt a márciusi napokban a tűzlelkű, sápadt titánok között, kik a Pilvax füstfelhőjében pillantják meg először a szabadság lobogóhajú tündérének arcát. Feltűnő sokszor van együtt Petőfivel, éspedig nem fullajtárja vagy tanítványa, hanem egyenrangú barátjaként. Március hatodikán is látták Petőfivel. Karonfogvást álldogáltak a pesti parton s nézték a Lánchíd építését. Azután végigmentek a Váci-utcán. Szembejött velük Szentpétery, a színész s hírül adta Metternich Kossuth-gyalázó kijelentéseit; Petőfi erre iszonyúan dühbegurult s Metternichet szidalmazni kezdte, harsány szavakkal, hogy feltétlenül meghallják az utca nyárspolgári, botforgatós sétálói, gavallérjai. — Még az Úristennek is szemébe mondom, hogy Metternich egy alávaló talpnyaló! — Így kiabált. Ezt az esetet különben maga Vasvári mesélte Kerényinek.

A tizenkét pontból álló, alkotmányos reformokra vonatkozó javaslatot, melyet Bulyovszky, Fényes, Irinyi, Jókai és Petőfi szerkesztett március tizedike körül, még

Vasvári Pál

azon az éjjelen maga Vasvári viszi fel diadalmasan, Petőfivel együtt Klauzálhoz s utána hazakíséri Petőfit Kígyó-utcai lakásába. Tizenötödikén — a nagy napon — Irinyi petícióját ő köszöni meg az ifjúság nevében s azt indítványozza, hogy a kérvényt külön deputáció vigye fel Pozsonyba s ha kell, Bécsig se álljanak meg vele. Tagja az Állandó Bizottmánynak s neve a Bizottmány határozatain a Petőfié mellett szerepel. Március tizenhetedikén azt írja a Pesti Divatlap, hogy Petőfi és Vasvári fejére díjat tűzött ki a hatalom, «ha hinni lehet annak, amit mesél a Fámakürt». Április hatodikán újból a Múzeumkertben találjuk: ő köszönti a Bécsből jött forradalmi ifjúságot, ugyanakkor, amikor Petőfi elszavalja egyik királygyalázó versét. Április tizennegyedikén Vasvári fogadja a pozsonyi hajó állomásánál a Felelős Minisztérium három tagját: Batthyányit, Kossuthot és Széchényit. Hozzájuk intézett szónoklata talán kurtán-furcsán hangzanék ma: «Mi elkészítők az utat, hogy ti polgártársak, tisztelt Miniszter urak, e romok felett építsétek fel a szabadság csarnokát ... Ti egy újjászületett, hatalmas nemzet előtt fogtok számolni eljárásotokról. Ezért a haza szent ügyét figyelmetekbe ajánljuk». Így csak Desmoulins vagy Robespierre beszélt, Páris Európát irányító forradalmi iskolájának nagytorkú mesterei.

Április huszadikán Petőfi Kígyó-utcai lakásán ebédel Tompa Mihállyal, aki erről az együttlétről Aranynak beszámolván, többek közt azt írja, hogy Petőfiék a kormány működésével nincsenek megelégedve. Április huszonötödikén Tompa újra ír Aranynak. A Minisztérium iránti lelkesedés Pesten csappanóban. A Pilvax titánjai zsörtölődnek... «Azt mondja Petőfi, a Minisztérium gyönge és sokat mulaszt ... Petőfi és Vasvári különben is neheztelnek Kossuthra, aki állítólag nem akarja őket komolyan venni s egy

jon képes volt-e önszemléletre ezekben a pillanatokban? Embereit irtották mellette, körülötte a kövek, dárdák, kaszák; röhögéseket, bömböléseket, halálordításokat, ismeretlen velőtrázó káromkodásokat, buzdítószavakat, Úristeneket, jézus-máriákat hallott. Valami szörnyű fintorát érezhette a «Világszellemnek», melynek kiszámíthatatlan kaján kegyetlenségét olyan jól ismerte a történelemből. Öröklött módszerükkel, a hasi nép őseitől kapott eszközeivel találta magát szembe a modern szellemű katona, azzal a módszerrel, mely annakidején, jó hétszáz esztendővel annakelőtte a lovagkor legkiválóbb katonáit zúzta össze: Róbert Károly seregét a poszádai sziklaszorosban. Nem védekezett ... Ki ellen, mi ellen emelte volna kardját, pisztolyát? Ha sújtott volna, legfeljebb a «Világszellem» redves, ráncos szatír-arcába szeretett volna sújtani. Otromba kövek találták el, dárdák handabandáztak körülötte. Már több sebből vérzett, amikor egy csonkakezű móc, Tógyer Gavrila, közvetlen közelből, hátulról fejbesújtotta hitvány dárdája nyelével. Talán még hallhatta, éberen figyelhette pár pillanatig, mi történik vele, körülötte. Már a fennsík hűvös gyepén feküdt, vértócsában, kövek között. — De ku moartye Frátye Kosutuluj — üsd halálra Kossuth öccsét — ordította a diadalmaskodó tömeg, amikor Vasvárit lerogyni látta.

S nemsokára vége volt a nagy irtásnak. Alig hagyták pár percig pihenni a megöltet — saját testvéreiket sem kímélték — rögtön nekiláttak a zsákmányolásnak. Togyer Gavrilának jutott Vasvári puskája és gyűrűje s ezeket még akkor is őrizte, amikor Gyarmathy Zsigáné 1889-ben közölte a csata leírását. Semmi áron se akart megválni tőlük.

S aztán ottfeküdtek rom hosszú nyári héten át a megrontott levegőjű fenyőrengetegben. Csak akkor gondolt temetésre a diadalmas — de, úgy látszik, némi bűntudatot érző havasi nép. Akkor már nem lehetett tudni ki magyar, ki román: közös sírba kerültek az oszladozó, meztelen, erdei vadak által megcsonkított tetemek.

S ezután talán egy esztendővel — így tudja Kővári László — különös expedíció indult a lecsillapult, kielégített havasba. Teleki Blanka ment meglátogatni a fiatal hős sírját s azt a helyet, ahol meghalt zászlajával a kezében. Vele volt kísérője és legjobb barátnője, később a hat esztendeig tartó kufsteini börtönben rabtársnője, Leőwey Klára. Sátrat vontak a funtineli fennsíkon s három napig ott időztek kíséretükkel. Állítólag felbontották a tömegsírt, hogy Vasvárit megtalálják s elhelyezhessék a Teleki-család valamelyik kriptájában. Ezt azonban nem engedte meg a sors Teleki Blankának. Meg kellett elégednie azzal, hogy a csatateret lefesthesse.

A békeidőben — akárcsak Lenszkij sírjához az Anyéginben — ki-kijártak a városi kirándulók. A csata évfordulóin — június nyolcadikán — emlékünnepet ültek: szónokoltak, dalárda énekelt, aztán labdáztak a tisztáson s flekkent sütöttek a nagy fenyők tövében. A kicserélt, nagyobbméretű emlékoszlopon koszorúkat zörgetett a szél.

De megfordult a világ. A románok új emlékművet tettek a funtineli dombra: a nagy diadal emlékművét, melyet nagyapáik arattak annakidején a «magyar zsarnokok» felett.

társaságban így nyilatkozott róluk : az ilyen szenvedélyes, pezsgővérű, meggondolatlan fiatal legények után nem szabad indulni egy komoly politikusnak sem».

Május harmadikán a Pesti Divatlap értesülése szerint az egyetemi ifjúság «a márciusi napok jeles szereplőjét, Vasvári Pált, ki jelenleg egy nőnevelő intézetben tanárkodik, közbizalma és kívánata a történettanári székbe akarja emelni. A közvélemény nagy lelkesedéssel pártolja ezt a jelöltet». Május negyedikén jelenik meg a Történeti Névtár ; hetedikén lakását feltörik és kirabolják, — meglehet, merész könyvének köszönhette — kéziratait is elviszik. «E körülmény — írja az Életképek — sok emberben azt a gyanút kelti, hogy a merénylet politikai volt».

Május huszonhatodikán pedig — hogy még egy adattal bizonyítsuk Vasvári elsőrendű forradalmi szereplését — ezt írja az Österreichische-Deutsche Zeitung pesti levelezője : «. . . a mi fiatalságunk még mindig toporzékol és heveskedik s ha tőlük függne, a respublikát már régen proklamálták volna... a fantasztikus ifjúság, élükön a két fiatal *poéta*, Petőfi és Vasvári (!) Párist szeretnének játszani és mint igazi gyerekek, elfeledik, hogy ehhez hiányzanak nekik a franciák . . .»

Ettől kezdve ritkábban találkozunk nevével : katonának állt, a népszerűségben rohamosan emelkedő polgári közéletből beleceppent a tábori élet ridegebb s babérokat kicsit szűkkeblűen osztogató közösségébe. Jódarabig futárként szerepel, mai szóval összekötőtiszt Kossuth és Perczel között. November huszonhetedikén az 56. zászlóalj hadnagyának rangjában Perczel felterjesztésére megerősítik.

Erdélybe 49 tavaszán kerül. Akárcsak Petőfi, ekkor már Vasvári is őrnagyi rangban vesz részt különböző csatákban. Aztán azt a megbizatást kapja, hogy szervezzen szabadcsapatot. Szabolcs, Hajdu és Bihar megyék területét járja be. Ennek a verbuválásnak eredménye a szomorú véget ért hatszázfőnyi csapat, mely Teleki Blanka zászlajával és Rákóczy nevével ment a halálba.

4.

Teleki Blanka, a legáldozatosabb életű és a legtöbbet szenvedett magyar nők egyike, a honleányok honleánya, saját kezével varrta és hímezte lobogójukat. Nagyváradon találkoztak, hosszú elszakadtság után. Nyilvános ünnepség keretében adta át zászlaját a daliás ifjú őrnagynak, aranyos betűk csillogtak rajta : «Hazádnak rendületlenül. Teleki Blanka grófnő».

Hogy váltak el, sírtak-e, integettek-e a búcsúzáskor, érezték-e, hogy utolsó ez a találkozás — nem tudhatom. A kis csapat felkerekedett Belső-Erdély felé, mert éjjelente tüzek világosították az égalját Kelet felől s egyik rettentő magyarirtás híre a másikat érte.

Abban az időben folytak némi alkudozások, tárgyalások Jancu vérittas népével s már-már ott tartottak, hogy fegyverszünetet erőszakolnak ki a havasiaktól, amikor megtörtént a közismert Hatvany-féle eset : Abrudbányát a jómedreben folyó s fegyverszünetet ígérő tárgyalások közben hebehurgyán megtámadta ; a bekvártélyozott románok közt nagy irtást rendezett és egyik tribunjukat felköttette a piacon. Ez új gyűlöletre lobbantotta a havas népét s az eddiginél is borzalmasabb kegyetlenségekre ragadtatta. Szükség volt tehát egy általánosabb, gyökeresebb támadásra. Célja a havas megtisztítása s a móc falvak megfélemlítő dúlása lett volna. Három irányból indított csapatokat a hadvezetőség az istentelen rengetegbe ; Zerniczky Gyalun, Vasvári Bánffyhunyadon keresztülvonult s az volt a megállapodásuk, hogy Mariselnél érnek majd össze s mennek egyesülten tovább. Közben azonban az orosz betörés nagyobb arányokat öltött — Puchner rimánkodó levelei megindították Blücher generális marcona szívét — s a hadvezetőség kénytelen volt sürgősen visszarendelni menetelő csapatait a fenyegetett szorosok védelmére. Vasváriékat nem érte utól semmiféle futár. Talán elfogták a románok? Talán fegyelmetlenségen, talán áruláson múlt a dolog? Mit sem sejtve indultak ki Kalotaszegből a halálba.

Gyarmathy Zsigáné — kalotaszegi volt s gyermekkorában frissiben hallotta az eseményeket — így írja le a funtineli tragédiát :

«Funtinelre értek vissza . . . egyszerre mindenfelől golyó- és kőzápor fogadta őket. A sűrű bokrok, fenyők közül támadtak a románok és alig lehetett viszonozni támadásukat. Vasvári elől lovagolt s először az ő lova esett el. Ekkor egy sárga lovat hoztak elő, nem fogadta el, hanem az ágyúk irányítását vette át. Azonban aligha kerülhetett sor az ágyúzásra. Irtóztató harc kezdődött. Megpróbálták magukat kivágni az eltorlaszolt, fenyőkkel bevágott úton . . . csak kevésnek sikerült. Ezek — Buzgó László volt az élükön, kinek kezébe Vasvári a vezetést tette még a vonulás kezdetén — kétségbeesetten kiabáltak vissza Vasvárinak . . . de ő az ágyúkkal volt elfoglalva . . . s nemsokára eltűnt előlük alakja . . . a fehér sastoll . . . a fehér köpeny . . .»

Funtinel — Ronszevál. Két rokonhangzású név, két fiatal hős rokonhalálának neve. Jutott-e eszébe ott, az utolsó pillanatokban legendás multbeli előképe, a frank sereg virága, Roland? Gondolt-e segítséghívó kürtölésre? Védekezett-e egyáltalán? Nem tudhatjuk. Talán nem is volt rá alkalma. Úgy képzelem, a süvöltve repülő kődarabok, puskaropogás, ordibálás, a hadonászó kiegyenesített kaszák, otromba dárdák s a vad, csatarendnélküli tülekedés úgy megzavarta, hogy az életmentés, az önfenntartás primitív lehetőségeire és megoldásaira nem is gondolhatott s az ágyúk *előállításával* s működésbe hozatalával csak valami önmaga előtti kibúvóként foglalatoskodott.

A fiatal történettudós, annyi hősi halál ismerője, annyi összeroppanás tudója, vaj-

végével megszakad. Nagy dolgok jöttek közbe: a fiatal tudós elméleti világából kiszáll a zajló politika porondjára, mely ebben az esetben nem más, mint a Pilvax Kávéház egy pipafüstös különszobája. A történelmet, a Világszellemet jól ismeri. Vajjon akkor, amikor könyvében Napoleont Julius Cézárból, Mátyást Nagy Sándor alakító példájából magyarázza, keresett-e előképet saját alakjára a történelemből? Akkor, 1847 decemberében, amikor könyvét írta, mit sem sejthetett a négy hónap mulva elkövetkező rengeteg időről. Talán maga se tudta, milyen komoly szerep vár rá, hogy Petőfivel, Jókaival, Vajdával, Irinyivel szellemi háttere, irodalmi kifejezője kell legyen a márciusi napoknak. S mégis, mikor az Érdem és Utóhír című fejezetét olvassuk, mintha azt éreznők, hogy valami költői és művészi idegsejtelemmel tud valamit a rázúduló eseményekből. Mintha érezné, hogy utóéletéről való gondoskodásának itt a legfőbb ideje, mintha — akár Csokonai — az «elmúlásnak századjait» akarná saját javára hangolni, amikor ilyeneket ír: «Hazánkban az erény méltányolva nincs. A világhírű csaták mezői, hol ők Félurópa ügyéért küzdöttek, pusztán, jeltelenül állanak. Csak egy kőlap sem emelkedik diadalmasan elhúnyt hősök sírjai felett, mely az alant nyugvó ezrekről legalább spártai hidegséggel elmondaná: ezek a törvény parancsa szerint hullottak el». S micsoda fájdalom csap ki kevéssel azután következő mondatából: szinte a fiatalon meghalás, ismeretlenül eltűnés borzongását érezzük benne: «... ha költészetünk árva lantjának húrjai néha meg nem zendülnének, a mult kor eseményeinek elénekelésére, azt lehetne vélni hazánkban, hogy e nemzetnek multja sincs, hogy e népre nézve a haza nem egyéb, mint legelő, melyen karaván jaival egy időre letelepedett».

3.

Ott látjuk őt a márciusi napokban a tűzlelkű, sápadt titánok között, kik a Pilvax füstfelhőjében pillantják meg először a szabadság lobogóhajú tündérének arcát. Feltűnő sokszor van együtt Petőfivel, éspedig nem fullajtárja vagy tanítványa, hanem egyenrangú barátjaként. Március hatodikán is látták Petőfivel. Karonfogvást álldogáltak a pesti parton s nézték a Lánchíd építését. Azután végigmentek a Váci-utcán. Szembejött velük Szentpétery, a színész s hírül adta Metternich Kossuth-gyalázó kijelentéseit; Petőfi erre iszonyúan dühbegurult s Metternichet szidalmazni kezdte, harsány szavakkal, hogy feltétlenül meghallják az utca nyárspolgári, botforgatós sétálói, gavallérjai. — Még az Úristennek is szemébe mondom, hogy Metternich egy alávaló talpnyaló! — Így kiabált. Ezt az esetet különben maga Vasvári mesélte Kerényinek.

A tizenkét pontból álló, alkotmányos reformokra vonatkozó javaslatot, melyet Bulyovszky, Fényes, Irinyi, Jókai és Petőfi szerkesztett március tizedike körül, még

Vasvári Pál

azon az éjjelen maga Vasvári viszi fel diadalmasan, Petőfivel együtt Klauzálhoz s utána hazakíséri Petőfit Kígyó-utcai lakásába. Tizenötödikén — a nagy napon — Irinyi petícióját ő köszöni meg az ifjúság nevében s azt indítványozza, hogy a kérvényt külön deputáció vigye fel Pozsonyba s ha kell, Bécsig se álljanak meg vele. Tagja az Állandó Bizottmánynak s neve a Bizottmány határozatain a Petőfié mellett szerepel. Március tizenhetedikén azt írja a Pesti Divatlap, hogy Petőfi és Vasvári fejére díjat tűzött ki a hatalom, «ha hinni lehet annak, amit mesél a Fámakürt». Április hatodikán újból a Múzeumkertben találjuk: ő köszönti a Bécsből jött forradalmi ifjúságot, ugyanakkor, amikor Petőfi elszavalja egyik királygyalázó versét. Április tizennegyedikén Vasvári fogadja a pozsonyi hajó állomásánál a Felelős Minisztérium három tagját: Batthyányit, Kossuthot és Széchényit. Hozzájuk intézett szónoklata talán kurtán-furcsán hangzanék ma: «Mi elkészítők az utat, hogy ti polgártársak, tisztelt Miniszter urak, e romok felett építsétek fel a szabadság csarnokát ... Ti egy újjászületett, hatalmas nemzet előtt fogtok számolni eljárásotokról. Ezért a haza szent ügyét figyelmetekbe ajánljuk». Így csak Desmoulins vagy Robespierre beszélt, Páris Európát irányító forradalmi iskolájának nagytorkú mesterei.

Április huszadikán Petőfi Kígyó-utcai lakásán ebédel Tompa Mihállyal, aki erről az együttlétről Aranynak beszámolván, többek közt azt írja, hogy Petőfiék a kormány működésével nincsenek megelégedve. Április huszonötödikén Tompa újra ír Aranynak. A Minisztérium iránti lelkesedés Pesten csappanóban. A Pilvax titánjai zsörtölődnek... «Azt mondja Petőfi, a Minisztérium gyönge és sokat mulaszt ... Petőfi és Vasvári különben is neheztelnek Kossuthra, aki állítólag nem akarja őket komolyan venni s egy

jon képes volt-e önszemléletre ezekben a pillanatokban? Embereit irtották mellette, körülötte a kövek, dárdák, kaszák ; röhögéseket, bömböléseket, halálordításokat, ismeretlen velőtrázó káromkodásokat, buzdítószavakat, Úristeneket, jézus-máriákat hallott. Valami szörnyű fintorát érezhette a «Világszellemnek», melynek kiszámíthatatlan kaján kegyetlenségét olyan jól ismerte a történelemből. Öröklött módszerükkel, a havasi nép őseitől kapott eszközeivel találta magát szembe a modern szellemű katona, azzal a módszerrel, mely annakidején, jó hétszáz esztendővel annakelőtte a lovagkor legkiválóbb katonáit zúzta össze : Róbert Károly seregét a poszádai sziklaszorosban. Nem védekezett . . . Ki ellen, mi ellen emelte volna kardját, pisztolyát? Ha sújtott volna, legfeljebb a «Világszellem» redves, ráncos szatír-arcába szeretett volna sújtani. Otromba kövek találták el, dárdák handabandáztak körülötte. Már több sebből vérzett, amikor egy csonkakezű móc, Tógyer Gavrila, közvetlen közelből, hátulról fejbesújtotta hitvány dárdája nyelével. Talán még hallhatta, éberen figyelhette pár pillanatig, mi történik vele, körülötte. Már a fennsík hűvös gyepén feküdt, vértócsában, kövek között. — De ku moartye Frátye Kosutuluj — üsd halálra Kossuth öccsét — ordította a diadalmaskodó tömeg, amikor Vasvárit lerogyni látta.

S nemsokára vége volt a nagy irtásnak. Alig hagyták pár percig pihenni a megölteket — saját testvéreiket sem kímélték — rögtön nekiláttak a zsákmányolásnak. Togyer Gavrilának jutott Vasvári puskája és gyűrűje s ezeket még akkor is őrizte, amikor Gyarmathy Zsigáné 1889-ben közölte a csata leírását. Semmi áron se akart megválni tőlük.

S aztán ottfeküdtek barát-ellenség, három hosszú nyári héten át a megrontott levegőjű fenyőrengetegben. Csak akkor gondolt temetésre a diadalmas — de, úgy látszik, némi bűntudatot érző havasi nép. Akkor már nem lehetett tudni ki magyar, ki román : közös sírba kerültek az oszladozó, meztelen, erdei vadak által megcsonkított tetemek.

S ezután talán egy esztendővel — így tudja Kővári László — különös expedíció indult a lecsillapult, kielégített havasba. Teleki Blanka ment meglátogatni a fiatal hős sírját s azt a helyet, ahol meghalt zászlajával a kezében. Vele volt kísérője és legjobb barátnője, később a hat esztendeig tartó kufsteini börtönben rabtársnője, Leőwey Klára. Sátrat vontak a funtineli fennsíkon s három napig ott időztek kíséretükkel. Állítólag felbontották a tömegsírt, hogy Vasvárit megtalálják s elhelyezhessék a Teleki-család valamelyik kriptájában. Ezt azonban nem engedte meg a sors Teleki Blankának. Meg kellett elégednie azzal, hogy a csatateret lefesthesse.

A békeidőben — akárcsak Lenszkij sírjához az Anyéginben — ki-kijártak a városi kirándulók. A csata évfordulóin — június nyolcadikán — emlékünnepet ültek : szónokoltak, dalárda énekelt, aztán labdáztak a tisztáson s flekkent sütöttek a nagy fenyők tövében. A kicserélt, nagyobbméretű emlékoszlopon koszorúkat zörgetett a szél.

De megfordult a világ. A románok új emlékművet tettek a funtineli dombra : a nagy diadal emlékművét, melyet nagyapáik arattak annakidején a «magyar zsarnokok» felett.

A funtineli fennsík

MUNKÁK ÉS NAPOK

Irodalom

ÚJ KISFALUDYSTÁK

Valamikor, még a század elején is izgalmas irodalmi esemény volt egy Kisfaludy-társasági tagválasztás. Egy-egy jelölt körül pártok alakultak, a sajtó is beleavatkozott a dologba, a fiatalok és öregek vitáztak egymással, kicsiben kibontakozott az irodalmi élet képe. Személyek ürügyén írói álláspontok és stílustörekvések vitáztak egymással. Gyulai Pál, amíg élt, keményen harcolt Arany János hagyományának épségéért, a fiatalabbak az újító szellemet igyekeztek győzelemre juttatni. A pártállásnak társadalmi háttere is volt : a közhivatali állásban élő írók, egyetemi és középiskolai tanárok, papok, tisztviselők, politikusok nem mindig bocsátottak be szívesen a társaságba olyan írót, aki csak író, vagy újságíró. Abból a kritikából, amely Gyulai Pálon nevelkedett, logikailag következett egy kis újságíró-ellenesség. Viszont a társaságnak abból a hivatás-érzéséből, hogy az irodalmi műveltséget igyekezett magas színvonalra segíteni, az irodalomtörténeti, kritikai és a műfordítói munka különös megbecsülése következett.

Voltak tehát heves választások. Herczeg Ferencet kibuktatták előbb s csak másodszori jelölésre választották meg. Kiss József szeretett volna bejutni a társaságba, de az csak késő öregkorában sikerült. Nehezen tudták neki megbocsátani azokat a rosszmájú cikkeket, melyeket lapja, A Hét a társaságról közölt. Bródy Sándort Jókai, Mikszáth és Herczeg ajánlották, mégis kibukott. Nagy harc volt Molnár Ferenc megválasztása körül. Beöthy Zsolt, a társaság elnöke lelkesen pártolta, mégis csak másodszorra került be s akkor is kis többséggel. Az utolsó izgalmas választás Babits Mihályé volt. Berzevicy Albert elnök váltig ragaszkodott hozzá, de az első jelöléskor olyan éles volt a vita, hogy Babits jobbnak látta visszalépni. A következő évben aztán megválasztották.

Azóta csendesen folytak le a választások, ha valaki kibukott, az sem zavart sok vizet. Nem igen vannak már pártharcok, az az ellentét, amely régebben az irodalmi csoportok között sokszor még a személyes érintkezést is akadályozta, ma már nagyjából elcsendesedett. A Nyugathoz tartozó írók elleni harc visszavonult a Petőfi-társaság sáncaiba. A Kisfaludy-társaságban egyre nagyobb teret kap az a törekvés, hogy pártállásra vagy világfelfogásra való különbség nélkül irodalmunk legjobb és legműveltebb munkásait gyűjtse össze egy előkelő reprezentatív testületben.

Csendben, nagyobb vita nélkül folytak le az idei választások. Három üres helyre négy jelöltet ajánlottak. Nem volt köztük olyan éles különbség, akár írói magatartás, akár érték dolgában, hogy ellenük vagy mellettük nagy zajlás kerekedhetett volna. Tulajdonképpen a társaság kimutatta, hogy mind a négyet szívesen látná, amennyiben a szótöbbséget mind megkapták s inkább csak véletlen, hogy egyikük egy szavazattal lemaradt.

Az új tagok mind a hárman érdemes írók.

Nyirő József Erdély mai magyar irodalmát képviseli. Regényei, «Az Isten igájában», «Az én népem» és különösen az «Üz Bence» népszerűvé tették az itthoni közönség előtt is. Tamási Áronnal ők ketten jelentik a székely hangot és népéletet, a székely bércek és erdők éles levegőjét az irodalomban, s ők az igazi regionális írók, a magyar törzs egyik jelentős ágának speciálistái. A mai Erdélynek most már négy magyar írója van benn a társaságban : gróf Bánffy Miklós, Gyallay Domokos, Végvári, a költő és Nyirő.

Vietorisz Józsefet kevésbbé ismerik. Vidéken él, Nyíregyházán, mint nyugalmazott főgimnáziumi igazgató, címzetes főigazgató. Városa kultúréletének egyik fő vezető embere, az irodalmi élet zajlásában nem vesz

VASVÁRI PÁL NYOMÁBAN

Írta JÉKELY ZOLTÁN

I.

Március tizenötödikei ünnepségek frázislávájából kellett kiásnom szoborrámerevített alakját. Nőttön-növő lelkesedésem hirtelen keltette életre, mint Pygmalion csókjai a márványdarabot.

Egy nyolcvanéves kalotaszegi vénembernek köszönhetem, hogy megelevenedett. Ott beszélgettünk a vályogpadlós szobácska öreg fenyőasztalára könyökölve s Vince Pap Pisti a falu legvénebb magyarjának hitelével vonultatta fel multja alakjait. Régi uraságokról emlékezett, kiknek kastélya is porrávált tán azóta s leszármazottai ma volt jobbágyaik kenyerempuliszkáján élnek. Beszélt urakról, idegenekről, tudósfélékről, diákokról, kik megfordultak valaha falujában. S végül szóbahozta valahogy Vasvári Pál úrfi nevét és siratnivaló históriáját.

— Erre vonultak utolsó útjokra, — mondta — sokan voltak, talán hatszázan is. Mind fínom pesti, debreceni úrfiak. A kalotaszegiek óva intették őket: ne menjenek a havasba, ne kísértsék az Istent. De nem lehetett bírni velök. Találkozásuk egy másik honvédcsapattal már meg volt állapítva s hatszázan, két derék ágyúval elég erősnek érezték magukat. Lelkes buzdítással — esetleg fenyegetéssel — magukkal sodortak vagy száz kalotaszegi embert is; ezek azonban, ismerve a hegyek törvényeit, az első együtt töltött éjszaka sötétjében szépen hazaszöktek. Az ő ságora, ki akkor tízéves gyerek lehetett és jószágot őrzött a havason, a Béles Torkában, volt az, aki utoljára látta a vonuló csapatot. Egy forrás köré lepihentek, ettek, ittak s indultak tovább. Egyik honvéd ottfelejtette kulacsát; a pásztorgyerek meglátta, felkapta s futásnak eredt vele. De a katona, ki közben észrevette veszteségét, a csapatból kiválva utánaszaladt, hamarosan utólérte, felsapkázta s visszavette a kulacsot.

Szegény, nagyon megfizetett érte másnap. Nem ihatott már sokat abból a kulacsból! A Funtineli fennsíkon váratlanul rájuktörtek a havas emberei. S Vasvári Pál úrfi hatszázad magával odaveszett, szegény árva feje.

Gróf Teleki Blanka. (Barabás Miklós rajza)

2.

Pestre úgy utaztam vissza, mintha kicsit helyette is jönnék, az ő képviseletében, kinek porai felett ma román emlékoszlop van a megsemmisített magyarvilágbeli helyén, s ki talán már halottaiban sem kerülhet vissza többé hazájába.

Nyomozni kezdtem utána. Ki is volt tulajdonképpen ez a fiú, ki húszegynéhány éves korában halt meg azon a vidéken, melynek közelében nyarakat töltöttem gyerekkoromban, anélkül, hogy oszladozóban levő emlékével — apámék egy régi funtineli kirándulásán kívül — és nyugtalan kísértetalakjával 1936 nyaráig egyszer is találkoztam volna.

Vidéki fiú volt, — mint minden magyar az akkor még nyolcvan százalékban német Pest-Budán — s családi nevén Fejér Pálnak hívták, a Vasvári nevet Nyírvasvárról, gyermekkori lakóhelyéről vette, hol görögkeleti lelkész volt édesapja. Nagykárolyi piaristáknál végezte a középiskolát, a pesti egyetemen pedig Horváth István történész tanítványa volt. Mint a magyar irodalom és történelem tanára, az 1847-ben alapított Teleki Blanka-féle Nőnevelőintézetbe került. Ekkor huszonegy éves volt s nemcsak a növendékek kedvence lett, hanem — amint bizonyos adatokból sejteni lehet — mélyebb érzelmeket ébresztett a hajadonsorban, nemzetének élő, s nála jóval idősebb Blanka grófnőben is. Az intézetben a növendékek rakoncátlanságát egy-egy Vasvári-óra elmaradásával büntették s egy ilyen óra visszaváltása ebédjükbe került. Nem csuda: a váteszi tekintetű, mélykékszemű, lelkesen, szinte szavalva előadó ifjú tanáruk sok mindent jelenthetett intézeti elzártságukban, a külvilágot hozta nekik, a zajló, romantikus fiatal magyar társadalom mindennapi üzenetét.

1848 májusában megjelenik Magyar Mihály könyvesboltjában Történeti Névtár című művének első hat íve, melyet még az előző év decemberében adott át a kiadónak, tehát alig huszonegy éves korában. Ebből a hat ívből több mint három csak az új történetírói módszert magyarázó Bevezetési Ötletek. Aztán Zács Bódog és Csák Máté arcképe következik s a harmadik a hatodik ív

FOTO VECSÉNYI ISTVÁN

TERRASZ

A Történeti Múzeum kiállítási anyaga.

(Jobboldali II. terem.)

1. Kölcsey Ferenc mellképe. — Olajf., méret 19.5x26.5 cm.

KININGER:

2. Bacsányi János mellképe. — Tusrajz, méret 16x20.5 cm. Jelz. »Kininger seinem Freunde Batsányi«.

BARABÁS MIKLÓS:

3. Tompa Mihály mellképe. — Tusrajz, méret 12x14 cm. Jelz. »Barabás 857«.
4. Arany János arcképe. — Ceruzarajz, méret 45.5x54 cm. Jelz.: rajz: Barabás Miklós 1865. Arany János.
5. Vörösmarty Mihály arcképe. — Tusrajz, méret 13.5x17.5 cm. Jelz. »Barabás 857«.
7. Prielle Kornélia. — Vízfestmény, ovális, méret 25x30 cm. Jelz. »Barabás 846«.

MUNKÁCSY MIHÁLY:

6. Liszt Ferenc arcképe. — Ceruzarajz, méret 18.5x25 cm.

KEGYES JÓZSEF:

8. Telekiné Munkácsy Flóra arcképe. — Olajfestmény, méret 45.5x55.5 cm. A kép hátán signatura: Kegyes.

SZÉKELY BERTALAN:

9. Andrássy Gyula gr. mellképe. — Olajf., méret 51x42 cm.

Nemzeti Szalon 1939 jan.–febr.
Szekesfov. Tört. Muzeum új szerzemenyei

DONÁT JÁNOS:

10. Marczibányi Lőrincné mellképe. — Olajf., méret 46x56 cm. Jelz. »Donát p. 1824«.

TELEKI BLANKA grófnő:

12. Gr. Nádasdy Júlia gyermekkori gipszszobra.

VOGL BUDAI ASZTALOSMESTER:

11. Üvegszekrény. Empire. — Készítette Staffenberger István számára 1828-ban.

ÜVEGSZEKRÉNYBEN:

13. Aranyozott üvegpohár. A pesti Lövölde-tér képével.
14. Gyertyatartó. Ezüst, egy pár. Louis XVI. stílusú. Pesti hitelesítő bélyeg. Mesterjegy. I. P. (Joseph Pasberger).
15. Illatszeres üveg. Ezüst talapzat és tartó; neobarok. Jelzés: Pesth. Mesterjegy: G.G. (Georg Gretschl.)
16. Aranyozott üvegpohár, az 1838-as pesti árvíz ábrázolásával. Talpán Wesselényi Miklós br. arcképével.
17. Evőkészlet. Egyszemélyes aranyozott ezüst, a XVIII. sz. második feléből. Mesterjegy: I. F. (Fauser József.)
18. Elbogeni porcelláncsésze aljjal. A pesti városháza látképével. XIX. sz. első fele.
19. Ivópohár. Ezüst, budai hitelesítő bélyeggel. Mesterjegy: Kovácsy.
20. Tejeskanna. Ezüst. Pesti hitelesítő bélyeggel. XVIII. sz. vége.
21. Ivópohár, ezüst. Budai hitelesítőbélyeggel. Mesterjegy: P. C. (Paul Cziegler.)
22. Neuwieni porcelláncsésze aljjal. A Calvin téri református templom látképével.
23. Talpas üvegpohár. Pest és a Rácváros képével.
24. Sótartó. Ezüst, egy pár. Pesti hitelesítő bélyeggel. Mesterjegy: I. N. 1829.
25. Csiszolt talpas üvegpohár, Pest-Buda ábrázolásával.

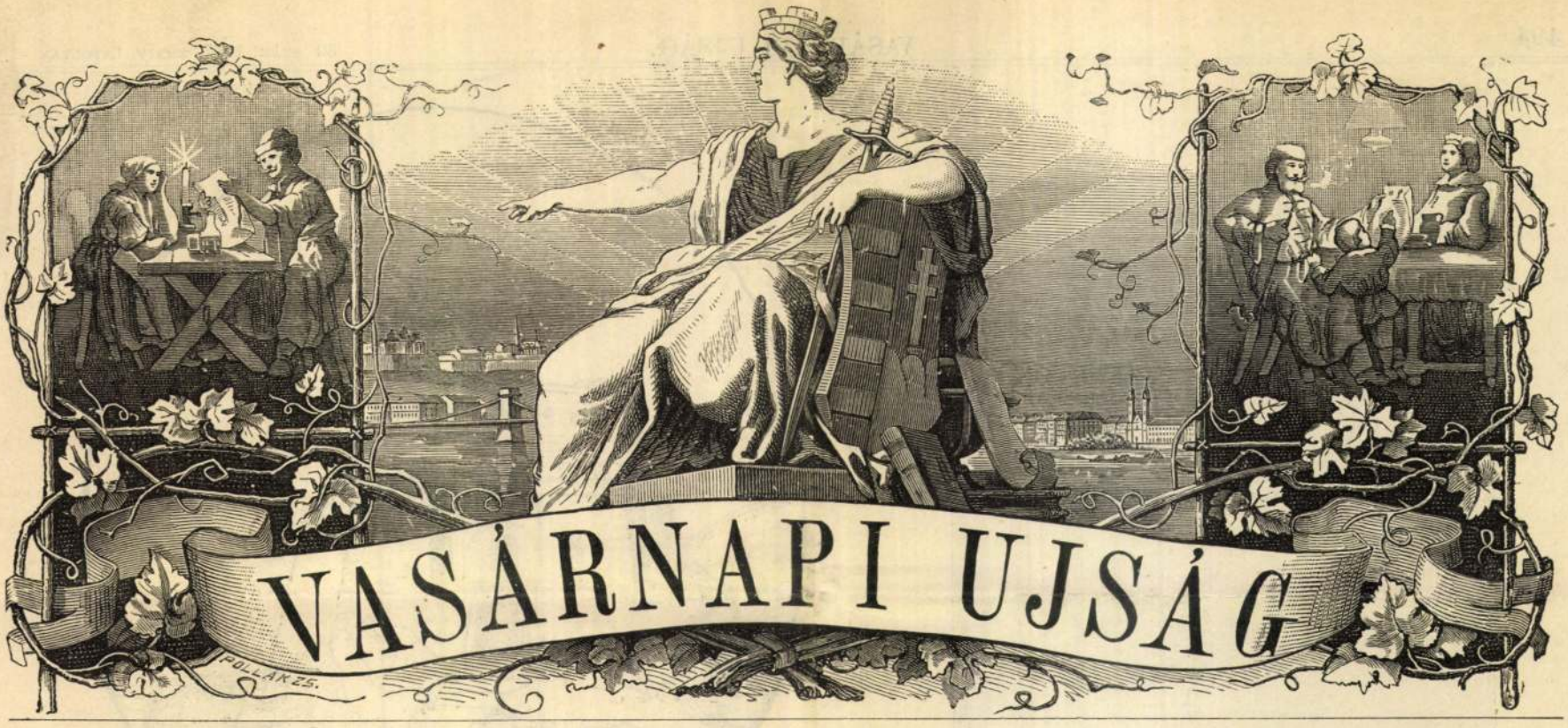

30-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST. JULIUS 24. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre — 6 «
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 «
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 «
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

GRÓF TELEKI BLANKA.

Az 1849-re következő évtized hangulata Magyarországon a halottas házéhoz hasonlított. Az emberek dözsöltek ugyan, de csak ugy mint a halott-virrasztók, hogy időnkint elkábítsák magukat, s elaltassák az elviselhetetlennek tetsző bánatot.

Annyi volt a mártir, annyi a valóságos halott a sírokban, élve eltemetett szenvedő a börtönökben, hogy csak tömegesen lehetett őket elsiratni, s csak a legkiválóbbak részesülhettek a külön, egyenkint való megemlékezés tisztességében.

Ez utóbbiak közé tartozott ama név tulajdonosa is, mely e közlemény czimét viseli.

Nem azért, mintha fontos szerepet játszott, vagy valamely csattanós ténynyel vonta volna magára a figyelmet, hanem mert — épen ellenkezőleg — az volt a közsejtelem, hogy nem véthetett oly nagyot, a mi a részére kirótt szenvedésekkel legtávolabbról is arányban állott volna.

Pedig akkor még nem volt köztudomásu, a miről egy közelebb megjelent könyvből értesülünk, hogy az illetőnek még a hadi törvények szigoru szempontjából sem volt annyi vétsége, a mennyit a közhiszem az eljárás szigora után föltételezett.

Ennek a nagy tragédiának voltak megrázóbb, a személyek határtalanul nagyobb politikai fontosságánál fogva történetileg kimagaslóbb jelenetei, de az akkor uralkodó hatalomnak a büntetésben kifejtett szigorát talán mégis ez az eset tükrözi le a maga legszélsőbb mivoltában.

Az aradi Golgota hősei végre is *férfiak* voltak és az a vétségük tagadhatatlanul megvolt, hogy bátorkodtak legyőzni, diadalmas csatáikban megtörni ellenfeleiket, a kik veszélyesnek tarthatták életben hagyni, vagy szabadon ereszteni őket. De e könyv elolvasása után azt a benyomást nyerjük, hogy az áldozat bizonynyal nagy vétkes volt érzületénél fogva az őt elitélő hatalom iránt, de reá nézve legvégzetesebb bűne mégis az a csodálatos lelki erőre való dacz volt, melylyel magát a vallató bírósággal és később a legfőbb hatalommal szemben viselte, midőn kegyelemkérés árán szabadságát visszanyerhette volna, de azt állhatatosan mindig megtagadta.

A hadi törvényszék összeesküvéssel vádolta és annak alapján is itélte el; de ő maga ezt határozottan, kereken tagadta, és hitelt kell adnunk e tagadásnak, mert annak a *hősnőnek*, a kinek volt bátorsága igy felelni a hadbiróság előtt: «Das sind lauter Lügen!» — annak a nőnek bizonynyal csak a vád valótlansága miatti mély fölháborodása adhatta az érdes választ gyöngéd ajkaira.

És föltétlen hitelt kell adnunk az egész életirat összes adatainak, miután az a martirnő még élő társnője, Lövey Klára vallomásai vagy tán jegyzetei után készült és hogy sem neki, sem a családnak czélja nem lehete az izgatás, azt bizonyítja a körülmény, hogy csak *most* adtak engedélyt a mű megirására és kiadására, midőn az tisztán csak történelmi adalék, nem pedig ezelőtt 25 évvel, midőn az még valóban izgatóbb hatásu lett volna.

GRÓF TELEKI BLANKA SZOBRA.
Saját műve.

Nem is szükséges annak birálatába bocsátkoznunk, mennyi volt igaz a vádakból, magában az, hogy minő volt e csodálatos nő egész elő- és utóbbi élete és *hogyan* viselte a rá mért szenvedéseket, elég arra, hogy a magyar történelmi nők arczképcsarnokában a legtöbb kegyeletet érdemlők során foglaljon helyet.

Mintha ő egymaga akart volna megszenvedni ama korszak mindazon lelkes magyar hölgyei helyett, a kik a nemzeti küzdelem bukását gyászolták, annak üldözött hősei iránt emberbaráti jótékonyságot gyakoroltak, és a kiktől ő talán jobbadán csak annyiban különbözött, hogy önföláldozó lelkesedésének bátrabban, nyiltabban, önfeledtebben adott kifejezést s még talán nem is annyira az elkövetett cselekménynyel, mint ez önérzetes nyiltságával, hajthatlan bátorságával és büszkeségével hitta ki és ingerelte föl maga ellen az inquisitorok bosszúját, a kik a vádlottban ama magasztos hazaszeretetnek és hősi lelkesedésnek női megtestesülését látták maguk előtt, melyet ők a harcztéren ellensúlyozni képesek nem voltak. Ezért kellett e magyar nőnek, daczára, hogy befolyásos rokonai voltak, kik az ő érdekében minden követ megmozgattak a bécsi hadügyérségnél, hat évet tölteni a kufsteini vár tornyában, a legszigorubb fogságban, melynek részleteit meseszerű borzadályossága és rémregényessége daczára történethiven előadott valóságoknak kell tekintenünk.

Az életirat szerint gr. *Teleki* Blanka született Hosszufalván 1807-ben. Atyja Teleki Imre, anyja gr. Brunswick Karolina. Előkelőnek, szépnek, gazdagnak született, és egész élete csupa szenvedéssel volt teli, melyeket annyi lélekerővel viselt, hogy e könyv azt a benyomást teszi ránk, mintha a kereszténylüldözés egy vértanujának történetét olvasnók. Valóban az is volt, a hazaszeretet vértanuja, annál magasztosabb, mert fején a hazaszeretet töviskoronájával még a földi örömökről, a szerelem és családélet gyönyöreiről való lemondás dicskörét is egyesíti.

Ifjuságát azzal töltötte, hogy nagy vagyonát, gazdag szellemi tehetségeit egy általa létesített nevelő-intézetnek szentelte. Az az eszme lelkesítette, hogy az akkori idők elmagyartalanodott főuri családjainak nőgyermekeibe magyar honleányi érzelmeket oltson! Igy találta őt az 1848-iki forradalom a fővárosban, a hol nevelő-intézetének személyzetéhez tartoztak *Vasváry* Pál, a később Erdély bérczei közt elesett ifju hős, és *Lövey* Klára, egy vele rokonlelkületü hölgy, ki aztán később vértanuságának hü osztályosa volt.

LÖVEY KLÁRA.

KUFSTEIN.

GRÓF TELEKI BLANKA RAJZAI.

A világosi katasztrófa után a Szatmár melletti Pálfalván, nővére, gr. Teleki Emma kastélyában elfogatott és Lövey Klárával meg egy tizenhárom éves, Erdélyi Erzsébet nevű cseléddel előbb Nagy-Váradra, később, szept. 21-én a budapesti uj épületbe zárattak. Itten két évi vallatás után — melynek erőszakolt szigorából a halálra ítéltetést várhatták, 1853-ban a grófnő 10 évi, Lövey Klára 5 évi várfogságra ítéltettek és a rémes hirű Kufstein várába, annak is legirtózatosabb helyiségébe, a «császár-torony» alatti kőkoporsóba zárattak, melynek iszonyaiból egyebek közt csak azt említjük, hogy különös kegyből meg lett engedve — a fogolynők egyre sulyosbodó egészségi állapotára való tekintetből, hogy belül fütő kályhájuk legyen, de a börtönt 6 foknál melegebbre füteni egyátalán lehetetlen volt!

A bánásmódot, melyben részesültek, már ez egy körülmény sejtetheti. A börtönélet sok mélyen megható részletei között legkiemelkedőbb mozam az, hogy előkelő rokonok és a család magas rangú jó barátai buzgó közbenjárásának sikerét ő maga hiusította meg az által, hogy a várparancsnok jelentős biztatásaira sem volt hajlandó kegyelemért folyamodni, és ez elhatározásában az sem rendítette meg, midőn 1856-ban hű társa, Lövey Klára ideje kitelvén, és kiszabadulván, ő az iszonyu börtönben, a halál sejtelmével szivében, egyedül maradt. Mert csak lelke volt bámulatosan erős és rendíthetlen, de teste nem birt ellenállani a börtön lassan öldöklő levegőjének, sanyarának. 1857-ben az átalános amnesztia folytán kiszabadulva, csak néhány évet élt még, épen eleget, hogy megérje közelrokona gr. Teleki László gyászvégét, azután épen midőn az enyhe olasz partokra volt indulandó egészsége helyreállítása reményében, Párisban utolérte a halál, ez utolsó szóval ajkán: «Magyarország», kilehelte lelket, melynek fenséges tisztasága s ereje talánynyszerűnek tünik föl a lélekbuvár előtt.

P. Szathmáry Károly, kinek egész irói működését mély hazafiui érzés jellemzi, gonddal és tárgya iránt érzett valódi szeretettel irta meg e szivetrázó történetet, melyet mint tanulságos történeti korrajzot, mint erkölcsnemesítő és a mellett hatásos olvasmányt melegen ajánlunk az egyetemes magyar olvasók, de kiváltkép az azon kort kevésbbé ismerő ifjuság és a nők figyelmébe.

V.

KUFSTEIN VIDÉKE. — GRÓF TELEKI BLANKA RAJZA.

A NYIRI PAJKOSOK.

Történeti elbeszélés.

Irta SZOMAHÁZY ISTVÁN.

IV.

A nyíri latrok.

Hogy szegény Debreczen mennyit állt ki abban az időben: azt még elképzelni is fölötte bajos. Éhség, tűzvész és döghalál nem szüntek meg pusztítani falai között, s a török-, lengyel- és tatáron kivül még a magyar hadak is egyre sanyargatták lakosságát. Sír az emberi lélek, midőn e napok történetét elolvassa. Folytonos háboruk és viszálykodások hosszu lánczolata ez, egy véghetetlen tűztenger, melyet emberi könynyek nem voltak képesek eloltani. A krónikás, ki e napok történetét feljegyezte, a zsoltárokban keres vigasztalást: «az Isten örök irgalmában.»

Nem véletlen ez már! Nem vaksors! Ez egy haragos Istenség méltó büntetése!

A kik e történet idejében meggörnyedt, tehetetlen aggastyánok, még akkor pólyában fekvő kisdedek voltak, midőn e csapások végtelen sora már Debreczen városára nehezedett. Már nincs, a ki az 1565-iki tűzvészre emlékezik, mikor a nyíri latrok a debreczeni castellumot felgyujtották s annak fénye mellett sorban rabolták a házakat, mindent elvivén a mi kezök alá akadt: hajadon leányoktól kezdve a legutolsó rézpolturáig. Harmadfélszázezer forintra rugott a kár, a melyet okoztak. S a mi nincs feljegyezve a krónikában: az anyák könnyei, a kiket a haragvó Isten ostorai a legdrágábbjaiktól, gyermekeiktől fosztottak meg.

S ettől fogva minden év hozott valami meglepetést!

Még élnek olyanok, a kik az 1580-iki esztendőre emlékeznek. Csak mint homályos álom tűnik fel előttük az a lángtenger, mely Debreczen városának nagy részét; a Czegléd-, piacz-, Várad-, Szent-Miklós-utczákat porrá emésztette. Tizenhét ember halálkiáltása hallatszott ki ebből a lángtengerből.

Hát az iszonyu 1585. esztendő? Mikor a pestis járt sorba kaszájával s rakásra halmozta a lakosokat; nem válogatva, ki a jámbor, ki az

2984

45. L. Dill,

(Sz. Gernsbachban [Baden] 1848. február 2-án.)

A Giudecca partja Velenczében.

Az ~~előtérben~~ épen a megérkezett bárkának össze-vissza foltozott vitorláját hárman húzzák be, mi alatt a szalmakalapos legény a csáklyát feszíti a partnak. A bárkában különféle holmik és hordók közt, fiatal nő áll sárga napernyővel és hallgatja a hajósnak meg a csónakban állónak beszélgetését. A hordókon innen, a sárga kalapot és kék zubbonyt viselő fiatal ember leguggolva kezeli a kormánylapátnak leszorított rúdját. A leány mellett egy hajós beszélget a csónakban állóval. A parton, a háromfokú lépcsőn túl, a sátor előtti konyha körül, férfiak és nők nyüzsögnek. Elől három fiatal nő képez csoportot, kettőnek karján kosár lóg meg a harmadik a kis leánykának magyaráz valamit. Közelükben ~~csipőre tett kézzel a~~ vállra vetett kabáttal munkás megy a konyha felé, hol a gazda a hordók egyikéből halakat szed ki, a gazdasszony ~~kezeit csipőre téve~~ nézi az ételt osztogató ifjút, ki épen előre hajlik. A háttérben Velencze épületei kötik le figyelmünket. A tengeren vitorlások, gőzhajók, csónakok, bár-

294

L kik közül

alatt

Teleki Blanka

l.

Entrainégyület

75 l

Teleki Blanka grófnő f.

sz. Kosztafalván 1806. † Párisban
1882-ben. október 23án

1, Thomiris, mint Cyrus legyőzője vászon, 41 x 61·2. Gr. Brunswick Trier hagyomány. 1861. M. N. Mus. Cat. 353.

VÉLEÉSÜGY

hogy a nagykoruak szülői engedély és kihirdetés nélkül is megeskü dhetnek, nincs értelme e szókésnek, annál kevésbbé mivel Skóciában is igyekeznek az ily házasságokat megakadályozni. Megszünt ezentúl a vasútak korszakában Gretna-Green jelentősége is.

Mind a mellett Skóciában a házasság még jelenleg is sokkal könnyebben köthető meg, mint másutt. Jogi elv maradt, hogy az egyszerű beleegyezés elegendő. Ha egy pár egyetlen tanú jelenlétében egyszerűen házaspárnak nyilvánítja magát, a házasság jogilag fönnállónak tekintetik. Még a nyilvánosságra hozatal sem szükséges s a férfi halála esetén egyetlen tanu elegendő, hogy a hátrahagyott nő a férj örököse legyen. A közvélemény azonban megvetéssel szól a náluk is «Scoth Marriage» (skót házasságnak)-nak nevezett jogi intézményről s ha néha ritkán megtörténik is ily módon az egybekelés, a szülők sietnek azt egyházi áldás által mintegy szentesíttetni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyarország mezőgazdaságának története czimmel uttörőnek mondható nagy érdekü munka jelent meg a m. t. akadémia történelmi bizottságának kiadásában, veterán tudósunk dr. *Wenzel* Gusztáv tollából. Magyarország első sorban mezőgazdasági ország s igy annál feltünőbb, hogy épen a mezőgazdaságának története nem volt rendszeresen megirva, holott tudnivaló, hogy minden ország történetében mily nagy tényezője annak gazdasági állapota. Jó gondolat volt az akadémiától egy ily alapvető munka megirására a hajlott kora daczára is páratlan buzgalmu okmánykutatót kérni föl, ki már mint a magyar magánjognak s a jogtörténetnek a budapesti kir. egyetemen évtizedek óta rendes tanára is magas látkörrel bir, hogy a reá bizott tudományos történelmi alapon tárgyalhassa. A tantárgyakhoz, melyeket a kathedrán előad, épen a gazdaság, nevezetesen a magyar mezőgazdaság szolgáltatja a legfőbb anyagot s annak kiegészítő része. Wenzel tehát jóformán történelmi monografiát irt, mikor a magyar mezőgazdaság történetét megirta. Megirta pedig, mint azt tőle másként nem is várhattuk, gondos okiratbuvárlat alapján, oly tudományos apparátussal, melyre csak a szerző szerénységének engedhető meg, hogy munkáját csupán kísérletnek mondja. Anyagát, mely a nemzetgazdaságot általánosságban s az egész gazdasági ágakra való különös tekintettel tárgyalja, hat korszakba osztja be s vizsgálja a római, az Árpád-, az Anjou-kori, továbbá a pórlázadásig, innen a Mária Terézia koráig s ettől kezdve napjainkig terjedő időbeli magyar gazdasági viszonyokat. Szól a földbirtokról, a gazdasági munkáról, a mezőgazdaság szervezetéről, a tőke, a törvényhozás, a szakiskolák stb. állásáról. Földmivelés, gabnaneműek termelése, szőlőmivelés és bortermelés, kertészet és gyümölcstermelés, legelő- és takarmánytermesztés, erdészet, állattenyésztés, (ló, szarvasmarha-, juh- és kecske-sertéstenyésztés), baromfitartás, méhészet, sőt még a vadászat és halászat is föl van ölelve e munkában, melynek ára 2 frt 50 kr.

Alsó-Magyarország bányamivelésének története. Ilyen czímmel jelent meg az akadémia kiadásában egy terjedelmes munkának első kötete mintegy két év előtt, melynek folytatása, a második kötet épen most hagyta el a sajtót. A vaskos kötet csupán egy félszázadról, az 1600-tól 1650-ig terjedőről szól, Selmecz, Körmöcz és a többi, összesen hét bányaváros (ellentétben a szepesi bányavárosokkal ezeket nevezik hivatalosan *alsó* magyarországiaknak) bányászati történetét adván a hozzátartozó gazdag anyaggal. A jeles szerző, *Péch* Antal bányaigazgató részletesen tárgyalja e kötetben az említett félszázad eseményeit, mindent okmányokkal igazolva. Ez események közt valóban sok van olyan, mely okmányi bizonyításra szorul. Mert hol a Brenner-szövetkezet, hol a Gallesonn-testvérek, most Bocskay hadai, majd a kincstár kezébe kerülnek a bányák. Hanyatlanak, a belháboruk folytán pénzügyi zavarokkal küzdenek, utóbb a Brenner-szövetkezet bukik, a kincstár kezeli a bányákat pénz nélkül, török és Rákócziak szorongatják a városokat, míg végre úgy a hogy helyreáll a hitel. E korszakban növekedett a kincstár bányabirtoka Selmeczen oly nagyra, hogy ezentúl döntő befolyást gyakorolhatott ugy a bányászat, mint a város ügyeire, miből később nem egy összeütközés és elkeseredett vita keletkezett a városi és kincstári tisztek közt. Ez állapotok keletkezését igen érdekesen vázolja Péch, könyvében a kisebbszerű mivelések korszakát immár bevégezve. Péch még két kötetre tervezi művét, mely tehát összesen négy terjedelmes kötetből álland. A most megjelent kötet ára, épugy, mint az elsőé volt, 5 frt.

Gróf Teleki Blankáról, a martiromságot szenvedett honleányről érdekes könyv jelent meg a Révai-testvérek kiadásában, P. *Szathmáry* Károlytól, ki e művét a grófné szenvedéseinek társától, Lövey Klárától nyert följegyzések fölhasználásával irta meg. Mai számu k hosszabb czikkben emlékezik meg ugy a műről, mint annak fennkölt tárgyáról s az ott közlöttekhez pótlásul csak annyit teszünk hozzá e helyen, hogy Teleki Blanka grófnőben a honleányi és emberbaráti erényeken kivül nem közönséges mértéke volt meg a művészi érzéknek és alkotó erőnek is. Igy a többi közt kitünően tudott rajzolni és mintázni s az említett könyv is több rajzát közli, melyekből mi is bemutatjuk Kufstein váráról fölvett két képét. De ezen felül bemutatjuk rajzát gróf Teleki Blanka álló kis szobrának is, melyet ő az ujépületben töltött fogsága alatt 1852-ben maga vésett s mely ma is megvan nővére De Gerandoné gr. Teleki Emma urhölgy birtokában; végül pedig barátnőjének és megpróbáltatásai hű társának, Lövey Klára urnőnek arczképét, melyek eredetije szintén a megboldogult grófnő művészi ónjától származik.

Akadémiai értekezések. Az akadémia osztályainak kiadott értekezéseiből három jelent meg. A történelmi tudományok köréből a linczi békekötést követő «*Eperjesi tanácskozmány 1647—48-ban*» Zsilinszky Mihálytól; ára 40 kr. — Az emlékbeszédek közül: az «*Emlékbeszéd Kovács Pál fölött*» Vadnai Károlytól és «*Emlékbeszéd Pompéry János fölött*» Joannovics Györgytől. Ára egynek 10 kr.

Olasz-magyar szótár. Négy fiumei magyar tanár: Benkő K., Donáth I., Kavulyák Gy. és Szigyártó Zs. olasz-magyar szótárt szerkesztettek, melynek első része, az olasz-magyar, mint a fiumeiekre nézve szükségesb rész, jelent meg először, s követni fogja nem sokára a magyar-olasz rész is. Fiumében a magyar nyelv szükségét elegen belátják. Az ottani állami iskolában a tanulók megismerkedhetnek vele, mások is jó akarattal tanulják az állami nyelvet, azonban szótár hiányában lehetetlen volt előmenetelt tenni. Viszont a Fiumében tartózkodó magyarok is érezték a szótár hiányát. Sokan vannak tehát, kik szivesen fogadják e munkát, melynek első része terjedelmére is olyan, hogy sikerrel használhatják azt az olasz nyelv és irodalommal foglalkozók, tanintézetek, kereskedők, utazók, műpártolók, egyletek, általában mindazok, kiknek ily szótárra szükségük van. A teljes 2 kötetü munka megrendelhető f. évi augusztus hó 15-ig Donáth Imre polg. isk. tanár szerzőtársnál Fiumében 3 frtért (a postán bérmentve 3 frt 40 kr), azontul csak a bolti áron 4 frt 20 kr, kapható a Lampel Róbert-féle (Wodianer F.) könyvkereskedésben Budapesten és Dase Gusztáv könyvkereskedőnél Fiumében.

* **A franczia «Revue littéraire et artistique»** juniusi füzetében Frank Felix, a «Chansons d'amour» szerzője nehány elismerő szóval emlékezik meg irodalmunkról, abból a felolvasás és hangverseny alkalmából, melyet Bertha Sándor hazánkfia utóbbi időben rendezett, bemutatván Mosonyi Mihálynak Kazinczy emlékezetére szerzett zeneművét is. Kazinczyn, Vörösmartyn, Petőfin, Aranyon kivül felemlíti s rövid szavakban méltányolja az élők közül Csikyt, Gyulait, Jókait, Rákosi Jenőt, Vajda Jánost, Mikszáth Kálmánt, Szász Károlyt, Beniczky Bajza Lenkét, Berczik Árpádot is, Bertha előadása nyomán.

A suezi csatorna, tekintettel különösen a mai gyarmati politikára és Fiumére — ez czime egy füzetnek, melynek szerzője dr. *Havass* Rezső, ki tanulságosan fejtegeti azt a nagy forgalmat, mely a suezi csatorna megnyitásából háromlott Európára, és a fiumei kikötőre. Havass szerint Fiume fekvése sokkal kedvezőbb a suezi forgalomra, mint a középtengeri kikötők bármelyike. Buzdít tehát, hogy a magyar kereskedelem használja föl ezt az előnyt. Szerző e fejtegetését a pesti Lloyd-társaságban is felolvasta.

Listi László élete, irodalomtörténeti tanulmány, irta Komáromy András, kinek e dolgozata először a «Századok» folyóiratban jelent meg, most pedig 62 oldalt elfoglaló füzetben. A XVII. század sötét lapjaihoz tartozik Listit, egész élete. Nagykopcsányi báró Listi az irodalomtörténet mint hazafias költőt emlegeti, de ott találjuk őt a kalandorok, a gonosztevők közt is, kinek a vérpadon, hóhérpallos alatt szakadt meg élete. Ez alak körül vitás homály képződött. Egyik állitotta, hogy nem a költő Listi fejét vette a hóhér 1662-ben Bécsben. Mások vitatták, hogy Listi e nevet csak később vette fel és Lászlófi Györgynek hivták. Komáromy az országos levéltárban sok felvilágositó okiratra talált s azokat dolgozta föl gonddal e tanulmányban, mely elég tisztán mutatja a XVII. század egyik kalandorát, kinek nem a főbüne volt, a miért lefejezték Bécsben. Hamis pénzverésért itélték halálra. A füzet megismertet Listi többi büneivel is s közöl azokról tanuvallomásokat.

A világ zajából czim alatt egy kötet elbeszélést és rajzokat adott ki *Laky* Imre fiatal iró, Debreczenben. A gyüjteményhez Vértesi Arnold irt előszót, elmondva, hogy szerző az irodalom ama táborából való, mely művében a valódi élet visszatükröztetését tekinti föladatául. És csakugyan a gyüjteményben csakis egy romantikus szinezetü dolgozat van: a «Babylon gyöngye» czimü elbeszélés. A többinek tárgyát a mindennapi életből meriti, melynek apró eseményeit és alakjait eléggé eleven tollal rajzolja. A kötet ára 1 frt.

A Protestáns népkönyvtár czimű népies folyóiratból, melyet Scholz Gusztáv evang. lelkész és Farkas József ref. theol. igazgató adnak ki valláserkölcsi tartalmu közleményekkel, most jelent meg az idei 6-ik füzet. Két elbeszélés van benne «Jóljárt Gyurka» és «Álom és való» Szemestől. Pósa Lajos költeménynyel, Hamary Dániel és Török József erkölcsnemesitő közlésekkel. Liebbald Béni kertészeti czikkel járultak a füzethez. Közhasznu apróságok fejezik be a tartalmat. A pártolásra méltó folyóirat, mely Hornyánszky Viktor akad. könyvkiadónál jelenik meg, füzetenkint 20 krért kapható.

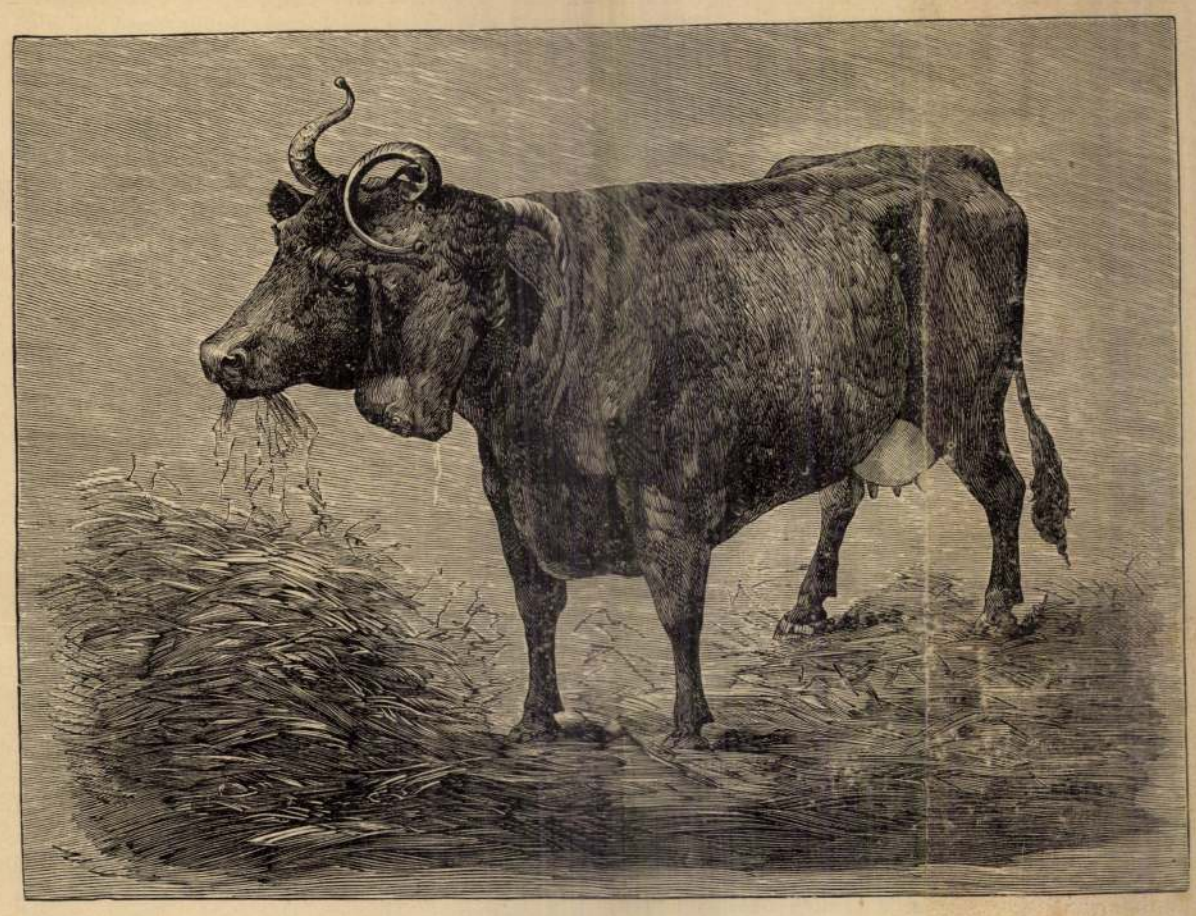

AZ AMERIKAI KÉTFEJÜ CSODATEHÉN.

nyelmes szobából állanak, jó vízvezetékkel. E lakások évi bére 33 frttól 90 frtig terjed. A nőt-

barbárság öldöklő szereit szolgáltatta a világnak. De Krupp bebizonyította, hogy míg ágyúi pusztulást okádva járják a világot, ő bölcs intézkedésével egy a háborúnál még sokkal fenyegetőbb vészt, a szocziális forradalmat volt képes munkásai közt a békés fejlés törvényes útjára terelni.

A ZUGI HEGYOMLÁS.

Megrendítő — e szónak úgy szoros, mint átvitt értelmében megrendítő szerencsétlenség történt jul. 5-én Svájczban. A zugi tó partja beszakadt s Zug városából egy egész sereg ház omlott be a tóba, mely alkalommal sok ember vesztette életét.

A zugi tó a hires Rigi-hegy szomszédságában fekszik. A Zürichből a hegy felé menő utazó Zug városáig jő a vasuton, e város mellett van a nevezetes Tell-kápolna is s így minden svájczi utazó jól ismeri e kis helyet, mely a legkisebb svájczi kanton székhelye, de melynek ősrégi zárdái, templomai, városháza s mindenekfelett körfala s a hatalmas kerek őrtornyok középkori jelleget kölcsönöznek. A város környéke szép uri házaival s gondosan ápolt gyümölcsösök között fekvő nyaralóival igen kellemes s a turisták számára az útikönyvekben több gyógyhely és szép kilátás van e tájon csillagokkal megjelölve.

A katasztrófa az említett nap délutánján következett be. Már fél négy tájban észrevették, hogy a vasuti állomással szemben fekvő gőzhajókikötőnél a nemrég 80,000 frt költséggel épült rakodópart körül a tó vize erősen hullámozni kezd s a kőfalak repedeznek. Csakhamar elvált és bedőlt a rakodó part egy része mintegy 80 láb hosszu s 30 láb széles földréteggel. A rendkivüli eset megtekintésére kijött emberek közül is vízbesülyedt egy. De ez még csak a kezdet vala. Egy halászkunyhó s egy ház voltak az első áldozatok s este 7 óra tájban hatalmas zaj közepette egyszerre 15 ház s mintegy 10 melléképület süllyedt el, köztök az ötemeletes «Zürcherhof» vendéglő, melyből csak a kőfalnak egy szöglete maradt meg a parton. Éjjel 11 órakor a harmadik s fél 1-kor a negyedik omlás következett. Egészben véve mintegy 150 méter hosszában a tó partján levő külváros összes házai beomlottak, 21 egészen elsülyedt, 4 teljesen széthullott s mintegy 600 ember lett hajléktalanná s körülbelül 70 ember tünt el a habok között, köztök több olyan, kiket a kiváncsiság vagy a mentési vágy vonzott e helyre. Mentő csolnakok is süllyedtek el, mig másfelől, szerencsés véletlen folytán, egy kisdedet bölcsőjében uszva találtak meg a viz fölszinén. A kárt egy millió frankra becsülik s a szerencsétlenség annál nagyobb, mivel az elsülyedt házak egy része tüz ellen volt biztosítva, de vizveszély ellen, a melyre senki sem gondolt, természetesen nem. Több épületből már előre kiszállították a butorok egy részét, de a megmentett rész aránylag kisebb volt.

A katasztrófa bekövetkezését, különösen Heim, hires zürichi geolog kutatásai nyomán, annak tulajdonítják, hogy a város széle s a rakodó part a tó iszapjára volt épitve s ez az ingatag talaj most megmozdult. További veszélyektől még mindig tartanak s ezért még 39 házat ürítettek ki. Zug városában már azelőtt is előfordultak hasonló szerencsétlenségek, s ezek között legnagyobb volt az 1435 márczius 6-ikán történt katasztrófa, midőn 26 ház, melléképületek, körfalak s tornyok süllyedtek be a tóba s 60 ember vesztette el életét. Nem érdektelen megemlítenünk azt sem, hogy a zugi tó közelében van az a hires hely, a hol 1806-ban a Rigitől éjszakra fekvő Rossberg leomlása Golden városát s négy falut temetett el közel ezer lakossal, az összes házakkal, mintegy négy kilométer hosszuságban s egész uj dombos és kősziklás vidéket alkotott az előbbi virányok helyén. A szép Svájcz lakói gyakran szenvednek ily csapások alatt, de az uj és uj szerencsétlenségek nem riasztják vissza őket a haza földjétől: a hegylakók népe, mint a hazaszeretet mintaképe, ismeretes mindenütt.

KÉTFEJŰ TEHÉN.

A természet különös játékai a házi állatok világában nem tartoznak a ritkaságok közé. Emberemlékezet óta jegyzik ezeket öreg falusi emberek sárgult kalendáriumok lapjaira s a régi jó világ ugynevezett «ujságainak», mindig hálás töltelékeiül szolgáltak az ilyes megtörtént vagy tódított csodák leirásai, abban a korban, mikor még politizálni nagyon keveset lehetett, a postai szolgálat felette lassú volt s csak ki tudja hányadik soron értesült hónapok mulva a világ arról, hogy a «Frantz király a Turcus császárnak háborut izent», vagy hogy «a tengeri pirátok fölgyujtottak egy hollandus hajót» valahol.

Állati csodaszülöttek azóta is jönnek világra hébe-korba, tanuja a mi állatkertünkben levő háromlábú bornyú, József főherczeg ajándéka, de már a természet rendje úgy hozza magával, hogy az ilyenek legtöbbször halva születnek, vagy világra jöttük után kevéssel elpusztulnak belső szervezeti fogyatkozásuk következtében, mely képtelenné teszi őket hosszabb életre. Ebben a tekintetben azonban kivétel az itt bemutatott kétfejű tehén, mely a rendkivüliségeknek máskülönben is hazájában, Amerikában látott napvilágot, s szörnyalakja daczára *életerős* és New-Yorkban több ideig volt kiállítva.

S valóban a csodaszerű ebben az állatban nem abban áll tulajdonképen, hogy két fejjel született, hanem abban, hogy a rendellenesség daczára sikerült teljes épségben fölnevelni. A mi a különös tünemény élettani okát illeti, lehet, hogy fejlődése első idejében valami hasadás történt a nyakgerinczoszlop előrészén, mely aztán a kettős fej kifejlődését idézte elő. Az bizonyos, hogy mind két fej rendesen van kifejlődve, csaknem egyforma nagy, csak működésük nem ugyanaz, a mennyiben csak a jobbfelől eső képes táplálékot fölvenni. A balfelőli ellenben önálló mozgásra nem képes, táplálék fölvételére nem alkalmas, csak, mint mondják, azt a tapasztalatot tették rajta, hogy míg a jobboldali száj eszik, ez is fokozott mérvü nyálkakiválasztást mutat.

Ugy látszik, hogy a két fej agyrendszerre is különböző, a mint azt a koponya külső alkatából következtetni lehet. Feltünő végül a külső é belső szarvpár különböző formája is.

A SKÓT HÁZASSÁG.

Angol regények olvasói előtt egyátalán nem ismeretlen a gretna-greeni kovács neve. Az említett kovács a skót határszélen lakott, a Londonból Edinburghba vivő nagy országút mellett s főfoglalkozása szerelmes párok összeadása volt. Az angol szigorubb törvény minden házasságnál megkövetelte a szülők beleegyezését. Skócziában elegendő volt, ha a pár egyetlen tanu előtt vagy irásban kijelentette házasulási szándékát s azért száz és száz szerelmes igyekezett a skót határra szökni, hogy a gretna-greeni kovács előtt minden nehézség nélkül egy percz alatt férj és feleség lehessenek. A nevezetes kovácsmühely, melyről lapunk is adott részletes ismertetést, képpel (pár évvel ezelőtt), ma már eltűnt, de az az érdekes könyv, melyben oly sok szerelmi történet hősei vannak megörökítve, még most is megvan. Mióta Angliában a törvény megengedte,

Teleki Blanka grófnő

— **Erdélyi művészek, erdélyi tájak.** (*Kiállítás a Szépművészeti Muzeumban.*) Finom és bensőséges hatású kiállítással ünnepli meg a *Szépművészeti Muzeum* az erdélyi részek hazatérését — grafikai osztályának falain és üvegtárlóiban bemutatja az elmult másfélszázad erdélyi származású festőinek jellegzetes és kiemelkedő grafikai műveit és néhány magyarországi festő erdélyi tárgyu vizfestményeit, rajzait. Bármilyen szépek és értékesek azok az apró remekművek, amelyeket itt egy *Barabás*, egy *Székely Bertalan*, egy *Gyárfás Jenő* kezevonásával fémjelzetten látunk, igazi érdekességei a kiállításnak azok a lapok, amelyek az erdélyi művészetnek, mint a magyar művészet szerves részének elfelejtett nagy tehetségeit idézik emlékezetünkbe. Itt van például a mártir-sorsu gróf *Teleki Blankának* egy elragadó miniatürje; a mármár feledésbe merült erdélyi „biedermeier" arcképfestő, *Simó Ferenc* három finom vizfestménye; *Istvánffy Gyula* erdélyi levegőjü apró tájképei; a fiatalon meghalt *Vida Árpád* néhány renoiri szinpompáju vázlata; *Nagy István* egyik alig ismert, székely erőtől duzzadó karakterfeje. Aztán az erdélyi szász festők értékes sorából *Wellmann Róbert*, *Miess Frigyes*, *Coulin Artur* és *Smigelschi Oktáv* egy-egy erősen jellegzetes grafikai műve, majd a nem-erdélyi művészek közül, de Erdély lelkének egy-egy darabját mutatva, itt van *Lotz*, *Wagner*, *Than*, *Körösfői Kriesch Aladár*, *Nagy Sándor*, *Edvi Illés Aladár* néhány szép rajza, vizfestménye. Ez a kiállítás, amelyet dr. *Hoffmann Edith* rendezett, üde hangjával, művészi gazdagságával, finoman illik be a visszatérés nagy magyar ünnepének szinei és hangjai közé. (*f. j.*)

Pesti Hirlap

1940 szept. 24.

Bory Déda, tpl

2

Teleki Blanka grófnő

— **Teleki Blanka grófnő Golgothája.** *Gáspár Armin*, a könyv szerzője, édesapjától, aki mint fiatalember Kossuth katonája volt és a világosi fegyverletétel után büntetésből tizenkét évig tartó katonai szolgálatra sorozták be, sokat hallott gróf Teleki Blankáról. Édesapja bakaéletének egy idejét a pesti Neugebäudében töltötte és később a családi élet meghitt, esti óráiban szívesen beszélte el élményeit fiának. Különösen sokat beszélt Teleki Blanka grófnőről, aki a Neugebäude legszörnyűbb cellájában raboskodott. A gyermekbe mélyen belevésődött ez a késői emlék, évek mulva sokat kutatott e kiváló honleány életének feljegyzett adatai után és most a kitörülhetetlen gyermekkori élmény emlékéül írta és adta ki ezt a könyvet, amelyben megható történelmi képek vannak a magyar szabadságharcról. *Gáspár Armin dicséretes munkájának előszavában igen helyesen felveti azt a kérdést, hogy Teleki Blanka grófnőről, a szabadságharc e női vértanujáról miért nem nevezett el a főváros eddig utcát.* Amikor ezzel tartozik a fenkölt alaknak s végre is Budapest közönsége nemcsak Teleki Blanka emlékét, hanem önmagát is megtisztelné ezzel az elnevezéssel.

Pesti Hirlap 1934 dec. 28

26

*Sz. István 1. vt., István 1. vt.

CSÜTÖRTÖK

27

eofil

János, János

PÉNTEK

28

Aprószentek, Kamilla

SZOMBAT

29

Tamás, Dávid

Teleki Blanka

Nouvelle Revue
DE HONGRIE

Président du Comité de Rédaction:
BARON B. LÁNG

MAI 1940

La reconstruction de la Subcarpathie

Quarante-huit ou soixante-sept? *(André Bajcsy-Zsilinszky)*
Ce que j'ai vu en Subcarpathie *(Aldo Dami)*
La reconstruction de la Subcarpathie *(Jean Stark)*
Le Génie hongrois *(Ladislas Gáldi)*
Blanche Teleki *(Cisse Edina Zichy Pallavicini)*
L'origine de la basilique de Pécs *(Jules Gosztonyi)*
Le banquet de l'ordre Corvin *(François Herczeg)*
Vers l'Etat fédéral en Yougoslavie *(Jovan Djordjevitch)*
Lettre de Turquie *(G. Primi)*

CHRONIQUE DU MOIS

Le Carrefour du Monde
Par André Thérive

La légende Drugeth *(Géza Ottlik)* — **La saison théâtrale à Budapest** *(Désiré Keresztury)* — **La Hongrie et le Sud-Est européen** *(Jules Varsányi)*

La presse et les revues

L'Europe centrale et orientale

Nouvelles économiques et financières

Bulletin Bibliographique

Évi előfizetési dr: 30 P
VI, Vilmos cs.-út 3.

A KIÁLLÍTÁS CÉLJA, hogy a társadalom helyes művészetszemléletének nevelését előmozdítsa. Irodalom és zene terén a társadalom műveltségi foka összehasonlíthatatlanul fejlettebb, mint a képzőművészetek világában. A házaló művészet és a dilettantizmus termékei, a vitrinek vásári dömpingdarabjai teljesen kielégítik a társadalom nagy részének képzőművészeti igényeit. Az építkezés is a helyes művészetszemlélet hiányának jegyében folyik.

Művészettel ne csak a művészek és műesztétikusok foglalkozzanak, hanem az legyen kultúrkövetelmény. Esztétikai érzékünk akkor tökéletes, ha a művészet minden ágában felfedezzük a szépet. Az otthon, az iskola, a hangversenyterem, a múzeum, a barát, a társaság, a könyv legyen hirdetője a szépnek. Ne csak az értelemnek legyünk ápolói, hanem az érzelemnek is. A kultúrát nemcsak az értelem teremtette, hanem legnagyobbrészt lelki mélységből fakadt. A tudomány mellé kerüljön mint egyenrangú fél Munkácsi Mihály, Stróbl Alajos és Schulek Frigyes. Minden emberben él a lelki vágy, hogy megismerje a művészet szépségeit, találja fel azt akár Erkel Ferenc operájában, akár Lotz Károly freskóján. Csak fel kell ébresztení ezt a vágyat! Ehhez [illegible]

Teleki Blanka gr

Solymos Bea: Kufsteini rózsák

ATHENAEUM kiadás

Gróf Teleki Blanka életének regénye. Egy leánysors megható szenvedése bontakozik ki belőle, párhuzamosan a magyarság életének száz év előtti küzdelmeivel. Számos egykorú képpel.

Ára kötve 14.—

94. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, szár
1828. — Zwei Salzgefässe mit Fuss, Silber

944. CUKORTARTÓ DOBOZ, ezüst, négys
Pest, 1818. — Zuckerdose, Silber,
Prandtner. Pest, 1818. 510 gr.

945. VIRÁGTARTÓ, négyzetes rácsos ezüst
behälter, in gitterartigem Silbergestell,

946. KIS KEREK KOSÁR, ezüst, áttör
Kleiner runder Korb, Silber, durchbro

947. JARDINIÈRE, ezüst, csónakalak, roko
Jardinière, Silber, kahnförmig, Dekor in

veg, nyolcszögü talppal, balluszteres szárral. Kagylóidomu, ok arabeszkek között vadászjelenet. Cseh, XVIII. sz. e. f. — ckigem Fuss u. Ballusterschaft. Der Kelch muschelformig mit zene. Böhmisch, e. H. XVIII. Jh. Illusztr. XXXV. tábl.

kék köszörült üveg, nyujtott hengeres alak, fatalppal. Cseh, eschliffenes Glas, von länglicher, zylindrischer Form. Böhmisch,

iveg baluszteres szárral, kelyhen beköszörült tájkép vadász- e. — Pokal, geschliffenes Glas mit geschnittener Land-

bronzozott cinn, papagályalak. Német, XIX. sz. — Wein- in Form eines Papagei. Deutsch, XIX. Jh.

hér disszel: két virágcsokor és két madár. Peremén felirat: met, XVIII. sz. — Glas mit gemaltem Dekor in Weiss: Vögel. Mit Randschrift. Deutsch, XVIII. Jh.

kék-fehér réteges üveg, szines apró virágokkal. Cseh, 1830 k. eisses Überfangglas mit farbige Blümchen. Böhmisch, um 1830.

örült üveg, kerek, kék-piros-fehér szinezésü medaillonokkal 1830 k. — Ovale Zuckerschale, aus geschliffenem Glas, Medaillone und geschnittene Blumen. Böhmisch, um 1830.

Teleki Blanka gr

1073 **P. Szathmáry Károly.** Gróf Teleki Blanka életrajza. Lövey Klára jegyzetei nyomán. Gróf Teleki Blanka sk. rajzaival. Bp., é. n. fve. 8°. (152 old.) 12.–

Ramschburg - kat.
1944.

Česká hranice
Kolumbární list čís. [illegible]

TŘEBĚCHOVICE / 1806 - 1862 / : Ohnicoké. - C.rajz, p. 18.5 x 27 cm. Jelz. 383. Ohnicoké. - C.rajz, p. 18.5 x 27 cm. Jelz. TŘEBĚCHOVICE / 1806 - 1862 / : 383. Ohnicoké. - C.rajz, p. 18.5 x 27 cm. Jelz. TŘEBĚCHOVICE / 1806 - 1862 / : 383. Ohnicoké. - C.rajz, p. 18.5 x 27 cm. Jelz.

Lent a középtől j.:Nagyatéki bélyegző.

KISS BÁLINT / 1802 - 1868 / :

175. Harc a törökkel./Jelenetek a magyar történelemből II./- C.rajz,p. 80x56 cm.Jelz. nélkül.

KLIE ZOLTÁN :

176. Lakóca. - Vizf.p.65x47 cm.Jelz.l.j.:"Klie".

KOFFÁN KÁROLY :

177. Karosszékben ülő nő. - Olajtemp.és kréta, p.30.5x41.7 cm.Jelz.l.j.:"Koffán".

178. Öreg asszony. - Tollr.,p.18.6 x 27.6 cm. Jelz.l.k.: "Koffán 932".

179. Olvasó. - Tollr.,p. 17.3x23.2 cm.Jelz.l. b.:"Koffán 933".

Pengő

417 **De Gerando, Ágost:** Politicai közszellem Magyarhonban, a francia forradalom óta. I. (egyetlen) rész: A szabadságeszmék tört. 1790-től 1847-ig. Pest, 1848. egyk. vk. n. 8°. 12.—

418 **de Gerando Antonina:** Fr. Teleki Blanka élete. Bp., 1892. kk. k. 8°. (83 old.) 10.—

419 **Gerjeszegi E. Gyenes** (Liber József): Tapintatalnságok a magyar nemzeti állameszme érdekében. Szentendre, 1903. kkts. 8°. 43 old. 5.—

420 **Geschichtliche Fragmente** und das ungarische Staatsleben, neuerer Zeit. 2 Teile. Lpzg., 1846. fvk. 8°. 15.—

421 **Gesztesi Gyula:** A magyarság a világsajtóban. Magyar sajtópolitika. Apponyi Albert g. előszavával. Bp., 1918. kk. 8°. 5.—

422 **Glatz Károly:** Kiss József. Irodalmi tanulmány. Bp., 1904. n. 8°. (176 old.) 8.—

423 **Gömör-Kishont vármegye.** 14 mümelléklettel, 310 szövegképpel és név- és tárgymutatóval. Bp. é. n. er. vk. Lex. 8°. (M. o. vármegyéi és városai.) 24.—

424 **Gömöri Lajos:** A magyar ipar és kereskedelem korszakai. 2. kiad. Bp., 1901. — **Sipos Kamil:** Az erdélyi Gazdasági Egylet története 1844—46. Kolozsv., 1911. fvk. 8°. 15.—

425 **Göncöl:** A koalició életrajza. Vádirat és nekrológ. Bp., 1910. fve. n. 8°. 8.—

426 **Gonda Béla:** Vásárhelyi Pál élete és művei. Bp., 1896. fvk. n. 8°. Számos képpel és melléklettel. 20.—

427 **ifj. Gonda B.:** Szolnok a művészetben. Emlékkönyv a szolnoki művésztelep 25 éves jubileumára. Szonlok, 1927. fve. k. 8°—17 képpel. (94 old.) 6.—

428 **Göndöcs Benedek:** Pusztaszer és az évezredes ünnepély. Bp., 1883. fvk. n. 8°. Számos képpel és melléklettel. 8.—

429 **Gonnard, Renée:** La Hongrie au 20e siécle. Étude économique et sociale. Paris, 1908. d. tolle. in 8°. 8.—

430 **Göőz József:** Budapest története. 4. kiad. Bp., 1896. er. vk. n. 8°. 15.—

Pengő

431 **Görgey Arthur:** Gazdátlan levelek. Pest, 1867. fvász. 8°. — Hozzákötve: **Assermann F.:** Egy nyilt szó Görgei Arthur honvéd tábornok ügyéhez. 2. kiad. Pest, 1867. — **Asboth Lajos:** Görgei. Cáfolat Assermann honvédezredes védiratára. Pest, 1867. 18.—

432 **Görgei Arturo:** La mia vita e le mie opere in Ungheria negli anni 1848 e 1849. Vol. I. Torino, 1852. fve. 8°. Címlap alsó része kézírással pótolva. 10.—

433 **Görgey—Klapka:** Világos. — Komorn. Authent. Mitteilgen bisher noch nicht veröffentl. Erlebnisse v. zwei entlassenen Honvéd-Offizieren. Lp. Pest, 1850. Ppb. 8°. 12.—

434 **Görgey** nach der Capitulation bei Világos. V. e. Officier d. Generalstabes d. ungar. Armee. Lpzg., 1850. Hlw. kl. 8°. (88 Ss.) 12.—

435 **id. Görgey István:** 1848 és 1849-ből. Élmények és benyomások. Okiratok és ezek magyarázata. Tanulmányok és tört. kritika. 3 kötet. Bp., 1885—88. 3 fvk. n. 8°. 50.—

436 — Görgey Arthur ifjúsága és fejlődése a forradalomig. Bp., 1916. fvk. n. 8°. 8.—

437 — Görgey Arthur a számüzetésben 1849—67. Bp., 1918. fvk. n. 8°. 16.—

438 **Gorove István:** Nemzetiség. Pest, 1842. egyk. fvk. 8°. 12.—

439 — Nyugot. Utazás külföldön. 2 kötet. Pest, 1844. fvk. 8°—2 címképpel. (Amsterdam belseje, londoni tower). 20.—

440 Gattajai **Gorove István** emlékezete. Gyüjtemény irodalmi s szónoklati hagyatékaiból. Bp., 1882. er. vk. n. 8°. 10.—

441 **Gosztonyi Miklós:** Ősiség. Pest, 1847. kk. n. 8°. (65 old.) 10.—

442 **Gothárd Endre:** A szabadságért. Képek és jelenetek 1848 és 49-ből. 2. kiad. Pest, 1873. fvk. k. 8°. 6.—

443 **Gracza György:** Kossuth Lajos élete és működése. Bp., 1893. fvk. n. 8°. Számos képpel. 10.—

444 **Greguss Ágost:** Tanulmányai. 2 kötet. Pest, 1872. M. T. Ak. 2 zöld er. vk. 8°. 25.—

Pengő

386 **Fördős Lajos:** Rövid válasz nagytiszteletű Török Pál úrnak, mint a Korrajzok előterjesztőjének. Kecskemét, 1858. fve. 8°. (44 old.) 6.—

387 **Forradalomtól az ellenforradalomig.** Ki vezette az ellenforradalmat? Visszaemlékezések. Irta: Egy ellenforradalmár. Bp. é. n. fvk. 8°. (48 old.) 6.—

388 **Fraknói Vilmos:** A szekszárdi apátság története. Bp., 1879. fve. 4°. Képekkel és hasonmásokkal. (92 old.) 10.—

389 — Vitéz János esztergomi érsek élete. Bp., 1879. fvk. 8°. 6.—

390 — A magyar országgyülések története I. Ferdinánd király alatt 1526—1563. 4 kötet. Bp. é. n.fvk. n. 8°. 25.—

391 — Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szentszékkel. 3 kötet. Bp., 1901—1903. 3 fvk. n. 8°. 12.—

392 — Egyháznagyok a magyar középkorból. Bp. é.n. er. vk. 8°. 6.—

393 — A Habsburg-ház első érintkezései Magyarországgal 1269—1274. Bp., 1917. fve. n. 8°. (Értek. a tört. tudom. köréből.) 1.—

394 — A magyar királyválasztások története. Bp., 1921. fvk. n. 8°. 8.—

395 — Martinovics élete. Bp., 1921. fvk. n. 8°. 8.—

396 **Friedreich István:** Gr. Széchenyi István élete. 2 kötet. Bp., 1914—15. fvk. n. 8°. 36.—

397 — Báró Wesselényi Miklós legújabb életrajza. Bp., 1905. fve. 8°. (30 old.) (K. ny.) 2.—

398 **Fröhlich R.:** A pannonok földje és népe. Bp., 1881. fvk. n. 8°. (43 old.) (K. ny.) 3.60

399 **Függetlenségi Album.** Képviselők, politikai írók és vidéki vezérférfiak arcképcsarnoka. Szerk. Székely Béla. Bp.,1897. fve. 4°. Számos arcképpel. (32 old.) 12.—

400 **Füster, Antal:** Memoiren v. März 1848 bis Juli 1849. Beitr. z. Gesch. d. Wiener Revolution. 2 kötet. Frankf. a. M., 1850. 2 egyk. vk. 8°. 20.—

401 **D. Gaal József:** Müvei. 3 kötet. Bp. Aigner, é. n. 3 er. vk. 8°. (Nemz. Kvt.) 15.—

Pengő

402 **Gaal Jenő:** gr. Széchenyi István nemzeti politikája és jövönk. Bp., 1903. fv. n. 8°. 5.—

403 **Gaal Mózes:** Petőfi Sándor élete és költészete. 2. kiad. Bp. é. n. kk. 8°. (64 old.) 2.40

404 **Gábor Gyula:** A megyei intézmény alakulása és müködése Nagy Lajos alatt. Bp., 1908. fvk. n. 8°. 8.—

405 **Gábor Ignácz:** A magyar ösi rithmus. Bp., 1908. fvk. 8°. 5.—

406 **Galgóczi Károly:** Magyarország, a szerb vajdaság s temesi bánság mezőgazdasági statisztikája. Pest, 1855. vk. n. 8°. 15.—

407 **Garay János** összes költeményei 1 kötetben. 2. teljes kiad. Pest, 1860. egyk. vk. 4°. Arcképpel. Kissé használt pld. 24.—

408 — Tollrajzok. II. és III. kötet. (II. Genre képek, elmefuttatások és komolycsák. III. Tájrajzok és utiképek.) Pest, 1846. fvász. 8°. 12.—

409 **Gárdonyi Albert:** Magyarországi könyvnyomdászat és könyvkereskedelem a 18. században. Bp., 1917. fvk. 8°. Hasonmásokkal. (64 old.) 6.—

410 **Gaertner, Alfr.:** Der Kampf um den Zollverein zwischen Österreich und Preussen von 1849 bis 1853. Strassb., 1911. kk. n. 8°. 10.—

411 **Gauvain, Auguste:** La question yougoslave. Paris, 1918. fvk. k. 8°. (107 old.) Térkép hiányzik. 5.—

412 **Gegő E.:** A moldvai magyar telepekről. Buda, 1838. fvk. n. 8°. Térképpel. Ritka. 25.—

413 — Az egyeneslelkü hivatalviselő charactervonásai szivbélyegei. **Kőszeg,** é. n. (1838) 8°. (35 old.) 10.—

414 **Gelich Rikhárd:** Magyarország függetlenségi harca 1848—49-ben. 3 kötet. Bp. é. n. 3 fvk. n. 8°. 30.—

415 **Gelléri Mór:** A magyar ipar úttörői. Élet -és jellemrajzok. Bp., 1887. fvk. n. 8°. Számos arcképpel. 18.—

416 **De Gerando, Ágost:** Siebenbürgen und seine Bewohner. 2 Bde. Lpzg., 1845. 2 Hlwbe. (orig. Umschlagbll. beigeb.) gr. 8°. Mit 2 hübsch. Titelvignetten. 50.—

Ranschburg Gusztáv antiquar könyvkereskedése, Budapest, IV. Ferenciek tere 2.

Teleki

l.

Lykantropia romantika
148. l.

SD

DÉKOTI

BUDAPEST 42 XI 17 18

HU

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Blanche Teleki

Par la Comtesse EDINA ZICHY PALLAVICINI

LA VIE DE CHÂTEAU en Hongrie au début du XIXe siècle aurait pu servir de modèle pour l'autarchie et l'autocratie mises en pratique. Le père de famille, le châtelain, y régnait d'une façon absolue non seulement sur les membres de sa famille, mais aussi sur tout le monde employé dans son domaine. Celui-ci, vu l'état des routes, était généralement isolé et la communication avec la ville la plus proche était le plus souvent hérissée d'obstacles. La volonté du maître était donc l'unique loi; tout dépendait de lui. En dehors de l'exploitation de ses terres, les soins de l'hygiène publique, les formes primaires de la juridiction, l'enseignement et le culte, tout relevait de son autorité. Les conditions régnant dans ces domaines étaient donc comme un miroir reflètant la mentalité et le degré de culture de leurs maîtres et seigneurs. L'épouse, bien que soumise sous tous les rapports au maître redoutable, régnait cependant de son côté sur la maison dont l'administration réclamait une maîtresse femme et une ménagère accomplie. Ne fallait-il pas surveiller, dans la propriété même, la production de presque tout ce qui sert au ravitaillement d'une nombreuse maisonnée; de là, les grands vergers, jardins potagers, serres, basse-cours, écuries et étables dont chaque château était richement pourvu. L'isolement de ces établissements annonçait le genre de vie de leurs habitants, leur journée sereine aux occupations réglées du matin au soir. Les problèmes psychiques, les natures incomprises étaient enfouis sous les multiples tâches à accomplir pour assurer le maintien de la vie. Il fallait pourvoir aux besoins des habitants bien des mois à l'avance; dans ces temps-là, les boutiques étaient rares et éloignées. C'était un art tout spécial que de diriger une maison de campagne. On ne savait jamais d'avance le nombre des hôtes qui vous arriveraient pour le dîner — et le garde-manger devait toujours être bien fourni afin que les visites inattendues ne fussent pas une cause de confusion. L'hospitalité était des plus large, toujours prête à toute éventualité.

Comme aux besoins physiques, il fallait pourvoir aux goûts intellectuels et artistiques. Dans ces châteaux, on trouvait d'ordinaire de belles bibliothèques contenant tout ce que la littérature mondiale avait produit de précieux jusqu'alors. Un télescope pour observer les étoiles était de rigueur, des globes et cartes géographiques complétaient la bibliothèque. Des clavecins et autres instruments de musique servaient la culture musicale, partie essentielle de l'éducation à cette époque de floraison de la musique de chambre. Selon le pen-

Nouvelle Revue de Hongrie
1940 - mai.

chant des membres de la famille, chacun s'intéressait à une chose ou à l'autre: l'un avait le goût de la botanique, un autre faisait de la peinture ou de la sculpture. Les dames avaient leur broderie et d'autres ouvrages de fantaisie. Quand il y avait un malade au village, c'était la châtelaine qui connaissait le remède à administrer, car elle avait hérité de ses aïeules maintes recettes de tisanes ou d'onguents contre tous maux. Ces milieux aristocratiques des grands propriétaires fonciers formaient autant de petits centres de civilisation où grandissaient des générations d'une instruction beaucoup plus soignée et universelle, ayant des connaissances bien plus profondes que celles qu'on acquiert de nos jours avec les plans d'études si chargés, au milieu de la vie trop mouvementée des villes modernes.

Telle était aussi la vie des habitants du château de Hosszúfalu, comitat de Szatmár, lorsque la petite Blanche Teleki y vit le jour en 1807. Nos lecteurs l'ont déjà rencontrée dans l'étude publiée ici sur la comtesse Thérèse Brunswick, sa tante.[1] Son père, le comte Emeric Teleki, était le type du gentilhomme campagnard que nous venons de décrire. Homme d'une grande intelligence et d'une haute culture, il consacrait sa vie à l'administration de ses terres où il régnait en monarque absolu, sans tolérer de contradiction. Ses propriétés pouvaient passer pour autant de modèles non seulement en ce qui concernait l'exploitation, pratiquée selon les meilleurs procédés connus à l'époque, mais aussi les conditions favorables dans lesquelles se trouvaient les serfs et le reste de la main-d'œuvre employés sur son domaine. Il consacrait ses loisirs à l'étude et à la lecture, ne se souciant guère de la société de ses semblables. Mais quand il s'y trouvait disposé, sa conversation était brillante, souvent même enjouée. Dans sa famille, cependant, il exigeait un respect absolu de ses habitudes. Tous, dans la maison, marchaient sur la pointe des pieds pour ne point le déranger dans ses occupations.

Son épouse la comtesse Charlotte Brunswick, sœur cadette de Thérèse, avait eu, jeune fille, beaucoup de succès dans les salons de l'aristocratie de Bude et de Vienne. Chez sa sœur, la comtesse Deym, elle comptait parmi les admiratrices de Beethoven et sa jeunesse avait baigné dans les flots de musique qui remplissaient les maisons Brunswick et Deym. Partout, on l'aimait et l'appréciait pour sa nature gaie et joyeuse, son entrain, sa vivacité. La réclusion de Hosszúfalu dut lui sembler bien morne en comparaison des années mondaines de sa jeunesse. Elle n'en perdit pas, cependant, sa gaîté et sut adapter ses goûts à ses nouveaux devoirs. Quelques remarques du journal de sa sœur nous font néanmoins soupçonner que sa vie ne devait pas toujours être des plus facile; ainsi on est interloqué en apprenant qu'Emeric Teleki, peu de temps après que sa belle-mère, accompagnée de Thérèse, fut venue assister à la naissance de la petite Blanche, estimant que la visite avait assez duré, fit atteler son landau et con-

[1] V. la *NRH* de septembre 1939.

duisit les comtesses Brunswick à Kolozsvár chez ses parents, qui y habitaient, et d'où elles purent rentrer chez elles, à Bude et à Martonvásár. Ce simple trait met en lumière ce que devait être la vie de Charlotte, habituée comme elle l'était à un cercle de famille nombreux, à des relations intimes et affectueuses dans les maisons de sa mère et de son oncle le comte Joseph Brunswick, rendez-vous de la société hongroise où l'on rencontrait en outre beaucoup de membres de l'aristocratie autrichienne, de même que les meilleurs artistes et écrivains du temps.

Mais la monotonie des journées de Hosszúfalu n'était qu'apparente: en réalité, elle cachait une vie riche en intérêts intellectuels et artistiques, et le comte et la comtesse Teleki surent transmettre à leurs enfants leurs goûts et leurs curiosités.

La naissance de Blanche fut suivie en peu d'années par celles de sa sœur Emma et de son frère Maximilien. Les parents se vouèrent avec sollicitude à l'éducation des trois enfants. Blanche était d'un esprit très vif et douée sous beaucoup de rapports. Elle avait en particulier un talent exceptionnel pour le dessin et la sculpture, mais ne manquait pas non plus aux traditions Brunswick dans le domaine de la musique.

Les enfants étaient confiés aux soins d'une institutrice allemande, et dans la famille, selon l'usage du temps, la conversation avait lieu en français, en anglais et en allemand. Le hongrois était relégué à l'office. Dès sa première enfance, Blanche apprit ces langues de la bouche de ses parents. Dans la solitude de Hosszúfalu elle prit goût, d'autre part, aux études auxquelles elle devait s'appliquer — et son âme impressionnable recueillit et assimila l'atmosphère de son milieu. Elle voyait son père s'appliquer à améliorer les conditions sociales dans la sphère dépendant de lui et à élever le niveau de tout son entourage; sa mère vaquer aux devoirs de la maîtresse de maison, toujours gaie, souriante et affable. Quand elle rencontrait sa tante Thérèse à qui elle avait voué une affection mêlée d'admiration, elle ne manquait pas de subir l'influence de ses idées humanitaires.

Un premier amour pour un jeune homme d'un rang social inférieur au sien et pour cette raison désapprouvé par ses parents la rejeta sur elle-même. Pour se distraire elle s'occupa de l'instruction de sa sœur et de son frère, leur enseignant le dessin, la botanique et maintes autres choses qui l'intéressaient. Mais le chagrin que lui causait sa passion interdite ne pouvait passer inaperçu de ses parents qui, pour le lui faire oublier, résolurent de l'envoyer chez sa grand'mère Teleki, à Kolozsvár. Cette ville, centre de l'aristocratie hongroise de Transylvanie, offrit une série de diversions à la jeune fille, habituée à la solitude de la campagne, facteur qui avait tant contribué à la formation de son caractère sérieux et réfléchi. Tout à fait étrangère à la vie mondaine, elle se mêla à un cercle d'intellectuels parmi lesquels elle se sentait épanouir. Elle prenait des leçons de peinture à l'atelier

du peintre Heinrich, pendant que Ferenczy l'initiait à la sculpture qui devint son art de prédilection. En même temps, l'écrivain Gabriel Döbrentey lui faisait connaître la littérature hongroise, et la jeune fille restait ébahie à l'idée qu'on pouvait exprimer des pensées élevées et composer de la poésie dans cette langue si négligée jusque-là dans les salons hongrois.

Elle comprit tout d'un coup l'anomalie d'une éducation complètement étrangère à l'âme de la nation. Surtout dans les familles de la noblesse, on connaissait à merveille les lettres françaises et anglaises, les hommes y parlaient couramment latin, la musique allemande et italienne était cultivée partout, et l'on ne se doutait même pas qu'il y avait des chants hongrois dignes d'être chantés, des poèmes, des livres tout aussi délectables que les produits étrangers.

Dès lors, Blanche conçut l'idée de changer ces conditions funestes à l'esprit national; bientôt cette idée s'empara de son âme et devint une vocation. Après le séjour à Kolozsvár, ses parents l'envoyèrent chez sa grand'mère Brunswick qui habitait un palais à Bude. Blanche devait s'y perfectionner dans la peinture et la sculpture chez des maîtres compétents; mais tout en se vouant à l'étude de ces arts, elle songeait au moyen de réformer l'éducation des jeunes filles de l'aristocratie. L'air était chargé d'idées patriotiques. Le comte Etienne Széchenyi venait d'offrir la somme de 60.000 florins pour la fondation de l'Académie des Sciences. Michel Földváry, « vice-préfet » du comitat de Pest, ouvrait une souscription pour la création d'un Théâtre National Hongrois. Blanche, de son côté, projetait de fonder un pensionnat pour jeunes filles, où l'enseignement fût donné en hongrois. Pendant ce temps, sa tante Thérèse Brunswick luttait pour l'établissement de crèches ou « jardins d'enfants ». Tante et nièce résolurent de faire un voyage d'études à l'étranger avant de se mettre à l'œuvre.

Accompagnées d'Emma, la sœur cadette de Blanche, elles s'arrêtèrent quelques jours à Pozsony où elles rencontrèrent Nicolas Wesselényi dont le patriotisme ardent impressionna beaucoup la jeune fille. Elles passèrent l'année 1836—37 à Munich et à Dresde à étudier et à visiter les pensionnats dont elles examinaient les plans d'études, tout en se mêlant à la société de ces villes où elles furent accueillies avec plaisir. Partout où elles allaient, les deux jeunes comtesses Teleki gagnaient les sympathies par la simplicité naturelle de leur conversation, leur intelligence et leur culture artistique. A Paris, où elles se rendirent par la suite, elles fréquentèrent beaucoup les Gérando: bientôt Emma se fiança à Auguste de Gérando. Dans cette famille, elles rencontrèrent un grand nombre d'artistes et de gens de lettres et jouirent des propos spirituels et des vives reparties échangées par les hôtes. On raconte qu'une fois, à propos d'un nouveau café installé avec un luxe exagéré, quelqu'un fit la remarque: « Si on décore un endroit aussi banal avec tant de luxe, où sera la différence d'avec les lieux élégants? » — « Dans la simplicité » — répondit Blanche. Le

peintre Coignet, son maître de peinture, citait ce mot pour caractériser sa mentalité. A Paris, Blanche s'adonnait avec enthousiasme à l'étude des arts et y faisait de grands progrès, lorsqu'elle fut subitement rappelée à Hosszúfalu au chevet de sa mère mourante.

Après ce triste événement, elle vint s'établir à Bude où elle espérait réaliser ses projets. Tout comme sa tante Thérèse pour les crèches, elle fit une propagande active pour le pensionnat hongrois qu'elle rêvait de fonder. Elle lança à ce sujet une proclamation dans laquelle elle dépeint le triste état de l'éducation de la jeune fille au point de vue national.

« Ses premières éducatrices sont étrangères. Elle pense et parle en langue étrangère. Ses sympathies vont à l'étranger. Le parler hongrois est banni de son milieu, son esprit enfantin et malléable s'assimile vite le dégoût pour cette langue barbare qu'une bouche allemande ou anglaise ne saurait prononcer. Elle rougit si un homme cultivé lui adresse la parole en hongrois et ne se doute pas qu'on peut exprimer des idées nobles et élevées dans cette langue qu'elle n'entend parler que par des gens de condition inférieure. La jeune fille hongroise parle trois ou quatre langues, elle connaît l'histoire de tous les autres pays, mais elle ne comprend pas la langue de sa nation, elle n'a aucune idée de l'histoire de sa patrie, dont les luttes présentes lui semblent même ridicules. Son rêve est d'aller à Paris ou à Londres et d'y passer ses jours dans le bonheur terrestre. Elle ne pense même pas que le sort l'ayant fait naître ici, c'est ici qu'elle doit vivre, et que plus elle a été comblée de dons et de biens, plus elle a de devoirs à remplir envers sa patrie. » Blanche Teleki continue en évoquant les siècles passés où les dames nobles, à partir de la femme du Palatin, ne parlaient que hongrois. « Que la femme moderne parle les autres langues et jouisse de leur littérature, pourvu que ce soit en second lieu, après avoir appris la langue hongroise qu'elle doit pratiquer avec une aisance parfaite. Qu'elle parle hongrois et chante en hongrois les chants des poètes de sa patrie. »

Cette proclamation eut un très grand retentissement, mais en même temps, comme toute innovation, elle rencontra beaucoup d'opposition. Comme Blanche avait le projet de fonder un pensionnat pour jeunes aristocrates avec enseignement exclusivement hongrois, même un patriote aussi avéré qu'Etienne Széchenyi lui conseilla d'engager au moins une Anglaise comme directrice pour obtenir la confiance des parents. Blanche s'y refusant formellement, le comte lui prédit que la fondation serait de courte durée.

Les démocrates, cependant, critiquèrent le projet de fonder un institut à l'intention de la seule aristocratie. Thérèse Karacs, pédagogue distinguée de l'époque, en prit néanmoins la défense, affirmant qu'il fallait commencer par donner l'exemple d'en haut.

Au milieu de toutes ces discussions, Blanche annonça l'ouverture du pensionnat pour 1846. Elle avait loué un logement dans la maison

du baron Majthényi, et engagé comme directrice Claire Lővey, une de ses adhérentes les plus enthousiastes. En choisissant les professeurs, elle s'efforça de gagner pour son école des hommes qui fussent en même temps des patriotes ardents et des savants épris de leur science. Le professeur d'histoire, Paul Vasvári, devait bientôt se distinguer aux côtés du grand poète Petőfi dans la guerre pour la liberté. Tel fut l'esprit qui régna dans le nouveau pensionnat qui cependant, dans la première année, ne comptait qu'une seule élève. Mais Blanche ne se laissa pas décourager et l'année suivante quatorze jeunes filles gaies et pleines d'entrain remplissaient les salles de l'institut. Les résultats du système éducatif tout à fait personnel adopté par elle furent tellement évidents qu'elle fut obligée d'agrandir le pensionnat au début de la troisième année scolaire.

La comtesse Teleki avait un don spécial pour entraîner la jeunesse au plaisir des études et les leçons de science et d'art, loin d'être des devoirs onéreux, étaient de vraies fêtes pour ses jeunes élèves. L'ascendant de son caractère noble et empreint de sérénité moulait tout son entourage à sa ressemblance et donnait le ton aux rapports entre maîtres et élèves qui rivalisaient à qui accomplirait sa tâche avec plus d'entrain et de bonne humeur. La fondation jouissait de la meilleure renommée et toutes les prédictions malveillantes relatives à son succès semblaient réfutées par les faits, lorsqu'au printemps de 1848 éclata la guerre de la liberté et tous les professeurs s'en allèrent rejoindre l'armée nationale. Blanche dut fermer son pensionnat et renvoyer les jeunes filles dans leur famille. Elle-même se rendit à Debrecen où le gouvernement s'était établi. Là, elle fut la marraine du drapeau d'un bataillon de *honvéd* commandé par le professeur d'histoire de son école, Paul Vasvári, patriote ardent qui bientôt tomba sur le champ de bataille.

Appelée à Nagyvárad par la nouvelle de la mort de son père, Blanche, après lui avoir rendu les derniers honneurs, se voue aux soins aux blessés et à l'organisation des secours. Avec sa fidèle compagne Claire Lővey, elle se met à la recherche de la dépouille mortelle de Vasvári, mais le champ de bataille, dévasté par les habitants des alentours, n'offre plus aucun repère quant à l'identité des corps. Et voici que lui arrive la triste nouvelle de la capitulation des troupes nationales à Világos. La guerre de la liberté est perdue, les espoirs des patriotes déçus. Blanche rentre à Bude, mais son appartement situé en face de la prison, le *Neugebäude*, devient intolérable. Elle entend les gémissements et les plaintes des prisonniers, dont le premier était le comte Batthyány, président du conseil révolutionnaire. Elle entend le son lugubre du tambour qui précède les exécutions, et ne pouvant plus rien faire pour propager ses idées patriotiques, elle retourne à Pálfalva. Cette retraite solitaire sert de refuge à bien des réfugiés politiques qui viennent la trouver. Elle les accueille avec hospitalité et tâche d'alléger de son mieux les soucis de leur exil. La dévaluation lui enlève

les moyens de secourir les autres comme elle le voudrait. Cependant, elle ne cesse de s'occuper de différentes manières. Elle emploie son talent pédagogique à faire l'éducation des petites paysannes qui servent dans le château. Elle traduit des classiques de langue étrangère, elle écrit des contes pour enfants et en même temps elle entretient une correspondance suivie avec sa sœur Emma de Gérando, fixée à Paris et qui, de son côté, vient de perdre son mari.

Cette vie relativement tranquille est brusquement interrompue. En été 1851, une commission de police vient fouiller la maison. Blanche était trop connue pour son patriotisme pour qu'elle ne fût pas suspecte. On bouleverse son secrétaire, on enlève tous ses écrits et on l'emmène elle-même à Nagyvárad pour l'y emprisonner dans une cellule humide, sale et sombre. En septembre, elle est transférée dans la prison même du Neugebäude, celle qui se trouvait en face de son appartement, qu'elle avait fui peu de temps auparavant pour ne pas entendre les gémissements des prisonniers torturés. Elle passe plusieurs mois dans cette geôle affreuse. La fidèle Claire Lővey est arrêtée pour la même raison. Le crime dont on les accuse est la fondation du pensionnat de jeunes filles et la traduction de livres pour la jeunesse. L'interrogatoire commença en mars 1852 et dura dix-huit mois. Thérèse Brunswick, la tante de Blanche, alors âgée de soixante-dix ans, fut aussi citée comme témoin. Le journal de Blanche, sa proclamation et tous ses écrits furent confisqués. L'accusation se composait de quatre chefs.

1. Le pensionnat fondé pour 15 jeunes filles, qui était « un foyer des idées révolutionnaires ayant donné naissance à la révolution de 1848, et d'où ces doctrines dangereuses se répandirent dans tout le pays ».

2. La traduction de *Paul et Virginie*.

3. Un passage de la correspondance contenant les mots de « nouvelle révolution ».

4. L'assistance accordée aux réfugiés politiques.

Tous les témoins, à l'exception d'une femme de chambre lunatique, déposèrent en faveur de Blanche. Le juge d'instruction essaya de tous les moyens pour l'intimider et lui arracher des aveux compromettants, allant jusqu'à la menacer d'une sentence capitale. Elle ne se laissa point terroriser, et ne voulut pas non plus demander sa grâce. Conduite dans une cellule encore plus sale que la première et dont on mure les fenêtres pour que l'obscurité soit complète, elle n'a d'autre distraction que de siffler des airs de musique. Enfin l'arrêt fut rendu. Faute de preuves suffisantes, elle n'était condamnée qu'à dix ans de réclusion, Claire Lővey en étant quitte pour cinq ans. Elle écouta le verdict sans broncher, puis déclara simplement: « Tout cela est du mensonge du commencement jusqu'à la fin ».

Par le train, on la transporta à Vienne, puis par le bateau à Linz, toujours en cachette, de crainte que le peuple ne vînt la délivrer. A son

passage par l'Autriche, partout où on la reconnaissait, on lui marquait de la sympathie. Arrivées dans la forteresse de Kufstein, les deux prisonnières furent enfermées dans deux cellules donnant sur le même palier. Les fenêtres étaient munies d'une triple grille et les cellules ressemblaient à des catafalques de pierre. Le commandant de la forteresse, mû de compassion envers les deux prisonnières, dont la santé était d'ailleurs sérieusement atteinte, les autorisa à se promener dans la cour et leur permit livres, papiers et crayons. Malheureusement, il mourut bientôt et son remplaçant, un officier d'une cruauté inhumaine, rétracta toutes les faveurs dont elles avaient bénéficié. Plus de promenade, ni de livres, ni de papier. Le manque d'air changea leur teint en un brun maladif. Les autres détenus signèrent une pétition pour demander un adoucissement des conditions de réclusion pour les deux femmes. Enfin le directeur cruel fut remplacé à son tour et son successeur tâcha de soulager le sort de ses captives à qui il conseilla de demander leur grâce, ce que Blanche refusa catégoriquement. Il leur procura cependant des livres, du papier et des crayons pour dessiner, du bois pour exécuter des ouvrages de découpure, de l'argile pour modeler des statuettes. Ce fut alors que Blanche façonna sa propre statue la représentant devant ses juges, qu'elle fit parvenir à sa sœur. Celle-ci la montra à Michelet. Le grand historien en fut si vivement impressionné qu'il désira lire la correspondance de Blanche et conçut le projet d'écrire sa biographie. Ce projet, malheureusement, ne fut pas exécuté.

Les gardes de la prison étaient des Hongrois et des Italiens. Ces derniers se plaisaient à chanter de leur belle voix des chants de leur pays pour égayer les prisonnières, cependant que les soldats hongrois leur faisaient parvenir toutes sortes de petits cadeaux: du savon, de petites images et, plaisir durable, deux petits serins qui, depuis lors, formèrent comme le centre de la sollicitude des deux femmes.

Qui n'a lu les pages émouvantes de Silvio Pellico ou de Federigo Gonfalonieri, ces deux classiques de la vie des prisons? Les journées de Blanche et de Claire devaient s'écouler toutes semblables aux leurs dans les cachots de Kufstein. Cependant, les cinq années de peine de Claire venaient d'expirer et malgré ses prières réitérées qu'on la laissât en prison pour lui tenir compagnie, elle dut quitter son amie. Pendant qu'on rendait la liberté à Claire, Blanche fut transférée dans la prison de Laibach. Sa santé était déjà gravement atteinte. Elle avait contracté dans l'obscurité et l'humidité de la prison une maladie des yeux et malgré un traitement aussi humain que possible dans les conditions données, son état allait de mal en pis.

Elle recouvra enfin sa liberté après six années de prison, grâce à une amnistie générale accordée lors de la naissance du prince héritier. Mais la femme qui quitta la prison n'était plus qu'une triste ruine de ce qu'elle avait été en y entrant. Une de ses cousines, venue pour l'accompagner pendant son voyage de retour, eut de la peine à la

3108

527/129

6. Teleki Blanka grófnő":

(c. 1806-ban)

Thomiris, miut Cyrus legyőzője.

Előtt azt a jelenetet ábrázolja, midőn Thomiris Cyrus fejének bemutatásakor azt mondta: „Lakjék jól azzal vérrel, a melyre mindenkor szomjazott." Az oszlopos teremben balta, a zöld draperiával díszített trónuson környezetétől körülvéve áll a massagetak királynéja. Előtte egy félig meztelen férfi testtel a kezeiben Cyrus fejét tartja azon kőedény felé, a melybe a lefejezettnek vérét fogják fel. Jobbra piros lobogó alatt Cilena előtt katonák látnak, kik a fej bemutatásán nézik. A diadémát, játszott ± a kemelin prémes ± ruhát viselő királyné bal kezét csípőjére tette s jobbját kissé előrenyújtja. Rulajának szava rozálya arról fogja, ki kisebbik társát áthatolva baljával a fejre mutat, a melynek kínzásában nyelvét lógató kis kutya szaglász. A királynéval négy hölgy jelent meg. Az egyiknél ólabeczke van s az oszlopok közelében levő előre hajolva néz. A hölgyek öltözete világos vörös, narancs-, sárga, barna és fehér. Jobbra a győző vérének közelében egy agárkutya lógatja fejét. Szem kínt a rabadba nyerünk kilátást, hol az égbolt felhőv.

Vászon, méretei 41:61·2 cm. —
Gr. Pomuczek Teréz hagyom. 1861. anyja 8.
~~Az arat.~~ 129 — Dep. rep. 8. a uj 61.
~~uj a. 61. — Lap. 8.~~ Lásd 527

8

Kaunitz V. 9746.

Mellig, jobbra fordul, az aranygyapjas rend jelvényével és öltözetében, mellén pedig egy érdemrend csillagjával. Jelzése oldalt jobbra: Blanca Teleki.

Aquarell, mér. 12.5: 10 cm.

Sz.n. 117-98
155-98-1.

3108

343

6. Teleki Blanka gr.

(Sz. Hosszufalván 1806-ban. † Párisban 1882 ~~okt. 6.~~ 23-án)

Thomiris, mint Cyrus legyőzője.

~~E kép azt a jelenetet ábrázolja, midőn Thomiris Cyrus fejének bemutatásakor azt mondotta: »Lakjék jól azzal a vérrel, a melyre mindenkor szomjazott!«~~ Az oszlopos teremben, balra a rojtos zöld draperiával diszitett trónuson, környezetétől körülvéve, áll a messageták királynéja. Előtte egy félig meztelen férfi térdel és kezeiben Cyrus fejét tartja azon kőedény fölé, a melybe a lefejezettnek vérét fogták fel. Jobbról piros lobogó alatt kilencz előkelő katonát látunk, kik a fej bemutatását nézik. A diadémát, fátyolt, palástot s hermelin-prémes kivágott ruhát viselő királyné bal kezét csipőjére tette s jobbját kissé előrenyujtja. Ruhájának uszályát apród fogja, ki kisebbik társát karolja át és baljával a fejre mutat, a melynek közelében nyelvét lógató kis kutya szaglász. A királynétól négy hölgy ~~jelenik meg~~ kiséret képezi. A egyiknél ölebecske van s az oszlopok közelében ~~áll~~ előre hajolva néz. A hölgyek öltözete: világos vörös, narancs-sárga, barna és fehér. Jobbról, a győztes vezérek közelében, agárkutya lógatja fejét. Szemközt a szabadba nyerünk kilátást, hol az égbolt felhős.

Vászon, méretei 41 : 61·2 cm. — ~~Gr. Brunszwick Teréz hagyománya 1861~~.

1868: V. 36. — 1870: II. 6. — 1871: II. 6. — 1873: II. 50. ~~Magy. Képt. 129. — Dep. régi 8. és új 61. — Ltsza 527.~~

— Magy. Képtár 129. — Dep. régi 8. és uj 61. — Uj lelt. sz. 527. — 1905. átv. jegyz. 541. — Száma az Orsz. Képtárban a sz. nban 2168. és a leltárban 3108. — Gr. Brunszvik Teréz nagyománya 1861 november 8-án.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

Thomiris, ki, Cyrus fejének látása e szavakra fakad: »Lakjék jól azzal a vérrel, a melyre mindenkor szomjazott.«

Kiséret képező

Mk 129
Dr. 8
— uj. 61
Nyl. 527
509

Brunszwick Teréz hagy. 1861.

Guercino Barbieri.

ezenkívül borostyánból, lávából, gyöngyházból és egyéb anyagból faragott cameák és szaruból vert medaillonok. A gyűrű- és egyéb foglalatok is részben egykorúak (tehát rómaiak, reneszanszok, barok- vagy empire-korszakbeliek), részben későbbiek a befoglalt vésett köveknél. A gyűrűk közt különösen a rómaiak és a XVIII—XIX. század van bővebben képviselve. (Erótika!) Különösen kiemelendők a következő darabok és csoportok: Magángyüjteményben ritkaságszámban fordulnak elő a chaldeai és a skarabeusz pecsétlők, amelyek itt jelentékeny számban láthatók. Nem egy darabon arab, perzsa és török felirat olvasható. Cerbara és és Pichler stílusára való intagliók is szép példányokkal vannak képviselve, továbbá Marchent, Passmonti és mások. A Wedgwood-cameák kék hátterükkel kellemesen válnak ki a sötétszínű kövek nagy tömegéből. Nagy számban vannak az antik mitológia alakjai ábrázolva és úgyszintén történelmi személyek is előfordulnak. Egy ovális camea az antik istenek csoportját mutatja be; másik nagy ovális, fehérrajzú camea pedig az empire időből lovas amazonok csoportját. A Meduzafej kedvelt antik motivuma is, egy-két cameán megjelenik előttünk. A gyűrűk közt nem egy darab érdemel különösebb figyelmet, így egy antik (görög) női

Teleki

T. 3. *Blanka* grófnő, festő és szobrász. * Hosszúfalva 1806, † Párizs 1862 okt. 23. Párizsban Cognet tanítványa volt. Thomiris, mint Cyrus legyőzője c. olajfestménye a Szépmüv. Múzeumban, egy önarcképe az Ernst-Múzeumban van. — Irodalom: De Gerando Antonio, T. élete. Bpest. 1892.

Sz. Gy. II. 525 l

Teleki Blanka gr.

Lévay Klára fél-
dombornoki mellképe,
mely a Kerepesi vár-
fogságban mintá-
zott repr.

Vas. Ujs. 1897. 286. l.
(Lévay Klára. 1821–
1897. Képpel.)

Vasárnapi Ujság 44-ik számához 1862.

TÁRHÁZ.

Legyünk circumspectusok !

II.

Legelső kérdés tehát az, hogy érzi magát nálunk az uj indigena ?

Több rendbeli kisérletekről szereztem tudomást. Legelőször is kaptam a mult hóban egy tobozt, mely a legfinomabb selyemfényü és puhaságu hófehér pehelytartalommal volt megtömve. Beküldője kisérő levelében azt irá : e növény nála vadon terem, évelő, télen el nem fagy, erősen szaporodik, virága ernyős, és szép piros, gyapotpelyhe bőven terem, hosszukás lágyhéju tobozokban. „Nem helyettesitheti e háládatos növény a külföldi gyapotot?“

E kérdésre válaszul : „a beküldött gyapot a „selyemkrepin“ (osdepias syriaca) magpelyhe, mely valóban használtatik gyapot és floretselyem közé vegyitve, de a melynek felhasználását épen ugy titokban szokták tartani, mint a ki sáfrány közé szeklicze virágot, paprikába téglaport, liszt közé krétát vegyit. Sokszor tapasztalták azt már asszonyaink, hogy megvettek bámulatos olcsón igen szép szöveteket, a miket majdhogy selyemnek nem lehete mondani, hanem azután alig hozta haza a szabó a ruhát, elkezdett az magától foszlani, törni; alig viselték, szétmállott : ez a szövet selyemkrepinnel volt vegyitve. Tehát a krepingyapju nem piaczra való termék.

Nemsokára ismét kaptam egy kis dobozt ; ráirva „értéke két o. é. forint.“ Találtam benne három darab kis diónyi terméket, mely négy felé zsugorodva, fehér szőrt engedett belől láttatni. Ez már igazi gyapot volt, de nagyon szánnivaló állapotban. Beküldője leirá, mily gonddal ápolta, tizennégy csemetéjén termett tizenkét ilyen toboz, septemberig diónagyságra megnőttek, de kipattanni nem akartak, akkor rájuk jött egy korai dér, az leforrázta leveleiket; hanem a beküldő örömére, nehány nap mulva, a gubók kipattantak, s engedék láttatni a gyapotot.

Gyapot-toboz.

Ez ismét szomoru nyereség ; a fagykényszeritette megérésnek semmi haszna; a beküldött mutatványon a gyapotszálak kifejletlenek.

Most előadom saját kisérletemet.

Mártius közepén, melegágyba vetettem kétféle gyapotmagot. Egyik külön magára vált, fekete; a másik rétegben egymáshoz ragadt, s molyhos fehér. A helyzet kedvező volt; hegyoldalban ugyan; de fal mellett, a hol a dinnye augusztus közepéig mind megérik; őszibaraczk szépen diszlik, s az idén egy fügefa másodtermése is rég elérett; tehát meleg és széltőlvédett helyen. Itt juniusra mind a kétféle növény megnőtt 1½ lábnyi magasra. Az elsőbb levelei sötétzöldek, a másodiké világosabbak s erősebben karélyozottak; a fekete magu ekkor elkezdett virágozni; virágai tökéletesen hasonlitanak az egyszerü sárga mályváéhoz (Ziliz = Althea rosaea), melyek másnapra rózsaszinüek lesznek, lefonnyadva egy négyszakaszu tobozt hagynak maguk után hármas virágcsésze között, mely lassankint mákfejnyi nagyságra megnő. Egy rászán volt nálam tizennégy ilyen toboz. Ez elég is volna : csak arra lehetne rávenni, hogy megérjék. Augusztus elején már mind ki voltak fejlődve mostani nagyságukra a tobozok; következtek olyan forró napok, hogy a mellettük levő dinnye, a mi pedig csak szereti a meleget; indástól elszáradt, őszibaraczkjaim közől egy sem várta meg az őszt; mind elért september elejéig : de a gyapot nem mozdult. Ujságszerte olvastuk, hogy cseresnye, alma másodszor virágzik, meg is érik, két szüretet ad; de az én gyapotom mind ezt nem vette lelkére. Már a szüret is elmult, a fák levelei hullani kezdtek, az amerikai tejtestvér, a burgonya is felkivánkozott már a földből; az én gyapotom még mindig állt, mintha fogadása volna a mögötte levő meghooibrenkezett szőlőtőkével, hogy melyik adjon később szüretet ?

Minden reggel, este megnéztem én azt, mit csinál ? de, nagy káromra, itt a hegyen még dér sem jár, hogy az jönne segitségemre; a gyapotnövény csak nem pattant ki nekem.

Most, oktober 20-án értem el végre, hogy egy szétnyilt tobozt kaptam növényeim egyikén. A kik láttak gyapotnövényt lerajzolva, ez ide mellékeltet hozzá hasonlitva, következtethetik, hogy ez bizony nem a legszebb példány. Meglehet, hogy ennek a kinyilásán is segithetett jámbor akklimatizált vadludam.

Denique a többi toboz most is zárt s egy hathónapos afrikai nyár után választanom kell, hogy egy pár rosz ablakból hevenytrágya segélyével extra üvegházat csináltassak ez elkésett gyapotnövényem fölé, hol hosszu studiumait befejezhesse; vagy pedig leszedjem gyümölcseit s a kályha vállára rakjam, a téli almák közé, további megérés végett ?

A fehér magból kelt gyapotnövényem pedig most tesz előkészületeket a virágzáshoz.

Az is megjegyzendő, hogy a gyapotnövény gyökere egyetlen szivgyökér, mely mint a mályváé, karóegyenesen megy le a földbe, tehát mély talajt kiván s nem cserépbe való virág.

Jókai Mór.

(Vége következik.)

Irodalom és müvészet.

** (*Heckenast Gusztáv-könyvkiadó-hivatalában*) következő érdekes munkák jelentek meg : 1) „*Asbóth* Lajos emlékiratai az 1848—49 ki magyarországi hadjáratból.“ Második kiadás, második kötet. — 2) „*Szellemi szikrák.*“ Nevezetesb emberek köz- és magánéletbeni elmés rögtönzései és élczes mondatai. Közli *Lauka* Gusztáv Ára 2 ft. — 3) „*Ismerettár.*“ VIII-ik kötet. (Növények—Ptolemaeusok). Ára 1 ft. — 4) „Legujabb szerkezetü népszerü *magyar levelező és házi ügyvéd.*“ Szerkeszté *Farkas* Elek. Nyolczadik javitott kiadás. Ára 80 kr.

+ (*Heckenastnál megjelent az „Irodalmi kincstár“*) V—VII füzete szép kis kiadásban. Az V. és VI. füzet „*Külföldi lant*“ czim alatt a külföldi remek irókból a magyar költők müforditásait tartalmazza. A VII. „*Emlékkönyv*“ czimmel a legjelesebb magyar költők szemenszedett mondatait hozza.

** (*Hugo Victor „Nyomorultak“*) czimü hires regényéből már 6 kötet jelent meg. A többi is gyorsan fogja egymást követni.

** (*A most keletkezett „Uj nemzedék“*) már is bomlásnak indul. Belmunkatársai közől hatan kiléptek a szövetségből, mely mint látszik, csak pókhálo szálakból volt fonva.

** (*A vérpad titkai.*) Ily munkának első füzete jelent meg Lauffer és Stolpnál. Tartalma a Párisban hét nemzedéken keresztül hóhéroskodott Sanson család élettörténete.

** (*Magyar-román nyelvtan.*) A románul tanulni akarók számára készité Fekete János (Negrutiu). E munka már második kiadást ért. Megjelent Kolozsvárott, ára 1 ft. 20 kr.

+ (*A magyar remek irók gyémánt kiadásából*) megjelent a VII kötet, s „*Bánk Bán*“ drámát hozza Katona Józseftől. Egy-egy kötet ára 70 kr. Kiadója Heckenast Gusztáv.

+ (*Rózsavölgyi és társa mükereskedésében*) ismét több uj zenemü jelent meg. A kedvencz operák dallam-füzéréből (Revue theatrale) a „Proféta szebb áriáit magában foglaló füzet, ára 70 kr. „Morceaux de Salon“ zongorára. „A tévedt nő“ átirata Kovaltsiktól. Ára 1 ft. A két kézre szerzett legkedveltebb salondarabokból : 1) Richardstól „Picciola on le chant du captif, romance“ 50 kr. 2) „Douce Reverie“ mazur 50 kr.

** (*A Ráth Károly és Römer Flóris*) által szerkesztett „Győri történelmi és régészeti füzetek“ II-ik kötetének első füzete megjött, Kinizsi Pál sirszobrának és pecsétjének kőnyomatu ábráival.

** (*Érdekes hittudományi könyvecske*) jelent meg *Ballagi* Mórtól, Filó Lajosnak „A feltámadás és spiritualismus“ czimü röpiratára. A 111. lapra terjedő, munkának czime : „*Tájékozás a theologia mezején.*“ Ára 80 ujkr.

** (*A „Magyar izraelita“*) szerkesztője hatóságilag elmozdittatván, a nevezett lap kiadója Zsengeri Mór jelenti, hogy a „Magyar izraelita jelenleg egyidőre megakad; igéri egyszersmind, hogy mindent el fog követni, hogy a lap ujra megjelenhessék, még pedig minél rövidebb idő alatt.

** (*Magyar egyházi szónok*) czimü vállalatának másod évi folyamára nyit előfizetést Garay Alajos. A munka katholikusok számára van irva. Ára a XII füzetnek 6 ft.

+ (*Uj dráma.*) A nemzeti szinház biráló-választmánya közelebb egy „*Bajor Otto*“ czimü drámát fogadott el, melyet a hir előre is jelesnek kiáltott ki. Szerzője Szinovácz Gyula. Annál kiváncsiabbak vagyunk, mert költőjének, az irodalom terén ez első nyilvános föllépése.

** (*Szigligeti ismét egy uj vigjátékkal*) gazdagitotta az irodalmat. Czime : „*A fogadott leány.*“ Az uj darab a nemz. szinháznál előkészületekre már ki is van tüzve.

*

Egyház és iskola.

** (*Gróf Szapáry Gyula*) Taksonyban népiskolát alapitott, melyben az oktatások már el is kezdődtek.

** (*A szomolnok-hutai 111 éves r. k. egyházat*) Leszniczky Mihály ottani lelkész fáradhatlan utánjárása folytán megujitották. E czélra a kormány 4100 fttal járult. Az elkorhadt fatorony helyére szép, góth alaku tornyot állitottak, melyben négy nagy harang foglal helyet. A toronyórát a nép adakozásán vették.

** (*Az aradi izr. tanodába*) az idén kétszer annyi tanuló van beirva mint tavaly volt. E szám azért növekedett, mert az eddigi német tannyelvet eldobva, a tantárgyak nagy részét magyar nyelven adják elő.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

+ (*A debreczeni gyümölcs- bor- és kerti vetemény kiállitásra*) 115-en több mint 1410 féle faju gyümölcsöt, bort, kerti veteményt, kenyeret, pereczet, mézeskalácsot, befőtteket, aszalványokat stb. küldöttek be. A kiállitók közt voltak hg. Batthyányi Fülöp enyingi udv. kertésze Glocker Károly 215 válfaj almával s 59 féle körtével. Osterhuber Péter 41 féle almával, 4 féle körtével, Zichy János gr. 17 féle almával, 4 féle körtével, Inkey József 26 válfaj almával. Ezek gyönyörü gyümölcs gyüjteményöket már a n.-kanizsai kiállitáson bemutatták; s itt annál érdekesb látmányok valának, mivel épen az ország legszélsőbb megyéinek gyümölcsészetét ismertették meg. Ezeken kivül a távolabb vidékekről még Esztergamból Walther János elemi tanodai tanár gyüjteménye volt igen érdekes, 71 féle almát s 18 féle körtét állitván ki. Kecskemétről is volt Szakál László által 9 féle alma beküldve; a többi mind Debreczenből s vidékéről, s Hegyaljáról küldetett be: és tudva azt, hogy csak oct. 10. és 11-én küldettek szét a kiállitásra felhivó levelek, s a kiállitás már 19-én meg is nyittatott, az eredmény mindenesetre nagyon kielégitőnek mondható. A debreczeni kiállitók közől leggazdababbak valának: a Bácsy László, Csanak József, Dalmy Károly, Domokos Lajos, Harsányi Gábor, Karap Sándor, Kardos László. Kerekes János, a helybeli kertészeti egyleti kert, Király Mihály, Kis Lajos és Sándor. Medgyaszay Sámuelné, Medgyesy Lajos, Nánássy Lajos, Szabó Lajos, Tamásy Károly stb. gyümölcskiállitmányai; a vidékről, és pedig Szalontáról Balogh Imre, Tályáról Rácz Gábor és Szabó Károly szőlőkben, Golopról Vay Miklós báró, a szathmármegyei fiók gazdasági egylet és Kis Ujszállásról Illésy János küldeményei Jutalomosztás is történt; a szegényebb kiállitók részére arany és tallér pénzekben, a vagyonos kiállitók közt pedig 1-sö s 2-od rendü dicsérő oklevél és jegyzőkönyvi megemlités által.

+ (*A keleti marhavész miatt*) a nyitramegyei, vágujhelyi, szakolczai és bajmóczi marhavásárok megtartása betiltatott.

** (*Erdélyben az uj bor*) oly olcsó, a milyen már évtizedek óta nem volt. Szászvároson egy erdélyi veder ára 50—70 kr.

** (*Uj gözmalom.*) A nagy sörcsarnok mellett, a pályaudvar és a Duna közt egy uj gőzmalom épült 50 lóerőre. Külső alakja is megkapó szép; belszerkezetét pedig valódi remekmünek mondják.

** (*Törökország fővárosában is kiállitást fognak tartani*) jövő év február havában, a török terület gazdasági és ipar-termékeiből. Jele, hogy Törökország is halad, művelődik. E kiállitáson minden beküldött tárgyat, melyet magánosok meg nem vesznek, a kormány fog megvásárolni.

Közintézetek, egyletek.

** (*A magyar természettudományi társulat*) okt. 22-iki szakgyülésén következő tárgyak kerültek szőnyegre: *Balogh Kálmán* tudor fölolvasta Ranke legujabb észleleteit az emberi test anyagforgalmai körül. Ezután *Tóth Sándor* tudor a *felső-dernai földégésről* értekezett, melyről lapunk mult számában mi is körülményes ismertetést adtunk, más kutforrásból, más szerzőtől, de az ő nézeteivel s tapasztalataival egyezőleg. Majd a *titkár* az uj tagok beköszönő leveleit mutatta be, mely után Kempelen Rudolf tag által beküldött s Hevesmegye bogarainak nevét tartalmazó lajstrom kinyomatása rendeltetett el. Végre a jegyzőkönyvek olvastattak föl, köztök a társulat legközelebbi gyülésének jegyzőkönyve is, melyben a pestvárosi tanácsnak a városligeti tó állandó vizzel elláthatása tekintetében, történt tanácskérésére, szakértő bizottmány: Sztoczek József elnökle alatt Kruspér István, Homnenovics Sándor, Schnedár János, Kondor Gusztáv mérnökök személyében neveztetett ki.

** (*A budai népszinházat*) épen a bukás szélén mentette meg egy ismeretlen kéz, számára, a homlokzat feliratával, „Hazafiság a nemzetiségnek“ jelentékeny összeget küldvén. Az ismeretlen üdvös szolgálatot tett a nemzetiségnek, midőn uj életre támasztotta egyik oly közintézetét, mely már a „Lenni vagy nem lenni“ között lebegett. Ily nemes sziv önmagában a legszebb jutalmát már megtalálta.

** (*A „Pannonia“ magyar viszontbiztositó intézet*) üzleti kimutatása szerint a lefolyt három évnegyedben a viszontbiztositási ügyletek összes száma 53,516. A dijbevétel összege 327,600 ft. 76 kr. A károk összege körülbelől 100,000 ft.

— (*Nyilvános nőnövelde Kecskeméten*). Sziládi Lajosné, szül. Vörös Ottilia asszony, a kecskeméti reformált egyháztanács által a helybeli nyilvános, protestáns nőnövelde vezetőjeül megválasztatván: mély tisztelettel értesiti a t. cz. városi és vidéki szüléket, miszerint a mondott nőnövelde vezérletét folyó hó 1-sö napján átvette s a tanitások ugy a tantárgyakból, mint a kézi munkákban haladéktalanul meg fognak kezdetni. Az intézet czélja, a növendékeket tiszta erkölcsi és honleányi irányban vezetni, s fogékony lelkeikbe a vallásosságot, erkölcsiséget és a női szerénységet már kora éveikben beoltani, — a társalmi viszonyokhoz alkalmazkodni tudó, házias és müvelt honleányokat nevelni. E kitüzött czél elérésére az intézet tantárgyai következő tanerők által adatnak elő: 1. Vallás, ének, ima, számtan és természettan, *Böszörményi Mihály* főelemi tanitó ur által. 2. Magyar nyelvtan és irály, hazai és egyetemes történet, *Bulcsu Károly* főtanodai tanár ur által. 3. Német nyelvtan és irály, *Fehér Péter* főtanodai tanár ur által. 4. Földirat és természetrajz, *Mészáros István* III. elemi osztály-tanitó ur által. 5. Rajz, *Frank Károly* városi rajztanár ur által. 6. Irva-olvasás, szépirászat, nőtan és háztartás, *Sziládi Lajosné* által. 7. A német társalgást és a női munkákat *Czuker Paulina* kisasszony vezetendi és gyakorolja. *Havi dij* az I. és II. osztályban 1 ft., a III. és IV. osztályban 2 ft. o. é. A t. szülék különös ohajtására a *franczia nyelv-* és *zongorában*, valamint a *tánczban* is alapos oktatás eszközöltetik. A tanitások a növelde ujon épült helyiségén (Iskola-utcza, 189. szám) két tágas és egészséges teremben eszközöltetnek, hol is a nyilvánosan kifüggesztett tanóra-rend a t. cz. szülék által bármikor megtekinthető.

Közlekedés.

** (*A kolozsvár-brassói vasutvonal érdekében*) Kolozs m. város a határát érdeklő, s hosszában kivántató 1800 □ öl földterületet magánosoktóli megváltással együtt ingyen ajánlotta föl; ezen kivül a határán levő kőtelepeket s 1500 ftot adott.

Balesetek, elemi csapások.

+ (*Jásdon, a Bakonyban*) e hó 16-án egyszerre 28 ház lett a lángok martalékává. Ez épületeket korcsmai verekedésből eredt gyülölségből gyujtották föl, egyszerre három helyen. A tetteseket már elfogták.

Mi ujság?

** (*Ő cs. k. Apostoli Felsége*) okt. 28-án fogadta a *földhitelintézet küldöttségét*, az udv. főkanczellár jelenlétében. A küldöttség tagjai voltak: *Nádasdy* Lipót, *Andrásy* György, *Zichy* Kamil, *Waldstein*, *Széchen* Antal grófok, *Bohus*, *Karácsonyi* és *Radvánszky*. Köszönő beszédet gr. *Nádasdy* mondott, mire Ő Felsége *magyarul* igy válaszolt: „Valódi megelégedéssel fogadom önök köszönetét. A magyar földhitelintézet felállitását, mely után az ország annyira sovárgott, s melytől önök az ország anyagi érdekeinek felvirágzását várják, szivesen engedtem meg, mert nekem is szivemen fekszik az ország jólléte. Ohajtásaim azonban csak akkor fognak tökéletesen teljesedésbe menni, ha Magyarországot nemcsak anyagi, hanem egyéb tekintetben is kielégitve látandom. Ennek lehetősége egyrészt önöktől is függ, főkép pedig honfitársaiknak tevékeny közremüködésétől. Terjeszszék önök e szavamat hazájukban, mely az Istentől rám bizott országok sorában, történelmi multja, jelene s jövője által, szivemhez oly közel áll.“

** (*A hazai törvénykezés érdekében*) ismét egy fontos lépés történt előre. Ő Felségének mult hó 4-iki legfelsőbb határzata alapján, egy királyi leirat intéztetett a kir. curiához, mely addig is, mig a rendes törvényhozás intézkedni fog, elrendeli, hogy a kir. itélő táblánál a *sommás visszahelyezési határigazitási s urbéri perek*, ezentul *egy elnökből és hat szavazóból álló tanácsban* biráltassanak meg Ellenben az 1852-ki *polg. perrendtartás* hatálya alatt *inditott* s folytatandó *polgári perek*, valamint a felfolyamodások és *semmiségi panaszok* is, ugyszintén minden *telekkönyvi táryyak egy elnökből és négy szavazóból álló tanácsokban* lesznek elintézendők. Minden egyéb tárgyak elintézésére pedig mind az itélő, mind a hétszemélyes táblánál az 1723diki 24. és 25. tnyczikkek épségökben fenntartandók.

** (*Névváltoztatások.*) Felsőbb engedély folytán Stark József pécsi gombkötő *Erősi*-re, — Faszl József szegedi gombkötő *Hordósi*-ra változtatták vezeték neveiket.

+ (*Gyilkosság és rablás.*) A napokban az aradiutczában egy 11 éves leányt, ki egyedül volt otthon, kötéllel megfojtották, s hogy a házat annál kényelmesebben rabolhassák ki. A gyalázatos tett elkövetői még nem jöttek napvilágra. A leányka holttestét a Rókus kórházba vitték.

** (*Herczeg Batthyány Fülöp*) 300, — *Koháry-Koburg* herczeg pedig 0 ftot adományozott a budai népszinház javára.

** (*Szilágyi Virgilt*) a cs. katonai törvényszék 10 évi várfogságra itélte.

** (*Syriai vendég.*) Jelenleg egy maronita pap van Pesten, ki az ismeretes libanoni zavarok alkalmával, a fanatizált druzoktól több kardvágás által a földre teritve, csak azon véletlennek köszöni életben maradását, hogy a felbőszült mahomedánok holtnak hivék. Az emlitett áldozár kanczelláriai engedély mellett alamizsnát gyüjt a lemészárlott libanoni szülők után hátramaradott gyermekek felnevelésére, és pedig, mint mondják, szép sikerrel.

** (*Halálozás.*) Gróf Teleki Blanka, a meleg keblü honleány, Párisban meghalt. Mint egész életében, ugy a halál órájában is a haza szent képe lebegett lelke előtt, s haldokolva is, hazája, Magyarország nevét rebegték ajkai!

** (*A budapesti hordárintézet*) figyelmezteti a közönséget, hogy a hordároktól a kezességi bárczákat vegyék át, mert felelősséget csakis azon bárczák előmutatói iránt vállal.

** (*A ferenczvárosi sirkertet*) melybe már 1829 óta senkit sem temettek, a városi hatóság nem sokára házhelyeknek osztja ki.

Vas. Ujs. 1862

Kaiserin W.

meg jelvényével

Mellig, kissé jobbra fordulva (en face) az aranygyapjas rend öltözetében van ábrázolva. Pattlájának gördöi fürtjei vállaira omlanak, szemöldöke barna, szeme kék, bajusza és szakálla leberetvált. Körülcsavart nyakkendője fehér, ingének mell fodra látszik, az aranygyapjas rend jelvényét nyakláncon viseli s a mellét a szk. Szent-rend csillagja díszíti. Jelzése jobbról:

„Blanca T. fecit"

Aquarell, mérete a papiroson 12·5 : 10 cm.
Készítette: Teleki Blanka grófnő.

9746.

155/98. Gr. N. 117/98.

Teleki Blanka festő és szobrász

Századok 1874. 184-205 o.

Nagy Iván: Magyarország kétszázéves

/Teleki Blanka/

ó táblakép

ris szitty királyné, mint Cyrus
őzője
ki Blanka
ázadok 1874. 184-205 o.

y Iván: Magyarország ké zműivészei
/Teleki Blanka/

Müvészeti oktatás

Századok 1874. 184-205 o.

Nagy Iván:Magyarország képzőművészei

/Toleki Blanka/

Muzeológia
Nemzeti Muzeum

Századok 1874. 184-205 o.

Nagy Iván: Magyarország kézművészei

/Teleki Blanka/

gr. Teleki Blanka festő

Pesti kilap. 1880. 1880. nov. 3. 4.

Teleki Blanka gróf munkáiból
legujabb....

Teleki Éva / Almásy Dénesné /

festő és grafikus

l. Almásy-Teleki Éva

Művészet, 1933. IV évf. 28. s. 100. l.

Kis-hír. / az Ernst-mon. aukción jegé-

ről /

Teleki Éva Művészeti

Hétfő Reggel 1942 február 23.

Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete

Budapest, VI., Nagymező-u. 8. (v. Ernst-muzeum. T. 224-008)

VIII. nagy művészeti

aukció

Festmények, ékszerek, szőnyegek, valamint **ezüst, porcellán, butor,** stb.

KIÁLLITÁS: február 26, csütörtöktől március 3-ig naponta fél 10-től este 7 óráig, utolsó napon délután 2-ig.
AUKCIÓ: március 4-től (szerda) naponta délután 4 órától.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatól

TELEKY Géza
Szatmárnémeti, festő

Banner Erdély

Teleki János

Teleki János, Budáról, 16 éves korában, 1799 ápr. 9-én iratkozott be.

Fleischer Béla

90.l.

Raposa Sándor ref. tanító

VIII. 234.

Kikiáltási ár pengőben

fejet ábrázoló intaglió, Herkules küzdelme az oroszlánnal. A halász-gyűrűnek nevezett ritka pápai-gyűrűknek két példánya van meg a gyűjteményben. Péter és Pál apostol szembenéző fejével. Az egyik bronz, a másik arany, intagliós ábrázolással, feliratának tanusága szerint II. Pál pápa tulajdona volt. A középkori, XIII. századi gyűrűket egy ezüstfejű köriratos példány képviseli 48.000

T. 4. *Géza*, gróf, festő, • Gernyeszeg 1881 febr. 13. A pesti mintarajziskolában tanult. 1909 óta a Nemzeti Szalónban és a Művészházban állított ki néhány táj- és figurális képet. A Művészház elnöke volt.

XV. DR. KOVÁCS-KARAP ERNŐ GEMMA-GYŰJTEMÉNYE

(3955.)

3955. A gyűjtemény mintegy 1800 darabból áll. Képviselve van benne minden kor és pedig az ókortól (kaldeai, szasszanida, egyiptomi) kezdve az antik görög-római), ó-keresztény, bizanci, reneszansz és barok időkön át egészen a XIX. századig. Szinte egyforma gazdagságban találunk a gyüjteményben domborúan (cameák) és homorúan (intagliók) vésett köveket. Mintegy 200 darab részint gyűrűbe, részint melltű, vagy csüngő gyanánt, végül néhány darab karkötőbe van befoglalva. Ugyancsak képviselve vannak a drágaköveknek és a féldrágaköveknek mindazon típusai, amelyeket cameák és intagliók céljaira használni szoktak. Vannak

Teleki Géza gróf

Magyarság 1937. okt. 31.

18

Teleki Géza gróf meghalt

Alsózsuki kastélyában szombaton meghalt *Teleki* Géza gróf, a nagy mecénás, a Művészház volt elnöke, aki a háboru előtti években igen jelentős szerepet játszott a magyar művészi életben. Az ő áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a Művészház 500.000 aranykoronáért megvásárolhatta *Zichy* Rafael gróf palotáját s azt ujabb 300.000 aranykorona befektetéssel, *Vágó* László müépitész tervei szerint, európai hirü müvészpalotává alakithatta át. Az akkor még fiatal Teleki Géza gróf elnöklésével a Művészház igazgatósága a legelőkelőbb művészeket és mübarátokat egyesitette s a Művészházban megfordultak a külföld legjelesebb művészei és művészeti egyesületei is s innen indult ki egész sereg fiatal tehetség. A Művészház aranyérmet alapitott és jelentős dijakat tüzött ki fiatal művészeknek s az akkori kultuszminiszter,

Zichy János gróf évi 8000 aranykorona szubvencióval honorálta a Művészháznak a magyar művészet érdekében kifejtett munkáját. Teleki Géza gróf résztvett a világháboruban s Erdély elszakitásakor a román földbirtoktörvény megfosztotta birtokaitól. Ettől kezdve szinte buskomorságban, teljesen visszavonulva a közélettől, alsózsuki kastélyában élt. A magyar művészvilág fölkérésére *Rózsa* Miklós dr., a Művészház volt igazgatója tolmácsolta Teleki Géza gróf özvegyének a magyar művészet együttérzését és mozgalmat inditott arra, hogy Teleki Géza gróf hátrahagyott munkáit összegyüjtsék s azokból hagyatéki emlékkiállitást rendezzenek, minthogy Teleki Géza gróf maga is foglalkozott festészettel. Az elhunyt főurat özvegyén, Teleki Baba grófnőn és testvérén, Teleki Domokos grófon kivül Erdélynek majdnem egész arisztokráciája gyászolja. Temetéséről még nem történt intézkedés.

Irt	1.50
ta: dr.Bodon Károly	2:60
ógyitása Irta: dr.Bucsányi Gy.	1.50
s. Irta: dr.Bucsányi Gy.	4.--
us" Irta: E.Coué	2.60
sa Irta: dr.Décsi Imre	1.50
: dr.Engländer Árpád	2.40
ájdalmak megelőzése és gyó-	
ngländer Árpád	1.80
s gyógyitása. Irta:	
	1.80
Feldmann Sándor	3.--
Földes Lajos	2.60
tal asszonyoknak. Irta:	
	2.60
gyitása. Irta: dr:Földes Lajos	3.40
. Irta: dr.Frankl S.	2.50

Teleki Géza gróf

Pesti Napló 1937. okt. 31.

— **Meghalt gróf Teleki Géza, a híres mecénás.** Alsózsuki kastélyában szombaton meghalt gróf *Teleki* Géza, a nagy mecénás, a *Művészház* volt elnöke, aki a háborúelőtti években igen jelentős szerepet játszott a magyar művészi életben. Az ő áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a Művészház 500.000 aranykoronáért megvásárolhatta gróf *Zichy* Rafael palotáját s azt újabb 300.000 aranykorona befektetéssel európai hírű művészpalotává alakíthatta át. Gróf Teleki Gézát a román földbirtoktörvény megfosztotta birtokaitól. Ettől kezdve szinte búskomorságban, teljesen visszavonulva a közélettől, alsózsuki kastélyában élt. Az elhúnyt főurat özvegyén, *Teleki* Baba grófnőn és testvérén, gróf *Teleki* Domokoson kívül Erdélynek majdnem egész arisztokráciája gyászolja. Temetéséről még nem történt intézkedés.

AZ EST KÖNY

BUDAPEST, VII. ERZ
Telefon:

Népszerü or
a nagyközön

Gyümölcsételek és nyersfőzelékek.
Hogyan éljen a szivbajos ember. Ir
Az érelmeszesedés megelőzése és gy
Természetes gyógymód és táplálkozá
Egészség és önfegyelmezés "Coueizm
Az impotenciáról és annak gyógyitá
A reumás bajok házi kezelése. Irta
Ludtalp-bokasülyedés és egyéb lábf
gyitása. Irta: dr.E
Ischias és derékfájás megelőzése é
dr.Engländer Árpád
Idegesség és ösztönélet. Irta: dr.
A nő a változás korában. Irta: dr.
A fiatal anya. Orvosi tanácsok fia
Földes Lajos
A női betegségek megelőzése és gyó
vérbaj és vérbajokozta betegség

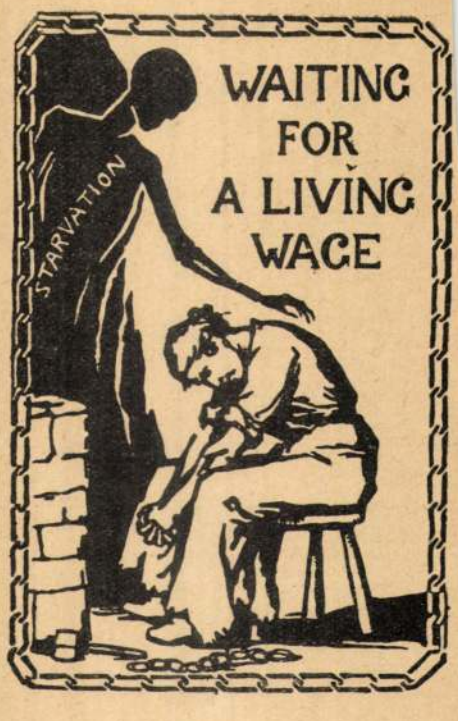

Az angol süffrazsettek izgatásainak legujabb eszköze, a feminista képes lap

Asquith miniszterelnök a nők választójogának megadása fölött töpreng: „Ezidén? — A jövő évben? — Majd egyszer!"

A parlament ajtaján kopogtat a süffrazsett. „Nőket nem bocsátanak be? Nem csoda hát, hogy ily állapotban van. Egy kis tisztogatás elkelne már itt"

A munkásnő jobb bérért könyörög, — de csak a halál biztatja jobb jövővel

tek egy idő óta a legvehemensebb eszközökhöz nyúlnak, mikor céljaik kivívásáról van szó?

— Ismerni kell — válaszolt — a mostani angol társadalmat, ezt a konzervativ, nehezen olvadó, bemohosodott masszát s akkor helyén valónak fogja találni, hogy mi ne elégedjünk meg a jövőben ujságcikkekkel és szónoklatokkal. Az ily újszerűnek látszó, hatalmas társadalmi mozgalomban nálunk sokkal több kell: beszéltetni kell, vitát kelteni igazainkról, állandóan dolgozni azon, hogy a nehézkes angol nép végre föleszméljen. Ezért rendeztük a felvonulásokat, néha parázs tüntetéseket, lecsukattuk magunkat, fáztunk, éheztünk. Sokszor kegyetlenül, embertelenül bántak velünk. Churchill miniszter félve jelentette ki egyszer: „Mi történnék az egész angol birodalomban, ha a nőknek szavazati jogot adnánk? A forradalmár indusokhoz a forradalmár indusnők is jönnének!" Nos, raison ez? Mi ne kapjuk meg a hindu nők miatt a szavazati jogot? Lássa, ily naivitásokkal érvelnek nálunk. Szinte mumusnak tartják a hindu nőket. A hinduk forradalmát le lehet győzni, csakhogy emberségesebb eszközökkel, mint ma teszi Anglia. Egyébként biztositom, — mondotta mosolyogva — a hindu nők sokkal jámborabbak a társadalomban, mint mi vagyunk. Mi nem óhajtunk mást: mint jobb törvényeket a nőknek. S amint egy családi háztartásban az anya is részt vesz a család gondjaiban, úgy az államnak is respektálnia kell a nők hozzászólását a megalkotandó törvényekben. Mi minden eszközt jónak látunk, — folytatta a missz — céljainkra. Legújabban a karrikatura éles gúnyjával pellengérezzük ki a szüffrázsett-elleneseket. Mi jól fegyelmezett lelkes hadsereg vagyunk!

A képeslap, mint politikai izgatás eszköze, merőn új. S minden jel arra mutat, hogy e piciny kartónlapok is hozzájárulnak ahhoz, hogy Angliában az asszonyokat is — emberszámba vegyék.

Életsiratás. *Kassák* Lajos novellás-könyvének komor az alaphangja, mint ahogy a témái és képei is komorak és mélységes tragikumot hordanak magukban. Szomorú, örömtelen ifjúság emléke, — amely azonban tele lehetett mélyen szántó élményekkel — kisért ezekben az elbeszélésekben és aki ezt a könyvet irta, sokat szenvedhetett és nélkülözhetett, hogy a lelke még most is csak tragikus motivumokra tud rezonálni. Vigasztalan sorsú emberek, az élettel szemben tehetetlen áldozatok poétája Kassák Lajos, aki novelláiban is poéta: velük érez, velük szenved szomorú, szürke hőseivel és azoknak fájdalmát nemcsak, hogy művészi erővel tárja föl, hanem a mi lelkünkbe is átülteti. De ez a fájdalom nem csöndes megnyugvás és nem is rezignált önmegadás a sorssal szemben, hanem szinte eruptiv-erejü, lázadozó érzés. Fojtott hangja lefojtja ugyan a kitöréseket, de a belső forrongás tüze — ha nem is lávája — ki-kicsap belőle így is. Minden novellájában érezzük ezt és minden novellája egy-egy vallomás is, nem pedig egyszerű szórakoztató elbeszélés. Annak tulontúl is vigasztalan és sötét volna valamennyi, nem is szólva arról, hogy kerek, befejezett cselekmény sincs mindegyikben. De az, aki szereti az új hangokat az elbeszélő-irodalomban is, nem is ezt fogja keresni Kassák Lajos novelláiban és ha ezt keresi is, kárpótolja majd érte az a szimpatikus írói egyéniség, amelynek dokumentuma ez a könyv. Ára 3 korona.

Két szindarab. Jóformán a színpadi bemutatóval egyidejüleg jelent meg könyvalakban *Lengyel* Menyhért „Róza néni" című háromfelvonásos vígjátéka, amelyet ezen a héten mutatott be a Magyar Szinház és *Szomory* Dezső „Bella" című háromfelvonásos szinmüve, amely a Vigszinház műsorának vonzó darabja. Mindakét szerző már nagy színpadi sikerre nézhet vissza, darabjaik már meghódították a közönséget és színpadi müveik könyvalakban is kivívták már a publikum érdeklődését. Mint ahogyan mindenkor, amikor igazi író színdarabjairól van szó, most is kedves és értékes olvasmány Szomory Dezsőnek, de meg Lengyel Menyhértnek műve is. Irodalmi szépségeik könyvalakban olvasva, talán még erőteljesebben érvényesülnek. „A nagyasszony" és a „Györgyike, drága gyermek" szerzője, Szomory Dezső ebben az új színpadi alkotásában, a „Bellá"-ban is legjava írói erejével lép a nyilvánosság elé és Lengyel Menyhért, kinek a „Tájfun" című nagysikerü drámája, talán már az egész öt világrészt is bejárta, a „Róza néni" című legújabb darabjával mint vígjátékiró tarthat számot a világsikerre. Mindakét könyv szép, ízléses kiállításban Singer és Wolfner kiadásában jelent meg. Áruk 3—3 korona.

Az utca bűnei és erényei

Mühlbeck Károly rajza

zsát táncol, a harmadik, hogy gyalul. Hol a határa a játéknak s hol kezdődik a művészet, — ezt az eleddig megoldatlan határkérdést aligha fogja tudomány vagy ráció eldönteni. S ezért a legjobb összefogni őket. S ha a játéknak nincs fölfelé határa, nagyon bizonytalan az lefelé is. Az ujját szopó gyermek, a lábujjain babráló csecsemő, a hangját nekieresztő poronty játszik-e vagy „reflektorikus" mozgásokat végez, mint az olyannyira egyszerű lélektan hinni szereti. Azt gondoljuk: a játék szempontjaiból semmiesetre sem szabad mai kutatónak kihagynia Freudot, aki éppen a mozgásérzetek, a gyermekkori képzet-anyag és az erotikus benyomások összeszövődéséről vallott fölfogásával mutatja meg, hogyan kell például az effajta jelenségekre rávilágítani s egyenesen azok mellett szól, akik a játékban is az életörömek öntudatlan fokozását látják. És nem lehet kihagyni a nagy amerikai gyermekpszichológusokat, akik a játékot, gyermekművészetet s a munkát egységbe fogják, mondván: ösztöneid, vágyaid úgy is arra hajtanak, hogy az egész emberiség szellemi fejlődésének útját tedd meg gyermekéveidben s én, a nevelőd, ezt megkönnyítem neked. Kezdjél hát rajzolni, mint valaha barlanglakó ősöd, játszál Robinzont, mint sátoros ükapáid, légy üvöltő indián, mint valamikor mi valamennyien voltunk és tedd meg a csiszolt kőkorszak útját a kőépítőszekrénnyel, a kézművességét a kis asztalosműhellyel és a technikai föllendülését a repülőgéppel. Eredj, fiam, és játszál — mondják ezek is, azok is, mert hiszen ez olyan természetes és még sok, nagyon sok olyan okos és szépen megírt könyvre van szükség, mint ez a jelenlegi, hogy az emberiség ezt az egyszerű tanácsot megfogadja.

Nádai Pál

Művészház

Az új év új hajlékot nyitott művészetünk számára: a Művészház palotáját, amely Teleki Géza gróf és Rózsa Miklósnak valóban önfeláldozó buzgalmából született meg. Egykor Zichy Jenő gróf építtette a maga s gyüjteménye számára a rózsa-utcai palotát: most azt egy fényes kiállítási helyiség és egy minden ízében modern klub céljaira átalakították és pedig nagyon ügyesen s az új palotát a mult héten avatták föl az első kiállítással.

Bizonyára önvendetes, hogy ezzel megint új tér s új alkalom kinálkozik festőinknek és szobrászainknak a versenyre s arra, hogy megfelelő környezetben mutathassák be műveiket a közönségnek. Az alkalmak ily gyarapodásából csak jó származhatik művészetünkre nézve. Igaz, hogy ha valaki fölkészületlenül lép be ebbe az első kiállításba, bizony megeshetik, hogy hétrét görnyed a meglepetéstől, látván itt oly festményeket és rajzokat, amelyek nem illeszkednek a megszokott esztétikai keretekbe. Ne ijedjen meg nagyon, mert sokszor valóban jelentékeny művészi értéket takargatnak e szokatlan formák. Vaszary, Kernstok, s hasonló célú társaik nem ok nélkül, nem tréfából, nem spekulációból változtatták meg régibb stílusukat, amelyet oly szívesen honorált a közönség. Hogy ma másfelé járkálnak, egy teljesen stilizáló művészet útjain, az azért se bántson senkit, mert hisz úgy sem akadályozhatja meg őket művészi vágyaik kiépítésében. Lassankint megösmeri a közönség ezt a formanyelvet is s lassankint ez a formanyelv is fejlettebbé válik majd. Az bizonyos, hogy valóban művészi törekvéseket árul el az itt kiállított képek és szobrok javarésze. S mert ily szempontból válogatta ki a zsüri az anyagot: harmóniába olvad az e valóban díszes és művészi alakítású termekben. A kiállítások változnak, ifjakból öregek lesznek, kisérletekből akadémiák alakulnak ki: a Művészház e pompás termei remélhetőleg sok-sok alkalmat adnak e fejlődési processzus bemutatására s így művészi kulturánk gyarapítására. Szép cél, sok vesződséggel, hajjal, verejtékkel jár. De akik e palotát semmiből megteremtették, győzni fogják energiával továbbra is.

Teleki Géza gróf, a Művészház megalapitója

Szüffrázsettek legujabb fegyvere

Úgy látszik, igen nagyot fordúl a világ Angliában. Egészen komolyan van szó arról, hogy a nők is szavazatjogot kapjanak s ezzel aztán beteljesednék a szüffrázsettek álma.

Hogy milyen komoly ez a fordulat, annak legbiztosabb jele az, hogy midőn e sorokat írjuk, éppen kormányválság van kitörőfélben — a nők szavazati joga miatt.

Már pedig Angliában nem akármiért szokott kormányválság lenni.

A kormány fele a jog megadása mellett van. A másik fele hallani sem akar róla. Ki tudja, hogyan igazítják el ezt a programeltérést.

Közben a szüffrázsettek tovább küzdik harcukat, minden képzelhető fegyverrel. Legújabban a karrikaturát is belevonták arzenálisukba.

Nagy sor képes levelezőlapot nyomattak, amelyek ábrázolásai gúnnyal ostorozzák a nők szavazati jogának ellenzőit.

Három ily képeslapot e számunkban reprodukálunk.

Mi vitte a szüffrázsetteket e szokatlan eszközök alkalmazására?

Egy nagy budapesti hotel halljában, nagy platánok alatt beszélgettünk egy angol szüffrázsettel, a női szavazati jog egyik bájos harcosával és megkérdeztük, hogyan van az, hogy az angol szüffrázset-

Uj Idők 1913. I.

hívták — a legszebb lány volt a Brigittenauban. Ide járt az Augarten-ba és itt ösmerkedett meg József császárral. Véletlen volt, mint a hogy mindig a véletlen hozza össze a szerelmi boldogságra avagy boldogtalanságra praedestinált embereket. Megeredt az eső és a polgári ruhában sétálgató császár fölajánlotta esernyőjét a leánynak.

A nagy császár igen szerette az ilyen incognitókat. Beszédbe eredt a leánnyal, s mikor elváltak, s a leány nevét, foglalkozását kérdezte tőle, könyedén felelt rá: *Kaiser József* a nevem. Nyomdász vagyok a császári typographiában.

Mint nyomdászlegény aztán többször találkozott a szép leánynyal, sőt meg is látogatta: A legkomolyabb férfi is hajlik a kalandra, de ez alkalommal csakhamar visszarettent a veszedelmes játéktól a császár. A jó, a nemes lelkeknek fáj látni oly érzelemnek a támadását, a melyet viszonozni nem tudnak s érzelmekkel még a legkomolyabb asszonyok is inkább játszanak, mint a leglléhább férfi.

Mikor látta, hogy Hermin komolyan belészeretett, hogy nem muló, futó kalandot szomjazó, nem is arra való leány, elment Wotrubáékhoz, s megmondta a

Gróf Teleki Gyuláné festménye. (III.)

nyomdász... az én augartenbeli ismerősöm — kiáltá elhalavánnyodva, aztán éles sikolylyal rogyott össze.

Forró lázba esett a szegény leány, s betegségéből föllábadva, kijelentette, hogy apácza lesz. Hiábavaló volt a herczegi atya, a császár tiltakozása is. Hermin állhatatos maradt és belépett a Karmelitanők szerzetébe. Innen temették el, ifjan, legszebb éveiben, a mikor megtört szivével elköltözött az élők soraiból.

Így mesélte el nekem Wotruba Herminnek, az osztrák Peterdi Ilonkának históriáját a vén, borzas czilinderű bécsi hivatalnok szomorú, sötét novemberi ködhullásban. *Gróf Vay Sándor.*

FÉSZEK.

Nem mindig négyfalu a fészek,
Kőből rakott, meleg, puha, pihés.
Mit összehordott ellenül a vésznek
A szorgos két emberi kéz.
A fészek néha egy cél, vagy egy eszme,
Egy ábránd, vagy egy kedves fájdalom,
Egy gondolat, egy név, mit szívrepesve
Elmondunk százszor egynapon.
Mind, mihez hozzákapcsoltuk a lelkünk,
Amibe titkon elvonulhatunk,
Amiért lopva könnyharmatot ejtünk,
Miért harczos lesz a karunk.
Mind, mi megihlet, enyhít, fölemel,
Mitől erőt, tartalmat kap az élet,
Ha nincs is fala, védő födele:
Az fészek, fészek!

Jörgné Draskóczy Ilma.

minden, hogy szinte vakítja a szemet. A hold szelid fényárral önti el az egész vidéket s a csillagok mint megannyi brilláns szemek csillognak-villognak az égi kárpiton. És tisztábbak az emberi szivek is a mai napon: karácsony szent éjszakáján, mert ma üli diadalát az örök uralkodó, ki leköltözött a földre és be az emberek szivébe: a szeretet Istene! «Gloria in excelsis Deo!» Megszületett a kis Jézus.

Angyalok szárnyának suhogását halljuk, megtelik a szivünk szeretettel, megbocsátással, irgalommal és könyörülettel. Karácsonyfa-illat terjeng s a falusi házak ablakain is ki-ki villan apró gyertyácskák kedves, intim fénye. Mily isteni béke leng körül az egész vidéken! Vagy a mi szivünkbe költözött be a béke és a nyugalom, azért tünik ez így fel nekünk?

Áldott légy karácsony, te legszebb, legkedvesebb, legdrágább ünnep. Áldott légy a Megváltó születésének dicső ünnepe!... S mikor már benn ülünk a meleg szobában s nézem kis fiam ragyogó szemeit, örömtől, gyönyörűségtől kipirult arczát, a mint ide-oda repdes gondtalanul a csillogó karácsonyfa körül: ebben a békével teli szent hangulatban, ebben a boldog, magasztos föllendülésben, hirtelen futó árny borul a homlokomra. Eszembe jutnak a nyomor hajlékai. A hol nincs csillogó karácsonyfa, fütött szoba, nincs meleg ruha s talán kétségbeesetten azon tépelődnek, hogy lesz-e holnap betevő falat? S a mint e szomorú gondolatok szinte megbénítanak, lelki szemeim előtt hirtelen képek vonulnak el. A végtelen idők hullámaiból fölvetett phantasmagoriák... vagy valóság és igaz?

*

Luczifer egyszer unalmában ördögi tervet eszelt ki. Lejött a földre s kiválasztott az emberek közül egyet, hogy annak segítségével végre is hajtsa. De az Úr éber szeme mindeneken őrködik s leküldte egyik «Jó szellemét», hogy megnehezítse Luczifer munkáját.

Abban az időtájban történt ez, a midőn még

LUCZIFER (gunyosan):

Arra való vagy te, hogy visszatartsad a bűntől.

JÓ SZELLEM:

És ott is leszek mindenütt, hol a szerencsétlenség és a bűn megszületik, mert hisz dicső eszméd a gonoszság forrása!

LUCZIFER:

Mondd inkább minden jó forrásának!

JÓ SZELLEM:

Ám nevezd annak rút eszközödet, melylyel népek millióid döntöd a porba, a halálba.

LUCZIFER:

Igen, a nélkül porban sinylenek, de vele népek milliói fognak boldogulni és előre haladni.

JÓ SZELLEM

A bűnnek ösvényén, a szenvedés tövises útján, a véres verejték áradatában s a nyomor küzdelmeiben.

LUCZIFER:

Igen, szenvedni fognak: véres verejtékkel dolgoznak, nyomorral küzdenek, sőt a legszörnyübb bűnöket elkövetik, hogy ezt megszerezzék. Mert ez lesz *a legfőbb hatalom*, a mi az egész világot kormányozni fogja. Erre az alkotásomra büszke vagyok!

JÓ SZELLEM:

S mi lesz a legfőbb hatalom neve?

LUCZIFER távozik s gúnyos mosolylyal mutat a tudósra, kinek kezében már ott csillog a világon *az első pénzdarab*.

*

És az a jámbor nép odakint nem tudja, hogy az, a mi most abban a szobácskában létrejött, romlást, átkot, bűnt és irigységet hozott a világra. Nem

Egyszerre eloszlik az árny homlokomról, édes melegség lopódzik szivembe. Talán az irgalom angyala suhant végig a ház fölött?...

Hugó, neje alsó-lelóczi, jezerniczei és tarnuchi Tarnóczy Ilona; Laura, Mária, kamjonkai Szemző Lászlóné. Incze többi gyermekei utódok nélkül haltak el. Erba-Odescalchi Hugó monteleonei herczeg és alsó-lelóczi, jezerniczei és tarnuchi Tarnóczy Ilona gyermekei: Virginia, Amália.

Erba-Odescalchi Hugónak, a család fejének monteleonei herczegi, mondonicói, a vallicellii, porcherai, olcelorei, colzanói, bruscói, brugorai, rivai és naressói őrgrófi; milánói patricziusi és ferrarai tiszteletbeli patricziusi czimeit és a család nápolyi öröklési jogának (successione napoletana) jelenlegi érvényét a Consulta Araldica 1906. január 27-én megerősítette. (A nemességi ügyekben, czimerekben stb. illetékes határozatokat hozó Consulta Araldica, Czimertani Tanács, életbelépéséről szóló törvényt Viktor Emanuel király a mult század hetvenes éveinek elején szentesítette.) Erba-Odescalchi Antal monteleonei herczeg (Hugó szépatyja) őrgrófi czime 1817-ben Ausztriában is megerősíttetett, 1831-ben pedig Erba-Odescalchi Sándor monteleonei herczeg (Hugó nagyatyja) magyar nemességet nyert.

A czikkben foglalt genealogiai adatokat a család birtokában levő okmányokon kívül a következő könyvekből merítettük: Annuario della Nobiltà Italiana; Elenco Ufficiate Delle Famiglie Nobili e Titolate; Colombo, Papa Innoconzó XI.

Az Erba-Odescalchi herczegi család az említetteken kívül közelebbi vagy távolabbi rokonságban vagy sógorságban áll külföldön és hazánkban több családdal, kik közül megemlítjük a Borromeo Vidoni Ruspoli családokat és a auerán Liechtenstein herczegeket Erba-Odescalchi

Gróf Teleki Gyuláné festménye. (I.)

beri idő volt. Mélázva haladtam át a Kaiser Joseph-Strassen, bekanyarodva a zsibárus boltokkal telt Tabor-Strasse-be, ki az Augarten

natra talán eszembe is jutott a versaillesi kert, a hol a nyáron sétálgattam utoljára, s még a novemberi ködnél is szomorúbb hangulat borult rám.

Néhány gyerek játszott a széles uton. Közbeközbe megrecscsent a kavics, a kertre fölvigyázó, molnárszin kabátos rokkantak lépése alatt. Ezen az uton járt valamikor a geniális Raimund a «Tékozló» és a «Paraszt mint milliomos» szerzője, halkan fütyörészve nagyanyáink oly kedves dalát:

Brüderlein fein, Brüderlein fein,
Einmal muss geschieden sein ...

És itt járt fejét lehajtva Grillparzer, az osztrákok nagy poétája, a ki élete utolsó éveiben keserűen panaszkodott ifjú éveinek küzdelmeiről és fanyar mosolylyal mondá:

— Mit ér, hogy most udvari tanácsos vagyok, hogy kapkodják, a mit irok, mikor ifjú éveimben, mikor *Ottokár*-omat, *éhesen*, ebéd nélkül jegyeztem a sorokat az Augarten valamelyik padjain... Most már adnak enni, *de nincs többé fogam a rágáshoz.*

A kert közepe táján van egy körönd. Körülnéztem egy kicsit, nem látnék-e pipás embert, mert kialudt a szivarom. Ha úgy megtalálnám az elveszített boldogságot, mint most a keresett embert, nem sokáig kellene gyötrődnöm! Egy tipikus, altwieni öreg úr közeledett felém. Akárcsak valamelyik Biedermayer-kép szállt volna ki a rámából. Tiszta, de igen régi divatú állig gom-

A hivatásos ecsetet megközelíti gróf *Teleki* Gyuláné három igen sikerült festménye. — Bemutatjuk Bogdánovics Lucián ujonnan megválasztott görög-keleti szerb patriárkát.

Teleki Gyuláné grófné

1709-ben történt, hogy Odescalchi Liviusz, XI. Incze pápa fivérének leszármazottja, ki mint ilyen egy uralkodó szokás szerint birta a herczegi czimet, örökbe fogadta Erba Antal Mária és Turconi Teréz másodszülött fiát, Boldizsárt. Liviusz még ugyanezen évben meghalt és végrendeletében, melyet csak négy évvel később, 1713. szeptember 8-án bontottak föl — a pápa intenczióinak megfelelően — a családi név fényének ((glória) fönntartására két nyilt ház (casa aperta) alakítását rendelte el, az egyiket Rómában, a másikat Milánóban. A római birtokok és nyilt ház első örökösévé az örökbefogadott Boldizsár elsőszülött fiát tette, míg a milánói birtokok és nyilt ház első örököseül Boldizsár másodszülött fiát jelölte ki. Arra az esetre pedig, ha az örökbefogadott Boldizsárnak tizenöt év leforgása alatt a végrendelkező halálától számítva, vagy nem lennének gyermekei vagy azok örökös nélkül halnának el, a végrendelkező úgy intézkedik, hogy az illető birtokok Sándornak, az örökbefogadott Boldizsár elsőszülött bátyjának gyermekeire szállnak át és pedig olykép, hogy Erba Sándor elsőszülött fia legyen tulajdonosa a római birtokoknak és nyilt háznak, másodszülött fia pedig a milánói birtokoknak és nyilt háznak, ha pedlg Boldizsárnak csak egy figyermeke volna, az a római birtokokat és nyilt házat örökli, a milánóiakat pedig Sándornak másodszülött fia vagy annak utód nélküli halála esetén a többi testvér másodszülött fiai korszerint.

Róma tehát elsőszülöttről elsőszülöttre, Milánó pedig másodszülöttről másodszülöttre öröklődik és a római és milánói birtokok és nyilt házak csak abban az esetben egyesíthetők egy kézben, ha vagy az elsőszülöttségi vagy a másodszülöttségi ág kihalna.

A végrendelet következtében Boldizsár elsőszülött fia Liviusz örökölte a római birtokokat és háztartást, a milánóiakat pedig Boldizsár másodszülött fia Incze, ki 1746-ban utód nélkül halt el.

Ekkor Erba Lajos, Erba Sándor fia (Boldizsár bátyjának fia) a végrendelet alapján előállott és Liviusztól, ki a római és milánói háztartást egyesíteni akarta, a milánói háztartás átengedését kérte. Úgy Odescalchi

Hangtalan röptü baglyok szállnak
Árnyában a nagy fenyüfáknak.

Kidől egy fa, rá nő a másik,
Folyondár, repkény körülfonja,
Levél hálóval betakarja,
Gyökérhálóval összevonja.
És nő az erdő.
Ujra ébred
Halvány kék elszállt mult felett
Százezer szálu forró élet.
Tél mulik — jő a kikelet.
Hó nyomja a fák sürü törzsét,
Puha, smaragd szinü mohát,
Majd elmulik csilló fehérje...
Nap váltja fel az éjszakát.

Csillagok néznek a fenyüfára,
Aranynyal hinti be,
Áttöri, ellepi a nap világa.

Kihal a gyönge, nő az erőse,
Fáradva, küzdve, viharral széllel,
Egymást elnyomva, egymást támasztva,
Nő erőszakkal, nő szenvedélylyel.
Életerőben, nagy biztonságban
Meredez égnek faóriások
Sötétlő ága
Hajladoz szélben,
Esőben, fényben
Faóriások zöld koronája.
S a sürü erdő homályán rezeg
Halvány hold fénye,
Kóklő emlékek halvány szélesk

van a család birtokában). Pörre azonban nem került a dolog, hanem családi egyezség jött létre. Az egyezség a milánói szenátus által Mária Terézia császárnőhöz és királynőhöz, mint Milanó herczegéhez (dux Mediolani) megerősítés végett fölterjesztetett, ki azt aláírván, a milánói szenátushoz visszakerült, mely azt helybenhagyás végett XIV. Benedek pápához terjesztette föl, ki hivatkozással arra, hogy az egyezséget Mária Terézia már helybenhagyta, ennek az alapján a maga részéről szintén megerősíti. Két államfő megerősítésére azért volt szükség, mert az egyezségre lépők két különböző állam alattvalói voltak. Az egyezség szerint Erba Lajos különbeni visszaháramlás terhe mellett (sub pena caducitatis) köteles volt az Erba névhez az Odescalchi nevet csatolni — és így keletkezett az Erba-Odescalchi kettős családi név — és az Odescalchi czimert is fölvenni. Igy jött létre az Erba és Odescalchi czimerek egyes alkatrészeiből összeállított Erba-Odescalhi családi czimer.

Erba Lajos őrgróf, utóbb Erba-Odescalchi monteleonei herczeg született 1710 körül. 1749 január 20 án nőül vette Platti Marianna herczegnőt.

Házasságukból származtak:

Mária, a ki Archinto Károly grófhoz ment nőül; Antal, császári és királyi kamarás, ki Khevenhüller-Metsch Zsigmond uralkodó herczeg leányát Krisztinát vette nőül; Apollónia, ki Brivio Czézár őrgróffal lépett házasságra. Erba-Odescalchi Antal monteleonei herczeg és Khevenhüller-Metsch Krisztina herczegnő házasságából származtak:

Lajos és József, kik utódok nélkül haltak el; Sándor, császári és királyi kamarás, ki, kilépvén a máltai lovagrendből, 1819-ben Szabadkán nőül vette bajsai Vojnich Szidóniát. Magyar nemességet nyert; Karolina Locatelli-Lanzi Péter grófhoz ment nőül; Amália, Albertoni Ferencz gróffal lépett házasságra.

Erba Odescalchi Sándor monteleonei herczeg és bajsai Vojnich Szidónia gyermekei:

Incze, szül. 1821-ben, 48-as tüzértiszt, neje tomcsinyi Tomcsányi Etel; Corinna, pacséri Mészáros József, Mészáros Lázár 48-iki hadügyminiszter unokafivérének neje; Liviusz, bajsai Vojnich Flórát

Gróf Teleki Ferenc

Nagykanizsán képeri magát Munkácsyról Párisban,

Külföldön élő művészek. Képzőmű. 1880. 149. l.

Thrig Vilmos

24090 Községi nyomda Budapest.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1964 JAN 18

KISALFÖLD

Teleky Károly

1021

Márciusban láthatjuk a sóbányák műkincseit

Múlt év novemberének végén érkeztek vissza hazánkba az ausztriai sóbányákban rejtegetett műkincsek, magyar mesterek művei. Mint már annak idején hírt adtunk róla, a festmények többsége a háború előtt Győr tulajdonában volt, s most is olyan döntés történt, hogy ezek a képek visszakerülnek a város múzeumának képtárába.

A hosszú ideig nélkülözött képzőművészeti alkotások jelenleg még Budapesten a Nemzeti Galériában vannak. Szerencsére a hosszú sóbányai tárolás nem tett nagyobb kárt a vásznakban, s így márciusban mintegy 60—80 darabot kiállítanak belőlük Győrött, a múzeum képtárában és a műcsarnokban.

A kiállítandó művek között szerepelnek Brodszky Sándor, Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Mednyánszky László, Rudnay Gyula, Székely Bertalan, Szinnyei-Merse Pál, Teleky Károly és Vaszary János remekei.

ról beszélnek, hogy a Szerszá
gépgyár helyére az NB III-ba
őszi egyfordulós bajnokság
győztese, Győrszentiván és
tőháza osztályozót játszik,
nagyon egyetértünk a meg
szövetség döntésével. Ez a
nőségi fejlődés útja. Ha végle-
gessé válik az MLSZ döntése
folytán a határozat, akkor min-
den tudásunkkal és erőnkke
azon leszünk, hogy itt a megy

Játékvezetői tanfolyam

A mosonmagyaróvári járási labdarúgó-szövetség labdarúgó-játékvezetői tanfolyamot indít 1964. február 3-án a járási TS helyiségében, délután 5 órakor. Kérjük, hogy minél nagyobb számban jelentkezzenek a tan-

VASÁRNAP

ASZTALITENISZ

A Czuczor Gimnázium tornatermében reggel 9 órai kezdettel Győr-Sopron megye felnőtt női és férfi egyéni és páros bajnoksága.

RÖPLABDA

A Bercsényi Gimnázium tornatermében:

8,00: Iparcikk—Vasas ETO férfi ifjúsági.

8,50: Vasas ETO—Győri Dózsa férfi ifjúsági.

9,40: Győri Dózsa—Iparcikk,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NŐK LAPJA
Budapest
Telepi Kálmán
1976 NOV 2 0

BÓL

1021

derű Leacock két jelenete. [illegible]
ne.

NOVEMBER 23. KEDD

Kossuth: 8.27: Mozart: Klarinétverseny. 9.00: A változó világkép V. (ism.) 9.30: Zongoramuzsika. 10.05: Énekora. 5. o. 10.20: Orosz társalgás 8. o. 10.35: Poulenc: Az emberi hang. Operaközv. 11.29: Csajkovszkij-kórusok. 11.40: Magányos utazás VIII. 12.35: Melódiakoktél. Közben 13.10: Törvénykönyv. 14.14: Ezeregy délután. 15.10: Summásdalok, munkásdalok. 15.23: Kodály: Szonáta. 15.44: Magyarán szólva. 16.05: Gyermekrádió. 16.35: [illegible]

15.28: Ezer[illegible] vertiment[illegible] mektáncol[illegible] tei. 17.26: [illegible] tái XI. F[illegible] fóruma. [illegible] dióvált. 2[illegible] Nóták. 21 bach: E[illegible] 23.00: Sch[illegible] Toronyzen

Petőfi: [illegible] zeum. 9.3[illegible] Nóták. 12[illegible]

90 ÉVE

— hát még Jókainé Laborfalvi Róza
(Telepi Károly felvétele)

Grafika, rézmetszet, XIX sz.e.f.

John
Donát János festménye után:

Gróf Teleki László.

Metszette John, 1823

Századok 1874.26-44 o.

Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek

M. gr. Teleki Mária: Részlet a tizenkét apostolból — Apotres

A Műcsarnok tavaszi tárlatáról — L'exposition de printemps de la Galerie

Szlányi, a tündérieskedő *Horváth* Béla, *Mihalovits*. Itt függesztették ki a Kormányzónak egy másik, *Kampistól* festett képét. Egy-egy sarokban *Dabóczy Erdei* Dezső szobrait látni.

A IV. teremben is régi festőnevekkel találkozunk. *Kárpáthi* utólérhetetlen szik'áit és tengerhabjait, *Benczur* Ida lazuros virágait, *Sárdy* finom tájai között ismét egy Kormányzó-portré, amit *Komáromi-Katz* festett meg regényesen. Itt látjuk még *Gecse* Árpád tanulmányát.
Az V. teremben vízfestményeket állítottak ki. *Oláh* egyszerüen, *Hessky* maszatosan festett, *Biró* foltostechnikájú és *Hende* Vincze kifinomult, *Zádor* gyöngyházfényü képei között *Erdey*-től való Kormányzó-mellszobor díszeleg.

A VI. terem legszebb példánya *Varga* N. Lajos leányfeje. *Ács* Ágoston, *Dietrich*, *Pálnagy* Zsigmond, *Fried* Pál képei és *Rubleczky*, *Kaszab* szobrai tünnek még fel.
A VII. terem a moderneké, oda nem illő *Dobándy* régies L., pankotai *Farkas*, *Kallós* M. E., *Traply* arcmásszobrokat állítottak ki, néhány szobrász néhány történet-alakot is megmintázott, egyébként minden szobrászati megfogalmazás a megnyugtató középszerűség bélyegét viseli. *Orbán* una'masan formázott szentjei, *Maugsch*, *Andrássy-Kurta*, *Cser* Károly megszokott, jól adott témái mellett *M. Teleki Mária*, *Szuhodovszky* és *Andrejka* határozott vésőlendülést mutat. Itt látjuk még *Kállny* Józsefnek, a Magyar Mérnök- és Építészegylet fürdőpályázatán díjat nyert tervét és *Koromzay* Vilmos sportházát.

A XI. terem a valóságfestők egyik terme, ahol leginkább helyi színek az uralkodók. Mind között figyelemremé'tó *Meilinger* temperaképe, *Balogh* Margit arcmáspasztellje, továbbá *Ács* Ágoston „Csendes órá"-ja, *Fehér* Ilona tanulmánya és *Rökk* Károly téli tája a sok női festő csendéletképe szomszédságában. *Gimes* Lajos pettesfestésü tája és a sok természetábrázolás izgalomnélkü i szempihentetést tud nyujtani.

Műcsarnok
1940. 33. sz. 44. l.

Távirati gyorsasággal végigfutva irodalmi életünk különféle megnyilvánulásain, úgy érezzük, baj van a tétellel, amely azt állapítja meg, hogy a már-már kiveszett irodalmi nacionalizmus költészetünkben, regényeinkben, drámáinkban ismételten feltámadott. *Az irodalmi nacionalizmus ugyanis nem halt meg soha, csak éppen korszerű maradt. Tompa* Mihály A madár fiaihoz című versében egy szót nem szól a magyarságról, mégis mindenki érezte, hogy ez a munka a legizzóbb nacionalimussal telített költemény volt, a nemzetietlennek tartott korszakban, az ország relatív jólétének világában nem nyert volna polgárjogot az a darab, illetve regény, amely kiáltó hangossággal követeli a föld népének jogát. Jöttek ellenben *Móricz* Zsigmond és társainak a vidéki, sőt parasztéletet őszinte és igaz színekkel ecsetelő írásai, amelyek leváltva a *Pekár* Gyuláéktól és *Lovik* Károlyéktól rajzolt vidéki képeket, új és őszinte jellemzését adták a magyar vidék életének, odafordították a figyelmet, főleg a paraszti problémákra. Akkortájt nehéz munka volt a nép életét észrevétetni, hiszen a tiszakálmáni szellem teljesen érzéketlennek mutatkozott a szociális problémák iránt. Kétségtelenül nagy nemzeti szolgálatot végzett tehát *Móricz* Zsigmond e feladat elvégzésével.

Móricz Zsigmond ma is változatlanul azzal a fiatalos erővel végzi a maga írói munkásságát, mint végezte az irodalmi szempontból nemzetietlen korszakban. Azonban akkor is mást csinált és most is mást csinál. De ez természetes, mert abban az időszakban az volt nacionalista és az volt magyar, amit akkor végzett, míg ma erőteljesebb, mondhatni durvább hangon kell hangot adni a nemzeti törekvéseknek. Egészen bizonyosan, *ha Kaffka Margit ma élne és írna, szintén más hangot ütne meg írásaiban, mint ahogy Petőfi Sándor 1848—49.-beli harsogása orkánná fajulna, ha feltámadna a költő.*

Az irodalom mindenkor nemzeti, de *minden kor írói annyira és olyan hangosan nemzetiek, amennyire ezt tőlük korunk megkívánja.*

Guglielma di Cavalcabo (Cremona): Állattanulmány — Étude d'animal

Teleki Mária grófnő

Nemzeti Újság 1932. dec. 12

POMPÁS ANYAG A MAGYAR KARACSONY KIÁLLITÁSAN

Szombaton nyilt meg a Budai Vigadóban ünnepélyes külsőségek között a *Magyar Karácsony* művészeti kiállitása. Az összegyüjtött képzőművészeti anyag elsőrendü, a kiállitó művészek között a legkiválóbb magyar festők és szobrászok neveit találjuk. Megjelent ezen a reprezentativ kiállitáson minden irány és stilus, az igazi magyar művészet szinejava. A szobrászok között *Istók* János és gróf *Teleki* Mária műveit kell kiemelni, utóbbinak „Árpádházi Boldog Margit" szobra legtisztultabb, legharmonikusabb alkotása. A festők ragyogó névsorában *Csók, Vaszary, Márffy, Dudits, Pásztor* mesterek mellett *Szőnyi, Aba-Novák, Molnár* C. Pál, *Czencz, Istókovits, Péchy-Pilch, Udvary,* vitéz *Pataky,* vitéz *Keményy,* gróf *Teleki* Ralph és még egy sereg kitünő művész képviseli a magyar piktura legjavát. A délelőtti ünnepies megnyitón, amelyeken a különböző érdekképviseletek kiküldöttein kivül a kultuszkormány is képviseltette magát, a rendező *„Nemzeti Kulturánkat Védők Társasága"* nevében báró *Malcomes* Albert üdvözölte a megjelent diszes és előkelő közönséget. A kiállitás karácsony estig marad nyitva. A melléktermekben és a folyosókon iparművészeti, népművészeti és ajándéktárgyaknak való mindenféle szép karácsonyi holmi várja vásárló közönségét. A kiál-

litás tartama alatt minden délután *műsort* is ad a rendezőség 5 és 7 órai kezdettel. Az előadók, illetve szereplők közt vannak: *Somogyváry* Gyula, *Misnay* Anna, *Medgyaszay* István egyetemi tanár, *Hubay* István, *Tüdős* Klára, *Esterhás* István, *Pluhár* István, *Uray* Margit, *Ilovszky* János, *Harsányi* Rezső, *Rexa* Dezső, *Malcomes* Albert és mások.

Teleki Mária grófnő

Magyarország Esti lap. 1940 ápr. 19.

A TIZENKÉT APOSTOL

Gróf Teleki Mária szobrászművésznő nyilatkozik új művéről

A *Műcsarnok* tavaszi tárlatának sajtóbemutatóján nagy sikere volt *Teleki* Mária grófnő reliefjeinek. A grófnő báró *Malcolmes* Albert felesége és már a »*Gyermek a művészetben*« kiállításon feltűnést keltett gyermekportréival. Ezuttal a *tizenkét apostolt* mintázta meg és a reliefeket keretbe foglalva állítja ki. A művésznő a következőket mondja alkotásáról:

— Hosszabb ideig tanulmányoztam az apostolok élettörténetét, csak aztán kezdtem hozzá munkámhoz. Igyekeztem minél élethűbben, minél érdekesebben megoldani a feladatot. *A 12 fej 12 különböző típus.* Ha szabad szerénytelennek lennem, én *Máté* tudós-filozófus megoldását tartom sikerültnek és talán megemlíthetem, hogy *János apostolt először mintáztam meg öreg embernek. János* a képzőművészetben általában mint *fiatal* szerepel.

— *Az egész megoldás modern,* — fejezi be nyilatkozatát *Teleki* grófnő — de azért például egy román templomba is egészen jól beillenék a tizenkét apostolt ábrázoló reliefem.

Február 24

LETTORSZÁGBAN felemelték a katonai szolgálati időt. A jövőben valamennyi fegyvernemnél egységesen 15 hónapot szolgálnak az újoncok.

NÉMETORSZÁGBAN nem lesznek új építkezések további intézkedésig. Az építészeti ügyek főkormánybiztosa, Todt, rendeletet adott ki, amelynek értelmében az építészetet is teljesen hadigazdálkodásra állítják át és ezért újabb építkezéseket további intézkedésig nem engedélyeznek. Csak azokat az építkezéseket lehet folytatni, amelyeket már megkezdtek. Tatarozási munkákat csak akkor engedélyeznek, ha azok elkerülhetetlenül szükségesek.

MAGYAR RUHÁBAN táncolhatnak Romániában ezentúl a magyarok. A Magyar Népközösség vezetőinek közbenjárására a kisebbségi minisztérium értesítette a hatóságokat, hogy ne emeljenek többé kifogást az ellen, ha zártkörben rendezett táncmulatságokon a magyarok magyar ruhában jelennek meg.

ELKOBOZTÁK a németországi Kolping-alapítványt és ezzel egyidejűleg a katolikus legényegyletek esseni központjának minden vagyonát a porosz állam javára. Az elkobzás a nép és állam ellenségeiről szóló törvény rendelkezései alapján történt.

ZÁRÓ LÉGGÖMBÖKET rendelt a holland kormány. A hadügyminiszter egyben közölte, hogy a kormány tanulmányozza a polgári élet mozgósításának kérdését.

ELSÜLLYEDT a Georgios Karabias nevű görög tehergőzös Kréta szigeténél. Legénysége életét vesztette.

MŰBŐRT készítenek Németországban a fák kérgéből. Eddig csak a tölgy és a fenyő kérgét használták fel bőráru utánzatok készítésére, most azonban kiderült, hogy erre a célra a fűzfa kérge a legalkalmasabb és leggazdaságosabb.

MEGMOZDULT A FÖLD Bulgária déli és nyugati részében is. Péntek hajnalban és péntek délben érezték a legerősebb földlökéseket. A lakosság rémülten menekült a házakból, mert még emlékezett az 1928. évi katasztrofális bulgáriai földrengésre, amikor is úgy anyagiakban, mint emberéletben igen nagy károkat szenvedett. A földrengésnek nem voltak áldozatai.

AZ AMERIKÁBAN TARTÓZKODÓ angol-francia vásárlási bizottság jelentést tett közzé, melynek értelmében újabb 250 millió fontos rendelést adott hadianyagokra a különböző amerikai iparvállalatoknak. Ez a legnagyobb az eddigi háborús rendelések között.

SUMNER WELLES, a Rex olasz óceánjáró fedélzetén, ma reggel Nápolyba érkezett. Az amerikai államtitkár influenzás. Partraszállásakor a sajtó megjelent képviselőinek erre hivatkozva nem adott nyilatkozatot és azonnal folytatta útját Rómába.

A NÉMET LÉGIHADERŐ több hetes szünet után tegnap ismét éjszakai támadást intézett angol kikötők és hajók ellen. A német repülők két hajót bombáztak: az egyik komolyabban megsérült, a másik baj nélkül érte el a kikötőt.

RIGÁBAN tartják március 11-én a XI. balti értekezletet.

ÖRÖKBEFOGADOTT ötven svéd város ötven finn várost, hogy segélyben részesítsék védenceiket.

Holnap egész nap lehet tüzelőt szállítani

A kereskedelmi miniszter megengedte, hogy a február 25-ére eső vasárnap az ország egész területén egész nap végezhető legyen a tüzelőanyagszállítás.

AZ ÖRÖK GYERMEKISÉG DERŰJE ragyog a Műcsarnok ma megnyíló kiállításán

Ma délben féltizenkét órakor ismét megnyílnak a Műcsarnok kapui a behavazott Városligetben, hogy a szépért és a művészetért rajongó közönség elé tárják mindazt, amit a világ legnagyobb mesterei képben és szoborban az elmult száz évben alkottak *az örök gyermekről.*

Az a napfényes derű, amely a kora reggeli órákban elborítja a hótól csillogó Városligetet, benn a Műcsarnok falai között kilombosodik, megtelik azokkal a mélyen ragyogó vagy üdén friss színekkel, amelyekkel az elmúlt évszázad festői vászonra vitték a gyermek eszményét.

A gyermek az elmult évszázad művészetében

Az első teremben történeti keret dús színei között láthatjuk az elmúlt évszázad legnagyobb alkotásait, amelyeknek témája a gyermek. A mesterművek sorát *Lenbach* német mester képe nyitja meg, amely a mestert ábrázolja, karján szőke, kékszemű kislányával. Nem is lehetne szebb bevezetőt elképzelni egy ilyen gyermekábrázoló kiállításnak, mint ezt a komor kontrasztokkal tündöklő képet.

Az apa szigorú, bronzos férfifeje mellett úgy repked a szőke kislány angyalhaja, mint egy színes pillangó, örök szimbólumaként a gyermeklélek sugárzó derűjének, amely minden korban körüllebegte a felnőttek komoly és súlyos életét. Közvetlenül utána Auguste *Trupheme* francia mester élénk és mozgalmas képe következik, a gyermekek varróiskolája, amely telve van a részben dolgozó, részben játszó gyermeksereg bizsergő életével és komolykodásának angyali bájával.

Külön érdekessége a kiállításnak a Párisban élt és nyomtalanul eltünt Mac Ewen *Walter* valószínűleg angol mester képe, amely a kettős Lenbach-portré kontrasztját még jobban elmélyíti és még sugárzóbb erővel eleveníti meg azt a derűs örömöt, amelyet a baba vonásai jelentenek a nagymama arca mellett.

A magyarok közül *Zemplényi* Tivadar, *Poll* Hugó, *Papp* Henrik, *Perlmutter* Izsák és *Halmi* Artúr szerepelnek ebben a teremben és különösen az utóbbi »Vizsga után« című képe vonja magára a figyelmet a világos biedermeier-cukrászda kékes félhomályával, amelyben a vizsga izgalmától kipirult gyermekek ülnek a kuglóf és a haboskávé varázslata mellett. Ezt a gyüjteményt *Munkácsy* Mihály két sötétbarna tónusokba merült képe fejezi be.

Tegnap és ma

A régibb mesterek gyermekképei után egy fokkal világosabb színekkel villan fel az a terem, amelyben a magyar festészet újkori nagyjainak képei szerepelnek pompás csoportosításban a téma körül. *Ripp-Rónai* József angyali humorú »Piacsek bácsi«-ja vezeti be a magyar mesterek sorozatát, azután *Ferenczy* Károly fürdőző gyermekei következnek, a májusvégi táj mély zöld színei között.

***Glatz* Oszkár világhírű »Birkózó fiúk« című képe függ közvetlenül ezután a két kis suhanc nagyszerű pózában. *László* Fülöp, *Munkácsy* Mihály, *Csók* István, *Benczur* Gyula, *Vágó* Pál, *Borsos* József, *Barabás* Miklós képei fejezik be a magyar mesterek termét, amelyből ugyanennek a kornak külföldi műalkotásait összegyüjtő terem nyílik.**

E terem legdrámaibb alkotása Mathias Johann *Ranftl* német mester nagy vászna, amely az 1838-as nagy pesti árvíz egyik tragikus mozzanatát örökítette meg. A kép középpontjában, szennyes ár habjain lebeg egy törékeny tutaj, közepén egy ájult édesanyával, aki még a rémület félholtságában is védőn ölelí magához két gyermekét.

A közelmult csodálatos szépségű alkotásai után a jelen művészete elevenedik meg a következő termek képeiben és szobraiban. A kiállítás ezekben a termekben válik demonstratív jellegűvé, mert *művészi célkitűzésein túl döbbenetes erővel igazolja ebben az izgága és komor feszültségekkel fűtött korban, hogy a művészetet nem fertőzte meg az a szellem, amely úgyszólván az egész világon úr, a műtermek világában még él egy eszmény, amelynek festők és szobrászok hódolnak: a gyermek.*

A termek plasztikai részének egyik kimagasló művészi szenzációja gróf *Teleki* Mária néhány szobra, amelyeknek művészi jelentőségét és a tárgykörhöz való teljes idomulását hangsúlyozza az a tény, hogy *a kiváló arisztokrata szobrásznő mindegyik alkotásának modelje saját kisfia volt* és a művészi ihleten túl *az anyai szeretet* vezette a mintázó ujjakat akkor, amikor a kisfiú portréjának lágy vonalait varázsolta elő az agyagból.

A termek sorozatát tölti meg a modern magyar művészet tömérdek olaj-, víz- és temperatechnikájú képe a gyermek őrelségét ábrázolva. Az egysíkú alkotásokkal azonban tökéletesen gazdag és kiforrott gyüjteménnyel veszik fel a versenyt a plasztikusok, akik bronzban, gipszben, terrakottában, márványban és kerámiában ábrázolják ugyanazt a témát, amely az egész kiállítás középpontjában áll.

Új műfaj a Műcsarnokban: fotografika

A Műcsarnok gyermekkiállításának különleges ízt és színt ad az, hogy a kiállítási helyiségekben most falra kerültek a legmodernebb művészet alkotásai is, a fotografiák.

A lencse művészei a fényképészet abszolút tárgyilagosságát bizonyos grafikai fogásokkal mélyítették el művészetté és a mintegy száz fotografikai alkotás semmiben sem marad el a »teremtő« művészek alkotásai mögött. Elismert fotoművészeink közül *Vadas* Ernő, *Angelo* Pál, *Veres* G. Pál, *Huszti* Károly, *Kerny* István, *Rónai* Dénes, *Eitner* Margit, *Szakáll* Géza és még mások kiváló fotoalkotásai díszítik a termeket.

A kiállítás tökéletes harmóniát nyujtó megrendezése dr. *Csánky* Dénes érdeme, aki a tárgyhoz illő szeretettel állította össze a termek anyagát. A kiállítás megnyitása szombaton délelőtt ½12 órakor ünnepélyes keretek között történik meg.

B. G.

Minden fővonalon járnak már a vonatok

A hideg Magyarországon *fokozatosan gyengül csak* és az elmult éjjel *ismét sokfelé —20 fokos hideget mértek*, különösen a keleti országrészekben. Tegnap délben

a nyugati megyékben olvadáspontig emelkedett a hőmérséklet,

az ország középső és keleti részében pedig —4, —5 fok volt a hideg. *A Kárpátoktól északra enyhe időjárás uralkodik.* Dániában +1, +2 fok a meleg és a balti államokban is hasonló enyhe az időjárás. Ezeken a vidékeken egyébként havazás és eső van vegyesen. *A Balkánon még hideg van*, az elmúlt éjjel is —15 fok körül volt a hőmérséklet. Dél-Olaszországban melegebb már az idő.

A hideg lassú enyhülése lehetővé tette a vasuti forgalom teljes helyreállítását. Erről az Államvasutak részéről a következőket mondották a *Pest* munkatársának:

A MÁV-nál ma estére minden rendbe jön

— Valamennyi fővonalon felvettük a forgalmat.

— Budapestre ma 720 vagón szén és 72 vagón élelmiszer futott be, amiből 290 vagónnal kapnak szenet a háztartások. A kocsibeállítások, a kiszolgálások rendben történnek, az állomásokról a havat hóvonatokkal tisztítjuk el. A hóeltisztítás munkájában még körülbelül húsz mozdony vesz részt, úgyhogy remélhetőleg ma estére minden rendbe jön az Államvasutak részéről. A bányákat a szén, a tűzifa és minden egyéb szállítására bőven ellátjuk üres kocsival. *Az élelmiszervonatok és a gyorstehervonatok akadálytalanul beérkeztek.*

A hideg áldozatai

Tegnap este félig megfagyva találták Kispesten a Jókai-utca 108. számú ház telkén *Öles* Mihály 80 éves nyugdíjas MÁV-altisztet. Még tegnap reggel eltünt hazulról, valószínűleg rosszul lett; mire rátaláltak, mindkét lába és mindkét keze megfagyott. Haldokolt, amikor a mentők a Szent István kórházba vitték.

Súlyos tömegszerencsétlenség történt tegnap délután Maglódon. Késő délután látogatóba érkezett egy rokon *Stiegler* Jenő lakatoshoz. Amint belépett, megdöbbenve látta, hogy *eszméletlenül fekszik a földön a tizenkétéves Stiegler Margit, a tizenegyéves Stiegler Julia és a kilenc éves Stiegler Jenő.*

Azonnal értesítette *Kapos* Vilmos orvost, aki megállapította, hogy *a család minden tagja súlyos széngázmérgezést szenvedett.* Kihívta hozzájuk a kispesti mentőket. Két kocsival indultak ki a mentők, Rákoscsaba határában azonban *elakadtak az országúton*, mert itt még mindig járhatatlan az út a hó miatt. Telefonon értesítették az orvost, hogy tegye a betegeket vonatra és szállítsa el Rákoscsabáig.

A hó miatt azonban a rákoscsabai állomásra sem tudtak bemenni a mentők, ezért beszállította a vonat a betegeket a Keleti pályaudvarig, innen azután a budapesti mentők a Madarász-utcai klinikára vitték a gyerekeket és a Rókus-kórházba Stieglert.

Hol kaphat felvilágosítást a közönség a korlátozott vasúti személyforgalomról?

A MÁV igazgatósága közli, hogy a személyszállító vonatok forgalmáról az utazóközönség Budapest Keleti pályaudvartól 134—161 és 133—550. számú, Budapest Nyugati pályaudvartól 122—512. számú és Budapest Déli pályaudvartól 353—381. számú, valamint reggel 8 órától este 8 óráig a MÁV igazgatóságától 420—980. számú telefonokon kaphat felvilágosítást.

Egyébként a vonatok forgalmáról részletes tájékoztatást az állomások előcsarnokában kifüggesztett menetrendhirdetmények, illetve tájékoztató táblák adnak.

SZINHÁZ ÉS FILM

ELSŐ DIADAL

A Nemzeti Színház vasárnapi bemutatója

Galamb Sándor, a kitünő irodalomtörténész, kritikus és dramaturg első egész-estét betöltő színműve Hunyadi Mátyás trónra-kerülésének és kettős mátkaságának bonyodalmait jeleníti elénk, kilenc mozgalmas képben. Kissé talán hosszadalmasan és terjengősen, de minden különösebb kisiklás nélkül, a becsületes középszer megbízhatóságával, híven alkalmazkodva a Kisfaludy Károlyban gyökerező magyar történelmi darabok iskolás hagyományaihoz, királyi kötelesség és emberi szenvedély romantikus összeütközésétől a mai visszhangra számító hazafias-szólamok fölerősítéséig. Galamb szinte túlságosan tiszteli a multat, ami önmagában még nem lenne baj, ha aggodalmas tisztelete, a történelmi anyag hiteles beállításán túl, a színpadi konvenciók területére is ki nem terjedne. Innen van, hogy *Első diadalá*-ból, a hatásos jelenetezés és mértéktartó szolídság ellenére sem lesz igazi drámairói diadal. Az egész megmarad az érdemes minták tanulmányozásából leszűrt mesterségbeli tudás síkján, mint épkézláb, dramatizált történelmi dolgozat, rangos alkalmi-darab az ötödik századforduló Mátyás-ünnepére.

Az *Első diadal* indulása fölött tragikus felhő borong. Az esküszegő V. László megölette Hunyadi Lászlót, majd Prágába menekült, ahova fogolyként vitte magával a vele egykorú, ifjú Mátyást. A gyászos hírt Vitéz püspök és Szilágyi Mihály viszi meg özvegy Hunyadi Jánosnénak Temesvárra. A lesujtott nagyasszony csakhamar összeszedi magát s elhatározza, hogy Mátyás számára szerzi meg a koronát. Közben ugyanis Podjebrád László királyt megmérgezteti, Mátyásnak pedig — aki mint német császár akarja Közép-Európa segítségével visszaszorítani a törököt Ázsiába — odaigéri leánya, Katalin kezét. Mátyás, bár valójában lefejezett bátyja menyasszonyát, Gara Máriát szereti, lemond szerelméről és esküvel fogadja, hogy feleségül veszi Katalint. Podjebrád sógora, Ujlaki Miklós erdélyi vajda, aki szintén szerelmes Gara nádor leányába, erre Mátyás párthívéül szegődik s kibékíti a nádort a Hunyadiakkal, Vitézzel és Szilágyival. Főkép azért, hogy jószolgálata fejében feleségül kaphassa Gara Máriát. Ebből azonban egyelőre semmi sem lesz, mert Mátyás királyságának, Szilágyi Mihály kormányzóságának és a nádori megbékélésnek nagyobb ára van: Szilágyi Erzsébet megesküszik, hogy fia nőül veszi Gara Máriát. A két ellentétes eskü — Budán és Prágában — szinte egyazon időben hangzik el, az esküvők kölcsönös tudta nélkül. Itt, a második felvonás végén, két felvillanó kép pillanatnyi szembeállításában, tehát csakugyan elérkeztünk végre a szabályszerű »drámai konfliktushoz«, amelyet Mátyás egyszerűen úgy old fel, hogy saját esküjét megtartva, nőül veszi Katalint. Azután erőszakos nagybátyját leteszi a gubernátorságról és elfogatja, anyját pedig hazaküldi Vajda-Hunyadra. A sértődött nádort viszont azzal engeszteli ki, hogy Mária kezét megkéri a boldog Ujlaki számára, akit Bosznia királyává tett. Végül Podjebrád lekötelező »hálarabságából« is kiszabadítja magát és az országot, — amivel az ifjú király »első diadala« teljessé válik.

Látnivaló a téma alapvető hibája: a cselekmény itt két külön ágon halad, egymástól szinte függetlenül s csak a végén találkozik össze. Ezt a szervi fogyatkozást a szerző tapasztalt szerkesztőkészsége sem tudja eltüntetni, jóllehet nem közönséges leleményt fejt ki, hogy a szétfutó szálak egybesodrását megkísérelje. Ehhez járul a kissé színtelenül archaizált darab nyelvi erőtlensége. Párbeszédéből — minden »irodalmi« csiszoltság mellett — hiányzik az a közvetlen plasztikitás, de különösen fojtott lüktetés és nedvdús zamat, amely a vérbeli író legbiztosabb ismertetőjegye. Mégis, az egészet áthatóan történelemszemléletben van valami (például a koronáért vetélkedő oligarchák önző érdekeinek leplezetlen feltárása), ami nemcsak komoly írói szándékra vall, hanem bizonyos mértékig megvalósulva, Galamb művét egyenetlenségei ellenére is az átlag színpadi termékek fölé emeli.

Az előadásnak sok szép és jó mozzanata akad, bár éppen a főszereplő — *Apáthy* Imre — érezhetően inkább játssza, mint éli a nem egészen rászabott szerepet. Mátyása némileg száraz és hűvös marad, a zseniális ifjúság belső sugárzását, szuggesztív hevét és vonzó ragyogását hiába igyekszik pótolni a gondos alakítás részletező gazdagságával. *Szeleczky* Zita Katalinja már-már valószínűtlenül légies, helyenkint madárka-módra csipogó, álomszerű tünemény. Az ember szinte félti, hogy elrepül a színpadról. Annál reálisabb *Petheő* Attila remekbe mintázott, maszkban, játékban, beszédben egykép jellegzetes, minden hájjal megkent, ravasz Podjebrádja és *Lehotay* robbanó szevedéllyel telített, daliás erdélyi vajdája. Rajtuk kívül különösen *N. Tasnády* Ilona, *Gobbi* Hilda, *Szörényi* Éva, *Táray*, *Abonyi* és *Pethes* válik még ki a népes együttesből.

Az előadást a szerző rendezte, a stílusos díszleteket *Horváth* János tervezte.

Kárpáti Aurél

A Pódium új műsora

Pénteken este mutatta be a *Pódium Kabaré* új műsorát, amely valamivel alatta marad a *Békeffi*-produkciók színvonalának. Az erőltetett gyüjtőcímen belül átlagos kabarétréfákat adnak elő, *amelyek közül alig emelkedik ki néhány.* Békeffi bevezető konferansza szerint a műsor minden egyes darabja a női lélek titkait feszegeti, természetesen Pódium-stílusban, kissé felszínesen torzítva és erőtlen szatirával. Az első valamirevaló ötlet *Gáti* Mihály kis burleszkjében csillant meg és az első kedves szint egy rövid verses panoptikumkép jelenti. *A műsor gerince az az életrajz filmparódia lenne, amely a pesti polgár életét ábrázolja.*

Nem tudjuk pontosan, hogy a Pódium műsorszáma gúnyos emléket akart-e állítani ennek az embertípusnak, vagy nosztalgikus emlékezéssel marasztalni szeretné-e a pesti polgárt, aki voltaképpen menthetetlenül és mindörökre letünt abban a formában, amelyben *Gárdonyi* Lajos megelevenítette. *A diétás ízü kabarémüsor egyetlen fűszere Békeffi kinferánsza lett volna, illetve abban is az, amit a konferansz mestere elhallgatott.* Sajnos ezúttal kevés elharapott félmondat borsozta a konferansz mondókáját és *túltengett az, amit még Békeffi is nyugodtan kimondhat. A Pódiumban volt már derüsebb és viharosabb sikerü premier is.* (—i.)

A Filharmóniai Társaság hangversenye

A Filharmóniai Társaság V. hangversenyét rendezte tegnap este az Operaházban. Weber pajzán muzsikájú »Abu Hassan« nyitánya után Takách Jenő nagysikerű Tarantelláját mutatták be a szerző közreműködésével. Az erősen keleti hatás alatt készült, nálunk először pódiumra kerülő mű egyike a Kelet népi muzsikáját kutató Takách legsikerültebb szerzeményeinek. A keleti lélek mély egzotikumával fűtött, fájdalmasan csapongó melódiák váltakoznak szerzeményében csupa tűz, vad ritmusokkal.

Takách Tarantellája után Sztravinszky: »Divertimento a Tündér csókja balettből« című bájos, háromtételes táneszvitjét hallottuk szintén első előadásban, majd Csajkovszky V. szimfóniáját kitünő interpretálásban. A beteg Dohnányi Ernő helyett Ferencsik János vezényelt, »bengrához« képest kitünő karmesteri tudással, művészi pedantériával.

V. J.

MICHELIN PRESLE

Paradis perdu a címe annak a francia filmnek, amelyet »Rajongás« címen mutatnak be kedden a budapesti mozilátogató közönségnek. A filmdráma a legdivatosabb művészi esemény Párisban. A mese a világháború előtti gondtalan jókedvű francia fővárosban játszódik, amely azután végig száguld a tizenhattizennyolcas éveken is. A film női főszerepét a legújabb francia filmcsillag, a gyönyörű Michelin Presle játssza.

Hatszázszemélyes színház épül a Madách-téren, amelyben délután mozielőadásokat, este színielődásokat rendeznek

Dr. Balogh Kálmán és Castiglioni Henrik a színház vezetője

A központi városházával szemben egészen új, modern városrész van kialakulóban. Lassankint teljesen kiépül a *Madách-tér* és ma már megvan a komoly remény arra, hogy a *Madách-sugárút* mentén is megindulnak az építkezések, amelyek a belső VII. kerületből teljesen új városrészt varázsolnak. A *Közmunkatanács* a Sugárút torkolatában építette meg palotáját, most pedig annak közelében egy ötemeletes bérpalotát épit, *amelynek földszintjén és első emeletén egy hatszáz férőhelyes modern kamaraszínházat épit.* A Közmunkatanács pályázatot hirdetett a bérleményre, amelyet sok pályázó közül dr. *Balogh* Kálmán és *Castiglioni* Henrik kapott meg.

Az új színházat teljesen modern elgondolás alapján építik. Hatszáz fotelt helyeznek el a nézőtéren. A színpadon a zsinórpadlástól kezdve minden a legmodernebb követelményeknek megfelelően épül. *Az új színházban délután mozielőadásokat, este pedig színielőadásokat tartanak.*

Hajmássy Ilona

Hajmássy Ilona az amerikai rádióban

Hajmássy Ilona, a Balalajka főszerepében, teljes sikert aratott Amerikában. Már két új szerepet választottak számára, mégpedig egy daljátékot ismét, azonkívül egy drámai szerepet. Ezenkívül szerződési ajánlatot kapott a most már világhírű magyar művésznő három amerikai rádiótársaságtól hangjátékok főszerepeire.

Új Kildare-film készült

A mult évben mutatták be a magyar mozik Max Brand híres amerikai regényíró Kildare-regénysorozatának első filmjét, — Asszonyok a rendelőben címmel. Dr. Kildare, a fiatal, lelkiismeretes orvos és dr. Gillespie, a zsémbes, öreg tudós a főszereplői ez knek a regényeknek, amelyekből most már elkészült a második is. A fiatal orvost a második Kildare-filmben is Lew Ayres, az öreg tudóst pedig Lionel Barrymore játssza.

Hedy Lamarr megkezdte második filmjét

Hedy Lamarr, a »Trópusi mámor« diadalmas hősnője, megkezdte második filmjének felvételeit. A film Amerikában játszódik. *Hedy Lamarr* newyorki leányt játszik, aki férjhez megy *Spencer Tracy*-hez, egy klinika főorvosához. A filmet *W. S. van Dyke* rendezi.

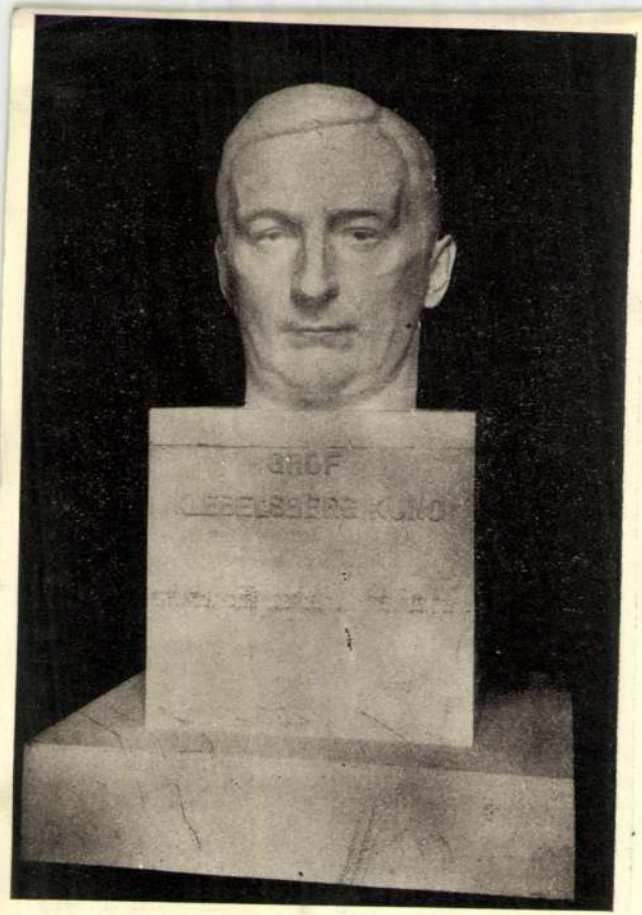

M. Gr. Teleky Maria: Gróf Klebelsberg emlékmű.
Foto G. R.

ábrázolnia, melynek az elhunyt narcosa volt és e na-

Sződ y Szilárd: Gróf Klebelsberg emlékmű.

séges zsánerszobrásznak bizonyul, mellette ugyanezeket az erényeket képviseli *Cs. Szamosi* Imre is. Az üvegszekrény kisplasztikái közül *Lux* Elek, *Martinelly* Jenő, *Cserhalmi* Jenő, *Szamosi* Imre, *Maugsch* Gyula és *Andrejka* József művei kvalitásosak. *Kalotai Kreipel* Ottó, Z. *Teleky* Mária, *Sóvári* János, *Kaszab* Károly, *Lukács* Irén, *Dull* Lajos, *Nemes* György és *Hadzsi* Duci szobrai érdemelnek elismerést.

V—IX.

Az *ötödik* terem vezető értékei *Brüll* Aladár, *Kövér* Gyula, *Edvi Illés* Aladárné, *Kampis* János, *Istókovits* Kálmán, *Szász* István portréi és *Neógrády* Antal, *Mészárosné* Kisfaludy Mária, *Mikola* András tájképei. *Basilides* Sándor Vontató hajók c. képe finom tónusú. *Gál* János párisi képe hangulatos.

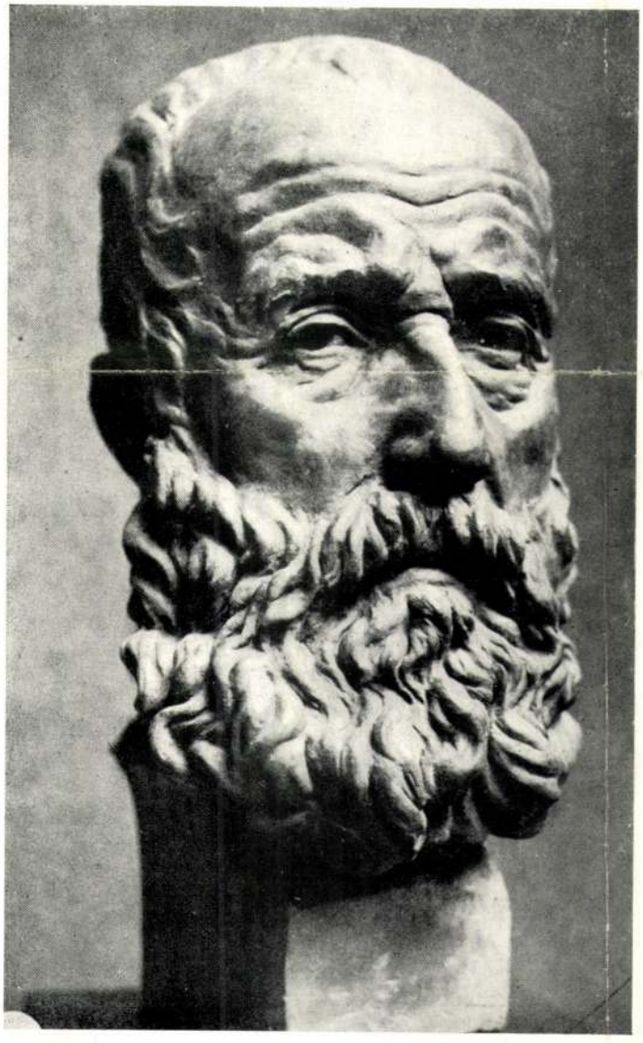

Gr. Z. TELEKI MÁRIA: TANULMÁNYFEJ
A Műcsarnok Téli Tárlatáról

A *hatodik* teremben *Gulyás* Sándornak van egy színben szépen komponált tájképe. Eölvedi *Gachal* József falusi képei erőteljesek, jól komponáltak. Gy. *Sándor* József ezúttal is bizonyságát nyujtja mindig artisztikus látású, finom művészetének.

A *hetedik* teremben találkozunk *Zombory* Lajos két remek genre jelenetével és Gy. *Sándor* József Prága télen c. klasszikus képével. A művésznek különösen kedves témája a hó. Láttunk is már tőle néhány remekbe készült havas képet. Ez a mostani legjobb képei közé tartozik. *Rökk* Károly havas képe is finom megfigyelés, erős tónusérzék eredménye. *Márton* Ferenc tenyérnyi képein rajztudásának bravuros erejét csillogtatja. *Ungváry* Sándor apró vízfestményei a komponáló erő ízes mutatványai. *Dietrich* Adolf tengerképei a művészi átélés intenzitásával hatnak. *Rakssányi* Dezső templomi képe az interieur képek egyik legszebb példája. Áhítat és derű sugárzik a falakon, a belopózó napfény aranyos nyomain. Rakssányi kiváló értője a festés technikáinak és ez meglátszik ezen az interieurjén, valamint anyagszerű, színhangulatokat variáló fölényes erejű csendéletein. *Komáromi Kacz* Endréné virágcsendéletei kissé konvencionálisak ugyan, de szépek és jól készítettek.

A *nyolcadik* termet *Edvi* Illés Aladár kis képei és *Pállya* Celesztin tenyérnyi vászna díszítik. *Tury* Gyula, *Spányik* Cornél, *Kézdi Kovács* László, *Juszkó* Béla, *Lengyel-Reinfuss* Ede mind megállapodott, nevük tekintélyét megalapított mesterek, akik ezúttal is színvonalukon szerepelnek. *Uitz* János, *Vitéz* Mátyás, R. *Istvánffy* Gabriella, *Szapudi-Laendler* István és *Major* Jenő képei méltóak a följegyzésre. A *kilencedik* teremben sorakoznak fel *Komáromi-Kacz* Endre portréi. Ezek a nőportrék kifogástalanok, sőt szépek, csak kár, hogy mindig ugyanazok. Valami sablon kezd úrrá lenni ezeken a képeken. Nem vitatjuk el Komáromi Kacz Endrétől a festői tehetséget, csak szeretnénk, ha több eredetiséget, a látásnak nagyobb frisseségét és a színek több változatosságát érvényesítené portréiban. *Kemény* Nándor egy érdekes fakturájú, szép tájképpel szerepel, *Wágner* Géza balaton képei ezúttal mintha frissebbek lennének, *Szabó* Béla Leó téli tájképe jó. *Markup* Béla néhai Glück Frigyesről mintázott szobra a mesternek egyik legjobb portréja.

X—XII.

Gr. Andrássy Géza frappáns Tengerszem c. képe, csallóközi *Farkas* Lőrinc egy poétikus hangulatú tájképe, *Neógrády* László Uray Tivadarról festett kosztümös portréja, *Darvassy* István széles ecsethúzású tájképe és *Kolár* Nándorné csendélete erősségei *a X. teremnek*, melynek kiállítói közül *Éber* Sándor, *Pádua* Kálmán, *Oláh* Sándor, *Foerstner* Dénes, *Náray* Aurél, *Clauder* Margit, *Papp* Domokos, *Kümmerle* Pál, *Somogyi* István, *Sashegyi* Kálmán érdemlik ki elismerésünket.

Képzőművészet
1932. VI. évf. 464.

Karlovszkyban tetőzik. *Szüle* Péter ismét egy olyan sorozattal szerepel, amelyik tanuságot tesz elvitathatlan tehetsége mellett. Nem kétséges, hogy ezekben a nehéz időkben kerül ki a művészek kezei közül olyan munka is, amelyiket jobb időkben a műteremsarokban hagynak, az ilyen könnyűkezű munkák azonban nem homályosíthatják el egy akkora tehetség hírnevét, mint Szüle Péter. Búsúlója, vagy Utolsó garas c. képe rendületlenül bizonyítják, hogy Szüle Péternek külön, magas helye van a magyar pikturában. *Burghardt* Rezső ugyanígy kivételes talentuma pikturánknak, azzal a hozzáadással, hogy ő a szigorú művészek közé tartozik. Szigorú a művészetére. Burghardt Rezső nem ad ki a kezéből valamit, amit száz százalékig meg nem csinált. Brilliáns tájképei ezúttal is remekbe készültek. A nagy tableaukon a legkisebb részlet is precizen keresztülvitt megoldás, annak ellenére, hogy az egész egy szenvedélyes temperamentum egyetlen hatalmas lendületének látszik. Az első terem a napi átlagon felül emelkedő terméséhez tartozik *Benkhardt* Ágost Modellek a kertben c. nagy képe is, melyen a színfoltok nem öncélúak, nem a dekorációért virítanak, hanem egy színes, meleg hangulat szervesen illeszkedő tényezői. A kép felületének ez az a dekoratív célkitűzésű betöltése, amelyik ellen senkinek sem lehet ellenvetése, mert ez a kép túl az elméleti elgondolásokon életszagú, művészettel és egyéniséggel tele. *Bosznay* István két mély akkordú szép tájképe, *Nádler* Róbert friss abbáziai vászna, *Szabó* Dezső és *Horváth* Béla egy-egy hangulatos szép vászna emelkednek még ki a festmények közül. *Mihalovits* Miklós aktjai teatrálisak, már elkoptatott festői frázisok újra melegítései. *Kukán* Géza portréin előnyösen érvényesül Karlovszky hatása. A plasztikát *Mátray* Lajos egy finom vonalú aktja, illyefalvi *Lőte* Éva lendületes figurája és *Z. Teleki* Mária egy szobrászi tartalomban gazdag tanulmányfeje képviselik.

II.

Ennek a teremnek szenzációja *Katona* Nándor két tiszta poézist, költői rajongást lehelő tátrai képe. Az utóbbi esztendőkben a magyar tájképfestészetnek ez a nagy mestere szinte teljesen visszavonult a kiállításoktól, annál nagyobb erővel hat most az a meglepetés, melyet két tökéletes képével ér el. Örömmel állapítjuk meg, hogy Katona Nándor költői lelkének teremtő ereje ma is ugyanazzal a meleg lélekkel dobog a természet kebelén, mint sikereinek tetőpontján. Az az áhítat, amivel a természethez közeledik, ma is ugyanaz a fiatalos rajongás és tiszta költészet. Egy sötét tónusú és egy világos tónusú tátrai képet állított ki, mind a kettőben nemcsak a Tátrának sokszínű, sok tónusú, de azonos lelke, — hanem a művésznek is ezer formán keresztül is azonosan megnyilatkozó varázsereje érvényesül. *Prohászka* József ezúttal is két pompás portréval szerepel. A Feketeruhás nő képén ugyanaz az ösztönös tehetség érvényesül, mint a zöld tónusban tartott női portrén, melynek nagy tudása, művészi látású érdekessége frappirozza a nézőt. *Szánthó* Mária aktjának világító bőre mesterien finom, *Krusnyák* Károly Bibliás asszonya komoly, művészi elmélyedés eredménye, *Dolányi Benczur* Ida virágcsendéletei meghaladják a szokványos csendéletnívót. *Aradi Edvi* Illés, *Győrffy* István, *Háry* Gyula, *Czencz* János, *Gaál* Ferenc, *Visky* János, *Horváth* Béla, *Szlányi* Lajos, eölvedi *Gachal* József adják meg a terem nívóját. Plasztikában *Szőcy* Szilárdnak Ripka Ferenc főpolgármesterről készített bronza és *Schrotta* Frigyes életnagyságú kedves vonalú aktja emelkedik ki.

III.

Ebben a teremben a szobrok veszik át a vezető szerepet. *Lux* Elek elsőrangú mellszobrot készített dr. Némethy Károlyról, *Zala* György és *Siklódy* Lőrincnek Ludwig Gyula tábornok mellszobrával van megérdemelt sikerük, *Szamosi Soós* Vilmos három karakterben erősen fogott, kitünően mintázott mellszobrot állított ki, *Markup* Bélának egy márvány feje vonja magára a figyelmet, *Betlen* Gyula, *Gosztonyi* Alice művei kérnek még részt a szobrászok sikeréből. A festmények között *Brüll* Aladár két finom és érdekes portréja tünik fel. *Szabó* Béla Leó Ruprecht Alfonzról festett portréja markáns és hatásos. *Udvary* Pált, a nagytehetségű fiatal festőt nem találjuk a maga útján. Ösztönszerűen, még a tájképeken is keresi a kompoziciós hatásokat. Meggyőződésünk szerint az is az ő zsánere. Erős rajztehetségének és színkultúrájának kedvező területe a figurális. Portréban és kompozicióban kellene keresnie nem mindennapi tehetségének érvényesülését. *Vigh* Bertalan Vikár Béláról készített egy érdekes portrét. *Mikola* András, a nagybányai iskola egyik reprezentánsa két markáns tájképet küldött ide. *Gimes* Lajos és *Csapó* Jenő képei, Rottmann Mozart portréja nívós munka. *Kunffy* Lajos erős plein air képei meglepően jók.

IV.

A szobor csarnokot ditrói *Siklódy* Lőrinc művei uralják. A IV. Károly király emlékére Tihanyban felállított Golgotha, Krisztusnak és a két latornak keresztre feszített alakja és a tihanyi Kálvária 14 domborműve, a stáció 14 állomása betöltik a termet az emberiség nagy tragédiájának emlékével. Siklódy Lőrinc szép munkát végzett, sikerrel birkózott meg a nagy feladattal. Illyefalvi *Lőte* Éva édesatyja mellszobrát állította ki bizonyítékul a művésznő erős karakterérzésének. *Horváth* Béla síremléke szépen mintázott, poétikus hatású. *Somló* Sári 1919 c. férfiaktja szerencsésen egyesíti a gondolati elemet a mintázás erejével. *Farkas* Béla női aktja ezen a tárlaton a legszebben és leglendületesebben mintázott akt. *Rónay* Kázmér egy erősen karakteres portét mintázott meg bronzban. *Tokody* Gyula jóízű, tehet-

séges zsánerszobrásznak bizonyul, mellette ugyanezeket az erényeket képviseli *Cs. Szamosi* Imre is. Az üvegszekrény kisplasztikái közül *Lux* Elek, *Martinelly* Jenő, *Cserhalmi* Jenő, *Szamosi* Imre, *Maugsch* Gyula és *Andrejka* József művei kvalitásosak. *Kalotai Kreipel* Ottó, Z. *Teleky* Mária, *Sóvári* János, *Kaszab* Károly, *Lukács* Irén, *Dull* Lajos, *Nemes* György és *Hadzsi* Duci szobrai érdemelnek elismerést.

V—IX.

Az *ötödik* terem vezető értékei *Brüll* Aladár, *Kövér* Gyula, *Edvi Illés* Aladárné, *Kampis* János, *Istókovits* Kálmán, *Szász* István portréi és *Neógrády* Antal. *Mészárosné* Kisfaludy Mária, *Mikola* András tájképei. *Basilides* Sándor Vontató hajók c. képe finom tónusú. *Gál* János párisi képe hangulatos.

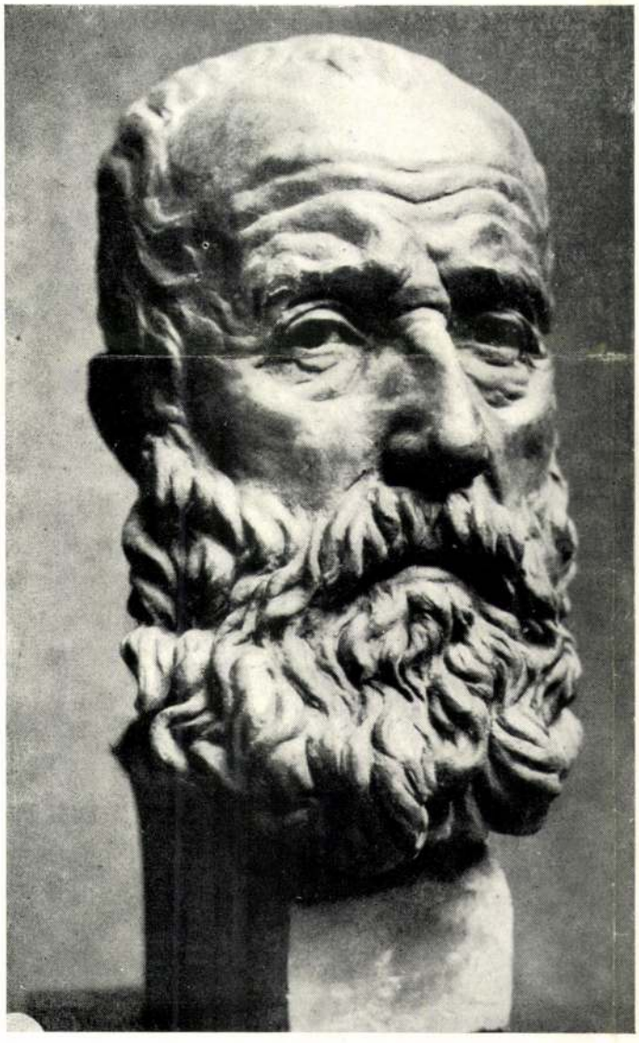

Gr. Z. TELEKI MÁRIA: TANULMÁNYFEJ
A Műcsarnok Téli Tárlatáról

A *hatodik* teremben *Gulyás* Sándornak van egy színben szépen komponált tájképe. Eölvedi *Gachal* József falusi képei erőteljesek, jól komponáltak. Gy. *Sándor* József ezúttal is bizonyságát nyujtja mindig artisztikus látású, finom művészetének.

A *hetedik* teremben találkozunk *Zombory* Lajos két remek genre jelenetével és Gy. *Sándor* József Prága télen c. klasszikus képével. A művésznek különösen kedves témája a hó. Láttunk is már tőle néhány remekbe készült havas képet. Ez a mostani legjobb képei közé tartozik. *Rökk* Károly havas képe is finom megfigyelés, erős tónusérzék eredménye. *Márton* Ferenc tenyérnyi képein rajztudásának bravuros erejét csillogtatja. *Ungváry* Sándor apró vízfestményei a komponáló erő ízes mutatványai. *Dietrich* Adolf tengerképei a művészi átélés intenzitásával hatnak. *Rakssányi* Dezső templomi képe az interieur képek egyik legszebb példája. Áhítat és derű sugárzik a falakon, a belopózó napfény aranyos nyomain. Rakssányi kiváló értője a festés technikáinak és ez meglátszik ezen az interieurjén, valamint anyagszerű, színhangulatokat variáló fölényes erejű csendéletein. *Komáromi Kacz* Endréné virágcsendéletei kissé konvencionálisak ugyan, de szépek és jól készítettek.

A *nyolcadik* termet *Edvi* Illés Aladár kis képei és *Pállya* Celesztin tenyérnyi vászna díszítik. *Tury* Gyula, *Spányik* Cornél, *Kézdi Kovács* László, *Juszkó* Béla, *Lengyel-Reinfuss* Ede mind megállapodott, nevük tekintélyét megalapított mesterek, akik ezúttal is színvonalukon szerepelnek. *Uitz* János, *Vitéz* Mátyás, R. *Istvánffy* Gabriella, *Szapudi-Laendler* István és *Major* Jenő képei méltóak a följegyzésre. A *kilencedik* teremben sorakoznak fel *Komáromi-Kacz* Endre portréi. Ezek a nőportrék kifogástalanok, sőt szépek, csak kár, hogy mindig ugyanazok. Valami sablon kezd úrrá lenni ezeken a képeken. Nem vitatjuk el Komáromi Kacz Endrétől a festői tehetséget, csak szeretnénk, ha több eredetiséget, a látásnak nagyobb frisseségét és a színek több változatosságát érvényesítené portréiban. *Kemény* Nándor egy érdekes fakturájú, szép tájképpel szerepel, *Wágner* Géza balaton képei ezúttal mintha frissebbek lennének, *Szabó* Béla Leó téli tájképe jó. *Markup* Béla néhai Glück Frigyesről mintázott szobra a mesternek egyik legjobb portréja.

X—XII.

Gr. Andrássy Géza frappáns Tengerszem c. képe, csallóközi *Farkas* Lőrinc egy poétikus hangulatú tájképe, *Neógrády* László Uray Tivadarról festett kosztümös portréja, *Darvassy* István széles ecsethúzású tájképe és *Kolár* Nándorné csendélete erősségei *a X. teremnek*, melynek kiállítói közül *Éber* Sándor, *Pádua* Kálmán, *Oláh* Sándor, *Foerstner* Dénes, *Náray* Aurél, *Clauder* Margit, *Papp* Domokos, *Kümmerle* Pál, *Somogyi* István, *Sashegyi* Kálmán érdemlik ki elismerésünket.

Képzőművészet
1932. 46. sz.

Karlovszkyban tetőzik. *Szüle* Péter ismét egy olyan sorozattal szerepel, amelyik tanuságot tesz elvitathatlan tehetsége mellett. Nem kétséges, hogy ezekben a nehéz időkben kerül ki a művészek kezei közül olyan munka is, amelyiket jobb időkben a műteremsarokban hagynak, az ilyen könnyűkezű munkák azonban nem homályosíthatják el egy akkora tehetség hírnevét, mint Szüle Péter. Búsúlója, vagy Utolsó garas c. képe rendületlenül bizonyítják, hogy Szüle Péternek külön, magas helye van a magyar pikturában. *Burghardt* Rezső ugyanígy kivételes talentuma pikturánknak, azzal a hozzáadással, hogy ő a szigorú művészek közé tartozik. Szigorú a művészetére. Burghardt Rezső nem ad ki a kezéből valamit, amit száz százalékig meg nem csinált. Brilliáns tájképei ezúttal is remekbe készültek. A nagy tableaukon a legkisebb részlet is precizen keresztülvitt megoldás, annak ellenére, hogy az egész egy szenvedélyes temperamentum egyetlen hatalmas lendületének látszik. Az első terem a napi átlagon felül emelkedő terméséhez tartozik *Benkhardt* Ágost Modellek a kertben c. nagy képe is, melyen a színfoltok nem öncélúak, nem a dekorációért virítanak, hanem egy színes, meleg hangulat szervesen illeszkedő tényezői. A kép felületének ez az a dekoratív célkitűzésű betöltése, amelyik ellen senkinek sem lehet ellenvetése, mert ez a kép túl az elméleti elgondolásokon életszagú, művészettel és egyéniséggel tele. *Bosznay* István két mély akkordú szép tájképe, *Nádler* Róbert friss abbáziai vászna, *Szabó* Dezső és *Horváth* Béla egy-egy hangulatos szép vászna emelkednek még ki a festmények közül. *Mihalovits* Miklós aktjai teatrálisak, már elkoptatott festői frázisok újra melegítései. *Kukán* Géza portréin előnyösen érvényesül Karlovszky hatása. A plasztikát *Mátray* Lajos egy finom vonalú aktja, illyefalvi *Lőte* Éva lendületes figurája és *Z. Teleki* Mária egy szobrászi tartalomban gazdag tanulmányfeje képviselik.

II.

Ennek a teremnek szenzációja *Katona* Nándor két tiszta poézist, költői rajongást lehelő tátrai képe. Az utóbbi esztendőkben a magyar tájképfestészetnek ez a nagy mestere szinte teljesen visszavonult a kiállításoktól, annál nagyobb erővel hat most az a meglepetés, melyet két tökéletes képével ér el. Örömmel állapítjuk meg, hogy Katona Nándor költői lelkének teremtő ereje ma is ugyanazzal a meleg lélekkel dobog a természet kebelén, mint sikereinek tetőpontján. Az az áhítat, amivel a természethez közeledik, ma is ugyanaz a fiatalos rajongás és tiszta költészet. Egy sötét tónusú és egy világos tónusú tátrai képet állított ki, mind a kettőben nemcsak a Tátrának sokszínű, sok tónusú, de azonos lelke, — hanem a művésznek is ezer formán keresztül is azonosan megnyilatkozó varázsereje érvényesül. *Prohászka* József ezúttal is két pompás portréval szerepel. A Feketeruhás nő képén ugyanaz az ösztönös tehetség érvényesül, mint a zöld tónusban tartott női portrén, melynek nagy tudása, művészi látású érdekessége frappirozza a nézőt. *Szánthó* Mária aktjának világító bőre mesterien finom, *Krusnyák* Károly Bibliás asszonya komoly, művészi elmélyedés eredménye, *Dolányi Benczur* Ida virágcsendéletei meghaladják a szokványos csendéletnívót. *Aradi Edvi* Illés, *Győrffy* István, *Háry* Gyula, *Czencz* János, *Gaál* Ferenc, *Visky* János, *Horváth* Béla, *Szlányi* Lajos, eölvedi *Gachal* József adják meg a terem nívóját. Plasztikában *Sződy* Szilárdnak Ripka Ferenc főpolgármesterről készített bronza és *Schrotta* Frigyes életnagyságú kedves vonalú aktja emelkedik ki.

III.

Ebben a teremben a szobrok veszik át a vezető szerepet. *Lux* Elek elsőrangú mellszobrot készített dr. Némethy Károlyról, *Zala* György és *Siklódy* Lőrincnek Ludwig Gyula tábornok mellszobrával van megérdemelt sikerük, *Szamosi Soós* Vilmos három karakterben erősen fogott, kitünően mintázott mellszobrot állított ki, *Markup* Bélának egy márvány feje vonja magára a figyelmet, *Betlen* Gyula, *Gosztonyi* Alice művei kérnek még részt a szobrászok sikeréből. A festmények között *Brüll* Aladár két finom és érdekes portréja tünik fel. *Szabó* Béla Leó Ruprecht Alfonzról festett portréja markáns és hatásos. *Udvary* Pált, a nagytehetségű fiatal festőt nem találjuk a maga útján. Ösztönszerűen, még a tájképeken is keresi a kompoziciós hatásokat. Meggyőződésünk szerint az is az ő zsánere. Erős rajztehetségének és színkultúrájának kedvező területe a figurális. Portréban és kompozicióban kellene keresnie nem mindennapi tehetségének érvényesülését. *Vigh* Bertalan Vikár Béláról készített egy érdekes portrét. *Mikola* András, a nagybányai iskola egyik reprezentánsa két markáns tájképet küldött ide. *Gimes* Lajos és *Csapó* Jenő képei, Rottmann Mozart portréja nívós munka. *Kunffy* Lajos erős plein air képei meglepően jók.

IV.

A szobor csarnokot ditrói *Siklódy* Lőrinc művei uralják. A IV. Károly király emlékére Tihanyban felállított Golgotha, Krisztusnak és a két latornak keresztre feszített alakja és a tihanyi Kálvária 14 domborműve, a stáció 14 állomása betöltik a termet az emberiség nagy tragédiájának emlékével. Siklódy Lőrinc szép munkát végzett, sikerrel birkózott meg a nagy feladattal. Illyefalvi *Lőte* Éva édesatyja mellszobrát állította ki bizonyítékul a művésznő erős karakterérzésének. *Horváth* Béla síremléke szépen mintázott, poétikus hatású. *Somló* Sári 1919 c. férfiaktja szerencsésen egyesíti a gondolati elemet a mintázás erejével. *Farkas* Béla női aktja ezen a tárlaton a legszebben és leglendületesebben mintázott akt. *Rónay* Kázmér egy erősen karakteres portét mintázott meg bronzban. *Tokody* Gyula jóízű, tehet-

Teleki Mihály arczképe és névaláírása.

Festője ismeretlen M. 27
a Marosvásárhelyi Teleki-könyvtárban

Om I.

Miklós, ki 1686-ban Buda alatt harczolt, meg tudta győzni, hogy tennie kell valamit hazájáért. XIV. Lajos emberei akkor, a spanyol örökösödési bonyodalmak küszöbén, mindenfelé jártak-keltek, hogy szövetségeseket keressenek a Habsburg-ház ellen Magyarhonban is, a melyet már a vasvári béke óta a franczia király mindig elég sikerrel ámított. Rákóczy levelezni kezdett a királylyal, de elárulták, elfogták (1701 április 18) s Német-Újhelyre vitték abba a börtönbe, melyben Zrinyi Péter szenvedett; de ő megszökött (1701 november 7) és Lengyelországba menekült, a hol már Bercsényit is ott találta. Mikor 1703 tavaszán a felső-tiszai, szatmári, szabolcsi, beregi, adóval túlterhelt, elkeseredett nép fegyvert fogott: egy kis csapattal bejött, és kitűzte a Rákóczy-zászlót. Nem sokára hozzá csatlakoztak a tiszai részeken Sennyey István, később kanczellárja, Károlyi Sándor, szatmármegyei főispán, eleinte ellenfele, ki az első kurucz csapatot szétverte, és Andrássy György, annak sógora, a monoki Andrássy-ágnak ős atyja. Később állottak hozzá császári tisztek is, kik előbb ellene harczoltak, mint gr. Forgách Simon vezérőrnagy, a mai 3. huszárezred első tulajdonosa, Esterházy Antal ezredes, a nádor unokaöcscse, és Bottyán János, a „vak Bottyán", huszárezredes, ki még 1703 nov. 15-én Zólyom alatt, a kurucz Ocskay Lászlóval hadaik színe előtt valódi homéri párbajt vívott, melyben Ocskay Bottyánt oldalba, Bottyán a kuruczot mellbe lőtte s mind a kettő sulyosan megsebesülve, lováról lehanyatlott, a hadak összecsapása pedig a kuruczok diadalával végződött. Nem múlt el egy év, és az ország legnagyobb része Rákóczyt uralta. Seregei Morvát, Ausztriát pusztították. Károlyi Sándor a bécsi Stubenthorig lovagolt, és kuruczai a császári mulatóhelyen, a „Neugebäude"-ban, Lipót állatkertjét elpusztították, vadászó leopardjait lelődözték, és bőrüket kaczagányul felkötötték (1704 június 9). Csak a déli részeken lakó ráczok kezdtek, folytattak, gyakran vesztükre, gyilkos harczot a kuruczokkal; a horvátok hívek maradtak a királyhoz, bár Rákóczy, anyjára hivatkozva, „ki után ő is horvát vér", fegyverre szólítá őket a „közös szabadság érdekében", és nehány vár és város, mint Pozsony, Sopron, Buda, Nagy-Szeben maradt meg mindvégig a császár és király birtokában.

A kuruczok a szécsényi gyülésen, melyet eleinte Pest mellé, a Rákosra terveztek, szervezték magukat (1705 szept. 16). E gyülésen több főpap — köztük csak egy megyés püspök, az egri, Telekessy István — több főúr, a dunáninneni és tiszai megyék, több szab. kir. város lengyel módra „confoederatiót" kötöttek, rendes kormánytanácsot állítottak és Rákóczyt a

A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1937—38. tanévi Rector Magnificusa

Dr. gróf Teleki Pál.

József nádor 1937/38.

Teleki Pál gróf

Bizottság, a Gazdasági Szaktanárképző Intézet igazgatótanácsa és a Biztosítási Szaktanács tagja, a Magyar Biztosítástudományi Szemle főszerkesztője, a Magyar Biztosítástudományi Társaság főtitkára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1940. január 24-én. *Budatétény, Kossuth-utca 24.* Távbeszélő a lakáson: 269—844, a tanszéken: 187—275.

KÖZIGAZGATÁSI OSZTÁLY.

Heller Farkas dr., államtudományi doktor, a nemzetgazdaságtan és pénzügytan ny. r. tanára, az alkalmazott közgazdaságtan és szociálpolitika volt ny. rk. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem gépészmérnöki osztályának az 1927/28—1928/29. tanévekben, közgazdasági osztályának pedig az 1920/21—1922/23., valamint az 1925/26—1926/27. tanévekben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műegyetem közgazdaságtudományi karának az 1934/35. tanévben volt dékánja, a Ferenc József-rend lovagja, a Corvin-koszorú, a II. osztályú Magyar Érdemkereszt és a Signum Laudis tulajdonosa, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, az Országos Kartellbizottság elnöke, az Országos Ösztöndíjtanács alelnöke, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Közoktatási Tanács, az Országos Statisztikai Tanács, a Biztosítási Szaktanács, az Országos M. Kir. Gazdasági Szaktanárvizsgáló Bizottság és a Gazdasági Szaktanárképző Intézet igazgatótanácsának tagja, a Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Kultur levelező tagja, a Közgazdasági Szemle szerkesztője, a Magyar Társadalomtudományi Társulat és a Debreceni gróf Tisza István Tudományos Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Közgazdasági Társaság alelnöke. Műegyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1914. február 27-én, műegyetemi nyilvános rendes tanárrá 1917. január 30-án. *XI., Albert-utca 33.* Távbeszélő a tanszéken: 259—641.

Gróf Teleki Pál dr. (széki), államtudományi doktor, m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, volt m. kir. külügy-, valamint vallás- és közoktatásügyi miniszter, a new-yorki Columbia-egyetem és a szegedi M. Kir. Ferenc József-Tudományegyetem honoris causa doktora, a gazdasági földrajz ny. r. tanára, a Kir. M. Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Karnak az 1922/23., 1929/30. és 1931/32. tanévekben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1937/38. tanévben volt rektora, a Magyar Tudományos Akadémia igazgató és tiszteleti tagja, a külföldi magyar intézetek kuratóriumának elnöke, az Országos Természettudományi Tanács és az Országos M. Kir. Gazdasági Szaktanárvizsgáló Bizottság, valamint a Gazdasági Szaktanárképző Intézet igazgatótanácsának tagja, a Báró Eötvös József-Kollégium kurátora, a Magyar Földrajzi Társaság alelnöke, az Akadémia keleti bizottságának előadója, a Kőrösi Csoma-Társaság elnöke, a Szellemi Együttműködés

Józsefnádor tájék 1940/41

Nemzetközi Bizottságának tagja. Egyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1919. december 30-án. A tanszékre való visszalépés joga fenntartva (l. 25700/1938. sz. vkm. rendelet). *V., József-tér 7.* Távbeszélő a tanszéken: 183—377.

Bud János dr., államtudományi doktor, m. kir. titkos tanácsos, a gazdaságpolitika ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem közgazdasági osztályának az 1933/34. tanévben volt dékánja, volt m. kir. közélelmezési, pénzügyi, közgazdasági és kereskedelemügyi miniszter, tudományegyetemi c. rk. tanár, volt országgyülési képviselő, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos M. Kir. Gazdasági Szaktanárvizsgáló Bizottság, az Országos Közlekedési Bizottság, az Országos Iparügyi Tanács alelnöke, ugyane Tanács energiagazdasági szakosztályának elnöke, az Országos Statisztikai Tanács, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottság és az Energia-Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának tagja, a Magyar Közgazdasági Társaság igazgatóválasztmányi tagja, a Magyar Jogász-Egylet választmányi tagja, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara pénzügyi bizottságának elnöke, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület adó- és pénzügyi bizottságának elnöke, az I. o. Magyar Érdemkereszt, a teljes elismerés, a II. o. polgári hadi érdemkereszt, a háborús emlékérem, a görög Phoenix-rend és az olasz nagykoronarend tulajdonosa. Műegyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1920. június 18-án; m. kir. közélelmezési miniszterré kineveztetett 1922. október 17-én, m. kir. pénzügyminiszterré 1924. november 15-én; m. kir. közgazdasági miniszterré 1928. október 5-én; m. kir. kereskedelemügyi miniszterré kineveztetett 1929. augusztus 31-én. Tanszékét újból elfoglalta 1931. szeptember 8-án. *X., Orczy-út 21.* Távbeszélő a lakáson: 330—938, a tanszéken: 259—656.

Laky Dezső dr. (alistáli), államtudományi doktor, az alkalmazott közgazdaságtan és statisztika ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem közgazdasági osztályának az 1927/28—1929/30. tanévekben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műegyetem közgazdaságtudományi karának az 1936/37. tanévben volt dékánja, országgyülési képviselő, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Institut International de Statistique tagja, az Iparosok Országos Központi Szövetkezetének elnöke, a Szénbányákat a Szénadó Szempontjából Osztályba Sorozó Bizottság elnöke, a minisztérium által szervezett Gazdasági Tanács tagja, az Országos Felsőoktatási Tanács és az Országos Testnevelési Tanács tagja, a Biztosítási Szaktanács tagja, a M. Kir. Kúria körében szervezett kartell-bíróság ülnök-tagja, az Országos Társadalombiztosítási Szakvizsgabizottság elnöke, a Hites Könyvszakértőket Vizsgáló Bizottság, az Egységes Gyakorlati Közigazgatási Vizsgálati Bizottság, az Országos M. Kir. Gazdasági Szaktanárvizsgáló Bizottság, a Magyar Statisztikai Társaság, a Magyar Közgazdasági Társaság és a Magyar Társadalomtudományi Társulat választmányi tagja, az előbb pozsonyi M. Kir. Erzsébet-Tudományegyetem jog- és államtudományi karán a „Népességi statisztika“

MAGYAR SZEMLE

1941 MÁJUS

XL. KÖTET 5. (165.) SZÁM

TELEKI PÁL

A HÉTKÖZNAPI MUNKA HŐSÉNEK nevezhetnők. A hétköznapi munkáénak, ami a legnehezebb munka és lassan hoz, sokszor észrevétlenül, eredményt. Mert az a munka, amit Teleki Pál a nyilvánosság előtt végzett s amelyhez korszakokra szóló nagy sikerek fűződtek, az ő élete munkájának csak kicsiny kis töredéke. Halála pedig arra int, hogy élete munkásságában ne a sikereket nézzük. Annak a rettenetes éjszakának utolsó és legfőbb tanítása az, hogy ne veszítsük el a szemmértéket és ne essünk áldozataivá a könnyed és lelkiismeretlen ítéleteknek. Csak az a maradandó, amit verejtékkel, küzdelemmel építünk magunknak s amiért mindig készek vagyunk a legnagyobb áldozatot meghozni. Ami pedig érvényes az egyéni építésre és sorsra, az sokszorosan érvényes a nemzet sorsának alakításánál. A magyar nemzet nagy próbatétel előtt áll — ezt hirdette —, előtte áll és jövő magatartása fogja eldönteni, hogy megérdemli-e a boldogabb jövőt? Tudta és hirdette, hogy ez a boldogabb jövő nem intézkedések, törvények, írásos reformok nyomán fog ránk köszönteni, hanem egyesegyedül saját belső átalakulásunk, lelki megerősödésünk, jobbá, nemesebbé, igazabbá, vezetésre éretté és méltóvá fejlődésünk következménye lehet.

Ennek a belső átalakulásnak, megigazulásnak munkálására fordította hétköznapjait egy életen át szakadatlanul, pihenés nélkül, a lassú eredményektől vagy eredménytelenségtől vissza nem riadva, elkedvetlenítő akadályok, közöny, gáncsok közt roppant energiával és leleményességgel új és új utakat, eszközöket keresve. Mindenki elhiheti e sorok írójának, aki közel állt hozzá, hogy ezekhez a küzdelmekhez sokkal nagyobb hősiesség, kitartás kellett, mint a nyilvánosság porondján folytatott harcaihoz. Az évtizedekre nyúló hétköznapok idegölő próbálkozásaihoz csak azok a belső vívódások hasonlíthatók, amelyek az utolsó két év alatt, a külső eseményektől szinte függetlenül, lelkében dúltak.

Ne csodálkozzék senki azon, hogy a külső eseményektől szinte függetlennek mondom ezeket a belső vívódásokat. Azokban a politikai vagy nem politikai kérdésekben, amelyek eléje, mint az ország felelős vezetője elé kerültek, ő mindig nyugodt biztonsággal és határozottsággal döntött. Habozás, kétkedés, halogatás nála szinte ismeretlen fogalmak voltak. Gondolkodott és döntött. A gondolkodáshoz néha időt kért magának, de ez nem volt halogatás, sem habozás, hanem fontos döntésekhez természetszerűen szükséges megfontolás. Gondol-

kodni pedig a legnehezebb pillanatokban is nyugodtan, józanul, minden érzelmi felindulás nélkül tudott. Aki sűrűbben érintkezett vele mint politikussal és államférfival, de nem ismerte benne a külvilág elől gondosan rejtegetett embert, az értetlenül áll élete befejezése előtt. Hiszen maga volt mindig a megtestesült nyugalom, szenvtelen józanság és veszélyes helyzetekben is meg-megcsillant magatartásában, szavaiban a minden földi bajon felülemelkedni tudó bölcs derű. Ami nyugtalanította őt s ami életének a mi szemünkben tragikus befejezéséhez vezetett, az távol napi eseményektől, a nemzet egyetemes értéke és életrevalósága feletti töprengés és sokszor kétkedés volt.

Ami őt elkeserítette, bosszantotta, idegesítette, legtöbbször nem ez vagy az a „nagy horderejű" bel- vagy külpolitikai probléma volt, hanem olyan dolgok, amelyek nap mint nap előfordulnak s más vezetőket rendszerint hidegen hagynak. Embereknek egymás elleni áskálódása, modortalan tülekedése, hízelgés, szolgalelkűség, saját személyüknek előtérbe tolása, egyéni érdekeknek a köz rovására való érvényesítése, a vezetők kasztszerű elzárkózása a vezetettektől, az államigazgatásnak rideg papirosszabályok szerinti vitele az érdekeltek változó és sokféle érdekeire való tekintet nélkül, a felelősséggel járó cselekvéstől való iszonyodás, a jóra való restség, mely mindig talál paragrafust arra, hogy tétlen maradjon és tétlenségét indokolja. Folytassam-e e beteges tünetek felsorolását, amelyekkel minden vezető helyen levő ember számtalanszor találkozik s amelyek sokszor annyira „természetes jelenségek", hogy elkövetőik még kendőzésüket is feleslegesnek tartják?

Teleki Pál tudta, hogy ezek a hibák sokkal mélyebb sebeket rágnak a magyar fán, mint azok a hibák vagy mulasztások, amelyeket taktikai téren a politikusok elkövetnek. Neki küldetése volt, így érezte, hogy ezek ellen a belső „kis" bajok ellen küzdjön, amelyeket ő nagy bajoknak látott, olyan bajoknak, melyek a nemzetet teljes pusztulásba viszik. Azért reagált gyorsan, érzékenyen, idegesen ezekre a jelenségekre s bizony a miniszterelnöki poszton volt alkalma sűrűn ilyesfélékre reagálni.

Töprengett más dolgokban, fontos politikai kérdésekben is. Természete volt, hogy nem szeretett elsietni semmit — bár gyorsabban dolgozni, tájékozódni embert nem láttam mást —, szerette megvárni a dolgok fejlődését, megfigyelni a fejlődés természetes irányait, hogy aztán csak az utat egyengesse s a nehéz pontokon segítse át a dolgokat mesterséges beavatkozással. Gondolkodó lény volt, tehát töprengett is az eseményeken, kereste mindig a mélyen fekvő indító okokat, a belső rúgókat. Nehéz dolgokban meghallgatott másokat és a józan, elfogultság nélküli véleményre sokat adott. Szellemes megjegyzésekkel, eredeti, a dolgok mélyére tapintó ötletekkel mindig lehetett rá hatni. De dönteni végül mindig a maga esze szerint döntött és bízott magában és döntései helyességében. Azok, akik túlságosan hangsúlyozzák töprengő, vívódó természetét és lelkiismeretfurdalásokkal teli életét, inkább utolsó tragikus tettére keresnek önmagukban indokolást, semmint a vele való érintkezésben szerzett tényleges tapasztalataikra támaszkodnak.

1.

REKTORI BESZÁMOLÓ BESZÉD AZ 1937/38. TANÉVRŐL.

TARTOTTA: DR. SZABÓ GUSZTÁV PROREKTOR.

Királyi Fenség!
Tekintetes Műegyetemi Tanács!
Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Hódoló tisztelettel üdvözlöm *dr. József kir. herceg*, tábornagy Úr Ő Fenségét, mély tisztelettel üdvözlöm a magy. kir. kormány tagját, Bornemisza Géza Őnagyméltóságát és a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr képviseletében megjelent *dr. Szily Kálmán* államtitkár úr Őnagyméltóságát. Tisztelettel köszöntöm a testvéregyetemek és főiskolák küldöttségeit, Budapest székesfőváros és a többi hatóságoknak, a Tudományos Akadémiának és a különböző tudományos és társadalmi egyesületeknek képviselőit s melegen üdvözlöm minden kedves vendégünket.

Szeretettel köszöntöm professzor-társaimat és műegyetemünk ifjúságát s a mai ünnepi közgyűlést megnyitom.

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Elsősorban szükségesnek tartom bejelenteni, hogy a műegyetem mult tanévi rektora, dr. gróf Teleki Pál — akit a Kormányzó Úr Ő Főméltósága a folyó évi május hó 12-én m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterré nevezett ki — a rektori tisztségről lemondván, a műegyetemi tanács a Szervezeti Szabályzat megfelelő rendelkezéseinek az alkalmazásával, a rektori teendőknek az 1937/38. tanév hátralévő részében való ellátásával engem, mint a mult tanév prorektorát bízott meg, egyúttal pedig úgy határozott hogy a folyó tanévi prorektor megválasztása iránt az 1938/39. tanévi I. félévi előadások megkezdése előtt fog intézkedni.

József nádor 1937/38. 1.

Minthogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a műegyetemi tanácsnak ezt a határozatát jóváhagyólag tudomásul vette és megerősítette, természetszerűleg a mult tanévről szóló rektori beszámoló elkészítése is az én kötelességemmé vált.

Mielőtt azonban rátérnék mai beszédem tulajdonképpeni tárgyára s ismertetném a mult tanév jelentősebb eseményeit, meg kell említenem, hogy — bár országos szempontból örömmel fogadtuk dr. gróf Teleki Pálnak ismét kormányzati teendőkkel történt megbizatását — tőle, mint tanártól és a műegyetem rektorától mégis fájdalommal váltunk el.

A hazai oktatásügy azáltal, hogy irányítása ő reá bizatott, igen sokat nyert, a műegyetem tervbe vett fejlesztését illetően pedig az ő államférfiúi működése — reméljük és hisszük — a legszebb eredményeket fogja megteremni.

Ezekbe az eredményekbe vetett reménységeink vigasztaltak csak meg bennünket dr. gróf Teleki Pálnak, mint tanárnak és rektornak a katedrájától és a rektori székétől történt eltávozása felett érzett szomorúságunkban, mert hiszen az igaz szeretet és meleg ragaszkodás szoros kötelékei fűzik őt is a műegyetemhez, amelynek az igazgatását majdnem egy egész tanéven át ritka bölcsességgel és a legszebb sikerrel irányította s ez idő alatt olyan kiváló egyéni tulajdonságokról tett ismételten tanubizonyságot, amelyekért mindig csak a legnagyobb elismeréssel és hálával fogunk rektorságára emlékezni.

Nem jelenhetett meg mai ünnepi közgyűlésünkön, mert a magyar királyi kormány bizalma oda küldte őt, ahova ma minden magyar figyelme irányul. Életének legszebb és legnehezebb feladatát, nemzeti érdekünk védelmét látja el a mai napon — Magyarország patronájának, Magyarország Nagyasszonyának napján — megindúló határmegállapító tárgyalásokon Komáromban.

A nemzeti imádsággal, a magyar Hiszekeggyel kezdtük mai ünnepünket és fohászunk odaszállott azzal a kívánsággal, hogy a magyarok Istenének áldása kísérje működését.

Örömmel jelentem, hogy a Kormányzó Úr Ő Főméltósága az 1938. évi július hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával, a m. kir. miniszterelnöknek a műegyetem Közgazdaságtudományi Kara javaslata alapján tett előterjesztésére megengedte, hogy dr. gróf Teleki Pál részére a vallás- és közoktatásügyi miniszteri

állásától való megválása esetére, a műegyetem közigazgatási osztályához tartozó gazdasági-földrajzi tanszék, amelyet dr. gróf Teleki Pál miniszterré történt kinevezéséig, mint egyetemi ny. r. tanár töltött be, néki fenntartassék.

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Az elmult 1937/38. tanévnek azokról az eseményeiről, amelyek a műegyetem működése szempontjából jelentőséggel bírnak és amelyekről a műegyetemi szervezeti szabályzat rendelkezése szerint a tanév végén jelentést kell tenni, a következőkben számolok be.

Mint a műegyetemen folyó műszaki és gazdaságtudományi felsőoktatás további fejlődése szempontjából legfontosabb eseményről, elsősorban azokról az új tanári kinevezésekről emlékezem meg, amelyekkel a műegyetemnek három megüresedett, illetőleg két új tanszéke töltetett be.

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága ugyanis a folyó évi július hó 28-án kelt legfelsőbb elhatározásával a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a műegyetemi tanács javaslata alapján tett előterjesztésére dr. Bay Zoltán volt egyetemi nyilvános rendes tanárt, az Egyesült Izzólámpagyár és Villamossági Részvénytársaság kutató laboratóriumának igazgatóját a gépészmérnöki osztály atomfizikai tanszékére és dr. Osztrovszky Antal műegyetemi magántanár, kísérletügyi igazgatót, a mezőgazdasági osztály gazdasági ipari tanszékére egyetemi nyilvános rendes tanárrá, valamint dr. Kotsis Endre műegyetemi magántanár, meghívott előadót a mérnöki osztály magasépítéstani tanszékére, dr. Náray-Szabó István egyetemi magántanárt, a szegedi báró Eötvös Lóránd Kollégium megbízott igazgatóját a vegyészmérnöki osztály kémiai fizikai tanszékére, végül dr. Csürös Zoltán műegyetemi magántanár, adjunktust a vegyészmérnöki osztály textilkémiai tanszékére egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá nevezte ki.

Tanári és tudományos kutató munkásságukat, amelyet a most kezdődő tanévtől fogva a műegyetem egy-egy tanszékének keretében fognak kifejteni, kísérje sok szerencse és teljes siker, hogy tehetségük és fáradozásuk a műegyetemnek dicsőséget, a tudománynak és hazánk műszaki, valamint gazdasági fejlődésének pedig gazdag áldást teremjen.

Ezekkel az új tanári kinevezésekkel kapcsolatban örömmel teszek jelentést a műegyetem tanári karában az elmult tanévben történt következő előléptetésről is.

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága az előbb említett új tanári kinevezésekkel egyidőben kelt legfelsőbb elhatározásával a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a műegyetemi tanács javaslata alapján tett előterjesztésére Sébor János egyetemi nyilvános rendkívüli tanárt, a műegyetem erdőmérnöki osztályához tartozó erdészeti földméréstani tanszék vezetőjét egyetemi nyilvános rendes tanárrá nevezte ki.

De ugyanakkor, amikor a műegyetemnek még mindig nem teljes tanári testülete ilyen örvendetes és szerencsés módon meggyarapodott, egyik kiváló tanártársunk kivált közülünk, mert a Kormányzó Úr Ő Főméltósága dr. Nizsalovszky Endre egyetemi ny. r. tanárt, a műegyetem közgazdasági és kereskedelmi osztályához tartozó magánjogi, valamint kereskedelmi és váltójogi tanszék vezetőjét, a kir. m. Pázmány Péter-tudományegyetem jog- és államtudományi karán a magyar polgári törvénykezési jogi tanszék tanárává nevezte ki.

Bár a legőszintébb sajnálattal válunk meg dr. Nizsalovszky Endrétől, a szeretett kedves baráttól és a műegyetem kiváló tanárától, mégis tudjuk azt, hogy mind a hazai felsőoktatás, mind pedig a magyar jogtudomány fejlesztését dr. Nizsalovszky Endre új tanszékén is éppen olyan hivatottan, lelkes buzgalommal és eredményesen mozdíthatja majd elő, mint ahogy eddig is a műegyetem kötelékében tette.

Hálás elismeréssel jegyezzük fel a műegyetem évkönyveiben dr. Nizsalovszky Endre műegyetemi tanári munkásságának az emlékét és a legteljesebb megelégedéssel állapítjuk meg, hogy a műegyetemi oktatás fejlesztése és minél eredményesebbé tétele érdekében dr. Nizsalovszky Endre is a legszebb sikerrel és eredménnyel működött közre négy tanéven át.

Örömmel számolok be arról is, hogy az elmult tanév folyamán a Kormányzó Úr Ő Főméltósága dr. Szily Kálmán m. kir. titkos tanácsos, államtitkár, műegyetemi ny. r. tanárt kiváló odaadással teljesített értékes szolgálata elismeréséül az I. osztályú Magyar Érdemrenddel, továbbá dr. Nizsalovszky Endre egyetemi ny. r. tanárt, még mint a műegyetem közgazdasági és kereskedelmi osztályához tartozó magánjogi, valamint kereskedelmi és váltójogi tanszék vezetőjét a földmívelésügyi mi-

Ugyanilyen túlzás „törékeny", „beteges" testről beszélni. Kistermetű, szikár ember volt és súlyos orvosi műtéteken esett át, de szívós és kemény maradt. Fizikumát céltudatosan edzette, igen egészséges életet élt, különös gondot fordított arra, hogy izmai és idegei mindig rendben legyenek. Második miniszterelnöksége idején, nehéz napokban sokszor hangsúlyozta, hogy neki kötelessége a magyar miniszterelnök testi kondíciójára is vigyázni. Aki a parancsnoki hídon van, és éppen ilyen viharos időben, annak helyén kell legyen esze és szíve, annak nem szabad fáradtnak, kimerültnek, idegesnek lennie. Nem kényességből, nem önimádatból gondozta testi erejét és épségét, hanem lelkiismerete szavára hallgatva, kötelességszerűen. A magyar miniszterelnöknek jól kell aludnia — mondotta —, hogy ha hajnalban felverik, tiszta fejjel álljon a kormányrúdnál és ne álmosan intézkedjék. Jól is aludt és tiszta volt mindig a feje.

Testi energiáit és egészségét tükrözte az állandó mozgási kedv, mely époly erős volt benne, mint amilyen pihenés nélküli volt szellemének működése. Keményen kopogó, gyors léptei, a lépcsőket 60 évvel is kettőzve lépő mozdulatai époly jellemzőek voltak, mint fantáziájának szüntelenül élénk működése, a terveknek sokasága, amik agyát foglalkoztatták s mint az a csodálatos gyorsaság, amellyel rengeteg tennivalót tudott igen rövid idő alatt alaposan elvégezni.

Akárhányan csodáltuk például, hogy sokirányú elfoglaltsága mellett mennyire lépést tud tartani tudományának irodalmi fejlődésével s mennyire ismeri nemcsak a földrajz, történelem, szociológia, filozófia és egyéb kedvenc tudományainak legfrissebb irodalmát, hanem tenger sok részlettanulmányt is egyéb ismeretágakból. Arra kellett gondolnunk, hogy felületesen olvas, hiszen lehetetlen a rendelkezésére álló idő alatt annyi könyvet és cikket figyelmesen és részleteiben is átolvasni. Csak amikor kezünkbe került egy-egy általa olvasott könyv és margóján ott találtuk jegyzeteit, mindig a szövegnek megfelelő nyelven írva, láttuk azt, hogy nemcsak figyelmesen olvasta a sorokat, hanem a gondolatokat rögtön ellenőrizte, tovább fűzte. Egy-egy megjegyzése tanuskodik róla, hogy még a kifejezések tisztaságára és találó voltára is figyelemmel volt. Tehát igen pontosan sorról sorra olvasott és olvasmányai közben a szerzővel párhuzamosan önállóan is gondolkodott a felvetett témákról. Hogy mégis oly széleskörűen tudott tájékozódni és nem veszett el egyik ismeretág irodalmában sem, annak az a magyarázata, hogy nagyszerű szeme igen gyorsan megállapította egy műről azt, hogy érdemes-e részletesen elolvasni, avagy sem. Igy aztán csak a kiváló munkákat olvasta, de azokat alaposan.

Nagyszerű tudását, mély műveltségét nem fitogtatta, hanem szinte tudatosan öltöztette gondolatait és mondanivalóit egyszerű, hétköznapi formába. Azt akarta, hogy mindenki megértse s bár elitet akart nevelni, tudta, hogy ez az elit nemcsak az úgynevezett „művelt osztályokból" adódik. Nem szavalt parasztkultuszról, nem igyekezett népszerűséget szerezni magának „alsóbb néposztályok" jogainak és érdekeinek hangoztatásával, de mindenkit, aki kezeügyébe került, jött légyen a magyarság bármely rétegéből, emberként kezelt, tanított, nevelt olyan lelkiismeretesen és olyan odaadással, mint hogyha azon az egyeden s annak

mivé fejlődésén múlnék a nemzet sorsa. Láttam őt összejöveteleken iparosfiúk között nagy nemzeti problémákról úgy tárgyalni, mintha vele szellemileg egyenrangúakkal tárgyalna; láttam az egyetemen tanítványaival egyenként a legtürelmesebben és a legnagyobb odaadással foglalkozni; láttam falusi emberek között beszélgetni. Mindig tanított, mindig nevelt. Az embereknek sohasem hibáit kereste, amelyek miatt lenézhetné vagy megvethetné őket, hanem kereste az értéket, bármily kicsinynek ígérkezett is s azt próbálta fejleszteni, csiszolni, érvényesüléshez juttatni. Ezért tudott gyenge emberekkel is sikeres munkát végeztetni és együtt dolgozni. Ragyogó tehetségű, nagyszerű emberekkel könnyű a vezetőnek eredményeket elérni. De a ragyogó tehetségű, nagyszerű emberek ritkák. A vezetőnek rendszerint közepes tehetségűek állnak rendelkezésére, legalább is nagyobb részben ilyenek és a vezető nagysága éppen abban mutatkozik meg, hogy ezekkel is tud eredményeket elérni és jó munkát végezni. Teleki Pál ilyen vezető volt.

A nemzet igen sokat köszönhet neki. Sok látható eredményt. De a legtöbb, amit adott, az ma még láthatatlanul a lelkek ezreiben él s csak később lesz belőle eredmény. Teleki Pál utolsó tette az ő neveltjeihez szól. „Én elvégeztem munkámat — látszik mondani halálában —, mindent, amit csak lehetett, most rajtatok a sor. Az én vérem tanuság amellett, hogy amit mondtam és tanítottam, tiszta és igaz. Magyarnak lenni olyan hivatás, ami állandó küzdelmet, munkát jelent, nemcsak külső ellenfelekkel, de saját gyengeségeinkkel szemben is. Csak férfias erényekben kiváló nemzet építhet és tarthat fenn maradandó államot a Kárpátok ölén. Számunk fogyásánál sokkal végzetesebb baj lehet lelki erőnk, ősi magyar virtusunk, büszke nemzeti öntudatunk megrokkanása. Fajtánk ősi szellembeli és jellembeli tulajdonai nélkül — számban és területben bármit bírjunk is — nem lesz Magyarország".

Sokan kíváncsian kérdezték, amikor halálának megdöbbentő híre órák alatt végigsziguldott az országon, nem hagyott hátra „politikai végrendeletet"? Nem hagyott valami írást, útmutatást utódainak munkatársainak, a nemzetnek? Elárvult tanítványai szomorúan néztek a kíváncsiskodókra. Hát nem volt egész élete útmutatás, tanácsadás, végrendelet? Hát el lehet azt mondani néhány lapon, ami egy egész élet tanítása volt s meg lehet-e értetni azokkal, akik annyi szóból s oly sok példából nem értettek?

Teleki Pál végrendelete sok-sok ezer ember lelkében él. Ezekben a lelkekben épül a jobb és boldogabb Magyarország, mely ha tényleg megépül és tényleg jobb lesz, Teleki Pál emlékét a magyar nemzet legnagyobbjai közt szimbolumként fogja őrizni.

RÓNAI ANDRÁS

TELEKI Bella festő

Nagybánya : Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Miskolc : Mission Art Galéria, 1992

101.

1921-1928

Teleki Béla
festő

A Nemzeti Szalon csoportkiállításán
vele részt, legbefejezettebb műve az
Éhesek.

Függetlenség 1935. V. 23.

١٣٤

Jeleki Bella
festő"

a Nemzeti Szalonban rendezett négy
erdélyi művész kiállításán mutatja
be képeit.

Nemzeti Ujság 1935. V. 22.

Teleki Béla gróf

Cäsd

Művészeti hetek
Kolozsvár 1942.
43. l.

Teleki Béla

Juhász c. festménye
repr.

Képzőművészet

1935. 85. o. 116 l.

Tar Lyönyi:

Vegy erdélyi művész
kiállítása a Nemzeti
Szalonban.

U. o. 117. l.

Teleki Bella festő M.D.K.

Párizsban tanulván alkalmilag kértek Munkácsytól tanácsot.

Lyka Károly: Munkácsy, Bp. 1964. 24.l.

Teleki Bella grófnő

erről

Bethlen Margit: Négy erdélyi művész kiállítása. Pesti Hirlap 1935 máj. 23.

Gróf Teleki Blanka, festő

Teleki Árvád felesége Párisban kiállító művész volt. Mun
kácsy Mihály mellett is tanult. A mestergyakran vitte
modell-kereső útjára, amikor a Krisztus Pilátus előtt
c. képéhez dolgozott. -O is rajzolta és festett a model
leket. 60. old.

Szij Rezső: Teleki Ralph 60. old.

Műv. Tört. Ért. 1976. XXV. 1. sz. Bp

TELEKI BLANKA, szobrasz

1.kép.-Az alsózsolcai Teleki Blanka szobor.
Fekete repr. 68.old

SAÁD ANDOR, Teleki Blanka kurstaeini várfogsága és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei,1971. 9.szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

Kupstenban később Mercandin alezredes idején a Karoly toronyba kerult, visszakapta könyveit, rajzszereit, kézimunkázhatott és mintázott agyagból. 70.old

SAAD ANDOR, Teleki Blanka kufstaeini varfogsága és szobor-onportrei 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

Az alsózsolcán lévő emlékmű talapzatának alsó részén felirat: Széki Gróf Teleki Blanka 1849. elítélve forradalmi vétség miatt. Szül. 1800. megh. 1862. Saját kézzel készített szobra. /2. kép./ 67. old

BAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini raboskodása és szobor emlékei 67. old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971.

TELEKI BLANKA, szobrasz

Sáfrány könyvében megjelent Teleki Blanka önportréját ábrázoló kép talapzatán ak elülső lapján az alábbi felirat van:UJEPULET MAI XIII.MDCCCLII.Az alsózsolcai szobor talapzatan elmosódva ugyanezen felirat. 67.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kutsteini varfogsága és szobor önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971.

TELEKI

TELEKI BLANKA SZOBRÁSZ

-tar

Véletlenul akadt reá 1964 tavaszán gr. Teleki Blankának az 1848/49-es szabadságharc után 19 évi várfogságra ítélt nagy magyar honleánynak fogsága idején készített egyik önportréjara. 67.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini várfogsága és szobor önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971.

Teleki Blanka szobrasz

A szabadsaghare utani fogsagaban készitett önportréja Alsózsolcan, özv. Brinzey Arturné tulajdonaban van, aki anyai agon gr. Teleki Zsófia unokaja és dédatyjanak, br. Vay Lajosnak felesége révén gr. Teleki Erzsébet dáduno kaja. 67.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka Kufsteini várfogsága és szobor önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971.

TELEKI BLANKA, szobrasz

A szabadsagharc utani fogsagaban készitett önportréja gipszbol öntott szobor, összefont karokkal, nyugodtan és méltósagteljesen abrazolja a birai elott álló teleki Blankat. Az álló alak 26 cm. magas. A szobor talapzatanak magassaga 2.5 cm. /1. kép./ 67. old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka Kutsteini varfogsaga és szobor önportréi 67. old.

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971.

TELEKI BLANKA, szobrasz

Teleki Blanka és Leövey Klara társnojének kihallgatasa Pesten a Neugebaudéban 1852.marciusaban kezdodött meg,a teljes hadi törvényszéki targyalas 1853.majus 2 5-én foly le,itélethirdetésre pedig junius 22-én került sor.Teleki Blankat 10 évi,Leövey Klarát pedig 5 évi varfogsagra ité itéltek. 68.old

SÁÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini varfogsága és szobor önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

Előzetes házkutatás után 1851.maj.13-án tartóztatták le palfalvai kastélyában,ahol a rá terhelő bizonyítékokat szolgáltató,vagy arra gyanus iratokat,leveleket elkobozták.Nagyváradra vitték.majd Pestre a Neugebaudéba szállitották. 67.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini várfogsága és szobor önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz.

Kupfsteinban készült, önportrészobra nehezen kikerült Párizsba, ahol mihelet francia iró is meglatta és irta: "Csodáljuk és bámuljuk emberfeletti lelkierejét. Tisztelettel borulunk le ön előtt és meghatottan érintjük ajkainkkal lancainak nyomat." 71.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini várfogsága és szobor önportréi 67.old.

A Miskolci Herman Ottó Múzeum közleményei, 1971. 9.szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

Az alsózsolcai önportrészobrához hasonló reprodukció dr. Sárrány Györgyi akadémiai kutató 1963-ban megjelent Teleki Blanka és köre c. könyvéből már ismert a szerző. Amint később kiderült, a szóban forgó reprodukció egy rajzról készült. 67. old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini várfogsága és szobor önportréi 67. old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

A cinkotai önportrészobor talapzatanak jobb oldalan"Te
leki Jolan",bal oldalan"Pulszky Johannanak Teleki Sandor
hatul:Kolozsvar 1880"Ebbol az következtetheto,hogy a sz
szobrot 1880-ban Teleki Sandor ajandékozta Pulszky Johan
nanak.Lehet hogy huga De Gerando özvegye hozta haza.
Parizsból. 72.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini varfogsaga és
szobor önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Muzeum Közleményei, 1971.
9.szam. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrász

Elitéltetésük után 1853.jul.23-án átbainditottak őt és Leovey Klárát a kufsteini várba,ahol még az őket kisérő osztrák csendőrök megrokonyodásére is,a hirhedt Császár toronyba zartak..1856-ban a leibachi Citadellaba szallitottak.1857 őszén szabadult.Pesten tarthatatlan a helyzete,Párizsba ment és ott halt meg 1862.okt.23-án.
69.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini várfogsága és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA szobrasz

Teleki Blanka az agyagminta gipszbeöntés technikai részét is elsajátította képzőművészeti tanulmányai során. Ferenczy István tanítványa volt., a festészetben is kitűnő volt. Münchenben, Párizsban az első művészeknél tanult kis műtermében talapzatokon több szobor volt. Egy gipsz beöntött mű a grófnő sógorának De Gerando Ágoston francia írónak arcmása volt. 72.old

SAÁD ANDOR: Teleki Blanka kurszteini várfogsága és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

Az alsózsolcai önportrészobron kivül a cinkotai Teleki Blankaaról elnevezett iskolaban is oriznek egy önportrét. Azonosnak tünt a z alsózsolcaival. A cinkotai példan talapzatan is hasonló relirat. Kopottabb az alsózsolcainál, .Magassaga itt is 26.cm. talpa 3 cm. A szigorú rog sag idején nem készithette e szobrokat. a Neugebaudéban készithette volna. Kupsteinban eleinte nehéz volt a helyzete. 69.old

SAAD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini varfogsaga és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Otto Muzeum közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971

Teleki Blanka gr.

Irod
a
P. Szathmáry Károly:

Gróf Teleki Blanka
életrajza. Leövey
Klára feljegyzései nyomán.
Bp 1886.

Teleki Blanka gr

0.

Bársonyfestmények

16.0 -

Teleki Blanka

Emlékezés: „Kufstein" 805. sz. reprodukció 1856.

Rózsa György - Spira György: Nagyasszonyok a koptársak pemetéi, Budapest, 1973.

5751

Teleki Blanka.

Szatal ösa rajzolgatott, festegetett, mintázgatott; párisi letelepedése után Leon Cogniet tanítványa lett.

Pogány O. Gábor: Magyar festészet a XIX. században, Budapest, 1930.

241

gr Teleki Blanka

két önportréja (Saád Sándor cikke)

Művtört.Ért.1972.3.sz.

254-257.l.

TELEKI BLANKA, szobrász

Az alsózsolcai Önpor részszobor nem vitás, hogy az is a Teleki rokonság révén jutott br. Vay Mariskához, s végeredményben jelenlegi tulajdonosához. 72.old

SAAD ANDOR: Teleki Blanka kufsteini varfogsága és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9.szám Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrász

Az alsómsolcai szobor talapzatán felirás van.
2.kép. A szobor talapzatának felirása. 69.old.
fekete repr.

SAAD ANDOR. Teleki Blanka kutatásaini varfogsága és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei,1971.
9.szám. Miskolc, 1971

TELEKI BLANKA, szobrasz

---

3. számu kép. -A cinkotai Teleki Blanka szobor. rekete repr. 71.old

SAAD ANDOR. Teleki Blanka kufstaeini várfogsága és szobor-önportréi 67.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1971. 9. szám. Miskolc, 1971

TEDEKI

Teleki Blanka grófnő

vrőd

Sőtér István

Magyar-francia
kapcsolatok
Bpp. 1946. 157. l

Veggesi

8. 11

1 Bät. 8

Castelfranco,

Pompeo

Bronzi eccezionali

D'una Tomba nella necropoli di Golasecca.

(Estratto dal Bullettino di Paletnologia
Italiana, Anno V, Maggio e Giugno
1879)

Teleki Blanka
grófnő
pecsétje

a
Mária Barónőé lett.

160, 161. l. 162. l.
220. l.

zu vergleichen. Auch die bei Nicolo recht
auf die Brust schlagenden bärtigen Mannes
n. Anzutreffen ist sie ausser in Lucca noch
und an den Domkanzel von Pisa und Siena.
gostino in S. Pietro in Ciel d'oro in Pavia
n zwischen den von zwei reliefierten Fries-
hem sich eine dreifache gotische Giebel-
der liegenden Statue oder dem Sarkophage
seren Fall voraus zusetzen. Möglicherweise
eitet. Leider hat sich nicht ein einziges
lichen Angaben der Chroniken zu bestätig-
ung des Gesamteindruckes, Konstruktions-
nicht daran vergessen werden, dass die
sano und Arnolfo di Cambio eine entschei-
schichte Toskanas gespielt haben.
der Trecento-Architektur in Toskana. Flo-
geben vom Deutschen Kunsthistorischen I-
I. Band 1937.

Teleki Blanka

(Borbálának írva)

l.

Kazinczy Lev

~~XX~~. 268, 274,
280, 285, 418.
441. l.

Teleki Blanka (1806-1862)

Teleki Blanka és Lónyay Klára a bártfaiban (rajz, rézmű)

Kiss Sándor: Magyarország történetének képes könyve 1849-1945 (Bp., 1969)

13 old.

Teleki Blanka

Első magyar festőnő.
A Nemzeti Galéria időszaki rajzkiállitásán szerepelt müve. /1 portré/

Körner Éva: Magyar rajz és akvarellkiállitás XIX - XX. század
Rajztanitás 1960. I. sz. 28.1.

Lyka: M.M.1800-50. 88. Sz.19.

Egy szobrász amatőrünk is volt, Teleki Blanka grófnő aki Cogniettől, Páris hires mesterétől tanult rajzolni, festeni s 1846-ban dombormüvü arcképet mintázott De Gerando Ágostonról.

Teleki Blanka gr

l.

Mag. N. M. Cont

Fo. l.

Telcki Planka gr

l.

Szimiyci XIII

548. lv.

fbra, fojásdad medaillonban. Fejét babér-
bapiszt és állán szakáll bord. Jegének kard
át kötőre felett láncon az aranygyapjas rend
énes. Felirata körében:
Imperat. S. Aug. Germ. Hungar. Bohem.
x Archidux Austr. Dux Burgund. Stir.
Comes Habsburg. Flandr. Tirol."

n:

t, nec stante hoc desinet orbe
te libris fortibus Caesar,
ublimius culmine Titvs,
atque tenax Prudentia recti."
lian ex:"
· a malkereknek 15.7:13 és a vérlapnak

4976.

MDK

Teleki Blanka, 1806-62.

Önarckép

N.grafika 100 éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
7 l.

DÉVÉNYI Iván:

Ferenczi Béni a kiadatlan önvallomása
Mügyűjtő, 1973. 1.sz. 7.

Forrás [?]

Teleky Blanka gr.

1

Kelp. 31. 1

M. N. Muzeum VIII. 182.

Teleki Blanka gr

l.

Váltyúné Teleki

Blanka gr

Függő, ~~Árpádkori VIII. 61.~~

Teleki Blanka

rövid életrajza

Gyöngyös V. 990 l

188 lapszám

Tartozik Nappágos Sz

Kelet

1914		
jún	1.	Eppeuley
	10	kifizetés
	15	"
	21	" Koprsvári ált. bl.
	"	költség
febr	11	50 db. Verlakbaul m/c 88/m
	22.	10 " Keresk. bk c 1°65/m
ember	7.	dév. kamax és hőlégcsmentes hűtő p lóna
	11	50 db Egy. óp. fön. ekpt c 370/m
	13.	dév. kamax és hőlégcsmentes plóna
	20	" " " " "
	21	" " " " "
ápr	3	Kamat melléklet szerint

Teleky Blanka

l.

Szépmüvészet
1943.232.l.

Szlachó
Pájsai János
Tiszalök

Teleki Blanka gr

Gáspár Ármin:
Teleki Blanka grófnő
golgotája. Bp
1934. 80 l 1 t.

Hadjárat.

A háttérben lévő hegyekről
egy egyemeletes ház ég, az elő
nak, kiknek közelében egy bomb

Scene bei der Mariahilfer

alól jobbra: Zu haben bei Fran
a jobb sarokban: Jakus (?)

Kny., mér. a vk.

I.

Telcki Blanka

Kámos Heji rajza van
a hosszufalvi kas-
télyban.

Bíró Erdkart

100. l.

Jeleki Blanka II.²

munkadoktorátus

(jelentkezett?)

Emlékül

Bíró Erdkart

100 l.

Telcki Blanka

Vrd 2

Biró—Barabás

22. l.

VASÁRNAP

7

Kath. Ás. Jubilate
Prot. Napoleon

HÉTFŐ

8

Kath. Mihály főan.
Prot. Gizella

Nauri + 12 éve
L 63 é

KEDD

9

Kath. Naz. sz. Ger.
Prot. Gergely

Holdtölte 23 ó. 4 p.

SZERDA

10

Teleki Blanka grófnő

Gróf Wass Lovisanna
és gróf Wass Ottilia
arcképe
Vízf. festette
Repr.
Erdélyi Múzeum
1938. 93. l.
Az eredeti kép az Erdélyi
Múzeum Egyesület érem
és régiségtárában

Teleki Blanka

Lrod

Emléklapok vajai báró
Vay Miklós életéből.
Pp. 1899. 213, 222 l.

Teleki Blanka 91.

Teleki Blanka grófnő legyezője

VIII. 61.

MNM cs. Kt. É.

Teleky Blankának

l.

Wallentinyi

Ferenczy levelei

269, 375, 376, 708,

413, 444. l.

Teleki Blanka grófnő

czímű

Bethlen Miklós élete gr.

Erdélyi Honleányok.

Vas. Ujs. 1898. 381.

l. (Arckeppel.)

FOLIES CAPRIC

VI. RÉVAI UCCA
18

1(

Prof Tolek. Blanka

Lvov

Vas. Zp 1887.

504 l

P. Kathrein z Karlov

ist role z mlat

Kr adla Révai

Semerek

Teleki Blanka

olasz -

a kép művészeti

szempontból

Fejérpataky László V. 306.

Teleky Blanka

A Múbarát

1921. 252.

Paleolith Kőeszközök IX. 74.

Gróf Teleki Blanka

Selyei életrajzát lásd

Vas Zs 1887.

30 lap

Okv. felh

Teleki Blanka

Hathmáry K

Gróf Teleki Blanka

életrajza.

Petrik 1686-1900

Teleki Blanka gróf

l.

Vas. Ujs. 1887.

jul. 24.

30-ik szám

Teleki Blanka grófnő

irod
2

Horváth Jenő

Váradi freskó.
Nagyváradi története.
(Pozsony, 1940) 130 l.
Kv. U.

/Carbonati Antonio f

Firenzei látképek	7 drb.
Terni-i látképek	8 drb.
Sienai látképek	8 drb.
Milánói látképek	8 drb.
Orvietói látképek	6 drb.
Torinói látképek	7 drb.
Római látképek	46 drb.
Párisi látképek	25 drb.

Cavicchi Arturo

Csendélet

Szőke kislány

Tájkép

Kisfiu macskával

Tulipánok

Teleki

l,

LykaMagyműI800-50

88. l.

Teleki

Thieme Becker

XXXII. 510. l.

(Lyka)

L

K

Guillaume Becker

E

TELEKI BLANKA

Brunswick Teréz unokahuga, Barabás Miklóstól tanult rajzolni Kolozsváron. Wohl Janka albumában egy rajza klasszikus vonalu női fej. ld. OSZK Évkönyve 1958 (1959) 250.p. és ill.

Ezeket még a magyar monumentális plasztika
stb.) részleteinek gipszmásolataival kívánta

A gipszmásolatok didaktikai jelentősége k
azokat egy olyan múzeumban, amely a képz
értve — eredeti műalkotásokkal mutatja be,
— amint a jelentés írja — „nem egy helyüt
eddig beszerzett emléksorozatainkból a gyűj

Ez a kérdés a múzeum megnyitásától kez
állottak, állandóan heves vita tárgyát képezte
mányos folyóiratainkat, amelyek hasábjain sza
a gipszmásolatok mellett és ellen. Időközben a
házában és a „régiség osztály" folyosóin őrzö
a külföldi múzeumok legkiválóbb plasztika
Az utóbbiak szállítására csak a múzeumépül
méretű és törékeny gipszek tömegének másut
1903 és 1908 között Kammererék azokat a tek
gyűjtemény gyarapítására bocsátott a múzeu
másolatok beszerzésére fordították, és ebben
szünetelt.

E kérdésekkel azért kell bővebben fogl
meg a múzeum későbbi vezetőinek és kiállít

Teleki Borbála gr.
(Blanka?)

laid
Akadémiai Emlék-
könyv a Kazinczy
Ferenc születése
évszázados ünne-
pére. Oct. XXVII.
M. DCCC. LIX
Pest, 77. l.

MDK

gróf Teleki Borbála, am. festöm.

Kazinczy képmás-szobrát rajzolta meg.

Lstab I. 87,88.l.

MDK

Teleky Blanka

Önarckép, cer.

Reformkor müvészete. Főv.Képt. 36.kiáll. 1948.jul. 11. l.

MDK

Teleki Blanka grófnő, amatőr szobrász

Pogány Ö.G: M.szobrászat a 19.sz. első felében.
Bp. 1939. 74 l.

MDK

Teleki Blanka

Képzőművészeti Szemle 188o. 1o. 149 l.
Műcs. őszi kiáll.

Magyar Néprajzi Múzeum — 6000 db — 64.85783 K

MDK

Teleki Blanka, festöm.

Tájkép legelö nyájjal. Vizf. 16x 12

Árv. Közl. 1930. 4.rk.sz.55.szám.. 35.l.

Teleki Blanka (1806 - 1862)

Jaka Ödön apjának arcképe. „Teleki Blanca". Cérna 163 × 130 mm.
Ltsz.: 1954-5271.

Magyar rajz és akvarell a XIX. és a XX. század.
A Szépm. bev. Oelmann Aurel. Bp. 1957

~~Honfoglalás a művészetben. Katalógust bevezette Mátyási Tamás. Bp. 1955.~~

23.1

MDK

Teleki Blanka grófnö,
szobrász-amatörünk

aki Cogniettöl Páris hires mesterétöl tanult rajzolni, festeni s 1846-ban dombormüvü arcképet mintázott De Gerando Ágostonról.

Lstáb I.

M.D.K.

Teleki Blanka

"1848" nőalakjai" cimmel ir a lap az 1848-as szabadságharc nagy nőalakjairól, s igy Teleki Blankáról, akinek önarcképét hozza. A művész 10 évet ült a kufsteini börtönben, erről irta életregényét és rajzsorozatot készitett az ottani életről.

Szinház, Bp. 1948. márc.16-22. IV. évf. 12. sz.

MDK

Teleki Blanka grófnö. szobrász

Gr. Nádasdy Julia gyermekkori gipszszobra.

Nemz.Szal.- Szépmüv.Tört.Mus. uj szerzeményei.
1939 jan.-febr. Kiállitási anyag. Kat.

M.D.K.

Tölki Blanka
vív - festő -

Forgságában lerajzolta „Kufstein várát"
a börtönnézőt, önmagát (repro) és rab-
társát Kövesi Klárát + repro

generációm: Szóától - Tyereskováig
Nők Lapja, 1964. aug 8 - 18 lap

Telcki Blanka gr.

l.

Cserei 1938. IV.

7–8 n. 31, 32 l

lapokban szalagozva, 1000 garnitura
t album alakjában, azonkivül 500 darab.
állitandó.
gy a szóbanforgó levelezőlapoknak a szé-
litása kizárólag a m. kir. belügyminisz-
.

március hó 8.

A székesfőváros tanácsa:

főjegyző

Székesfővárosi házinyomda 1924 — 2183

Teleki Blanka

gr

l.

Kacziány Géza:

Magyar vértanuk

könyve. Bp. 1906

21.61 (ónarckép)

69.l. 73.l. 75.l.

76.l. 77.l. 79.l.

81.l. 115.l. 142.l

A m.kir. vallás- és közok
III.a. szám alatt s a keb.
intézett rendeletének más

Utasitom, hog
sület szabadságtéri fi
a Műemlékek Országos
Nyolcszáznyolcvankiler
kiadási csekkszámla te
junius hó 30-án. A min
s.k. miniszteri tanács

Prof. F. Tolleri
Blanke

---

archeje. Va. 2y5
1898. 381 l.

Teleki Blanka gr.

Thomiris, mint Cyrus
legyőzője, oltár-
kép. Mus.

Teleki Blanka

festő és nőnevelő

gr. T. Imre és gr. Brunszvik Karolina leánya. Capnet festőn tanította. A festészetet és nőnevelést rendkívül kedvelte s ez utóbbit Kisvárdán 1851-től fogva gyakorolta. Meghalt Párisban 1862. okt. 23án. Thorwaldsen szíttya Kisázsiát mint Agnus Dei-jét Rubens után másolt képét a neuvevi templomban.

L. Lipcsi Lexikon. 23. l.

Vay Ivan. Magyarország Egyetemi Művészete a legújabb időktől 1850 ig. Pozsonyban. 1874 évf. 199. l.

Teleky Blanka grófnő

Electrapia:

Ligeti Antal: A Nemzeti Múzeum képcsarnokának és márvány lajstroma. Buda. 1870. 23. l.

T. 7051.

gyes vidéken az előtérben bal-
rromok kötik le figyelmünket.

3.4: 19.5 cm.

267-99.
99-4.

Teleki Blanka grófnő

sod

s

Papp Viktor: Beethoven

és a magyarok. Budapest,

1927. 40, 41. l. 42. l

Teleki Blanka

1806 – 1862

Lod

Bor Magyar lex

38-39 k.

1682

távoli horizontokba üvölt bele s elhömpölyög rég elhantolt zord szögletek s meghasadt véres kőkockák fölött. Amit e nagy művészünk nyujtott, sokáig felejthetlen lesz előttünk s egyik legszebb emléke marad a magyar színjátszás történetének. Tóth Imre igazgató rendkivül művészi rendezésbe foglalta a shakespeare-i drámát s ez valóban ritka s nagyszerű este volt.

SZOMORY DEZSŐ

Teleki Blanka gr.

Gáspár Imre: Teleki Blanka grófnő golgothája. Bpest 1934. 8-r. 79 l. 2 képmell.

Teleki Blanka

1806 – 1862

Levél

Box Magyarlex

38, 39 h.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JANUÁR** 5. hét

28 Vasárnap	Hatv. vas. *Károly*
29 Hétfő	Szal. Sz. F. *Adél*
30 Kedd	Martina sz. *Mártonka*
31 Szerda	Bosco Sz. J. *Virgilia*
1 Csütörtök	Ignác pk. vt. *Ignác*
FEBRUÁR	
2 Péntek	Gyertyasz. *Karolin*
3 Szombat	Balázs pk. *Balázs*

Teleki Blanka grófnő

vród
=

Vas-Lyó. 1897. 237. l.
(Leövey Klára halála.)

Teleki Blanka

Cséd ő Ex.

De Gerando Antonina.

Gróf Teleki Blanka
élete. Apes. MDCCCXCII.

Teleki Blanka gr

† 1862

Lab. I. 87

IV. 152

Teleky Blanka

arcképét megfestette (olajt) Madarász Viktor. Ernst Lajos tulajd.

1) Önarcképe. rajz.

arcképét pastelben megrajzolta Heinrich E. Ernst Lajos gyűjt.

Ernst

Teleki Blanka grófnő

Laid

KB

177 lap.

Gróf Teleki Blanka

Jedvönö

Laisd

Wurzbach

43. köt. 240 l

Teleky Blanka

Bellay László

Mellay. Ferenc. 336-71.

Teleky Blanka
Önarckép, ceruza

Reformkor művészete. Főv.Képt. XXXVI.kiáll.
1948. jul. 11 1.

Teleki Domonkosné

özv. Teleki Edvardina
festő

l.

Bíró Erdkast

1001

Teleki Edit, butirtervező, 1940. végbizonyítványt nyert

Iparművészeti Isk. Évk. 1880-1941. Bp. 1942.
33 l.

tálplemez

Fejezetét szimbólumok diszit
lasztanak el. A szokásos her
között különösen Máté
angyal XIV. század közepi ho
övnélküli ruhát visel, mozg
akarja érzékeltetni. A közé
to a falakn és sarkban gyá
dák 12 kerek zárókőbe futnal
disszel , kettő ötlevelü ke
tikus testtartásu kutyákkal
foglalt fej, kettőn pedig S
látható. Az előbbi pálmával
László király pedig kezében
kettőn az üres felületet ro
rász a formákat jól megfigy
igényes szobrászati disz,
jó térhatása a XIV. századi
sai közé sorolják az egy ko

Oratórium: Az emeleten, a s

Teleki Éva grófnő

l.

Almásy – Teleki Éva.

Teleky Éva
grafikus
xxxxxxxxxxx

Képzőművészeti Társulat kiállitása - Műcsarnokban -
rajzzal szerepel

Nemzeti Ujság 1931.VII.22.

Teleky Éva

Szerepelt a művészcsoport műtermi kiállításán.

M. N. 1931. II. 22.

Teleki Éva

Csoportkiállításon szerepelt Firenzében.

Orizzonti, Roma 1966. nov. 13.

Teleky Éva grófnő

iparművész

Kris iparművészeti ezalon kiállítása - a Kecskeméti utcai Csekonics palotában - részt vesz:
rős kulturáju grafikáival.

Nemzeti Ujság
1930.V.18.

MDK

Teleky Géza gr.

Parkrészlet, of.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 25. l.

MDK

Teleky Géza gr.

Tehenek az itatónál, of.

Árv. Csarnok, 1940. jun. 94.sz. 4o. 1.

TELEKI GÉZA gróf

Tehenek az itatónál. Olajf. 22x27.

Árverési Közlöny 1940.okt.4.sz.rendk. 36.oldal.
95.aukció

gr. Teleki Géza

Tájképeiben sok az érzelgés, de jóraváló formamegbecsülés is megnyilvánul bennük. A táj strukturáját érezteti,-irja kritikájában Gerő Ödön: "Az ellenszalon" cimmel a Müvészház kiállitásán szereplő munkáiról. A Müvészházban azok a müvészek vesznek részt, akiket a Mücsarnok zsürije igazságtalanul kiutasitott. Gerő Ödön a Müvészház kiállitását demonstrációnak nevezi, mert nemcsak azok szerepelnek ott, akiket a Téli Tárlatról, kizártak, hanem azok is, akik még jelentkezni sem voltak hajlandók a Mücsarnokban, mert a tiltakozókkal vállaltak szolidaritást.

A HÉT, Bp. 1910. dec. 4. XXI. évf. 49. sz.790-791. lap.

Telekey Gusztáv, [grafikus?] MDk

A Gyn. Minta Rajztanoda s Rajztanárképző első igazgatója Telekey Gusztáv „udvari képíró" volt.

H.S.: A Sugár út története 5. l.

ESTI HIRLAP, 1962. ápr. 3.

MDK

Teleky József, szobrász

252. Horváth I. Gipsz.

Bp.Műcs.-OMKT. Műcs.Képzőműv.Kiáll. 1934.ápr.29.-jan.
Kat.13.1. 17.

Telöky József MDK

Horváth I., gipsz

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

MDK

Teleky József, szobrászm.

a portrait-szobrászat erősége ennek a kiállításának
Művével ő is hozzájárul.

Dénes Tibor: A Műcsarnok kiállítás.
Képzőművészet. 1934. 116.l.

MDK

Gr.Teleki Géza

Müvészklub alakuló közgyülése. Uj Müvészet, 1913.
I. 3.sz. 19 1.

Teleki Géza gróf

Festő

l.

Evang. templ.

330. l.

Sopronbánfalva

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Teleki Géza gróf

meghalt Alsóörsön
1937. okt. 30.
az 1914–18. háború
előtt a modern magyar
művészetnek legbátor-
abb pártfogója volt

Elek Artur hagyatéka

48. Ereklyemuz.

*)

lől kopasz; haja, bajusza és szakálla őszbe-
zétáll, nyakkendője fekete és)

rczi emlékek muzeumából (107/95. No. III).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

688

Teleki Géza

fiatalon elhunyt

festő

Altörzsmk

l. Biró Erdkapt

100. l.

Teleki Géza gróf

festő

Téli táj, olaj. 150 k.

Nemzeti Szalon

1900. tav. kiáll.

155. GRÓF TELEKI GÉZA: Tanulmány (olajf.). Magántulajdon.

Tolcki Józsa gr.

1899/900 II., 1900/1

Ferképzőmfoiskávk

140-1.

T. 4618.

körülvett templomon innen,
mig a patak tulsó pártján
; a középtért szántóföldek, a
Felirata fölül:

Teleki Géza gróf

Szül. Kolozsvárott 1881.
1899/900. II. vendégtan.

Bakonyi, növ. V. 248.

1902. április 23.

Horváth Géza javaslata az 1902-iki termésveszteségi kulatási javadalom felhasználása tárgyában (203/902.)

1902. május 17.

A Főjegy. az 1903. évi költségelőirányzatban termésveszteségi segélyösszeg 2000 kor. irányzata elé (215/902.)

~~1902. május 17.~~

~~A Főjegy. az 1903. évi költségelőirányzatban~~

Gróf Teleki Géza

Festa

Kaid Ujabb Magyar Irók.

I. füzet.

Teleki Géza gróf

1910. Szék kiáll.
Művészház.
Domb ok. 250 K.

Domb gróf T. 245 szk.

1904. XI. 3.

Veszprém

Bloch József és dr. Molnár Géza művei (819/1904.)

Teleki Géza gróf

1909. tavaszi

kiáll. Nemzeti Szalonban

Olasz ember, olajf.
100 K.

Obszidián tárgyak, neolithkori V. 193

Teleky Géza gróf

1913. ápr.-máj. Kiáll.
Nemzeti Szalon
Parkrészlet, olaj 250.-

Londoni III. 194
Könyvtár

gr. Tekki Józsné

1898/99 II. Deák Elmer isk.

Ferképzomfoiskèvk

140. l.

T. 5045.

átszanak, a háttért hegyek
átjuk a római emlékeket, melyek-
ra pásztor ül, ki a reá bizott
lirata

im Dorfe Peterd
ats.
u village de
nitat de Torda.

25.8: 31.4 cm.

Teleki István
ácsm.

1847-49

l.

Faragó Bálint: A
mezőkuri ref. egyház
története 1570-1917-ig.
Mezőkur, é. n. 96. l.

M E G H

az Istitutó di Ştudi Romani Ma
Országos Bizoţtsága / IX.Hőgyes Endre,
f.év junius 26.napján d.u.
a l a k u l ó k ö z

Tárgysorozat:

1, Az előkészitő bizotts
2, A tisztikar és a vála
3. Esetleges inditványok

Teleki József gróf

Göttingában rajzolni
tanult. 1799-ki
erdélyi utjáról való
naplója legujabban
gyomtatásban is meg-
jelent
l. Bibliographia
58. l.

MNK

Teleki József

A sárospataki kollégium könyvtára az ő "terve szerint" épült 1827-ben.

Gulyás József: Beszéd a Comenius-emlékmű leleplezésekor. Sárospatak 1937. 9.o.

A BUDAPESTI
PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI INTÉZETE

Műcs. kiáll. 1934 tó.
Április 21.

Tekintetes Főtanácsos Úr!
Budapest

A BUDAPESTI PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI INTÉZETE

Meghívó

Brinckmann A. E. berlini egyetemi tanárnak a bölcsészeti kar (VIII. Múzeum-körút 6—8. sz.) XII. sz. tantermében f. évi május 2-án, szerdán déli 12 órakor „Das Werden der deutschen Kunst des 18. Jahrhunderts" címmel tartandó előadására.

Az előadást vetített képek kísérik.

Gerevich Tibor
egyetemi ny. r. tanár,
intézeti igazgató.

Teleki József

arckép, Felsőerdősor 5.

Pf. 34. neur. képrm. Lak. 252.

. Haja hosszú, bajusza kicsinyre ar-
ére gallérja csipkeregény, kántsénet
e bal csípője felé sij halad, melyen
a kéj alatt négy sorban:

lovicus
Venetis
Colo=
o."

malkeretet vére 7: 5.5 fm.

mer.
Chronica. Zu finden in Nürn-
Kunsthändlern 1663.

157/93 № 57

Teleki Károly, [ ] 1784

Hamisítják.

Hajdú Endre: Vegyes képtárat postom
áron.... 4.

Esti Hírlap, bp. 1964. szept. 5.

Telekí Károly

a Corvina Könyvkiadó egyik új sorozatának címe: „Tájképek a Magyar Nemzeti Galériában" a könyv címlapját-amely egy festmény több részletét mutatja be-alkotta.

T. É. K.

1943. VI. 20. 18.45 /11/ K. i.

Teleki Károly festőművész
a BA-V hagyományos felajánlásait és a
megelőző kiállításon szerepelt művei
fényképei. (reklám)

TV-híradó

1977. IX. 10. TV. 19.30 órai.

Telepi Károly, festő

A Tihanyi Apátság Pál cellájában, szobában egy válogatást mutatnak be, a Balaton képtár anyagából: Mészöly Gyula-ig bezárólag a tájat és vízparti életet ábrázoló festők alkotásaiból. — A művészet műhelyei a romantikus tájképfestők elsőtermelőhelyei.

Kulturális Magazin

1976. okt. 3. Kossuth 8.55 /11/ V Gné.

Teleky Károly, jószó

Szabó Júlia írt képeiről tanulmányt.

↓

— : Műgyűjtő

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. aug. 15.

Teleki Katalin, belsőépítész

Árpád-kori templom helyreállítása, Boldva; építész: Horváthné Vladár Ágnes, építési munkatárs: Valdi Gyula (OMF).

Régész: dr. Vadas Ilona,
Belsőépítész: Teleki Katalin
Statikus: dr. Vándor András
Kőfaragó: Kiss József.
Kőrestaurátor: Szakál Ernő, Rákos Péter, Farkas János, az OMF Soproni Kőrestaurátor Csoportja.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 46. old.

Teleki László iconography

CENNERNÉ Wilhelmb Gizella: Teleki László arcképei.
=
Folia Historica 14. (1989) 29 - 50.p. ill.G.

Teleki László

építőmester

Lásd

Fabritzky Antal

Feltámad a romváros. Budapest harca a nyáépítésért. 1945–47.

Bp. 1947. 51. l.

MOB kvtár

...vés	-.12	28	92
...magolása	-60	144	60
...mentesítése		298	84
	-25	1	50
...gytár ...nyának költsége		2	02
Kalksburgi gymnasiumi könyvtár		2	16
...beli magyar tertőrség könyvtára		3	.
Kőbvirelőkúti alelnök könyvtára		2	16
...kovácspati mesteriskola		1	32
...lásm.. könyvtára		1	64
...i 2 csomag költsége		3	30
...tára Átvitel		489	46

mdk

Telaki László

volt az első erdélyi galériát alapító
főúr.

Mikről nevez „Galéria Telakiana"?

Huszka Béla: A remekmű halála
Kolozsvár 1937.

v. l

Teleki László Gyula

posta

Hosszufalu

u. Biró Erdőkastélyt

108. C.

Z. Teleky M. grof

nobrisz. Mücsarnok
1931/32. Leltárkiáll. 25, 141.

MDK

L.Teleki Mária szobrász
Hász püspök, szobormü

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V.kiáll.
1933. márc. 15 l.

302. Osztrák festő, XVIII. sz.: Magdolna. Fa, olaj; 18×13cm.

Tolcki Maja

Zobrazy

Részlett a Operett
Madách-zobor elő
pályázatáról 1938 feb.

A BUDAPESTI PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI INTÉZETE

Meghívó

Brinckmann A. E. berlini egyetemi tanárnak a bölcsészeti kar (VIII. Múzeum-körút 6—8. sz.) XII. sz. tantermében f. évi május 2-án, szerdán déli 12 órakor „Das Werden der deutschen Kunst des 18. Jahrhunderts" címmel tartandó előadására.

Az előadást vetített képek kísérik.

Gerevich Tibor
egyetemi ny. r. tanár,
intézeti igazgató.

M. Teleki Mária gr

Szolnay

Műcs. kiáll. 1936 tól

Pipics 121. k.

A BUDAPESTI
PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI INTÉZETE

Kehérkut. 1. Jav. tervlap
Alaprajz, elolnézet,
keresztmetszet. Méret 1:100
jelmagyarázat. A 4 l. Szerkl.
Szálnyomópapír Fauer
Méret. 52×38

2. Nyugati Pavilon
Tetőterv. Jav. vízvezeték
Tetőterv
Méret. 39×21

3. Nyugati Déli homlokzat
Jav. rajz. méret 1:20
Szerkl. Méret. 39×22

Teleki Mária

szobrai

KMTársl 1940. A gyermek

Kis fiam, gipsz

Kis fiam II, "

Gróf Széchenyi Géza,

terracotta

Telleky Mária

kiáll.

Nemzeti Szalon

1938. szept. – okt.

Fő. képt.

kir. vallas- és közoktatásügyi minisztertől.
Budapest 5. Póstafiók 118.

/1943. szám.

A Müemlékek Orsz.Bizottsága tek.Elnökségének

vatalból.
gálati ügyben;

Budapest, IX., Hőgyes E.-u.10.

Teleki Mária, M. gr.

Hobbin

Japán diplomata

c. vobra repr

Művészet

1940. 31. k. 9. f.

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK

Telki Mária

Arckép

Omni Talasné
portraitja, gipsz

Vadorzó, gipsz

Női portrait. gipsz

Kis fiam, terracotta

Nemzeti Szalon 1938.
89 csop. kiáll. Szept-okt.

Telcki Mária gr

l

Szépmüvészet

1943. 155. l.

levéltárakban van gazdag forrásanyag, ami még közlésre vár. A város munkatervébe vette ennek az anyagnak felkutatását és megszerzését. Terve az, hogy a tudományos pályára induló fiataloknak adna megbízást és egyben anyagi lehetőséget arra, hogy a szükséges kutató- és gyüjtőmunkát a külföldön elvégezhessék.

A városkutatás terén már több mint egy évtizedes érdemes munkára tekinthet vissza a város. Még 1930-ban megindult s azóta él és dolgozik a város megértő anyagi támogatásával a Győri Szemle, amelynek kitűzött programmja a tájkultúra szolgálata. A megjelent évfolyamok gazdag anyagát nyujtják a helytörténeti, szociográfiai, gazdasági, irodalmi és művészeti kutatók közléseinek.

Művészeti téren a város két feladatot lát maga előtt. Az egyik a közönség fogékonyságának, ízlésének nevelése, a másik pedig művészi alkotásokkal gazdagítani a várost. Az a mecénási tevékenység amilyen mértékben támogatást nyujt a művészeknek, ugyanolyan mértékben hajt hasznot és szolgál helyi érdeket is, mert a művészeti alkotásoknak közterületeken történő elhelyezésével tett szolgálat végeredményben beletorkollik a városszépítésnek feladatába, amely pedig elsőrendűen városi érdek.

A városi közönség érdeklődésének felkeltésére és kiszolgálására a legcélravezetőbbnek bizonyulnak a kiállítások és azokkal kapcsolatban előadások, tárlatvezetések. Győr város már régen a városigazgatás feladatainak sorába iktatta a művészi nevelésnek

Teleki Mária grófnő

úrasszonyélete

l.

Szépasszonyvölgy

1943. 146. l.

Teleki Mária gr.

Japán diplomata,
feleségének

Művészeti Hotek Pécs

1941

2774. OROSZ SZAMOVAR. Sárgaréz . . . .

2775. GYERTYATARTÓ. Alpakka, domborított díszítéssel. Új barokk. Egy pár . . . . . 12.—

2776. GYERTYATARTÓ. Alpakka. Egy pár . . . . 12.—

2777. ÓNTÁNYÉR. 6 darab . . . . . 15.—

2778. DOBOZ. Fényezett jávorfa, fém- és csontberakású díszítéssel . . . . . 10.—

2779. KÁRTYADOBOZ. Bőrrel borítva. (Hibás.) . . 3.—

2780. DOBOZ. Fényezett fa, fedele kőmozaik-berakással. Karlsbadi emlék . . . . . 3.—

2781. ÁLLÓÓRA. Fekete márványtokban. Ütőszerkezettel 100.—

2782. NAGY TINTATARTÓ. Vörös márvány, rajta Merkur ülő alakja bronzból . . . . . 100.—

2783. GYERTYATARTÓ. Bronz, csiszolt üvegprizmákkal. Egy pár. 1860 körül . . . . . 30.—

2784. SZENT TERÉZ. Pergamentre festett kép. Faragott és aranyozott keretben . . . . . 12.—

2785. PUTTÓK. Két bronzezobrocska, márványtalapzaton 10.—

2786. FÜSTÖLŐ. Aranyozott bronz, kék zománccal díszítve 8.—

2787. NAGY HAMUTÁL. Onix, bronz bölénnyel . . . 45.—

2788. ÁLLÓ VILLANYLÁMPA. Faragott fa, selyemernyővel. (Hibás.) . . . . . 30.—

Tolcki Mária

a

A Petőfi

összeget (P. 100.–) feleségemmel való megbeszélés után elfelejtettük.

Kérem a kijelölt átvételét igazolni és velem szíves telefonon (J. 346-00) közölni szíves óhajait.

Igaz tisztelettel vagyok

Kész hívő
Nyíregyházi

Nagyt. Dr. Szentiványi Gyula
az Ev. Ref. Sajtómúzeum főtitkára
Budapest.

Teleki rk. templom

Szt Katalin tiszteletére
(Somogy vm.)
1753-ban helyreállíttatta
Bíró Márton püspök

Pehm. 460. l.

Telekí Mihály temetkezése

Sorta Béla – Kelemen Lajos – ifj. Bíró István: Telekí Mihály temetkezése.

Kny. Erdélyi Múzeum
4°, 33K, 71L, Kolozsvár, 1913.

ür !

Andrássy Dénes úrnak jelen-
sö - augustus 8án Budapesten
latunk arcz eredményéről
ülés alatt álló Mausoleum-
kerdéjében eljáró Biroi-
— részvétele mellett Septem-
ében jog itt Kraszna Hor-
megjelenni.
nkhoz vállalkorók octobet

(Jelcki Mihály
temetkezése)

Posta Béla – Kelemen
Lajos – ifj. Bíró
István: <7> Kny
Erdélyi Muzeum.
4.r. 33 kép, 71 l.
Kolozsvár, 1913

Gyntl (1822)

Z.Teleki Marienne

szobrász

Képzőművészeti Társulat kiállitása - Mücsarnokban - szobrával szerepel. Finom szoborportré.

Nemzeti Ujság 1931.XII.22.

Feleki Mária

szobrász

Munkácsy-díjas kiállításon - Ernst Múzeumban - szobrával szerepel.

8 órai Ujság
1933.III.14.

Teleki Mária

szobrász

Munkácsy-féle kiállítása - Ernst Múzeumban - az ő borral szerepel.

Magyar Hírlap
1933.III.19.

L. Faleki Mária

szobrász

Munkácsy-céh kiállitása - Ernst Muzeumban - szoborra szerepel. Hadas mária erőteljes mellszobra.

Pesti Hirlap
1933.III.19.

Телекс МАЛТА

A singular absence of MALTA

MADRID

Teleki Mária MDK

A tinekét apostol, mükő

Mücsarnok 194o Tavaszi tárlat

Teleki Mária MDK

gr. Széchenyi Géza, terrakotta

Mücsarnok 1940 Gyermek a müvészetben c.kiáll.

M.D.K.

Teleki Mária

92. Kis fiam. Gipsz.
108. Kis fiam. II. Gipsz.

"A gyermek a müvészetben" Kiállitás tárgymutatója 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. Bp. 12. l.

MDK

L. Teleki M.

Gyermekfej. —.

Nouv. Salon. - A Független Művt. Páris. - IV. kiáll.
1931 VI. - Kat.

MEK

L.Teleki Mária

Hász püspök, szob.

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Muz. 138.kiáll.

1933. márc. 15 l.

Teleki Mária MDK

Onni Talasné portréja, bronz

Vadorzó, gipsztanulm. br.

Női portré, gipsz

Kis fiam, terr.

89. csop. kiáll. N.Szal. 1938. szept.

12. 1.

ki! Csak a ládát vigyék ki!

költek. Szóval eddig vót az én

MDK

Teleki Mária szobr.

d.m: A N.Szal. kiállitása. Magyarország,1938. szept. 18. 9.l.

z. Gyüjtés helye:.....

MDK

gr. Teleki Mária szobr.

-m-: Csoportáll a N.Szal.ban. Pesti Napló,1938. szept. 18. 17. l.

MDK

Teleki Mária szobr.

T.D: Csoportkiáll. a N.Szal.ben. Esti Ujság. 1938. szept. 22. 4. l.

MDK

Gr. Teleki Éva, festö /?/

Hubay Jenö.

A Vall. és Közokt. Min. vásárlásai. 1938 jul.1.-aug.1.
Kat. 2o.l.

MDK

Teleki Mária

Perneszy K: Képzőművészeti év története. Pesti Hirlap 1939. naptára, 113-115.l.

MDK

Teleki Mária, szobrász

Kis fiam. Gipsz.

Kis fiam. II. "

Műcs.-CIKT."A gyermek a művészetben"kiáll. 1946.II.-III.
Kat.12.l.

MDK

Teleki Mária, szobrász

gróf Széchenyi Géza. Terracotta.

Műcs.-OMKT."A gyermek a művészetben" kiáll. 1940.II.III
Kat.21.1.

Teleki Mária

MDK

Krisztus mennybemenetele, gipsz

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

MSK

Z. Teleky M., szobrászm.

Édes álom. Gipsz.

Műcs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.20.-jan.17. Kat
11.1.

MDK

Z.Teleki M., szobrászm.

Tanulmányfej. Gipsz.

Műcs.-OMKT.1931-32 évi téli kiáll. dec.20.-jan.17. Kat
6.1.

Teleki Mária.

A Nemzeti Szalonban kiállitették müveit 1938-
ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

MDK

Gróf Teleki Mária

Somogyi A.dr.: Modern egyhámüvészet Győrött.
Szépmüvészet 1943. 155.l.

MDK

M.Teleky Mária, szobrászm.

föltünt tartalmas szobra.

Kende Béla: Szent István kiállitás a Mücsarnokban.
Müvészet.1938. 88.l.

MDK

gróf Teleky Mária

Valló I.dr.: Győr város a magyar kulturáért.
Szépmüvészet 1943. 146.l.

MDK

M. Gr. Teleky Mária

Gróf Klebelsberg emlékmü, repr.

Művészet 1936. 41.l.

MDK

Gr. Teleky Mária

Gróf Klebelsberg emlékmü, repr.

Mivészet 1936. 2. sz. 41.l.

M.Gr.Teleki Mária, szobrászm. MDK

Gróf Klebelsberg emlékmü. Repr.

Müvészet. 1936. 2.sz.41.l.

Jelaki Mária nőbrás

Kerepes a Nemzeti Szalon
csoportkiállítása

Est 1938 IX. 21

Tolnai Mária

Portré mobrok tal. metszet a
Nemzeti Szalon 89. csoport-
kiállításán ~~1938 IX. 18~~

Magyarország 1938 IX. 18

Teleki Mária MDK

Japán diplomata, terrakotta

Műcsarnok 1939 dec.-1940 január

Teleki Mária MDK

Kis fiam, gipsz

Mücsarnok 1940 Gyermek a müvészetben.c.kiáll.

MDK

Z.Teleki Mária, szobrászm.

szobrai elismerést érdemelnek.

Tanulmányfej. /Szakállas idös férfifej/. Repr. 18.1.

A Műcs. téli tárlata. -
Képzőművészet. 1932. VI.évf. 46.sz. 10.1.

MDK

Z.Teleki Mária, szobrászm.

egy szobrászi tartalommal gazdag tanulmányfeje képviseli a plasztikát.

A Mücs. téli tárlata.
Képzőművészet.1932.VI.évf.46.sz.17.l.

MDK

gr. Teleki Mária, szobrászm.

a sok szobrász közül öt emlitjük és Istók Jánost.

Budai Vigadó.- Magyar karácsonyi kiállitás Budán.
Az Est.1937.dec.14.

MDK

Teleki Mária

Teleki Mária finom, de egyelore nem nagy igényű szobormüvekkel disziti az érdekes kiallitást.

Réti Istvan: Hét művész.

Az Est, 1938.szept.21.

MDK

Teleki Mária

Vadorzó cimű férfifejszobra, emelkedik ki
a kiállitás szobrászanyagából.

/b.m./ : Csoportkiallitas a Nemzeti Szalonban.

Esti Kurir, 1938.szept.28.

MDK

Teleki Mária

Árpádházi szentek, gipsz

KMTára. Szt. István kiáll. 1938.

MDK

Gróf Teleki Mária
műve:

Krisztus mennybemenetele. Gipsz.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 32.1.

M.D.K.

Teleki Mária

319. gróf Széchenyi Géza. Mgt. Terracotta.

"A gyermek a müvészetben" kiállitás tárgymutatója
Bp. 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. 21.l.

Teleki Mária

Japán diplomata, terr.

Horthy jub.kiáll. Mücs. 1939. dec. 8. 1.

Teleki Mária MDK

Árpádházi szentek, gipsz

Műcsarnok 1938 Szent István kiállitás

Teleki Mária MDK

Krisztus mennybemenetele, gipsz

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Telecky Mária (M.)

szobrász

Művészet, 1936. I. szf. 3. sz. 42 l. l.

Kende Béla: Emlékszobrokról (vitairat)

MDK

Teleki Mária

A tizenkét apostol, mükő.

Tavaszi Tárlat. 1940 ápr.-máj. 15.1.
Mücs.

Z. Teleki M.

MDK

Tanulmányfej, gipsz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállítás

Z. Teleky M.

Édes álom, gipsz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállítás

Lévény

221

Teleki Pál gróf

élet. ark.

1

Lengyel László dr.

Vidor Gyula dr.

Magyar országgyűlési
almanach. 1931–36.
Bp. 1931. 502—504 l.

MOL 13 kl. 157 6-n

Nagypárosi kastély V. 62.

Teleki Pál gróf

l.

Kegumagtárép

29. l.

vzad jobbra, aranykeretben, melynek
agy koronás czimer van. Feje elől kopasz,
ött s arcza leberetvált. Zöld kerében ker-
narlatán nyugtatja. Nyakravalója felett
s szalagon viseli; derekát öv szöritja s vállra
s nadrágja gazdagon szinózott. Feliratai

ien"

rtana Ebit.e e Prop.e S. Giacomo

'81."

nek 37.3 : 29.5 s az alak nagysága 26.7 c/m

Teleki Pál gróf

élete.

I.

Kormánypárt állam

913, 914. l.

éz, mag. 21·5 cm.
z Ipolyi-gyüjteményből.
I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 519. l. —A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma. Bp. 1884., második terem, 7—8. l. — Radisics Ipolyi 49. szám. — Szendrei Néhai Ipolyi Arnold gyüjteménye. AÉ., VII., 1887., 344. l.

EREKLYETARTÓ-LÁDA,
ománcos, vésett angyalokkal és jelenetekkel, egyik oldalán IHS. Limogesi románstílű munkák untánzata.
XIX. század.
Réz, mag. 21·5 cm.

KRISZTUS-TEST,
XIV. századi mű utánzata.
XIX. század.
Réz, mag. 8·3 cm.

ÚRMUTATÓ,
talpas, fenn hengeres résszel. Renaissance-stílű olasz mű utánzata.
XIX. század.
Réz, mag. 33 cm.

Teleki Pál

ötvös

1932. képesítő oklevelet nyert, elhal.

Iparm. Isk. Évk.
1930-34. 48. l.

MDK

Teleki Pál, professor
/földrajzi tanszék/
alapitotta a sterb-utcai Közgazdasági egyetemet
/Mária-terézia-körabeli épület/.

Tudományos módszereivel is bizonyitotta, h. nekünk
a magunk utját kell járnu.
Kéziratban maradt: A mérsékeltövi mezögazdaság foko
/a németek akarták kiadni!/ zata
1922-ban Amerikában megjelent: Evolution of Hungary

Nyikos Kálmán: Teleki Pál mühelyében.
Magyar Nemzet. 1941 ápr.6. 8l.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KI

191 5 évi 16436 számv. sz.

XIII ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Nagyméltóságu

báró F O H

a Müemlékek

Folyó évi október hó

kelt becses átiratára van szer

Teleki Pál gróf

1874–1941.

nekrolog

l.

Magy. Iparm

1941. 41, 42. l.

T. 4619.

s a bástyákkal megerősitett
hajók közlekednek, mig a
kötött ki, melynek közelében
ortot. Felirata:

.

16.4 cm.

526.

gr. Teleki Pál

1897/98 II.

Ferképzomfoiskévk

1710 l.

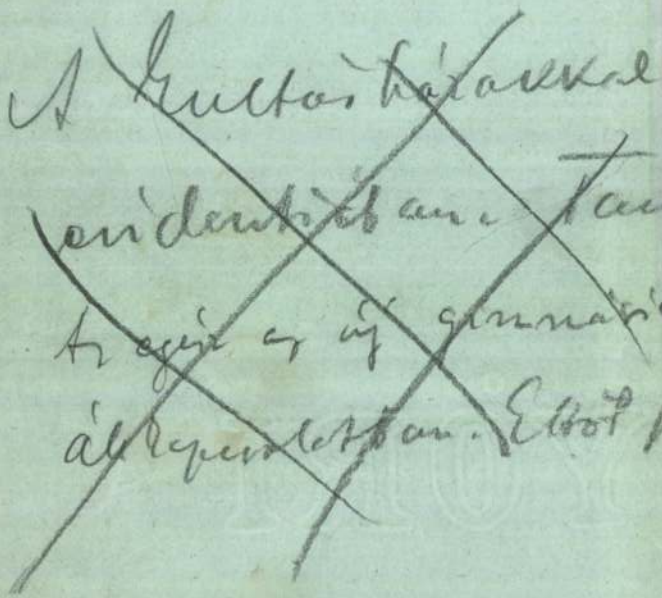

Teleki Pál gróf

Kir. Budapest 1879 nov 1.
8 gim.
1897/98 II. vaulegdai

Tudor, János V, 254

Teleki Pál testamentuma

Az alábbi idézetek gróf *Teleki* Pál azon beszédeiből valók, amelyeket az elhunyt miniszterelnök legutóbbi kormányelnökségének ideje alatt mondott el. Az idézeteket nem kronologikus sorrendben adjuk, hanem tartalmi összefüggésük szerint. *Teleki* Pál beszédei, előadásai, cikkei, bár alkalmi problémákat vetettek fel, hiszen politikus volt, de emellett lépten-nyomon elő-előcsillan ezekben a beszédekben a tanítás és meggyőződés, mely a magyarság legjobbjait Szent István óta mindig jellemezte. *Teleki* Pál beszédeiben mindig kétféle elem keveredett: egy aktuális és egy örökértékű. Mondanunk sem kell, hogy amazt mindig emennek rendelte alá. A politikus Telekiben a nevelő, a parainetikus Teleki élt mindazok szemében, akiknek volt és lesz érzékük, hogy a magyarság történetében egy összefüggő szellemi láncolatot pillantsanak meg, amelyben a kiemelkedő pontokat Pázmány, Kölcsey, Berzsenyi, Széchenyi, Kossuth, Tisza és hozzájuk nem méltatlan Teleki Pál jelentik.

Ezeket az idézeteket azzal a tudattal nyujtjuk át olvasóinknak, hogy ezekre a jelen időkben feltétlenül szükségük van.

Új idők, régi feladatok

Ismét azok előtt a régi feladatok előtt állunk, amelyek már Szent Istvánnak is feladatai voltak és azontúl 800 éven mindenkinek, aki a politikai életet irányította.

A részvétel a nemzetnevelésben elmélyülést kíván a nemzetvezetésben és nyilvánvalóan a nemzet mivoltában. Mert a mai Európában újra olyan népvándorláskorbeli gondolatvilág-átformáló időket élünk, amidőn fontos, hogy ismerjük és önmagunkban ápoljuk saját nemzeti fogalmunkat, amely nemzetünknek karaktert és létjogosultságot ad, mert különben megszűnünk magyarok lenni. Tehát a nemzet magyar mivoltában való elmélyülésnek feladata áll előttünk, amihez szükséges az, hogy ilyen irányban olvassunk, gondolkodjunk. Olvassunk régi dolgokat és olvassunk a nemzet mivoltának kérdésével foglalkozó könyveket, értekezéseket. A nemzetneveléshez önképzés kell, ismeretek szerzése.

A munka és a haza

A nagy magyar sorskérdésekben minden magyar egyformán gondolkodik. Komolyak az idők is s egy nemzet, amely alig heverte ki a húsz év előtti teljes összeroppanást, nehéz földrajzi helyzetében nem bocsátkozhatik kalandokba. Sohasem voltunk kalandorok, de ha azok is lettünk volna, sohse lettünk volna jó kalandorok.

Öregeknek és fiataloknak össze kell fogniok, az egyéni munkának fokozottabb teret kell engedni az elkövetkező időkben.

Ma az ország felépítéséhez három dolog kell: munka, munka és munka.

Ne felejtsétek el az élet semmiféle helyzetében, hogy mindegyikünk egyformán felelős Magyarországért. Mindenki felelős, nemcsak azért, mert kevesen vagyunk, mert minden nemzet kicsi, ha nem érzi át minden egyes tagja azt a felelősséget és minden nemzet nagy, ha ezt a felelősséget átérzi.

Az Úristen nehéz helyre rendelt bennünket, talán azért jöttek erre a helyre őseink. De megálltuk helyünket és megálljuk most is. De hogy továbbra is megállhassuk a helyünket, nem elég ezt csak hirdetni, hanem dolgoznunk is kell.

A mi politikánk ebben a pillanatban a nyugodt munka politikája. Németországnak is, de általában a hadviselő feleknek az az érdeke, hogy a Dunamedencében béke legyen és folyjék a nyugodt, termelő munka. Ennél többet nem mondhatok, de ha ezt mondom, akkor meg lehettek győződve, hogy tudom, mit mondok. Ennek az országnak erősnek kell lenni, sőt pillanatról-pillanatra erősödnie kell.

Gondozzuk a haza szent tűzét nemzedékről-nemzedékre és próbáljuk azt gyarapítani. A multból így lesz jelen, a jelenből pedig jövő. Ne felejtsétek ezt el soha, képezzük egymást és önmagunkat is.

Legyünk bátrak, anyagiakban és lelkiekben bátran merjünk magyarok lenni és akkor ez a nemzet nagyobb és erősebb lesz s nagyobb és erősebb lesz az ország is. Ne várjuk a sültgalambot sem belülről, sem kívülről, csak a magunk lelke hozhatja meg az ország gyarapodását. Mert az ország gyarapodása nem területekből áll egyedül, hanem főként és legfőként abból a lélekből, amely eltölti. Lélekkel kell tudni megtölteni a kereteket. Sültgalamb várásával, mások segítségével azonban soha, mert amit az ember csak kap és nem maga szerez, csak ideig-óráig való.

Hazafiaknak kell lenni! Istenem! Van-e olyan beszéd, amelyben nem ezt mondják? Érdek és hiúság nélkül kell hazafinak lenni, mert a haza olyan, mint az anya. Nem azért van, hogy addig szolgáljuk, ameddig valamit ad, mert a haza nem fejőstehén. A haza is ugyanolyan, mint az édesanya, érzelmi szálak fűznek hozzá és ha nem tud adni, akkor mi kell, hogy adjunk neki. Fegyelmezetten és egyszerűen kell hazafiaknak lennünk. Fegyelmezetten, levett kalappal, tisztességben, csendesen és éppen olyan egyszerűen, mintha templomban lennénk. Nem kellenek olyan magyarok, akiknek előbb reggelizni kell és csak azután jönnek rá arra, hogy magyarok.

Magyar és keresztény politika

A magyar nép politikus nép Ősei onnan hozták keletről ezt a készséget, ahol a politikai készség először fejlődött ki a puszták jószágot tartó szabad, lovas népeinél. Őrizzük ezt a készséget, de gyakoroljuk magyar módra.

Mi folytatjuk azt, amit ezer éven át tettünk, folytatjuk azt a politikát, amely ezer éven át jellemezte a nemzetet. Ez a politika a megbékülés, az összeforrás és a szabadság politikája. A szabadság sohasem jelentette azt, hogy az egyik elnyomja a másikat, a szabadság mindig mindenkinek egyforma szabadsága volt. Egyforma, egy és egységes. Nálunk a nemzet sohasem jelentett fajt, a nemzeti érzés sohasem jelentett magyarosítást, nem jelentett magyarosítást nyelvben, de jelentett — miután a magyar volt a politikai összefoglaló — magyar nemzeti érzést.

A magyar nép mélyen gyökeredzik a maga történelmében, ragaszkodik a maga függetlenségéhez, a maga sajátos állam-elgondolásának, a maga alkotmányának folytonosságához és megóvásához. Ma már büszkén mondhatja a magyar miniszterelnök itthon és kifelé, hogy a saját lábunkon állunk, senkinek, önszántunkon kívül, nem vagyunk elkötelezve semmire.

Programpontunk az, hogy a magyar nemzet a saját lábán áll. Barátokat keres, régi barátaihoz hű, mindenkit tisztel, aki tisztelettel viseltetik iránta, mindenkinek az érdekeit tiszteletben tartja, aki az ő érdekeit is tiszteletben tartja, de mindenkor féltő gonddal őrködik függetlensége felett.

A magyar külpolitika erejéhez tartozik még, hogy óvatossággal és megfontoltsággal lépést tart az európai fejlődés ütemével. Tiszteletben tartjuk a nagy és kis államok jogait és világnézetét, azonban megköveteljük, hogy a mi ősi nemzeti életformánkat mindenki tisztelje.

Nem szeretem azokat az embereket, akik a külföldtől várják a segítséget. Az embernek nem azért van barátja, hogy mindent attól várjon, hanem azért, hogy egymást kölcsönösen megbecsüljék.

Ha én magyart mondok, akkor ez alatt Magyarország minden lakóját értem, mert nálunk a nemzetnek nem volt nemzetiség-érzése, mi hazafiságnak neveztük azt az érzést, amelyet a haza, mindenkinek otthona és mindegyikünknek hazája bennünk közösen és együttesen keltett. A nemzethez tartozott és tartozik mindenki, aki hazafi, akit áthat az összes hazafiaknak, a nemzetnek egysége és ezt a közös munkát szolgálni akarja nemcsak vasárnap, amikor ünneplünk, nemcsak a maga hivatásában, hanem egész életével is.

A keresztény irányzat feladata a politikában és a társadalomban elsősorban az, hogy a magunk lábán járjunk, magyar politikát csináljunk, magyar érzéstől áthatva és minden cselekvésünkben úgy járjunk el, hogy mindig a magunk érdekét szolgáljuk és senki másét.

A magyar keresztény társadalom hivatalt viselt ősz férfi és feladatára készülő ifjú nézeteiből tevődik össze. Hogy vannak zavartkeltők, az nem homályosítja el, hogy van egy független keresztény magyar közvélemény, amely gyors fejlődést és messzemenő reformokat kíván.

Nagy és nehéz dolog, kemény és elszánt vállakozás keresztény nemzeti politikát vallani, keresztény és nemzeti politikát akarni és megvalósítani. A keresztény nemzeti gondolat a politikában azt jelenti, hogy pótoljuk azokat a mulasztásokat és helyreállítsuk azoknak a következményeit, amelyeket a XIX. század materializmusa, a liberalizmus és kapitalizmus, különösen pedig ezeknek túlnövekedése okoztak.

Veszedelmek

Talán jobban látok sok mindent, jobban látom a veszedelmeket. De higyjék el, a veszedelmek nem ott vannak, ahol félünk tőlük. Ezeket sohasem a külső események vagy külső behatások okozzák. A nemzet belső ereje, ennek az erőnek gyarapodása, vagy senyvedése az egyetlen, amely engem igazán komolyan érdekel s amely igazán komoly örömet vagy szomorúságot okoz. Ha kívülről jön a veszély, azzal mindig szembe lehet nézni, belülről is szembe lehet nézni veszélyekkel, de egy kell, hogy mindig erős maradjon: a nemzet belső lelki egyensúlya, önmagában való bizodalma. Sajnos, sokszor azt látom, hogy mi nem nézünk elég bátran szembe a helyzetekkel, hanem eltéríttetjük magunkat önös céloktól. Nem vagyunk elég ellenállók és bátrak ebben a vonatkozásban és lelkileg nem becsüljük azt, hogy ezeresztendős állandó értékeink vannak, ezeresztendős felfogásunk van arról, hogy mi a nemzet. Mindent, amit bárhonnan átvettünk, a magunk magyar képére és hasonlatosságára formáltuk és átalakítottuk azokat az intézményeinket, amelyek korokon, korszakokon keresztül védték szabadságunkat és ezzel boldogulásunkat.

Intelmek

Egy nemzet, amely amióta visszaemlékezik, önmagát kormányozta, nem lehet elhatározásainak alaptételeiben sem imbolygó, sem hirtelenkedő, sem pillanatok benyomása alatt határozó.

Összefogó feladat, az igazi, örök nemzetépítés feladata: a szeretet megteremtése, a szeretetre nevelés, a nemzet összes fiai kölcsönös szeretetre nevelésének munkája, a történtés, az önérdek, az önzés kikapcsolása, az ezektől irányított emberek kikapcsolása és visszaszorítása társadalmi büntetés által.

Neveléssel kell megtartani a lelkek egyensúlyát az országban. Az új szociális reformokat mindenki óhajtja, de elérkezett az idő, amikor keményen meg kell mondanom, hogy elsősorban kötelességeink vannak.

A mi ideálunk a földdel szemben sohasem volt a szerzés, hanem a megtartás és a népekkel, az emberekkel szemben sohasem volt az imperializmus, hanem mindenkor a patriarchalizmus érzése.

Mindenkinek lelkében fel kell idéznie, hogy a magyar föld éppen úgy a magyar nemzet, mint a magyar nép.

Amikor a föld elosztásáról beszélünk, nem osztogatásról és különösen nem ingyenosztogatásról van szó, amint azt egyesek felelőtlenül és értelmetlenül állítják. Tudom, hogy az értelmes magyar ember ilyen osztogatásoknak nem ül fel.

Az alkotmány a nemzet lelki döntvényeinek foglalata. Sok nehéz helyzetet élt meg a nemzet, anélkül, hogy eltért volna Szent István király útmutatásaitól.

Nekünk magunknak is a 900 éves dunai állam ideológiájába kell visszahelyezkednünk, a szentistváni állam gondolatvilágába, mely nem az imperializmusnak, de a szeretetnek, a barátságnak, a pátriárkális együttélésnek a gondolatát jelenti.

Magyarország és Európa

Magyarnak maradni Európában, ez nemcsak magyar feladat, hanem Szent István óta európai feladat is.

Bátran és büszkén mondhatjuk, hogy mi keletről kultúrát hoztunk ide. Ázsiai vagyok és erre büszke vagyok! Mondhatjuk nyugodtan, hogy nem vagyunk kevésbbé kulturáltabbak, a mi kultúránk kevésbeszédű, jól megfontolt, népünk beszédéből is hangzik. Miért ne legyünk rá büszkék?

Mi érteni tudunk idegen kultúrákat. Meg tudtuk érteni a XIX. és XX. század kultúráját és elemeit is, de elsajátítjuk, magunkévá tesszük a magunk magyar gondolkozása szerint. Tanulunk idegentől, de nem leszünk tőle mások. A kultúrában megismertünk mi már minden stílust, de lelkünkben nem lettünk se gót, se barokk. Mi használunk rádiót, használunk mozdonyokat, telefónt, mindenfélét. De mikor ezt használjuk és a magyar Alföld szívét iparosítjuk és civilizáljuk, vigyázzunk! A lélek maradjon meg, a lélek maradjon magyar.

A magyarságnak feladata, megérteni Európát, amelyből nem vagyunk kiszakíthatók, feladata Európán át látni a világot, mert a világ nagy részei összetartozó, sajátos életet, sajátos, egymástól hosszú évszázadokig különálló történelmet éltek és élnek s ezeknek a részeknek egyike Európa, tehát mi, mint európaiak, önkéntelenül Európán keresztül tudjuk látni a világot.

Politikai nemzet vagyunk, amelynek sajátos jellege, Európában egyedülálló jellege dacára, vagy talán éppen ezért hivatása van a Dunamedencében, amely hivatást igyekezett betölteni, korról-korra hordozni, mint nemzet és mint állam, nagyhatalommá növekedve, vagy kis ütköző állammá zsugorodva, egységesen, vagy részekre bontva, de mindenkor fenntartva a szellemi, a lelki egységet, az összetartozás egységét, az országrészek, a nemzet egyes csoportjai, tájai, vallásfelekezetei között.

Egy nemzet sem kapcsolhatja ki polgárainak gondolkodásából büntetlenül azt, hogy „itt élned-halnod kell", legkevésbbé az a nemzet, amelynek költője és nemzeti érzéseinek igazi interpretátora ezeket a szavakat leírta.

Ez a magyar út

Remélem, el fognak jönni a könnyebb idők is Magyarországra, amikor szívünk szerint és jó ősi szokás szerint ismét — veszekedhetünk. Adja Isten, hogy ez minél hamarabb bekövetkezhessék.

Jó és balsorsban mindig hittem erőnkben és a nemzet jövőjében és ha nem is csináltam és hirdettem programot, törekedtem arra, hogy készen legyünk. Mindenkor, mindenre! Ez a hit nem egy magányos életnek észbeli logikája volt, nem egyéni programokba vetett önbizalom, hanem hit a nemzetben, földünk és népünk erejében és hit népünk józanságában és tehetségében. Hit tehát abban is, hogy a mi népünk programszerű útmutatások nélkül a maga erejéből és lelki mélységeiből mindig meg fogja találni azt az utat, amely a maga és országának fennmaradását biztosítja — abból a lelki mélységből, amelyet lélektanilag vagy természetrajzilag örökölt egyensúlyérzetnek nevezünk, politikailag és társadalmilag pedig magyar alkotmánynak és magyar életformának ismerünk és élünk.

Bízom a nemzet ősi erejében, amely nem pillanatokat hajszol, hanem saját erejének csöndes, biztos tudatában élt évszázadokat és fog még élni.

Ha voltak is a megpróbáltatásoknak vagy megtévelyedésnek korszakai, mindenkor újra talpraállított szabadságunkhoz és függetlenségünkhöz mindenekfölött való ragaszkodásunk. Európa sok népéhez képest kisszámú nemzetünk ereje, a magunk nemzeti sajátosságainak fenntartásaira és féltékeny védelmében, idegen eszme-áramlatok meggondolatlan átvételétől óvakodó jog- és alkotmányfolytonosságban van. Ez a magyar út!

A Kossuth-bankó

(Elbeszélés)

1894 június utolsó napján könnyű, vászonesernyős bricska gördült végig a sárospataki fő utcán, fölkavarva az utca porát és megzavarva a napfényben némán sütkérező kis városka csöndjét. A diákok már elszéledtek a szélrózsa minden irányában nagyvakációra, a tanárok elutaztak falusi rokonaikhoz vagy abauji fürdőhelyekre, kipihenni a tanév fáradalmait. A városka, amelynek semmiféle állami, megyei hivatala, sem katonasága nem volt, nyárra kihalt, utcái üresek, néptelenek voltak, mint napközben a falu.

A lovak patáinak messze hallatszó csattogására s a könnyű bricska tompahangú, melancholikus zörgésére kíváncsian húzódtak félre a tüllfüggönyök s az ablakokból kíváncsi fejek kandikáltak ki. „Mit keres ez az idegen bricska itt? Hol áll meg? Kihez megy úri gazdája?"

A bricska a könyvkereskedés előtt állott meg, melynek kirakatában még ott díszlett a három hónappal ezelőtt eltemetett kormányzónak, a nemzet halottjának, Kossuth Lajosnak hófehér szakállas, gyászkeretes arcképe, „Irataim az emigrációból" című sorozata, a Kossuth-nóták kótái s körül barnásvörös színű, a napfénytől már kissé megfakult egy, két és öt pengős Kossuth-bankók. A bolt előtt kifeszített vászonernyő védte a napfény égető sugarai ellen a a Kossuth-kirakatot, melyeket a boltos nyugodtan beszedhetett volna: szeptemberig itt úgyse nézi meg senki s ha megnézi se megy be a boltba megvásárolni.

A bricska utasa, már idősebb, jól öltözött, aranykeretes pápaszemű, rövidre nyírt ősz szakállas úr, könnyed léptekkel sietett a bolt felé, a kirakat előtt egy pillanatra megállt, rosszallóan megcsóválta fejét s dörmögve nyitott be a könyvkereskedésbe. A pult mögött üldögélő, szintén rövidre nyírt őszszakállú férfiú fölkelt, homlokára tolta pápaszemét s már éppen meg akarta kérdezni, hogy mivel szolgálhat, amikor az idegen megszólalt:

— Hát nem ismersz meg, Ferikém?

A boltos kitárta két karját és keblére ölelte régóta nem látott ifjúkori barátját.

Leültek a könyvesbolt sarkába, a hűvös, viaszkos vászonhuzatú díványra s merengve emlegették a régi nehéz időket.

— S jól jövedelmez a boltod? — kérdezte a látogató.

— Rendesen megélek belőle — felelte a könvkereskedő. — Nyolc gyermekem van — majd az ebédnél megismered őket — folytatta. — Én szerencsésen fektettem be az utolsó hét szilvafámat: örülök, hogy nem mentem a vármegyéhez. Van házam, szőlőm, néhány hold földecském. Azt mondhatom, hogy boldogan és elégedetten élek. És te? Hogy vagy? Mit csinálsz? Miből élsz?

A kockásszürke angol ruhába öltözött elegáns látogató kissé röstelkedve így felelt:

— A bricskámból. Meg a barátaimból, akiket sorra látogatok a bricskámon.

A látogató, kisgéresi és nagygéresi Hotykay Tamás végzett földesúr volt, de mint könyvkereskedő barátja is, már úgy örökölte a családi vagyont, hogy nem lehetett megmenteni. Eldoboltak mindent. A könyvkereskedőnek, upori és gercselyi Hardicsay Ferencnek annyi vagyona maradt, amennyiből kis vidéki könyvesboltot nyithatott. Hotykay Tamásnak pedig csak a két lova, meg a bricskája, amellyel az elárverezett kastélyból elhajthatott, amikor az új tulajdonos megérkezett. Hardicsay Ferenc szorgalmas kispolgárrá alakult át, megtollasodott, gyermekeit rendesen tudta iskoláztatni, — Hotykay Tamás pedig öreg kocsisával, két lovával és bricskájával állandóan régi barátait, rokonait, földbirtokosokat, a megye urait látogatta: foglalkozására nézve vendég volt, míg meg nem únta, vagy meg nem únták egy helyen s aztán kisebb-nagyobb kölcsön fölvétele után távozott, tovább hajtatott más úri házhoz. De, míg Hardicsay Ferenc rajongója volt Kossuth eszméinek, Hotykay Tamás lelke mélyéből gyűlölte. „Ő tette tönkre családunkat" — szokta mondani ingerülten, ha Kossuth nevét megemlítették előtte. A könyvesboltban is kényelmetlenül érezte magát, mert az egyik polc tetején megpillantotta Kossuth Lajos aranyozott gipszszobrát s egy pillanatra azt gondolta, hogy nem is marad itt Kossuth rajongó barátjánál ebédre, de nem volt egy krajcárja sem s estére egy földbirtokos barátjához akart bekösönni. Oda pedig nem mehet pénz nélkül. Pénzt pedig már csak „boltos" barátjától szerezhet, tehát meg kell őt tisztelnie azzal, hogy nála ebédel, megdicséri a borát, a feleségét, a gyermekeit s amikor a „boltos" megittasul a dicséretektől, akkor hirtelen, meglepetésszerűen kér tőle ötven pengőt.

Az ebéd pompás volt, a bor királyhegyi, az asszony — nyolc gyermek után is csinos még, bár már kissé formátlan s a gyermekek olvasottak, tanultak, értelmesek, valósággal szívták magukba a vendég úr minden szavát.

— Csak azzal nem vagyok kibékülve — szólalt meg egyszer hosszabb szünet után Hotykay Tamás —, hogy apátok imádja Kossuth emlékét, rajong eszméiért. Pedig nekünk, nemeseknek, ő volt az egész történelem folyamán legnagyobb ellenségünk, ő szabadította fel a jobbágyságot, szüntette meg nemesi előjogainkat, ő tett egyenlővé bennünket politikában, hivatalban, törvény előtt a kocsisok gyermekeivel.

Ezt azonban már nem lehetett szól nélkül hagyni.

— Nekünk ma is ő a hazaflas eszményképünk. Nem egy kiváltságos társadalmi osztályért, hanem az egész magyarságért harcolt.

— Csodálatos emberek vagytok ti — pattant fel Hotykay Tamás. — Lelkesedtek azért az emberért, aki ide juttatott benneteket. Ha ő nincs, kastélyban ülhetnétek — ló, vadászat, kutya, négyesfogat, úri élet... S rajongtok azért, aki miatt most a pult mellett álltok reggeltől estig s ha bejön egy parasztasszony, egy jobbágyivadék imakönyvet venni, leültetitek és úgy szolgáljátok ki.

— Úgy — válaszolta Hardicsay Ferenc. — Ugyanúgy, mint a hercegnőket.

— Ha ő nincs — folytatta Hotykay Tamás —, ma megvan az apám ezer holdja. Apám követ volt, de nem volt forradalmár. Konzervatív gondolkodású úr volt, követte apái hagyományait és attól nem tágított egy tapodtat sem. 1848-ban fenn laktunk Pesten. Nyocéves kisfiú voltam, minden jóval ellátott úri gyerek. Apám, birtokának javítására, állatok, gazdasági eszközök vásárlására nagyobb pénzkölcsönt vett föl, de mielőtt a pénzt felhasználhatta volna, kitört a forradalom. Pesten és Budán még emlékeztek az előző évtizedek nagy pénzügyi katasztrófájára, két devalvációra is és apámon emiatt kétségbeesés lett úrrá. Július első napjaiban megkezdték a Kossuth-bankók nyomását. Barátai, akik Kossuth hívei voltak, váltig magyarázták neki, hogy az osztrák-magyar pénz értékét veszti, de ő csak a fejét rázta rá: ő nem bízik a forradalmi pénzben Micsoda biztosítékot tud nyujtani egy forrongó ország a pénzének, a nyomtatott papíros-pénznek. Nem — mondogatta —, inkább visszafizeti mindjárt a kölcsönt, vagy aranyat, ezüstöt, ékszert vásárol rajta —, az nem veszti el az értékét soha...

— S egy júliusvégi napon mégis azzal jött haza, hogy a kölcsönvett pénzt mind átváltotta Kossuth-bankóra.

— Anyám összecsapta a kezét: „hogy tehetted ezt, Tamás? Eddig mindig te bizalmatlankodtál a legjobban a Kossuth-bankókkal szemben. S most mégis?... Miért?...

— „Nem" — mondotta apám —, most már nem félek. Nem egy forrongó ország, hanem egy pénzintézet, egy bank vállalja érte a garanciát, az áll jót érte, egész vagyonával. S a bank tudja, mit csinál. Ez ma a legbiztosabb eszköz a pénz értékének átmentésére, nyugodtabb időkre.

— Anyám megnyugodott.

— Pesten éltük át az egész forradalmat — folytatta Hotykay Tamás. — Amikor Windischgraetz csapatai bevonultak Pestre, parancs jelenik meg, hogy a Kossuth-bankjegyeket át kell váltani úgynevezett „nemzeti bankjegyre". De apámnak olyan politikai és harctéri értesülései voltak, hogy most már ő bízott a nemzeti ügy diadalában.

— Egy napon — emlékszem — apám valósággal futva jött haza s a szobában sokáig járt föl s alá és szakadozottan, boldog izgalommal beszélte el, hogy Görgey elfoglalta Budát... S aztán... aztán szomorú napok következtek: hírek az orosz beavatkozásról, Világosról, Görgey kapitulációjáról... a végső bukásról, amelyről minden magyar azt hitte, hogy nem éli túl... és túlélte a magyar, már aki túlélte: de aki túlélte is, összeroncsolt lélekkel látta, mi történt... A Kossuth-bankót pedig, a forradalom pénzét máglyán égették el... a győztesek. Forradalmi rokonszenvet jelentett a Kossuth-bankók megtartása s ezért... súlyos büntetés járt... Elrabolták és elégették az apám pénzét is, amely már rá volt táblázva birtokunkra... Néhány rossz gazdasági év... újabb kölcsönök... apám halála... átiratás... ügyvédek... dobpergés... ez már jött egymásután, mint a karikacsapás... Ezért nem szeretem én Kossuthot.

— Mi pedig áldjuk emlékét — szólt Hardicsayné — aki jobbágyivadék volt — csendesen. — S szeretettel őrizzük azokat a bankókat, amelyeket ő bocsátott ki.

Alkonyodott.

— Hé, Andris — kiáltotta a tornácról Hotykay Tamás —, fogj be. Indulunk. — Aztán Hardicsayhoz fordult.

— Öregem, bocsáss meg. Pillanatnyi pénzzavarban vagyok... segíts ki... amennyivel csak tudsz. Ötven...

Hardicsay már előre a zsebébe készített húsz forintot.

Átnyujtotta.

Hotykay hanyagul átvette a pénzt, de mielőtt elvette volna, megnézte.

— Csak? — szólt sértődötten. — No, Ferikém, téged se' látogatlak meg többet. Igy lebecsülni a régi barátot. Szervusz! Örökre Isten áldjon!

Hardicsay lesujtva kullogott be a szobába.

— Mennyit adtál neki? — kérdezte a felesége aggódva, amikor a bricska kigördült a kapun.

— Tíz forintot — hazudta Hardicsay.

— Jézus Mária Szent József! — sikoltotta az asszony... Négy pár cipő!... Ennek az úri szélhámosnak? Ezért mentek tönkre a nemesek.

Trócsányi Zoltán

Mi az igazság?

(Elbeszélés)

A gyilkost valami visszahűzza a tett színhelyére, mondják. És az első szerelmét nem felejti el senki soha. Valahogy így van az ember Párizzsal is, ahol az élet szélsőségei megférnek egymás mellett békességben.

Ezt külsőségében is tapasztalhatta az ember, ha este 6 óra után felült egy olyan autobuszra, amely a város külső részei felé haladt. (Boldog idők, amikor még párizsi autobuszokra lehetett egyáltalán ülni.)

A legfurcsább öltözékű emberek voltak utitársaid. Illatos, karcsú munkásleány, egyetlen, divatos ruhájában, mellette egy néger öregasszony rikító, strandszerűen dekoratív színezetű öltözékben, sárga fejkendővel. Idősebb hölgy, nagyanyjától örökölt ruhában (úgy vigyáztak rá, hogy még akkor is kifogástalan állapotban volt) — a közbeeső divatok sohasem érdekelték őket. Japán diák, aki egyedül képviseli a francia férfidivatot. Munkás, aki csak vasárnap cserélt inget és ez okból sált tekert a nyaka köré a legnagyobb melegben is. A lábán papucs. És végül a francia polgár, aki tíz-tizenöt évig hord egy öltöny ruhát, nadrágot sose vasaltat és örökösen újságot olvas, akárhol találkozik vele az ember. Emlékszem olyan külvárosi bérházra, ahol valaha laktam, hogy az egyik szomszédom 10—12 éves kislányokat vitt fel magához, míg másik lakótársam órákon keresztül térdelt egy szentkép előtt, ahogy a folyosóra nézö homályos üvegű ablakán keresztül láthattam.

Ennek a bérháznak az első emeletén lakott egy jómódú francia államhivatalnok két szép fiatal lányával. Az egyik lány tizennégy éves volt, a másik tizenhat. A lépcsőházban gyakran összetalálkoztam velük.

A lányok egyedül nem járhattak sehova, szüleik minden lépésüket ellenőrizték. A mamájuk nem rendezett házi bálokat, zsúrokat, nem volt fiatal lovagjuk, aki moziba, vagy ötórai teákra vitte volna őket. Pedig a tizennégy éves kislány is olyan fejlett volt, hogy tizennyolc évesnek is beillett volna. Vikendekről pedig ne is beszéljünk.

— Hát, hogy lehet így férjhez adni a lányokat? — kérdezné joggal egy olyan mama, aki a dolgok praktikus oldalát is nézi.

Egész egyszerűen úgy, hogy a papa és a mama néz a jövendőbeli vő után. Még ilyen felfogású emberek is élnek Párizsban. Természetesen a jelen esetben még meglehetős korai lett volna a dolog.

Azt hinné az ember, hogy az ilyen kordában tartott fiatal lányok lelkére jótékony hatással van ez a szigorú nevelési módszer.

De nem így van.

Legalább is az államhivatalnok lányai élénken megcáfolták ezt. Régi igazság, hogy amit egy nő akar, azt semmiféle körülmények között megakadályozni nem lehet (és nem is tanácsos).

Egy szép napon mind a két lány nyomtalanul eltűnt hazulról. Hogy csinálták? Mint csinálták? Nem is lényeges, elég az hozzá, hogy a szülői nyomozás a következőket állapította meg: a tizennégy éves kislány egy soffőrrel szökött meg (ott volt a standja a közelben) a tizenhat éves pedig a bérház házmesterének a fiával.

Úgy látszik, egyazon időben, egyforma erővel tört ki a lányokon a szerelem.

A szerelem jön és közbeszól. Nem érdekli őt semmi. Jön és azt mondja az áldozatának:

— Kelj fel és gyere utánam.

Talán, ha nem lettek volna olyan szigorú kordában tartva, jobban megválasztották volna szerelmüket, de így nem volt módjukban túlságosan válogatni.

Egy fiatal lány már tizenhárom éves korában kezdi el az életét. Sürgősen körülnéz, hogy szerelmes lehessen valakibe. És minden attól függ, ki jut a közelébe. Ha nincs más, szerelmes lesz a tanáraiba, vagy az unokatestvéreibe — és ez még a jobbik eset.

Elég az hozzá, a francia papa lázas nyomozása, hogy elcsípje a lányait, mielőtt valami is történt volna velük, teljesen eredménytelen volt.

De megoldódott az ügy anélkül is. A tizenhat éves lány váratlanul visszajött a házmester fiúval másnap este. Viszont a tizennégy éves kislány a soffőrrel, már csak harmadnapra tért meg a szülői házba.

A papa nyomozása olyan nagy port vert fel — eleinte bűntényre gyanakodtak —, hogy most már lehetetlen volt a dolog felett egyszerűen napirendre térni. Az egész környék valósággal lázban volt. A jómódú államhivatalnok kénytelen volt erkölcsös megoldást találni. Ezt megelőzőleg persze, pokoli veszekedések hallatszottak ki az elsőemeleti lakásból, de végül is győzelmet aratott a morál.

Egy napon volt a két esküvő.

A részleteket az egész környék szájról-szájra adta.

Az államhivatalnok ekkor már egészen összetört. A felesége se volt különb, mint a saját árnyéka. Szótlanul járt-kelt a lakásban és sóhajtozott.

— Ezt a szégyent!... Ezt a szégyent!...

Aztán államhivatalnok férjéhez fordult:

— Gondolod, hogy a menyasszonyi ruhájuk fehér lehet?

— Nem mind a kettőnek — felelte rövid gondolkozás után a jómódú államhivatalnok. — A nagyobbik még aznap estére itthon volt, az ő ruhája még lehet fehér, de a kisebbiknek, aki három napot volt el, világoskék menyasszonyi ruhát csináltassatok. Ez az igazság.

Vaszary Gábor

Gróf Teleki Pál elárvult dolgozószobájában

Egyetlen fiának, Teleki Géza grófnak, a kolozsvári egyetem tanárának megható emlékezése édesapjáról

Itt állok a József-téri kis palota második emeletén, gróf Teleki Pál egykori otthonában. A körbefutó, bársony zsinórláncokkal diszitett lépcsőház falain régi metszetek függnek és szinte meghitté varázsolják a kanyargó feljáratot. A jobbra nyiló ajtó a dolgozószobába vezet. Itt gróf Teleki Géza fogad, a kolozsvári egyetem tanára, egyetlen fia a tragikus halált halt nagy magyar államférfiunak. Fekete ruha van rajta. Arca sápadt. Középtermetu, szikár férfi. Halk, csöndes lénye, kimért, tagolt beszéde, jellegzetes szókiejtése feltünően emlékeztet édesapjára.

Zavarral küzdök. Nehéz elkezdeni a beszélgetést ott, ahol minden mondat sebeket fájdithat. Egyelőre cigarettára gyujtunk és hallgatunk. Szemlélődöm.

Teleki Pál elárvult dolgozószobájának padlózatán méter magasságban könyvek. Tetejükön 70—80 centiméter nagyságu piros vászonkötésü hatalmas könyv a következő cimmel: „Atlasz a japáni szigetek kartographiájáról". 1909-ben jelent meg. Földgömbök, atlaszok, tudományos mércék, látcsövek, félbemaradt táblázatok, ábrák, rajzok az iróasztalon. Egy tudós elméjének röppentyüi, amelyeket csak az tudna pályájukra elinditani, aki megalkotta őket.

Teleki Géza hetek óta rendezi, csomagolja az iratokat, följegyzéseket, könyveket.

„Édesapám kedvelte az ilyen kuriozitásokat . . ."

A szoba sarkában, a kandalló tetején egy ugrásra lendülő bronz oroszlán, távolabb egy háromlábu, fogóval ellátott főzőedény és egy ezüst- és aranylemezekből vert egykoru tányér: a hires „Teleki-tányérokból", Teleki Mihálynak és feleségének, Veér Juditnak cimerével.

Teleki Géza, mint ritkaságokra hivja fel rájuk a figyelmemet. A kandalló mellett igen régi eredetü faragott sublót. Mellette kétcsöves vadászpuska, néhány családi kép, elefántcsontmarkolatu kardok, apró szines térképmozaikok. Teleki Pál kezemunkája. Egy képre leszek figyelmes. Tollrajzok, vázlatok egy kartonon. Zichy Mihály irómappájának belseje, amelyre a művész különböző figurákat rajzolt.

— Édesapám kedvelte az ilyen kuriozitásokat — mondja Teleki Géza.

A sublót fölött nagyobb szines térkép, Japán hajózási utvonalát ábrázolja. Alatta Teleki Pál irása: „Isaak de Graff 1725—1740". A név kérdőjellel van ellátva.

XII. Pius pápa emléksorai

Egy kis asztalon piros bőrkeretben nagyméretü fénykép XII. Pius pápát ábrázolja, aki mint pápai legátus, 1938-ban a budapesti Eucharisztikus Kongresszuson járt. Teleki Pál akkori kultuszminiszternek ajándékozott képére Pacelli kardinális: — a jelenlegi pápa, a következő sorokat irta:

„Exemo Viro Comiti Paulo Teleki suavi at grata memoria repatens sellemnia Eucharistia Budapestensis ex omnibus nationibus Conventus (a. 1938) quibus Romani Pontificio Legatus interfuisse gaudeo, hoc paruum signum magni obsequii dedico. Budapestini, IV. Kal. Jun. a. 1938. E. Card. Pacelli".

Az egyik könyvállvány felett kuruc lovasszobrot látok bronzból. Érdekessége, hogy a lovas szájában pipát szorongat. A szoborra az alábbi szöveget vésték:

„A IV. világjamboree táborparancsnokának hálás megemlékezéssel: a magyar cserkészek."

A szobát körbefutó polcokon könyvek sorakoznak. Nem sok, hiszen tudvalevő, hogy Teleki Pál hatalmas könyvtárát éppen ugy elajándékozta, mint Erdéllyel visszatért ősi házát és birtokát. Általában tudományos és szakkönyvek, de itt látom Rousseaunak, Voltairenek, Diderotnak ma már ritkaságszámba menő eredeti kiadásait is.

Az ablak melletti sarokban empire-stilusu kis iróasztal, amelyben egy klarinét van elhelyezve. Egy zeneszerzőé lehetett. Teleki Párisban vette. Az iróasztal homlokzatán szines kis térkép Japánról. Ugyancsak Teleki rajza.

Az iróasztal fölött gyönyörü női fej mosolyog felénk. Halmi portréja az ifju Teleki Pálnéról. Ez a kép az egyetlen mosoly az elárvult dolgozószobában.

Egy uj Teleki Pál jön felénk . . .

A milijő, a környezet, amelyben Teleki Pál egykor élt és dolgozott ime megelevenedik most e sorokban az olvasó előtt. Alakja és egyénisége azonban már nem az többé, amilyennek őt az életben felületesen ismertük. A tragédián keresztül egy uj Teleki Pál jön elénk a magyar sors horizontjának végtelenjéből. Ujra kell tehát kevernünk a szineket a megismerés palettáján, ha vissza akarjuk tükröztetni a maga valóságában.

Hős és mártir volt, aki életét dobta oda tanulságul nemzetének.

A derüs, filozófikusan nyugodt életszemlélet mögött, amely messze távlatokban, századokban tudott gondolkozni, volt egy teljesen egyéni törvény, amely kizárólag saját személyére birt érvénnyel. Ez a törvény saját lelkiismeretének nem engedett türelmi időt — amely érlelheti az elhatározásokat —, hanem amint összeütközést vélt fölfedezni az események és a saját lelkiismerete között, azonnal, mulhatatlanul levonta a következményeket . . .

Gróf Teleki Géza volt belügyminiszter Teleki Pál édesapja. Teleki Pál rajza 19 éves korában

„Sohasem láttam tétlenül az édesapámat"

E történelmi keretbe foglalt és immár történelmivé magasztosult portré mögött hálás és tanulságos feladat megkeresni az emberi jellegzetességeket is, a magánember lelkét, amelynek kihasadásait ismerhették a barátok, láthattuk mi is a Ház folyosóján, vagy másutt, ahol erre alkalom kinálkozott. De vajjon

Leányfej: Teleki Pál rajza 15 éves korában

ki tudná olyan bensőséges és meghitt közelségbe hozni Teleki Pált, az embert, mint egyetlen fia, aki első izben szól a nyilvánosság számára édesapjáról, ahogyan ő látta őt.

„Apák és fiuk" cimü munkám készülő harmadik, negyedik kötete számára édesapjáról adott interjujából ide iktatom Teleki Géza következő szavait:

— Nem mondhatom, hogy sok személyes impressziom volna édesapámról — mondja Teleki Géza. — Óriási elfoglaltsága miatt, sajnos, keveset lehettem társaságában. Ha hivatali elfoglaltsága megengedte, hogy otthon legyen, akkor fotelben ülve olvasott, vagy iróasztalánál dolgozott. *Zsenge gyermekkoromtól kezdve sohase láttam munka nélkül édesapámat.* Élénken vissza tudok emlékezni az 1920-as évekre, amikor a Simonyi-Semadam kormány külügyminisztere lett, noha ekkor csak 10 éves gyermek voltam. A Svábhegyen laktunk és ezidőtájt — dacára nagy elfoglaltságának — időt szakitott arra, hogy legalább sétái közben foglalkozhasson velem.

— Mint egyetlen fiu élveztem ennek a körülménynek összes előnyeit. Ő maga egyébként szintén egyetlen fiu volt. Megkövetelte ugyan a fegyelmet, de például a „nádpálca", amelyet a közéletben annakidején kilátásba helyezett, nem kapott szerepet a nevelés pedagógiai eszközei között. De nem is volt szükség a testi fenyitésre, mert édesapám szeretettel és lelki hatásokkal buzditott a helyes ut megválasztására.

Beszámoló sürgönyök külföldről a 90 éves édesanyának

— Óriási akaratereje volt. Ezt a tulajdonságát édesanyjától örökölte, aki, sajnos, a közelmultban 91 éves korában meghalt. Nagy rajongással és szeretettel beszélt mindig édesapám az anyjáról, az én nagyanyámról, akinek szellemi és emberi értékei valóban kimagaslóak voltak. Külföldi utjairól naponkint sürgönyben szokott beszámolni neki elért eredményeiről. Édesanyámmal is gyakran megbeszélte terveit, az ugynevezett napi politikát is, de nem állithatom, hogy családunk többi tagjának is bepillantást engedett volna a magas politika titkaiba. Velem még eléggé tartotta a „kontaktust" — mondja mosolyogva. — Amikor még a Földtani Intézet adjunktusa voltam és szüksége volt a nyersanyagokra vonatkozó adatokra, akkor letelefonált nekem és én összeállitottam számára a kivánt statisztikát.

— Koránkelő volt és ha ideje engedte, gyalogsétát tett. Ilyenkor jelentéseket adatott magának, mert a munkájából teljesen kikapcsolódni képtelen volt. Fiatal korában sokat vivott Rákosinál, azonban az utóbbi években erre mindkevesebb ideje volt. Falun lovagolni szokott. Nem ivott, nem kártyázott. Ha néha bridzshez hivták negyediknek, mindig tévedett.

— Pályaválasztásomba nem szólt bele, illetve nem volt elhatározása élethivatásomat illetőleg. Tizenhétéves koromban, amidőn ez a kérdés szóbakerült előtte, azt mondotta, hogy helyesnek vélné, ha a Műegyetemre mennék és matematikát tanulnék. Ezt is csak mint ajánlatot tette.

— Ha már pályaválasztásomnál tartok — mondja gróf Teleki Géza —, meg kell emlitenem egy epizódot Gömbös Gyulával, akivel 1930-ban, honvédelmi minisztersége idején Inkén, Bethlen Istvánéknál találkoztam. Tenniszeztünk, amikor Gömbös váratlanul igy szólt hozzám: „Miért nem vagy katona?" Az érdeklődésnek hamarosan gyakorlati eredménye lett, mert behivatott sportrepülőnek. Egy évet töltöttem a repülőknél, majd 1931 októberében Bécsbe mentem az egyetemre, ahol 1936-ban Süss és Kobernél ledoktoráltam. 1937 májusában a Pázmány Péter Tudományegyetemen nosztrifikálták doktori oklevelemet, miközben Zürichben is hallgattam egy félévet. 1937 juliusától a Magyar Kir. Földtani Intézethez kerültem, ahol előbb kisérletügyi tisztviselő, asszisztens, majd kisérletügyi adjunktus lettem. Ezt követően a kultuszminiszter az ujonnan megszervezett kolozsvári egyetem közgazdasági tudományi kar geológiai vezetésével bizott meg mint helyettes egyetemi tanárt. Ez a kinevezés szerfelett jólesett — mondja Teleki Géza —, mert minden rejtett és titkos vágyam az volt, hogy Erdély ősi földjén, amelyhez annyi családi kapcsolat füz, fejthessek ki tudományos munkásságot. Megvallom, sohasem akartam Budapesten maradni. A sors kegyessége folytán ez a vágyam kinevezésemmel teljesedésbe ment

Egy régi fénykép kerül most kezeink közé, amely Teleki Pált első miniszterelnöksége korából ábrázolja minisztertársai között a Sándor-palota hires terraszán. Ezekről az időkről beszélgetünk.

„Én csináltam meg a numerus clausust, de . . ."

— Elhatározottsága és erélye talán első miniszterelnöksége idején mutatkozott meg legélesebben — emlékezik gróf Teleki Géza —, amikor kemény és cselekvő kézzel nyult bele a legkényesebb kérdésekbe. Bizonyára emlékszik, hogy második miniszterelnöksége idején, amikor az ország korszakos jelentőségü külpolitikai változások sulya alatt megindult a maga történelmi utján, igy formulázta meg bemutatkozó beszédében a politikai életet uraló izgalmakkal szemben állásfoglalását:

„Én csináltam meg a numerus clausust, de én szereltem le a Britanniát is" . . .

Ez a kijelentés teljesen édesapámra vallott. Határozottan rámutatni a két végletre és felelősséggel vállalni azért, ami a két pólus között van.

Husz évig készült a komáromi tárgyalásra

— Szeretett messze távlatokban gondolkodni. Ez a szemlélet a napi politikában, gondolom, idegen lehet és könnyen adhat támadási felületet a napi perspektivákban szemlélődő elemeknek. Édesapám például a komáromi tárgyalásokra husz évig de facto készült tudományos alapossággal és elmélyüléssel. Ilyesmire „vérbeli" politikus aligha volna képes.

— Beszéltem már nyugalmáról, amely valóban rendithetetlen volt, de ugyanakkor reflexember is volt, aki hamar reagált külső dolgokra. Erősen impulziv. Sokat adott első impresszióira. Ez egyben tanári vonás is, mert hiszen a diákokkal való örökös vizsgálódás közben a tanár legtöbbször impresszióira van utalva. Kissé paradoxonnak tünik, de ugy van, hogy édesapám akkor volt nyugodt, ha sok dolga volt. A napi dolgokban még mutatkoztak a fáradság jelei nála, de ha nagy problémák kerültek előtérbe, akkor valósággal felélledt a szerteágazó kérdés tömegekkel való birkózásban.

— Érthető, hogy édesapám politikájában is tudományosan gondolkodott, hiszen előbb volt tudós, mint államférfi. Harminc éves korában már a francia földrajzi társaság nagy dijával tüntették ki a japáni szigetek kartografiájáról készitett hires munkáját, a politikába viszont az élet és a rajta kivül eső körülmények sodorták. A politika csak mint ideál élt lelkében, de a cselekvés pillanatában nagyszerü realistának bizonyult. Ez a lelki ellentmondás, vagy mondjuk kétrétü lelkiség jellegzetes erdélyi sajátosság.

*

A beszélgetés végére értünk. Megállok még egy kicsit Teleki Pál iróasztala mellett, amelyen Szent István lovasszobrának gipszmodellje az egyetlen disz. Teleki Géza egymásután nyitja ki az iróasztal fiókjait, hogy eredeti kézirattal, vagy sajátkezü rajzzal illusztrálhassam a cikk szövegét. Három érdekes rajz ragadja meg figyelmemet, amely cikkünket disziti. Egy fiatal leányfej Innocent-féle felfogásban, egy csoport lófej, ezek anatómiai tehetségről, rajzkészségről tanuskodnak és édesapjáról készült rajza. Utóbbi művészi kivitelében gyenge, de a kép után itélve, a hasonlat meglepő. Megilletődve nézzük a rajzokat, amelyek már nem csupán emlékek, hanem kegyeleti tárgyak, nemzeti ereklyék. Teleki Géza kezei közé kerülnek édesapjának arcképes igazolványai, vasuti szabadjegye és egyéb apró „polgári kellékek".

Mikor távozom a palotából, ismét felrajzolódik előttünk a roppant kérdőjel: *„Miért tette?"*

Miután annyit időztünk Teleki Pál személye mellett, most már ő maga sugározza felénk meglepő nyiltsággal a választ közvetlen halála előtti beszédével is, amelyben féltő aggodalommal hirdette, hogy a magyar társadalomból hiányzik a történelmi helyzetnek megfelelő összetartás tudata és a kötelesség vállalása. A vátesznek sötétben látása roppanthatta meg tiszta lelkét, amikor élete feláldozásával kivánta felrázni nemzetének szunnyadó lelkiismeretét.

Kornitser Béla.

[illegible]

INGYEN
mutatványszámot küld a
TÜNDÉRUJJAK
MAGYAR KÉZIMUNKA UJSÁG
e szelvény ellenében.
TÜNDÉRUJJAK, BP., SZERVITA-TÉR 3/I.
Kérek ingyen mutatványszámot.
NÉV: . . . .
CIM: . . . .

A LEGSZEBB KARÁCSONY

IRTA FÓTHY JÁNOS

Egyszer — ha a jó Isten is ugy akarja — megirom könyvben a karácsonyestéim történetét.

Talán nemcsak én vagyok ezzel igy, hanem más is, mindenki hogy amikor összerakja emlékezetben a karácsonyestéi sorát, kialakul belőle az egész életének képe. A könyv, amelyet a karácsonyaimról irnék, az életem regénye volna, mintahogy mindenki az élete regényét irná meg, ha fejezetenként összeszedné a karácsonyai emlékét.

Voltak szép és édes karácsonyestéim, amelyeknek emléke ugy tündököl át az elmult évek ködén, mint karácsonyfa a jégvirágos ablakon a sötét, hideg utcára. És voltak szomoru karácsonyaim, amelyeknek félénk gyertyalángjai még ma is fel-fellobbannak a lelkemben néha — volt egy karácsonyom, a legszomorubb, amikor utoljára nyilt szóra haldokló Édesanyám ajka és ez a szó is fohász volt: legyetek boldogok . . .

Annyi szép és édes, annyi bánatos és keserü karácsonyom között csak egyet nem tudnék leirni: azt, amelyik a legszebb volt valamennyi közül. Dehát ez lehetetlen volna, hiszen — mindnyájan tudjuk — *a legszebb karácsony* mindig az, amely még előttünk áll . . . Ott várakozik ránk valahol a jövő ködében és mi csak megyünk felé, megyünk felé, de ki tudja elérjük-e valaha? Akármilyen szépek voltak a karácsonyestéink, a *legszebb* mindig hátravan, az, amelyik minden vágyunkat teljesiti, amelyik mindegyikért kárpótol és végre elhozza nékünk azt a tökéletes boldogságot, amelyet eddig egyik sem adhatott, mert valami mindig hiányzott belőle.

És mégis, én tudom, már most is tudom, milyen lesz az én legszebb karácsonyom, milyen lesz a karácsonyaim történetének az a fejezete, amely mindezideig hiányzik, de hiányzik még továbbra is, hiszen honnan is tudhatnám, hogy ez a legszebb karácsony még milyen messze áll tőlem és mikor vár rám a titokzatos jövendők homályában? Csak ezt az egyet nem tudom róla — de máskülönben oly világosan áll előttem képe, mintha itt látnám magam előtt és nem választana el tőle más, csak egy áttetsző függöny . . . ó igen, jobban és tisztábban látom ezt az én eljövendő legszebb karácsonyomat, mint azt a sokat, amelyre immár csak emlékezni tudok.

Hogyan, hogyan nem, megint otthon leszek, mint amikor álmomban egyszerre csak otthon vagyok és nem tudom, miképpen történt? De most nem lesz ez álom, igazán otthon leszek, régi, szép vidéki házunkban, amely tiz éve idegeneké, azóta, hogy már csak sírokat megyek néha látogatni szülővárosomba: Anyám, Apám sirját. De csodálatos! — a ház akkor ujra a miénk lesz és minden ugy lesz benne, ahogy valamikor régen volt.

Belépek a kapun és ujra látom hófödte kertünket a nagy fenyőfával, amely olyan, mint egy égigérő karácsonyfa. Nagy fekete agarunk, Bogár, elémrohan és vállamig ugrik, aztán farkcsóválva előreszalad, hogy jelentse érkezésemet. Apám ott ül a nagy kerti ebédlőben a kályha mellett és ujságot olvas . . . feláll a hintaszékből és kinéz: ki jár odakünn? Kopogtatok az ajtón, belépek.

— Hozott Isten, fiam — mondja Apám és karjába zár. — Miért nem sürgönyöztél? Anyád már nyugtalankodott, hogy nem jössz . . .

— Hol van Anyám? — kérdezem és elfullad a hangom, mert félek, hogy álom az egész és én felébredek, mielőtt még meglátnám Őt. De nem, nem lehet álom, hiszen Apám nyugodtan feleli, mint aki nem érti izgalmamat:

— Hiszen tudod . . . süt-főz odakünn . . . neked . . .

És már jön is Anyám. Cukros vaniliaszagot hoz magával a konyhából, ahol tortát sütött . . . arca kipirult a tüztől, fekete szeme csillog, haja ezüst, ezüst, mint az angyalhaj a karácsonyfán . . .

— Édes fiam . . . édes fiam . . — és már ölelem és már csókolom, keze fölé hajlik a fejem és ő nem tudja, miért hördül fel bennem az a mélyről felszakadó zokogás, amelyet mindenáron el akarok fojtani magamban.

— Anyám . . . Anyám . . . te élsz? — ezt akarom mondani, lihegve, fulladozva, de ekkor eszembejut, hogy nincs ebben semmi csodálatos, hiszen itt vagyok, itthon vagyok, a régi házban, ahol minden ugy van, mint valamikor volt . . . Bogár is ugy szaladt elém, pedig ő már milyen nagyon régen . . . és Apám is ugy olvasott a kályha mellett, mint . . . jaj, Istenem, hány éve már? . . . és a falióra is megszólal zengve és hatot üt . . . és a szomszédszobából berohannak a hugaim és nyakamba esnek, nevetve, sikoltozva . . . különös, milyen fiatalok, mintha még ma is az a két régi bakfis szorongatná a nyakamat, pedig azóta már férjhezmentek, családjuk van . . . milyen különös ez! Álom volna csak megint? Nem, nem, érzem, tudom, most nem *ez* az álom, *az* volt az álom, amit azóta éltem, idegenben, nélkülök, gonosz, sötét álom, amelyből felébredtem a boldog valóságra.

És feldiszitjük a karácsonyfát és meggyujtjuk a gyertyákat . . . a karácsonyfa is, régi, kedves, meghitt diszeivel, olyan mint egy évről-évre visszatérő drága vendég . . . a zongorához ülök megint, az egykori zongorához . . . csak halványan dereng fel bennem a nyugtalan kérdés: hogy is került ez vissza hozzánk, hiszen már ez is régen a másé? . . . „Mennyből az angyal, lejött hozzátok . . .“ Anyám rám mosolyog és én visszamosolygok rá . . . eléberakom ajándékaimat: mindazt a sok drágát és szépet, amit sohasem adhattam neki eddig.

Aztán vendégek jönnek . . . — ez is milyen csodálatos, hogyan kerülnek ezek ide, hiszen sohasem jártak nálunk azelőtt? Jönnek emberek, jönnek a világ minden tájáról, akiket szerettem és ugy tudom: meghaltak, régen. Most mégis itt vannak nálam, nálunk, az én elveszettnek hitt otthonomban, a karácsonyfa körül. Jönnek, akikhez jó voltam és megcsaltak, bántottak, sebeket ütöttek rajtam . . . jönnek és azt mondják: bocsáss meg. Jönnek, akikhez én voltam rossz, akiket én bántottam, akiknek most én nyujthatom a kezemet: ne haragudjatok rám . . . Jönnek, akik mellett közönyösen elmentem annyiszor és sohasem mondtam nekik: mi fáj, testvérem? Jönnek, akiktől annyiszor vártam, hogy megkérdezzék tőlem, mi fáj — de ők elmentek mellettem ridegen. Egyre többen jönnek, jók, akiknek végre mindent megbánhatok, rosszak, akiknek végre meg tudok bocsátani . . . jönnek rokonok, ismerősök, barátok, szeretők és mind elhozzák a megbékélt szeretet csodálatosan szerény és csodálatosan nagyszerü ajándékait . . . jönnek, jönnek, tele van velük a szoba és mind-mind odalép Anyámhoz, Apámhoz és mind-mind szépet, jót mesél csak rólam. Anyám arcán könnyek folynak végig, ugy szikráznak gyémántosan, mint a csillagok . . . És a szoba végtelenbe tágul, egyre növekedően árad a karácsonyi ének, mintha angyali karok zengenék . . . és én ott állok, ott állok térden, Anyám, Apám és két testvérem között egy arany trón előtt, amelyről kitárja felém karjait Az, akinek ez estén születésnapját üljük . . . kitárja felém karjait és szeliden mosolyogva szól:

— Üdvözlégy, fiam . . . Most már örökre itthon maradsz . . . Ebben a magasságos pillanatban mindent megértek. Megértem, hogy ott vagyok végre, ahova hasztalanul vágyódtam oly sokáig . . . otthon vagyok, hazatértem. Hazatértem karácsonyra, utolsó, örök és legszebb karácsonyomra...

CANTULIA SEILER
harmonikák zongorák, pianinók
a vezető világmárkák
Reményi
hangszerkészitőmester
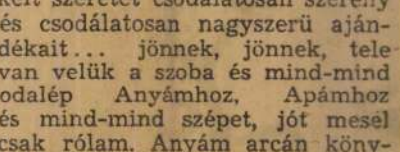
Király-
u. 56.

„Amihez hozzányult, arannyá vált . . .“

Emlékek Kodály Zoltán nagyszombati diákéveiről

— Ön magyar? Budapestről jött? — kiáltott fel a velem szemközt ülő, jovialis külsejü, idősebb uriember Tiszta magyarsággal szólalt meg. Addig németül, franciául, olaszul beszélgettünk, a Grand Hotel étterménck teritett asztalát körül ülő mindenféle nemzetbeli muzsikusok, zenei ujságirók.

Aki megszólitott, kiderült róla, hogy a bécsi Mozart-hét meghivott diszvendégei közt Szlovákiát képviseli: Schneider-Trnawski Miklós nagyszombati egyházi karnagy, a szlovákiai zeneiskolák nyugalmazott főfelügyelője. Mingyárt kiderült az is, miért örült meg annyira, hogy budapesti emberrel került össze.

— Kérem — mondotta a kölcsönös bemutatkozás után —, ha hazamegy, mondja meg Kodály Zoltánnak, hogy nagy szeretettel köszöntöm. Csak tessék a nevemet emliteni, ő tudni fogja, kiről van szó. Régi iskolatársa vagyok, együtt jártuk ki a nagyszombati érseki gimnáziumot.

Természetesen, kaptam az alkalmon, hogy uj ismerősömet (aki egyébként neves szlovák népdalkutató és zeneköltő), kikérdezzem Kodály diákkoráról.

Föllelkesülten, nagy melegséggel beszélt.

— Az iskola dísze volt Kodály Zoltán, első eminens elejétől végig, de nem a stréberek fajtájából való. Mindenki szerette és becsülte a ragyogóan tehetséges, komoly, szorgalmas, jellemes Kodályt. Csendes, szerény modora volt, keveset beszélt, de okos, érett, megfontolt szavára, találó, sokszor humoros megjegyzéseire mindig föl kellett figyelni.

— Meleg barátságunk negyedik osztályos korunkban kezdődött. A szülői házban szigoruan féltett, és gyöngéd fizikuma miatt szinte üvegbura alatt tartott fiucska nem vett részt zabolátlan diákcsinyjeinkben. De összehozott bennünket a — muzsika. Hegedülni ugyanannál a helybeli — sajnos, eléggé gyenge — mesternél tanultunk. Aztán ott voltak Matzenauer bácsinak, az akkori regens-chori-nak a gyerekei. Voltak vagy kilencen, vásott, verekedős fickók, de mindegyik értett a zenéhez, játszott egy vagy több hangszert. Együtt jártunk fel a kórusra, énekeltünk vagy muzsikáltunk a miséken, szabad óráinkban bujtuk az egyházmegye kottatárát. Összeültünk szonátázni, kamarazenélni Merem állitani, hogy ezek a diákkori együttzenélések vezették Kodályt idejekorán igazi hivatásának tudatára.

— Mert tehetsége, hajlama nemcsak zenéhez volt. *Amihez hozzányult, arannyá vált.* Emlékszem, egyetlen képet festett, de annak csodájára jártak. Egy verset mutatott be az önképzőkörben, az bekerült az aranykönyvbe. Kitünően rajzolt karikaturákat is. Olvasottságával, nyelvtudásával kimagaslott mindannyiunk közül. Irodalmi barátja Eisler Jóska volt — ma neves pesti idegorvos —, azzal néha egész délután Shakespeare-t olvasgattak fennhangon, hol egyikük, hol másikuk kertjében, mert közeli szomszédok voltak.

— Mikor kezdett zenét szerezni?

— Ugy hiszem, hatodikosok voltunk, amikor az iskolai zenekar bemutatta d-mollban irt „Ella“-nyitányát. (Egyik pajtásunk csinos hugát, aki nagyon szép althangon énekelt, hivták Ellának, ő volt a mű ihletője.) De már korábban is, amikor a diákszinpadon a „Morus Tamás“ cimü iskoladrámát játszottuk, kellett a darabhoz egy gyászinduló, mire az akkor tizenötéves Kodály az „Eroica“ lassu tételének néhány részletét tette le kis koca-együttesünk számára. Irt később dalokat is, egyebek közt egy mise-betétet. Ennek külön, érdekes története van.

— Kodály szerette volna előadatni uj szerzeményét. Tudta azonban, hogy Matzenauer minden ujtól idegenkedik. Azért egy ismert, középszerü külföldi misekomponista nevét irta rá szerző gyanánt s igy adta át az énekhangra és orgonára szerzett egyházi dalt, mintha régi gyüjteményből másolta volna ki. Az öreg ur azonban, ugy látszik, megsejtette a turpisságot. Futólag átnézte a kottát, bosszusan félredobta és sohasem ejtette sorát.

— Néhány évvel ezelőtt — fejezte be a történetet és érdekes visszaemlékezéseit Schneider — Kodály barátom elküldte nekem akkor megjelent női-kari Ave Mariaját. A kisérő-levélben megkért, adassam elő. „Azon a kóruson egyszer megbuktam, mint zeneszerző . . .“ — irta tréfásan — „. . . szeretném, ha rehabilitálnál“. A gyönyörü kis művet, melynek egyes fordulatai a régi, eldobott éneket juttatták eszembe, természetesen betanitottam és sokszor elénekeltettem. A „rehabilitáció“ megtörtént.

*

. . . Bécsből hazatértem után meglátogattam Kodályt, átadtam neki a volt iskolatárs üdvözletét. Az „Ave Maria“-eset hitelességét mosolyogva approbálta és maga is szivesen idézte fel a diákkori emlékeket. Amit hallottam, sietek följegyezni, a majdani életrajzirók — gondolom — hasznát vehetik.

— Abban, hogy zenész lettem — mondotta Kodály — csakugyan sok része volt a nagyszombati diákéveknek. Önnevelésre kényszerültem. Hegedü-tanitómon kivül más zenei nevelőm nem volt. Apám, Kodály Frigyes nagyszombati állomásfőnök, tudott hegedülni, fiatalkorában Kecskeméten kamarazenélt is. Kottái közt találtam Haydn vonósnégyeseket. Muzsikus-pajtásaimmal elhatároztuk, hogy kvartettezni fogunk. Ennek azonban több akadálya volt. Mind hegedüsök voltunk, legfeljebb még brácsás akadt köztünk, csellista egy sem. A kóruson volt egy ócska gordonka; azt valahogy rendbehoztuk, fölhuroztuk, én megtanultam rajta a legegyszerübb fogásokat, gyakorolgattam. Akkor meg kiderült, hogy a Haydn-kottából épp a cselló-szólam hiányzik. Nekiláttam s ahhoz, amelynek előadása a legkönnyebbnek igérkezett, nem kis fejtörés árán megszerkesztettem a hiányzó basszust. Ez volt első kompozitórikus munkám.

— Látva buzgalmunkat, apám nyomtatott kottákat hozatott s igy lassanként Haydn és Mozart mellett a korai Beethoven-kvartetteken is keresztülrághattuk magunkat. A Matzenauer-fiuk közt mindig akadt szekund-hegedüs, Schneider brácsázott, én csellóztam, primásunk pedig egy Vancsó nevü nagyon sovány, fekete, nagyhaju fiu volt, akit külseje és virtuózkodó játéka miatt „Paganini“ melléknévvel tiszteltünk meg.

— A romantikus dalirodalmat, Schubertet, Schumannt, Franzot a nővérem révén ismertem meg, aki a szobi szürke apácáknál zongorát és éneket tanult. Ha otthon volt vakáción, én a szomszéd szobában, tanulás közben hallgattam a gyakorlását. Igy fül utján tökéletesen emlékembe rögződött egész sor Beethoven-szonáta is. Ennél jobban semmi sem fejleszthette volna a belső hallásomat. Mikor később magam is zongorázni kezdtem, már fejből „olvastam“ Beethovent.

— Zeneszerzői kisérletezgetésekre ott volt a diákzenekar. A gimnáziumnak szép, szinpaddal fölszerelt, kék-fehér diszitésü szinházterme volt, itt rendezték a szinielőadásokat és hangversenyeket. Egy ilyen ifjusági koncertre komponáltam azt a bizonyos d-moll nyitányt. Klarinétista volt a fiuk közt, néhány más fuvóst a tüzoltózenekar kölcsönzött. De én oboát is irtam a partiturámba, ilyen hangszernek pedig hire sem volt Nagyszombatban. Az oboaszólamot tehát hegedün játszották. A tanárelnök vezényelte művemet. Hogy én, mint szerző dirigáljak, az szóba sem jöhetett. Nekem sokkal fontosabb feladatom volt: csellóznom kellett a zenekarban.

— Az a paptanár, aki első zsengém bemutatásánál karmesterkedett, harminc év multán egyszer megszólitott az utcán. Egy pesti leányinternátus hittanára volt akkor. Megkért, hogy komponáljak intézetének kórusa részére egy „Tantum ergo“-t. Hogy választéka legyen, mingyárt öt kis motettát irtam a latin himnusz-szövegre és volt kedves tanáromnak, Toldy Bélának szóló latin dedikációval jelentettem meg.

. . . A diákkori autodidaxis létrafokain haladva jutott el a Parnasszushoz vezető lépcsőig Kodály Zoltán. Érettségi után Pestre jött bölcsésznek, s ugyanakkor Koessler János zeneszerző-növendéke lett a Zeneakadémián. A többit tudjuk. Az Eötvös-kollégista muzsikus-filozopter a lángelme csalhatatlan ösztönétől vezetve indult el azon az uton, amely az ősi magyar népzene kincsesbányájának föltárásához, s azon át világraszóló egyéni költészetének kiteljesedéséhez vezetett.

Lányi Viktor.

Szentestén

Jöjj, kisdedszerezte
szent karácsonyeste,
szállj fényeddel a pusztákra,
vár a kunyhó, vár az árva
testvéreink ezre!

Szavadra, szép ének,
szivek, mint szentélyek
nyiljanak ki égi torra,
mely az önzést megtiporva,
üljön békességet!

Mindenki szeressen,
tapsoljon, repessen
a megváltó éjszakának,
mikoron egy csillag támad,
hogy közénk jöhessen!

S mint az a kis jászol:
a szív is dajkáljon
kisded Jézust, hogy az élet
az isteni nagy Igéret
nyitjára találjon!

Havas István.

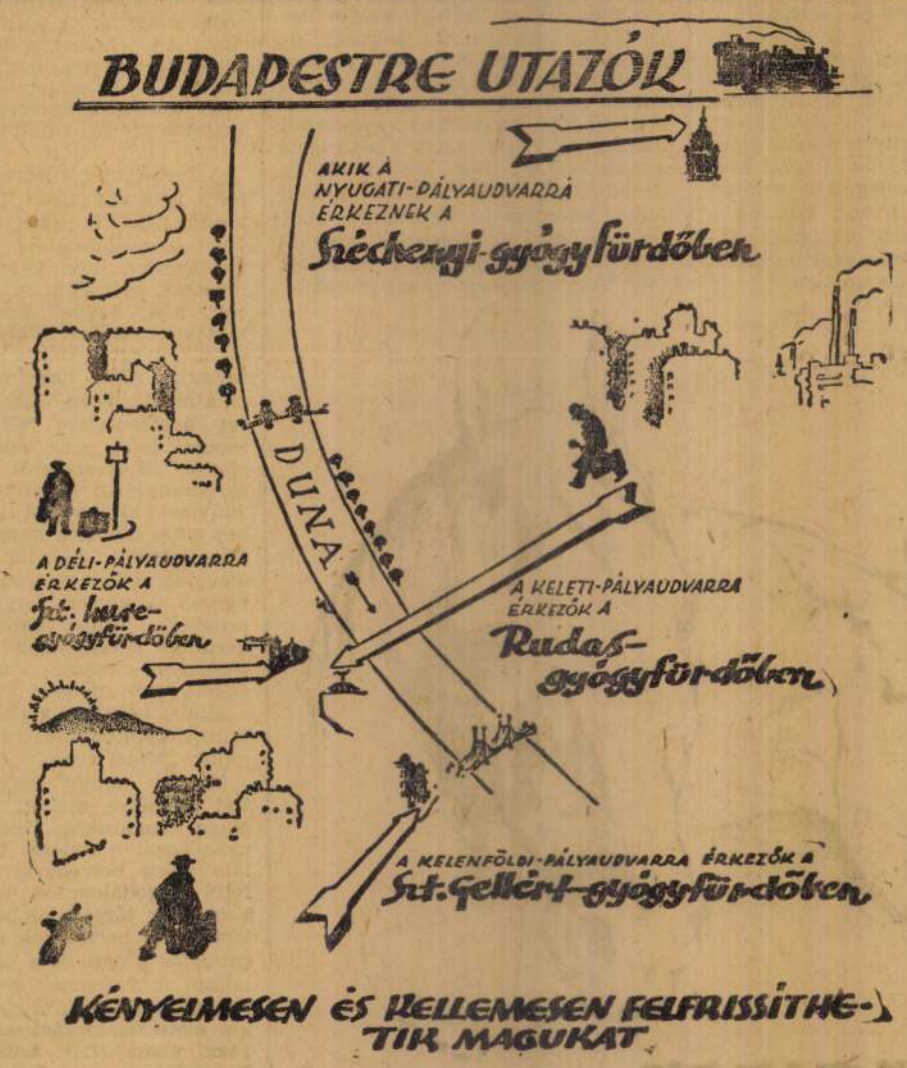

Csont- és izületi bajoknál
CSIZ-Ijódos-gyógyvíz
Főraktár: Édeskuty Erzsébet-tér

urnak. Mélyen, porig sujtva fejezzük ki részvétünket Pártelnök Urnak és a kormánypártnak Teleki Pál tragikus elhunyta alkalmából. Teleki Pál ugy volt egy nagy pártnak a vezére, hogy a hazafiasságában, a kereszténységben és a keresztény Magyarország szent ügyéért való nemes vetélkedésben mindig felül tudott emelkedni párton és pártokon és — közjogi állása helyes értelmének megfelelően — a nemzeti munkára össze akart és tudott fogni a nemzet bármely sikján található minden konstruktiv erőt. Engedje a Gondviselő Isten megérnünk, hogy Teleki Pálnak halálával megpecsételt ideális magyarsága világító fáklyaként lebegjen a most nehéz időket élő kortársak és — hisszük — a jobb időket megérő utódok előtt. Zichy János."

Részvéttáviratok a miniszterelnökhöz

Bárdossy László miniszterelnökhöz is számos részvétnyilatkozat és részvéttávirat érkezett *Teleki* Pál tragikus halála alkalmából.

Undén budapesti svéd követ levelet intézett *Bárdossy* miniszterelnökhöz, amelyben a saját, valamint kormánya nevében a legőszintébb részvétét fejezte ki a magyar nemzetet ért nagy veszteség fölött.

Lisszabonból jelentik, hogy a portugál külügyminisztérium protokollfőnöke helyettese kiséretében megjelent *Wodianer* Andor lisszaboni magyar követnél és a portugál kormány nevében kifejezte részvétét.

Romanelli ezredes is részvéttáviratot intézett a miniszterelnökhöz.

Bárdossy László miniszterelnök címére részvéttáviratot küldtek még: gróf *Zichy* Rafaelné, *Gratz* Gusztáv, *Esztergár* Lajos pécsi polgármester, *Tóth* Zsigmond, a pécsi egyetem rektora, gróf *Bethlen* Béla Szolnok-Doboka vármegye főispánja, *Nagy* Miklós kőszegi polgármester.

A szovjet kormány részvéte

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök halála alkalmából a szovjet kormány részvétét *Molotov* külügyi népbiztos tolmácsolta *Kristóffy* József magyar követhez intézett levelében.

Gyászol a nemzet

A *TESZ* országos elnöksége *Uzdóczy-Zadravecz* István püspök elnökletével gyászülést tartott, amelyen az elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus elhunytáról. Az elnökség elhatározta, hogy a miniszterelnök temetésén a TESZ testületileg résztvesz.

A nemzeti gyászra való tekintettel Ungvár épületeire is kitüzték a fekete zászlót. A görögkatolikus székesegyházban *Sztojka* Sándor görögkatolikus püspök mondott gyászmisét, amelyen megjelent *Kozma* Miklós kormányzói biztos, *Ilniczky* Sándor főtanácsadó, nagyszámu tiszti küldöttség, valamint a magyar és rutén közélet számos vezetője. A római katolikus templomban *Vaskó* Béla lelkész mutatott be engesztelő szentmiseáldozatot.

Kozma Miklós kormányzói biztos Ungvárról Budapestre utazik és résztvesz a temetésen. Ungvár városát *Siménfalvy* főispán vezetésével küldöttség képviseli.

A *Hungária Magyar Technikusok Egyesületének* tagjai a temetésre a Műegyetem aulájában reggel háromnegyednyolckor gyülekeznek.

A *Piarista Diákszövetség*, amelynek, mint volt piarista diák, az elhunyt miniszterelnök is tagja és vezetője volt, ugyancsak testületileg vesz részt a temetésen.

Dr. *Bartók* György, a Ferenc József tudományegyetem rektora az egyetemi tanács szombati doktoravató ülésén a felavatott doktorokhoz intézett beszédében méltatta az elhunyt gróf Teleki Pál miniszterelnök érdemeit. Hangoztatta, hogy gróf Teleki Pál, a nagy hazafi, nagy tudós volt és életéből meritsenek példát. Jegyezzék meg — mondta a többi között —, hogy csak az tud messze világitani, aki önmagát fogyasztja a szent célok érdekében. Mi nem tehetünk egyebet, mint azt, hogy Isten akaratában megnyugodva, élénk állitjuk őt mintaképül s az ő nyomdokain járunk és az ő szellemében dolgozunk tovább. A doktoravató közgyülés közönsége állva hallgatta végig a rektor kegyeletes megemlékezését.

Gróf Teleki Pál hétfői temetésén Abauj-Torna vármegyét *Patay* Sámuel főispán és *Szent-Imrey* Pál alispán, Kassa városát pedig báró *Schell* Péter főispán és dr. *Pohl* Sándor polgármester képviseli. A polgármester a város nevében koszorut tesz le a ravatalra.

A magyar kormány elővigyázati intézkedéseket tesz a jugoszláv határon

A jugoszlávok befejezték a mozgósitást és megszállották a Duna-Tisza között kiépitett erődvonalat — Macuoka hazafelé elutazott Berlinből — A libiai tengerparton tovább nyomulnak a németek és olaszok

Belgrád, április 5.

(Német Távirati Iroda) **II. Péter király rendeletével az egész jugoszláv haderő 1941 április 1-től készültségi állapotban van. II. Péter király kiáltványát, amelyben április 1-én készültségi állapotot rendelt el az egész jugoszláv haderő számára, eddig nem közölhették a jugoszláv lapok.** *(MTI)*

Belgrád, április 5.

A mozgósitási parancs ugy szól, hogy a király a hadügyminiszter és a tengerészeti miniszter előterjesztése alapján a minisztertanács határozatával egyetértésben április elsejei hatállyal készenlétbe helyezte Jugoszlávia egész fegyveres erejét. *(NST)*

Motorositott jugoszláv hadosztály a baranyai háromszögben

Szeged, április 5.

A Magyarországgal szemben felépitett jugoszláv erődvonalat a jugoszláv hadsereg megszállta. Az ideérkezett hirek és a menekültek elbeszélései szerint hatalmas jugoszláv csapattestek sorakoznak fel a magyar határon. A csapatok zöme délszerbiai és montenegrói legénységből áll. Mialatt a hadsereg felvonul a határon, a magyar és német falvakat felfegyverzett csetnik-alakulatok szállják meg. *(MTI)*

Nagykanizsa, április 5.

Ideérkezett horvát menekültek elbeszélései szerint a jugoszláv hadsereg gyorsitott ütemben vonul fel a Dráva-határ mentén. Nagymennyiségü bombázó repülőgép érkezett. A vonatokon a civil-forgalom teljesen leállt; a vonatok csupán katonákat, hadianyagot és lőszert szállitanak. *(MTI)*

Pécs, április 5.

Megerősitést nyert az a hir, hogy a baranyai háromszögben nagymennyiségü motorizált jugoszláv csapat áll támadásra készen. Jugoszláv bombavetők és vadászgép-rajok állandóan cirkálnak a levegőben. *(MTI)*

*

Róma, április 5.

A római rádió beszámol arról, hogy Baranya vármegye déli részében egy motorositott jugoszláv hadosztály vonult fel. A szerbek lezárták a határt, megszüntették a vasuti személyforgalmat és az utakat aláaknázták. A jugoszláv-magyar határon mindenütt szerb műszaki tisztek dolgoznak.

A budapesti jelentés szerint a jugoszláv helyzet egyre sulyosbodik. A szakadatlan németüldözések egyre jobban elmérgesitik a német-jugoszláv viszonyt.

A bemondó végül mégegyszer megerősitette a fenti délmagyarországi hirt a délbaranyai jugoszláv motoros hadosztályról. *(MTI)*

Nagykanizsa, április 5.

Jugoszláviába Murakereszturon át a vasuti összeköttetés megszünt. Pénteken este üresen jött át az utolsó szerelvény, amely a murakereszturi jugoszláv vasuti kirendeltség tagjait hazaszállitotta. Pénteken délben haladt át Murakereszturon a budapest—trieszti gyorsvonat, amelynek ellenvonata azonban már nem érkezett meg és ennek a vonatnak sorsáról sem tudnak semmit. Jugoszláviából pénteken délben érkezett magyar területre az utolsó vonat, azóta ezen a vonalon a vasuti közlekedés szünetel. *(MTI)*

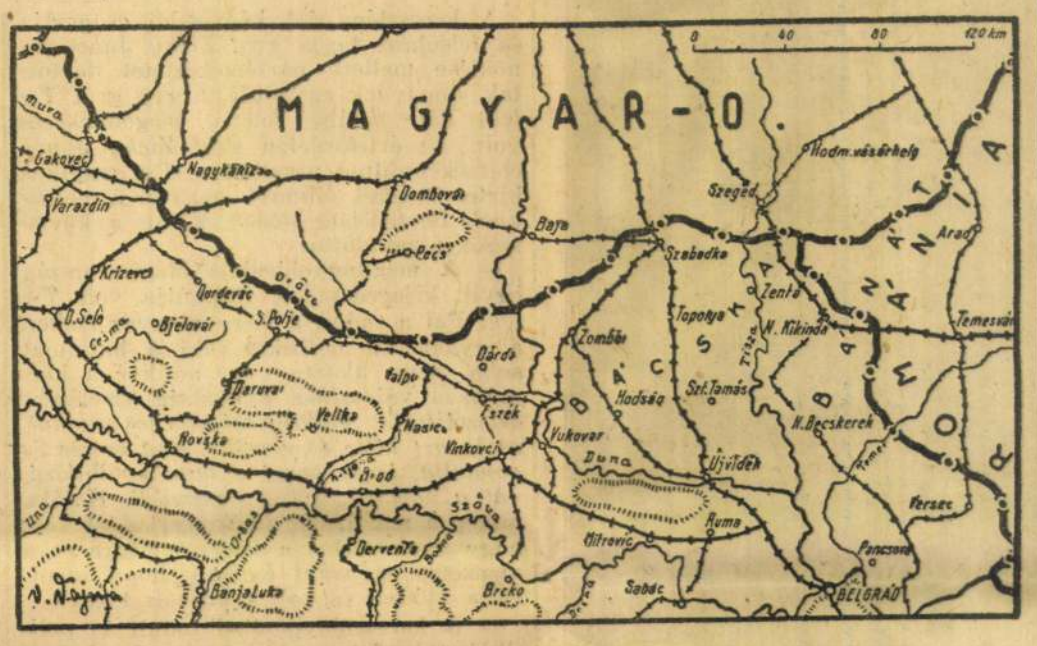

A berlin-belgrádi diplomáciai viszony gyakorlatilag már nem áll fenn

Berlin, április 5.

(Transkontinent Press.) **A Wilhelmstrassen a jugoszláv viszonyt illető kérdésre kijelentették, hogy a helyzet változatlan. Arra a kérdésre, hogy a helyzet nem sulyosbodott-e, azt felelték, hogy az már alig lehetséges. Diplomáciai kapcsolat Németország és Jugoszlávia között gyakorlatilag már nem áll fenn. A belgrádi német követség nem tud jelentést tenni, mert a rendőrség elzárta a külvilágtól és informátoraival nem tud érintkezésbe lépni. Arra a kérdésre, hogy a belgrádi kormány a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozó nyilatkozata csökkentheti-e a feszültséget, kijelentették, hogy ilyen nyilatkozatot már azóta vártak, mióta Péter király uralomra került. Belgrádban már 8 nap óta naponként jelentik, hogy a kormány külpolitikai nyilatkozatot tesz. Azóta semmi sem történt, csak az, hogy a németellenes kilengések napról-napra nőnek, a diplomáciai akciók pedig mindinkább németellenes jellegüek lesznek. Ehhez hozzájárul még a mozgósitás is. Attól a pillanattól fogva, mióta azokat a délszláv államférfiakat letartóztatták, akik a háromhatalmi egyezményt aláirták és a Führernél kihallgatáson voltak, német részről tudomásul vették és csak regisztrálták az eseményeket. Az uj kormány tettei és diplomáciai tevékenysége, valamint a szerb soviniszták németellenes kilengései megcáfolják azt az állitást, hogy a március 27-i államcsinynek belpolitikai inditóokai voltak.**

Berlin, április 5.

(Stefani.) Itteni körökben a jugoszláviai helyzetet sulyosnak itélik. Nemcsak az erőszakosságok és a németellenes tüntetések folytatódnak fokozódó ütemben, hanem a *kormány is kifejezésre juttatta tengelyellenes politikáját.* A legutóbbi 24 óra alatt hozott intézkedések semmi kétséget sem hagynak *Szimovics* tábornok politikája iránt — amelyet különben az *Evening Standard* is elismert —, hogy Jugoszlávia már eddig is sokat tett Anglia ügyéért és a jövőben még többet fog tenni. Az is feltünő, hogy *Roosevelt* elnök fogadta Belgrád diplomáciai képviselőjét és a Jugoszláviának nyujtandó amerikai segitségről beszélgetett vele. Szombaton délelőtt a *Wilhelmstrassen* kijelentették, hogy a diplomáciai kapcsolatok a gyakorlatban már megszakadtaknak tekinthetők Berlin és Belgrád között. Berlinben tudomásul vették egy szerb politikai személyiségnek Szófiában tett nyilatkozatát, amely szerint *Jugoszlávia már hadiállapotban van* és bizonyára nem várja, amig a németek magukhoz ragadják a támadás kezdeményezését. Mindenesetre Berlinben *nem várják meg a hivatalos vagy félhivatalos állásfoglalás pillanatát.* A lapok tartózkodnak a megjegyzésektől, több lap azonban emlékeztet Jugoszlávia versaillesi eredetére. *(MTI)*

Jugoszlávia Amerikától segitséget kért

Washington, április 5.

(Német Távirati Iroda.) Fotics jugoszláv követtel csütörtökön folytatott tanácskozásról szólva, *Roosevelt* elmondotta, hogy *Fotics* a jugoszláv kormány nevében bizonyos hadianyagot kért. Ezidőszerint vizsgálat alatt van az a kérdés, vajjon ezt a kivánságot lehet-e teljesiteni. (MTI)

Newyork, április 5.

(Német Távirati Iroda.) A newyorki rádió közlése szerint az Egyesült Államok belgrádi követségén élénk tevékenység uralkodik. Tegnap óta 15 izben folytatott megbeszélést a jugoszláv kormánnyal. *(MTI)*

Pál herceget Cypruson internálják

Szófia, április 5.

Amint teljesen megbizható athéni forrásból közlik, *az angolok Pál kormányzó herceget,* aki az államcsiny után Jugoszláviát elhagyta és Athénbe utazott, *Cyprus szigetén akarják internálni.* Az angolok most azon fáradoznak, hogy a görög hatóságokat rábirják a volt kormányzóherceg kiszolgáltatására. (TP)

NEDVES FAL szab. légszigeteléssel azonnal száraz lesz. Ambrus mérnök, VI. Jókai utca 28. Tel.: 120—864.

Részvéttáviratok a kormányzóhoz

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Hitler Adolf vezér és kancellár

gróf Teleki Pál miniszterelnök elhunyta alkalmából az alábbi részvéttáviratot küldötte Magyarország Főméltóságu kormányzójának:

„Legőszintébb részvétemet fejezem ki Főméltóságodnak azon nagy veszteség felett, amely Magyarországot miniszterelnöke, gróf Teleki Pál elhunytával érte. A munkája mellől oly hirtelen elszólitottnak neve mindig becsülettel fog szerepelni a magyar nép történetében. Németország az elhunyt személyében őszinte megbizható barátját veszitette el, akire a német nép hálával emlékezik vissza".

Viktor Emanuel olasz király és császár

az alábbi táviratban fejezte ki részvétét Magyarország kormányzójának:

„Kérem Főméltóságodat, fogadja gróf Teleki Pál Önagyméltóságának fájdalmas elmulása felett érzett mély részvétem kifejezését".

Borisz bulgár cár

gróf Teleki Pál miniszterelnök elhunyta alkalmából a következő részvéttáviratot intézte a kormányzó ur Őfőméltóságához:

„Mélyen elszomorodva Magyarország kiváló miniszterelnökének, Teleki grófnak halálhirétől, meghatott részvétemet fejezem ki Főméltóságodnak s őszintén csatlakozom ahhoz a gyászhoz, amely oly kegyetlenül sujtja a baráti magyar nemzetet".

Mussolini miniszterelnök

részvéttávirata a kormányzó ur Őfőméltóságához:

„Gróf Teleki miniszterelnök elhunytának hire, akinek neve legmélyebb szimboluma az országainkat egybekapcsoló barátságnak, őszinte részvétet keltett Olaszországban. A gyász e pillanatában Főméltóságodnak és a magyar népnek mélyen érzett részvétemet fejezem ki.

Gyászmise a koronázó főtemplomban

A Nagyboldogasszonyról nevezett budavári koronázó főtemplomban szombaton délelőtt mutatták be az engesztelő szentmiseáldozatot a tragikusan elhunyt gróf *Teleki* Pál miniszterelnök lelkiüdvéért. A templom előtt rendőrkordon állott fel és zászlók alatt cserkész-diszcsapat állt őrséget. A bejárat fölött a széki gróf *Teleki*-család cimere függött s a templom kőpadozatát fekete szőnyegek boritották. A padsorok között és a falak mentén gyászkarszalagos cserkészek sorakoztak. Már féltiz órakor kezdtek gyülekezni a megjelent résztvevő előkelőségek, akiket bárciházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár fogadott.

A szentély evangéliumi oldalán foglalt helyet *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter, gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke, *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter, *Hóman* Bálint kultuszminiszter, *Reményi-Schnelier* Lajos pénzügyminiszter, vitéz *Bartha* Károly honvédelmi miniszter, *Varga* József kereskedelmi és iparügyi miniszter, *Radocsay* László igazságügyminiszter, *Laky* Dezső közellátási miniszter és báró *Bánffy* Dániel földmivelésügyi miniszter, továbbá *Vargha* Imre, a legfőbb állami számszék elnöke, *Töreky* Géza, a Kúria elnöke, *Teleki* Pál oldalán dolgozott személyi titkáraként.

Ugyanezen az oldalon foglalt helyet *József* és *József Ferenc* főherceg és *Albrecht* s itt helyezték el a gyászszalaggal diszitett karosszéket a kormányzó számára. Az oratóriumban a főméltóságu asszony, *Auguszta* és *Anna* főhercegasszonyok és *Magdolna* főhercegnő hallgatták végig a gyászmisét.

A szentély leckeoldalán foglaltak helyet a diplomáciai képviseletek vezetői. Elől ült Angelo *Rotta* pápai nuncius, továbbá *Okubo* japán követ, aki kormányán kivül a japán császárt is hivatalosan képviselte a gyászmisén, továbbá *Tosev* bulgár követ, aki kormányán kivül *Boris* király képviseletében is megjelent. Az itteni padsorokban foglalt helyet *Jaeger* svájci követ, *Unden* svéd követ, *Lalaing* gróf belga követ, *Erdmannsdorff* német követ, De *Muguiro* spanyol követ, *Rasics* jugoszláv követ, *Llobet* argentin követ, *Fialho* braziliai követ, *O'Mallay* angol követ, *Spisiak* szlovák követ, *Unaydin* török követ, *Grutzescu* román követ, *Sampaie Carrido* portugál követ, *Charonov* szovjetkövet, *Skeferis* görög követ, *Talamo* márki olasz követ, *Wuorimaa* finn követ, *Dampierre* gróf francia követ, *Safwat* egyiptomi ügyvivő, *Serrano* chilei ügyvivő, *Craandik* holland ügyvivő, *Barcza* Károly, a máltai lovagrend ügyvivője és *Travors* amerikai ügyvivő.

Ugyancsak a szentélyben ült *Karafiáth* Jenő főpolgármester és *Szendy* Károly polgármester a kegyur főváros képviseletében.

A szentély előtti padsorokban ültek a rokonság nagy számban megjelent tagjai, élükön a Teleki-nemzetség szenioráival, gróf *Teleki* József felsőházi taggal. Itt foglaltak helyet a csillagkeresztes és palotahölgyek, valamint a kormány tagjainak feleségei. Megjelentek a valóságos belső titkos tanácsosok és a magyar királyi titkos tanácsosok csaknem teljes számban.

Az egyházi méltóságok soraiban ott voltak: gróf *Mikes* János érsek, *Shvoy* Lajos székesfehérvári megyéspüspök, aki nemcsak mint a felsőház tagja jelent meg, hanem ugy is, mint az idegenben élő magyarok között áldásos missziós munkát végző Szent László Társulat egyházi elnöke, amelynek gróf *Teleki* Pál világi elnöke és aktiv munkása volt. Ott volt még *Dudás* Miklós hajdudorogi görögkatolikus püspök és *Hász* István tábori püspök.

Részt vettek a rekviemen a tábornoki kar tagjai, az államtitkárok, főispánok, az országgyülés mindkét házának tagjai pártkülönbségre való tekintet nélkül, a miniszterelnökség tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői és igen sok küldöttség, köztük elsősorban az egyetemek és a tudományos társulatok és a cserkésztisztek küldöttségei.

A kormányzó pontosan tiz órakor érkezett meg vitéz *Horváth* Dénes alezredes, szárnysegéd kiséretében. A koronázó főtemplom kapujában *Kátay* Béla pápai kamarás, a főtemplom plebánosa, a gyászoló család részéről az elhunyt miniszterelnök fia, gróf *Teleki* Géza és *Bárczi-házi Bárczy* István titkos tanácsos, miniszterelnökségi államtitkár fogadták és kisérték a szentélybe.

Ugyanebben az időben a főoltárhoz vonult *Witz* Béla prépost-plebános és csendes szentmisét mondott, amely alatt *Sugár* Viktor kormányfőtanácsos orgonált.

BÁRDOSSY MINISZTERELNÖK TÁVOZIK A GYÁSZMISÉRŐL

Werth Henrik gyalogsági tábornok, a honvédvezérkar főnöke, báró *Perényi* Zsigmond és gróf *Teleki* Tibor koronaőrök, gróf *Esterházy* Móric, gróf *Károlyi* Gyula és vitéz *Imrédy* Béla volt miniszterelnök, vitéz *Keresztes-Fischer* Lajos főhadsegéd, a kormányzó katonai irodájának vezetője és vitéz *Jány* Gusztáv altábornagy.

Az első sorban ültek az elhunyt miniszterelnök legközelebbi hozzátartozói, fia, gróf *Teleki* Géza, leánya, gróf *Zichy* Nándorné, menye, gróf *Teleki* Gézáné és veje, gróf *Zichy* Nándor, valamint gróf *Bissingen* Vera és Gina, gróf *Teleki* Domonkosné és *Incze* Péter miniszteri tanácsos, aki igen hosszu idő óta

Az üdítő Eau de Cologne és a pompás „Tosca" parfum illatának szerencsés egyesítése.

A kereszténypárt kegyeletes értekezlete gróf Teleki Pál halála alkalmából

A kereszténypárt képviselői csoportja és felsőházi tagja gróf *Zichy* János elnöklése mellett pártértekezletet tartottak, amelynek egyedüli tárgya gróf *Teleki* Pál halála feletti megemlékezés volt. Az értekezleten gróf *Zichy* János elérzékenyülten parentálta el a tragikus hirtelenséggel elhunyt nagynevü politikust. Beszédében többek között a következőket mondotta:

— A megnagyobbodott Magyarország egyik kijegecesedett fixpontja volt *Teleki* Pál a tudós, a nagy magyar ember, a gyakorlati politikus, aki a hatalmat soha sem akarta, de amikor a kormányzó választása e tisztség viselésére felszólitotta, *vállalta ezt a terhes munkát, amig azt hitte és remélte, ugy érezte és gondolta, hogy evvel a munkavállalásával a nemzetnek tud használni.* Halála, mikép a mártiroké, jótékony hatást kell, hogy gyakoroljon a magyar népre és a nemzetre egyaránt és kell, hogy inspirálja utódját és volt miniszter társait.

— A kereszténypártból indult ki politikai pályafutása. Valaha együtt haladt ezzel a párttal. Azt a kontaktust azonban, amelyet később, amikor pártkeretünkön kivül dolgozott, soha meg nem szakitotta. Mély érzelmekkel, baráti hüséggel állunk holttestemellett, imádkozunk az elhaltért és azért, hogy olyan önzetlen nagy magyart adott a hazának, akinek az életénél is többet ért a keresztény magyarság és a magyar nemzet.

Gróf *Zichy* János inditványára a következő három gyásztáviratot küldötték el:

„Nagyméltóságu gróf *Teleki* Pálné János-szanatórium. A kereszténypártban nagy megdöbbenést keltett Nagyméltóságod nagynevü és kiváló érdemeket szerzett férjének hirtelen távozása. Midőn gyászülésen emlékezünk a nemzet nagy halottjáról, kérjük Nagyméltóságodat, fogadja együttérzésünknek, őszinte gyászunknak és ama igéretünknek szivünkből fakadó nyilvánitását, hogy a nagy magyarnak, a hivő kereszténynek, a világhirü tudósnak és a tragikus hősnek emlékét mindenkor hiven fogjuk őrizni és az utódokra valódi megvilágitásban átszármaztatni. Mély tisztelettel Zichy János pártelnök."

A miniszterelnökhöz a következő táviratot intézték:

„Nagyméltóságu *Bárdossy* László miniszterelnök urnak. A kereszténypárt bensőséges gyászülésen gondolta át azt, a ma még valójában fel nem mérhető veszteséget, amely a nemzetet Teleki Pál elhunytával érte. Őszinte részvétünket fejezzük ki Nagyméltóságod előtt, osztozunk a nemzet gyászában és kérjük a Mindenhatót, hogy Excellenciád elődjének terhes örökségét mindenkor a nemzet és az emberiség javára értékesithesse. Zichy János pártelnök."

Végül a következő táviratot intézték a Magyar Élet Pártja elnökéhez:

„Nagyméltóságu *Lukács* Béla pártelnök

SPEEDOIL-t az üzemanyagba!
mert megháromszorozza a motor élettartamát. Ez ma közérdek!
Vezérképviselet: OLAJ KFT., Budapest, V., Gyöngyház-u. 6. Tel.: 290—382

újuló háborus veszedelemnek ez a feszült állapota! . . ." De ugyanakkor megnyilatkozott feltétlen bizalma a baráti nemzetek iránt: — „Erősen bizom abban, hogy Olaszország ezután is meg fogja óvni a mi érdekeinket!" —, majd személyes tapasztalatai alapján beszélve, mondta, hogy tudja: a német közvélemény jelentékeny része komoly baráti érzelmekkel van eltelve Magyarország iránt.

De, hogy azt az összefüggést, amely az európai sors és a magyar sors között fönnáll, milyen világosan érezte Teleki Pál, arra még jobban rámutat az a nyilatkozat, amelyet a következő év karácsonyán adott a Nemzeti Ujságnak, amikor amerikai tanulmányutjáról hazatért. Világosan látta, hogy a magyar revizió ügye európai reviziótól függ:

— „A legtöbben — mondotta 1935-ben — csak magyar reviziót látnak és nem gondolnak arra, hogy a mi revizionk csak egy általános európai revizió keretében jöhet létre. És ezért nyilvánvaló, hogy a revizió nemcsak magyar probléma . . . Nem a magyar helyzetet kell tehát nézni, hanem az európai helyzet alakulását. Igen káros a reviziót ugy felfogni és abban reménykedni, hogy Európa belátja a Magyarországon esett igazságtalanságot. Ha Európa képe megváltozik, akkor esetleg az igazság is szóhoz jut... Ennek az európai helyzettel való összefüggésnek a belátása azonban nem kell, hogy végképpen elcsüggesszen bennünket. Sőt: lehetséges, hogy *a revizió hamarabb jön meg igy, mint amilyen gyorsan a magyar igazság meghozhatná* . . . Ez paradoxonnak hangzik, pedig dig voltaképpen reális valóság."

A történelem gyorsan igazolta a tudóst s a Gondviselés módot adott az államférfinak, hogy a megjósolt fordulatban maga is történelmi szerepet játszhassék s hogy a tervet és igazságot, amit tudósként alkotott és védett, az országvezető hatalmával valósitsa meg.

Ámde mondott 1934. év karácsonyán még valamit Teleki Pál, ami épp olyan időszerü, mint akkor, sőt talán inkább, mint valaha. Azt a tanácsot adta a magyarságnak, hogy ne töprengjen, ne egyes eseményeken gondolkozzék, hanem nézze összefoglalóan a maga és Európa történetét, mert *„a magyarságot öntudat alatti józansága át fogja vezetni a bajokon"*.

— „Már sokszor megmondtam és soha nem mulasztom el hangoztatni — mondotta — hogy *a magyar társadalom legfőbb erejét és a magyar állam fönnmaradásának legjelentősebb okát a magyar ember természetadta és önkéntelen józanságában látom.*"

Fájdalom, keserü és vigasztalan érzés azután ezeket a régi sorokat tovább olvasni, amikor azt mondja, hogy az egyetlen és legfontosabb következménye az, hogy mindenki maradjon ura az ideigeinek... Jaj, hogy jött olyan rettenetes óra, amikor még a bölcs tudós és a felelősséges államférfi is elvesztette ezt az uralmat idegei fölött s nemcsak a lángoló hazaszeretetben, a mardosó felelősségtudatban, a mindent a nemzetnek odaadó önfeláldozásban, hanem egy rettenetes pillanat végzetes elborulásában is követte nagy elődjét, ideálját és példáját, — azt a Széchenyi István grófot, akivel egyazon nagy magyar államférfiui hagyománynak, a nemzetet jobbra, szebbre, többre nevelő akaratnak osztályos örököse volt.

A Nemzeti Ujság cikkirója akkor azt irta erről a karácsonyi nyilatkozatról, hogy „Teleki Pál, a politikus, tudós és társadalommozgalmi vezér hármas tekintélyével nemcsak utat mutatott, hanem ajtót is nyitott mindazoknak, akik egy álhazafiság, vagy műhazafiság meddő fetrengésétől megundorodva, egy magyarabb magyar, egy bölcsebb és mélyebb hazafiság megfogalmazásán és kidolgozásán fáradoznak". Mi azóta is vallottuk és vállaltuk ezt a programot, szolgáltuk őszintén és szerényen, de bátran és félreérthetetlenül, ha kellett. Mert Teleki Pál egyéniségében, országvezető felfogásában, nemzetnevelő akaratában az ezeréves szentistváni gondolatnak, a Szent Koronában egyesülő nemzeti sorsközösségnek, e föld minden rendü és rangu, minden fajtáju és minden nyelvü fiát egységbe foglaló hazafiságnak megvalósitását láttuk.

Az elköltözött ugy rendelkezett, hogy koporsójára ne tegyenek koszorukat. A nemzet kegyelete ezt az egyetlen akaratát nem fogja teljesiteni. De mi ugy érezzük, rendkivüli egyénisége, életének és halálának különleges történelmisége iránt akkor rójjuk le igazán a kegyelet adóját, ha koszoru helyett két régi ujságpéldány elsárgult lapjait tesszük le a bársonypárnákon csillogó nagykeresztek és csillagok alá... Mert azt hisszük, hogy az ebből kiáradó fény, világosság és meleg sugár minden gyászpompánál többet mond a nemzet számára. A tünő évek messzeségén át megmutatja a férfit, aki *a legemberebb és legmagyarabb magyar embere volt ennek a kornak*, akinek nevát áldjuk, emlékét őrizzük, tanitásait tovább hirdetjük és siron tulról is nemzeti kötelességekre és áldozatokra hivó akaratát rendületlenül szolgálni fogjuk.

A nagyközönség vasárnap 12 órától 3-ig tekintheti meg Teleki Pál ravatalát

A kormányzó, a kormány és a két Ház koszoruját délelőtt helyezik el a koporsón

Az országház kupolacsarnokában már megkezdték az előkészületeket a nagy temetésre. Gyászdrapériákkal látták el az oroszlános főbejáratot és a kupolacsarnokig vivő fölépcsősort. A lépcsőket széles fekete szőnyeggel boritották le.

Az elhunyt földi maradványait a Kerepesi-uti temető halottasházából vasárnap délelőtt tiz órakor szállitják a kupolacsarnokba, ahol az egész kormány és a családtagok jelenlétében helyezik ravatalra Az aktusnál megjelenik a két Ház elnöke is. A ravatalra helyezés után *Bárdossy* László miniszterelnök elhelyezi koszoruját a kormány nevében, majd a miniszterelnökség, a külügyminisztérium és a kultuszminisztérium koszoruját helyezik el a ravatalnál. Háromnegyed tizenegy órakor vitéz *Horváth* Dénes alezredes szárnysegéd a kormányzó ur koszoruját teszi le a ravatalra.

Déli tizenkét órakor megnyitják az országháza főkapuját, hogy a közönség is leróhassa kegyeletét azáltal, hogy néma tiszteletadással elvonul az érckoporsó előtt. A nagyközönség számára tizenkét órától három óráig lesz nyitva a főkapu.

A temetés rendje

A kormány felkérésére Bárcziházy *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár vállalta az elhunyt miniszterelnök temetésének rendezését. Ebben az ügyben az illetékes szervek bevonásával *Bárczy* államtitkárnál értekezlet volt, amelyen megállapitották a hétfői temetés rendjét s erről az alábbi közleményt bocsátották ki:

Gróf *Teleki* Pál temetésének szertartása április 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor a parlament kupolacsarnokában kezdődik.

A meghivottak legkésőbb 9 óra 40 perckor foglalják el helyeiket. A temetési szertartás alatt a kupolacsarnok képviselőházi oldalán foglal helyet a kormányzó ur őfőméltósága, a felsőház és a képviselőház elnökei, a külföldi különdelegációk vezetői, a kormány tagjai, a felsőház és a képviselőház alelnökei, az államtitkárok, az országgyülés képviselőházának tagjai. Ugyanezen az oldalon foglal helyet a gyászoló család. A felsőházi oldalon foglalnak helyet a királyi hercegek, az egyházi méltóságok, a belső titkos tanácsosok és m. kir. titkos tanácsosok, a felsőházi tagok, a tábornoki kar, Budapest székesfőváros főpolgármestere és polgármestere.

A gyászszertartáson résztvevők öltözete: fekete, magyar nemzeti öltözet vagy fekete ünnepi öltözet, cilinder és fekete felsőkabát, a tisztek részére pedig kistársasági.

A kormányzó ur őfőméltósága 10 órakor érkezik az Országház elé. Az Országház főkapujánál a felsőház és a képviselőház háznagyjai fogadják. A kupolacsarnok bejáratában a kormányzó urat a miniszterelnök, a felsőház elnöke és a képviselőház elnöke fogadja. A kormányzó ur elfoglalja helyét, majd bevonul a papság. Az Operaház énekkara a „Halál éjszakája" cimü gyászéneket adja elő. Ezután megkezdődik a beszentelési szertartás. A beszentelés után *Bárdossy* László miniszterelnök gyászbeszédet mond. A beszéd elhangzása után az Operaház énekkara a „Végső bucsu" cimü gyászdalt énekli. A kupolacsarnokban ezzel a gyászszertartás véget ér. Mialatt a koporsót a ravatalról leveszik és a Kossuth Lajos-térre kiviszik, a Filharmoniai Társaság *Dohnányi* vezénylete mellett *Wagner* „Istenek alkonya" cimü operájából Siegfried gyászindulóját és Erkel „Hunyadi László" cimü operájának gyászindulóját játssza.

A koporsót az Országház főkapujától elkisérik a kormányzó ur őfőméltósága, a főhercegek, a miniszterelnök, a felsőház elnöke, a képviselőház elnöke, a miniszterek, a külön külföldi delegációk vezetői, a delegációkat küldő államok követeivel, a koronaőrök, a legfőbb állami számvevőszék elnöke, a Kuria elnöke, a közigazgatási biróság elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a hadseregparancsnokok, a Budapesten akkreditált követek és ügyvivők, a titkos tanácsosok, az államtitkárok és m. kir. követek, a legfelsőbb birságok másodelnökei, a tábornoki kar tagjai, Budapest székesfőváros főpolgármestere és polgármestere, a budapesti diplomáciai kar beosztott tisztviselői és a katonai attasék, a főispánok, a felsőházi tagok és képviselők, a miniszterelnökség tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői és a küldöttségek.

Akik a gyászmenetben egészen a temetőig résztvesznek, azok a Szent István Bazilikánál gépkocsiba szállnak.

Ezután a gyászkocsi és a gépkocsik lassu menetben a Vilmos császár-uton, az Andrássy-uton, a Teréz-körúton, az Erzsébet-körúton, a Rákóczi-uton, a Barosstéren és a Fiumei-uton át a Kerepesi-ut melletti temetőbe vonulnak. A temető bejáratánál a papság, a gyászoló család és a gyászoló kiséret kiszállnak a gépkocsikból és a temetőbe gyalog teszik meg az utat a sirhelyig.

A temetési szertartás befejezése után a gyászoló közönség az időközben felsorakoztatott gépkocsikon távozik.

Német, olasz és bulgár megbizottak a temetésen

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök temetési szertartásán a német birodalmi kormányt *Raeder* vezértengernagy vezetése alatt álló küldöttség fogja képviselni. A küldöttség többi tagja: *Von Sauken* rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter, *Schumburg* követségi tanácsos és *Overbeck* követségi titkár. A bizottság tagjai közvetlenül a temetés előtt érkeznek Budapestre.

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök temetésén az olasz királyi és császári kormányt Gino *Buti* nagykövet vezetésével a következő küldöttség fogja képviselni: Conte *Luca Pietromarchi* rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter, Duca della Regina Don Giuseppe *Capece Galeota* első követségi titkár, Conte Giovanni *Revedin dei Marchesi di San Martino* királyi konzul, Marchese di *Collecchio Rolando dalla Rosa Prati* királyi konzul.

Dimitri *Tesev* budapesti bulgár követ III. *Borisz* bulgár királytól és kormányától megbizást kapott, hogy gróf *Teleki* Pál hétfői temetési szertartásán különmegbizottként vegyen részt.

A két Ház gyászülése

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A felsőház április 8-án, kedden déli 12 órakor gyászülést tart, amelyen az elnök megemlékezik az elhunyt gróf Teleki Pál miniszterelnökről.

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A képviselőház kedden, április 8-án délelőtt tizenegy órakor *gyászülést* tart.

Szeged gyászközgyülése

Szeged, április 5.

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök lelkiüdvéért Szegeeden szombaton délelőtt 9 órakor a fogadalmi templomban engesztelő szeentmise volt, amelyen megjelent dr. *Tukats* Sándor főispán és dr. *Pálfy* József polgármester vezetésével a város tisztviselői kara, vitéz *Silley* Antal altábornagy, hadtestparancsnok vezetésével tiszti küldöttség, dr. *Szécsényi* István országmozgósitási kormánybiztos, továbbá az állami hatóságok vezetői, valamint az egyesületek és testületek képviselői.

Déli 12 órakor a város törvényhatósága rendkivüli gyászülést tartott, amelyen a törvényhatósági bizottság tagjai teljes számban, fekete ruhában jelentek meg. Ott volt dr. *Glattfelder* Gyula csanádi megyéspüspök és a hadtestparancsnok képviseletében *Solymossy* János tábornok, valamint sok más előkelőség. Dr. *Tukats* Sándor főispán nyitotta meg a gyászülést és hosszabb beszédben bucsuztatta el a város nagy halottját. Utána dr. *Pálfy* József polgármester mondott bucsuztatót. Inditványára a törvényhatósági bizottság elhatározta, hogy gróf *Teleki* Pál emlékét Szeged városánál gróf *Teleki* Pál néven kezelendő *tudományos célt szolgáló örökös alapitvánnyal örökitik meg*. Ezután a Magyar Élet Pártjának szegedi szervezete nevében dr. *Szécsényi* István országmozgósitási kormánybiztos emlékezett meg az elhunyt miniszterelnökről, összetartásra kérve fel mindenkit ebben a szomoru pillanatban, amikor a nemzet egyik legnagyobb fia dőlt ki az élők sorából.

A gyászülés alatt a városháza nagyharangja állandóan zugott, hirdetve a nagy gyászt, amely gróf *Teleki* Pál elhunytával a várost érte.

*

A Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete gróf *Teleki* Pál miniszterelnök elhunyta feletti mély gyászának kifejezéseül április 5-én, dr. *Hegedüs* Loránt m. kir. titkos tanácsos elnöklete alatt teljes ülést tartott. Az ülésen dr. *Hegedüs* Loránt, aki gróf *Teleki* Pál első kabinetjének pénzügyminisztere volt, mély meghatottsággal emlékezett meg az ország nagy gyászáról és párhuzamot vont *Teleki* Pál, *Teleki* László és *Széchenyi* István tragikus halála között.

Részvéttáviratok a családhoz

Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnöke, a következő részvéttáviratot intézte özvegy *Teleki* Pál grófnéhoz:

— Mélyen megrenditett szeretett ura tragikus elhunyta. Halálával pótolhatatlan veszteség érte nemzetünket, amelynek felemelkedéséért, rajta elkövetett igazságtalanság jóvátételén nálánál buzgóbban senki sem munkálkodott. Kérem, fogadja Nagyméltóságod ugy a képviselőház, mint a magam részéről kifejezett bensőséges részvétet és igaz együttérzést.

Hóman Bálint kultuszminiszter a magyar Corvin-lánc és Corvin-koszoru tulajdonosai nevében, mint a testület elnöke, meghatott hangu részvéttáviratot intézett özvegy gróf *Teleki* Pálnéhoz. A testület egyébként a következő gyászjelentést adta ki:

A magyar Corvin-lánc és a magyar Corvin-koszoru tulajdonosainak testülete mély fájdalommal tudatja, hogy gróf Teleki Pál, a magyar Corvin-lánc tulajdonosa folyó hó 3-án elhunyt. Gyászolja az egész nemzet, mélységesen gyászolja az ő szükebb köre, a magyar tudományos világ. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Gróf *Teleki* Pál özvegyéhez részvéttáviratot intézett dr. *Frank* lengyelországi főkormányzó.

Karafiáth Jenő, Budapest székesfőváros főpolgármestere a törvényhatóság és a maga nevében fejezte ki részvétét. Táviratában ezt mondja: „Magyar közéletünk messzevilágitó fáklyája égett ki a legnemesebb, a legtisztább és a legbecsületesebb munkásélet kilobbanásával."

Özvegy gróf *Teleki* Pálnéhoz még a következők küldtek részvéttáviratot: gróf *Széchenyi* Viktor, Fejér vármegye főispánja, *Lahner* Kornél, *Tildy* Zoltán, herceg *Esterházy* Pál, *Márkus* László.

Özvegy gróf *Teleki* Pálnéhoz a következők küldtek még részvéttáviratokat: *József* főherceg tábornagy és felesége, továbbá *Varga* József kereskedelmi és iparügyi miniszter, *Kánya* Kálmán ny. külügyminiszter, *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter és felesége, *Imrédy* Béla volt miniszterelnök és felesége, *Fabinyi* Tihamér ny. pénzügyminiszter és felesége, gróf *Károlyi* Gyula és Melitta, továbbá *Szily* Kálmán és *Ravasz* László.

A Magyar Cserkészlányok Szövetsége nevében részvétét fejezte ki *Lindenmayer* Antónia országos elnök, a Magyar Reviziós Liga nevében *Herczeg* Ferenc országos elnök, a munkácsi görögkatolikus papnevelő intézet 276. számu Szent Miklós cserkészcsapata, továbbá az Országos Nemzeti Klub valamennyi tagjának nevében *Karafiáth* Jenő elnök és a Magyar Társadalomtudományi Társulat.

Bárdossy László miniszterelnökhöz ujabban még a következők intéztek részvéttáviratot: *Rangell* finn miniszterelnök, *Siebert* bajor miniszterelnök, *Szaracsoglu* török külügyminiszter, *Rothe* argentin külügyminiszter, *Macumini* japán nagykövet, *Rocco* olasz nagykövet, *Konoye* japán miniszterelnök *Okubo* budapesti japán követ utján.

A magyar kormány elővigyázati intézkedéseket tesz a jugoszláv határon

NEMZETI UJSÁG

A kiadásért felelős:
BARANYAY LAJOS
vezérigazgató.

Vasárnap, 1941. április 6. XXIII. évfolyam, 79. szám.
Kiadja a Központi Sajtóvállalat R.-T.

A szerkesztésért felelős:
Dr. TÓTH LÁSZLÓ
főszerkesztő.

Cordell Hull válaszolt a német és olasz hajók lefoglalása miatt az USA-hoz intézett tiltakozó jegyzékre

Shimeda tengernagy, a kinai vizeken operáló japán flotta parancsnoka lett

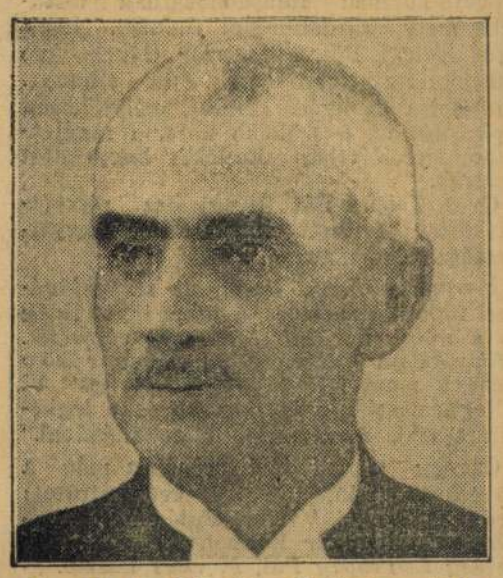

Dr. Ujváry Ede, Szombathely polgármestere nyugalomba vonult, utóda

dr. Mészáros Hugó (irói néven Ősz Iván) lett a polgármesteri székben

EMBEREBBÉSMAGYARABB

irta: TÓTH LÁSZLÓ

— „Az emberek annyi bolondot beszélnek... Miért ne beszéljenek rólam is, ha ez nekik jólesik. Ez igen ártatlan foglalkozás, minthogy minden alapot nélkülöz. Más kérdés azonban, értelmes-e, hazafias-e olyan kritikus időben, mint a mai, kormányválsághireket szélnek ereszteni és tovább adni...“

Elnéző mosollyal mondta ezeket az ujságirónak — a Nemzeti Ujság 1934. évi karácsonyi száma szerint — a csak tudományos munkájának, tanári hivatásának élő világhirü tudós, aki egyszer már volt Magyarország miniszterelnöke. De ezidőtájt csöndes és dolgos elvonultságban élt, mert emberi fölénye és magyar előkelősége nem engedte meg, hogy amikor a kormányelnökségben más váltotta föl és a politika fordulatai félretolták a hatalomtól, tovább küzdjön vagy intrikáljon, beszéljen vagy suttogjon ezért a hatalomért, amelyet sohasem keresett s amely nála sohasem a becsvágy kielégülése, hanem az önfeláldozást szolgáló kötelesség teljesitése volt.

Akkor az ujságiró — különben egyik kedves fiatal tanitványa — négy nagy sorskérdésről kérdezte meg a tudós tanárt, akinek a véleményére a Nemzeti Ujság az időben is sokkal inkább volt kiváncsi, mint a hatalom bizonyos birtokosainak kijelentéseire vagy a napi politika vitáinak megnyilatkozásaira. Ez a négy kérdés: az európai háborus veszély, a magyar revizió, a tőlünk elszakitott és elnyomatásban élő magyar véreink helyzete és a magyar ifjuság nevelése.

A keresztény lélek nagy örvendezésének Virágvasárnapján, amely ezidén a legfájdalmasabb gyász komorságában virrad ránk s amelyen a megszentelt füzfabarkát, a szép és bus magyar tájnak ezt a gyönyörü tavaszi kiviruló ékességét nem az édes és vidám otthonokba visszük haza, hanem egy koporsó mellé tesszük le, ugy hisszük, akkor cselekszünk legillendőbben, ha ezeken a hasábokon most a multból ideidézzük karácsonyi szavait annak a férfinak, akinek a magyarság olyan sokat köszönhet s aki végtelen, halálig hü és egész élettel fizető szerelemmel szerette ezt a hazát.

Gróf Teleki Pál éppen előadás után a katedráról lépett le, ahonnan egy sereg ifjut kollokváltatott, amikor a Nemzeti Ujság munkatársa elébe állt és a magyar nagyközönség számára karácsonyra a tudás, az igazságkeresés, a világlátó kör és a magyar öntudat szavainak ajándékát kérte... És Teleki Pál beszélt. Nem zárkózott el a sajtó nyilvánossága elől, noha már hosszu idő óta távol élt a nyilvánosság hangos porondjától. Életében sokan hitték róla azt, hogy nem szereti és nem értékeli a sajtót, ami azonban tévedés volt, mert nagyon érezte és értette a sajtó jelentőségét, nemzeti feladatait. Csak éppen ezért volt a sajtóval szemben is szigoru mértékü biráló. Ő mindig mindent és mindenkivel szemben — mindenekelőtt és mindenekfelett pedig önmagával szemben — a hivatás és a munka, a szolgálat, a kötelességteljesités és a felelősségtudás oldaláról nézett s épp ezért nem a sajtónak, hanem a mai sajtó kor- és helyzetteremtette hibáinak, mulasztásainak, esetleges felelőtlenségeinek volt nagy ellensége. Akinek az elmult negyedszázad alatt ujságirói vagy közirói munka területén alkalma volt vele találkozni és beszélni, az tényleg tapasztalhatta, ez a szigoruság, ez a magas mértékkövetelés egyre erősebb lett nála a sajtóval és az ujságiróval szemben is, de nem inkább és jobban, mint az egész magyarsággal s abban is mindenek fölött és elsősorban — önmagával szemben.

Ez a karácsonyi nyilatkozat már ennek az egyre jobban elmélyülő magyar kötelességtudatnak, lelkiismeretvizsgálatnak és felelősségérzetnek megszólalása volt.

Kezdjük talán az idézést azokkal a szavakkal, amelyekkel ő befejezte ezt a beszélgetést s amelyekben az ifjuságnak irányitásáról, de azon át az egész nemzet neveléséről szólt.

Ő maga nehéz problémának, nemcsak a mi külön magyar problémánknak, hanem *a kor sulyos problémájának* nevezte ezt a kérdést. Nem akart csak általános érvényü igazságokat mondani, hanem a tapasztalatokat szürte le, amelyeket e körül szerzett, mint tanár, mint tudós és mint országvezető. Annak a munkának célját, amelyet ezen a téren végzett, abban jelölte meg, hogy *„emberebb emberré és magyarabb magyarrá“* akarja nevelni a fiatalságot. Ebben pedig négy szempontot emelt ki, aminek ezt a nevelő mozgalmat jellemeznie kell, ezek: *a hazafiság, a vallásosság, az állampolgári kötelességtudás és a szociális felelősségérzet.*

Milyen érdekes, a mai időben szinte megdöbbentő, hogy több mint hat éve a tudós tanár pontosan abban a négy nagy gondolatban kereste a nemzet biztos jövőjét, amelyet életének utolsó miniszterelnöki éveiben mint politikai célkitüzést is olyan szivós és szinte önkinzó következetességgel hirdetett:

— „Hazafiság a mi értelmezésünkben annyit jelent, mint megtenni a kötelességünket nemzetünk iránt a hétköznapokon is, akkor is, mikor senki sem látja. Vallásosnak lenni pedig annyit jelent, hogy eleget teszünk hitbeli kötelességeinkmek akkor is, amikor mások is látják. Az állampolgári kötelesség gyakorlása az, hogy mindenki eleget tesz foglalkozása követelményeinek, igyekszik legelső lenni szakmájában, de ugyanakkor érzi, hogy nagy és átfogó felelősség részese ő is. Az osztrák-magyar monarchiáról ránk maradt bürokratikus örökség az, hogy igyekszünk a felelősséget mindig fölfelé háritani. Ha valaki a maga hatáskörében elintézhet valamit, de fél a felelősségtől, az véleményem szerint, rosszabb, mint a kötelességmulasztó. Egyéni iniciativára, a felelősség vállalására kell nevelni a fiatalságot. Ugy látom, hogy ilyen adottságok igen nagy mértékben vannak meg bennünk, csak nem szabad kiölni, mint közéletünk ma teszi. A szociális felelősségérzet a mi felfogásunkban annyit jelent, hogy meg kell érteni azt, akiért teszünk valamit. A sablonos alamizsnálkodás nem felel meg a mi szociális értelmezésünknek. Annak, aki jobb helyzetben van és a sanyarubb sorsot látónak együtt kell megtalálnia a segitség módját... Ugy gondolom, hogy meg lehetne alakitani az egész fiatalság egységfrontját, ha ezeket az eszméket és ezeket az eszményeket a magyar fiatalság magáévá tenné, de szónoklás nélkül, hivalkodás nélkül és igazán. Erre a jövő szempontjából, Magyarország szempontjából, mindnyájunk léte szempontjából elodázhatatlan szükség van.“

Igen, ezt akarta és igy akarta, *emberebb emberré, magyarabb magyarrá* nevelni az ifju magyarokat s rajtuk keresztül az egész nemzetet. A nemzetnevelés volt az, amiben nemcsak a maga első feladatát látta, hanem mindig és mindenkorra az országvezetés első kötelességét. Ez volt az ő ugynevezett „veszszőparipája“. Lehet, hogy azok, akikkel szemben az iskolában és a szülők valamikor ezt a nevelést tulontul elhanyagolták, ezt — mert tanulással, szellemi megerőltetéssel, lelki erőfeszitéssel, sőt fizikai kényszeráldozattal is jár — nem értették meg s lekicsinyelték vagy tulrásnak tartották és Teleki Pál hires nádpálcájának suhogását kellemetlen közéleti kényelmetlenségnek látták. A magyar közvéleménynek azonban az államférfi tragikus halálának megdöbbentő távlataiban föl kell ismernie, hogy a nemzetnevelésnek, a szigoru és következetes nemzetnevelésnek az a megfellebbezhetetlen követelése, amely állandón ott izzott e férfiu minden szavában, egy nagy szellemi örökség elháríthatatlan kötelezettsége volt Teleki Pál számára. Ez az örökség Szent Istvántól Széchenyi Istvánig — akinek végzetes sorsa ma rettenetes hasonlóságot mutat Teleki Páléval — ez az örökség IV. Bélán, Hunyadi Jánoson, Zrinyi Miklóson, Pázmány Péteren, Rákóczi Ferencen, Berzsényi Dánielen, Vörösmarty Mihályon keresztül az égő keresztény lelkiismeretnek, az ujra, meg ujra megujuló ősi magyar hivatástudatnak volt a kategórikus imperativusza. Teleki Pálban, a tudósban, a bölcsben, a nevelőben és az országgyarapitó államférfiban azért szólalt meg olyan kétségbeejtő erővel, olyan népszerüséggel nem törődő, olyan hatalmi szempontokat nem ismerő, olyan politikai játékokat elvető kiméletlen elszántsággal, mert Teleki Pál érezte, tudta és mindenekfölött hitte, hogy e nélkül nincsen biztos jövendő.

Nem szabad elfelejteni most, hogy alig volt magyar államférfi, akiben ennek a földnek, ennek a hazának, ennek a nemzetnek nagy rendeltetése olyan tisztázott történelmi igazságként, olyan megdönthetetlen tudományos meggyőződésként, annyi ősi magyar érzéssel és annyi európai felelősségtudattal élt és égett, volna, mint Teleki Pálban. Egész pályája, minden munkája és minden alkotása ennek a négy nagy gondolatnak minden áldozatot vállaló szolgálata és megvalósitása lett: a hazafiságé, a vallásosságé, az állampolgári kötelességteljesitésé és a szociális felelősségé.

De éppen azért, mert ennek a négy kötelességnek teljesitését olyan önmardosó lelkiismeretességgel végezte magában, — kivánta meg azt az egész magyarságtól is. Sohasem félt — mint ahogy a nemzet igazi nagy szellemei nem féltek soha, — szembe megmondani a magyarnak a kellemetlen igazságokat. Tette ezt azért is, mert lelkiismereti parancsnak érezte, de tette azért is, mert meg volt győződve róla, hogy a magyar lélek valóságérzete és okos józansága elbirja, sőt meg is kivánja ezt a szinte kegyetlen őszinteséget.

Ezért szólott 1934. évi karácsonyi nyilatkozatában olyan semmit sem leplező, de mindent nyiltan kimondó szigoruséggal a magyarsághoz, mikor az idegen elnyomatásban élő magyar kisebbség sorsával szemben több felelősségérzetet, mélyebb és komolyabb érdeklődést és tökéletesebb sorsközösség vállalást követelt a magyar közvéleménytől:

— „Fájdalmas az a tudatlanság — mondotta semmi érzékenységet sem kimélve, — amelyet a magyar társadalom Erdéllyel és a Felvidékkel szemben felmutat! — és ebből a keserü felkiáltásból kiindulva mondotta el azt a programot, amelyet azután egész emberként meg is valósitott: a kisebbségi intézetek felállitását, a kisebbségi kérdés minden részletének lelkiismeretes felkutatását, az adatoknak, a helyzetképeknek tudományos és szigoru birálaton átmenő feldolgozását. Nincs rá hely, hogy részletesen idézzük a beszélgetésnek ezt a részét itt most, de annyit meg kell mondanunk, hogy a nélkül a munka nélkül, amelynek programját ott kifejtette, nem jutottunk volna el se Kassára, se Kolozsvárra.

De a világosan látott magyar problémák mellett talán mindenkinél előbb és jobban látta az európai sorskérdések fordulatait, amikor ebben a nyilatkozatban azt mondotta:

— „Óriási világválság korszakának az elejét éljük még mo[illegible]: évtizedekig eltarthat az állandó izgalomnak és a meg-

Lapunk mai száma 20 fillér

Sternberg fódiá RÁKÓCZI ÚT 60. ÁRJEGYZÉK INGYEN! Legjobb gyártmányok vezérképviselete.

Tudománytalan propagandára — tudományos válasz

A propaganda a közfelfogás szerint valamely nézetnek a terjesztése és pedig tekintet nélkül arra, hogy a népszerüsitendő nézet tételei helyesek vagy helytelenek, igaz vagy nem igazak-e. A megboldogult Teleki Pál nyomatékosan hirdette, hogy az önálló Magyarország külső és belső propagandája már Trianonban és azóta is mindig egyetlen elvet követett: nem hirdetni soha mást és semmivel többet, mint csakis a tudományosan bizonyítható tényt és igazságot. Csak olyan tételeket, amelyek mellett egész tudományos reputációnkkal bármikor síkra szállhatunk. Éppen ez az elv adta meg propagandánk erkölcsi hitelét. Az, hogy nem a dialektika ügyeskedésével és ravaszságával, hanem a tudományosan igazolható igazság puszta belső erejével kívánt hatni. Valóban nem is volt propaganda, hanem — tudományos okfejtés. Lemondtunk a rövid lejáratú propaganda pillanatnyi előnyéről, ehelyett a tudományos okfejtés tartós érvényére fektettük a súlyt. Ezt az abszolút magyar tudományos magatartást látjuk szellemi nemzetvédelmünk legfrissebb vitairatában: gróf *Révay* Istvánnak *»A belvederei magyar-szlovák határ«* címen most megjelent pompás könyvében. Révay dr. *Varsik* Braniszláv pozsonyi szlovák egyetemi tanár hasonlótárgyú, de teljesen propagandaizű és értékű könyvére válaszol s *tökéletesen megoldja föladatát*, mert könyvét így jellemezhetjük: *tudománytalan propagandára tudományos válasz.*

*

Varsik szerint a szlovákság Bécsben a magyar-szlovák határ megvonásakor megrövidült, az országhatár nem fut pontosan a nyelvhatáron, hanem a nagysurányi szlovák félszigetet s Kassa és Szobránc szlovák jellegű környékét is levágja a szlovák tömbről. Varsik az elvitatni akart községek nemzetiségi jellegének megállapításánál furcsa módszert követett: a községek multbeli statisztikai és egyéb adatanyagából csak a neki kedvező adatokat ragadta ki, az ellene szólókat bölcsen elhallgatta, a megbízhatatlan adatokat teljes értékűek gyanánt kezelte, az 1919-es és 1921-es népszámlálási eredményeket mellőzte, a cseheket és szlovákokat a cseh statisztika módszerei szerint egynek: szlovákoknak veszi, a cseh földreform telepítéseit, a magyar területen mesterségesen létesített szláv falvakat és tanyacsoportokat természetes terjeszkedésnek tekinti s megfeledkezik arról a különbségről is, hogy míg a magyar népszámlálások során a megszámlált maga állapította meg nemzetiségét, addig a cseh népszámlálásoknál ez a számlálóbiztosok jogkörébe tartozott s ezek önkényesen »korrigálták« a valódi helyzetet. Gróf Révay István pontról pontra megcáfolja Varsik hamis előföltevésekből célzatos módszerrel levont téves következtetéseit, 1773-tól kezdve minden népösszeírás és egyéb tudományosan értékelhető adatszolgáltatás eredményei alapján *könyörtelen tárgyilagossággal és részrehajlatlansággal* állapítja meg közel két századra visszamenőleg a vitás községek igazi nemzetiségi jellegét. Adatözöne, részletező pontossága a tudós orosz *Petrov* professzor módszerére emlékeztet. Révai a magyar Petrov.

*

Révay a szlovák panaszokkal szemben kimutatja, hogy az elmúlt században a szlovákságnak természetszerűen többet kellett vesztenie beolvadás címén a nyelvhatáron, mert a törökök kiverése, illetve a kuruc mozgalmak leverése után a magánjellegű nagy jobbágytelepítés évtizedeiben *ők nyomultak le délre* félszigetek formájában a nagysurányi és kassavidéki »áttörés« területén és szigetek meg kisebb szórványok formájában ettől délebbre, félszigeteik, szigeteik és szórványaik a magyar környezet hatása alá kerültek s részben beolvadtak. De ugyanily veszteségek érték a magyarokat, a szlovákok lejjebbhúzódása következtében az északon maradt magyar félszigetek és szigetek eltüntek, igy teljesen eltünt a sárosi magyar félsziget, a nyitrai palóc félsziget északi része szigetként különszakadt s az egész terület összeszűkült. E régi veszteségeket most már időszerűtlen reklamálni.

*

Révay módszerére egy példát. A nagysurányi szlovák félsziget első zónáját Varsik úgy határolja körül, hogy az elhatároló községek közt van maga a magyar Érsekújvár is, továbbá Baracska, Ény és Tild is. Révay valamennyi multbéli adat egybevetésével kimutatja, hogy *sem Érsekújvár, sem a felsorolt három község nem volt soha szlovák.* De ha az utóbbi három község kiesik a Varsik-féle nyelvhatárláncolatból, akkor e három községen át Verebély városkával *11 magyar falu félszigete nyúlik be a feltételezett »szlovák« zónába s más helyek hasonló jelenségét beszámítva, összesen két város és 17 község esik ki Varsik »első zónájából«.* A második zóna az 1930-as cseh népszámlálás alapján, Varsik szerint, 6 községből áll, Révay viszont kimutatja, hogy a hat falu közül öt nek az adatláncolata feltétlenül magas arányban magyar jellegű s így az egész »második zóna« egy távoli szlovák szigetkére, Kural falura zsugorodik össze. Még ennél is kétesebb értékű az újsütetű telepesfalvakra épített »harmadik zóna« ábrándja.

Varsik az úgynevezett *kassai szlovák félszigetet* is ilyen önkényesen állítja föl. Révay bebizonyítja, hogy a kassavidéki 26 szlovák és 15 szlovák-magyar község nem volt különválasztható a magyar tömbtől. Még a 26 szlovák község Magyarországhoz való csatolása sem igazságtalan: Kassa városának a zsidók nélküli magyar lakossága közel kétszerese a 26 szlovák község összlakosságának, e szlovákokat tehát a fölöttük északra lakó *kétszerannyi kassai magyar* kedvéért csatolták Magyarországhoz.

Különösen csattanó Révaynak a szobránci félszigetre vonatkozólag adott válasza. Közli Husek János szlovák szakíró térképét, amely szemléltetően bizonyítja, hogy a szobránci szlovák terület csak elenyésző kis terület *ahhoz a rutén területhez képest, amely Szlovákia határai közt maradt,* mert a szobrancvidéki 28 szlovák és 21 rutén-szlovák község ellenében odaát 148 rutén és 67 rutén-szlovák község van.

*

Gróf Révay István könyve tökéletes monográfiája az északi határsáv nemzetiségi viszonyainak. **Kívánatos volna, hogy ugyanily alapossággal dolgozzuk föl az ország valamennyi nemzetiségileg kevert vidékét. Révay könyve iskolapéldája lehet fiatal kutatóinknak. Bármennyire is szaktudományi jellegű ez a könyv, éppen abszolút tudományossága és pontos adatszolgáltatása miatt ott kell lennie minden felvidéki hivatalban és minden felvidéki öntudatos magyar kezében, akit a nemzetiségi viták érintenek és érdekelnek. De minden magyar ember érdeklődésére is számíthat Révay végső konklúziója, amikor Varsikkal szemben leszegezi, hogy »a belvederei határmegvonás sem területes, sem ötletszerű nem volt, hanem *a létező nemzetiségi anyag komoly mérlegelésén alapult.* Voltak szakaszok, hol a tökéletes etnikai elválasztás nem volt keresztülvihető. Csakis olyan szlovák nyelvterületi töredékek kerültek át a magyar oldalra, melyek elválaszthatatlanok voltak a magyar etnikumtól s melyeknek megközelítő pontosságú ellentételei megvannak Szlovákiában.«**

Ez a magyarok tudományos válasza a szlovákok tudománytalan propagandájára. Jó volna, ha ez a válasz német nyelven is napvilágot látna.

A román minisztertanács az élelmiszerhiányról

Bukarest, április 5. *(Magyar Távirati Iroda)* **A kormány tagjai minisztertanácsot tartottak. A minisztertanács elhatározta, hogy szigorú megtorlásokat alkalmaz az élelmiszerhalmozókkal és rejtegetőkkel szemben. A kormány egyik legsúlyosabb gondja az állatállomány nevelése. Az állatállomány az utóbbi időben nagy mértékben csökkent az előre nem látott mértékű fogyasztás következtében. A marhavágásokat a jövőben módszeresen fogják végrehajtani.**

A minisztertanács foglalkozott ezután egy külföldi államnak azokkal a célzatos állításaival, amelyek szerint Romániában éhinség van. A minisztertanács megállapította, hogy *ezek a hírek túlzottak.* A német csapatok javarészben Németországból kapják élelmezésüket és *a Romániában mutatkozó bizonyos hiányok nem a németek terhére irandók.* Megállapította a minisztertanács, hogy a községek és városok túlzott feltételek mellett kötöttek kölcsönszerződéseket. A kormány most azon fáradozik, hogy hatályon kívül helyezzék ezeket a nem becsületes úton megkötött szerződéseket, hogy mentesítse a községeket és a városokat a többletkiadástól.

Az ötöstanács tízévi fegyházra ítélte Klimát

Súlyos büntetést kaptak titkos szervezetének tagjai is

Több napig tartó tárgyalás után a budapesti büntetőtörvényszék ötöstanácsa *Héthelyi* Ferenc elnöklésével szombaton hozott ítéletet a kézigránátos *Klima* József és 27 vádlotttársa bűnügyében. A bíróság *valamennyi vádlottat bűnösnek mondotta ki* a vád szerinti bűncselekményben.

Klima Józsefet államfelforgatás, lopás és orgazdaság, tiltott határátlépés megkísérlése miatt *10 évi fegyházra,* 10 évi hivatalvesztésre és ugyanannyi időtartamra politikai jogainak felfüggesztésére ítélte. *Magyari* Bertalan géplakatost 3 évi fegyházra, 10 évi hivatalvesztésre és politikai jogainak felfüggesztésére, *Cseh* Lajos asztalosmestert 3 évi fegyházra és 10 évi mellékbüntetésre, *Pajor* Lajos gépmunkást 2 évi és 2 havi fegyházbüntetésre és 10 évi mellékbüntetésre, *Magyari* György géplakatossegédet 2 évi fegyházra és 10 évi mellékbüntetésre, *Grünzweig* János asztalossegédet 2 évi fegyházra és 10 évi mellékbüntetésre, *Ferenc* Károly MÁV alkalmazottat 1 évi és 2 havi börtönbüntetésre és 5 évi mellékbüntetésre, *Németh* István cipészsegédet 2 évi börtönre és 10 évi mellékbüntetésre, *Rádi* Sándor kereskedősegédet 2 évi és 6 hónapi börtönbüntetésre, 10 évi mellékbüntetésre, *Rádi* Mihály gyárimunkást 2 évi börtönre, 10 évi mellékbüntetésre, *Halinek* József fogtechnikust 10 havi börtönre és 5 évi mellékbüntetésre, *Kral* Ferenc gépmunkást 6 hónapi börtönre és 5 évi mellékbüntetésre, *Kádas* Lajos asztalossegédet 4 havi fogházra, 3 évi mellékbüntetésre, *Aróczai* Lajos szobafestőt 4 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Éberle* Imre cipészsegédet 2 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Liszkai* László péksegédet 1 havi fogházra 3 évi mellékbüntetésre, *Bende* László gyárimunkást 1 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Damoszlói* József kereskedősegédet 5 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Weszely* Mihály szövőgyári munkást 2 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Rosta* László szövőgyári munkást 1 havi börtönre és 3 évi mellékbüntetésre, *Rábai* István géplakatost 6 havi fogházra és 5 évi mellékbüntetésre, *Lábodi* József gyárimunkást 4 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Lukács* Béla kőművestanoncot 1 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre, *Laczkó* János asztalossegédet másfélhónapi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre. *Grozer* Béla kifutót 6 heti fogházra és 3 évi hivatalvesztésre, *Grozer* Sándor gépmunkást 6 heti fogbüntetésre és 3 évi hivatalvesztésre, végül *Török* András borbélymestert 3 havi fogházra és 3 évi mellékbüntetésre ítélte. Ezenkívül a bíróság *bűnösnek mondotta ki a szökésben lévő Iván Pált,* de büntetést nem szabott rá ki.

Az indokolás szerint az ötöstanács tényként állapította meg, hogy a *Klima* által kezdeményezett és szervezett csoport *titkos, meg nem engedett alakulat volt, amely katonai jelleggel akart működni, meg nem engedett úton szerzett és tartott fegyvereket és robbanószereket.* Szervezetük titkos katonai alakulat volt, *tagok jelvényt viseltek, egyenruhát terveztek,* kimondották a jelszót, hogy »Halál az árulókra«, tehát *az alakulatból ki sem lehetett volna lépni.*

A bíróság tényként állapította meg, hogy *Klima volt az akció tulajdonképpeni kezdeményezője* és a titkos alakulat vezetője. A katonai eredetű fegyverek és robbantószerek *lopás útján kerültek Klimához.*

Buzássy Lajos ügyész indítványozta, hogy az első tizenegy vádlott letartóztatását a törvényszék továbbra is tartsa fenn, mert szökésüktől lehet tartani. A védők védenceik szabadlábra helyezését kérték. Valamennyi vádlott semmisségi panasszal élt. A törvényszék rövid tanácskozás után elrendelte *Ferencz* Károly MÁV-asztalossegéd, *Harinek* József fogtechnikus és *Krall* Ferenc gépmunkás szabadlábra helyezését. Ezzel Héthelyi elnök a tárgyalást berekesztette.

A pápa áldást oszt Húsvét vasárnapján

Vatikánváros, április 5. *(Stefani.)* XII. Pius pápa húsvétvasárnapján délután 1 órakor (helyi idő szerint) rádión át urbi et orbi áldást oszt. *(MTI)*

REGGELI LAP MAGYARORSZÁG KIS KIRAKATA

ÚJ LAKÁSBA ÚJ BÚTORT ÉBNERTŐL VIII, KARPFENSTEIN-U. 2/A

Mindenkinek biztos megélhetést nyujt „ALKA" harisnyaszem-felszedőgép Világszabadalom. V., Szent István-körút 13. sz. Telefon: 119-518. Óvakodjunk az utánzatoktól!

Briliánst, aranyat, ezüstöt legmagasabb áron vesz SZÁSZ MIKSA, Király-utca 20.

Különleges parafa, gumitalpú cipő- modelljeink megérkeztek New-York cipőüzlet, Erzsébet-krt 5

SZŐRMEFESTŐ és kikészítő, WEIL MANÓ, Forgách-utca 22. (Váci-útnál). T.: 291—238. Kis tételeket is vállal.

ELADÓ BRILIÁNST aranyat fogaranyat, ezüstöt legdrágábban vesz BAROSS ÉKSZERHÁZ, Baross-utca 83. Tel. 134-770. Címre ügyelni.

HALL, 3-SZOBÁS LUXUSLAKÁS KIADÓ Csak vasárnap 11—1 között. Tárogató-út 15.

XI. kerületben, a Fehérvári-út és Bocskay-ú sarkán építjük fel novemberi beköltözésre a Petőfi Sándor társasházat melyben 2 és 1 szobás hallos, továbbá garszonlakások kaphatók. — Érdeklődés és lekötés NÉMETH ÉS MÉRŐ bejegyzett cég társasházépítővállalatnál, XI., Horthy Miklós-út 42. ssám. Telefon: 269-301.

GYENGESÉG VAGY ERŐ?

Irta: Padányi Gulyás Jenő

Gyenge volt-e Dugovics Titusz, aki a vár fokán birokra kelt a törökkel és érezve, hogy nem bír vele, magával rántotta ellenfelét a lófarkas zászlóval együtt a halálos mélységbe? A törökhöz képest bizonnyal gyenge volt, hiszen ha erősebb lett volna, lehajította volna. De *erős volt a zászlóhoz való hűségben*, olyan hallatlanul erős, hogy azonnal az öngyilkos zuhanást választotta, amikor észrevette, hogy ereje az ellenséghez képest kevés.

Vagy talán gyengeség az a japán férfitól, ha hazája, családja, vagy a maga becsülete igazáért kegyetlen ősi szertartással törli le önön vérét maradék erejével a harakiri késről?

Gyengeség, erő: igen viszonylagos fogalmak. A gyarló test hüvelyébe zárt lélek egy-egy revolverdörrenés után beállott siket csendben ébred rá, mily végtelenül törékeny szerszám az emberi élet.

Tudjuk, hogy gyenge és törékeny, mégis aránytalan terheket rak a sors egy-egy életre. Voltaképpen a legnagyobb igazságtalanság az, amelyet a mai társadalom vezetőivel szemben elkövet, amikor figyelem nélkül egy-egy férfi emberi teherviselőképességére, addig hajszoltatja önmaga lelkiismeretük és felelősségérzetük ösztökéivel, amíg összerogynak. A tömeg azt hiszi, hogy a hatalom és a vezetés joga, amellyel nagy fiait felruházza, olyan csodálatosan nagyszerű és kívánatos valami, amelyért végkimerülésig való helytállást követelhet. A renaissance ünnepi körmeneteken volt szokásban az, hogy szép gyermekek testét arannyal vonták be, úgy emelték fel őket az ujjongó sokaság gyönyörködtetésére: ezek a gyermekek a körmenet végére halálos betegek lettek, mert bőrük pórusait az aranymáz elzárta az éltető naptól és levegőtől. Így emeli maga fölé a társadalom is a maga felkentjeit, bevonja őket a hatalom aranyával — s aztán gyönyörű temetést rendez tiszteletükre. De nemcsak az országvezetők sorsa ez, kisebb-nagyobb mértékben kijut mindenkinek, aki kiemelkedik. A társadalom mai felfogása voltaképpen igazságtalan és kegyetlen, amikor vezetőitől a családi élet, a magánélet, a józanul mértékletes emberi élet örömeit, nyugalmát, békességét jóformán megtagadja. Orvosi szaklapban olvashattuk egyszer azt a véleményt, mely szerint a modern élet munkaütemében a szervezetnek nem is egy, de két pihenő napra volna szüksége hetenként — s ugyan meghagyjuk-e az Istenrendelte egyet is?

Valami nagy aránytalanság is látszik nemzeti erőgazdálkodásunkban. *Ha mindenki megtenné a maga kevesét, nem jutna olyan elbírhatatlanul sok egyesekre.* Sokat beszélünk és írunk a társadalmi felfogás kollektív irányú fejlődéséről és ennek eredményeképpen valóban igen sokat teszünk is a társadalom egyes rétegei érdekében. Teljesen indokolt volt ez a tevékenység, amely kiáltó ellentéteket volt hivatva kiegyenlíteni. Az a jelentékeny áldozat és védelem, amelyet a magyar társadalom a munkavállaló érdekében hozott, valóban sok. Ami még hiányzik, azt is meg kell hoznunk, közben nem szabad azonban elfelejtkeznünk arról, hogy éppen a kollektív társadalmi felfogás szerint *teljes joggal követelhetjük meg a teljesítményt is azoktól, akiknek munkáját törvényekkel, rendeletekkel, bérminimálással, társadalombiztosítással és a modern állami élet százféle egyéb berendezkedésével védjük.* Lassan oda jutottunk, hogy a munkát, a vállalkozást, a termelést, a nemzeti érdeket is meg kell védjük azokkal szemben, akik csak juttatásokat várnak, sőt követelnek anélkül, hogy teljesítenének is.

A munka és kötelességteljesítés terhei alatt lerogyó gróf *Teleki* Pál és a községháza napos falát támasztó, hideg pipát szívó munkakerülő, vagy bőrkarszékében henyén és érdemetlenül terpeszkedő »Aladár« azok az irtózatos végletek, amelyeket legfőbb ideje szigorú rendszabályokkal kiegyenlítenünk.

Nem lehetünk több kegyelettel azzal a férfival szemben, aki magát ismét és ismét a nemzet tanítómesterének szerette nevezni, mint hogy bátran és hidegen nézünk szembe társadalmunknak ezzel a gyökerében gyógyítandó betegségével. Hisszük, hinni akarjuk, hogy *Teleki Pált* ez a gond emésztette, ez őrölte fel lelkét: vajjon elég álhatatos, elég szilárd, elég magyar, elég erős lesz-e az ország társadalma ahhoz a történeti próbához viszonyítva, amely előtt áll? S ha ő ezt a féltő nagy aggodalmát élete feláldozásával égette bele minden jó magyar lelkiismeretébe, akkor kötelessége is minden jó magyarnak mindent elkövetni, hogy a társadalmat megerősítsük, felemeljük. *Egy-egy drága magyar elbukhat, de a magyarság nem bukhat el!*

A magyar társadalom zárt, egységes és nagy teljesítményekre irányzott erőkifejtését kell megszerveznünk. Ennek az országszervező munkának irányítása ma *Bárdossy* László kezében van. Vele olyan férfit kapott az ország a miniszterelnöki székben, akinek felfogása fogalmai együtt fejlődtek a korral, akinek számára a mai világ nem furcsa ellentét egy megszokott régivel szemben, hanem természetes adottság, amelynek törvényeit nem kell újra tanulnia, nem kell egy régi világ dogmáival folytonosan egybevetnie, aki tehát azonnal és találóan reagál ennek a mai világnak minden jelenségére. *Bárdossy* nem foglalkozott eddig belpolitikával. Nem mulasztott ezzel sokat. Szemlélete és ítélete egészen bizonyosan nem vesztett így semmit, sokkal többet nyer vele így az ország, ha azok idomulnak az ő szemléletéhez, akik eddig hajlamosak voltak béka-perspektívából nézni nem egy sorskérdésünket.

Az ország mély megilletődöttségében is nagy bizalommal fogadja *Bárdossy* Lászlót. Az ország erőt akar mutatni, erőt akar kifejteni és várja azokat az intézkedéseket, amelyek mindenre képessé teszik. A mai órák komolysága alkalmas arra, hogy a nemzet szívében nagy elhatározások fakadjanak. Az ország egészen bizonyosan egy abban az elhatározásában, hogy erősen megáll sorsa mai hullámverésében. Az ország méltó akar lenni a korhoz, amelyben él.

MEGNYILT A BUCSINSZKY ÉTTEREM

teljesen új, higiénikus konyhaberendezéssel!

Budapest VII. ker., Erzsébet-körút 30.

Telefon: 428-331 428-332 423-564

Nyitva reggel 5 órától: ***villásreggeli, ebéd, vacsora.*** Korszerű konyhavezetés, házi cukrászat! Hideg büffék, halkülönlegességek és torták ***házhoz szállítását is vállalja!***

POLGÁRI ÁRAK!

Érettségi és képesítő vizsgálatok a visszacsatolt területeken

A kultuszminiszter azoknak, akik a román vizsgarendszer következtében tanulmányaikat nem fejezhették be és a mult év decemberében megtartott érettségi és képesítő vizsgára nem jelentkezhettek, utolsó vizsgaalkalmat kíván nyujtani. Ezért *május első felében új érettségi és képesítő vizsgákat fog tartatni.*

Érettségi a következő iskolákban lesz: a) a gimnáziumok részére a szatmárnémeti, kolozsvári, nagyváradi és a gyergyószentmiklósi állami gimnáziumokban;

b) A kereskedelmi iskolák részére a kolozsvári és a marosvásárhelyi állami kereskedelmi iskolákban. A tanítói képesítő vizsgát a kolozsvári állami tanítóképzőben fogják megtartani.

Jelentkezni *április 26-ig lehet.* A jelentkezéskor be kell adni a születési anyakönyvi kivonatot és az összes iskolai bizonyítványokat. A vizsga díja 19 P.

Érettségi és képesítő vizsgálatra csak azok jelentkezhetnek, akik a középiskolát a visszacsatolt terület valamelyik intézetében a román uralom alatt végezték.

A vizsgák anyagára vonatkozólag a jelöltek vagy a volt, vagy a vizsgára kijelölt intézet igazgatóságától kaphatnak felvilágosítást.

Javító vizsgálatok

Azok a tanulók, akiket a mult év decemberében tartott érettségi, illetve képesítő vizsgálaton javító vizsgálatra utasítottak, a most meghirdetett vizsgák helyén, a szóbeli vizsgákkal egyidejűleg fognak vizsgázni. Jelentkezniök *április 26-ig* lehet.

Azok a tanulók, akik a román uralom alatt már megkísérelték az érettségi vizsgálatot és a mostani javító érettségi vizsgán újra elégtelen jegyet kapnak, érettségire többé nem állhatnak.

Azok a tanulók, akiket a májusban tartandó vizsgákon javító vizsgára fognak utasítani, folyó év szeptemberében a rendes érettségi vizsgákkal egyidejűleg javító vizsgára állhatnak a tankerületi kir. főigazgató által kijelölendő intézetben.

A javító, érettségi és képesítő vizsga díja 7 pengő 50 fillér.

Ilniczky Sándor kárpátaljai körútja

Ilniczky Sándor, Kárpátalja főtanácsadója, a hét közepén hosszabb kárpátaljai körútra indult, de csak három községet, *Ilosvát, Bilkét* és *Hátmeget* látogatta meg, mert értesülve gróf *Teleki* Pál elhúnytáról, félbeszakította útját és visszatért Ungvárra. *Ilniczky* Sándor főtanácsadó résztvett a községekben tartott értekezleteken, ahol részletesen ismertette a magyar kormány szeretetteljes és jóindulatú segítségét és rámutatott a magyar-rutén történelmi együttélés megdönthetetlenségére.

RÉVAI ÚJ KÖNYVEI

ALEXIS CARREL:
AZ ISMERETLEN EMBER
A Nobel-díjas orvos világhírű könyve, a test és lélek megismerése, izgalmas felfedező út szervezetünk bonyolult világában.
Vászonkötésben P 5.80

TAMÁSI ÁRON:
HÁROM JÁTÉK
Az új magyar színpad költői szépségű darabjai. Nagy színpadi siker, felejthetetlen olvasmány.
Vászonkötésben P 6.20

a királyi hercegek, a szentély evangéliumi oldalán a gyászoló család, mögöttük a kormány tagjai.

Velük szemben a Budapesten akkreditált követek kaptak helyet, míg a szentély felett, az erkélyen, a főméltóságú asszony ült kíséretével.

Tíz óra előtt egymás után érkeztek az előkelőségek a misére. Köztük megható színfoltként cserkészek tűnnek fel, fekete karszalaggal jöttek gyászolni Magyarország tiszteletbeli főcserkészét.

Féltízkor *Bárdossy* László miniszterelnök és felesége érkezik, majd a két Ház elnökének gépkocsija kanyarodik a Szentháromság térre, végül a kormány tagjai foglalják el helyüket a templomban. Közben megtelik a szentély és a leckeoldal.

Pontosan 10 órakor tűnik fel a főbejáratnál *Horthy* Miklós kormányzó vitéz *Horváth* Dénes alezredes szárnysegéd kíséretében. A templom kapujában *Kátay* Béla, a koronázó főtemplom plébánosa, a gyászoló család részéről az elhúnyt miniszterelnök fia, gróf *Teleki* Géza, valamint bárciházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár fogadták a főméltóságú urat és kísérték a szentélybe. Ugyanakkor megkondultak a harangok, felbúgott az orgona és Witz Béla prelátus-plébános az oltárhoz vonult, hogy bemutassa az engesztelő szentmiseáldozatot.

Mise közben *Sugár* Viktor karnagy magyar népénekeket játszott.

Féltizenegykor ért véget a mise. A megjelent előkelőségek, de mindenki, aki ott volt a templomban vagy a templom környékén, mélységes megilletődéssel távozott.

A hétfői temetés rendje

Az Országház kupolacsarnokában már megkezdték az előkészületeket gróf Teleki Pálnak a nemzet halottjaként történő temetésére. Az oroszlános főbejárattól a kupolacsarnokig vezető főlépcsősort, valamint a kupolacsarnokot *egyszerű gyászdísszel* látják el.

Vasárnap délelőtt 10 órakor szállítják az elhúnyt miniszterelnök földi maradványait a kerepesiúti temető halottasházából a kupolacsarnokba. Gróf *Teleki* Géza és *Bárczy* István államtitkár kísérik a halottasházból a parlamentig a koporsót. A parlament főbejáratánál gróf *Szapáry* Lajos, a felsőház háznagya és *Putnoky* Móric, a képviselőház háznagya, továbbá gróf *Teleki* József a Teleki-nemzetség szeniora és gróf *Teleki* Domokos fogadják a koporsót.

A kupolacsarnokban ekkorra megjelennek *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter vezetésével a kormány tagjai, valamint az országgyűlés két házának elnökei is. Az első koszorút Bárdossy László helyezi el a kormány nevében, majd leteszik a miniszterelnökség, a külügyminisztérium, valamint a vallás- és közoktatásügyi minisztérium koszorúját. Háromnegyed 11 órakor a kormányzó úr koszorúját helyezi el a ravatalon vitéz *Horváth* Dénes alezredes, szárnysegéd.

Déli 12 órakor a közönség számára is megnyitják az Országház főkapuját. 12 órától 3 óráig vonulhat el a közönség a ravatal előtt, hogy lerója kegyeletét.

A temetési szertartás április 7-én délelőtt 10 órakor kezdődik a parlament kupolacsarnokában.

A meghívottak legkésőbb 9 óra 40 perckor foglalják el helyüket. A csarnok képviselőházi oldalán foglalnak helyet: a Kormányzó Úr, a felsőház és a képviselőház elnökei, a külföldi külön delegációk vezetői, a kormány tagjai, a képviselőház alelnökei, az államtitkárok és az országgyűlési képviselők. Ugyanitt helyezkedik el a gyászoló család is, míg a felsőházi oldalon a királyi hercegek, az egyházi méltóságok, a belső titkos és m. kir. titkos tanácsosok, a felsőház és a tábornoki kar tagjai, a főváros főpolgármestere és polgármestere foglalnak helyet.

Kormányzónk tíz órakor érkezik az országház elé, amelynek főkapujánál a felsőház és képviselőház háznagya, a kupolacsarnok bejáratánál pedig a miniszterelnök, a felsőház elnöke és a képviselőház elnöke fogadja. Utána a papság vonul be. Az Operaház énekkara gyászdalt énekel, majd megkezdődik *a beszentelés szertartása*. Utána *Bárdossy* László miniszterelnök gyászbeszédet mond, amelynek befejeztével az Operaház énekkara ismét gyászdalt énekel. Mialatt a koporsót a Kossuth Lajos térre viszik, a Filharmóniai Társaság *Wagner* Istenek alkonya című operájából Siegfried gyászindulóját és Erkel Hunyadi László operájának gyászindulóját játssza.

A koporsót az országház főkapujától Kormányzó Urunkkal az élen a megjelent előkelőségek, a megszabott sorrendben követik. Akik a temetőig kísérik az elhúnyt miniszterelnök földi maradványait, a Szent István bazilikánál gépkocsiba szállnak. A gyászmenet a Vilmos császár úton, az Andrássy úton, a Teréz körúton, az Erzsébet körúton, a Rákóczi úton, a Baross téren és a Fiumei úton át a Kerepesi út melletti temetőbe vonul, amelynek bejáratától a kísérők gyalog teszik meg az utat a sírhelyig.

Küldöttségek a temetésen

Teleki Pál temetésén az olasz királyi és császári kormányt Gino Buti nagykövet vezetésével a következő küldöttség fogja képviselni: Conte Luca Pietromarchi rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, Duca della Regina Don Giuseppe Capece Galeota első követségi titkár, Conte Giovanni Revedin dei Marchesi di San Martino királyi konzul, Marchese di Collecchio Rolando dalla Rosa Prati királyi konzul.

Dimitri *Tosev* budapesti bolgár követ III. Borisz bolgár királytól és kormányától megbízást kapott, hogy gróf Teleki Pál hétfői temetési szertartásán különmegbízottként vegyen részt.

Zárva lesznek az üzletek a temetés alatt

Az *Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés*, a *Magyar Kereskedelmi Csarnok* és a *Fővárosi Kereskedők Egyesülete* ezúton kérik fel tagjaikat, hogy gróf *Teleki* Pál miniszterelnök elhúnyta feletti mély gyászuk kifejezéseül április 7-én, délelőtt 10 órától kezdve a temetés tartamára üzleteiket tartsák zárva.

A kormányzó részvéttávirata

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti: A kormányzó úr őfőméltósága a következő részvéttáviratot intézte az elhúnyt Teleki Pál gróf miniszterelnök özvegyéhez:

Özvegy gróf Teleki Pálné
őnagyméltóságának
Budapest.

Végtelen szomorúsággal töltött el az a lesujtó tragédia, amely az országot miniszterelnökétől s egyben legkitűnőbb fiainak egyikétől, engem értékes, hűséges munkatársamtól és támaszomtól s régi jóbarátomtól fosztott meg. Gróf Teleki Pált, az utolsó lehelletéig önkínzó lelkiismeretességgel hazájáért dolgozó államférfit, a tudóst és a ritka embert néhány sorban méltatni nem lehet. Megörökíti majd egyéniségét és működését hazánk történelme és az általa oly forrón szeretett nemzet részére őt mindörökké felejthetetlenné teszi. Nagyméltóságodnak és családja tagjainak mély gyászukban bensőséges, legmelegebb részvétemet és fájdalmamat fejezem ki, amely érzelmekben osztozik velem együtt minden magyar.

Horthy Miklós

A Ház gyászülése

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti: A képviselőház kedden, április 8-án délelőtt tizenegy órakor gyászülést tart.

A Führer részvéte

Gróf Teleki Pál özvegyéhez *Hitler* Adolf német birodalmi vezér és kancellár a következő részvéttáviratot intézte:

»Általam nagyrabecsült férjeurának elhalálozása alkalmából kérem, fogadja szívből jövő részvétem nyilvánítását.«

Viktor Emánuel olasz császár és király, Mussolini olasz kormányfő, Boris bolgár király Magyarország kormányzójának meleghangú táviratban fejezték ki részvétüket, amelyért a Főméltóságú úr szintén táviratilag mondott köszönetet.

*

Részvéttáviratot intézett *Bárdossy* miniszterelnökhöz *Ribbentrop* német birodalmi külügyminiszter, gróf *Ciano* olasz külügyminiszter, *Glaise-Horstenau* tábornok, volt államminiszter, *Acrebo*, a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet elnöke, *Konoye* herceg japán miniszterelnök, *Popov* bolgár külügyminiszter, *Nincsics* jugoszláv külügyminiszter, *Tuka* szlovák miniszterelnök, Husszein *Sirry* egyiptomi miniszterelnök és *Undén* svéd követ.

Vitéz *Keresztes-Fischer* belügyminiszternek *Filov* bolgár miniszterelnök és *Dampierre* gróf budapesti francia követ küldött részvéttáviratot, *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszterhez pedig *Szimovics* tábornok jugoszláv miniszterelnöktől érkezett részvéttávirat.

Az elhúnyt miniszterelnök özvegye előtt *Ribbentrop* német külügyminiszter, dr. *Frank* lengyelországi főkormányzó, gróf *Ciano* olasz külügyminiszter, *Göbbels* birodalmi miniszter, *Frick* német birodalmi miniszter fejezte ki távirati úton részvétét, míg a portugál külügyminisztérium protokollfőnöke, *Wodianer* Andor lisszaboni magyar követnél kormánya nevében részvétét fejezte ki, *Mackensen* római német nagykövet, ugyancsak részvétnyilatkozatot tett báró *Villani* Frigyes kvirinális követ előtt, míg a svéd külügyminiszter *Matuska* Péter stockholmi magyar követnek küldött részvéttáviratot.

Mindezen felül a magyar közélet előkelőségei részéről tömegével érkeztek részvéttáviratok mind az özvegyhez, mind a miniszterelnökségre.

A cserkészszövetség gyászjelentése

A Magyar Cserkészszövetség gróf Teleki Pál miniszterelnök elhúnyta alkalmából a következő gyászjelentést adta ki:

A magyar cserkészet földig hajtott lobogókkal nagy halottat gyászol. Meghalt Magyarország miniszterelnöke, gróf Teleki Pál tiszteletbeli főcserkész, a 2. sz. B. K. G. cserkészcsapat törzstisztje, az Országos Intézőbizottság tagja. Cserkész volt egyéniségében, életében, munkájában. Mindig felnéztünk rá. Április 2-án résztvett a cserkésztisztek lelkigyakorlatán s elvégezte szentgyónását. Reggelre halott volt. Adjon az Ur neki örök nyugodalmat. Temetése idején, április 7-én délelőtt 10 órakor minden magyar cserkész érte imádkozik. Hajtsátok meg a zászlókat! Férfit gyászolunk! Orate Fratres! Testvérek, imádkozzatok!

Szeged gyásza

Szeged, április 5. Gróf Teleki Pál miniszterelnök lelkiüdvéért Szegeden szombaton délelőtt 9 órakor a Fogadalmi templomban engesztelő szentmise volt.

Déli 12 órakor a város törvényhatósága rendkívüli gyászülést tartott, amelyen a törvényhatósági bizottság tagjai teljes számban, fekete ruhában jelentek meg. *Tukats* Sándor dr. főispán hosszabb beszédben búcsúztatta el a város nagy halottját. Utána dr. Pálfy József polgármester mondott búcsúztatót. Indítványára a törvényhatósági bizottság elhatározta, hogy gróf Teleki Pál emlékét Szeged városánál gróf Teleki Pál néven kezelendő tudományos célt szolgáló *örökös alapítvánnyal* örökítik meg. Ezután a Magyar Élet Pártjának szegedi szervezete nevében dr. *Szécsényi* István országmozgósítási kormánybiztos emlékezett meg az elhúnyt miniszterelnökről, összetartásra kérve fel mindenkit ebben a szomorú pillanatban, amikor a nemzet egyik legnagyobb fia dőlt ki az élők sorából.

A gyászülés alatt a városháza nagyharangja állandóan zúgott, hirdetve a nagy gyászt, amely gróf Teleki Pál elhúnytával a várost érte.

Egész Európát pótolhatatlan veszteség érte

Lisszabon, április 5. Valamennyi portugál lap hosszasan foglalkozik *Teleki* Pál pályafutásával. Kiemelik különböző téren kifejtett sikeres tevékenységét. A portugál sajtónak egyöntetű a véleménye, hogy Teleki halálával *nemcsak Magyarországot, hanem egész Európát szinte pótolhatatlan veszteség érte.*

Róma, április 4. Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök halála nemcsak Rómában, hanem az egész országban a legmélyebb részvétet keltette és ez a részvét kifejezésre jut a nagy vidéki lapok hasábjain is.

A *Regime Fascista* a következőket írja: Teleki Pállal olyan államférfiú távozik el az élők országából, aki a haza oltárán mindent feláldozott.

Genf, április 5. Az egész svájci sajtó véleménye szerint Teleki Pál gróf halála súlyos veszteséget jelent Magyarországnak.

A *Basler Nachrichten* szerint Teleki a miniszterelnöki székben is nemzete nevelője maradt és tettével példát adott népének, hogy ma is van még és kell hogy legyen hősiesség.

A *Journal de Genéve* megemlékezik gróf Teleki Pál ama nagy érdeméről, hogy sikerült neki a legutóbbi válságos években a kényes körülmények között is biztosítani Magyarország szilárd helyzetét.

A német sajtó melegen üdvözli az új magyar miniszterelnököt

Berlin, április 5. Az egész német sajtó a legmelegebb hangon üdvözli Bárdossy Lászlót, Magyarország új miniszterelnökét. Kiemelik, hogy a Teleki Pál utóda éppen úgy, mint elődje, a német birodalom leghívebb barátai közé tartozik. Megemlékeznek Bárdossy Lászlónak a Führernél tett első látogatásáról és hangsúlyozzák: Bárdossy ezt a látogatást felhasználta arra, hogy félreérthetetlenül hitet tegyen ama szoros baráti politika mellett, amely Németországot és Magyarországot évszázadok óta jóban és rosszban összekapcsolta.

— Különös örömmel üdvözöljük most, — írja többek között a *Völkischer Beobachter* — hogy Horthy Miklós kormányzó úr őfőméltóságának választása erre a magyar államférfira esett, amikor azt a súlyos kötelezettséget kellett teljesítenie, hogy utódot állítson az oly hirtelen elhúnyt Teleki Pál gróf helyébe. Bárdossy biztos lehet abban, hogy Németország jókívánságaival kíséri új nagy feladatának teljesítését is.

A *Berliner Börsenzeitung* többek között a következőket írja: Csáky István gróf és Teleki Pál gróf meghalt, de politikai végrendeletük a legjobb kézben van.

A *Völkischer Beobachter* bécsi kiadása »Csáky szellemében« című vezércikkében megállapítja, hogy Bárdossy László, aki csak 1941. február 5-én lett Magyarország külügyminisztere, a Führernél tett első látogatását felhasználta arra, hogy félreérthetetlenül hitet tegyen a Magyarországot és Németországot hosszú idő óta jóban és rosszban összefűző szoros barátságról.

A *Neues Wiener Tagblatt* többi között ezeket írja: Alig néhány órával gróf Teleki Pál tragikus elhúnyta után megtörtént Bárdossy László külügyminiszternek Magyarország miniszterelnökévé való kinevezése. Ez a gyors döntés, amellyel Horthy Miklós kormányzó megint bizonyságot tett nagy államfői felelősségérzetéről, ma különös értékkel bír a magyar politika folytonosságába és egyenességébe vetett bizalom szempontjából. A birodalom már ebből a szempontból is nagy örömmel fogadja a döntést s ehhez járul még az az őszinte rokonszenv is, amellyel Németországban a kiválasztott személyt üdvözlik. Kinevezése azért is rendkívül szerencsésnek tekinthető, mert Bárdossy alapos ismerője a balkáni viszonyoknak, különösen a jugoszláviai állapotoknak.

Belgrád Bárdossyról

Belgrád, április 5. *(Magyar Távirati Iroda)* A ma reggeli *Politika* nagy figyelmet szentel a gróf Teleki Pál miniszterelnök öngyilkossága által támadt magyar politikai helyzet kialakulásának. A lap budapesti tudósítója a rokonszenv hangján számol be a magyar nemzet gyászáról. A kormányválság gyors megoldásával kapcsolatban a lap kiemeli, hogy Bárdossy László miniszterelnökké történt kinevezése biztosítja az eddigi magyar politika folytonosságát. A lap az új magyar miniszterelnök személyével foglalkozva megállapítja, hogy Bárdossy László izig-vérig diplomataember, aki rendkívül higgadt és gazdag tapasztalatokkal rendelkezik. Magyarországon bizalommal tekintenek az új kormány politikája elé annál is inkább, mert az új miniszterelnök személye pártpolitikai harcok fölött áll.

ÁRUSÍTÁS

REGGELI LAP

MAGYARORSZÁG

Budapest, 1941 április 6 vasárnap — FŐSZERKESZTŐ: SZVATKÓ PÁL — XLVIII. évfolyam, 79. szám

A baranyai háromszögben harcrakészen áll egy gépesített jugoszláv hadosztály

VASÁRNAP BÚCSÚZIK A NEMZET AZ ORSZÁGHÁZ KUPOLACSARNOKÁBAN GRÓF TELEKI PÁLTÓL

Gyászistentisztelet az elhúnyt miniszterelnök lelkiüdvéért
Előkészületek a hétfői temetésre

Magyarország gyászának európai visszhangja

Az a mélységes gyász, melybe gróf Teleki Pál miniszterelnök tragikus hirtelenségű, döbbenetes halála döntötte az országot, egyre szélesebb hullámokban önti el a magyar sziveket. A fővárosban nincs ház, amely ne gyászolna, amelyen fekete zászló ne lengne. A kirakatokban ott van az elhúnyt államférfiú gyászkeretes képmása. A virágüzletek előtt néma tömegek álldogálnak és hosszasan nézik a ravatalra készülő koszorúk színes szalagjainak föliratait. Némelyik szemben néma könny.

A társadalom még mindig a tragédia lesujtó hatása alatt áll, erről beszélnek az emberek, de a beszélgetésben mindinkább *a tragikum fölemelő mozzanatai* domborodnak ki, a nagy halott erkölcsi nagysága héroszi méretűvé nő és kicsi, rokonszenves alakja az emberek emlékező képzeletében mind legendásabbá válik. Még ravatalon fekszik s már legendákban él tovább, úgy, mint a nemzet legnagyobb hősei. A magyar nemzetféltés és nemzeti lelkiismeret tragikus hőse már most ott él a magyar Walhallában: a nemzet lelkében és tovább inti, tanítja eszméivel, munkásságával, hősiességével a nemzetet.

Egy sokkal világosabban látó, sokkal egyetértőbb, sokkal egységesebb erősebb és gerincesebb tábor állja ma körül ravatalát, nagyobb, szélesebb tábor, mint amilyen életében követte. Tanítványai és legközvetlenebb hívei — akik közé e lap gárdája is tartozott — hűségesen fogják tovább ápolni *azt a magyar öncélúsági gondolatot és hősi magatartást,* amelyet egész életeművével, áldozatos nemzetszolgálatával népe iránti alázatos hűségével és főkép kátói puritánságával példázott.

Vasárnap délben a harangkondulás után megindul a nemzet zarándoklása nagy fiának ravatalához. Az Országháza templomi szépségű fenséges kupolacsarnokában, azon a helyen, ahol máskor a királyi trón szokott pompázni, vasárnap *Teleki Pál fekete ravatala* fog állani magasztos komorsággal a kegyelet hervadó virágai és koszorúi fölött. És a *Nagy Lélek,* földi porhüvelye előtt még egyszer utoljára elvonul a *tisztelgő tábor:* a könnyes szemű zsenge kis cserkészfiútól a komor, kemény arcvonású öreg tábornokig mindenki, akinek valaha nevelője és vezére volt, hogy utoljára tisztelegjen neki. Az egész nemzet ott fog hódolni gondolatban, mert gróf Teleki Pál, ez a legmagyarabb magyar, az egész nemzet vezére volt.

Gyászmise Teleki Pál lelkiüdvéért

Gyászba borult szombaton a Szentháromság tér. A házakon fekete lobogók lengtek, már jóval 10 óra előtt gyülekezett a gyászoló közönség a koronázó főtemplom körül. A katolikus egyházi szabályok miatt a nagyhéten nem tarthatták volna meg az engesztelő szentmiseáldozatot, így tehát szombaton volt a mise gróf *Teleki* Pál lelkiüdvéért.

Ahogy az elhúnyt nagy magyar államférfiú életében sohasem szerette a pompát, a díszt és a külsőségeket, most is a legegyszerűbb keretek között folyt le a gyászszertartás, amelyet egyik legbensőbb barátja, gyóntatója, *Witz* Béla pápai prelátus, a Szent István-bazilika plébánosa végzett. Az egyszerű keretek között azonban megkapóan bontakozott ki az egész országnak mélységes részvéte.

A templom bejárata fölött a *széki Teleki család címere* függött. A kövezetet fekete gyászszőnyeg borította, örökzöld növények szegélyezték a szentélyig vezető utat.

A szentélyben helyezték el azt a bársonyszéket, amelyen kormányzónk hallgatta végig a misét. Itt voltak

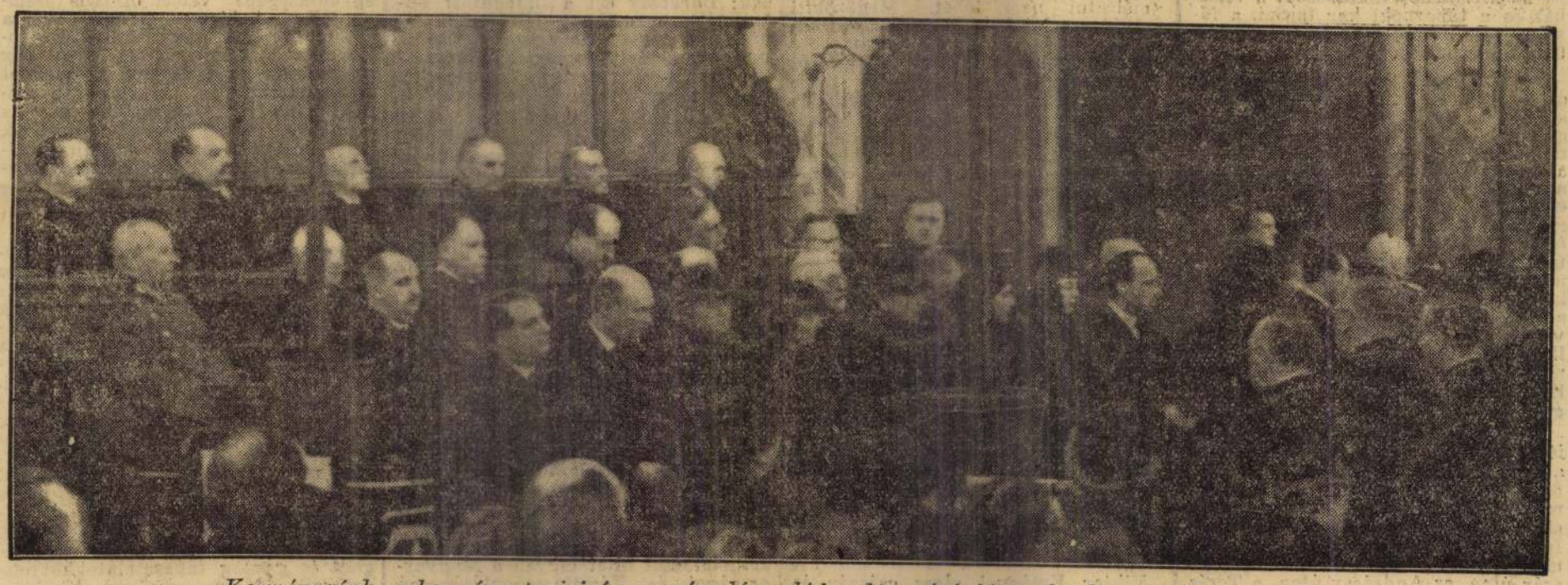

Kormányzónk, a kormány tagjai és a gyászoló család a koronázó főtemplomban tartott requiemen.

Ára 10 fillér

Nyilt-tér

Ebben a rovatban közölt hirdetések díjszabása milliméterenként 40 fillér. A legkisebb hirdetés (10 mm) díja 4.— P. Vidékről küldött hirdetések értékét postabélyegben kérjük mellékelni!

„MARS" GYERMEKKOCSIK
megbízhatók, olcsók.
VI, ANDRÁSSY-ÚT 36
(Párisival szemben)
Az utazási nehézségek miatt bizalommal rendelhet díjmentes árjegyzékünkből 63

Állás

Német gyógyszervegyészeti gyár keres orvosi vagy gyógyszerészt mint tudományos munkatársat és orvoslátogatót. Őskeresztény urak részletes ajánlatát, német nyelven, kézírással, fizetési igény megjelölésével „Orvosi propaganda" jeligére e lap kiadóhivatalába kérjük. 7

500 pengőt *jövedelmez havonta* örökösen az angoratenyésztés. Válaszbélyegért tájékoztatót küld: Tuma Zoltán angoratenyészete. Pécel, Pekári-utca 23. 119

ELŐFIZETÉSGYŰJTŐKET az ország egész területén felveszünk. Tündérujjak Magyar Kézimunka Ujság. Szervita-tér 3. 155

MAGYARORSZÁG minden részében **levélpapírmappák** képviselete eladó. Minták P 2.30 ellenében. Borítéküzem, Akácfa-u. 18. 37

Borszakmában JÁRTAS, vidéki és helyi összeköttetésekkel rendelkező, érettségizett agilis fiatalember, aki 2 évig tokaji termelői kimérést vezetett, szakmabeli elhelyezkedést keres. Megkeresések: „Nem kivételezett" jeligére kiadóba. 49

ANGORAFONÁST gyorsfonást, fa-, vas- és villanyrokkán egyéni oktatásban, a lökkétes angorafonal-mosást, szárítást, bolyhozást, kikészítést leggyorsabban megtanulhatja EHRLICH MARIANNE-nál. Mindennemű tenyésztési szakitanács, kitűnő tenyészállatok, ketrecek és egyéb felszerelések. Telep felállítás és telepfelügyelet. GRÁF IMRE, Budapest, VII., Király-u. 99. I. 1. 174

47 éves őskeresztény **köztisztviselő-mérnök** német, horvát és tót nyelvtudással, 20 éves magas- és mélyépítési gyakorlattal, anyagi okok miatt állást vállalna. Ajánlatokat: „Világháborús utásztiszt" jeligére a kiadóba. 115

ŐSKERESZTÉNY, vezetőpozíciójú SZAKEMBER húsz éves üzemi praxissal elhelyezkedne komoly **gép-, fa-, fém-** fémip- vagy el. techn. cikkeket gyártó vállalatnál. Megkeresést „Üzemvezető 13266" jeligére Blocknerbe, Városház-utca 10. 3

Dessinateur (hadiárva) nagy gyakorlattal a férfi és női gyapjúcikkek mintázásában és kalkulációjában ÁLLÁST KERES. Fonalmanipulációhoz is ért. Megkeresést „Sokoldalú textiltechnikus" jeligére Blockner hirdetőjébe, Városház-utca 10. 5

ELHELYEZKEDNÉK, 28 éves, nőtlen, ker., egyetemet járt, hosszú bizonyítványú magántisztviselő gyógyszerészeti vagy más vállalatnál. „Kis-vetítő honorárium" jeligére. 208

Borügynökség bevezetett munkaerőkkel bor és szeszitalokban képviseletet elvállal. Csak elsőrangú cégek jöhetnek tekintetbe. Megkeresések „Borügynökség" jelige alatt a kiadóba kéretnek. 209

Utazna vagy mást vállalna fiatalember, kinek vidéken textilvegyeskereskedés van a nevén. „Árja W." jeligére a kiadóba. 183

FIATAL ŐSKERESZTÉNY **segédkönyvelőt** aki gyors- és gépírásban is jártas, azonnali belépésre keresünk. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével „Evolut" jeligére Haasensteinhez, Dorottya-utca 8. 51

NYELVEKET BESZÉLŐ GÉPÍRÓNŐ, SZÁMLÁZÁS, KALKULÁCIÓ, KÖNYVELÉSBEN IRODAI GYAKORLATTAL AZONNALI ELHELYEZKEDÉST KERES. „Őskeresztény 3811" jeligére. 258

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KERES 165-ebb őskeresztény, nagy gyakorlattal bíró MÉRLEGKÉPES **könyvelőt** azonnali belépésre. „Mérlegképes 4453" jeligére Blockner J. hirdetőirodájába, Városház-u. 10.

Felmondott adójához szükséges számszerű vallomását összeállítja **KONTORG** könyvelési szolgálat. Telefon: 161-263. 301

Van-e olyan vállalat, melynek irodájában helyet találna tisztviselő, akit mindenre lehet használni? Nyitott szemű, sok irányban gyakorolt, komolyabb ügyeket elintézni tudó, fiatal tanusítványos vagyok, komoly feladatok elintézésére képesnek érzem magam. Bármilyen vállalat hasznos tagjává szeretnék lenni. Meghívást kérek olyan cégtől, ahol szorgalmammal, szerény igények mellett hasznossá tehetném magam. Jeligém: „Üzletember", a kiadóba. 267

MAGKERESKEDÉS gyakorolt **TISZTVISELŐT KERES.** Ajánlatokat „R. T." jeligére. 242

1939. IV. t.-c. miatt elbocsátott tisztviselő **bármilyen elfoglaltságot vállal** Teréz-körút 25. I. 8.

TÖRZSÖKÖS FIATAL BANKVEZETŐ kétszázezres vagyonnal, legjobb referenciákkal, összeköttetéssel, jelenleg PK bizalmi állásából jobb dotációra elmenne. „Diszkréció B" jeligére főkiadóba. 196

Könyvelését, adóügyét lelkiismeretesen és jutányosan végzem. Telefon 366-677. 241

ÜVEG-, PORCELLÁN nagykereskedés önálló tisztviselőt keres, aki eladásban is jártas. Ajánlatok „Porcellán 3743" jeligére a kiadóhivatalba küldendők. 184

Nevelőnőket németeket, angol, franciával, bonnokat, gyermekápolónőket ajánl, elhelyez HONTHY JOLÁN, PETŐFI SÁNDOR-UTCA 18. Telefon: 188-415. SUGÁR NEVEN. 361

GARANCIAKÉPES ÉRETTSÉGIZETT KERESKEDŐ KERES TISZTVISELŐI vagy NEM ÉRTELMISÉGI ÁLLÁST. „Nem vagyok árja", főkiadóba. 215

Ügynököt keresek ipartigazolvánnyal mélyhúzás padlóbeeresztő eladására. „Jutalék 3902" jeligére. 223

KÖNYVELÉSI szakember, organizátor, adóügyekben, átírórendszerben RENDKÍVÜLI GYAKORLATTAL, nem árja, egész-, vagy félnapi állást keres. „Dispozitióképes" jeligére. 224

Jómegjelenésű, ügyes keresztény **ELADÓNŐT** felveszek, német nyelvismerettel. Gál, úri divat, Erzsébet-körút 4. 55

PESTEK-, HÁZTARTÁSI ÜZLETEKET LÁTOGATÓ, BEVEZETETT HELYIÜGYNÖK FŐ-, vagy MELLÉKCIKKET KERES „Iparengedélyes 380" jeligére kiadóba. 214

„Konstruktőrt továbbá reáliskolai végzettséggel és jó rajzkészséggel bíró ŐSKERESZTÉNY MUNKAERŐT KERES előkelő ipari vállalat azonnali belépésre. Ajánlatokat az eddigi gyakorlat, személyi adatok és fizetési igény megjelölésével „Komoly munkaerő M." jeligére, kiadóhivatalba. 50

ÖNÁLLÓ KÉZILÁNYOK és KIS KÉZILÁNYOK FELVÉTETNEK kalapműhelybe. Joó Józsefné, Pipa-utca 6. II. em. 12. 179

Tanúsítványos, vagy keresztény **utazót keresünk** FUVARLEVÉL FELÜLVIZSGÁLÓ IRODÁNK RÉSZÉRE. Ajánlat „Fuvarlevél 3708" jeligén, kiadóba. 246

TEXTIL ENGROSS és DETAIL RÉGI CÉG KERES megbízható fiatal, gyakorlattal bíró, minden információt kielégítő **keresztény segédet** mielőbbi belépésre. Levélbeli ajánlatot eddigi működés, személyleírás (esetleg fénykép) fizetési igény megadással „Kollinek" jeligére, kiadóba. 177

ELSŐRENDŰ gyógytornász és vibrációs MASSZÁZST ADOK hétfőtől. István-út 3. földszint 1. (Rottenbiller-utcánál.) 248

Számlázásban, levelezésben és könyvelésben jártas keresztény **női munkaerőt** *keresünk.* Ajánlatokat „Illatszergyár" jeligére a kiadóba kérjük.

KÜLFÖLDRŐL HAZATÉRT, NEM ÁRJA FŐISKOLÁS, NYELVTUDÁS, VIDÉKRE, PUSZTÁRA FIÚK mellé elhelyezkedne. Cím Patak hirdetőirodában, [illegible] 98

Utazók! vidéki fodrászokat látogató keresztény utazót bevezetett mellékcikkre keresünk. Cím: „Komoly" Mussolini-tér 3. 429

Keresztény GYORS- és GÉPÍRÓNŐ gyakorlattal gyári irodába felvétetik. Ajánlatok „Szorgalmas" jel. BALOGH HIRDETŐBE, Szent István-körút 9. 348

Papírnagykereskedői szakmában kellő tapasztalattal rendelkező KERESZTÉNY FIATALEMBERT KERES fővárosi előkelő papírnagykereskedés. Ajánlatok „Biztos jövő 5" jeligére Tenzer hirdetőjébe, Szervita-tér 8. 45

SZÉPEN KERESHETNEK saját számlájukra dolgozó ügynökök levélpapírmappákkal. Minták P 2.30 ellenében. Borítéküzem, Akácfa-u. 18. 545

Gyorsírói irodai ügyekben jártas *gépírónőt azonnal felveszek* Dr. Gonda, Váci-utca 34. III. 4. Délután 2—3 között. 323

HARISNYAGÉPMESTERT KERESEK CORONA- ÉS KOMET-GÉPEKHEZ. Ajánlatokat „Prima erő" jeligére Balogh hirdetőbe, Szent István-krt 9. 345

NAGYVÁLLALAT JOGÜGYI OSZTÁLYÁNAK VEZETŐJE, általános kereskedelmi ismeretekkel, nagy lameretkörrel, német, angol nyelvismerettel, ÜGYVÉDIN kívül VEGYÉSZMÉRNÖKI OKLEVÉLLEL ipari vagy kereskedelmi vállalatnál FONTOS vagy **vezetői állást keres** Megkeresések „Tanusítványos" jeligére a főkiadóba. 384

Illatszertár-drogéria és áruházakban jól bevezetett, iparigazolvánnyal HELYIKÉPVISELŐ megbízást vállalna. „Pipere. Illatvegyület" jeligére kiadóba. 380

ELSŐRENDŰ IPARVÁLLALAT felvesz német műszaki ismerettel és jó német tudással bíró őskeresztény **kereskedelmi tisztviselőt.** Gép- és gyorsírásban jártasak előnyben. Ajánlatokat fizetési igény és eddigi működés megjelölésével „Biztos jövő" jelige alatt Rudolf Mosse r. t. hirdetővállalat, Erzsébet-körút 23 továbbít. 446

Nevelőnőket nyelvismeretekkel, *csecsemőgondozónőket,* gyermekkisasszonyokat garanciával közvetít Tulek Jenőné Nevelőnők Irodája, Andrássy-út 54. Telefon: 327-532. (Plexner neven.) 114

Penzió – Üdülés

LEGJOBB ÜDÜLŐHELY GYERMEKEKNEK A BAKONY! **Üdültesse gyermekeit Bakonybélben!** Bővebb felvilágosítást: Endrődi Miklósné, Budapest, Bajnok-utca 15. sz. III. alatt. 13

Ünnepeljünk Parádon JUTKA-PENZIÓBAN csendes pihenés jó ellátással, olcsón. Válaszbélyeg.

Belvárosi Penzió Bpest, IV., Veres Pálné-u. 10. I. em. Belváros központjában Apponyi-térnél. Teljes komfort. Úri ellátás. 159

Nádorpenzió V., Báthory-u. 5. Tel. 126-649. Egy- és kétszemélyes központi fűtésű melegvizes szobák, kitűnő ellátással kiadók. 275

ZUGLIGET leggyönyörűbb pontján üdülővendégeket vállalok. Magaslati levegő. Telefon 365-827. 82

HÚSVÉTI WEEK-END BALATONLELLÉN, FESZEK-PENZIÓBAN 3 BŐSÉGES ÉTKEZÉSSEL, NAPI PENZIÓ 5.50. Érdeklődni 4—7-ig. Telefon: 382-657. 411

JOLÁN PENZIÓ RÁKOSHEGYEN húsvétra megnyílik. Folyóvizes szobák, villanyvilágítás, elsőrendű ellátás. T. 3. 428

Miramare Penzió Svábhegyen (Hollós-út 4.) Pogánykereke-kútnál megnyílt. Kitűnő ellátás, előnyárak. Telefon: 382-338. 421

Kőrönd penzióban szobák kiadók, folyóvíz, figyelmes kiszolgálás Szinyei-Merse-u. 1. (Andrássy-út sarok.) 85

BALATON MELLETT 25—38 SZEMÉLYRE ALKALMAS VILLÁT BÉRELNÉK TELJES FELSZERELÉSSEL „PENZIÓ" JELIGÉRE ARATÓ hirdetőbe, Erzsébet-körút 34. 405

Oktatás

Angolt, németet, franciát tanít nagy gyakorlattal külföldön élt, angol rádióban szerepelt úriény. Külföldi lapok tudósítója. Keresk. levelezés. Korrepetíció. Különórák egy pengőtől. T.: Kettőszázkilencven—százhatvannyolc.

Jazz-zongora-oktatást, átképzést vállal fiatalember egyéni módszer szerint. Házhoz is megy. P. S., Thököly-út 95. fdsz. 8.

Német *és* **angol** nyelvben jártas, akadémiát végzett ZONGORATANÁRNŐ GYERMEKEK OKTATÁSÁT VÁLLALJA Házhoz is megy. D. A., VIII., Üllői-út 16/a. II. 10/a

Gyorsírást, gépírást, helyesírást tanfolyamok. Schreyer Margit áll. eng. szakiskolájában Múzeum-körút 23-25. T.: 188-674. 163

Berlini németet szakszerűen tanít berlini képzett pedagógus. Gyermekeket speciális módszerrel. Telefon: 115-875. 8—3-ig. 166

Nevelőnők, tanítónők csecsemőgondozónők, magyarok, idegennyelvűek legmegbízhatóbban „PEDAGÓGIA" Andrássy-út 77. szám. Telefon: 221-519. 134

KULTURA középiskolai magántanfolyam, olcsó, gyors, biztos. Mester-utca 4. (Válaszbélyeg.) 350

Oroszul tanít műfordításokat vállal orosz tanítónő. Telefon: 292-134. 181

MÉRLEGKÉPES KÖNYVELŐVÉ GYAKORLATI ÚTON EGYÉNILEG GYORS EREDMÉNNYEL KIKÉPEZ SZAKÉRTŐ. 128-754. Értekezés 8—1 és 2—7. 222

IDEGES GYERMEKE GYÓGYNEVELŐ ZENEOKTATÁSBAN részesülhet orvosoktól, gyógypedagógusoktól elismert új módszeremmel. Gyenes, hegedűtanár, V., Sziget-utca 40. 285

Angolt tanít alaposan, született angol hölgy, Nyelvtan, Társalgás. IV., Deák Ferenc-utca 21. sz. III. emelet 2. Telefon 225-239. 375

Még néhány *angol vagy német* TANÍTVÁNYT vállal nagy gyakorlatú szakember. Modern, gyakorlati, rendkívül eredményes módszer. Kitűnő kiejtés. Legelsőrendű referenciák. Tel. 225-301. 447

Spanyolra, franciára gyorsan és eredményesen, könnyű módszerrel tanítok. Jelentkezések „Spanyol" jeligére a kiadóba. 257

Klarinét-, szaxofon-órákat ad zeneakadémikus. Jazz- és szalonzene KEZDŐKNEK IS. Telefon: 135-151. Érdeklődni délelőtt 9—2 óra között.

Ellátás

Elsőrendű ebédmenüt házhoz szállít, helyben kiszolgál DEUTSCH KONYHA. Csaba-utca 7/a. Telefon: 153-004. 170

Szoba – Ellátás

VI. kerületben nagyméretű, üres **albérleti szobát** KERESEK április 15-ére. „Garszon-úr" jeligére. 268

Május 1-ére nyugati közelében külön bejáratú, csinos kis *bútorozott szoba* olcsó bérrel fiatal tisztviselőnek KIADÓ. Telefon 126-131. 266

KÉT egybenyíló UTCAI SZOBA, részben bútorozva, egyik irodának, telefonnal, május 1-re KIADÓ. Nagymező-utca 14. 192

Szent István-parkban különbejáratú, modern berendezésű erkélyes LUXUSSZOBA, fürdőszobával, telefonnal, KIADÓ. Megtekinthető csak 4—7-ig. Hollán-utca 47. II. 1. 66

Szépen bútorozott szobát V. kerületben, jó polgári családnál, TELJES ELLÁTÁSSAL, fürdőszobával és telefonnal KERES BARÁTH Gröbel penzió Kossuth Lajos-tér 15. Dunára néző szoba előnyben. 233

Utcai szoba október 15-ig kiadó Bajza-utca 45. földszint 7. 372

Ügyvéd családnál Dunára néző erkélyes **elegáns nagy szoba** köz. fűtés, melegvíz, esetleg ellátással, kiadó. V., Rothermere-u. 2. I. 1. 426

Bútor

Élner bútort venni érdeke
VIII. KARPFENSTEIN-U. 2/A 161

Kombináltszekrény, rekamiér, fotelek, hálók, olasz renaissance úriszoba eladó. Nagymező-utca 37. földsz. 3. Raktár. 202

Újrendszerű bútorhitel! Közalkalmazottak és minden véglegesített lakását berendezheti harmincegyenlő havi részletre, azaz minden 100 P után havi 3.33 P törlesztéssel. Egy éven belüli törlesztésnél a kamtokat visszatérítjük. Kardos Testvérek, Wesselényi-utca 18. 164

Használt és új bútorok legolcsóbban Romànnál. Eötvös-u 1. Király-utca sarok. 147

ANTIK BÚTOROK perzsaszőnyegek, festmények, vitrintárgyak legolcsóbban STERNBERGNÉL, Bálvány-u. 20. Vétel. csere. Telefon: 117-874. 153

10 RAKTÁRBAN 100 KÉSZITŐ 1000 BÚTORA
Universal 129
MŰBUTORGYÁR, IRODABUTORGYÁR VII Wesselényi-u. 8. T. 226-692, 226-693

ÚJ ÜZLET Lujza-utca 25. **Kombinált szoba,** háló, rekamierek, fotelek, sezlón matrac. KÜRTI kárpitos. 168

Kedvező fizetési feltételekkel is 17
konyhák, rekamiék, sezlón olcsón, Podmaniczky-utca 6. 17

Használt és új **irodabútor** óriási választékban legolcsóbban Klauzál-utca 26. sz. 20

Antikstílű bútorok, keleti SZŐNYEGEK BERÉNYI lakberendezőnél. Hunyadi János-út 8. 25

Károly-körút 3/a.
Ön még nem tudja. Óriási választékot talál, ha megtekinti használt különleges **styl műbútorainkat** Hálók, ebédlők, úriszobák, stílszalónok, garnitúrák, olcsón. 110

NINCS FÉNYES KIRAKAT. Bútorüzlet az udvarban. Olcsón, részletre is, hálók, kombináltak, konyhák, mindenféle bútorok. Bútorcsere. Károly király-út 16. 111

„Éva-ágy" Legújabb magas kárpitozású fotel- és kanapéágy. Egy mozdulattal nyitható, csukható! Rugózásért 15 évi jótállás! Gyártja: Weisz László asztalos mester, Budapest, VII., Alpár-u. 9. 352

Király-u. 112 JÖJJÖ HOZZÁNK, meglátja érdemes! Használt és új márkás műbútorok Hálók, ebédlők, úriszobák, szalónok kombinált szobák antikvitások irodabútorok, egyes darabok. olcsón. Bútorüzlet, Király-utca száztizenkettő (Lővölde-térnél.) 125

HASZNÁLT BUTOR Mária-u. 48 Részletre is. Hálók 150-től, telehálók 240-től, luxuskivitelben 310-től Használt ebédlők, gyönyörű fazonokban 170-től, luxuskivitelben 300-tól. Használt kombinált berendezések 286, komplett, uj kombinált 315-től Használt konyhák Használt berendezéseket veszünk Bútormagazin. 134

Hálók kombináltak nagy választékban, részletre is. Nagymező-u. 12. Kisipari Bútortermékek 35

Saját készítményű **BÚTOROK** nagy választékban részletre is. MÓZES ISTVÁN. Szt. István-krt 11 36

Biedermeier hármas szekrények, stílgarnitúrák, rekamiék, egyes darabok olcsón. Tóthnál. Bakáts-tér 8. 40

GYERMEKKOCSI, gyermekágy, csőbútor legolcsóbban Prohászka-gyárból Gróf Zichy Jenő utca 46. Fióküzlet: Üllői-út 7. 32

Íróasztalos comodok szekrények, székek, asztalok nagy választékban. Régiségbolt, Bank-utca 4. 272

STYL-BÚTOR POLGÁRI BUTOR EGYSZERŰ BÚTOR **PODMANICZKY-U. 18** 33

Bútorért, irodabútorért, kasszáért, legmagasabb árat fizetek. Klein, Dobozi-u. 7. Tel.: 142-737. 41

GYÖNYÖRŰ figurális ÚRISZOBA, ebédlő, berakott könyvszekrény, íróasztal, tabernakulum-garnitúrák, stb. Karpfenstein-utca 15, asztalos. 43

Lakás-feloszlatás miatt különféle reneszánsz és barokk bútorok, dísztárgyak eladók. XI., Serleg-utca 9. sz. villában. 419

Finom háló, ebédlő, kombináltszoba, antikbútor eladó. Karpfenstein-utca 15. asztalos. 45

KAMATMENTESEN **hálók, kombinált** Eichler, Nagymező-utca 25. 144

Szenzációs bútorhitel mesés olcsón, óriási választékban. hálók, ebédlők, remek, újfaconú kombinált berendezések. Minden 100 P után 5 P részletre, István-út 22. Gross Henrik. 129

RÉSZLETFIZETÉSRE sezlonok, átvetők, ebédlő- és futószőnyegek, paplanok, fotelágyak, függönyök, kárpitosáruk. Lakásberendezőnél Baross-utca hetvennégy. 108

Lakásfelosztás *miatt* BÚTOROK, kifogástalan mahagoni ebédlő, eladók. Vasárnap 4-től. Szondy-utca 90., II. 4. 228

Finom komb.berendezés sarokrekamiékkal, modern háló 3-as szekrény, stb. bútoros, Király-utca 90., I. 12. 30

Thék-ebédlő eladó. Megtekinthető: Széll Kálmán-tér tizennégy, házfelügyelő. 378

VESZEK HASZNÁLT HÁLÓT kombináltat. ebédlőt. irodaberendezést legmagasabb áron. Balassa József-u. 30. Telefon 182-106. 388

Veszünk magas áron használt bútort, lakberendezést, irodabútort, pénzszekrényt. Penziás, Rákóczi-út 86. Tel. 424-381. 329

Antik **bútorok** garnitúrák, csillárok, dísztárgyak stb. a Magyar Vacuum Cleaner Beraktározó helyiségeiben, V., Visegrádi-u. 62. Forgács műkereskedés. 418

Angol barokk nádazott szoba, BAROKK SZALON, gobelin szalon.
Thék-ebédlő, háló, úriszoba, különleges perzsaszőnyegek, páros fotelek, commode, tabernákulum, korabeli **barokk ruhaszekrény,** könyvszekrény. Nagyné bútorszalon, Bajza-utca 44. Tel. 124-933. 410

Használt *úriszoba* hétdarabos 830.—, kombinált szoba 8 darabos 560.—. Jó hálószobák, sodronymatraccal 250.— P-től. Lászlónál, Jókai-u. 6. 430

Lingel ebédlő bútor, bronzcsillár eladó. Petőfi Sándor-u. 18. IV. 1. 381

Komb. szekrény 160.- Gyönyörű sima teleháló új 380, recamierek olcsón. Kisbútorok nagy választéka, Wesselényi-u. 11 Bútorüzlet. 444

Olcsó és jó bútor BÚTORTEREM. Révay-u. 10. 397

Akácfa-utca 7. kombinált berendezések, új és használt műbútorok **zimmermannál** 298

Modern irodabútor nagy választékban Friedmann Dobozi-utca 25. Pince (bútorraktár.)

Lakberendezés

BIEDERMEIER KOMMÓDOK, ASZTALOK, SZEKRÉNYEK, ANTIK INTARZIÁS LÁDA, GARNITÚRÁK, STB. OLCSÓ ÁRBAN, ANGOL ÉS FRANCIA BAROKK CSILLÁROK, ÁLLÓLÁMPÁK, LÁMPAERNYŐK KÉSZÍTÉSE, LUX KFT., NÁDOR-UTCA 19. SZÁM. TELEFON 125-632. 173

Gyászmise a koronázó templomban Teleki Pál lelkiüdvéért

Gróf *Teleki Pál* lelkiüdvéért szombaton délelőtt tíz órakor mutatták be az engesztelő szentmise áldozatot a budavári koronázó főtemplomban. A gyászszertartást az elhúnyt miniszterelnök egyik legbensőbb barátja és gyóntatója, *Witz* Béla pápai prelátus, a Szent István bazilika plébánosa végezte. A kormányzó pontosan tíz órakor érkezett. A templom kapujában *Dárday* Béla, a koronázó főtemplom plébánosa és az elhúnyt miniszterelnök fia, valamint *Bárczházi Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár fogadta és kísérte a szentélyben elkészített helyre.

A szentély evangéliumi oldalán foglalt helyet *Bárdossy* László miniszterelnök vezetésével a *kormány*, valamint *Széchenyi* Bertalan gróf, a felsőház és *Tasnádi Nagy* András a képviselőház elnöke. Ugyancsak itt foglalt helyet *Töreky* Géza, a Kúria elnöke, *Werth* Henrik gyalogsági tábornok a honvédvezérkar főnöke, báró *Perényi* Zsigmond és gróf *Teleki* Tibor koronaőrök, gróf *Esterházy* Móric, gróf *Károlyi* Gyula és vitéz *Imrédy* Béla volt miniszterelnökök, valamint vitéz *Keresztes-Fischer* Lajos főhadsegéd, a kormányzó kabinetirodájának vezetője és vitéz *Jány* Gusztáv altábornagy. Az első sorban ültek az elhúnyt miniszterelnök *legközelebbi hozzátartozói*, valamint *a királyi hercegek*. Az oratóriumban a *Főméltóságú Asszony, Auguszta* és *Anna* főhercegasszonyok, valamint *Gabriella* főhercegnő hallgatta végig a gyászmisét. A szentély leckeoldalán foglaltak helyet a diplomáciai képviseletek vezetői, elől Angelo *Rotta* pápai nuncius és *Ocubo* japán követ, aki kormányán kívül *a japán császárt is képviselte*.

A templom hajójában foglaltak helyet a *Teleki*-család tagjai, a titkos tanácsosok, a tábornoki kar tagjai, az államtitkárok, a főispánok, az országgyűlés tagjai pártkülönbségre való tekintet nélkül, a miniszterelnökség tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői és sok küldöttség.

Mise közben *Sugár* Viktor karnagy magyar népénekeket játszott. A gyászszertartás fél tizenegykor ért véget.

Vasárnap délelőtt tíz órakor szállítják az elhúnyt miniszterelnök földi maradványait a kerepesiúti temető halottasházából a kupolacsarnokba, ahol felállítják a ravatalt. Nyomban ezután elhelyezik a kormányzó és a kormány koszorúit, *déli tizenkét órakor pedig a közönség számára is megnyitják az Országház főkapuját. A közönség tizenkét órától három óráig vonulhat el a ravatal előtt, hogy lerója kegyeletét.*

A hétfői temetés rendje

A temetés szertartása hétfőn, április 7-én, délelőtt tíz órakor kezdődik a parlament kupolacsarnokában. A meghívottak legkésőbb 9 óra 40 percig foglalják el helyeiket. Megjelenik a temetésen a kormányzó, a felsőház és a képviselőház elnökei, az államtitkárok, az országgyűlési képviselők, királyi és egyházi méltóságok, katonai előkelőségek, küldöttségek. A tíz órakor érkező kormányzót a főkapunál *a felsőház és a képviselőház háznagyai*, a kupolacsornok bejáratánál pedig a *miniszterelnök* fogadja. A gyászszertartást *Witz* Béla végzi. Egyetlen gyászbeszéd hangzik el, amelyet *Bárdossy* László miniszterelnök mond. A temetési menet az Alkotmány-utcán, Vilmos császár-úton, Andrássy-úton, Körúton, Rákóczi-úton, Baross-téren halad a kerepesiúti temetőbe, ahol a főváros által adományozott díszsírhelyen helyezik örök nyugalomra az elhúnyt miniszterelnököt.

Az olasz küldöttség gróf Teleki Pál temetésén

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök temetésén az olasz királyi és császári kormányt Gino *Buti* nagykövet vezetésével a következő küldöttség fogja képviselni: Conte Luca *Pietromarchi* rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, Duca *della Regina* Don Giuseppe Capece Galeota első követségi titkár, Conte Giovanni *Revedin dei Marchesi di San Martino* királyi konzul, Marchese di *Collecchio* Rolando dalla Rosa Prati királyi konzul.

Részvétnyilatkozatok

Gróf *Teleki* Pál özvegyéhez a szegedi egyetem tanári kara és ifjúsága nevében dr. *Szent-Györgyi* Albert intézett részvéttáviratot. Részvéttáviratot intézett továbbá az özvegyhez *Karafiáth* Jenő, Budapest székesfőváros főpolgármestere, gróf *Teleki* Béla baranyai főispán, gróf *Széchenyi* Viktor fejérmegyei főispán, *Peyer* Károly, *Szakasits* Árpád a szociáldemokrata párt nevében, *Láner* Kornél és *Szendy* Károly, *Tildy* Zoltán a kisgazdapárt nevében, *Márkus* László, herceg *Esterházy* Pál, dr. *Frank*, Lengyelország főkormányzója.

A miniszterelnökség címére a következők küldtek részvéttáviratot: A pécsi egyetem orvostudományi karának tanárai nevében *Duzár* dékán, *Esztergár* Lajos, Pécs város polgármestere, gróf *Zichy* Rafaelné a Magyar Katolikus Nőegylet nevében, *Gratz* Gusztáv és a különböző vármegyék főispánjai.

Undén budapesti svéd követ levelet intézett *Bárdossy* László miniszterelnökhöz, amelyben a saját, valamint kormánya nevében a magyar kormánynak *legőszintébb részvétét* fejezte ki.

A portugál külügyminisztérium protokollfőnöke helyettese kíséretében megjelent *Wodianer* Andor liszszaboni magyar követnél és a portugál kormány nevében *mély részvétét* fejezte ki gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus halála alkalmából.

Bárdossy László miniszterelnökhöz a következők intéztek részvéttáviratot. I. W. *Rangoll* finn miniszterelnök, Ludwig *Siebert* bajor miniszterelnök, Sükrü *Szaracsoglu* török külgyminiszter, Guilermo *Rothe* argentin külügyminiszter, Haine *Macumini* japán nagykövet, volt budapesti japán követ és az olasz királyi földrajzi társasági elnöke.

Özvegy gróf *Teleki* Pálnénak *Okubo* budapesti japán követ tolmácsolta *Konoye* japán miniszterelnök és Haime *Macumini* nagykövet részvétét. Táviratilag fejezték ki részvétüket az özvegynek *Grigorcea* római román követ, *Ehrbach* herceg, athéni német követ, *Cafarolli* herceg, a szuverén máltai lovagrend budapesti követe és sokan mások. Guido *Rocca* olasz királyi nagykövet, az olasz külügyminisztérium sajtófőnöke a magyar külügyminisztérium sajtóosztályának vezetőjéhez intézett részvéttáviratot.

A felsőház április 8-án, kedden déli 12 órakor gyászülésben emlékezik meg az elhúnyt gróf *Teleki* Pál miniszterelnökről.

A kereszténypárt képviselői csoportja és felsőházi tagjai szombaton délután pártértekezletet tartottak gróf *Teleki* Pál halála alkalmából és gróf *Zichy* János elnök meleg szavakkal parentálta el a tragikus hirtelenséggel elhúnyt miniszterelnököt. A *Lipótvárosi Társaskör* szombati gyászülésén dr. *Usetty* Béla elnök emlékezett meg gróf *Teleki* Pál érdemeiről. A *törzsökös magyarok* tábora szombati gyászülésén P. *Ábrahám* Dezső mondott emlékbeszédet.

Özvegy gróf *Teleki* Pálnéhoz szombaton is özönlöttek a részvéttáviratok.

A bolgár követ Borisz királyt képviseli a temetésen

Dimitri *Tosev* budapesti bolgár követ *III. Borisz* bolgár királytól és kormányától megbízást kapott, hogy gróf *Teleki* Pál hétfői temetési szertartásán különmegbízottként vegyen részt.

A külföldi sajtó Telekiről

Genfből jelentik: A svájci sajtó budapesti táviratokban számol be gróf *Teleki* Pál tragikus elhúnytáról és a magyar nemzet mély gyászáról. A *Neue Zürcher Zeitung* hangsúlyozza, hogy Magyarországnak a délkeleteurópai átalakulás mai állapotában inkább mint valaha, *tapasztalt és ügyes vezetésre van szüksége*. Gróf *Teleki* Pál kifelé kevésbbé lépett az előtérbe, a magyar országgyűlésben nem annyira mint politikus, hanem inkább mint a nemzet nevelője hallatta szavát. Nála elvek, nem pedig taktikai kérdések játszották a főszerepet. Kiváló államférfiúi képességekkel rendelkezett, *szívós és hajthatatlan jellem volt és tudott vállalni nagy felelősségeket is.* A *Basler Nachrichten* ismerteti gróf *Teleki* Pál súlyos gondjait, lelki küzdelmeit, amelyeket még csak fokozott felesége betegsége. *A lelki csüggedéséhez járult a legutóbbi napok politikai fejleménye. Tettében példát adott népének, hogy ma is van még és kell, hogy legyen hősiesség.* A *Journal de Genève* hangoztatja, hogy *Telekit* hosszú közéleti pályája alatt mindig ugyanaz az alapelv vezette: *a nemzet érdekeit a béke, az európai közösség és az emberi haladás érdekével összhangba hozni.* A *Bund* szerint súlyos időben vezette országa politikáját, fontos döntéseknél gyorsan és készséggel vállalta a felelősséget és hatalmas sikereket szerzett nemzetének.

Lisszabonból jelentik: Valamennyi portugál lap közli a hírszolgálati irodák híreit gróf *Teleki* Pál elhúnytával kapcsolatban és hosszasan foglalkozik az elhúnyt pályafutásával. Kiemelik különböző téren *kifejtett sikeres tevékenységét és rámutatnak nagy erkölcsi tulajdonságaira.* A portugál sajtónak egyöntetű a véleménye, hogy *Teleki* halálával nemcsak *Magyarországot, hanem egész Európát szinte pótolhatatlan veszteség érte.* A lapok rámutatnak arra is, hogy *Teleki* milyen érdeklődéssel, rokonszenvvel kísérte *Salazar* tevékenységét.

A gyáripar és a kereskedelem részvéte

A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége igazgatósága a *Magyar Munkaadók Központjával* együttesen szombaton rendkívüli ülést tartott, amelyen dr. *Chorin* Ferenc titkos tanácsos, elnök, megrendült szavakkal és mély meghatottsággal emlékezett meg gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus haláláról és az egész nemzet gyászáról.

— Még mindannyiunk lelkében él — mondta a többi között — az a döbbenetes érzés, amely gróf *Teleki* Pál halálának hírére úrrá lett rajtunk. Egy pillanatra mintha megállt volna mindannyiunk lélegzete — szorongással lett teli lelkünk. Történelmi hőseink sorába lépett, azok sorába, akik életük munkájával és példaadásokkal szolgálták az ország jövőjét és utat akarnak mutatni az egész nemzetnek, miképpen kell a hazáért dolgozni, élni és meghalni. Benne azt az embert gyászolja a nemzet, aki ritka felelősségérzettel, sokoldalú tudással, izzó hazaszeretettel vitte az ország ügyeit, akinek megadatott, hogy ott lévén az ország szörnyű megcsonkításának színhelyén, megérte a régi országrészek visszacsatolását, különösen a szívéhez oly közelálló Erdély legalább egy részének visszatértét.

Az igazgatóság tagjai az elnök beszédét mély megilletődéssel, állva hallgatták végig, majd az elnök indítványára az igazgatóság elhatározta, hogy a kormányhoz és az özvegyhez a szövetség résztvevő táviratot intéz, a ravatalra koszorút tesz le és a temetés napján hétfőn, 10 órakor a gyáripari termelés gyászának jeléül a gyárakban *a munkát 5 percig szünetelteti.*

Az *Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés*, a *Magyar Kereskedelmi Csarnok* és a *Fővárosi Kereskedők Egyesülete* ezúton kérik fel tagjaikat, hogy gróf *Teleki* Pál miniszterelnök elhúnyta feletti mély gyászuk kifejezéseül hétfőn délelőtt *10 órától* kezdve a temetés tartamára *üzleteiket tartsák zárva.*

A szovjet részvéte

Gróf *Teleki* Pál halála alkalmából a szovjetkormány részvétét *Molotov* külügyi népbiztos tolmácsolta *Kristóffy* József magyar követhez intézett levelében.

Tavaszi kalapválaszték
Kozmánál Károly-körút 3 A régi helyén
Alapítva 1860

Hitler, Viktor Emánuel, Borisz és Mussolini részvéttávirata a kormányzóhoz

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök elhúnyta alkalmából *Hitler* Adolf vezér és kancellár az alábbi részvéttáviratot küldte Magyarország kormányzójának:

— Legőszintébb részvétemet fejezem ki Főméltóságodnak azon nagy veszteség felett, amely Magyarországot miniszterelnöke, gróf Teleki Pál elhúnytával érte. A munkája mellől oly hirtelen elszólítottnak neve mindig becsülettel fog szerepelni a magyar nép történetében. Németország az elhúnyt személyében őszinte, megbízható barátját veszítette el, akire a német nép hálával emlékezik vissza.

Viktor Emánuel olasz király és császár az alábbi táviratban fejezte ki részvétét:

— Kérem Főméltóságodat, fogadja gróf Teleki Pál önagyméltóságának fájdalmas elmúlása felett érzett mély részvétem kifejezését.

Borisz bolgár cár gróf Teleki Pál miniszterelnök elhúnyta alkalmából a következő részvéttáviratot intézte a kormányzóhoz:

— Mélyen elszomorodva Magyarország kiváló miniszterelnökének, gróf Telekinek halálhírétől, meghatott részvétemet fejezem ki Főméltóságodnak s őszintén csatlakozom ahhoz a gyászhoz, amely oly kegyetlenül sujtja a baráti magyar nemzetet.

Mussolini miniszterelnök részvéttávirata a következő:

— Gróf Teleki miniszterelnök elhúnytának híre, akinek neve a legmélyebb szimboluma az országainkat egybekapcsoló barátságnak, őszinte részvétet keltett Olaszországban. A gyász e pillanatában Főméltóságodnak és a magyar népnek mélyen érzett részvétemet fejezem ki.

Erdély hangja Teleki halálára

Gróf *Teleki* Pál tragikus elhúnyta mélységes megdöbbenést keltett a felszabadult Erdélyben is, ahol Teleki Pálban nemcsak a magyart, hanem az erdélyit is gyászolják. A kolozsvári *Ellenzék* vezércikkében a többi között a következőket írja: „A halál angyala borzasztót suhintott kardjával Magyarország felé s a legkimagaslóbb főt ölte meg, a miniszterelnököt. Nem is a miniszterelnököt, hanem a sorsembert, a pótolhatatlan államférfiút, *aki most egyedül volt hivatott és jogosult, hogy a legnagyobb világválság kellős közepén*, mikor az egész történet megfordul tengelye körül és hazánk e példátlan vihar sodrában *új elhatározások elé jutott*, vezesse az országot a balszerencse lesein át, bölcsen kanyarogva. Nincs most magyar ember, még a legádázabb közéleti ellenség sem, aki ne hinné fenntartás nélkül, hogy a legbensőbbig megrendülten, valósággal végzet csapott le reánk. *Ez a halál még ismeretlen hatású nemzeti szerencsétlenség.* Hogy Teleki Pál volt az egyetlen magyar államférfiú, aki mai helyzetében erős és biztos lélekkel vezérkedni tudott és vezérségre tökéletesen alkalmas volt." Megállapítja ezután az *Ellenzék*, hogy Teleki Pál a végzetszerű hivatásban és nélkülözhetetlenségben csak a *Tisza István-féle* államférfiakhoz mérhető, majd így folytatja: „Teleki Pál mindig erdélyinek hirdette magát s minden gondja most Erdély volt. Tagadhatatlan, hogy *politikai, diplomáciai bölcselete, harca tősgyökeresen erdélyi volt kezdettől fogva. Csak így szerezhette vissza Erdély egy részét.* Bizonyára ezt az Erdélyt és minden erdélyi célt halála után is a Teleki-politika feltétlen és megmásíthatatlan kényszerével tovább fogják szolgálni. *Erdély lett Magyarország tengelye.*" Cikke végén a kolozsvári lap így ír: *„Szörnyűséges emberi és nemzeti tragédia.* Irtózatos kérdőjelek meredtek felénk! Miért? Tudjuk, hogy harcok között élt, harcolt a népéért, hazájáért, harcolt másokkal és harcolt önmagával. Fél vesével, betegen, törődötten. Európa gigantikus erőpróbája, népek elsüllyedése idején neki kellett fennmaradni, megnagyobbítani Magyarországot. Emberfeletti munkát, emberfeletti küzdelmet kellett folytatnia, *látóan látva, hogy magyarok hömpölygik Magyarországot. Vakok és süketek között haladt, látóan és halva gróf Teleki Pál.* Ment egyenesen, emelt fővel, bátran és biztosan." Az *Ellenzék* azzal fejezi be cikkét, hogy Teleki Pál véres homlokával, emelt fővel áll legfőbb bírája, a magyarok istene előtt.

A kolozsvári *Keleti Ujság* ezeket írja Teleki Pál haláláról: „Mi erdélyiek külön is fokozottabb mértékben érezzük, hogy talán a többi magyar testvérnél is nagyobb jogunk és okuk van a gyászra. Erdély hű és nagy fiának elvesztését is siratjuk benne. Atyai gondoskodását életünk minden területén éreztük és bizalmunk tökéletes volt iránta. Úgy vagyunk most, mint az édesapát vesztett gyermek, aki éppen a tragédia nehéz pillanataiban ébred rá nemcsak a veszteség nagyságára, hanem a reá váró élet és sors felismerésével annak nehéz és felelősségteljes feladataira és kötelességeire."

Az erdélyi románság hivatalos orgánuma, a *Tribuna Ardealului* az alábbi sorokban parentálja el Teleki Pált: „Az elhúnyt államférfiúban mi, románok, a közélet ama vezetőinek egyikét láttuk, akik a békülékenység és az országban lakó népek jó együttélésének szükségességét hirdették. A kivételes férfiú halála felett érzett sajnálkozásunkkal együtt kifejezzük ama sajnálkozásunkat is, hogy a könyörtelen sors akaratából nem érhette meg hirdetett eszméinek beteljesülését. Gróf Teleki Pál ismerte és értékelte a román nép erényeit, mert e környezetből indult el politikai karrierje. Beszélt Erdély bennszülött népének nyelvén, alapos ismerője volt az erdélyi valóságoknak s nála jobban senki sem érdeklődött ez országrész bajai és kívánalmai iránt. E nehéz megpróbáltatásokkal teli időkben Teleki Pál halála súlyos veszteséget jelent a magyar közélet számára, mert ma még inkább, mint bármikor, hazájának nagy szüksége lett volna bölcs és mérsékelt tanácsokra."

HÁZI-LÉGOLTALOM
Felszerelési cikkek

HAIDEKKER
ANDRÁSSY-ÚT 21/9

Nem lesz fáradt!
Fürdőzzön rendszeresen a
SZENT GELLÉRT
gyógyfürdő
RADIOAKTIV gyógyvizében!
Férfi és női thermálgőzfürdők!
Pompás berendezésű kádfürdők!

KÖZÉPBIRTOKOK
50—1000 k. holdas területben, esetleg egytagban
legkulturáltabb magyar földek eladók.
Csak közvetlen vevőknek „Budapestől 100 kilométerre" jeligére a kiadóba.

ragyogás marad az ő tudománya. Pedig a tömegekért állt ki a fórumra kiáltani; sajnos, nem közeledő hajnalhasadást hirdetni, mint Prohászka, hanem szürke borulásban vihart kiáltani; a tömegekben felelőtlenül féktelenkedő, vagy a tömegekben riadtan meglapuló, *vagy kétségbeesetten elsodortatott egyén érdekében a XX. század boldogtalan egyéniségének rangjáért emberméltóságért emelte fel szavát a filozófus lelkipásztor*, az örök ideálokra alapított józan realizmust hirdető, az ember mivoltával, változtathatatlan helyzetével tárgyilagosan számoltevő keresztény filozófiai rendszer lángeszű és szent alkotójának, Aquinói Tamásnak hivatott és ihletett magyar magyarázója. Nem érti meg a tömeg, mert a tudomány nyelvén beszél; *ha értené, megdöbbenne szavainak értelmén; ha akadna munkájának folytatója, ha elmondaná valaki a tömeg nyelvén az ő igazságait, ha hozzáférhetővé tudná valaki tenni, amit ő a mélységekből hozott fel*, akkor alig kétséges, hogy a gondtalan és felelőtlen tömeg is készülődnék a kitörőfélben levő viharra és próbálná legalább biztos helyre *menteni a forduló szél elől legnagyobb értékeit, legnagyobb értékeihez való jogcímét és fedezetét: Isten képmására teremtett lelkének méltóságát.*

A „Természetjog rendező szerepe" címén megjelent tanulmányát tekintem én ilyen nagyjelentőségű figyelmeztetésnek. Kevesen tudják, hogy közéleti események, társadalmi berendezkedések mindig gyakrabban kényszerítenek arra, hogy a természetjog törvényeihez mérjük őket, vagy hogy legalább állást foglaljunk a kérdésben, van-e természetjog, mely mint változtathatatlan örök norma az Isten lényegéből, az ember mivoltából, az Isten és az ember viszonyából félreérthetetlenül következik s amely mint a természet rendjének szükségképpeni következménye, az emberi természet magától értetődő igénye *minden tételes pozitiv jogalkotásnak, törvényhozásnak, végrehajtó hatalom gyakorlásának, igazságszolgáltatásnak, társadalmi kötelességek teljesítésének, az egész szociális igazságnak egyetlen biztos alapja, mintája, mértéke és forrása.*

Nemrégen még egészen általános és legyőzhetetlen volt a vélemény, hogy ez az előbbi kérdés csak jogbölcseleti szakkérdés, az élethez semmi köze és ilyen válságos időkben, mint ma, megbocsáthatatlan luxus lenne ilyen bölcseleti szublimitásokkal vesződni. Primum vivere, dien philosophari: a jóllakottak, a kielégítettek tespedő energiái igényelnek ilyen szellemi erőfeszítéseket. Ma a viharzó események közt magát mindig tehetetlenebbnek és kiszolgáltatottabbnak érző ember talán már sejti egy kissé, hogy sokkal komplikáltabbak a dolgok, mint azt a biztosság békességében élő ember képzelné és hogy az ezerarcú, számtalan vonatkozásban kiélesedő válság, *az elviselhetetlenné váló feszültségek oka és magyarázata található ebben a jogbölcseleti kontroverziában* és hogy ezért éppen az éhesek, a gyengék, a szenvedők, a kiszolgáltatottak sorsára nézve tartalmaz tragikus veszedelmeket és feszültségeket feloldó biztosítékokat. *A gyengékre nézve nem mindegy, hogy relativ-e a jog vagy pedig van egy olyan rendithetetlen s általánosan elismert alap, mely a jogpozitivizmus relativizmusának már az emberméltóságot megalázó és veszélyeztető kiszámíthatatlansága helyébe a lélek, az egyéniség rangját és minden természetes igényét feltétlenül biztosító pozitiv jogrendszerek alkotását teszi lehetővé.* Az Isten ellen lázadó ember tragédiáját fejezi ki a jogi pozitivizmus története: az emberi értelmet s az egyéniség jogait túlértékelő ember elvetette a tekintélyeket, melyek gondolkozását megóvhatták volna az olyan kisiklásoktól, mint amilyen a szabadelvűség materializmusa volt; a korlátlan szabadságot kereső ember kisiklott gondolkozása teljesen elkanyarodott a szellemi értékektől és szellemi tekintélyektől. Önmagát, illet az emberi értelmet ismerte el csak jogforrás gyanánt: *a pozitiv emberi jogon kívül nem akart tudni az igazságnak semmiféle örök rendjéről.* Ezzel a jog ugyanolyan bizonytalan és kiszámíthatatlan lett, mint az ember; aki nem akart Istennek szolgálni, az emberek rabszolgája lett, mert emberi törvényen kívül nincs felette semmiféle törvény. *Csak emberi kényszerítés köti és nem örök eszmék; „csak megbilincselése árán juthat joghoz.* — többé-kevésbbé emberi életlehetőségekhez" — mint Horváth Sándor mondja. Ebből adódik a nagy tanulság: *„a személy közötti viszonylatokat csak a személy feletti tekintély szabályozhatja."*

Ha nem ilyen személy feletti tekintély, azaz az isteni akaratot tükröző természetjog szabályozza viszonylatainkat, akkor „az embert mint joganyagot a természet immanens erői dobják egy brutális hatalom karjaiba, hogy ez a maga céljaira használja fel az egyént." Ezt a tendenciát tükrözik a tünetek, melyek a szél fordulását jelzik, melyekből kikövetkeztethető, készülődő viharra Horváth Sándor könyve figyelmeztet. *Készülünk úgy élni, mintha nem volna lelkünk és örök törvény.* Meg kellene kísérelnünk, hogy Horváth könyvét közelebb hozzuk a tömegekhez, hátha megértik és megmentik emberrangjukat.

Így él a textilipari munkás

A textilgyári munkások szakszervezetének egyik vezetője beszél a textiliparról. Pontos, részletes, megbízható adatokat sorol fel arról, hogy az ipar most hogy áll, mire van szükség, honnan nem lehet remélni semmit se, milyen nehézségek álltak elő stb. Igy szám számot követ, a hallgató előtt felmerül a gazdasági mérleg két serpenyője, az egyiken a gyár áll, a másikon a munkások hatalmas tömege szorong. A mérleg ingadozása a technikával és az emberrel játszik, s a pénzre, meg az életre menő ingadozás látványában mindinkább kidomborodik a munkás társadalmi és megélhetési lehetősége, jelentősége, az adott esetben a munkáskérdés egyik területének fontossága. A pamut, a gyapjú, a selyem és műselyem, a kender és len száraz számadatai átmennek a munkás életébe s ott vékonyabbá, vagy vastagabbá teszik a kenyeret, nehezebbé vagy könnyebbé az életet, aggodalmat vagy esetleg boldogságot hoznak. Igy, amikor Iránból és Irakból, vagy esetleg Oroszországból induló pamutkötegeket csomagolni kezdik a tőlünk távol lévő raktárakban, a magyar munkás ügyéről van szó inkább, mint a vevőközönség életnívójáról, hiszen itt nem egyszer csak fényűzésről van szó.

A világgazdaság szeszélyeinek a munkás van kitéve elsősorban, mint ahogyan minden bajt elsősorban a szegényebb osztály visel el. A mostani helyzet például azt hozza magával, hogy előkerültek a pótanyagok, melyeknek feldolgozása sokkal nehezebb az igazinál. *Hamarabb szakad a szál, nehezebben dolgozható ki, az egy óra alatt elvégzett munka kevesebb lett.* A textilipari munkás nem hivatkozhat erre, neki hibátlanul kell dolgoznia s az elvétés egyre gyakoribb. Ez tüntetéssel jár s a következmény: levonás a hetibérből, ami annyira sem nagy. Ugyanis a textilipari munkások bérét legutóbb még 1939-ben rendezték. A maximális fizetés nagyobb Pesten, mint vidéken. *A vidéki munkás 18, 25 százalékkal keres kevesebbet, mint a fővárosi szaktárs. Ez azért van, mert a kormány az alacsonyabb munkabérekkel azt akarta elérni, hogy nagyobb kedvet kapjanak vidéki gyáralapításra a vállalkozók.* Csakhogy a vidéki megélhetés nem 18, sem 25, hanem megbízható becslés szerint *csupán 5 százalékkal olcsóbb a fővárosinál.* Igy teljesen érthető, hogy a Pestre való özönlést nem lehet feltartóztatni.

A fölényes biztonság ad erőt minden szónak, amit a textilipari munkások vezetője a szaktársak helyzetéről és az ipar jelenlegi állapotáról mond. Hallgatva őt, lehetetlen nem gondolni azokra, akik bíznak a munkásságunkban s azt minden más fölé helyezik, mikor egyes osztályok általános nívóját veszik figyelembe.

Megkérdezem ezután, mi igaz abból, hogy a gyárak szívesebben vesznek fel keresztényszocialista munkást, mint szakszervezetit?

— Ezt így általánosságban, nem szabad állítani. Mindenesetre tény, hogy sztrájktörök közülük kerülnek ki leginkább.

— És mi ennek oka? — kutatom.

— Mi a harc alapján állunk, az életnek ezt a nagy elvét öntudatosítottuk magunkban. Meg aztán elégedetlenek vagyunk. Igen, elégedetlenek, mint a gyáros a maga nem-tudom-hány ezer pengőjével. Talán szabad, a mi 60—90 pengőnkkel kezünkben is elégedetlennek lennünk. Ha nincs elégedetlenség az emberben, az első kőbaltát sem találta volna fel. Már most éppen ezt az elégedetlenséget szervezzük mi meg, a mi nem rózsás helyzetünk megjavítására. Szervezetre nemcsak az erő végett van feltétlenül szükség, hanem azért is, mivel az egyéni elégedetlenség nem egyszer olyan formákban robban ki, amilyenek káros következményekkel járnak a munkásra.

Egy példa

Mellettem ül egy munkás, három gyerek apja, mindhárman iskolába járnak. Az asszony két éve beteg, nem tud munkát vállalni. Elmondja, hogyan él. Ime, itt vannak az adatok, hidegen, megjegyzés nélkül. Heti 30 pengőt és 81 fillért visz haza. Fővárosi szükséglakásban laknak. A lakás: egy szoba. Nem iszik, nem szórakozik, azaz nem jár moziba, a remek sztárokat csak plakátról ismeri, ha egyáltalán odanéz. A munkás, aki szeréremből inkább hallgatna, szinte akadozva mondja, hogy egyszer eszik hetenkint húst, egyszer tésztát, aztán krumpli következik az étlapon, krumpli és megint krumpli. Délben és este. A gyerekek reggel meleg teát isznak iskolába menet előtt, idegesen öntik le ezt a folyadékot s kissé megmelegedve karolják hónuk alá kopott, foltozott táskájukat, amelyben könyvek vannak s bennük olvasmányok dicső cézárokról, pompás királynőkről, aranykorról, amikor tejjel-mézzel folyó kánaán volt az emberek élete s az arcok úgy ragyogtak, mint az arany.

Ez a munkás, akit a sors családjával együtt egy szükséglakásba dobott, szombat esténként társai közé jár s az ilyen közösségben szerez erőt magának a jövő hétre. Amikor elmentem a textilipari munkások közé, ezt a családos embert az asztal mellett láttam, ott ült és sakkozott. A király, a bástya, a ló, a futár, a parasztok állását figyelte s kereste a kiutat, hogy megfelelő állást biztosítson magának. Megmondom, arra gondoltam akkor, hogy sakkozni könnyebb, mint élni.

Húsz fillértől két pengőig

Mi is hát a helyzet a pesti textilmunkások munkabérfrontján? A tanuló az első hat héten 20, azután félévig 30 filléres órabért kap. A férfi segédmunkás 35, a nő 30 fillért. A betanított munkás a gyapjú-, a pamut-, a selyemiparban 40—75 fillért keres óránként. Körülbelül ez a helyzet a kender, len, juta és kókusz feldolgozó műhelyekben, gyárakban, a kötő és gépi hurkolóiparban is. De a finomabb anyagot feldolgozó iparban, a hernyóselyem síkhurkolókban már 1 pengő és 80 filléres órabér is van. A legnagyobb kereseti lehetőség nyílik ott, hol az ú. n. egyesített gépekkel a műselymet és a pamutot kezelik. Itt a legnagyobb órabér: 2 pengő és 30 fillér. Természetesen ez már a textilipari betanított munkások arisztokráciáját jelenti. *Az átlag körülbelül 25 pengőt vitt haza szombaton.*

Ez a helyzet, legalább is *ideálisan.* Bár a 7 százalékos emelés valamit javított a munkások helyzetén is a megélhetési lehetőségek a 7 százaléknál nehezebbek lettek. Pillanatra sem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy most *nyersanyaghiány* van. *Ez arra késztette az üzemeket, hogy csökkentsék a munkaidőt. Az eddigi 48 órás munkahétből 24—30 órás lett.* Nem egyszer fordul elő, hogy a textilmunkás csak 15—20 órát dolgozik. Mindezt figyelembe véve, a textilipari munkásság keresete 20—25 százalékkal lett kisebb az utóbbi időkben. A helyzet képének teljességéhez még az is tartozik, hogy a *gyárak mintegy 10.000 munkást bocsátottak el eddig*, s ez az 1939. év 70.000-es létszámát erősen lecsökkentette.

A szinte tanáros pontossággal beszélő szakmunkás ezekután arról szól, mik *a textiliparban dolgozók speciális problémái.* Munkásaink legnagyobb része nő — mondja. Azért, mert ez a finomabb munkát igénylő ipar jobban megfelel természetüknek. Nem kell hozzá oly nagy testi munka, mint másutt s a szaktudás sem olyan, mint másik szakmáknál: elég hamar elsajátítható. A munka legnagyobb részét a gépek végzik s mellettük kell őrt állni. A textilgyári munkásoknak több mint fele nő, tehát szervezésük igen nehéz, majdnem lehetetlen. Ha a szakszervezet valamiben nem ér el sikert, nyomban hátat fordítanak neki. Ha meg családanya a munkás, hazaszalad, hogy főzzön és takarítson s nem tud szervezeti életet élni. Mindez nagyon súlyossá teszi a vezetők gondjait, akik bérkérdésben, vagy másban egységesen, szervezetten szeretnék felvonultatni szaktársaikat.

— És honnan szerzik munkásaikat a pesti gyárak?

— Legtöbbnyire vidékről. 60 százalékuk való onnan. Érdekes megfigyelni itt, hogyan változtatja meg a főváros élete a falusi asszonyokat és lányokat. *A legtöbbjük hamarosan átalakul.* Leveti régi viseletét, egy-két hónap, s úgy öltözködik, mintha Kispesten született volna. De van *egy részük, amely nem enged szokásaiból* a főváros hatására. Az igaz, ezek legtöbbnyire a szomszéd falvakból jönnek, főleg vonaton járnak be a gyárba. Népi ruháikat öltik magukra, s valósággal kirínak a többi közül. *A harmadik csoport látszólag egészen hozzáidomult a gyár, a nagyváros lelkületéhez.* De csak látszólag. Mert *titokban visszakívánkozik a földjéhez*, a falujához s gyűjti gazdagságait, hogy majd egyszer kiszabadulhat, hazamehet, otthon földet vásárol és azon házat építtet magának. A csábító minden esetben: *az ipari bér nagysága a mezőgazdasági mellett.*

45—50 fokos hőség

Amint így a munkások helyzetéről beszélgettünk, természetesen közbeszóltak a többi jelenlevők is. Mindenkinek van problémája. Az egyik asszony, körülbelül 25—26 évesnek néztem, azt mondja, hogy a gyár nagy zaja, irtózatos hősége, sűrű gőze már annyira beteggé tette, hogy abba kellett hagynia a munkát. Orvosi vizsgálat szívbaj keletkezését állapította meg. A többi három-négy asszony kiegészíti ezt a vallomást. A gyárban olyan nagy zaj van — mondják —, hogy az első két hétben valóságosan betegek lesznek tőle. Zúg a fejük, fülük s idegeik felmondják a szolgálatot. Ott, hol harisnyaforrázás van, a műhelyben 45—50 fokos hőség feszíti testüket, bőrüket. Aztán a festékek gőze meg a tüdőt kezdi ki. Ezek az asszonyok elmondják, hogy hamar megöregszenek ebben az iparban s 40—45 éven felül feltűnően sok az idegbeteg közöttük. Nagyon sokan vannak már rokkantsági állományban, pedig a magyar textilipar csak húszéves.

Az elidegenedett gyerekek

— Az irtózatos zúgásból hazamegyünk, fejünket szaggatja a fájás s otthon aztán takarítanunk, főznünk kell, gyerekeink nem okoznak örömet. A szülő és a gyerek így elvadul egymástól. Az asszony nem tud anya lenni, hiába akar, nem tud gondtalanul beszélni hozzájuk. A gyerekeket vagy napközi otthonba adjuk, vagy ismerősökre bízzuk. Tulajdonképpen csak alkalmilag találkozunk egymással. A gyerek idegenben idegen lesz, nem engedelmeskedik, a szülő keze hamar jár s csak így „érintkezünk" mi anyák fiainkkal és lányainkkal. Maradjunk otthon? De hát akkor ki keres rájuk? Az apa keresete nem elég. Még a két bér együtt sem tud megfelelő életet biztosítani. Pláne, ha még azt is hozzávesszük, hogy 8—10 pengőt kell fizetnünk hetenkint a gyerekgondozásért.

— Az is nagy baj, hogy nem egy esetben a férfi meg az asszony alig találkoznak egymással, szinte csak a gyár kapujában, mert úgy vannak beosztva, amikor a férj nyolcórás munkaideje lejár, akkor kezdődik az asszonyé. De hálistennek, rendszerint egyidőben állnak munkához.

Szó kerül a fizetéses szabadságra is. Megtudom, hogy ez csak a nagyobb gyárakban van megvalósítva, bár jogilag érvényes mindenütt. Ugyanis a kisebb üzemekben úgy térül-fordul, hogy nem dolgozhat annyit a munkás, amennyi után járna neki ez a szabadság. És ha megkapja is! Mit csinál akkor? Talán pihen? Nem, dehogy! Otthon marad, lakásnagytakarítást végez, amihez az egész évben nem juthatott. Aztán varr, foltoz vakulásig. Egy év alatt sok minden elszakad.

S miközben a bajok végláthatatlan sorát hallgatom a textilmunkások körében, egymásután jönnek a szaktársak, hozzák vissza a könyveket, melyeket egy-két hétre kölcsönkértek saját 4000—5000 kötetet számláló könyvtárukból. A könyvek szociológiai művek, vagy komoly regények. Amint visszahozzák a könyvet, újat kérnek. Látszik rajtuk, hogy komolyan veszik mindazt, amit olvasnak. Talán ez életük legszebb oldala. Kétségtelen, hogy az. S aki gondolkozik s tudja ennek jelentőségét, az azt is tudja, mit jelent ez a műveltségszomj.

Ezzel a vígasztaló képpel aztán be is lehet fejezni a munkások iránti szeretetben fogant bemutatást.

Szabó István

Megnyílt a Svábhegyi kastély-üdülő
Loránt út 22. Nyujtja a legjobb pihenést. Központi fütés, hideg, meleg víz, Sabalpin levegő, ősparkban. Diétás konyha.

Hasló 222-23 mémöket ciánoz

Angoraszőr
kilóját 10 pengőtől
85 pengőig váltjuk be
mindennap 1—3 óra között: LÉVAI ÉS BÖHM, Budapest, V., Géza-utca 1. Telefon: 121-40.

Szabó Zoltán:

A halott

Miről lehet beszélni most, írni most, mikor a város utcáin csüggedten lengenek a gyászlobogók? Lehet-e beszélni *másról,* mint a halottról és a halálról, melynek egész nagyságát megértik majd a történetírók. Ez a nap, április harmadika nemigen fog kihullani a magyar emlékezetből.

A hírt, e hollószárnyú hírt 9 óra tájban kaptam. Mit érzett az ember e pillanatban? Valami hirtelen bágyadtságot: tudom máskorról is. hogy a döntő pillanatokban ezt érzi az ember. Ha valaki azt a groteszk kérdést tenné fel, hogy milyen színt társít az emberi lélek a történelmi pillanatokhoz, habozás nélkül ezt válaszolnám: a szürkét. E délelőttön az utcák is valahogy kopottabbnak tűntek. mint máskor, mintha a városból kivontak volna valamit. A fekete zászlók lassan kúsztak fel a szürke házfalakra.

Mire lehetett gondolni másra, mint a halottra, akit gyakorta láttam régebben, mielőtt a politika élére hívta volna a megnehezült idő. Legfőként olyan helyeken láttam, ahol sohase volt szó politikáról: a Cserkészszövetség tanácstermében, a hárshegyi parkban tűz fénye mellett és egyszer a Vörösmarty-térre néző lakás dolgozószobájában könyvek és térképek között. Iróasztala mellett, ha jól emlékszem, egy nagy földgömb állott. Szociográfiáról volt szó. Most, hogy emlékezetembe idézem arcát, melyre a gondolkodás faragta a ráncokat s melyben mélyen ültek mindíg kissé aggodalmas pillantású szemei, erről az arcról ez a szó jut eszembe: *hűség.* Hűséges arc volt és gondolkozó arc. Okos ráncait a hárshegyi parkban a tábortűz fénye mindíg még mélyebbé tette és sokatmondóbbá. Ide szívesen járt ki annakidején és azóta is; gyakran beszélt is, de politikáról soha. Hány ilyen beszédét, vagyis jobb szóval, hány ilyen felszólalását hallottam tábortűz, vagy zöld asztal mellett? Hangja monotón volt, sohasem törekedett semmiféle hatásra. Egy dologról nem hallottuk beszélni soha: arról az időről, mikor a mult háború után miniszterelnök volt. Erről soha egyetlen szót sem szólott. Viszont majdnem minden alkalommal megemlékezett arról az időről, mikor a Hadigondozó Hivatal vezetője volt. Soha nem beszélt arról, hogy egy-egy képviselő, egy-egy miniszter, egy-egy azóta halhatatlanná vált politikus mit mondott neki. De nagyon-nagyon gyakran tett említést arról, hogy öreg magyar bakák, nyugodt magyar parasztok mit beszéltek vele, mint vélekedtek világról, népekről, Magyarországról. Ezt fontosabbnak tartotta és tanulságosabbnak, mint politikai emlékeit. Az ismeretlen magyar véleményét fontosabbnak, mint a másokét, mint az ismertekét és nevesekét. Teleki Pál, a tanár és a cserkész, aki, úgy mint a többiek, térdnadrágban és cserkészkalapban ült a tűz mellett, egy dolgot nézett le mélységesen: a politikát. Ha vállalta, úgy vállalta, mint egy rossz kötelességet, mely elől az igaz emberekben oly szegény országban nehéz pillanatokban ő, éppen ő, nem térhetett ki. Hogy milyen és mekkora politikus volt, megállapítják majd később és mások, de, hogy politikai ambícióktól független politikus volt, az bizonyos. Hogy mekkora jellem volt ... azt már nem kell meghatározni. Emberi nagyságát az utókor érteni fogja. Vajha megértené a kortárs is! Nem Teleki Pál posztúmusz népszerűsége érdekében, hanem a maga érdekében, a maga tisztult, reális és becsületes magyarsága érdekében.

E szomorú és hűséges arcú ember, „a nemzet nagy tanára", mindíg az egész emberségre, az egész magyarságra tanított a tűz fénye mellett, s nem mulasztotta soha elmondani, hogy pártok és irányzatok és elvek egy nemzet életében egymagukban nem oldanak, nem oldhatnak meg semmit. Akik megoldhatnak valamit, azok az *egész* emberek, az *egész* jellemek, az *egész* lelkek. Bizonyosan tudta, hogy ezek nem a párthelyiségekben és nem a folyosókon teremnek, hanem a tantermekben és a táborozásokon teremhetnek. Valószínűleg ezért töltötte szívesebben idejét diákjai és cserkészei között. „Engedjetek engem a kisdedekhez", engedjetek engem a fiatalokhoz, ez volt a vágya. Az utolsó időben ritkán tölthette be. De utolsó napján betöltötte, mikor elment a cserkészférfiak lelkigyakorlatára. Azoknak a lelkigyakorlatára, akiknek sohase beszélt a számítás és praktika művészetéről, a politikáról, de mindíg az egész ember, az egész jellem, a példájával nevelő ember fontosságáról és értékéről. A „hatalom", a politikai hatalom semmit se jelentett az ő számára, hiszen ismerte az igazibb és nemesebb hatalmat, az igazán szent hatalmat, a tanári hatalmat: a lelkek formálásának és elmék érlelésének szelíd és egyedül igazán nemzetmentő hatalmát.

Ezekben a napokban, a gyászoló városban, alig lehet másra gondolni, mint rá. Arra, ahogy meghalt és arra, ahogy élt. Ahogy élt ... ? Nem a Ház folyosóján látom, nem a párthelyiségben. Az emlékezet igazságosan rostál: néhány történelmi pillanatban látom. Mikor a térkép fölé hajol és ujjával keresi-mutatja az új felvidéki határt, mely nem vérrel, hanem érvekkel, földrajzi és néprajzi érvekkel szereztetett vissza. Abban a pillanatban látom, amikor Észak-Erdély megtérésének hírével érkezik. S abban a pillanatban, mikor a halottaságyon fekszik s a zászlórudakon már lengenek a fekete zászlók. Ezenfelül úgy, ahogy a „Hadigondozó"-ról szól, ahogy Irakban jár, amiről szívesen beszélgetett, ahogy a cserkészek énekét hallgatja. Az emlékezet helyesen rostál: Teleki Pálról csak történelmi és emberi emlékeket tart meg. Politikait nem. S halála is ... e halál emberi és magyar mondanivalójában, egész megrendítő voltában, páratlan történelmünk utolsó félszázadában.

De ezt kései történészek majd elmondják róla. Mi csak annyit érzünk, hogy ez a haza, ez a nehéz magyar sors mindíg legjobbjaink vérét kérte, hogy tovább épülhessen, mint a balladai „magas Déva vára". Az ember erre gondol a gyászfátyolos utcákon és a temetésre. A közeli temetésre, melyen bizonnyal megjelenik ez a fáradt és kiábrándult város, mely ez egyszer talán megmutatja, hogy ünnepi pilanatokban egy és magyar műven vallják magukat keresztténynek, illetve helyesebben keresztény gondolkozásúnak, mert hiszen a szentség belső ereje alapján, a teológia nyelvén: „ex opere operato" keresztény mindenki, akit megkereszteltek, viszont nemcsak a Krisztus korabeli farizeusokat illeti az Üdvözítő vádja: „ez a nép szájával tisztel engem, de a szíve messze van tőlem". Nagyobb baj már, hogy sokszor figyelmeztetésre se hajlandók a vallott elv és gyakorlati cselekvés ellentétét elismerni. Felesleges és káros, a közérdekű cselekvés lendületét gátló, szőrszálhasogató filozofálásnak vagy jogászkodásnak minősítik az érvelést, mely a hétköznapi és az ünnepi, a gyakorlati és az elméleti között fennálló összeférhetetlenséget akarja bebizonyítani. Talán ma még sokan megdöbbenve riadnának vissza a választott iránytól, ha meggyőzné valaki őket; sok mindent nem tennének és nem mondanának, ha tudnák a nevét; de ha egyszer belevésődött a lélekbe a tett jellege, a cselekvés iránya a gyakorlati és tömeges ismétlés által, akkor elkészül majd az elmélete, jogi formulája vagy filozófiája is és ezzel teljes lesz a szellem behódolása az anyagiság forradalmával, átértékelésével szemben.

Amint Prohászka „Diadalmas világnézet"-e örömmel konstatálta a közeledő fordulat tüneteit és lelkesen az apostoli hivatástudat lendületével igyekezett tudatossá tenni a tömegben, hogy megváltozott a világ, más mértékkel mér az ember, más mintához hasonlít s ezért ezentúl már nem lehet eleve gyermekmesének, idejétmúlt hitregének, megcsökönyösödött maradiságnak, a tudomány által rég eloszlatott illuziónak minősíteni a vallás spirituális tételeit, hogy talán már nem sokáig kell a korszerűtlenség ódiuma alatt görnyedezni, a népszerűtlenségtől rettegni, az ár ellen kínlódva úszni, hanem talán felkap a szellem történetének sodrása és átlendít a gátakon, úgy állt ki ma is egy katolikus tudós, egy szerzetes professzor, akinek gondolataiban, eszméinek mélységeiben szintén ott csillog az ihlet tüzének fénye, a „daimonion" közelsége, aki szintén megértett titkokat, összefüggéseket és különbségeket, ahogy ez másnak meg nem adatott: figyelmeztetni, virrasztani állt ki egy magyar filozófus, akit határainkon túl jobban ismernek és becsülnek, de főleg sokkal inkább olvasnak, mint itthon, figyelmeztetni akar Horváth Sándor a magyar dominikánus főiskolai igazgató, a volt freiburgi professzor, hogy úgy látszik, megint megfordult a szél. Az ő szavai nem szárnyalnak, mint valaha Prohászka bűvös igéi, a bölcselet nehéz, komor méltóságával fejlődnek fel verhetetlen csatasorrá. Nem tömegekhez szólnak, a tömegnek, sajnos, rendesen hideg és idegen

Révai uj könyvei

ALEXIS CARREL:

Az ismeretlen ember

A Nobel-dijas orvos világhirü könyve, a test és lélek megismerése, izgalmas felfedező ut szervezetünk bonyolult világában.

Vászonkötésben .. .. 5.80 P

TAMÁSI ÁRON:

Három játék

Az uj magyar szinpad költői szépségü darabjai. Nagy szinpadi siker, felejthetetlen olvasmány.

Vászonkötésben .. .. 6.20 P

Almásy József:

A szél fordul

Ezt a címet írta a magyar katolicizmus felejthetetlen apostola, Prohászka Ottokár, egyik legnagyobb hatású műve, a „Diadalmas világnézet" első fejezete fölé. Valóban, a világnézet, melyet a szentek buzgóságával hirdetett és olyan lenyügöző szellemi készültséggel, mondhatjuk talán, valami egészen ritka természetfölötti ihletéssel magyarázott, éppen e nem mindennapi fordulat következtében lett újra diadalmassá. Ez a fordulat az emberi gondolkodásban, illetve értékelésében történt meg. Mióta a középkor végén újra eleven hatóerővé, közéleti tényezővé kezdett válni a klasszikus, görög-római világ szelleme és műveltsége, mióta az újjászületö klasszicizmus hatásaképpen túltengővé, fékezhetetlenné lett az emberi ész és egyéniség értékelése, azóta sok tekintetben talán elég komplikáltan, talán lassan és ellentétek közt vergődve, de biztosan és szinte látszólag feltartóztathatatlanul a teljes elanyagiasodás felé fejlődött az emberi műveltség s ez leginkább a mindjobban elanyagiasodó értékelésben nyilatkozott meg, a szellemiség értékei, érdekei, szempontjai mindig kevésbbé számítottak, mindig kevesebbet értek.

A mult század végén, a XX. század elején kezdtek először olyan jelek feltűnni, mintha nagy szellemi fordulat előtt állnánk. Az ízlés változott meg, mindig többen elégelték meg az anyagi értékek mértéktelen kultuszát; a lélek, melytől az ember meg nem szabadulhat, akármilyen raffináltan és szinte művészi tökéletességig fejlesztett eszközökkel igyekszik is önmagában kioltani, az érzékeknek való szolgáltatás által megalázva megnyomorítani, a kiolthatatlan lélek kezdte magát az öntudatlanságból kiragadni és igényeit érvényesíteni. Vágyódni kezdtek az emberek szelleméhesen a lélek értékei után: kezdték a szellemieket megbecsülni.

Művészi mondatokban mutatja meg Prohászka a szellemiség ébredésének ez első biztató jeleit; emlékszem, milyen boldog izgalommal, milyen kellemes biztosságérzéssel, mennyi ébredő reménységgel olvastuk valamikor ezeket a sorokat. Az ifjú, ki az életre készült, hivatásának és ambícióinak biztosítékát találhatta meg ebben a reménységben: többet fog érni az ember, az ember magva, lényege, a gondolat, az akarat, a jellem és kevesebbet számítanak a ráaggatott értékek, az anyagi adottságok. Tágasabb élettér a szellem világa; a kötöttségek legtöbbször anyagiak és az ember néhány évtizeddel ezelőtt még igényesebb volt és sokkal optimistább: hitte, hogy nem kell egész egyéni életeknek, társadalmi törekvéseknek, sőt még a politikának is az elemi életfeltétele, a puszta lét biztosításában kimerülniük, hitte, hogy az evangélium értelmében „bőségesebb", a magasabbrendű, tágasabb lehetőségek közt fejlődő élet érdekében is tehet valamit.

Ennek a fordulatnak köszönhető a vallásosságnak az újraéledése, elmélyülése és elterjedése, amely valamilyen mértékben és formában ma is mutatkozik még majdnem egész Európában s amely oly döntően befolyásolta a mi magyar viszonyaink fejlődését is. Ennek a spirituális iránynak nálunk még határozott keresztény jellege is volt; tartalmat nem mernék írni, mert a tartalma elég vegyes volt kezdettől; nem mindenki értette ugyanazt a kereszténység alatt. Ennek ellenére semmi okunk sem volna, hogy lebecsüljük a keresztény jellegű közszellem korszakának teljesítményeit és nem kellene az említett reménykedésben való csalódásunk miatt sem panaszkodnunk, sőt minden föltétele adva volna ma is a keresztény szellemtől meghatározott további fejlődésnek, ha nem kellene megint az európaszerte mutatkozó szimptómák miatt új fordulattól félnünk.

A tudománnyal semmi baj sincs; hasonlóképpen az irodalom területein se tűntek fel eddig nyugtalanító jelek; legfeljebb az nem túlságosan biztató, hogy mostanában kezdeményezések nem igen szoktak a tudományban vagy irodalom világából kiindulni. Éppen ellenkezőleg, a XVIII. és XIX. századbeli felvilágosodás fordulatához képest, ma nem a szellemvilágban kezdődnek az elváltozások, hanem vagy a szellemvilág alkalmazkodik és idomul a gyakorlati élet követelményei, a gyakorlati élet módosulásai szerint, vagy pedig aggasztóan elszakad a tudomány és irodalom az élettől. A gyakorlati életben azonban egész határozottan mutatkoznak egy újabb materializmushullám előjelei; mindig többször találkozunk olyan cselekvésekkel, sőt intézményekkel és jogviszonyokkal, melyekből a szellemi értékek aláértékelésére, esetleg tagadására lehet visszakövetkeztetni, melyek csak akkor logikusak, csak úgy érthetők, ha nem az evangéliumi értelemben dőlt el a kérdés: használ-e az embernek, ha az egész világot megnyeri, de lelkének kárát vallja. *Mindig többször viselkedik úgy az ember, mintha nem volna lelke, vagy mintha ez a lélek nem volna önálló és öncélú érték.* Erre a joggal nyugtalanító jelenségre hívta fel a figyelmünket nemrégen a Jelenkor egyik cikke, mely „vasárnapi kereszténység"-nek nevezte a mi vallásos világnézetünket és erkölcsiségünket az ellentét miatt, mely hitvallásunk, nézeteink és gyakorlati életünk közt mutatkozik.

Ma még legtöbben nem veszik észre ezt az ellentétet. Jóhiszemű vallásosságunk, mely a szentségek és a liturgia gyakorlásában, a lelkigyakorlatokban, a szentségimádásban, a Mária-kongregációban, a cserkészetben, a katolikus sajtóban, a katolikus egyesületekben, a katolikus iskolában, a katolikus szellemű irodalomban és művészetben, a katolikus szellemű közéletben, a katolikus szellemű politikában, a katolikus szellemű gazdaságban, a katolikus szellemű szociálpolitikában, a katolikus szellemű jótékonyságban, a katolikus szellemű nevelésben, a katolikus szellemű családban, a katolikus szellemű házasságban, a katolikus szellemű gyermekáldásban, a katolikus szellemű halálban, a katolikus szellemű temetésben, a katolikus szellemű sírkertben, a katolikus szellemű feltámadásban, a katolikus szellemű örökkévalóságban, a katolikus szellemű mennyországban, a katolikus szellemű pokolban, a katolikus szellemű purgatóriumban, a katolikus szellemű istenben, a katolikus szellemű szentháromságban, a katolikus szellemű egyházban, a katolikus szellemű pápában, a katolikus szellemű bíborosban, a katolikus szellemű püspökben, a katolikus szellemű papban, a katolikus szellemű szerzetesben, a katolikus szellemű apácában, a katolikus szellemű világiban, a katolikus szellemű emberben, a katolikus szellemű asszonyban, a katolikus szellemű gyermekben, a katolikus szellemű csecsemőben, a katolikus szellemű magzatban, a katolikus szellemű petében, a katolikus szellemű spermiumban, a katolikus szellemű ivarsejtben, a katolikus szellemű genetikában, a katolikus szellemű biológiában, a katolikus szellemű kémiában, a katolikus szellemű fizikában, a katolikus szellemű matematikában, a katolikus szellemű filozófiában, a katolikus szellemű teológiában, a katolikus szellemű egyháztörténetben, a katolikus szellemű világtörténelemben, a katolikus szellemű földrajzban, a katolikus szellemű csillagászatban, a katolikus szellemű kozmológiában, a katolikus szellemű kozmogóniában, a katolikus szellemű kozmográfiában, a katolikus szellemű kozmográfiában, a katolikus szellemű kozmográfiában, a katolikus szellemű kozmográ

tiroké — jótékony hatást kell hogy gyakoroljon a magyar népre és a nemzetre egyaránt és kell hogy inspirálja utódját és volt minisztertársait. Mély érzelmekkel, baráti hűséggel állunk holtteste mellett, imádkozunk az elhaltért és azért, hogy olyan önzetlen nagy magyart adott a hazának, akinek az életénél is többet ért a keresztény magyarság és a magyar nemzet.

A szovjet kormány részvéte

Gróf Teleki Pál halála alkalmából a szovjet kormány részvétét *Molotov* külügyi népbiztos tolmácsolta *Kristóffy József* magyar követhez intézett levelében.

Bárdossy László miniszterelnökhöz levelet intézett *Unden* budapesti svéd követ és kormánya nevében a legőszintébb részvétét fejezte ki a magyar nemzet sulyos vesztesége fölött. A portugál külügyminisztérium protokollfőnöke *Wodicner Andor* lisszaboni magyar követ előtt a portugál kormány mély részvétének adott kifejezést. *Romanelli* ezredes, *Frank* lengyelországi főkormányzó is részvéttáviratot intézett a miniszterelnökhöz.

Az üzletek gyászszünete

A Baross Szövetség felhivja kereskedő és iparos tagjait, hogy a temetés időpontjában, hétfőn délelőtt 10 órakor a keresztény gazdasági élet gyászának kifejezéseképen öt percre zárják be üzletelket. A Magyar Kereskedelmi Csarnok és a Fővárosi Kereskedők Egyesülete arra kéri tagjait, hogy gyászuk kifejezéseül április 7-én d. e. 10 órától a temetés tartamára üzleteiket tartsák zárva.

---

emelkedik az egész alkotmány s indul a viz hátán lefelé ... Indul s aztán suhan, forog, viháncol s velemegy még az alsógerenda is . . . Teremtő Isten!

Elindult a hid és siklott. Forgott, pergett, rohant. Aztán, mintha hazatalált volna, Sáfránka ur háza előtt megakadt egy utcapad kemény tölgyaljcövekében. És megállt ...

Reggel, amikor édesderüs, nyugodt napfény akarta feledtetni a borzalmas éjszakát, Sáfránka ur kijött a ház elé. Sápadtan kiáltott fel:

— Lujza! Asszony! Lujza! Gyere csak ide! Nézd, megjött a hid!

III.

Délelőtt tizenegy óra volt, amikor a zsugori Zsidlay lesétált a száradó utcán Sáfránkához. Tudta már hirből, hogy odavitte hidját az ár.

— Hát kedves mester ur, remélem, visszaállitja a hidat.

Sáfránka szemében nehéz fény lobbant s valami gyermekes örömmel dörzsölte Zsidlay orra elé a hüvelyk- meg a mutatóujját.

— Pénzt elébb kedves Zsidlay uram, pénzecskét. Pénz nélkül nincs hidacska.

Zsidlay sárga lett, de fizetett ...

Sáfránka pedig rohant a pénzzel a Takarékba.

Utközben nézte a még mindig duzzadtvizü árkot. Selymet takart szemére az öröm, megállt s igy szólt le a vizre:

— Édes, aranyos kis folyócskám! Áldjon meg az Isten!

Ötperces szünet a gyárakban

A *GyOSz* igazgatósága a Magyar Munkaadók Központjával együttesen rendkivüli ülést tartott, amelyen dr. *Chorin Ferenc* elnök megrendült szavakkal emlékezett meg a nemzet gyászáról. Gróf Teleki Pál — ugymond — történelmi hőseink sorába lépett, azok sorába, akik életük munkájával és példaadásokkal szolgálták az ország jövőjét és utat akartak mutatni az egész nemzetnek, miképen kell a hazáért dolgozni, élni és meghalni. Benne azt az embert gyászolja a nemzet, aki ritka felelősségérzettel, sokoldalu tudással, izzó hazaszeretettel vitte az ország ügyeit.

Az igazgatóság elhatározta, hogy a temetés napján, hétfőn 10 órakor a gyáripari termelés, gyászának jeléül *a gyárakban a munkát 5 percig szünetelteti.*

A *TÉBE* gyászülésén *Hegedüs Loránt* elnök, Teleki Pál első kormányának pénzügyminisztere mély meghatottsággal beszélt a nemzet nagy gyászáról és párhuzamot vont Teleki Pál, Teleki László és Széchenyi István tragikus halála között.

A cserkészek gyásza

Temetése idején, április 7-én délelőtt 10 órakor minden magyar cserkész érte imádkozik. Hajtsátok meg a zászlókat! Férfit gyászolunk! Orate Fratres! Testvérek, imádkozzatok!"

Szombaton nyilt meg Debrecenben az országos cserkészvezetőtiszti tábor, amelyen dr. vitéz *Bessenyei Lajos* ny. tank. főigazgató, cserkészkerületi elnök emlékezett meg kegyeletes szavakkal az elhunyt főcserkészről, gróf *Teleki Pálról.*

A *Magyar Cserkész Szövetség* vezetőségének gyászülésén elhatározták, hogy a magyar cserkészek legnagyobb fiát, *Teleki Pált* az összes budapesti és környéki cserkészcsoportok elkisérik utolsó utjára. A Cserkészszövetség a következő gyászjelentést adta ki:

„A magyar cserkészet földig hajtott lobogókkal nagy halottat gyászol. Meghalt Magyarország miniszterelnöke, gróf *Teleki Pál* tiszteletbeli főcserkész, a 2. sz. B. K. G. cserkészcsapat törzstisztje, az Országos Intézőbizottság tagja. Cserkész volt egyéniségében, életében, munkájában. Mindig felnéztünk rá. Április 2-án résztvett a cserkésztisztek lelkigyakorlatán s elvégezte szentgyónását. Reggelre halott volt. Adjon az Ur neki örök nyugodalmat.

Harangzugás mellett tartotta gyászülését Szeged város

Gróf Teleki Pál lelkiüdvéért Szegeden a fogadalmi templomban engesztelő szentmise volt, amelyen a polgári élet vezetőin kivül vitéz *Silley Antal* altábornagy, hadtestparancsnok vezetésével tiszti küldöttség is részt vett. A város törvényhatósága rendkivüli gyászülésén elhatározták, hogy Teleki Pál emlékét a város tudományos célt szolgáló örökös alapitvánnyal örökiti meg.

Részvéttáviratok, gyászülések

Még mindig tömegesen érkeznek részvéttáviratok a kormányhoz és az elhunyt miniszterelnök özvegyéhez. *Tasnádi Nagy András,* a képviselőház elnöke a következő táviratot intézte az özvegyhez:

„Mélyen megrenditett szeretett ura tragikus elhunyta. Halálával pótolhatatlan veszteség érte nemzetünket, amelynek felemelkedéséért, rajta elkövetett igazságtalanság jóvátételén nálánál buzgóbban senki sem munkálkodott. Kérem, fogadja Nagyméltóságod ugy a képviselőház, mint a magam részéről kifejezett bensőséges részvétet és igaz együttérzést."

Vitéz *Bartha Károly* honvédelmi miniszter: „Férjének, hazánk nagy fiának és politikusának elhunytával ért mély gyászában kérem fogadja, Kegyelmes Asszony, őszinte szivből jövő igaz részvétem kifejezését. A megboldogult kiváló képességei, puritán egyénisége és azok az elévülhetetlen érdemek, amelyeket szeretett hazánk hű szolgálatával szerzett, soha el nem muló nyomot hagytak a nemzet minden tagjának lelkében. Különösképpen lesujtó volt számomra eltávozása, mert együttműködésünk ideje alatt alkalmam volt nemes lelkének mély értékeibe bepillantani."

Varga József kereskedelmi és iparügyi miniszter: „Mindnyájunk által szeretve tisztelt férjének tragikus elhalálozása alkalmával fogadja Kegyelmes Asszonyom ugy magam, mint feleségem nevében őszinte részvétem nyilvánitását."

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter és felesége: „Mélységesen megrendülve attól a rettenetes csapástól, amely Nagyméltóságoddal együtt minden magyart ért, fejezzük ki sulyos gyászában való együttérzésünket."

Ravasz László ref. püspök: „Mélyen megrendülve siratom a leghivatottabb és legigazibb magyart. Kortársai az ő nevét szivükbe zárják. Emléke előtt az utókor hódolattal áll meg. Életében egyik legkasznosabb emberünk, halálában a leghősiesebb és legáldozatosabb magyarok kicsiny táborába került. Kegyelmes Asszonyt és gyászoló családját Isten vigasztaló kegyelmébe ajánlom."

Kánya Kálmán: „Engedje meg, hogy azon sulyos csapás alkalmából, amely Nagyméltóságodat érte, szivből jövő őszinte részvétemet fejezzem ki és arra kérem, legyen meggyőződve, hogy keserű bánatában senki sem osztozik melegebben, mint én."

Gróf *Teleki Gézához* a következő részvéttáviratok érkeztek:

„Szeretett édesapád tragikus elhalálozása alkalmával fogadd őszinte részvétem nyilvánitását. *Varga József.*"

„Mélyen megrendülve fejezem ki boldogult édesapád, nagyon tisztelt és szeretett barátom halála miatti gyászodban való legteljesebb együttérzésemet. *Keresztes-Fischer Ferenc.*"

A Reviziós Liga részvéte

A Magyar Reviziós Liga nevében *Herczeg Ferenc* orsz. elnök a következő részvéttáviratot intézte az özvegyhez: „A Magyar Reviziós Liga mai napon tartott elnöki tanácsülése a legnagyobb fájdalommal emlékezett meg gróf *Teleki Pálnak,* a nagy reviziós miniszterelnöknek tragikus elhunytáról. Emlékét a Liga a legnagyobb kegyelettel fogja mindenkor megőrizni, Nagyméltóságodnak pedig a lesujtó gyászban legőszintébb és legmélyebb részvétét fejezi ki a Magyar Reviziós Liga nevében *Herczeg Ferenc* országos elnök."

A magyar Corvin lánc és koszoru tulajdonosainak testülete nevében *Hóman Bálint* elnök küldött részvéttáviratot és a testület nevében külön gyászjelentést adott ki.

Részvéttáviratot küldtek még többek között *Karafiáth Jenő* főpolgármester, gróf *Károlyi Gyula* és *Melitta, Szily Kálmán, Imrédy Béla* és felesége, *Csilléry András, Fabinyi Tihamér* és felesége, *Márkus László,* az Operaház igazgatója, *Szent-Györgyi Albert* rektor a szegedi egyetem tanári kara és ifjusága nevében, a Magyar Katolikus Nőegyletek Szövetsége, a magyar cserkészlányok nevében *Lindenmayer Antónia* orsz. elnök, a pécsi egyetem, a Községi Jegyzők Országos Egyesülete, több törvényhatóság, a független kisgazdapárt, a szociáldemokrata párt.

A *Szent István Akadémia* ülésén *Pataky Arnold* emlékezett meg gróf Teleki Pál tragikus haláláról.

Dr. *Bartók György,* a kolozsvári Ferenc József-tudományegyetem rektora, az egyetemi tanács szombati doktoravató ülésén a felavatott doktorokhoz intézett beszédében méltatta gróf Teleki Pál érdemeit.

Az *Erdélyi Férfiak Egyesülete* meleg szavakkal parentálta el az egyesület alapitó, örökös elnökét. A temetésre gyülekezés hétfőn reggel 9 óráig (Rákóczi-ut 15.). — *Az Erdélyi Menekült Magyarok Megsegitésére Alakult Bizottság* felhivja munkatársait, hogy a Városház-utca 15. sz. központi irodában hétfőn reggel ½9 órakor jelenjenek meg.

Vasárnap este zárul a Mezőgazdasági Kiállitás

Szombaton, a mezőgazdasági kiállitás utolsóelőtti napján a főváros közönsége nagy tömegekben kereste fel a mezőgazd. kiállitást. A déli óráktól a hétvégi szünet kezdetével szinte karavánsorokban vonultak a különféle közlekedési eszközök százai a kiállitási telep felé, ahol a délutáni órákban a látogatottság tetőfokára lépett. A lovasmérkőzéseket pénteken és szombaton is megtartották, vasárnap pedig ½10 órai kezdettel folytatják. Vasárnap reggel 8 órától kezdve még egész napon át nyitva lesz a kiállitás, azonban a nagy siker ellenére sem hosszabbitják meg, hanem vasárnap este 7 órakor bezárul. A kiállitáson rendezett különböző fogatdijazások eredményeit a következőkben közöljük:

A kettesfogatok dijhajtásában első a m. kir. debreceni áll. méntelep fogata, hajtotta Micsky Imre ezredes. A négyesfogatok dijhajtásában első a debreceni állami méntelep fogata, hajtotta Micsky Imre ezredes. A kettesfogatok akadályhajtásában első a debreceni áll. méntelep fogata, hajtotta Pacor Árpád százados. A kettes luxusfogatok dijazásában első lovag Biedermann László fogata, hajtotta Arentschildt Detlev százados. Az egyes fogatok dijazásában első Demkó-Belánszky Tiborné fogata. A kettes angol fogatok dijazásában első az örkényi lovagló és hajtó tanárképző iskola fogata, hajtotta vitéz Szabó Géza őrnagy. Ugyancsak ő ugyanezzel a fogattal nyerte a kettes állami fogatok dijazásában is az első helyet. A méntelepek és ménesek kettes fogatainak dijazásában első a bábolnai állami ménes fogata, hajtotta vitéz Pettkó Szandtner Tibor ezredes. A négyes magánfogatok dijazásában első gróf Esterházy Miklós fogata, hajtotta Arentschildt Detlev százados. A négyes állami fogatok dijazásában első a Ludovika Akadémia fogata, hajtotta Papp-Kökényesdy László százados. A ménesintézetek négyesfogatainak dijazásában első lett a bábolnai állami ménes fogata, hajtotta vitéz Pettkó-Szandtner Tibor ezredes. Az ötös fogatok dijhajtásában első a debreceni állami méntelep fogata, hajtotta Micsky Imre ezredes. Az ötös magánfogatok dijazásában első gróf Esterházy Miklós fogata, hajtotta Arentschildt Detlev százados. Az állami ötösfogatok dijazásában első a Ludovika Akadémia fogata, hajtotta Papp-Kökényesdy László százados. A méntelepi ötösfogatok csoportjában első a bábolnai állami ménes fogata, hajtotta vitéz Pettkó-Szandtner Tibor ezredes. A kisgazda kettes- és négyesfogatok dijazásában első lett Kornó János csépai kistenyésztő fogata. Az igás, üzleti és hasznos fogatok dijazásában a könnyű fogatok csoportdiját a m. kir. posta fogatai nyertek. A nehéz kettes és négyes fogatok dijazásában első helyre kerültek a Dréher-Haggenmacher serfőződe fogatai.

Két asszony a villamoson

Egy asszony felszállt a Berlini-téren, a másik már benn ült a villamosban. Mosolyogva örvendeztek egymásnak és beszélgetni kezdtek.

— Hogy vagytok? Mit csinálnak a gyerekek?

A másik asszony beszámolt a gyerekekről: a fia már megnősült, a lánya tanitónő, vidéken tanit egy leányiskolában. A nyarat társnőivel töltötte a hegyek között, egy esztendő óta nem is látta a lányát — és az idős hölgy egy keserveset sóhajtott. — Hát ti mit csináltok? — kérdezte azután.

— Élünk . . . Nem tudom, hallottad-e, milyen szomoruság ért bennünket?

Suttogva, panaszosan áradt a beszédje.

— Olyan kedves volt... Már öntudatos kis lény, okos, vidám, csupa életöröm. Hazamenet siettem felfelé a lépcsőn: tudtam, elém szalad, ujjong, felkapaszkodik a szoknyámra és én megsimogatom a selymes fejét. Olyan volt, mint táncoló napsugárcsík a szobában, kinn akármilyen zord és komor volt az idő, mi nem éreztük, ez a napsugár egyedül a mienk volt...

Hangja egészen megtört, ahogy folytatta:

— Ott fejlődött a szemünk láttára. Kicsi, alvó, nyöszörgő jószágból ragaszkodó, meleg élőlénnyé... Ha hivtam, szaladt hozzám a másik szobából és boldogság volt hallani, ahogy lábacskáival végigtopog a szőnyegen...

Előveszi a zsebkendőjét és rövid szünetet tart.

— Éjszaka mellettem aludt. Kis fejét odafektette és éreztem a lélegzetvételét. Olyan bizalommal és szeretettel simult hozzám . . . Már tudatosan, saját elhatározásából és akaratából csak az enyém volt. Megbujt az ölemben, belekapaszkodott a lábamba, ha egyik szobából a másikba mentem...

Már sir. Halkan, keservesen, bele a zsebkendőbe.

— Egy délelőtt sétálni vittem. Mellettem szaladt, olyan jó kedve volt... Egy autó jött az úttesten . . . Még ott volt mellettem . . . Azután a sikoltását hallottam... Amikor a karomba vettem, még élt . . . Mire a kórházba értem vele, vége volt...

Az utolsó szavakat alig lehetett megérteni, a szomszéd ülésről lélegzetét visszafojtva hajolt előre néhány ember, a másik asszony is inkább csak érezte a hátborzongató eseményt, amelynek leirása belefulladt az apró gombolyaggá gyömöszölt zsebkendőbe.

— Megdöglött szegény kis állatom. Mindössze héthónapos volt...

Az utasok megkönnyebbülten visszahanyatlanak helyükre, egy úr méltatlankodva csóválja a fejét, az asszony meg felvidámulva folytatja:

— Vettem egy másik kiskutyát. Most kéthónapos. Üvegből etetem, sokszor éjszaka is fel kell kelni hozzá, ugy nyöszörög szegénykém.

A másik asszony maga elé nézett és minden valószinüség szerint azon elmélkedett, hogy milyen egyszerü ez igy. Nem kell a világra hozni, szenvedni érte. Az ember vesz egy üveget, táplálja. Hallgatja a sirását, a lélegzetvételét, a kicsi feje jó meleg, ahogy a vállára hajtja, belekapaszkodik az ember szoknyájába, ha meg elüti az autó, az ember vesz helyette másikat.

— Az apa derby-nyertes puli volt — hallatszott a villamos zakatolásán keresztül —, ő meg a legszebb kölyökkutya az egész városban.

A másik asszony keserüen hallgatta. Ez könnyen megoldja az élet sulyos kérdéseit. Vesz egy másikat; a kutya, ha felnő, sem engedi el az asszonya szoknyáját. Nem távolodik el, hogy végül egészen elmenjen a vidéki városba, idegenek közé és nem veszíti el az ember, ha megnősül. Ennek az asszonynak csak a szeretet fontos, ami kikivánkozik belőle és fontos, hogy akire ráruházza, élő legyen, meleg legyen, az övé legyen, hogy gondoskodhassék valakiről, amig él. Kiválaszt egy derby-nyertes apát, vesz egy üveget és telnek az évek és a puli egyre fogja a szoknyáját . . . Szegény asszony, ő nem tudja, hogy a gyerek még ott, a távolban, elérhetetlen messzeségben is mennyivel közelebb van, forróbb és teljesebb érzést kelt, mint amit ő érez...

— Rákóczi-út — kiáltotta a kalauz. Erre megmozdult a villamos hallgató, töprengő közönsége, néhányan felszedelőzködtek, leszálltak, mások foglalták el a megüresedett helyeket, a vezető inditott és a két asszony másról kezdett beszélni.

Thury Zsuzsa.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Az országgyülés kedden bucsuzik a nemzet nagy halottjától

Gyászmise Teleki Pál lelkiüdvéért — A közönség vasárnap délben vonul a parlamentbe a ravatalhoz

Gróf *Teleki Pálnak*, a magyar nemzet nagy halottjának lelkiüdvéért szombaton délelőtt mutatták be az engesztelő szentmiseáldozatot a budavári koronázó főtemplomban. A legegyszerübb keretek között folyt le a gyászszertartás, aminthogy az elhunyt miniszterelnök életében sem szerette soha a diszt, pompát, külsőséget. De az egyszerü keretek között is megkapóan nyilatkozott meg a nemzet mélységes részvéte. A Kormányzó Urral az élén ott voltak a gyászistentiszteleten az ország legfőbb politikai, katonai és közéleti vezetői, a tudományos világ előkelőségei, a budapesti diplomáciai kar vezetői teljes számban.

A templom előtt és a templomban cserkészek álltak sorfalat. A rekviemre érkező előkelőségeket bárcziházi *Bárczy István* államtitkár fogadta.

A szentélyben, az evangeliumi oldalon ültek *Bárdossy László* miniszterelnök és a kormány tagjai, az országgyülés elnökei, a legfőbb számszék, a Kuria elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a koronaőrök, volt miniszterelnökök, vitéz *Keresztes-Fischer Lajos* főhadsegéd, a Kormányzó katonai irodájának vezetője és vitéz *Jány Gusztáv* altábornagy. Az első sorban ültek az elhunyt legközelebbi hozzátartozói és *Incze Péter* miniszteri tanácsos.

Ugyanezen az oldalon foglalt helyet *József* és *József Ferenc* királyi herceg és itt helyeztek el gyászlepellel körülfont diszes karosszéket a Kormányzó Ur számára. Fönt az oratóriumban a *Főméltóságu Aszszony, Auguszta* és *Anna* királyi hercegasszonyok és *Gabriella* királyi hercegasszony hallgatták végig a gyászmisét.

A szentély leckeoldalán ültek a diplomáciai képviseletek vezetői, köztük *Okubo* japáni követ, aki kormányán kivül a japáni császár és *Tosev* bolgár követ, aki *Boris* királyt is képviselte. A szentélyben ült *Szendy Károly* polgármester is. A templom hajójában helyezkedtek el a rokonság tagjai, a palotahölgyek, a kormány tagjainak feleségei, a titkos tanácsosok, a tábornoki kar tagjai, az államtitkárok, a főispánok, az országgyülés tagjai, a minisztériumok főtisztviselői.

A Kormányzó Ur pontosan 10 órakor érkezett vitéz *Horváth Dénes* alezredes szárnysegéd kiséretében. A templom kapujában *Kátay Béla*, a koronázó főtemplom plébánosa, gróf *Teleki Géza*, az elhunyt miniszterelnök fia és *Bárczy István* államtitkár fogadta és kisérte a szentélybe a Főméltóságu Urat. Ugyanakkor megkondultak a harangok, felbúgott az orgona, *Witz Béla* prelátus, a Bazilika plébánosa, *Teleki Pál* benső barátja és gyóntató atyja az oltárhoz vonult, hogy bemutassa az engesztelő szentmiseáldozatot. A csendes gyászmise fél 11 órakor ért véget.

Vasárnap ravatalozzák fel a koporsót

Vasárnap délelőtt 10 órakor szállitják át Teleki Pál földi maradványait a kerepesi temető halottasházából az Országház kupolacsarnokába. Az elhunyt miniszterelnök fia és *Bárczy István* államtitkár kiséri a koporsót a halottasházból a parlamentig, amelynek főbejáratánál gróf *Szapáry Lajos* és *Putnoky Móric* háznagyok, gróf *Teleki József*, a Teleki-nemzetség szeniora és gróf *Teleki Domonkos* fogadja a koporsót. A kupolacsarnokban ekkorra megjelennek *Bárdossy László* vezetésével a kormány tagjai és a két Ház elnökei. Az első koszorut *Bárdossy* miniszterelnök helyezi el a kormány nevében. *A Kormányzó Ur koszoruját* háromnegyed 11 órakor helyezi a ravatalra vitéz *Horváth Dénes* alezredes.

Déli 12 órakor megnyilik az Országház főkapuja a közönség számára is. Délután 3 óráig vonulhat el a közönség a ravatal előtt, hogy lerója kegyeletét

A temetés rendje

A temetési szertartás hétfőn délelőtt 10 órakor kezdődik a kupolacsarnokban. A meghivottak legkésőbb 9 óra 40 perckor, foglalják el helyeiket. A résztvevők öltözete: fekete, magyar, nemzeti öltözet, vagy fekete ünnepi öltözet, cilinder és fekete felsőkabát, tisztek részére pedig kis társasági.

A Kormányzó Ur 10 órakor érkezik az Országház elé. A főkapunál a két háznagy fogadja, a kupolacsarnok bejáratánál pedig a felsőház és a képviselőház elnöke. Az Operaház énekkarának gyászdala és a beszentelési szertartás után *Bárdossy László* miniszterelnök gyászbeszédet mond. Az operaházi énekkar ujabb énekével véget ér a gyászszertartás. Mialatt a koporsót a ravatalról leveszik és a Kossuth Lajos-térre viszik, a Filharmóniai Társaság *Dohnányi* vezénylete alatt gyászindulókat játszik.

A koporsót az Országház főkapujától elkisérik a Kormányzó Ur, a kir. hercegek, a miniszterelnök a kormány tagjaival, a két Ház elnöke, a külföldi delegációk vezetői az illető államok követeivel, a koronaőrök, a legfőbb számszék, a Kuria, a közigazgatási biróság elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a hadseregparancsnokok, a Budapesten akkreditált követek és ügyvivők, a titkos tanácsosok, államtitkárok és m. kir. követek, a legfőbb biróságok másodelnökei, a tábornoki kar tagjai, a fővárcs főpolgármestere és polgármestere, a budapesti diplomáciai kar tisztviselői, a katonai attasék, az országgyülés tagjai, a miniszterelnökség tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői.

A gyászkocsi és a menet a Vilmos császár-uton az Andrássy-uton, a Terézkörúton, Erzsébet-körúton, a Rákóczi-uton, a Baross-téren és a Fiumei-uton át halad a kerepesi temetőbe.

Raeder vezértengernagy vezeti a német küldöttséget

Gróf *Teleki Pál* miniszterelnök temetési szertartásán a német birodalmi kormányt dr. Raeder vezértengernagy vezetése alatt álló küldöttség fogja képviselni. A küldöttség többi tagja: *Von Sauken* rendk. követ és megh. miniszter, *Schumburg* követtanácsos és *Overbeck* köv. titkár. A bizottság tagjai közvetlenül a temetés előtt érkeznek Budapestre.

A bolgár király képviselője

A temetésen az olasz kormányt *Buti* nagykövet vezetésével küldöttség képviseli. *Tosev* budapesti bolgár követ megbizást kapott *III. Borisz* királytól, hogy a temetési szertartáson külön megbizottként vegyen részt.

Konoye herceg japán miniszterelnök táviratilag közölte *Bárdossy László* miniszterelnökkel, hogy *Okubo* budapesti japán követ külön megbizást kapott a japán császári kormánynak gróf Teleki Pál temetési szertartásán való képviseletére.

A képviselőház és a felsőház gyászülése

A képviselőházat gróf *Teleki Pál* elhunytának hirére elnapolták. Most intézkedés történt, hogy a gyászülést kedden délelőtt tizenegy órakor tartsa meg a képviselőház.

A *felsőház* kedden déli 12 órakor tart gyászülést, amelyen az elnök megemlékezik az elhunyt gróf *Teleki Pál* miniszterelnökről.

József királyi herceg részvéte

József kir. herceg a következő táviratot intézte az özvegyhez:

„Feleségem és én szivünk legmelegebb érzelmével mélységes fájdalmában Nagyméltóságod mellett vagyunk boldogult férje ravatalánál és kérjük a Mindenhatót, hogy enyhitse Nagyméltóságod mérhetetlen fájdalmát az a tudat, hogy férje hazánk nehéz megpróbáltatásának mártirja, akit Isten boldogabb létre magához vett. Osztozva Nagyméltóságod bánatában, én is régi, meghitt barátomat siratom".

A kereszténypárt gyászülése

A kereszténypárt képviselői csoportja és felsőházi tagjai gróf *Zichy János* elnöklésével pártértekezletet tartottak, amelynek egyedüli tárgya gróf Teleki Pál halála fölötti megemlékezés volt. Gróf *Zichy János* beszédében többek között a következőket mondotta:

— A megnagyobbodott Magyarország egyik kijegecesedett fixpontja volt Teleki Pál a tudós, a nagy magyar ember, a gyakorlati politikus, aki a hatalmat soha sem akarta, de amikor a Kormányzó választása e tisztség viselésére felszólította, vállalta ezt a terhes munkát, amig azt hitte és remélte, ugy érezte és gondolta, hogy ezzel a munkavállalásával a nemnek tud használni. Halála — mikép a már-

Hitler, Viktor Emánuel, Borisz és Mussolini részvéttávirata a Kormányzóhoz

Gróf *Teleki Pál* miniszterelnök elhunyta alkalmából *Hitler Adolf* vezér és kancellár az alábbi részvéttáviratot küldötte Magyarország főméltóságu kormányzójának:

„Legőszintébb részvétemet fejezem ki Főméltóságodnak azon nagy veszteség felett, amely Magyarországot miniszterelnöke, gróf Teleki Pál elhunytával érte. A munkája mellől oly hirtelen elszólitottnak neve mindig becsülettel fog szerepelni a magyar nép történetében. Németország az elhunyt személyében őszinte, megbizható barátját veszitette el, akire a német nép hálával emlékezik vissza."

*

Viktor Emánuel olasz király és császár az alábbi táviratban fejezte ki részvétét Magyarország kormányzójának:

„Kérem Főméltóságodat, fogadja gróf Teleki Pál Önagyméltóságának fájdalmas elmulása felett érzett mély részvétem kifejezését."

*

Borisz bolgár cár gróf Teleki Pál miniszterelnök elhunyta alkalmából a következő részvéttáviratot intézte a Kormányzó Ur Őfőméltóságához:

„Mélyen elszomorodva Magyarország kiváló miniszterelnökének, gróf Telekinek halálhirétől, meghatott részvétemet fejezem ki Főméltóságodnak s őszintén csatlakozom ahhoz a gyászhoz, amely oly kegyetlenül sujtja a baráti magyar nemzetet."

*

Mussolini miniszterelnök részvéttáviratot a Kormányzó Ur Őfőméltóságához:

„Gróf Teleki miniszterelnök elhunytának hire, akinek neve legmélyebb szimbóluma az országainkat egybekapcsoló barátságnak, őszinte részvétet keltett Olaszországban. A gyász e pillanatában Főméltóságodnak és a magyar népnek mélyen érzett részvétemet fejezem ki."

Állami forrás

Nieder-Selters

A természetes Selters-viz régóta bevált influenzánál, torokfájásnál, láznál és tüdőbajoknál (Niederselters-viz meleg tejjel). Kapható gyógyszertárakban, drogériákban, füszer- és csemegekereskedésekben, valamint a vezérképviseletnél:

Édeskuty L. Ásványviz Kereskedelmi Rt
Tel.: 181-428. V., Erzsébet-tér 3. Tel.: 181-720.

Megjött a hid!

Irta Babay József

Sáfránka ur kilépett a Zsidlay-kapun, nagyot, szinte hörgőt sóhajtott és tekintete ráfonódott a Zsidlay-ház előtti, vadonatuj kis fahidra. Milyen szép hidacska . . . Ugy szeli át a gyepes oldalu utcaárkot, mint szép, összezárt fogak a nedves száj mélyét. Hej, hej, ha tudta volna, hogy ilyen csuffá teszi ez a zsugori Zsidlay, nem gyalulta, simitotta, cifrázta volna védő korlátjait, árokaljba mélyülő tartó gerendáit se hasitotta volna időtálló bükkből.

De hát az ember nem lát a jövőbe.

Ráállt az uj hidra, lenézett a tükörképü utcapatak kis vizébe. Ötvösből indul ez a patak, átszeli a Nagy-utcát, az Ártézi-teret s a Járási Takarékpénztárnál befordul ide, az Iskola-utcába. Baloldalon siet, a baloldali házsor előtt, alig két méternyire a házfalaktól, igy hát minden kapu előtt hidat kell rá veretni, mert átugrálni nem nagyon lehet.

Két héttel ezelőtt, hogy meghozták a lábodi uradalomból Zsidlay ur fáját, a nehéz szekerek alatt leszakadt a régi hid. Zsidlay ur hát lekullogott, sunyin az Iskola-utca aljára, Sáfránka bognár urhoz és uj hidat rendelt. Megbeszélték az anyagot, a korlátmagasságot, a viz alá való fundentálás mélységméretét s mikor a zsugori Zsidlay megigérte, hogy a leszállitás után azonnal fizet, Sáfránka ur nyugodtan munkához látott. Elkészült a hid, itt áll már fehéren Katalin-nap óta, de Zsidlay nem akar fizetni. Zsidlay azt mondja, késik a bank, készpénz meg nincs a háznál, pedig, ha Zsidlay életét olyan olyan igazsággal mérik ki röffel, ahogy nincs készpénze bőven, akkor az élete nem hosszabb már egy centinél sem . . . Hát igy bánik ez a bankómalom velem! — mondta félhangosan a Kossuth-arcot hordó, őszes bognármester s ráütött sulykos öklével a korlátra.

Nem zengett, nem bongott az ütés, van néha ugy, hogy megpuhitja a gond az öklöt. Két héttel ezelőtt szállitotta le a hidat. Fel is állitotta négy, markos legényével, be is épitette. Szép munkát remekelt a hite: megkapja a pénzt még azon az estén, éppen jókor, mert pár hét mulva lejár a váltó. A Takarékban fizetni kell. Felszámolja a pénzt, éppen elég az ürpapirra . . . Meg se várja a lejáratot, beviszi szépen Brunner igazgató urhoz s azt mondja:

— Hozom a pénzt, tekintetes uram, mert aki visz, az hozzon is . . . Különösen, ha kezes is van a dologban. Igy illik ez a somogyi iparosderékhoz . . .

De hát Zsidlay nem fizetett. Hej, hogy a térdszuró betegség álljon a lábába, mit csináljon vele? Se pénz, se hid! No, de csak még egyszer jöjjön hozzá, bármit rendeljen is, addig ki nem megy a mühelyből a munka, amig nem fizet!

Megindult lassan hazafelé, öregesen, lehorgasztott fejjel. Ment a kis utcapatak mellett, szivét mélyre sulykolta a bánat és a gond. Frankóék előtt megállott egy percre, megsimogatta az árokparti orgonasövényt, bekukkantott a kisfüggönyös ablakon, gondolta, bemegy, de mégis csak ment tovább. Az utca alján, ahol kifordul a patak a kertek aljára, ott állott a háza. Istenem, most menjen be s mondja meg a dolgot az asszonynak, hogy nem kapott pénzt!? Szegény Lujza, kékre sirja a szeme alját. Szegény Lujza nem találja majd a helyét éjjel a sziácsos ágyban, pedig egész álló nap mosott. Mit tegyen? Megmondja?

Kapuajtó-csikordulásra elébe szaladt az asszony:

— No, édes egy uram, fizetett Zsidlay?

— Fizetett, akár gazdag vevő a barcsi búcsun. Még kamatot is adott, de nem fogadtam el.

— No, hála annak a jóságos Istennek, te Gáspár, mutasd a pénzt.

— Már bevittem a Takarékba!

— No ládd-e, öreg, nem marad le mirólunk az égi pillantás!

II.

Késő este, amikor már Sáfránkáék is lefeküdtek és Sáfránkáné nagy álmot pihegett a sziács-ágyacskában, különös dolgok történtek a kisváros felett. Az Ártézi-parkban kezdődött voltaképpen minden, ahol is összesusogtak a fák. Az utcasori gesztenyék, akácok, meg a Nagy-utcai, ősi jegenyék hajtogatni kezdték kemény derekukat. Ötvös felől, meg a messzehörgő horvát hegyek tetejéről megfeketedett fellegek csapata vonult Atád felé. Az állami-elemi iskola négy szélkakasa ijedt rebbenéssel kezdett forgolódni, s a piactér sarkán Rák Mári összecsukott, „üzletecskét" védő parapléja egyszerre kinyilt. Kinyilt ez a lelakatolt, cukrosbódé mellé kötött óriásernyő s egyre-másra el akart szabadulni. A Nádsip-utca zsuppostetejü házai felborzolódtak, akár a dühös kandur háta. Novacsek pékék házán lebegő gyászzászló vadul kezdett lobogni. Mikor az első csavaros szél besurrant a tarányi országutról, a kisváros póklábutcáiban felkavarta a nyári port és feldobta az egek felé, mint valami földön született különösséget . . .

Éjfél felé már széjjelzengett az első dörgés. Iszonyu s félelmetes moraja lefojtotta a kisváros lehelletét. Zsille ügyvéd ur nyitott ablakait repülő öklök vagdosták be, csörömpölt a sok üvegcserép, s a tetőkről is hullott a cserép. Faderekak csavarodtak éles és ijedt, reccsenő nyögéssel, jaj, itt a vihar, tele minden torkig, egy perc és leszakad az ég!

Pont éjfélkor meghasadt az ég. Ömlött a szálló, villogó, villámló, dörgő tenger, ömlött borzalmas csattogással. Eleinte csak az ártézi-park mélyese telt meg vizzel, aztán felduzzadtak az árkok s legjobban az az árok, amely az Iskola-utcában élt. S amelyen, a Zsidlay-ház előtt, két hete árvul a ki nem fizetett, gyönyörü kis fahid.

Hiába volt talpon a város, hiába akarták megkongatni a harangokat, minden utca megtelt vizzel s rohant az ár délirányban, minthogy a városka délnek hajlik csendben.

Hajnalban a zsalugáterek mögött rémüldöző Zsidlay ur arra lett figyelmes, hogy az uj hidacska recseg, ropog, jajgat, emelkedik, s padlói meglazulnak, majd egy roppant dörej után fel-

RÉVAI UJ KÖNYVEI

ALEXIS CARREL: AZ ISMERETLEN EMBER

A Nobel-dijas orvos világhirü könyve, a test és lélek megismerése, izgalmas felfedező ut szervezetünk bonyolult világában.

Vászonkötésben 5.80 P.

TAMÁSI ÁRON: HÁROM JÁTÉK

Az uj magyar szinpad költői szépségü darabjai. Nagy szinpadi siker, felejthetetlen olvasmány.

Vászonkötésben 6.20 P.

ket helytelenitse, a tetteseket minden eszközzel kinyomozza, a bünösöket megbüntesse. Kényelmesebbnek találták, hogy tanuk által megerősitett tényeket kétségbevonjanak és hogy a Birodalom lapjait és hirszolgálati irodáit a legmocskosabb hangon szidalmazzák. A német félhivatalos azzal fejezi be fejtegetéseit, hogy az ország ezt a helyzetet maga idézte elő.

A „Popolo di Roma" belgrádi tudósitója elbeszéli a jugoszláviai államcsiny drámai napjának történetét. Péter királyt hajnalban ébresztették fel, közben Pál herceget és a kormány tagjait letartóztatták és a vezérkar épületébe szállitották. A mitsem sejtő fiatal királynak kijelentették, hogy királlyá akarják tenni. Ezután a szerb katonák és a forradalmárok birtokukba vették Belgrád utcáit. Az összeesküvést angolbarát tábornokok szervezték meg és Jugoszlávia most olyan fordulóponton áll, amely végzetes kalandba dönthet.

Az Egyesült Államok felelőssége

Egyik komoly és tekintélyes amerikai lap, a „New York Herald Tribune" a jugoszláv eseményekkel kapcsolatban az Egyesült Államok felelősségéről ir. Az amerikai kikötőkben horgonyzó olasz és német hajókon történt rongálások olyan lépések, amelyek maguk után vonják a másikat. Az olasz és német hajókat megrongálták, mire Amerika lefoglalta a hajókat. Ugyanez történt 1917-ben is. Az Egyesült Államok februárban lefoglalták a központi hatalmak hajóit és két hónappal ez után az esemény után megüzenték a háborut.

Hull külügyminiszter hónapok óta nyiltan hangoztatja, hogy a megtámadott országoknak meg kell adni minden segitséget. Kétségtelen, — irja a lap — hogy *Jugoszláviát az amerikai segitség igérete bátoritotta fel.* „De ha már felbátoritottuk, kötelességünk is a segitség." Az Egyesült Államokra most már nemcsak az a feladat hárul, hogy segitséget adjanak, hanem gondoskodniok kell arról is, hogy ez a segitség el is jusson rendeltetési helyére. Csakhogy Jugoszláviának nincsenek hajói és Angliától sem lehet hajókat kérni a jugoszlávok számára. Nem vallhatunk szégyent azzal, — mondja tovább a lap — hogy kiderüljön a felhatalmazási törvényről, hogy az lehetetlen és erőtlen. Az Egyesült Államok számára nem marad más megoldás hátra, mint az, hogy *saját hajóival szállitsa és saját hadihajóival kisértesse a szállitmányokat.* Kétséges-e, hogy ebből mi lesz? — kérdezi a cikkiró. Amerika olyan utra lépett, amely fel nem tartóztatható módon viszi a háboru felé.

Az amerikai lap kétségkivül igen tárgyilagosan és a tényeknek teljesen megfelelően állapitja meg az Egyesült Államoknak a jugoszláv háborus hangulat felkeltésében való felelősségét.

Matszuoka elutazott Berlinből

Berlin, ápr. 5. (Német TI) Matszuoka japáni külügyminiszter és Ribbentrop birodalmi külügyminiszter szombaton délben ujabb megbeszélésre ült össze. Délután a japáni császári külügyminiszter az Anhalti-pályaudvarról elhagyta a birodalmi fővárost. Ribbentrop birodalmi külügyminiszter a pályaudvaron a legszivélyesebben elbucsuzott előkelő japáni vendégétől.

XII. Pius husvéti rádióbeszéde

Milánó, ápr. 5. (NST) A „Corriere della Sera" vatikáni körökből szerzett értesülése szerint *XII. Pius pápa* husvétkor *rádióbeszédet intéz* a világ minden hivőjéhez a vatikáni adóállomás utján. A Szentatya rádióbeszédének végén *áldást oszt majd.* A rádió mikrofonját a pápa magánkönyvtárában helyezik el. A „Corriere della Sera" azt is tudni véli, hogy az idén *nem a pápa mondja* a Szent Péter-templomban a husvéti misét, bár egyébként ezt minden évben a Szentatya végzi. Az idén elmarad a nagy loggiáról való *pápai áldásosztás* is.

A „Politika" a magyar politikai helyzetről

Belgrád, ápr. 5. (MTI) A „Politika" nagy figyelmet szentel a magyar politikai helyzet kialakulásának. A lap budapesti tudósitása kiemeli, hogy Bárdossy László miniszterelnökké történt kinevezése biztositja az eddigi magyar politika folytonosságát. A lap megállapitja, hogy Bárdossy izig-vérig diplomata ember, aki rendkivül higgadt és gazdag tapasztalatokkal rendelkezik. Magyarországon bizalommal tekintenek az uj kormány politikája elé annál is inkább, mert az uj miniszterelnök személye pártpolitikai harcok fölött áll.

Tulzottak a romániai éhinségről szóló hirek

Bukarest, ápr. 5. (MTI) A román minisztertanács foglalkozott egy külföldi államnak azokkal a célzatos állitásaival, amelyek szerint Romániában éhinség van. A minisztertanács megállapitotta, hogy ezek a hirek *tulzottak.* A német csapatok javarészben Németországból kapják élelmezésüket és a Romániában mutatkozó bizonyos hiányok *nem a németek terhére irandók.* Megállapitotta a minisztertanács, hogy a községek és városok *tulzott feltételek mellett* kötöttek kölcsönszerződéseket. A kormány most azon fáradozik, hogy hatályon kivül helyezzék ezeket *a nem becsületes uton* megkötött szerződéseket, hogy mentesitse a községeket és a városokat a többletkiadástól.

Rövid hirek

Az angol textilkérdés egyre sulyosabbá válik, — irja a „Times". — A multban Nagy-Britannia az egész világot ellátta gyapju- és gyapotáruval, most azonban a szigetország még meglevő készletei aligha pótolhatók. Ezért az illetékes hatóságok irányelveket igyekeznek kidolgozni a megmaradt nyersanyagok feldolgozására, amelyek alapján férfiak, nők és gyermekek részére a különböző testméretekre csak bizonyos egységes ruhatipusokat készitenének. Azt remélik, hogy ezzel egyrészt észszerübben és takarékosabban használhatják fel a megmaradt nyersanyagot, másrészt pedig ismét leszoritható a ruházati cikkek egyre emelkedő árait s ezzel szolgálhatnák a vásárlók széles rétegeit.

A caeni haditörvényszék most itélkezett annak a három fogházőrnek az ügyében, aki a mult év juniusában a lisieuxi és caeni fogházakban bántalmazta Leon Degrelle belga rexista vezért és más belga, német és francia foglyokat. Az első vádlottat három és fél, a másodikat két és fél, a harmadikat kétévi szabadságvesztésre itélték. Mindhárom vádlott beismerte, hogy az őrizetére bizott foglyokat bántalmazta.

A román belügyminiszter Malaxa mérnöknek, akinek vállalatát a forradalomban való részvétele miatt kisajátitották, kényszerlakhelyet jelölt ki bukaresti lakásán. Malaxáé volt Románia egyik legnagyobb vasipari üzeme.

Jugoszlávia történelmi napjai

Mozgósitották az egész jugoszláv haderőt

Zágráb, ápr. 5. (NST) Szombaton reggel az egész jugoszláv sajtó közli *II. Péter király* mozgósitási parancsát. A közlemény azt jelenti, hogy április 1-én *mozgósitották az egész jugoszláv véderőt.* A parancs ugy szól, hogy a király a hadügyminiszter és a tengerészeti miniszter előterjesztése alapján a minisztertanács határozatával egyetértésben *április 1-i hatállyal* készenlétbe helyezte Jugoszlávia egész fegyveres erejét.

Két gépesitett angol hadosztály a görög-jugoszláv határon

Róma, ápr. 5. (MTI) Mint a „Messaggero" Istanbulból jelenti, Görögországban az utóbbi napokban *angol gépesitett erők* szálltak partra és a *görög-jugoszláv határra* vonultak fel. Ezek az erők két gépesitett hadosztályból állanak, amelyeket a *nilusi hadseregből* vontak össze.

Pál kormányzóherceget internálják?

Szófia, ápr. 5. (TP) Mint teljesen megbizható athéni forrásból közlik, az angolok *Pál* kormányzó herceget, aki az államcsiny után Jugoszláviát elhagyva, Athénba utazott, Ciprus szigetén akarják internálni. Az angolok azon fáradoznak most, hogy a görög hatóságokat rábirják a volt kormányzóherceg kiszolgáltatására.

„Nem várunk, amig a németek támadnak"

New York, ápr. 5. (Német TI) Az Associated Press amerikai hirügynökség jugoszláviai tudósitója belgrádi beszámolójában közli, hogy Jugoszláviában minden fegyvertfogható embert haladéktalanul besoroznak a hadseregbe, tekintet nélkül arra, van-e katonai előképzése vagy sem. A Vardar völgyének kulcspontját jelentő Szkoplje egyik vezető politikai személyisége a következő kijelentést tette a tudósító előtt: Máris hadiállapotban vagyunk; ne gondolja, hogy addig várunk, amig a németek támadnak. Nekünk kell kezdenünk, mert ebben a háboruban a támadó van előnyben.

Nincs remény a háboru elháritására

Belgrád, ápr. 5. (KH) Szombaton délután Belgrádban minimálissá zsugorodtak a béke megmentésének reményei. Ma már minden jel arra mutat, hogy a háboru elháritására semmi remény sincs.

Németországnak gyakorlatilag már semmi diplomáciai kapcsolata nincs Jugoszláviával

Berlin, ápr. 5. A jugoszláviai helyzet, valamint a német magatartás az ottani eseményekkel szemben továbbra is változatlan. Ez volt ma a *Wilhelmstrasse* álláspontja. A német birodalmi főváros politikai köreiben ma sem mutatkozott fordulat a helyzet megitélésében. Ellenkezőleg, rámutattak arra, hogy *Jugoszláviában a helyzet további alakulását a németek iránti ellenséges érzület állandó fokozódása jellemzi,* anélkül, hogy a belgrádi kormány világos és félre nem érthető intézkedéseket tenne. Napról-napra fokozódó akciók Németország és Olaszország ellen, ez az egyetlen eredmény vonható le az uj belgrádi kormány eddigi tevékenységéből. Most már nyolc napja, hogy a kormány igéri a kormánynyilatkozat kiadását. Mindehhez járul ujabban a jugoszláv hadsereg mozgósitása. Ezeket a tényeket látja Németország. A Wilhelmstrassen ma egy kérdésre válaszolva kijelentették még, hogy Németországnak gyakorlatilag már semmi diplomáciai kapcsolata nincs a jugoszláv kormánnyal. Arra a további kérdésre, hogy *Andrics* jugoszláv követ volt-e a Wilhelmstrassen, nem-mel válaszoltak. (MTI).

Szófia: Jugoszlávia a háboru felé sodródik

Szófia, ápr. 5. (Német TI) A „Zora" jelentése szerint a jugoszláv és a görög hadsereget, valamint jelentékeny angol csapatkötelékeket a *Jugoszlávia—Görögország—Albánia által alkotott háromszögbe* összpontositották. A szerb, a görög és az angol csapatok *közös haditerv* szerint mozognak. Minden jel arra mutat, hogy Jugoszlávia *a háboru felé sodródik.*

Ujabb utasitásokért visszautazott Belgrádba a berlini jugoszláv követ

Belgrád, ápr. 5. (Bud. Tud.) A kormány tagjai este minisztertanácsra ültek össze. Belgrádi körök véleménye szerint ugy látszik, hogy a minisztertanács rendkivül nagyjelentőségü határozatokat fog hozni és lehetséges, hogy a kormánynyilatkozat még az éjszaka folyamán megjelenik és ez *uj fordulatot adhat az eseményeknek.*

Belgrádi sajtókörök értesülése szerint *Andrics Ivó* berlini jugoszláv követ, aki csak néhány napja tért vissza állomáshelyére, ujabb utasitásokért szombaton ismét visszatért a jugoszláv fővárosba. Megérkezését vasárnapra várják.

Belgrádban rendkivül élénk tárgyalások folynak, szinte éjjel-nappal megszakitás nélkül.

Dél-Baranyában motorositott jugoszláv hadosztály vonult fel

A római rádió beszámol arról, hogy Baranya vármegye déli részében *egy motorositott jugoszláv hadosztály* vonult fel. A szerbek lezárták a határt, megszüntették a vasuti személyforgalmat és az utakat aláaknázták. A jugoszláv-magyar határon mindenütt szerb műszaki tisztek dolgoznak.

A budapesti jelentés szerint a jugoszláv helyzet *egyre sulyosbodik.* A szakadatlan németüldözések egyre jobban elmérgesitik a német-jugoszláv viszonyt.

A jugoszláv lapok mind a Péter király által elrendelt mozgósitásról irnak, amely már befejezéshez közeledik.

A bemondó végül mégegyszer megerősitette a fenti délmagyarországi hirt a délbaranyai jugoszláv motoros hadosztályról.

A magyar határon is felvonult a jugoszláv hadsereg

Mint *Szegedről* jelentik, Magyarországgal szemben felépitett jugoszláv erődvonalat a jugoszláv hadsereg megszállta. Az ideérkezett hirek és a menekültek elbeszélései szerint hatalmas jugoszláv csapattestek sorakoznak fel a magyar határon. A csapatok zöme délszerbiai és montenegrói legénységből áll. Mialatt a hadsereg felvonul a határon, a magyar és német falvakat felfegyverzett csetnik-alakulatok szállják meg.

Nagykanizsára érkezett horvát menekültek elbeszélései szerint a jugoszláv hadsereg gyorsitott ütemben vonul fel a Dráva-határ mentén. Nagymennyiségü bombázó repülőgép érkezett. A vonatokon a civil-forgalom teljesen leállt; a vonatok csupán katonákat, hadianyagot és lőszert szállitanak.

Pécsi jelentés szerint megerősitést nyert az a hir, hogy a baranyai háromszögben nagymennyiségü motorizált jugoszláv csapat áll támadásra készen: Jugoszláv bombavetők és vadászgép-rajok állandóan cirkálnak a levegőben.

Megszakadt Jugoszláviával a vasuti összeköttetés

Jugoszláviába Murakereszturon át a vasuti összeköttetés megszünt. Pénteken este üresen jött át az utolsó szerelvény, amely a murakereszturi jugoszláv vasuti kirendeltség tagjait hazaszállitotta. Pénteken délben haladt át Murakereszturon a budapest—trieszti gyorsvonat, amelynek ellenvonata azonban már nem érkezett meg és annak a vonatnak sorsáról sem tudnak semmit. Jugoszláviából pénteken délben érkezett magyar területre az utolsó vonat, azóta ezen a vonalon a vasuti közlekedés szünetel.

Háborus hangulat Belgrádban

Belgrád, ápr. 5. (MTI) Öt nap előtt a összes iskolákat bezárták. Az intézk ugy látszik, *véglegesnek* tekintik tanulók elhagyják Belgrádot nek lakóhelyükre.

Belgrád hangulata nem gatottnak, de már mindenki *bizonyossággal számol* a há tussal.

A mozgósitás olyan ütembe hozzáértők véleménye szer hány napon belül be is fej hivatalok tovább csomagolni személyek is likvidálják üg ban véve *teljes háborus Belgrádban.*

Miután a német és olasz j jai elhagyták Belgrádot és ügyvivő és katonai attasé, valam dai személyzet egy-két tagja mara ra, vasárnap estére *a bolgár követség* jai is elhagyják a jugoszláv fővárost csak egy ügyvivő, katonai attasé, valamint az irodai személyzet néhány tagja marad hátra. *Zágrábot* és *Ljubljanát* elhagyták az ottani német főkonzulok.

Anglia uj balkáni arcvonalat épit

Stockholm, ápr. 5. (Német TI) A „Daily Mail" belgrádi tudósitója jelenti, hogy Európa legjobb katonáiból most uj hadsereget sorakoztatnak fel Hitler ellen. A tudósító rámutat arra, lehetséges, hogy Nagy-Britannia Görögország és Jugoszlávia bevonásával uj balkáni arcvonalat épit ki.

Előfizetési ára 1 hóra 2 P 50 fillér. Két hóra 5 P. Negyedévre 7 P. 50 fill. Félévre 15 P. Egy évre 30 P. Egyes szám ára hétköznap 8 fill., vasárnap 12 fill. (a pályaudvarokon is).

PESTI HIRLAP

Pesti Hirlap rt. kiadása, Légrády Testvérek rt. nyomása. Szerkesztőség: Vilmos császár-ut 78. T.: 112-295. Főkiadók: Vilmos cs.-ut 78. sz. Tel.: 112-295 és Erzsébet-krt 1. T.: 225-686

BUDAPEST, 1941 ÁPRILIS 6. VASÁRNAP LXIII. ÉVFOLYAM, 79. (20.402) SZ.

A visszhang

Rendszerint csak akkor tudjuk meg, milyen érték birtokában voltunk, amikor elvesztettük. Gróf Teleki Pálról már akkor tudtuk, hogy rendkivüli érték a nemzet számára, amikor megkezdte szereplését a magyar közéletben, azóta az ország sorsára döntő jelentőségü események láncolata emelte Teleki Pált minden magyar büszkeségévé és ami talán a legnagyobb szó a magyar társadalomban, nem a hatalom, hanem az egyéni értékei tették országos tekintéllyé. De ha mindezt tudtuk és számon is tartottuk, Teleki Pál igazi értékét csak most mérhetjük fel, amikor egymásután érkeznek a világ minden részéről az elismerő, egyéniségét, munkáját és mindenekfelett izzó hazafiságát méltató részvétjelentések.

A huszadik század egyik legcsodálatosabb találmánya az a mérőeszköz, amellyel a tenger mélységét ugy mérik meg, hogy egy revolverdörrenés visszhangjából számitják ki, milyen mélyre hatolt le a hang, egészen az óceán legmélyére. Annak a revolverdörrenésnek a visszhangja, amely Teleki Pál tragédiáját lezárta, most érkezik vissza hozzánk, mutatván azt a mélységet, ameddig a lelkek óceánjában hatolt. A legmélyebb elismerést, megbecsülést hozza ez a visszhang, amelyet ember egyáltalában elérhet a népek és nemzetek társadalmában és hozza a mélységes megdöbbenést, amelyet csak a kulturember érezhet, a számára pótolhatatlan érték elvesztésekor.

Ez a finom műszer, a nemzetközi visszhang mutatja meg igazában, ki volt Teleki Pál Magyarország és az egész világ számára, milyen óriási érték, milyen páratlan energia az, amelyet most egyetlen pillanat alatt elvesztettünk. Nem a kötelező nemzetközi udvariasság hangja csendül meg az irásokban, amelyek Teleki Pál életét, munkáját és egyéni jellemét méltatják, hanem érezni bennük az őszinte megdöbbenést, az igaz részvétet, a fájó érzést, hogy megszünt élni és dolgozni az, akitől még olyan sokat várt és várhatott az egész világ. Mert Teleki Pált magáénak vallotta elsősorban a tudományos világ, amely nem ismer korlátozásokat a nagy emberi értékek elismerésénél, magáénak vallotta őt a nemzetközi politikai élet, amely az ellenfélben is megbecsüli ...llemes, megbizható, becsületesen ...ndó és uri eszközökkel dolgozó ... és magáénak vallotta őt ...er, aki szive mélyéből sze... t.

...özi visszhang azt mutatja, ... legmélyén, bármilyen el... asszák is el egymástól az embereket, mindenki egyformán gondolkodik és egyformán érez. Azt mutatja a visszhang, hogy a hazaszeretet nem üres jelszó, amelyre csak a kényszeritő szükség esetén hivatkoznak azok, akiknek érdekükben áll, hanem a lélekben élő valóság. Elárulja ez a visszhang, hogy a becsületesség, az adott szó szentsége még a mai világban is a legnagyobb emberi értékek közé tartozik. Ez a visszhang egyben a legpontosabban mutatja meg, milyennek képzeli el a mai világ az igazi államférfit, aki számot tarthat a saját országán kivül is a világ megbecsülésére.

Ha tudtuk is eddig, hogy igen nagy, páratlan érték volt a magyar nemzet számára Teleki Pál, most, a nemzetközi visszhang megérkezte után még jobban, még mélységesebben érezzük a hiányát. Nemcsak mi magunk hangsulyoztuk, a nemzetközi visszhang állapitotta meg, hogy minden tudományos és nemzetközi politikai tevékenységén felül, legelsősorban magyar volt, izzó magyar hazafi, aki minden munkáját, minden képességét hazája szolgálatába állitotta és áldozatos, tragikus halálával is irányt mutatott nemzetének.

Ezt a tényt pedig nem azért hozták fel, mintha csökkenteni akarták volna egyéniségének sulyát, hanem leginkább azért, hogy kihangsulyozhassák, hogy aki a hazája érdekében dolgozik, annak nem kell okvetlenül ellenségeket szerezni magának és nemzetének. Az őszintén érző és teljes energiájukkal hazájukért dolgozó hazafiak mindig meg tudták egymást érteni. Az a visszhang, amely a budai palotában elhangzott dörrenésre érkezett válaszul a lelkek nemzetközi óceánjának legmélyéről, végeredményében azt mutatja, hogy még mindig lehet remélni a lelkek megértésében és találkozásában. A mélységmérő azonban azt is mutatja, hogy ez a lehetőség egyelőre még nagyon mélyen fekszik.

Jugoszlávia a háboru felé sodródik

A mozgósitás befejeződött — A szerb, a görög és az angol csapatok közös haditerv szerint működnek együtt — A Wilhelmstrassén kijelentették: a jugoszláviai helyzetben sulyosbodás már alig lehetséges

Nagy jugoszláv csapattestek vonultak fel a magyar határra

A Dráva-határon nagyszámu bombázó repülőgép áll készenlétben

Még mindig előttünk áll a sulyos délszláv kérdés, két megoldási lehetőséggel: vagy béke lesz Jugoszláviával vagy pedig háboru. Sajnos, egyre közeledünk az utóbbi eshetőség felé. II. Péter jugoszláv király már elrendelte az egész jugoszláv hadsereg teljes mozgósitását. A béke igen halvány reménysugarát csillogtatta meg az a belgrádi hir, hogy Macsek és Jovanovics miniszterelnökhelyettesek Rómába utaznak, ezt a hirt azonban nem erősitették meg és az nem is látszik valószinünek. Mindenesetre a legaggasztóbb az a hir, és ez csökkenti minimálisra a béke kilátásait, hogy Jugoszláviában behivtak mindenkit katonai szolgálatra, egészen a hatvanadik életévig. Ezek után az optimizmus a legkisebb mértékben sem jogosult. Komoly háborus készülődésre vall a jugoszláv-magyar határ lezárása is. A berlini lapok hideg nyugalommal tárgyalják a délszláv eseményeket, a világsajtó zavaros hirtömkelegében viszont lehetetlenség eligazodni. A „Messaggero" cimü olasz lapnak istanbuli jelentése szerint az elmult napokban angol gépesitett erők szálltak partra és vonultak fel a görög-jugoszláv határon.

Egyik komoly német lap sulyos szavakkal itéli el az uj kormány politikáját. A március 27-iki államcsiny megszervezői — irja a lap — abból a körből kerültek ki, amely 1914-ben kirobbantotta a világháborut, s ezzel Szerbia ismételten bebizonyitotta, hogy most is a világégés előharcosa akar lenni. Churchill tetszésnyilvánitása világosan mutatja, hogy az angol diplomaták keze benne van a játékban.

Szombati jelentéseinkből azt a tényt állapithatjuk meg, hogy közeledik az uj világháboru egyik fontos fejezete: a tengelyhatalmak és az angolszász hatalmak küzdelme lehuzódik a Balkánra, Európa ősi, sok vér áztatta csataterére.

Jugoszlávia készültségben

A jugoszláv lapok szombaton reggel közölték II. Péter király mozgósitási parancsát, amelyből kiderül, hogy április elsején mozgósitották az egész jugoszláv haderőt. Amerikai laptudósitók jelentései szerint a jugoszláv vezérkar sietteti a Vardar folyó mentén végzett erődités munkálatok befejezését. Jugoszlávia washingtoni követe kormánya nevében hadianyagokat kért Amerikától. Ezzel kapcsolatban Hull külügyminiszter is nyilatkozott, közölte a sajtóval, hogy az amerikai jugoszláv követelések zárlatát megszüntették és a követelések az uj jugoszláv kormány rendelkezésére állanak.

Minden belgrádi hir a hadiállapotról számol be. Már öt nappal ezelőtt bezárták az összes iskolákat, a tanulók elhagyták Belgrádot és visszatérnek lakóhelyükre. A jugoszláv fővárosban már mindenki számol a biztosra vehető háborus összeütközéssel. Közben a mozgósitás olyan ütemben haladt előre, hogy a hozzáértők véleménye szerint már be is fejeződött. A közhivatalok csomagolnak, a magánszemélyek likvidálják ügyeiket. A jugoszláv háborus gépezet teljes üzemben van, az egész ország — de különösen Szerbia — háborus képet öltött. A vasuti személyforgalmat teljesen felfüggesztették. Mint a római „Messaggero" jelenti, az olasz követség tagjai Magyarország irányában elhagyták Jugoszláviát s ugyancsak elhagyták az országot a vidéken működő olasz konzulok is. Macsek — az olasz jelentés szerint — valószinüleg még kisérletet fog tenni arra nézve, hogy eloltsa a szerbek által felgyujtott nagy tüzet, de a kisérlet nagy nehézségekbe fog ütközni. A mérsékelt horvát jellem áll itten szemben a szerb fanatizmussal.

Ezeket a jeleneteket, amelyekről tudósitásaink az elmult nap folyamán beszámoltak, Szerbia történetéből már ismerjük. Amikor a szerb közhangulatot háborura feltüzelték, nem lehetett többé lecsillapitani. 1908-ban, az annexiós válság alkalmából az akkor még kicsiny Szerbia a fanatizmus legvadabb hevével akarta a háborut s a szentpétervári kormánynak nem kis megerőltetésébe került a lázongó kedélyek lecsillapitása. És ma? A háborus hangulatot az angolszász nagyhatalmak szitják. Szinte csodaszámba menne a békés megoldás.

Törökország háborus készülődése

Készülődik a háborura Törökország is, ha nem is olyan arányokban és lázas hangulatban, mint Jugoszlávia. A török fővárosban ujra megkezdődtek az angol-török vezérkari tárgyalások, amelyen többek között Cornwall altábornagy, Elmhurst légimarsall, Kelly tengernagy, Cunningham tengernagy képviselője, Creagh vezérőrnagy, a libiai angol páncélos csapatok parancsnoka és Pollock dandártábornok vesznek részt. Törökországban ujabb korosztályokat hivtak be.

Törökország szintén nap-nap után terjeszti ki a hadikészültséget.

Magyarország és Jugoszlávia

Azok után az előkészületek után, amelyeket Jugoszlávia tesz a magyar határon, rendkivüli könnyelmüség volna, ha Magyarország részéről nem történnék meg minden elővigyázatossági intézkedés. Váratlanul, szinte egyik napról a másikra belekerült az országunk egy háborus konfliktus kellős közepébe. Készen kell állnunk az események bármilyen fejleményével szemben, még ha teljesen el is vonatkoztatjuk a politikai tényezőket, nem lehet figyelmen kivül hagyni, hogy földrajzilag a legkényesebb helyzetbe jutottunk azzal, hogy Németország és Jugoszlávia, a két velünk szomszédos ország között bármely pillanatban háborus állapot következhetik be.

A magyar kormány, a magyar külpolitika irányitói eddig mindent megtettek, hogy országunk kivül maradjon a háborus veszedelmen. A megkötött szerződésekkel és egyezményekkel a legjobb uton voltunk, hogy valóban elkerüljön bennünket minden veszedelem, teljesen rajtunk kivül álló események boritották fel egyik napról a másikra a helyzetet és huzták keresztül a mi békés szándékainkat. A belgrádi államcsiny a Berlinnel két nappal előbb megkötött szerződést tette semmissé és inditott meg olyan konfliktust a két állam között, amely nemcsak földrajzilag érint bennünket a legközelebbről, hanem a magyar-jugoszláv határon innen és túl élő magyarság sorsára is végzetes lehet.

A magyar kormánynak első kötelessége, hogy megtegyen mindent, ami a bárhol élő magyarok veszélyeztetett helyzetét enyhiteni alkalmas. Nem magyarázhatók félre az óvatossági intézkedéseink, legkevésbé jugoszláv részről nem, hiszen ez az állam a mult év őszén a magyar-román helyzet válságpontja idején maga is megtette a hasonló, szükségesnek látszó óvatossági intézkedéseket.

A helyzet német és olasz megitélése

A „Deutsche Diplomatisch-Politische Korrespondenz" sulyosnak látja a jugoszláviai helyzetet. Német részről a jugoszláv és nem utolsósorban a szerb lakosság irányában mindig barátságos érzelmeket tanusitottak, — irja többek között — s a mostani kilengések egyáltalában nem tekinthetők a baráti érzelmek viszonzásának. A kilengések Németországban a legélesebb felháborodást keltik, ami azonban Belgrádot nem késztette arra, hogy az eseményeTeleki Pál gróf

viselni a temetésen.

A bolgár királyt és a bolgár kormányt Dimitri *Tesev* budapesti bolgár követ képviseli külön megbizottként a temetésen.

A szovjetkormány részvétét *Molotov* külügyi népbiztos tolmácsolta *Kristoffy* József moszkvai magyar követhez intézett levelében.

Genf, április 5.

A svájci sajtó budapesti táviratokat közöl Teleki Pál gróf elhunytáról s ismertetik élettörténetét, kiemelik tudományos és államférfiúi érdemeit. A *Neue Zürcher Zeitung* azt irja, hogy Teleki Pál kormányzásának két mozgalmas évében Magyarország külpolitikai reviziós programjának jelentősebb részét megvalósította. A *Basler Nachrichten* azt irja, hogy Teleki Pál a miniszterelnöki székben is a nemzet nevelője maradt s tettével példát adott népének, hogy van még ma is hősiesség. A *Journal de Genéve* szerint Teleki Pálnak sikerült a nemzet érdekeit az európai haladás érdekeivel összhangba hozni. A *Bund* és a *La Suisse* Teleki Pál kimagasló egyéniségével és tudományos érdemeivel foglalkozik.

Lisszabon, április 5.

A portugál külügyminisztérium protokollfőnöke helyettese kíséretében megjelent *Wodianer* Andor lisszaboni magyar követnél és kormánya nevében mély részvétét fejezte ki Teleki Pál gróf tragikus halála alkalmával. A portugál sajtónak egyöntetűen az a véleménye, hogy Teleki halálával *nemcsak Magyarországot, hanem Európát is nagy veszteség érte.* Rámutatnak arra is, hogy Teleki milyen érdeklődéssel és rokonszenvvel kísérte Salazar tevékenységét.

A vándor nagy szive

Irta: Izsák-Gyarmathy László

Éppen elolvasom a képesujságot, mire a balatoni fürdőállomásra érkezünk. Az ujságok hireiben ugyanaz van, mint egy év óta örökké: a háború, amely naponta nagyobb lesz. Mégis találok egy képet, amelyet hosszú percekig nézek egészen megábrándosodva és kizökkenve a szokásos ujságolvasásból. Ez a kép is háborús és mégsem az.

Az afrikai sivatagba érkezett német katonák látszanak a fényképen, sárgán égő végtelen hőségben, homokzsákok, óriáságyú és löszeres ládák között. Az egyik ládán simára kihúzott német zászló, előtte haptákban két fiatal, lelkesarcú német katona s a másik oldalon a századparancsnok. A fiatal tüzérkatonák itt, a lobogóval leterített löszeres ládánál esküsznek örök hűséget és szerelmet két rajnamenti leánynak, messze, haza. Eskövő ez, menyasszonynélküli, távolbaérező eskövő, melyet most a zsákok közül még hárman figyelnek leeresztett fejjel, s fent az óriáságyún is könyököl egy ingujjra vetkezett bajtárs, ő is hallgatja tenyerébe támasztott arccal, ahogy a parancsnok felolvassa a boldogság és hűség, leány és férfi közös életének igéit. Ezek a házasságok, a frontkatonák és otthoni leányok között, tömegesen s egyre sürübben ismétlődnek. A szerelem — az élet jövőjének, diadalának és meleg szépségeinek hite — ime, ott él az elsővonalbeli háborúban is, a halálosban.

*

Minap egy székesfehérvári úriasszonytól levelet kaptam, melyben a németnyelvű Luther-bibliából, a természettudományos közlönyből, Lagerlöf Selma regényéből és sok egyéb helyről vett adatokkal arra figyelmeztet, hogy október 28-ra az egész földre kiterjedő földrengés vet véget a mai világképnek. Borzasztó olvasni az ilyen levelet: az ember vagy személyes jövőjétől rémül meg, vagy a levél irójától. Az intés szerint a földrengések egy éve ütemesen ismétlődnek. A Jelenések Könyve szerint Isten először a pokol minden kinját rázúditja a „gonoszokra" irgalmatlan háború formájában, amire Ő már akkor elitélte a „nagy paráznát", amikor még gyilkos egyiptomi zsidóknak hivták őket, s akik ma nem mások, mint reinkarnált zsidók. A háború büntetése után jön a befejező földrengés — irja a levél. Nostradamus is októbert mond; a Jelenések Könyvének 1260 napja is igy jön ki, ha az Anschlusst vesszük kiindulásul. Zakariásra, Malakiásra, Dániel könyvére, Mátéra hivatkozik hozzám intézett levelében az úriasszony, valamint a Koránra, amely szerint: a földrengés a hegyek terhétől megszabadult Földön lesz, amikor az ég összehajlik, mint az irás. A Jelenések Könyve szerint kőeső fog hullani, tehát valami égitestnek kell a Földdel összeütköznie. A természettudományi közlönyben annakidején jelezték egy kis bolygónak, illetőleg párkilométeres átmérőjü meteornak 1937 október 28-án a Föld pályáján való keresztülhaladását, s „hajszálon" mult, hogy össze nem ütköztünk. Ennek bekövetkezéséhez a tudomány szerint az kellene, hogy pontosan négy év mulva térjen vissza. 1941 október 28-án telik le a négy év: és itt újra egyezik a jóslatok, próféciák dátuma. Engem lenyügöz, hogy egy úriasszony miként tudja összeszálazni ezeket az észvesztő dolgokat. A nagy földrengésről még ezt közli: Japán elmerül összes szigeteivel a tengerben, utána a brit szigetek tünnek el a hullámsirban, majd sorjában Dánia, Hollandia, Franciaország Párisig, Izland, Középamerika és Délamerika hegyes csúcsai. Olaszországnál pedig új föld emelkedik ki a tengerből, úgyhogy az Adria kis tavacskává zsugorodik össze. A germán nép hatalmasarányú vezetőszerephez jut, s az asszonyok lesznek az urak. A katasztrófa eltéríti a Golfáram útját is és emiatt a Szahara termékennyé változik át. Mindebben van sok vigasztalás is, mert akik megmaradnak, lelkük mélyéig megrendülnek és szeretni fogják egymást, „hússzivet kapnak a kőszív helyett".

Igy szól az érdekes levél. Sokat csodálkoztam rajta, de nem szivesen hiszek neki. Nem tudom hinni, hogy oka volna a Teremtőnek igy szétzúzni a világot. Ez a világ, harcain túl, meg tud majd újulni, frissen és boldogan — ezt látom az afrikai fényképen is, ahol a forró harctéren ingujjas ifjú katonák, ágyúk és lőporos ládák közt is, a szerelemre esküsznek. A szerelem — az új életek nagyszerű vágya — is fegyverben áll ezen a tavaszon és hatalmas fiatal tömegek hite adja az erejét. A szerelem legyőzi a félvilágot, a Rajnától az afrikai sivatagig. Nem tud a háború olyan erőszakos és hosszú lenni, hogy ennek az életösztönnek a lángja végül is tisztitón és termékenyen felül ne kerekedjék.

*

A magasztos gondolatok közben jutottam el a balatoni fürdőhelységbe, ahol vendég még nincs, csak a napsugár érkezett már meg egy kis meleget csinálni. Rögtön a kavicsos tér közepén egymagában álló kis ujságos-trafikos pavillonhoz indultam, ahol gyönyörü, büszke úrikisasszony szokott trónolni feszesen, nyáron a fürdőző urak mind neki udvarolnak, nagyokat hazudva. Be kivántam ülni mellé s ebben az előszezonban ráérősen megcsodálni ott a kalickában a télen át érzékennyé vált karcsú szépséget. De pápaszemes, hirtelen vénkisasszonyt találtam a kalickában:

— Megszökött! — suttogta sebesen, vigyorogva, de valami kinnal is — képzelje, kérem, a szerelmével szökött meg! S mifélével! Egy vándorlegényféle a tél végén pipadohányt vett nála néhányszor s mert annak még a ruhája sem volt jó, a kisasszony beengedte néha melegedni. Jó szive volt a kisasszonynak. Aztán úgy elmentek közösen, hogy azóta nem tudnak róluk . . .

A helybeli büszketornyos villában lakó nyugalmazott előkelőség leánya volt. A trafikosságot amolyan „dolgozó nő" jelszóval adták neki érettségi után. De jött a kopott vándor és legyőzte a tornyos villát, a nyári gavallérokat mind, mert olyan nagy, szélfútta, mesés szive lehetett . . . Úgy megvidámodtam a hirtől, mintha nagyerejü tavaszi kurjantást hallanék. Csak szökjenek! Mert amig ime szöknek a szerelmesek, csak nem dől össze a világ, sőt bizonyosan jó úton gurul.

Emléksorok Nikitáról

Most mult húsz esztendeje, hogy Antibesben, a verőfényes francia Rivierán meghalt egy szomorú öreg ember. Távol hazájától, idegen környezetben, megfosztva uralkodói rangjától, *szomorú magánemberként halt meg Nikita montenegrói király,* aki népének nemcsak uralkodója, hanem hőse és atyja volt egyszemélyben.

Nikita 1841-ben született. Triesztben és Velencében tanult, majd 1860 tavaszáig a párisi Nagy Lajos-liceum növendéke volt. Ebben az esztendőben *meggyilkolták nagybátyját, Daniló fejedelmet és ekkor Nikita lépett a trónra.* Nagyon népszerű volt mint király és rettegett hős, mint katona. 1876-ban maroknyi nemzete élén véres és győzelmes harcokat vivott Muktár pasa hadserege ellen. Egész Szkutariig nyomult előre. A porta ekkor Mahmud pasát, az erzerumi hőst küldte ellene, aki Kisázsiában tönkreverte a hatalmas orosz hadsereget. Montenegró határánál azonban meg kellett állnia Mahmud pasa hadvezéri tudományának. Nikita hős serege nyolc véres csatában állott helyt s Montenegró nem hódolt be a töröknek.

Nikita uralkodása alatt sokat fejlődött az ország kulturális szempontból is. *Montenegróban, de mindenütt, ahol szerbek laknak, ma is ismerik még azokat a verseket és dalokat, amelyeknek szerzője Nikita volt, a költő-fejedelem.*

A világháborúban Montenegró nem tudott megbirkózni az osztrák-magyar és német hadseregek nagy fölényével és *Nikita különbékét akart kötni a monarhiával. Törzstisztjei azonban francia szimpátiából elárulták a szándékát, mire a franciák az öreg királyt családjával együtt Franciaországba vitték.* 1918-ban trónjától is megfosztották és Montenegrót egyesitették Szerbiával.

*

Nikita a *világ legdemokratikusabb uralkodója volt.* Cetinjei palotájában mindenkit szivesen fogadott. Egy alkalommal *egy bécsi kereskedő* látogatta meg, akinek üzleti összeköttetései voltak Montenegróval. A király *sajátkészitményü szilvóriummal* kinálta meg a kereskedőt és szivélyesen elbeszélgetett vele. Minthogy a beszélgetés során Nikita meggyőződött róla, hogy a bécsi kereskedő Montenegró gazdasági életének, ha nem is fontos, de egyik szerény tényezője, *a Szent Száva-rend másodosztályú keresztjét adományozta neki.*

A kereskedő, mihelyt Bécsbe érkezett, elment egy ékszerészhez és *az ólomból készült montenegrói rendjelet megcsináltatta aranyból.* Egy év mulva aztán üzleti ügyekben újból Cetinjébe utazott és ismét meglátogatta Nikitát. Beszélgetés közben *az uralkodó szeme megakadt rendjelének aranymásolatán* és sokáig elnézegette. Végül igy szólt a kereskedőhöz:

— Aki ennyire megbecsüli a Szent Száva-rend második osztályát, az megérdemli az elsőosztályú keresztet.

S az arany rendjelet kicserélte a saját melléről levett elsőosztályú kereszttel, amely azonban szintén ólomból volt.

*

Hivatalos fogadtatásoknál Nikita udvarában *fejedelmi etikett* volt ugyan, de azért kezetfogott és megállt beszélgetni legegyszerűbb alattvalójával is. *Népe valóságos prófétának tekintette öt,* kinek szava szent és megtámadhatatlan. Nikita ráncba is tudta szedni a féktelen, indulatos crnagócokat, mert ismerte népének gondolkodásmódját és ravaszabb volt akármelyik alattvalójánál is. A montenegrói nép ügyes-bajos dolgaiban gyakran személyesen is bíráskodott. Kiült fővárosának piacterén egy fa árnyékába és ott hallgatta meg alattvalóinak panaszát. Gyakran bonyolult pöröket döntött el, olyanokat is, amelyek előtt tehetetlenül torpant meg a jogászok agyafúrtsága. A vitás ügyekben azonban az igazságon kivül sokszor más szempontok is döntően beleszóltak.

Egy Mitar Beloff nevü parasztgazda egyszer összekülönbözött Plamenac hadügyminiszterrel, aki a király kegyence volt. A vita egy legelő használati jogáért folyt és *mindenki tudta, hogy az igazság Mitar oldalán áll. Csakhogy az egész országban egyetlen bíró sem akadt, aki a hadügyminiszterrel ki mert volna kezdeni.* Hosszas huzavona után a kérdés a király elé került. Nikita maga is látta, hogy a parasztnak igaza van, ám legmeghittebb barátját sem akarta elkedvetleníteni. Ezért igen ravasz megoldást talált ki. Elővette a naptárt és a feleket újabb tárgyalásra idézte meg, mégpedig 1890 június 5-én délután 3 órára.

A kitűzött időben az ellenfelek meg is jelentek, előadták mondanivalójukat, felvonultatták bizonyítékaikat és tanuikat, majd Nikita, aki a kihallgatás alatt állandóan az órájára pislogott, kihirdette a határozatot:

— *Isten maga ítéljen az ő mindenttudó bölcseségével. Ime, ha a nap tovább is fényesen ragyog az égen, legyen a legelő a tied, Mitar Beloff. De ha a nap elsötétül, ez jel lesz mindnyájunk előtt, hogy az Isten a legelőt Plamenacnak rendelte.*

Ebben a pillanatban kezdődött a naptárban előre bejelentett napfogyatkozás. A jelenlévők a csodálattól megrendülve borultak földre.

*

Nikita nagyon leereszkedő volt népéhez és a crnagócok ezt a leereszkedést többnyire bizalmaskodással viszonozták. Uralkodójuk ezt nem vette rossznéven, sőt nem egyszer mulatott is rajtuk.

Egy napon Nikita vadászatról hazafelé tartott és hogy Cetinjébe legalább valamennyire kényelmesen tegye meg az utat, *betért egy parasztkunyhóba és kölcsönkért egy szamarat.* A derék hegyilakó nagy igyekezettel bocsátotta királya rendelkezésére egyetlen öszvérét s mialatt az állatot nyergelte, igy szólt:

— *De vigyázzon, felség, mert az öszvérem ijedős és rossz szemmel néz más állatokra.*

A király erre pajkosan mosolyogva igy szólt:

— *Ugy nézem, nem mindig. Ime, te mellette vagy és az öszvér nyugodt.*

A crnagócok, habár a hegyek között minden kultúrán kivül élnek, elég éles elméjüek és nagyon sokszor szellemesek is. A király tréfálkozására a paraszt elhallgatott és azon gondolkozott, hogyan vágjon vissza Nikitának a tréfáért. Amikor a király az öszvér mellé állt, hogy felszálljon, az állat dühösen rugdalódzni kezdett hátsó patáival.

— No — szólt Nikita —, ez az okos állat, úgylátszik, meg akarja mutatni nekem, milyen fürge.

— Nem a — felelt a paraszt —, azért kapálódzik, mert egy állat megcsipte a hasa alatt.

És elhessegetett egy nagy legyet, amely valóban csípte az állatot.

Alig ült azonban nyeregben a király, az öszvér mindkét hátsó lábával felugrott a levegőbe.

— *Hát most mi a baj?* — kérdezte Nikita.

— *Most az állat nem alul, hanem felül van* — felelte mosolyogva a paraszt.

Nikita jót nevetett s elköszönt. Nem sértődött meg.

*

Egyszer egy angol utazó Cetinjébe érve, azt az óhaját fejezte ki, hogy szeretne beszélni a királlyal. Mi sem volt ennél könnyebb, az utas egy óra mulva már mint Nikita vendége ette a sonkát és itta a jó házi szilvóriumot. Evésközben Montenegróról beszélgettek.

— Az én hazám nem a legnagyobb ország a világon, sőt még a Balkánon sem — mondta Nikita —, de azért el nem cserélném semmiféle más birodalommal.

Az angolt nem hatotta meg valami nagyon ez a kijelentés, mert nem szólt semmit. Nikita méltatlankodva folytatta:

— De azt csak el kell ismernie, hogy az országom a legszebb a világon és a legbecsületesebb nép lakja.

Ebben már az angol sem mert kételkedni, csupán azt jegyezte meg, hogy Montenegrónak nincs kivitele. Erre a megjegyzésre már mérgesen pattant fel az öreg király:

— Nincs kivitel?! — kiáltott. — Hát az én lányaim? Az egyik olasz királyné, kettő orosz nagyherceghez ment férjhez, szegény Zorza pedig Karagyorgyevics Péter élettársa volt. Ha ez sem elég kivitel, akkor nem tudom, mit nevez ön annak!

Sárváry Dezső

„FIX" Duplapántos gumiöves sérvkötő duplabiztos
Készíti: WINKLER SÁNDOR
Budapest, VIII., Rákóczi-út 53.
KÉRJEN ISMERTETŐT

Megtartották a gyászmisét Teleki Pál lelkiüdvéért

A koronázó főtemplomban megkapóan bontakozott ki az egész ország részvéte — Kormányzó Urunkkal az élükön a legfőbb politikai, katonai és közéleti vezetők teljes számban résztvettek a csendes szertartáson

Teleki Pál gróf lelkiüdvéért szombaton délelőtt 10 órakor mutatták be az *engesztelő szentmiseáldozatot* a budavári koronázó főtemplomban. Ahogy az elhunyt nagy magyar államférfiú *életében sohasem szerette a pompát, a díszt és a külsőségeket, most is a legegyszerűbb keretek között folyt le a gyászszertartás,* amelyet egyik legbensőbb barátja, gyóntatóatyja, *Witz* Béla pápai prelátus, a Szent István-bazilika plébánosa végzett. *Az egyszerű keretek között azonban megkapóan bontakozott ki az egész ország mélységes részvéte, a kormányzó úr Őfőméltóságával az élen ott voltak a rekviemen az ország legfőbb politikai és közéleti vezetői,* az állami intézmények, a tudományos világ vezető férfiai, a Budapesten akkreditált diplomáciai képviseletek vezetői teljes számban és sok küldöttség, köztük a cserkészszövetség nagy számban megjelent tisztjeinek egyenruhás csoportja.

A templom előtt zászlókkal kivonult cserkészek állottak sorfalat és bent a templomban a falak mentén köröskörül fekete karszalagos cserkészek sorakoztak fel. Már fél 10 óra előtt kezdtek gyülekezni a gyászmisén résztvevő előkelőségek, akiket bárciházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár fogadott.

A szentélyben az evangéliumi oldalon foglalt helyet *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter, *Széchenyi* Bertalan gróf, a felsőház elnöke, *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter, *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter, *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter, vitéz *Bartha* Károly honvédelmi miniszter, *Varga* József kereskedelem- és iparügyi miniszter, *Radocsay* László igazságügyminiszter, *Laky* Dezső közellátási miniszter és *Bánffy* Dániel báró földmívelésügyi miniszter, *Vargha* Imre, a legfőbb állami számvevőszék elnöke, *Töreky* Géza, a Kúria elnöke, *Werth* Henrik gyalogsági tábornok, a honvédvezérkar főnöke, *Perényi* Zsigmond báró és *Teleki* Tibor gróf koronaőrök, *Esterházy* Móric gróf, *Károlyi* Gyula gróf és vitéz *Imrédy* Béla volt miniszterelnökök, vitéz *Keresztes-Fischer* Lajos főhadsegéd, a kormányzó katonai irodájának vezetője és vitéz *Jány* Gusztáv altábornagy. Az első sorban ültek az elhunyt miniszterelnök legközelebbi hozzátartozói, fia, *Teleki* Géza gróf, leánya, *Zichy* Nándorné grófné, menye, *Teleki* Gézáné grófné és veje, *Zichy* Nándor gróf, továbbá *Bissingen* Vera és Gina grófnők, *Teleki Domonkosné* grófné és *Incze* Péter miniszteri tanácsos, aki igen hosszú idő óta Teleki Pál gróf oldalán dolgozott személyi titkárként.

Ugyanezen az oldalon foglalt helyet *József és József* Ferenc főherceg és itt helyeztek el gyászlepellel körülfont díszes karosszéket a kormányzó úr számára. Fent *az oratóriumban a főméltóságú asszony, Auguszta és Anna főhercegasszonyok, valamint Gabrielle főhercegnő* hallgatta végig a gyászmisét.

A szentély leckeoldalán foglaltak helyet a diplomáciai képviseletek vezetői. Elől ült Angelo *Rotta* apostoli nuncius, továbbá *Okubo* japán követ, aki kormányán kívül a japán császárt is hivatalosan képviselte a gyászmisén, továbbá *Tosev* bolgár követ, aki kormányán kívül *Borisz* király képviseletében is megjelent. Az itteni padsorokban foglalt helyet *Jaeger* svájci követ, *Undén* svéd követ, *Lalaing* gróf belga követ, *Erdmannsdorff* német követ, *De Muguiro* spanyol követ, *Rasics* délszláv követ, *Llobet* argentin követ, *Fialho* braziliai követ, *O'Mallay* angol követ, *Spisiak* szlovák követ, *Unaydin* török követ, *Crutzescu* román követ, *Sampaio Garrido* portugál követ, *Charonov* szovjetkövet, *Skeferis* görög követ, *Talamo* márki olasz követ, *Wuorimaa* finn követ, *Dampierre* gróf francia követ, *Safwat* egyiptomi ügyvivő, *Serrano* chilei ügyvivő, *Craandijk* holland ügyvivő; *Barcza* Károly, a máltai lovagrend ügyvivője és *Travers* amerikai ügyvivő. Ugyancsak a szentélyben ült *Szendy* Károly polgármester a székesfőváros képviseletében mint a templom kegyura.

A templom hajójában baloldalt az első sorokban ültek a rokonság igen nagy számban megjelent tagjai, élükön a Teleki-nemzetség szeniorával, *Teleki* József gróf felsőházi taggal. Itt foglaltak helyet *a palotahölgyek, a kormány tagjainak feleségei. A titkos tanácsosok csaknem teljes számban megjelentek,* résztvettek a gyászmisén *a tábornoki kar tagjai, az államtitkárok, a főispánok, az országgyűlés tagjai pártkülönbségre való tekintet nélkül,* a miniszterelnökség tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői és sok küldöttség.

A kormányzó úr pontosan 10 órakor érkezett vitéz Horváth Dénes alezredes szárnysegéd kíséretében. A templom kapujában *Kátay* Béla, a koronázó főtemplom plébánosa, a gyászoló család részéről az elhunyt fia, *Teleki* Géza gróf, valamint bárciházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár fogadták a főméltóságú urat és kísérték a szentélybe. Ugyanakkor *megkondultak a harangok, felbúgott az orgona és Witz Béla prelátus plébános az oltárhoz vonult, hogy bemutassa az engesztelő szentmiseáldozatot.* A csendes gyászmise fél 11 órakor ért véget.

A budapesti és a budapestkörnyéki cserkészcsapatok résztvesznek a hétfői temetésen. A szombati nap folyamán gyászülést tartott a *Szent István akadémia* s *Pataki* Arnold, a Szent István-társulat másodelnöke emlékezett meg a tragikus eseményről. A Tesz gyászülésén *Uzdóczy-Zadravecz* István püspök emlékezett meg Teleki Pál grófról.

A kormány tagjaihoz a szombati nap folyamán is igen sok részvéttávirat érkezett. *Romanelli* ezredes táviratban, *Undén* budapesti svéd követ levélben fejezte ki részvétét Bárdossy László miniszterelnöknek.

A miniszterelnökség címére részvéttáviratot küldtek a pécsi egyetem tanárai, a kolozsvári ipartestület, a magyar katolikus nőegyletek szövetsége nevében *Zichy* Rafaelné grófné, a kolozsvári iparkamara, a községi jegyzők országos egyesülete, *Bethlen* Béla gróf főispán, *Esztergár* Lajos pécsi polgármester s még igen sokan mások.

Özvegy *Teleki* Pálné grófnéhoz részvéttáviratot intézett többek közt *Frank* lengyelországi főkormányzó, *Tasnády Nagy* András, a képviselőház elnöke, vitéz *Bartha* Károly honvédelmi miniszter, *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter, *Varga* József iparügyi miniszter, *Kánya* Kálmán, *Imrédy* Béla, *Ravasz* László, *Csilléry* András, *Szily* Kálmán és *Herczeg* Ferenc, *Karafiáth* Jenő főpolgármester, *Szendy* Károly polgármester, *Esterházy* Pál herceg, *Fabinyi* Tihamér, a szegedi egyetem nevében *Szentgyörgyi* Albert professzor, *Teleki* Béla gróf, *Széchenyi* Viktor gróf főispánok, a független kisgazdapárt, a szociáldemokrata párt, a munkácsi papnevelő intézet a magyar társadalomtudományi társulat és az erdélyi férfiak egyesülete.

Szegeden szombat délelőtt *Teleki* Pál gróf lelkiüdvéért a fogadalmi templomban *engesztelő szentmise volt,* délben a város rendkívüli gyászülést tartott. *Tukats* Sándor főispán és *Pálfy* József polgármester mondtak búcsúbeszédet. Elhatározták, hogy *Teleki Pál emlékét tudományos alapítvánnyal örökítik meg.* A szegedi Mép-szervezetben *Szécsényi* István emlékezett meg az elhunyt miniszterelnökről.

Ungváron is gyászistentiszteletet tartottak valamennyi felekezet templomában. A görögkatolikus székesegyházban *Sztojka* Sándor, a római katolikus templomban *Vaskó* Béla mutatott be engesztelő szentmsieáldozatot. *Kozma* Miklós kormányzói biztos a temetésre Budapestre utazik. Ungvár városa küldöttséggel képviselteti magát a temetésen.

RÉVAI UJ KÖNYVEI

ALEXIS CARREL:

Az ismeretlen Ember

A nobeldíjas orvos világhírű könyve, a test és a lélek megismerése, izgalmas felfedező út szervezetünk bonyolult világában.

Vászonkötésben . . . . . P 5.80

TAMÁSI ÁRON:

Három játék

Az új magyar színpad költői szépségű darabjai. Nagy színpadi siker, felejthetetlen olvasmány.

Vászonkötésben . . . . . P 6.20

Az országház kupolacsarnokában vasárnap délelőtt készül el a ravatal

Bárdossy László miniszterelnök vezetésével a kormány összes tagjai megjelennek a ravatalnál — A nagyközönség déli 12 órától délután 3 óráig róhatja le kegyeletét

Az országház kupolacsarnokában már megkezdték az előkészületeket Teleki Pál grófnak a nemzet halottjaként történő temetésére. Az oroszlános főbejárattól a kupolacsarnokig vezető fölépcsősort, valamint a kupolacsarnokot egyszerű gyászdisszel látják el.

Vasárnap délelőtt 10 órakor szállítják az elhunyt miniszterelnök földi maradványait a Kerepesi-úti temető halottasházából a kupolacsarnokba. Teleki Géza gróf és *Bárczy* István államtitkár kísérik a halottasházból a parlamentig a koporsót. A parlament főbejáratánál *Szapáry* Lajos gróf, a felsőház háznagya és *Putnoky* Móric, a képviselőház háznagya, továbbá *Teleki* József gróf, a Teleki-nemzetség szeniora és *Teleki* Domonkos gróf fogadják a koporsót.

A kupolacsarnokban ekkorra *megjelennek Bárdossy László miniszterelnök és külügyminiszter vezetésével a kormány tagjai, valamint az országgyűlés két házának elnökei is. Az első koszorút Bárdossy László helyezi el a kormány nevében,* majd leteszik a miniszterelnökség, a külügyminisztérium, valamint a vallás- és közoktatásügyi minisztérium koszorúját. Délelőtt háromnegyed 11 órakor aztán *a kormányzó úr koszorúját* helyezi el a ravatalon vitéz Horváth Dénes alezredes, szárnysegéd.

Déli 12 órakor a közönség számára is megnyitják az országház főkapuját és 12 órától délután 3 óráig vonulhat el a ravatal előtt, hogy lerója kegyeletét.

A hétfői ünnepélyes végtisztesség rendje

Teleki Pál gróf temetésének szertartása *április 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor a parlament kupolacsarnokában kezdődik.*

A meghívottak *legkésőbb 9 óra 40 perckor* foglalják el helyeiket. A temetési szertartás alatt a kupolacsarnok képviselőházi oldalán foglal helyet a kormányzó úr Őfőméltósága, a felsőház és a képviselőház elnökei, a külföldi különdelegációk vezetői, a kormány tagjai, a felsőház és a képviselőház alelnökei, az államtitkárok, az országgyűlés képviselőházának tagjai. Ugyanezen az oldalon foglal helyet a gyászoló család. A felsőházi oldalon foglalnak helyet a királyi hercegek, az egyházi méltóságok, a belső titkos tanácsosok és a m. kir. titkos tanácsosok, a felsőházi tagok, a tábornoki kar, Budapest székesfőváros főpolgármestere és polgármestere.

A gyászszertartáson résztvevők öltözete: *fekete, magyar nemzeti öltözet vagy fekete ünnepi öltözet, cilinder és fekete felsőkabát, a tisztek részére pedig kistársasági.*

A kormányzó úr Őfőméltósága 10 órakor érkezik az Országház elé. Az Országház főkapujánál a felsőház és a képviselőház háznagyjai fogadják. A kupolacsarnok bejáratában a kormányzó urat a miniszterelnök, a felsőház elnöke és a képviselőház elnöke fogadja. A kormányzó úr elfoglalván helyét, bevonul a papság. Az Operaház énekkara a „Halál éjszakája" című gyászdalt énekli. Ezután megkezdődik a beszentelési szertartás. A beszentelés után *Bárdossy László miniszterelnök gyászbeszédet mond.* A beszéd elhangzása után az Operaház énekkara a „Végső búcsú" című gyászdalt énekli. A kupolacsarnokban ezzel a gyászszertartás véget ér. Mialatt a koporsót a ravatalról leveszik és a Kossuth Lajos-térre kiviszik, a filharmoniai társaság *Dohnányi* vezénylete mellett *Wagner* „Istenek alkonya" című operájából Siegfried gyászindulóját és *Erkel* „Hunyadi László" című operájának gyászindulóját játsza.

A koporsót az Országház főkapujától elkísérik a kormányzó úr Őfőméltósága, a főhercegek, a miniszterelnök, a felsőház elnöke, a képviselőház elnöke, a miniszterek, a külön külföldi delegációk vezetői, a delegációkat küldő államok követeivel, a koronaőrök, a legfőbb állami számvevőszék elnöke, a kuria elnöke, a közigazgatási bíróság elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a hadseregparancsnokok, a Budapesten akkreditált követek és ügyvivők, a titkos tanácsosok, az államtitkárok és követek, a legfelsőbb bíróságok másodelnökei, a tábornoki kar tagjai, Budapest székesfőváros főpolgármestere és polgármestere, a budapesti diplomáciai kar beosztott tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői és a küldöttségek.

Akik a gyászmenetben egészen a temetőig résztvesznek, *azok a Szent István-bazilikánál gépkocsikba szállnak.*

Ezután a gyászkocsi és a gépkocsik lassú menetben a Vilmos császár-úton, az Andrássy-úton, a Teréz-körúton, az Erzsébet-körúton, a Rákóczi-úton, a Baross-téren és a Fiumei-úton át a Kerepesi-út melletti temetőbe vonulnak. A temető bejáratánál a papság, a gyászoló család és a gyászoló kíséret kiszállnak a gépkocsikból és *a temetőben gyalog teszik meg az utat a sírhelyig.*

A temetési szertartás befejezése után a gyászoló közönség az időközben felsorakoztatott gépkocsikon távozik.

Kedden gyászülést tart a felsőház és a képviselőház

Az ország közvéleménye változatlanul annak a súlyos csapásnak a hatása alatt áll, amely a magyar nemzetet *Teleki* Pál gróf miniszterelnök elhunytával érte. *A képviselőház kedden, április 8-án délelőtt tizenegy órakor gyászülést tart. Ugyancsak kedden délelőtt 12 órakor tartja gyászülését a felsőház is.*

Teleki Pál gróf elhunyta alkalmából gyászjelentést adott ki a magyar *Corvin-lánc és Corvin-koszorú tulajdonosainak testülete* és a magyar *cserkész szövetség.*

A baráti államok küldöttségei a temetésen

A német kormányt a temetésen Raeder vezértengernagy vezetése alatt álló küldöttség fogja képviselni. A küldöttség többi tagja: Von Sauken rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, Schumburg követségi tanácsos és Overbeck követségi titkár. A küldöttség tagjai a temetés napján érkeznek Budapestre.

A hétfői temetésen az olasz királyi és császári kormányt Gino *Buti* nagykövet vezetésével a következő küldöttség fogja képviselni: *Conte Luca Pietromarchi* rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, *Duca della Regina Don Giuseppe Capece Galeota* első követségi titkár, *Conte Giovanni Revedin dei Marchesi di San Martino* királyi konzul, *Marchese di Colecchio Rolando dalla Rosa Prati* királyi konzul.

A japán cszsári kormányt Konoye herceg megbízásából Okubo budapesti *japán követ, mint külön megbízott fogja kép-*

KERN ÉS TÁRSA
OPTIKA-FOTO
Kossuth Lajos-u. 3. Tel.: 188—604
Honvédségi szállítók. Baross-szöv. és Nyukosz tagja.

Móga-csipke örök érték, Móga-csipke fogalom! IV., Deák Ferenc-u. 17

kifejezésre jutni. Rámutatott arra, hogy Teleki Pál gróf hazájának igen sok szolgálatot tett s őszinte barátja volt Olaszországnak. Az olasz lapok vezető helyen hasábos cikkekben foglalkoznak az eseménnyel. A *Giornale d'Italia* azt írja, hogy Magyarországot Teleki Pál gróf elhunytával *sulyos csapás érte.* A párt lapja a *Lavoro Fascista* hangsúlyozza, hogy Teleki Pál gróf már azzal is örökre beírta nevét a magyar történelembe, hogy *a visszacsatolt területek nagy része az ő miniszterelnöksége alatt került vissza a magyar szent koronához.*

Az ország gyásza

A *magyar élet pártjának* törvényhozó tagjai csütörtökön már a kora délutáni órákban gyülekeztek a párt Esterházy-utcai klubhelyiségében, amelynek fehér márványtermében gyászfátyol övezte a pártvezér, *Teleki* Pál gróf miniszterelnök arcképét és mellette a párt volt vezéreinek, *Gömbös* Gyulának és *Darányi* Kálmánnak arcképeit is. Hat óra tájban úgyszólván már teljes számban együtt voltak a párt tagjai, élükön *Lukács* Béla országos elnökkel. *Megérkezett az erdélyi párt küldöttsége is Teleki Béla gróf vezetésével, hogy a miniszterelnök halála alkalmával együttérzésének és mély gyászának kifejezést adjon.*

A párt tagjai megilletődéssel hallgatták meg *Zsindely* Ferenc államtitkárt, aki mint a miniszterelnök közvetlen munkatársa, tájékoztatta a párt tagjait Teleki Pál gróf tragikus halálának körülményeiről, majd *Ivády Béla, mint a párt legidősebb tagja, adott kifejezést annak a megrendülésnek, amellyel a párt tagjai a halálhírt fogadták s annak a mélységes gyásznak, amely a párt minden tagját eltölti.* Az erdélyi képviselők részvétét *Teleki* Béla gróf tolmácsolta.

A *magyar megújulás pártja* csütörtökön este rendkívüli képviselői értekezletet tartott, amelyen vitéz *Imrédy* Béla országos pártvezető, továbbá vitéz *Rátz* Jenő és vitéz *Jaross* Andor országos pártvezetőhelyettesek is jelen voltak. A pártértekezlet *a nemes ellenfélnek kijáró tisztelettel emlékezett meg Teleki Pál gróf elhunytáról,* részvéttáviratot küldött a miniszterelnök özvegyének, a magyar élet pártjának és vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc rangidős miniszternek.

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A vallás- és közoktatásügyi miniszter a sajtó és a rádió útján elrendeli, hogy a gyász jeléül az ország valamennyi tanintézetében *pénteken és szombaton szüneteljen a tanítás s pénteken reggel valamennyi tanintézet valamennyi osztályában az előadó tanár és tanító megemlékezzék Teleki Pál grófnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át fáradságos odaadással és önfeláldozással végzett munkásságáról és érdemeiről.* A vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyancsak a sajtó és a rádió útján felkéri az egyházi főhatóságokat, hogy saját iskoláikra vonatkozóan saját hatáskörükben hasonlóképpen rendelkezzenek. Elrendelte még a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy *valamennyi közgyűjtemény pénteken és szombaton zárva legyen.*

A református egyetemes konvent elnöksége felhívja a református iskolai hatóságokat, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter által Teleki Pál gróf miniszterelnök elhunyta alkalmából az állami iskolákra vonatkozóan kiadott rendelkezéseket a református iskolákban is hajtsák végre.

Szeged városának közönsége nevében *Tukats* Sándor főispán és *Pálfy* József polgármester intézett részvéttáviratot Teleki Géza grófhoz, a kormányhoz és a képviselőházhoz.

Kolozsvár város társadalma mélységes fájdalommal értesült a miniszterelnök haláláról. *Szolnok* küldöttséggel képviselteti magát a temetésen. *Sepsiszentgyörgyön Cserba* Béla törvényszéki elnök emlékezett meg Teleki Pál gróf haláláról.

Nagyváradról Czifra Kálmán, Bihar vármegye főispánja részvéttáviratot intézett a kormányhoz és a miniszterelnök özvegyéhez. *Szatmárnémetiben* a püspöki templom harangjai adták tudtára a közönségnek a gyászt. *Miskolcon* a jogakadémián Bruckner Győző dékán emlékezett meg a miniszterelnök elhunytáról s délben valamennyi templomban félóráig szóltak a harangok.

Debrecenben a középületekre és magánházakra kitűzték a gyászlobogókat. *Kölcsey* Sándor polgármester a város törvényhatósági bizottsága nevében részvéttáviratot küldött a kormánynak és az elhunyt özvegyének.

A főcserkész

Teleki Pál gróf személyénél a politikustól és a tudóstól nem lehet elválasztani a cserkészt. Szívvel-lélekkel szolgálta a liliomos gárda ügyét, lelkesen magáévá tette céljait és nem ismert fáradtságot, ha arról volt szó, hogy a cserkészet érdekében menjen valahová, vagy felkeresse akár idehaza, akár külföldön táborozó fiait. Teleki Pál gróf 1922 májusában került közvetlen összeköttetésbe a cserkészmozgalommal, mert ekkor nevezte ki a kormányzó főcserkésszé. Ettől kezdve nem szünt meg ez a kapcsolat, sőt fokozatosan mélyült, mert Teleki Pál nemcsak pihenést keresett az ifjúság körében, hanem további munkákat is. Szeme előtt magas célok lebegtek: több alkalommal hangsúlyozta, hogy a cserkészetben a tökéletes állampolgár, az igazi magyar hazafi alapját látja és ez volt az elgondolása is, amikor ebbe az irányba igyekezett elmélyíteni az ifjúság honpolgári nevelését, magasabb, nemzeti feladatait.

Nagyon kevés férfi mondhatja el magáról, hogy idősebb korára is megőrizte lelkének azt a hallatlan rugalmasságát, amellyel lehetővé válik, hogy a fiatalok maguk közé fogadják. Teleki Pál ezek közé a férfiak közé tartozott: a cserkészet ifjú gárdája nem a tudóst, nem az államférfit látta benne, hanem a megértő bajtársat, a legfőbb parancsnokot, a főcserkészt, aki a fiatalság hangján szólt hozzájuk! ... Hányszor, de hányszor láttuk őt a hárshegyi cserkészparkban, esti tábortűznél, amikor elmélyedve figyelte a kipirult arcokat, amikor mosolyogva gyönyörködött a nótázó, éneklő ifjúságban és amikor maga is belekapcsolódott ebbe az éneklésbe. Láttuk őt, ahogy odakuporodott a tábori konyha mellé, kifaggatta az ifjú szakácsot a főzés tudományából és egy-két oktató jótanáccsal is szolgált, ha esetleg úgy érezte, hogy a fiatal konyhaművész még csak tapogatódzik a konyha tudományában. Láttuk őt harmadosztályú vasúti kocsi papadján ülni, ebédjét elfogyasztani és aludni is, amikor külföldre röpített a vonat bennünket — idegen országba, nagy táborozásra, ahol a magyar cserkészetnek becsülettel kellett megállnia a helyét!

Vele voltunk és csodáltuk fáradhatatlanságát, energiáját, amikor 1933 nyarán Gödöllőn világtábort vertek a cserkészkezek. Ő volt a tábor legfőbb parancsnoka és már egy évvel a világtábor megnyitása előtt megkezdte munkatársaival az előkészületeket. És ahogy közeledett a nyitás ideje, úgy pihenhetett mindig kevesebbet Teleki Pál, aki az előkészületek összes ágazataiba betekintett, mindent felülvizsgált és csak azután mondta ki a jóváhagyást. A megnyitás előtt egy héttel ott élt Gödöllőn: vékony, alacsony, cserkészruhás alakja feltünt már a reggeli órákban, körülötte vezérkara, hogy intézkedjen, utasításokat adjon és ellenőrizze a felelősségteljes munkát. Amikor pedig elkövetkezett a nagy nap és 35.000 cserkésztől volt hangos a tábor, a fáradhatatlan magyar főcserkész vonult el a cserkészcsapatok élén Magyarország kormányzója előtt!

Erre a világtáborra büszkén tekintett vissza és mint annyiszor mondta: jó munka volt, magyar munka volt! Napiparancsában, amikor lefújták a tábort, szinte aszkétikus szerénységgel mindent megtagadott magától s az érdemeket a cserkészparancsnokokra és a fiúkra hárította. És büszke volt arra, hogy olyan férfiakat állított a cserkészmunka szolgálatába, mint Papp Antal dr., vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc, vitéz Faragó Ede, vitéz Temesy Győző, Éry Emil dr., Witz Béla, Teleki László gróf, Ulbrich Hugó és a fiatal vezetői, szövetségi gárdának egész sorát, akikkel együtt valóban hatalmas mozgalommá növesztette ki a szerényen induló, kezdetben kicsiny lehetőségekkel viaskodó magyar cserkészetet.

Talán most már elmondhatjuk és nem fog megharagudni érte, hogy nagyon-nagyon sokat tett Teleki Pál gróf a magyar cserkészetért! Nem engedte meg sohasem, hogy bárhol is nyilvánosságra kerüljön az, hogy a cserkészrepülés neki köszönheti születését és felvirágzását. A hármashatárhegyi repülőtábor hangárai közül mindegyik valóban azért épült fel, mert volt egy miniszterelnökünk, aki cserkész is volt! Az újpesti cserkész vizitelep is azért szélesedett és bővült úgy ki, mert cserkész volt a miniszterelnök! És azt is elmondhatjuk, ha elfáradt, vagy ha „civil" barátainak örömet akart szerezni, akkor a hármashatárhegyi repülőtáborba ment, vagy vitte el ismerőseit és ott gyönyörködött a levegőben szárnyaló, felhőkkel repülő magyar ifjúságban.

Mindig szívesen vett minden életrevaló kezdeményezést. Milyen boldog volt, amikor valóra vált az öregcserkész-kaszinó gondolata és a férficserkészek mozgalma. E kettőnek megvalósulásával úgy érezte, hogy azok is közvetlenebb kapcsolatban maradhatnak a liliomos gárdával, akik egyébként nem érnének rá a cserkészettel foglalkozni. Még pár nappal ezelőtt, szombaton este résztvett a férficserkészek gyűlésén, fel is szólalt és a jövő feladatairól szólott ...

A magyar főcserkész tehát nincs többé! Elment oda, ahol örökös a táborozás és ahol örökös tábortüzek égnek. Mi, akik vele dolgoztunk és sokszor vele lehettünk úgy, ahogyan senki más, elmondhatjuk: szerette a fiatalságot, a jövő reménységét és mindig az volt a célja, hogy jó munkát végezzen. Hatvanezer magyar cserkész áll tisztelegve a ravatala előtt és mindegyik halkan suttogja a jókívánságot:

— Főcserkész úr, jó táborozást!

Dékány András

Április 4

Ha csak egy talicska földet visz az árvízzel elpusztított házak helyén épülő új hajlékokhoz, ha csak egyetlen téglát rak is a helyére a gyenge diákkéz, — akkor is jelentősége van annak, hogy az Arany János nevét viselő nagykőrösi gimnázium huszonnyolc tanulója a szünidőben nem pihenni akar, hanem dolgozni. Ez a huszonnyolc fiatal magyar fiú bejelentette az intézet igazgatójának, hogy a nyáron két hónapig ingyenes munkaszolgálatot hajlandó vállalni s mert más módon nem tud segíteni a bajbajutottakon: erejét és buzgóságát ajánlja fel. A nagy alföldi város határa ma, mint ahogy a megrendítő tudósítások beszámoltak róla, egyetlen iszaptenger s a békés hajlékok százai omlottak térdre az áradatban, hogy lakóik földönfutókként, vagy irgalomból befogadott szerencsétlenekként várják: mi lesz velük. Abban a társadalmi összefogásban, amely az ország kormányzójának felhivása nyomán az elemi csapással sujtottak megsegítésére indult, mindenki megteszi a magáét, mi azonban úgy érezzük, hogy mégis az a legszebb fajta áldozat, amit ez a huszonnyolc nagykőrösi gimnazista vállalt. Verejtéket hullatni mások nagy nyomorúságának megszüntetéséért, testi fáradalmat vállalni, fizikai megerőltetéssel bizonyítani, hogy mindnyájan tudunk dolgozni egyért, ha kell, — ez az új magyar lélek legtisztább megnyilatkozása. S az az ifjúság, amely az iskola padjaiban is így eltelt már a közösségi szellem principiumával, ha majd felnő, teljes értékű építője lesz bizonyosan az ország jövőjének is.

Most, mikor borotvaélen táncol a helyzet, Washingtonban összeült a szükebb háborús kormány a szárazföldi, légi és tengeri haderők vezérkari főnökeivel, hogy megtárgyalják a háború egyik legizgalmasabb és egyik legdöntőbb kérdését: fel lehet-e használni az amerikai flottát az Angliába irányított hadianyag-szállítmányok biztosítására? Az amerikai szenátus legutóbbi ülésén Tobey szenátor követelte, hogy tiltsák meg a flottának a hajókaravánok kísérését, mert ha kísérik, Amerika feltétlenül belekeveredik a háborúba. A külügy- és igazságügyminisztériumok jogi szakértői napok óta törik a fejüket egy új jogi formán, amely lehetővé is tenné a szállítmányok amerikai kíséretét és lehetővé tenné azt is, hogy ezt a tényt a tengelyhatalmak mégse tekinthessék háborús oknak. A jogi szakértők eddig még nem találták meg ezt a szenzációs formulát. A szűkebb háborús kormány se. De együtt ülnek, tanácskoznak és nem kétséges, hogy az agytrösztök hazájában, ha nagyon megerőltetik magukat, még erre az abszurdumra is kisütnek valami látszólagos jogi magyarázatot. Fel akarják találni a fából való vaskarikát. Homlokukat kiveri a verejték. Gyötrődnek, izzadnak bele, előre tudják, hogy abszurdum, amit meg akarnak oldani, de ők megoldják! Amerika beavatkozásának talán itt van az ugrópontja, e kérdés köré összpontosul az eddigi amerikai háborús propaganda uszítás és izgatás minden ereje és erőszakolt lendülete: de ők folytatják a lendületet is és az erőszakolást is. A kérdés fogas, sőt rettenetesen tüskés, mert most kell elhitetni a világgal, az amerikai ifjúsággal és önmagukkal is, hogy Amerika életveszélyben forog. És ezt meg is kell indokolni. Mégpedig kézzel fogható tényekkel. De hol vannak ezek a tények? Hol találhatók ezek a mindenkit meggyőző érvek? Nincsenek? No, majd az agytröszt előteremti őket. Ha kell, hát hajuknál fogva rántják elő az indokokat. Hogy ezek alaptalanok lesznek és semmi közük se lesz az igazsághoz: az őket egy percig se feszélyezi. S Európa kiábrándultan kérdi: hát ez Amerika?

A mi testvérközség-mozgalmunkkal rokon Páris városának elhatározása, hogy „keresztfiává" fogadja Dünkirchent, amely „minden más városnál jobban rászolgált a párisi lakosság rokonszenvének megnyilvánítására". Emlékezünk még azokra a képekre, amelyek az egyesült angol és francia haderők szétroppanásának dünkircheni, utolsó, legtragikusabb epizódjáról készültek s amelyek a fotografáló lencse hideg tárgyilagosságával örökítették meg a pusztulás irgalmatlan, apokaliptikus tökéletességét. A hadak útja itt kuszálódott össze, az utolsó fegyveres csapás itt zuhant le az üldözött ellenségre s a város, amely akaratlanul is színhelye lett ennek a momentumnak, keserű árat fizetett, hogy neve mindörökre bevonult a világtörténelem lapjaira. A tűz és a rombolás pokoli tánca folyt a bombákkal és ágyúlövedékekkel elárasztott dünkircheni tengerparton s a csata után maradt romokat még hónapok mulva is takarítgatták Todt tábornok munkás brigádjai. Sötétség és gyász volt a város sorsa s Páristól, amelyet a világ szeretete nevezett el a „fény városának", szép gesztus volt most ez a „keresztfiuvá" való fogadás. Bizonyára éppúgy, mint a mi városaink és boldogabb községeink teszik az ismét szabaddá lett magyar földön a testvérközséggé fogadott falvakkal, Páris is segítségére siet Dünkirchennek, hogy a romokon megint új élet épüljön s az emberek árva szomorúsága megérezze: részvét fordul feléje, segítő kéz és szeretet.

Teleki Pál gróf élete és munkássága

Teleki Pál gróf 1879 november 1-én *Budapesten született.* Jogászi, majd közigazgatási pályára készült, jogi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, azután egy évig a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatója volt. *Lóczy* Lajos előadásai elhatározó befolyással voltak későbbi tudományos pályájára. 1903-ban *államtudományi doktorrá* avatták a budapesti egyetemen, majd közigazgatási szolgálatba lépett. *Szolgabíró volt rövid időn keresztül,* azután lemondott állásáról és utazgatott. A földrajzi tudományok iránt felkeltett érdeklődése folytán *bejárta Európát, Északafrikát és az északamerikai Egyesült Államokat is.* Tudományában példa nélkül állóan rövid idő alatt *világszerte ismert és megbecsült nevet szerzett.* 1909-ben, 30 éves korában a francia földrajzi társaság *díjjal tüntette ki a japán szigetek kartográfiai történetéről készített atlaszát.* A legkülönbözőbb tudományos társaságoknak lett tagja és igazgatója *a földrajzi intézetnek.* Az első magyar tudományos világatlasz nagyrészt az ő munkájának eredményeként jelent meg.

A politikai életbe 1905-ben kapcsolódott be, amikor *a szatmármegyei Nagysomkút képviselőjévé választotta. A világháborúban a szerb fronton küzdött és több kitüntetést szerzett.* Később a hadigondozóhivatal átszervezésénél végzett nagy munkát.

Az ellenforradalom idején *előbb Svájcban, majd Bécsben dolgozott, később Szegedre ment.* Az ellenforradalmi kormányban *a vallás- és közoktatásügyi,* később pedig *a külügyi* tárcát vállalta el. Mint földrajztudós és politikus már ezekben a napokban *széles alapokon kezdte előkészíteni a béketárgyalások anyagát.* Első memoranduma, amely a Dunamedence vízrajzi egységének és e vízrajzi egység megbontása káros következményeinek leírása, segítette két évtized multán ahhoz, hogy a külföldet meggyőzze Magyarország jogigényéről a Kárpátaljára. 1918 őszén hat geografussal, hatvan rajzolóval és statisztikussal *elkészítette Magyarország nagy néprajzi térképét. Ezt a térképet használták azóta is külföldön a magyar igazság bizonyítására 1938 szeptemberében Münchenben és ugyanez év októberében Komáromban is.*

A nemzeti kormányzat helyreállítása után a béketárgyalások előkészítése *Teleki Pál gróf irányításával indult meg.* Egyik főmegbízottja volt a trianoni magyar békeküldöttségnek s az ő munkája eredményeképen *a magyar delegáció olyan anyagot tárt a béketárgyalásokat lefolytató bizottság elé,* amilyen kifogástalan tárgyilagos anyagot amerikai szakértők szerint *egyetlen tárgyaláson sem terjesztettek elő.*

Az első nemzetgyűlési választásokon Szeged képviselője lett, majd a Simonyi-Semadam-kormányban külügyminiszter. *1920-ban Teleki Pál alakított kormányt. A keresztény nemzeti reformpolitika megindítása Teleki Pál gróf és kormánya nevéhez fűződik.* Az ő kormányzata alatt államosították a munkásbiztosító pénztárakat, felállította a pénzintézeti központot és a pénzügyi tanácsot, életre hívta a közgazdasági egyetemet. Mindezeken kívül azonban még nagyobb jelentőségű volt *az első földbirtokpolitikai törvény* előkészítése, valamint a zsidókérdés törvényi rendezésének megalapozása, *a numerus claususról szóló törvény.*

Első miniszterelnöksége idején került sor *a trianoni békeszerződés becikkelyezésére.* Teleki Pál gróf akkor nemcsak a nemzetgyűlés, hanem kormánya tagjainak meglepetésére is *vádindítványt tett önmaga ellen,* ezt azonban a nemzetgyűlés egyhangúan mellőzte. Később, 1921 áprilisában *lemondott s a közgazdaságtudományi karon foglalta el katedráját.*

A közügyek vezetésétől visszavonulva, tudományos munkásságának élt és *a magyar igazság nemzetközi propagálásával és a nemzetnevelés ügyével foglalkozott.* Előadásokat tartott a világ minden részében Magyarország földrajzi helyzetéről, történelmi, gazdasági adottságairól és nemzetiségi problémáiról. A magyar igazságért folytatott elszánt és meg nem alkuvó harcával *minden kultúrnemzet közvéleménye előtt nagy nemzetközi tekintélyt szerzett.* 1924-ben a népszövetség meghívta az úgynevezett *mosszuli hármas bizottságba,* amelynek az volt a feladata, hogy Törökország és Irak között javaslatot tegyen a petróleumforrások miatt vitás határok végleges rendezésére. Teleki Pál gróf akkori állásfoglalása hosszú ideig emlékezetes marad, mert méltányolva Törökország bizonyos igényeit, *a gyengébbik fél javára terjesztett elő javaslatot.*

1926-ban megalakította az *államtudományi intézetet,* ahol összegyűjtött mindent, *ami a revízió keresztülviteléhez alkalmas érvnek és bizonyítéknak látszott.* Ezzel a tudományos és rendszerető munkájával megdönthetetlen alapot teremtett *a magyar igazság bizonyítására.* Az államtudományi intézet, valamint a szociográfiai intézet *1938 őszén fontos szerepet kapott a magyar-csehszlovák tárgyalások során.* Közben fáradhatatlanul dolgozott a magyar nemzetnevelés fejlesztésén és különös gondot fordított *a cserkészmozgalom kiépítésére.*

A felsőháznak megnyitása óta tagja volt, az Imrédy-kormányban kultuszminiszteri megbízást vállalt, *a tokaji választókerületben képviselővé választották.* A kultuszminiszteri tárcát a második Imrédy-kabinetben is megtartotta. A Felvidék visszacsatolásáért megindult tárgyalásokon *Kánya Kálmán külügyminiszter mellett Magyarország másik főmegbízottja volt.* A magyar-cseh tárgyalásokon következetes, hosszú évek során végzett munkájának eredményeként olyan bőséges anyaggal jelent meg Komáromban, *hogy ennek döntő szerepét és jelentőségét elvitatni nem lehetett.*

Imrédy Béla lemondása után 1939 februárjában Teleki Pál gróf alakított kormányt. Az elődje által beterjesztett úgynevezett *második zsidótörvényjavaslatot,* valamint a *földbirtokpolitikai* törvényjavaslatokat is magáévá tette. Miniszterelnöksége első hónapjában következett be *Kárpátalja felszabadítása.*

1939 áprilisában *Csáky* István gróf külügyminiszterrel együtt *Rómában és Berlinben tett hivatalos látogatást,* mint az új kormány elnöke. 1940 húsvét hetében magánemberként egyhetes látogatást tett Olaszországban, júliusban pedig ismét Csáky külügyminiszter társaságában *Münchenbe utazott és Obersalzbergben Hitler vezér és kancellárral folytatott megbeszélést. A kirobbant román válság rendezésénél augusztus 30-án, amikor a tengelyhatalmak külügyminiszterei meghozták a második bécsi döntést, megfigyelői minőségben Teleki Pál gróf is Bécsben járt Csáky István gróf külügyminiszterrel.* Novemberben Magyarország csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez és ekkor a miniszterelnök *ismét Bécsbe utazott.* Ez alkalommal a Bécsben tartózkodó *Hitler vezér és kancellár két óra hosszat tartó megbeszélést folytatott Teleki Pál gróffal.*

Őszinte részvét a tengelyhatalmak sajtójában

Berlin, április 3.

A német főváros esti lapjai feltünő helyen közlik *Teleki* Pál gróf váratlan halálát. A lapok *rendkivül meleghangú cikkekben emlékeznek meg az elhunyt miniszterelnökről* és azt irják, hogy elhunyta fájdalmas veszteség a német birodalom számára, amelynek *mindig őszinte barátja volt.* „Teleki Pál gróf miniszterelnökségének idejére estek azok az események, *amelyek elégtételt adtak a magyar népnek a trianoni szerződés okozta megcsonkításért,* s újból helyreállították népi és gazdasági életképességét" — irja a *Berliner Börsenzeitung.* Hangsulyozza továbbá a lap, hogy Teleki Pál gróf is *Magyarországnak a tengelyhatalmak politikájához való szoros csatlakozását tette működésének vezércsillagává. Mindig hü barátja volt* Német országnak és Olaszországnak. Magyarország *különösen a mai háború idején erősítette meg szóban és tettben egyaránt a tengelyhatalmak iránt érzett barátságát* a háromhatalmi szerződés politikája mellett való világos állásfoglalásával.

Teleki Pál gróf halálával kapcsolatban a *Wilhelmstrasse* szószólója kijelentette, hogy *a német nép mélyen átérzi azt a fájdalmat,* amely Magyarországot miniszterelnöke hirtelen elhunytával érte és osztozik a baráti magyar nép gyászában. A birodalmi kormányt *ugyancsak sulyosan érinti ez a sorscsapás, mert Teleki Pál grófban Németország is őszinte barátját vesztette el,* aki nehéz időkben biztos kézzel intézte hazája sorsát *a legszorosabb barátságban és együttműködésben a tengelyhatalmakkal.*

Róma, április 3.

Az olasz fővárosban a déli órákban terjedt el Teleki Pál gróf miniszterelnök halálának híre, amely *mély megdöbbenést keltett.* Teleki Pál gróf személyét nemcsak az olasz kormány vezetői, hanem *az olasz nép széles rétegei is ismerték, gyakori római látogatásai nyomán.* A nemzetközi sajtó csütörtöki értekezletén *Rocco* nagykövet, külügyi sajtófőnök emlékedett szavakkal emlékezett meg a fájdalmas eseményről s hangsúlyozta, hogy *a hivatalos olasz részvét a megfelelő formák közt fog*

Hitler vezér és kancellárnál Csáky István gróffal

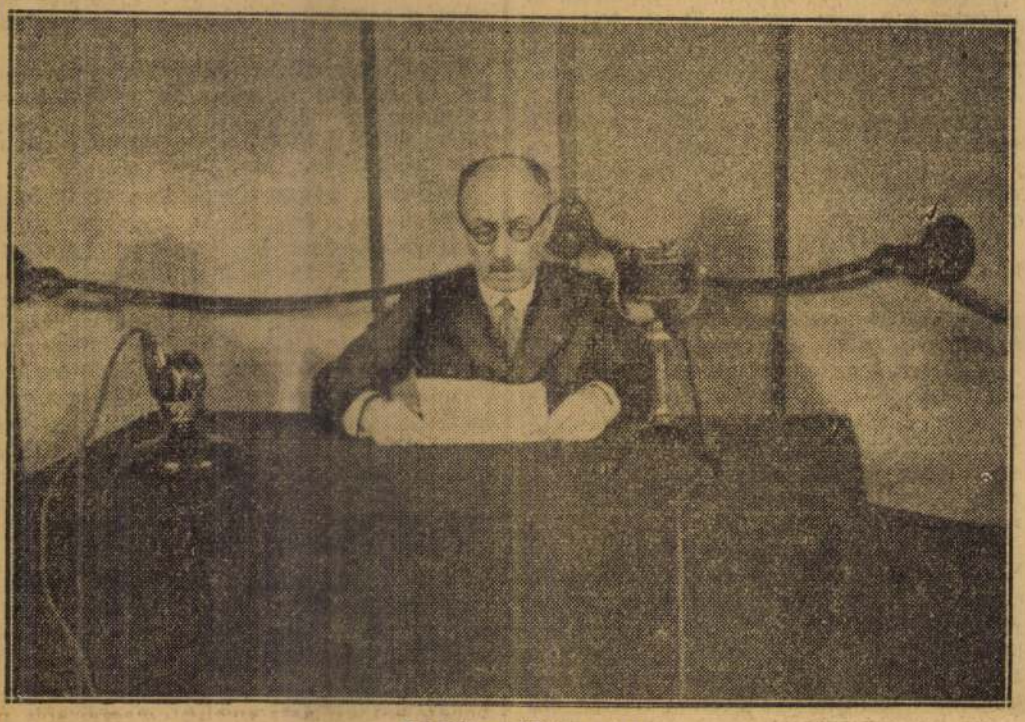

Rádióbeszédet mond

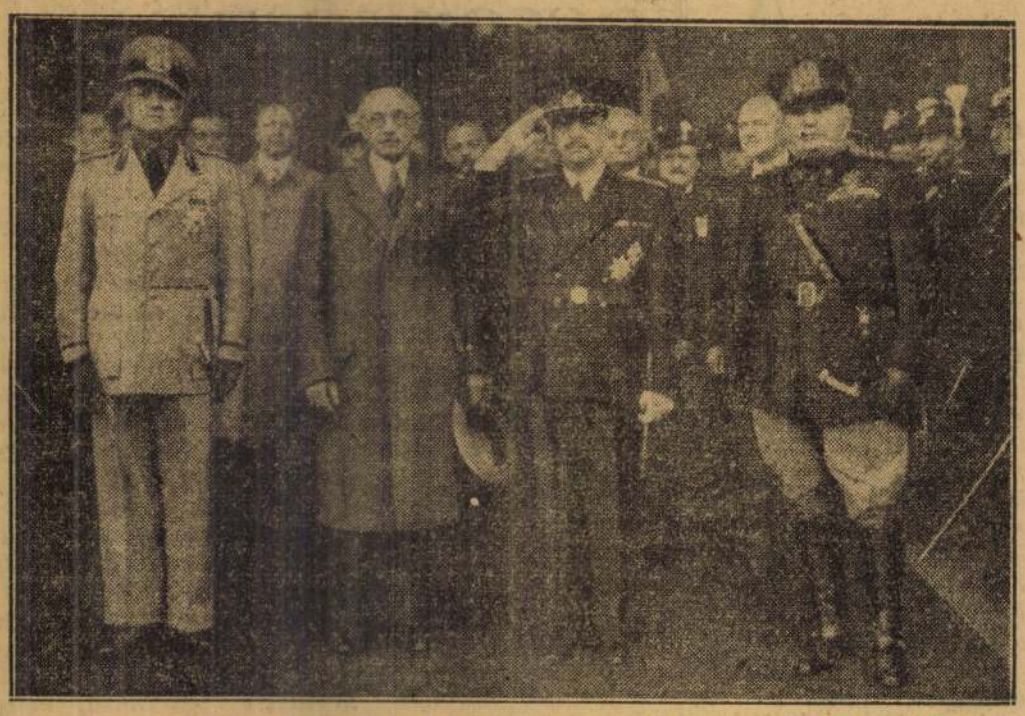

A római pályaudvaron Mussolinival, Ciano gróffal és Csáky István gróffal

A hármashatárhegyi cserkész-repülő táborban vitorlázó repülőkkel beszélget

megszakadását. Ennek a sorsnak emésztő fájdalmát pedig senki sem érezheti jobban, mint maga a nemes, a jövendő szemébe néző áldozat, akinek azt alázatosan és türelmesen el kell viselnie. Együttesen azonban ebben az összefüggő láncolatban és időbeli közelségben ez a sor a nemzet tragédiáját jelenti, amelyet emelt fővel és kemény tekintettel kell hordoznunk, mert az ember ugyan mulandó, a nemzet azonban örök és minden sorscsapást elvisel. Ezért az örök és halhatatlan nemzetért áldozták fel életüket mindannyian. Ezért küzdöttek és harcoltak, ezért adták oda egészségüket és szellemi erőiknek utolsó tartalékát. A tragédia azonban, ha valóban megérdemli ezt a nevet és kitölti ezt az értelmet, megtisztulást és felemelkedést hoz magával. Ebben az esetben a megtisztulást az a nagy és szent érzés jelenti, hogy ezek a férfiak mélységes meggyőződésük ellenállhatatlan parancsára érettünk hozták meg a legnagyobb áldozatot, nemzetükért adták oda végső önfeláldozással életüket, de azt is, hogy az a nemes lelki matéria, melyből ezek az áldozatok kiteltek, ugyanaz, amiből a Gondviselés a magyar nemzetet, ezt az egész népet gyúrta. A súlyos csapás okozta fájdalomban a megtisztulásnak ez az érzése pedig a szorongás és aggodalom pillanataiban is megkönnyebbülést hoz magával, mert hozza azt a bizalmat és erős hitet, hogy ez az ország mindig megtalálja azokat az önfeláldozó férfiakat, akik bármelyik pillanatban készek mindent odaadni a nemzetért s azt ellenállhatatlan belső parancsra utolsó leheletükig szolgálják.

Teleki Pál gróf lesujtó egyéni tragédiája csak ebben a megrázó együttesben lép teljes súlyával életünkbe és vonul be egész jelentőségével a magyar történelem dicsőséges, de komor csarnokába. Csak így látjuk meg tisztán és világosan, hogy az ő sorsa voltaképpen nem kivétel és nem rendkívüli, soha nem látott és példa nélkül álló sors a magyar történelemben. Az a gond, mely környezetének tanubizonysága szerint önfeláldozó életének utolsó szakaszában emésztette, az a nagy kínzó aggodalom, hogy a magyar társadalomban az összetartás szükséges foka hiányzik, a nagy kötelességek átérzése nem eléggé mély és általános, a nemzet lelki felkészültsége pedig nem áll arányban az idők nagyságával és súlyosságával, minden nagy magyar államférfiút örökké emésztett és a századok során nem egy akadt közülük, aki éppen úgy összetört aggodalmainak és önkínzó szeretetének súlya alatt, mint Teleki Pál gróf.

Nem elég azonban a gyász és fájdalom hangjait hallatni s még kevésbé szabad megriadni, amikor váratlanul nehéz próbára tesz a sors. Teleki Pál gróf egész élete, de még tragikus halála is mértéket állít a nemzet elé: a kötelességteljesítés mértékét. Ez a mérték azt jelenti, hogy mindenkinek a maga helyén, akármilyen kicsiny és jelentéktelen legyen is az, egész testi és szellemi erejét oda kell adnia, az utolsó cseppig el kell égetnie a hazáért, a nagy és örök egyetemes nemzeti érdekekért. Nem szabad takarékoskodni ezekkel az erőkkel, még akkor sem, ha előbb vagy utóbb elérkezik a pillanat, amikor az utolsó tartalék is elfogyott és a megmaradt hamu menthetetlenül összeomlik.

„MALERT
Munkás és gyáros,
Alkalmazott és főnök,
Legényember és házas,
Erdélyi és felvidéki,
Rohanó és ráérő,
Turista és üzletember
repülőgéppel utazik"

Holtan találják ágyában Teleki Pál grófot

Csütörtökön a kora délelőtti órákban terjedt el a fővárosban a hír, *hogy Teleki Pál gróf miniszterelnök az éjszaka folyamán tragikus hirtelenséggel elhunyt.* A megdöbbentő eseményről 9 óra 15 perckor a *Magyar Távirati Iroda* a következő jelentést adta ki:

„Széki Teleki Pál gróf m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt."

A gyászos hírt bemondta a rádió is, s a bejelentés után a studióban gyászzenét közvetítettek. A miniszterelnök tragikus halála úgy a fővárosban, mint a vidéken *a legmélységesebb megilletődést és gyászt váltotta ki.*

Teleki Pál gróf még szerdán este inasának azt az utasítást adta, hogy mint rendesen, *reggel háromnegyed hétkor keltse fel.* Az inas azt a további parancsot is kapta a miniszterelnöktől, hogy *cserkészruháját készítse ki,* mert részt kíván venni a cserkésztisztek csütörtöki lelkigyakorlatán.

Pontosan *reggel háromnegyed hétkor* nyitott be az inas a miniszterelnök hálószobájába. A szoba sötét volt. Amikor bement, szokása szerint az összes ujságokat a miniszterelnök ágya mellett levő szekrénykére tette a sötétben. Az inas azután az ablakhoz sietett, ahol kitapogatta a zsalugáternyitót és kinyitotta a redőnyt. Tavaszi verőfény ömlött a szobába. Az inas hátrafordult, hogy gazdája ágyához lépjen és őt az utasításnak megfelelően felkeltse. *Rémülten vette észre, hogy Teleki Pál gróf holtan fekszik, teste már kihült.*

Az inas jelentése nyomán a Sándor-palotában megtörténtek a szükséges intézkedések, amelyek során telefonon *Bakay* Lajos dr. egyetemi tanárt és *Leviczky* Károly dr. rendőrfőorvost kérették fel a miniszterelnökségre.

Hivatalos orvosi jelentés a hajnali öngyilkosságról

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Bakay Lajos dr. egyetemi nyilvános rendes tanár és *Levitzky* Károly dr. m. kir. rendőrfőorvos az alábbi *hivatalos orvosi közleményt* adták ki:

Alulírottak megállapították, hogy *Teleki Pál gróf miniszterelnök úr folyó hó 3-án a kora hajnali órákban öngyilkosságot követett el.* A holttestet megvizsgálván kitünt, hogy jobboldalt a nyakon a jobbkéz mutatóujjával érintkezésben egy *nagytipusú Browning-revolver fekszik.* Az ágy párnája telve van véralvadékkal, amely kétoldalt lecsurgott. Jobboldalt a halántéktájékon a hajas fejbőr szélén találtuk a behatolási nyílást, amelyet megpörkölt és összecsapzódott haj körít. A nyíláson át roncsolt egyvelőrészek ürültek ki. A kimeneti nyílás a bal halántékfalcsonti tájékon látható körülbelül kétpengősnyire tátongó szintén véralvadékkal és agyrészekkel telt. A fej tájékának megfelelőleg a falon fillérnyi nyílás látható, amelynek a környéke a falon tapadó agyroncsalékokkal borított. A holttest vizsgálata azt mutatta, hogy *a halál a korai hajnali órákban következhetett be. Az öngyilkosság ténye minden kétséget kizárólag megállapítást nyert.*

Budapest, 1941 április hó 3.

Bakay Lajos dr. sk. egyetemi nyilvános rendes tanár.

Levitzky Károly dr. m. kir. rendőrfőorvos.

A kormányzó látogatása a halottaságynál

Lemond a kormány, elnapolják a képviselőházat

A Sándor-palotára kitüzték a gyászlobogót s rövid időn belül politikai, egyházi és katonai előkelőségek tettek részvétlátogatást a miniszterelnökségen. A kitett íveken százszámra gyültek az aláírások.

A kormányzó úr Őfőméltósága délelőtt negyed 12 órakor áthajtatott a miniszterelnökségre, ahol a palota kapujában bárczi-házi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár fogadta. *A kormányzó úr megjelent Teleki Pál gróf miniszterelnök halottaságyánál s hosszas ott-tartózkodás után visszahajtatott a királyi palotába.*

A képviselőház csütörtöki ülésén *a képviselők pártkülönbség nélkül megdöbbenve, sokan zokogva hallgatták Tasnádi Nagy András elnök szavait,* amikor a miniszterelnök halálát bejelentette:

— Mélységes megilletődéssel jelentem a tisztelt Háznak, hogy *a miniszterelnök úr ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.* A megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy *a súlyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk.* De alkalmatlanok ezek a percek arra is, hogy *itt most bármilyen kérdésben tárgyalásokat folytassunk.* Ezért javaslom, hogy a Ház üléseit bizonytalan időre *napoljuk el.*

Kimondotta a határozatot az elnapolásról és az ülés ezzel véget ért.

A kormány tagjai közben *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter, mint rangidős miniszter elnöklete alatt a belügyminisztériumban minisztertanácsra ültek össze. A minisztertanács határozata alapján a kormány tagjai a kormányzó úr Őfőméltóságának *benyujtották lemondásukat.*

A kormányzó a minisztertanács után a miniszterelnöki teendők ideiglenes ellátásával *a kabinet legidősebb tagját, Keresztes-Fischer Ferenc belügyminisztert bizta meg,* a többi minisztert pedig felkérte az ügyek további vitelére.

A belügyminisztériumban *Keresztes-Fischer* Ferenc órákon keresztül tanácskozott a kabinet tagjaival, majd déli egy órakor a külügyminisztériumban *Bárdossy László és Keresztes-Fischer Ferenc találkoztak.* A külügyminiszter utána *Horthy* Miklós kormányzónál kihallgatáson jelent meg. Nem sokkal később vitéz *Bartha* Károly honvédelmi miniszter jelent meg audiencián.

Hétfőn délelőtt 10 órakor az Országház kupolacsarnokából lesz a temetés

Gyászmise szombaton a koronázó főtemplomban

A miniszterelnökségen az egész nap folyamán jelentkezett a részvétlátogatók tömege. Az első látogatók között volt *Széchenyi* Bertalan gróf a felsőház és *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, *Albrecht* főherceg, *Töreky* Géza, s *József főherceg is, mihelyt értesült a tragikus halálról, nyomban átment a Sándor-palotába és ott a miniszterelnök fiának és menyének részvétét fejezte ki. Ezután bement a halottasszobába és a halottaságynál hosszabb ideig tartózkodott.*

A Sándor-palota és a külügyminisztérium előtt *megfordult valamennyi Budapesten akkreditált követ kocsija.* A diplomáciai testület tagjai csütörtökön délelőtt sorra megjelentek a külügyminisztériumban, hogy kormányuk nevében részvétüket fejezzék ki Teleki Pál gróf miniszterelnök halála felett. *Vörnle* János rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternél, a külügyminiszter állandó helyettesénél egymás után megjelentek: Angelo *Rotta* pápai nuncius, Aarne *Wuorima* finn követ, *Okubo* japán követ, von *Erdmannsdorff* német követ, *Muguiro* spanyol követ, *Ünaydin* török követ, *Szkeferisz* görög követ, *Dampierre* gróf francia követ, *Safwat* egyiptomi ügyvivő, *Crutzescu* román követ, *O'Malley* angol követ, *Talamo* márki olasz követ, *Rasics* délszláv követ, Forsten *Unden* svéd, Octavio *Fialho* brazil és Manuel *Llobet* argentin követ.

Délután ¼5 óra tájban a Szent János-szanatóriumból *betegszállító gépkocsin a miniszterelnökségre ment Teleki Pál gróf özvegye is.* Mintegy félórát töltött férje halottaságyánál, majd visszatért a szanatóriumba.

A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint a kormányzó úr Őfőméltósága vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszternek, mint a Teleki-kormány rangban legidősebb miniszterének, a felsőház és a képviselőház elnökeivel együttesen tett javaslatát elfogadva úgy rendelkezett, hogy *Teleki Pál gróf temetése április 7-én, hétfőn délelőtt tíz órakor történjék az Országház kupolacsarnokából.* A temetés rendezésére a kormány bárcziházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkárt kérte föl.

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Tekintettel arra a körülményre, hogy a hétfőn kezdődő nagyhéten, valamint a húsvét ünnepeit követő héten engesztelő gyászistentiszteletet a római katolikus egyház liturgikus szabályai értelmében nem lehet tartani, *Teleki Pál gróf lelkiüdvéért az engesztelő szentmiseáldozatot két nappal a temetés előtt, április 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor a koronázó főtemplomban mutatják be az Egek Urának.* A gyászmisét *Witz* Béla prépost, pápai kamarás, a Szent István-bazilika plébánosa fogja végezni, aki Teleki Pál grófnak gyóntató atyja volt és akinél *a megboldogult a halála előtti napon a cserkésztisztek részére tartott lelkigyakorlatok alkalmával húsvéti gyónását elvégezte.*

A Budapesti Értesítő jelenti: *Incze* Péter miniszteri tanácsos, a miniszterelnök személyi titkára, aki egyben a miniszterelnök legbizalmasabb barátja is volt és igen hosszú idő óta dolgozott a miniszterelnök oldalán, *egy levelet őriz, amelyet Teleki Pál gróf még 1929 január 8-án írt hozzá azzal, hogy halála esetén sürgősen bontsa fel.* A levelet Incze Péter most felbontotta és a levél tartalma *igen érdekesen megvilágítja Teleki Pál gróf egyéniségét.*

Teleki Pál gróf akkor azt írta Incze Péternek, hogy temetése *a legegyszerűbben, titokban reggel 7 órakor* történjék, „azon a papon kívül csak Te végy részt", — folytatta Teleki Pál gróf. „A Távirati Iroda útján közzéteendő, hogy koszorút senki ne küldjön és a temetésre senki ne jöjjön el. A cserkészek és egyetemi ifjak röviden értesítendők, hogy maradjanak otthon. Az egyetem értesítendő, hogy nem onnan temetnek. A professzorok is maradjanak otthon. *Vigyenek ki mielőbb a halottasházba, hogy itthon ne zavarjak.* Gyászjelentés nem nyomtatandó. Síromra sem most, sem később emléket ne tegyenek. A szokványos temetési gondoskodáson kívül másról ne gondoskodjanak. Barátságodat még egyszer szívből köszönöm. Teleki Pál gróf."

A tragikus körülmények között elhúnyt miniszterelnök még 1929-ben írta ezt a levelet. Természetes, most, hogy miniszterelnökként halt meg, a temetés mégis másként fog lefolyni.

A miniszterelnök holttestét csütörtökön délután 5 óra tájban helyezték koporsóba. Fekete zsinóros magyar ruhájába öltöztették és kezébe édesanyjának ezüst keresztjét tették. A holttestet a miniszterelnökségi palotából a Kerepesi-úti temető halottasházába vitték.

Ára 10 fillér

ÚJ MAGYARSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: EGY HÓNAPRA 3 PENGŐ, NEGYEDÉVRE 9 PENGŐ, FÉLÉVRE 18 PENGŐ, EGYES SZÁM ÁRA KÖZNAPON 10, VASÁRNAP 20 FILLÉR

FELELŐS SZERKESZTŐ:
MILOTAY ISTVÁN

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5. TELEFON: 1-464-20, 1-464-28, 1-464-29 ÉS 1-444-00. POSTACSEKKSZÁMLA 6500

1941 április 4 — PÉNTEK — VIII. évfolyam 77. szám

TELEKI PÁL GRÓF

Férfiút gyászolunk, tiszta és becsületes embert, aki a tudomány fegyvereivel és a céltudatos munka módszereivel akarta mindig szolgálni forrón szeretett nemzetét, a sors azonban azt követelte tőle, hogy súlyos órákban vállalja országának vezetését és hordozza a vezetés mérhetetlen felelősségét. Férfiút gyászolunk, éppen olyan nagy, amilyen szerény tudóst, aki nem ismerte a hatalomszomj olthatatlan szenvedélyét, hanem csak a tudomány, a tanítás és a nevelés szomjúságát, a hívásnak pedig, amely buvárkodásának és nevelő munkájának csendes magányából a hatalom polcára szólította, csak akkor tett eleget, amikor érezte, mert éreznie kellett: a feladatok, amelyek égetően sürgetik a megoldást, semmiképpen sem nélkülözhetik húszéves fáradhatatlan munkásságának összegyüjtött eredményeit, azt a tájékozottságot és biztonságot, amellyel e szellemi fegyvertár fölött egyedül ő rendelkezett.

A feladatoknak, amelyek elé a Gondviselés állította, forró magyar szívének egész erejével, nagy tudásának példátlan latbavetésével és minden erejét felégető áldozatkészséggel tett eleget. Az erők azonban, amelyek fölött az ember parancsol, nem végtelenek és nem is kifogyhatatlanok. Teleki Pál gróf erőit is felmorzsolták az egész világot rázó események, azok a nagy és mindent átható kérdések, amelyek ma az emberiség jövendő sorsát jelentik. Annál kegyetlenebbül és könyörtelenebbül morzsolták el, mert Teleki Pál gróf azon a magas és felelősségteljes helyen is, ahol állt, mélységesen bensőséges lelki életet élt, önkinzó lelkiismeretességgel és gyötrelmes alapossággal kereste mindenben a helyes, a biztos utat. Soha és sehol sem végződő tépelődéssel tett mindent mérlegre és vizsgálta meg a problémákat mind azokból a szempontokból, amelyeket mindenre kiterjedő tudása, tapasztalatokban oly gazdag életének tanulságai parancsoltak rá ellentmondást nem tűrő könyörtelenséggel. Ebben a súlyos, egyetlen percig sem lankadó belső harcban érzékeny lelkivilága és egész idegrendszere egyre kevesebb és kevesebb ellenállást tanusított a külső behatásokkal szemben, amelyekkel a körülötte háborgó világ valóban nem takarékoskodott. A nagy lehangoltságot, mely olykor már az életuntsággal volt határos, mérhetetlenül fokozta az a kínzó magány, melyben élnie kellett: szeretett hitvese, akivel hosszú és boldog közös életük alatt minden gondolatát megosztotta, rendkívül súlyos betegségbe esett és ez a csapás megfosztotta attól a vigasztól, attól a felüdüléstől és megkönnyebbüléstől, amit a legnagyobb és legerősebb emberek sem tudnak nélkülözni az élet nehéz óráiban.

Ennek a hosszú és nehéz lelki harcnak a végén következett el az a hajnali óra, amikor Teleki Pál gróf, Magyarország miniszterelnöke önkezével vetett véget életének. A becsület mezején esett el. Hősi halottja a magyar államférfiú erkölcsi érzékenységének és áldozatkészségének. A végzetes tett, amelyet csak a teljes lelki összeomlás pillanatában követhetett el, nem magával e kegyetlen ténnyel, hanem azzal a hosszú, fájdalmas és gyötrelmes úttal, amely idáig vezetett, a hosszú történelmi sorban újabb megrázó emléket állit arra, hogy a nemzet vezetéséig eljutott magyar államférfiú lelkének minden rezdülésével és szívének utolsó cseppnyi vérével is összeforr a nagy, az egyetemes feladattal, amit a haza sorsa és a nemzet vezetése jelent. Teleki Pál gróf életének utolsó éveiben, amikor a világválság folytonos súlyosbodása szinte óráról-órára több terhet rakott vállaira, rendre mindent odaadott nemzetének és hazájának, amelynek szolgálata az egyetlen és legfőbb parancs volt a számára: törékeny egészségének minden feltételét, pihenésének és nyugalmának nélkülözhetetlen óráit, idegrendszerének minden szálát és munkaképességének utolsó erőfeszítéseit.

Teleki Pál gróf tragédiája nem egyetlen embernek a sorsa. Az ő küzdelmeiben, belső vívódásaiban és önemésztő munkásságában benne van a magyar nemzet egész végzete. Ahogyan ő harcolt egész életén keresztül az igazságért, kereste a helyes és jó utat s áldozott fel mindent azért, hogy a siker és eredmény ne rajta muljon, ugyanúgy vállalta évezredes történelmének egész folyamata alatt a sorsot, amelyet a végzet jelölt ki a számára és teljesítette a reá rótt feladatokat erőinek végső fogytáig. De az örök magyar élet tragikus vonását a kiváló, vezetésre termett államférfiaknak az a sora is idézi, amelyben Teleki Pál gróf oly rövid idő alatt immár a negyedik áldozat. Gömbös Gyula után, akinek férfiúi ereje és tettrekészsége teljében kellett eltávoznia közülük, hamarosan következett Darányi Kálmán, akinek bölcs nyugalmát és csendes következetességét sok nehéz órában nélkülöztük később. Még be sem hegedtek azonban a sebek, amelyeket e kiváló államférfiaink korai és váratlan elmulása lelkünkön ütött, újra mérhetetlen csapás ért: el kellett veszteni Csáky István grófot, fiatal és élesszemű külügyminiszterünket, éppen azokban az időkben, amikor egyre több várakozással nézett rugalmas és lendületes politikai egyénisége felé az egész nemzet. Ebből a csapásból voltaképpen még fel sem ocsudtunk, amikor itt állunk szorongó szívvel és elborult arccal Teleki Pál gróf tragédiája előtt.

Ezek a sorsok külön-külön is tragikusak, mert nem az egyszerű elmulást jelentik, amit földi ember amúgy sem kerülhet el, hanem nagy célokért küzdő, minden tehetséggel megáldott, a nemzet bizalmával és szeretetével körülölelt vezető férfiak munkásságának

Báró Vay László nagysikerű bécsi előadása

Báró Vay László titkos tanácsos, a felsőház tagja a bécsi Német-Magyar Társaság meghívására szerdán a kereskedelmi és iparkamara dísztermében rendkívül érdekes előadást tartott *„Agrárpolitika és népesedési kérdések Magyarországon"* címmel.

Az ülés keretében az előadás előtt *Rohan* Károly Antal herceg átvette a bécsi Német-Magyar Társaság elnökségét, majd *Glaise-Horstenau* tábornok miniszter, a berlini Német-Magyar Társaság elnöke üdvözölte a vendégeket és köszönetet mondott *Dubsky* grófnak, a társaság távozó elnökének eddigi érdemeiért. Az előadó a bécsi hallgatóságnak rendkívül meleg szavakkal mutatta be báró Vay László titkos tanácsost, aki mint a magyar földmívelésügyi minisztérium államtitkára, majd később mint miniszterelnökségi államtitkár és kormánypárti elnök széleskörű tevékenységet fejtett ki a magyar földmívelésügy érdekében.

Báró Vay László előadásában rámutatott arra, hogy az elmult évek magyar kormányainak céltudatos agrártevékenysége élénk cáfolata azoknak az egyes külföldi forrásokból terjesztett hireknek, melyek szerint Magyarországon még mindig élnek a feudális korszak csökevényei s az ország az európai szociális fejlődéssel csak nehezen tud lépést tartani. Évszázadokra visszamenően ismertette a birtokmegoszlás kialakulását. Annak, hogy Magyarország nem csinált radikális földreformot, fontos termelési érdekek és az államháztartás helyzetén kívül mélyen járó szociális okai is voltak. A gyökeres megoldás következtében fellépő zökkenők a tengelyhatalmak felé irányuló exportunkat is veszélyeztették volna.

A kitűnő magyar agrárpolitikus előadását az előkelő közönség hosszantartó tapssal fogadta.

— A belügyminiszter felmentette állásuktól a pestkörnyéki városok zsidó orvosait. A pestkörnyéki városokban működő volt Stefánia-intézetkenél, mint ismeretes, az orvosok nagyrésze zsidó volt s ezek az orvosok fel voltak hatalmazva arra is, hogy a közgyógyszerellátás terhére betegeket kezeljenek és orvosi vényeket adjanak ki. A belügyminiszter most rendeletben értesítette a pestkörnyéki városok polgármestereit és a községek elöljáróságait, hogy az összes zsidó orvosokat állásuktól felmenti, továbbá megtiltotta, hogy a közgyógyszerellátás terhére rendelvényeket bocsássanak ki és kötelezte őket arra is, hogy a birtokukban lévő közgyógyszerellátási jogosítványokat záros határidőn belül szolgáltassák be az illetékes tisztiorvosi hivataloknak. A belügyminiszter rendelete értelmében ilyenformán 14 zsidó orvos szüntette be közgyógyszerellátási tevékenységét.

— Itélethirdetés után meg akart szökni a vádlott. Vakmerő fogolyszökési kísérlet történt a szolnoki törvényszéken. Az egyik tárgyalóteremből fegyőr kísérte a fogházba Annók Mihály tószegi napszámost, akit a törvényszék különböző lopásokért és betörésekért egyévi börtönbüntetésre ítélt. Amikor a földszintre értek, Annók hirtelen kiugrott a kapun és futva menekült a Tisza felé. A fegyőr kiáltozására a szökevényt a járókelők is üldözőbe vették és vad hajsza után a Tisza-szálló előtt elfogták.

— MEGHALT SCHÜTZ HERALD FRANKFURTI TUDÓS, AKI 290 NYELVEN BESZÉLT ÉS IRT. Frankfurtban meghalt Schütz Herald tudós, aki 290 nyelven beszélt és irt. Eddig a világ legnagyobb nyelvzsenijének Mezzofanti olasz bíborost tartották, aki hetven nyelvet beszélt. Schütz Heraldban négy Mezzofanti lángelméje lakott. Visszavonult életet élt, mint tanár 1920-ban vonult nyugalomba s azóta nem hallatott magáról.

A tangóharmonika kiváló szakemberei és óriási választék Sternberg hangszergyárban, Rákóczi-út 60.

A főváros mindent elkövet, hogy élelmiszertartalékait növelhesse

Szendy Károly polgármester jelentése Budapest márciusi életéről

A főváros közigazgatási bizottsága hétfőn tartja áprilisi ülését. *Szendy* Károly polgármester ma hozta nyilvánosságra szokásos havi beszámoló jelentését és ebben mindenekelőtt közli, hogy

március folyamán hetvenhárom emeletes ház építésére adtak ki engedélyt,

ebben szerepel három hatemeletes, tizenegy ötemeletes, tizenkét négyemeletes és tizenöt háromemeletes épület. A közlekedési ügyosztály működésével kapcsolatban jelenti a polgármester, hogy

az óbudai Árpád-híd pesti hídfőjének építését még ebben az évben megkezdik

és ezért az építés céljára az ujpesti rakodóparton nagyobb terjedelmű partszakaszt engedett át. A közlekedési vállalatok bevételei márciusban tovább emelkedtek, a villamosnál közel egymillió pengővel nagyobb a bevétel.

A közélelmezéssel kapcsolatosan több érdekes bejelentést tesz a polgármester. Közli mindenekelőtt, hogy a fővárosban márciusban 20.452 darab sertést vágtak le, míg az *előző évben 49.010 darab volt a vágás.* A vágások csökkenése következtében a fővárosi zsírjegyek beváltása nem volt biztosítható s a polgármester javasolta, hogy a Budapestre érkező sertéseket premizálják. Remény van arra, hogy ennek jótékony hatása meglesz, de hangsúlyozza a polgármester, hogy

ezzel az intézkedéssel nem lehet olyan mérvű javulást elérni, amely tartósan megoldaná a fővárosban mutatkozó zsírellátási zavarokat.

A lisztellátás március első felében még mindig a főváros által korábban tartalékolt búzakészletek felőrléséből nyert liszt felhasználásával történt, míg a hónap második felében *már a Futura is újra megkezdte lisztkiutalásait* a főváros részére. Kívánatosnak tartja a polgármester, hogy a kormány megfelelő formában *újabb tartalékkészletek beszerzését tegye lehetővé a főváros részére,* továbbá, hogy a Futura útján kiutalt lisztmennyiségeket a budapesti malmok diszponálják.

A társadalompolitikai ügyosztály napi átlagban *34.600 ebédet osztott ki.* Az idegenforgalom tovább emelkedett, a budapesti nagyszállodák foglaltsága 90 százalékos volt. A fürdők forgalma és bevétele növekedett. Az Elektromos Művek szénellátása márciusban sem javult, a rendelkezésre álló tartalék szén mennyisége mintegy *négynapi üzemvitelre elegendő.* A mátravidéki erőmű munkálatai folyamatban vannak. A főváros üzemei és hivatalai márciusban 7.2 millió pengő értékű közmunkát, illetve közszállítást adtak vállalatba.

— Közel négyszázéves a gráci „Aranyszarvas" gyógyszertár. Grác óvárosában, a régi házairól nevezetes Sporgassében, amely meredeken kapaszkodik fel a várhegy déli lejtőjén, a város egyik nevezetességeként mutogatják az Aranyszarvas nevű patikát. Az ősi patika, amely most üli meg fennállásának 375. esztendejét, eredetileg Károly főherceg udvari patikája volt.

— A VILÁG LEGHOSSZABB TENGERI ALAGÚTJÁT ÉPITETTÉK MEG KÉT JAPÁN SZIGET KÖZÖTT. Tokiói jelentés szerint Honsiu és Kiusiu japán szigetek között most fejezték be a világ leghosszabb tengeralatti alagútjának építését. Az építkezést öt évvel ezelőtt kezdték meg. Az alagút hossza 8 kilométer, benne vasutak fognak közlekedni a két parti állomás: Simonoseki és Moi között.

Rendezte a kormány az erdélyi református lelkészek, tanárok és tanítók fizetését

A Magyar Értesítő jelenti Kolozsvárról: Az erdélyi református egyházkerület vezetőségének az egyházi alkalmazottak anyagi helyzetének rendezésére nézve a kormánnyal és a református konventtel folyattott tárgyalásai teljes sikerrel végződtek. *Mester* Mihály egyházkerületi előadótanácsos közli, hogy az Erdélyi Református Nyugdíjintézet lelkésztagjait a megállapodás értelmében az Országos Református Lelkészi Nyugdíjintézet veszi át, tanár és tanító tagjait pedig az állami nyugdíjintézet. Mindkét tisztviselőcsoport tagjai ugyanazt a nyugdíjat fogják kapni, mintha megszakítás nélkül magyar főhatóság alatt szolgáltak volna. A másik nagyfontosságú határozat a tényleges egyházi alkalmazottakra vonatkozik. Az Illetményhivatal addig is, amíg a véleges kongrua-megállapítás és a tanítók és tanárok fizetési kategóriába sorsolása megtörténhetik, folyósítja a központi tisztviselők és teológiai tanárok teljes fizetését, a középiskolai tanárok és lelkészek pedig havi 150, a tanítók pedig havi 120 pengő előleget kapnak. Május 1-től kezdve a kormány a rendes lelkészi kongruát adja az erdélyi lelkipátszoroknak.

— Megrémült a cigányoktól, gödörbe esett és meghalt egy kisgyermek. Megdöbbentő szerencsétlenség történt Győrött a Töltés-utca 13. szám alatti ház udvarán. Az udvaron játszadozott Erdélyi Klári másféléves kisleány, amikor a belépő cigányoktól megrémült, futni kezdett, közben beleesett egy gödörbe. Amikor kihúzták, már nem volt benne élet. A tragikus haláleset miatt a rendőrség vizsgálatot indított.

— A Maros után kiöntött a Nyárád és a Kisküküllő is. A Maros áradása mindegyre nagyobb méreteket ölt. Marosvásárhely, Maroskeresztúr, Szent Anna és Csikszentiván községek, továbbá Sárpatak súlyos károkat szenvedett az áradástól. Az árvízsujtotta területekre utászcsapatokat vezényeltek ki. A Maros után most a Nyárád és a Kisküküllő is kiöntött és a víz több községet és nagy termőterületet borított el. A hatóságok minden intézkedést megtettek a veszedelem leküzdésére.

— A csatorna vizébe fulladt egy rövidlátó gazdasági cseléd. A szentesi határban lévő Korogy csatornában egy téliruhába öltözött férfiholtestet találtak. A rendőri bizottság megállapította, hogy Serkédi Lajos gazdasági cseléddel azonos a hulla. A szerencsétlen ember három héttel ezelőtt az alkonyati órákban egy másik tanyára igyekezett és mivel rövidlátó volt, beleesett a csatornába és a vízbe fulladt. A vizsgálóbíró elrendelte a holttest felboncolását.

— Hármas ikrek a kárpátaljai Hársfalván. A kárpátaljai Hársfalva községben Lizanec László gyárimunkás felesége hármas ikreknek adott életet. Közülük kettő fiú, míg egy leány. Mind az ikrek, mind édesanyjuk egészségi állapota igen jó. A környék társadalma, élén a járás főszolgabirájával mozgalmat indított a család megsegítésére.

— ÉRDEKES POLOSKA-PÖR SAN FRANCISKÓBAN. A san franciskói bíróság előtt érdekes poloska-pör folyik. Egy hónaposszoba lakója konstatálta, hogy a szobában poloskák vannak. Visszakövetelte a lakbért és a per során a lakó jogi képviselője azt tanácsolta, hogy a bíró töltsön egy éjszakát a poloskás lakásban, mert csak így tud meggyőződni a lakó által átélt szenvedésekről. A bíró a furcsa indítványt elutasította, azonban elrendelte poloska-szakértő kihallgatását.

Jó tudni,

hogy bronztárgyakról a tintafoltot a következőkép távolithatjuk el: forró, hig szódaoldatot készitünk, ezzel átkeféljük a tárgyat s utána langyos vízzel lemossuk.

VELŐSKOCKAK FŐZELÉKHEZ. Nyolc deka vajat kissé megmelegitünk, hozzákeverünk három tojás sárgáját, két tejben megáztatott és áttört zsemlyét és a borjúvelőt, amelyet jól megtisztitva zsirban megpároltunk, megvagdaltunk. Alaposan összedolgozzuk, beleadjuk a tojások keményre vert habját, három kanál szitált finom morzsát és alaposan kikent, kihintett tepsiben megsütjük. Nagy kockákra vágva tálaljuk forrón, adhatunk hozzá ízes mártást is. (Z. Tábori Piroska: Hústpótló ételek.)

— Megtalálták Nagyvárad milléniumi lobogóját. A nagyváradi városi főlevéltár rendezése alkalmával érdekes leletre bukkantak. A levéltár egyik rejtett helyén megtalálták Nagyvárad milléniumi lobogóját, amely alatt a város képviseltette magát az ezredévi ünnepségen. A város színeit viselő lobogó huszonkét éven át pihent rejtett helyén és nemzetiszínű rúdja papírba volt csomagolva.

— Az első tavaszi zivatar Somogyban. Szerdán este Somogy felett észak-déli irányban elvonult az első tavaszi zivatar. Déli irányból sűrűn villámlott, majd rövidesen megkezdődött a mennydörgés és következett a zivatar, amely mintegy két órán át árasztotta el az egész vidéket. A rendkívül korai időben megérkezett zivatar több helyen károkat okozott.

— Élet-halálharc a kondás és a kandisznó között. A debreceni gazdasági akadémia legelőjén *Virág* Péter 21 éves kondás a disznókat őrizte. Az egyik hatalmas kandisznó megvadult és megtámadta a kondást, aki védekezni próbált, majd futni kezdett. A disznó utána iramodott, feldöntötte és a kondást összemarcangolta. A helyszínre érkező tanyaiak végül is megfékezték a disznót és szorongatott helyzetéből kiszabadították Virág Pétert, akit életveszélyes sérülésekkel a debreceni klinikára szállítottak.

— Összeroncsolt férfi holttest a kolozsvári vasúti állomáson. Halálos szerencsétlenség történt a kolozsvári állomáson. Az éjszakai órákban a pályaudvari kijáratnál a vsaúti őrszolgálat emberei egy borzalmasan összeroncsolt, hatalmas vértócsában fekvő férfi holttestét találta. A helyszínre kiszállt bizottság megállapította, hogy a halott Enyedi Zsigmond vasúti fékező, akit minden valószínűség szerint egy átrobogó vonatszerelvény roncsolt össze. A nyomozás alkalmával egy szénszállító vonat kerekein vérnyomokat fedeztek fel s lehetséges, hogy Enyedi Zsigmondot ez gázolta el.

Napról-napra fokozódik a Mezőgazdasági Kiállítás látogatottsága

A *Mezőgazdasági Kiállítás* iránt az ötödik napon is nagy érdeklődés nyilvánult meg. Különösen látogatott volt a *Kereskedelmi Hivatal* nagyszabású pavillonja, ahol mezőgazdasági tárgyú oktató és propaganda filmelőadásokat rendeznek. Az Erdélyi Csarnok szövetkezeti részében rengeteg a látogató a *Bethlen* Lászlóné grófné által rendezett háziipari kiállításnak. A hölgyközönséget a halasi és kalocsai csipkék is rendkívül vonzzák. A férfiak viszont a vadászati kiállításnak az erdélyi és kárpátaljai ősrengetegekben elejtett nagyértékü trofeái iránt érdeklődnek.

Szerdán nagy sikert aratott a *Bercsényi*-tüzérek ágyús karusszelje, a lovasrendőrök zászlós bemutatója s a bábolnai hadiárva lovaszenekar felvonulása. Csütörtökön már délelőtt fél 11 órakor megkezdődtek a díjugratással a lovas sportesemények. Utána a hadiárva lovaszenekar felvonulása, a kettesfogatok díjhajtási versenye s a fogatok előhajtása tette változatossá a lovasprogramot.

Köszönetnyilvánítás

Drága jó uram elhúnytával engem ért mély gyászomban a részvét és együttérzés jeleivel minden oldalról elhalmoztak.

Képtelen vagyok ezt mindenkinek külön megköszönni, ezért fogadják kérem mindazok, akik oly jóságosak voltak és engem vigasztaló szavukkal felkerestek, ezúton bensőséges köszönetemet.

Budapest, 1941 április hó.

Özv. Balázs Árpádné,
báró Bánffy Klára.

Ki volt gróf Teleki Pál?

Teleki Pál gróf született 1879 november 1-én Budapesten. Ifjú korában a jogászi, majd a közigazgatási pályára készült, a budapesti egyetemen végezte jogi tanulmányait, azután egy évig a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatója volt. Különös érdeklődéssel hallgatta Lóczy Lajos előadásait. 1903-ben államtudományi doktorátust tett a budapesti egyetemen, majd közigazgatási szolgálatba lépett. Igen rövid ideig szolgabíró volt, azután egyszerre lemondott állásáról és nekiindult a világnak. Az érdeklődés, amelyet Lóczy Lajos keltett fel benne a földrajzi tudományok iránt, hirtelen háttérbe szorított minden mást és Teleki Pál gróf kizárólag a földrajz tudományával kezdett foglalkozni.

Bejárta Európát, Észak-Afrikát, azután az Északamerikai Egyesült Államokat is. *Tudományában olyan rövid idő alatt szerzett magának világszerte ismert és megbecsült nevet, hogy az szinte példa nélkül áll.* 1909-ben, harmincéves korában a japán szigetek kartografiai történetéről készített atlasza az egész világon feltűnést keltett, azt a francia földrajzi társaság a Yomard-díjjal tüntette ki.

Hamarosan tagja lett a legkülönbözőbb tudományos társaságoknak, igazgatója a Földrajzi Intézetnek. *Nagyrészt az ő munkájának eredményeként jelent meg a Földrajzi Intézet kiadásában az első magyar tudományos világatlasz.*

Közben szinte mellékesen politikával is foglalkozott *Teleki* Pál gróf. A szatmármegyei Nagysomkút 1905-ben képviselőjévé választotta meg. A világháborúban a szerb fronton küzdött és több kitüntetést szerzett. Később a Hadigondozó Hivatal vezetője lett és rendkívüli jelentőségű munkát végzett a hivatal átszervezésénél. *A kommunizmus idején Szegedre ment, ahol az ellenforradalmi kormányban előbb kultuszminiszter, majd külügyminiszter lett.* Már ezekben a napokban hozzáfogott a béketárgyalások előkészítéséhez. Mint földrajztudós és politikus, érdeklődésének kétféle terrénumát egyesítette ehhez a munkához.

Politikai fejtegetéseinek alapjává tette a Dunamedence vízrajzi és földrajzi egységét, ennek alapján mutatott rá Magyarország felosztásának súlyos következményeire.

Ugyanakkor néhány geográfussal elkészítette Magyarország nagy, községenkénti néprajzi térképét. Ezt a térképet használtuk 1938 szeptemberében Münchenben és októberében Komáromban is. *A magyar igazság egyik legerősebb bizonyítéka volt ez a térkép kritikus időkben.*

A nemzeti kormányzat helyreállítása után *Teleki* Pál gróf irányításával indult meg a béketárgyalások előkészítése. Trianonban Magyarország egyik főmegbizottja volt *Teleki* Pál és a magyar delegáció az ő munkájának eredményeként

olyan hatalmas tudományos és politikai anyaggal jelenhetett meg a béketárgyalások színhelyén, amely valóban rendkívüli.

Hogy a győztes hatalmak semmiféle tudományos vagy politikai érvelést nem hallgattak meg, semmiféle bizonyítékra, tudományos érvre nem voltak kíváncsiak: az természetesen nem Teleki Pálon mulott.

Az első nemzetgyűlési választásokon *Teleki* Pál gróf Szeged képviselője lett, majd a *Simonyi-Semadam*-kormányban külügyminiszter. 1920-ban a kormányzó úr megbízásából *kormányt alakított, amelyet ugyanannak az évnek decemberében újjáalakított.* Nevezetes reformmunkák előkészítését és megvalósítását kezdte meg a Teleki-kormány, *Teleki* Pál gróf nevéhez fűződnek az első konkrét alkotások a keresztény nemzeti reformpolitika megindítása terén. Az ő kormányzata alatt államosították a munkásbiztosító pénztárakat, ő állította fel a Pénzintézeti Központot és a pénzügyi tanácsot, életre hívta a Közgazdasági Egyetemet,

előkészítette az első földbirtokpolitikai törvényeket és elfogadtatta a numerus claususról szóló törvényt.

1921 áprilisában gróf Bethlen Istvánnak adta át a miniszterelnöki széket, míg ő maga *elfoglalta katedráját a közgazdaságtudományi karon.*

A kormányzat vezetésétől visszavonulva, tudományos munkásságának, azonkívül

a magyar igazság nemzetközi propagálásának és a nemzetnevelés ügyének élt.

Előadásokat tartott Magyarország földrajzi helyzetéről, történelmi, gazdasági adottságairól és nemzetiségi problémáiról, jóformán a világ minden részében. *Teleki* Pál gróf *a magyar ügy állandó harcos képviselője volt minden kultúrnemzet közvéleménye előtt és*

csorbítatlan nemzetközi tekintélye mérhetetlen jelentőséget adott annak a harcnak, amelyet szüntelenül és mindig teljes erőfeszítéssel folytatott.

1924-ben a Népszövetség meghívta az úgynevezett moszuli hármas bizottságba, amelynek az volt a feladata, hogy Törökország és Irak, tehát tulajdonképpen Anglia között javaslatot tegyen a petróleumforrások miatt vitás határ végleges rendezésére. *A hármas bizottságnak volt bátorsága ahhoz, hogy Törökország igazát elismerve, a kisebbik és gyengébbik fél javára terjesszen elő javaslatot* és

Teleki Pál grófnak jelentős része volt ebben az állásfoglalásban, amely hosszú-hosszú ideig emlékezetes marad.

1926-ban Teleki Pál gróf megalakította az Államtudományi Intézetet, amelyben összegyüjtött mindent, ami a revizió keresztülviteléhez alkalmas érvnek és bizonyítéknak látszott. Az Államtudományi Intézet és a Szociográfiai Intézet 1938 őszén fontos szerepet kapott a magyar-csehszlovák tárgyalások előkészítésénél, majd a diplomáciai tárgyalások során. Ugyanekkor vezetője volt a magyar cserkészmozgalomnak, nagy-nagy szeretettel dolgozott a cserkészet katonás szellemben való kiépítésén, olyan testben és lélekben egészséges fiatalság felnevelésén, amely képes lesz a magyar jövő biztosítására.

A felsőház megnyitásától tagja volt a felsőháznak mindaddig, amíg az Imrédy-kormány idején a tokaji választókerületben meg nem választották képviselővé. 1938 májusában kultuszminiszter lett az Imrédy-kormányban.

A magyarlakta Felvidék visszacsatolásánál megindult tárgyalásoknál Kánya Kálmán külügyminiszter mellett ő volt Magyarország második fődelegátusa,

olyan néprajzi és földrajzi anyaggal jelent meg Komáromban, amellyel szemben a csehek úgyszólván mozdulni sem tudtak. Ennek az anyagnak döntő szerep jutott később a reviziós ítélet meghozatalánál.

1939 februárjában a kormányzó Teleki Pál grófot bízta meg kormányalakítással. A legnehezebb időkben, *röviddel a második világháboru kitörése előtt foglalta el Teleki Pál gróf újból a miniszterelnöki széket,*

a sors valóban a legsúlyosabb megpróbáltatások egyikét mérte reá, amelyek valaha magyar államférfit értek.

Azóta egészen a mai tragikus napig Teleki Pál gróf vezette a magyar kormányzatot. Vezette páratlan tudással, politikai érzékkel és

olyan csodálatos eréllyel, amelyet senki sem várt volna tudományos egyéniségétől, törékenynek látszó testalkatától.

Ami ez alatt a két esztendő alatt történt, nem szorul ismertetésre, *azt Teleki Pál gróffal együtt végigélte, átküzdötte az egész ma élő magyar nemzedék.* Ehhez a két esztendőhöz fűződik Kárpátalja és Erdély visszacsatolása, számos mélyreható, mérhetetlen jelentőségű gazdasági és szociálpolitikai reformalkotás, ugyanekkor a magyar külügyek céltudatos, bölcs, higgadt irányítása. Teleki Pál gróf mindenben

méltónak bizonyult a hatalmas feladathoz, amely elé a sors állította, öntudatosan, nyugodtan és mélységes felelősségérzettől áthatva vezette a nemzetet a küzdelmes, nehéz időkön át.

Nagyon kevesen voltak, talán senki sem volt, aki az életnek olyan sok és egymástól olyan távoleső terrénumán akotott maradandót és nagyot, mint Teleki Pál gróf. Váratlan világkatasztrófákon mulott, hogy tudományos képzettsége, földrajzi érdeklődése politikai értékké vált, nagyjelentőségű bizonyítékká egy legyőzött, megcsonkított, kifosztott nemzet igazának képviseletében. Az elméleti tudós és a gyakorlott politkus különös egyesülése volt Teleki Pál gróf, valóban a leghivatottabb a vezetésre, egy nemzet sorsának irányítására tragikusan nehéz időkben. *Szomorú távozásával a nemzet végtelenül, mérhetetlenül sokat vesztett és minden magyar ember mélységesen megrendülve, szive mélyéig meghatva érzi ezt a borzasztó veszteséget.*

Ama könyvei!

Dr. Bente Hermann:
Német parasztpolitika . . . . —.50

Finck Arthur:
Gyarmati hadviselés Európában . 1.—
Fegyverszünet 1918—1940. Rajzokkal és fényképekkel . . . 1.50

Müller—Brandenburg:
A német munkaszolgálat teljesítményei. Fényképekkel . . . —.80

Pflug Hans:
A német birodalmi autóutak. Számos fényképpel 1.60

Dr. Rohden Péter Rikárd:
A francia politika felemelkedése és alkonya 1.50

Megrendeléseket utánvéttel, vagy az összeg előzetes beutalása ellenében forduló postával intézünk el. Előzetes beutalás esetén portó könyvenként 8 fillér, ajánlott megküldés esetén további 50 fillér.

PFEIFER FERDINÁND KÖNYVKERESKEDÉS KFT.

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. Telefon: 18-57-30, 18-74-00.

Stádium Sajtóvállalat könyvkiadó, V., gróf Klebelsberg Kunó-u. 29. — Stádium könyvkereskedése, VIII., József-krt 5.

Anglia mint haditerület

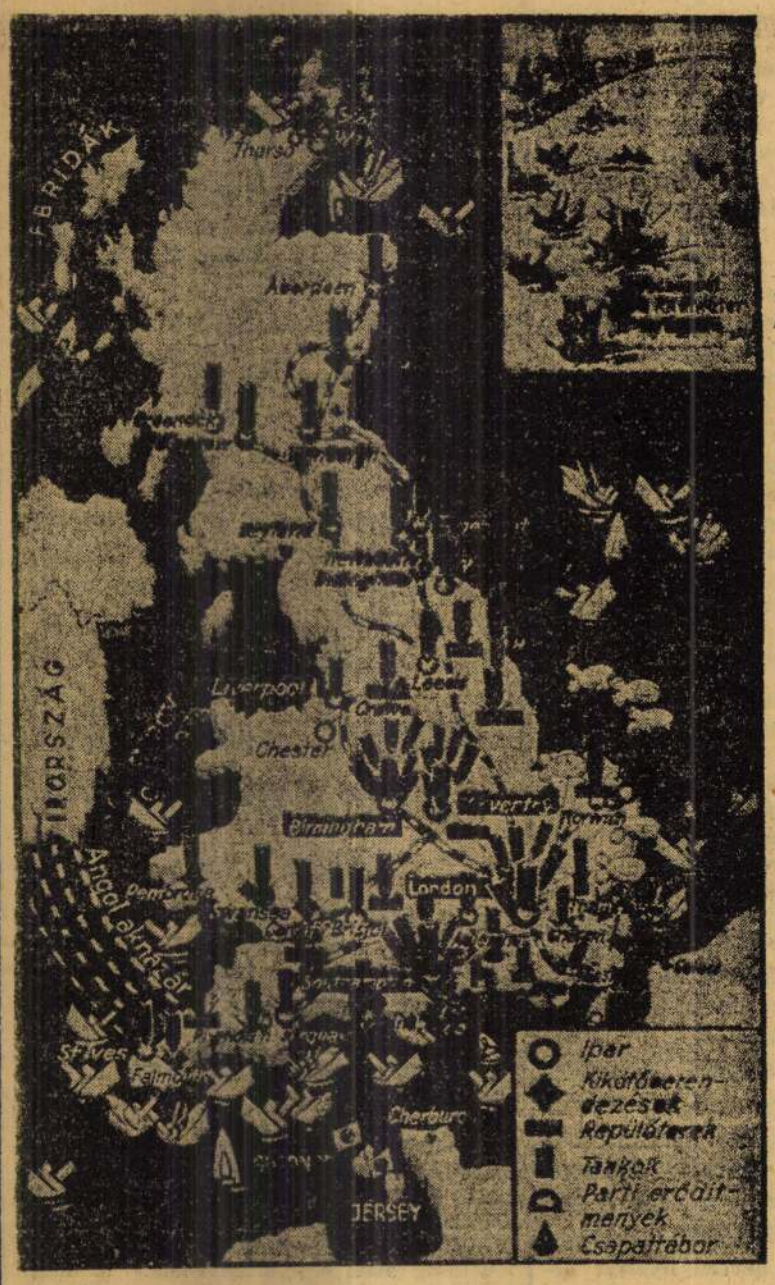

Német részről a következő történt. Franciaország megszállása után kiépítették a Csatorna partján a támadások kiinduló pontjául szolgáló támaszpontokat. Ezzel megkezdődött a légierők és a haditengerészet támadása. Coventry, Southampton és Birmingham bombázásával a légiháború második, fokozottabb szakaszába lépett. Egyidejüleg szorosabbra vonták a tengeralattjárók és repülőgépek a blokád gyürüjét Anglia körül és a déli, valamint a keleti partvidéken kivül eredményesen támadták Anglia nyugati tengeri összeköttetéseit is. Az elsüllyesztett hajók számának rohamos növekedése, s Anglia válságos élelmiszer- és hadianyagellátása arra kényszeritette az angol kormányt, hogy Washingtonban segitségért könyörögjön. Nagyon kétséges azonban, hogy az amerikai hadiipar technikailag képes lesz-e termelését annyira fokozni, hogy az angol ellátásban mutatkozó mind nagyobb hiányokat pótolhassák.

ILSE WERNER
ujszerü pompás vigjátéka 16 éven felülieknek

ANNA APJA
RENDEZTE: **CARL BOESE**
HANS STÜWE
THEODOR DANEGGER
PREMIER MA
URÁNIA

— **A „Ferenc József" keserüvíz** régóta kitünően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható természetes hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. Kérdezze meg orvosát!

Uri hangulat — **Halk** zene, ének-tánc reggel 2 óráig
„SZATYOR"-BÁR -ban XI., Horthy Miklós-út 36.
Zene: **Maróthy** -jazz
Conti Märy **Dánky Lilly** (Topolino)
énekelnek.

Hittünk benne s most, íme: keservesen csalódtunk benne, hogy ily váratlanul és tragikusan itthagyott s a veszteség nagyságát, a tragédia mélységét emberi szóval nem tudjuk leírni. Aki a helyére fog állani, tovább viszi majd a nemzet ügyét azon az úton, amelyre sorsunk és rendeltetésünk kötelez s az örökséget, amelyet Gömbös Gyula, Darányi Kálmán, Csáky István és Teleki Pál gróf hátrahagyott. A fáklya új kézbe kerül s az egységes nemzet követi a fényt, amely a jövendő kiismerhetetlen útjain vezet ugyan, de annak a nemzet boldogabb és szebb jövendőjébe kell torkollnia.

Dübörgő világesemények kellős közepén menetelünk tovább s teljesíteni fogjuk a kötelességünket. Teleki Pál gróf, aki méltó volt a magyarság vezetésére, méltó volt egy nemzet bizalmára, méltó volt a Garázdanemzetség nevére, odaát, túl a földi határokon azt fogja látni, hogy ez a nép is méltó őhozzá. Amikor döbbenetes emberi nagysága most a halál pillanatában kivilágosodik előttünk, keleti nyugalommal és fölemelt fővel azt mondjuk:

— Teleki Pál, Te lelkünkből és fajtánkból sarjadt magyar, aki életedet áldoztad miattunk, a magyarság jövendő életével fizetünk meg érte.

Megdöbbenés országszerte

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála a *mélységes döbbenet gyászába döntötte a politikai világot* és az egész magyar közvéleményt.

A Szentgyörgy-téri palotában ma reggel 7 óra után vált ismeretessé a tragédia.

A eseményről nyomban értesítették a kormány tagjait és a családtagokat. A *miniszterek valamennyien lesujtva a tragédia színhelyére siettek a miniszterelnöksége palotába.*

A fővárosban kilenc óra tájban terjedt el a hír, elsősorban politikai körökben, ahol ugyancsak osztatlanul, pártkülönbség nélkül, a legmélyebben lesujtva fogadták a szörnyű hírt.

Természetesen a megdöbbenés és gyász legelső óráiban intézkedések még nem történtek, az azonban magától értetődik, hogy *Teleki Pált hivatalosan is, de az egész magyar közvélemény is a nemzet halottjának tekinti*

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a sajtó és a rádió útján

a nemzeti gyász jeléül az ország összes tanintézeteiben péntek és szombati napra iskolai szünetet rendelt el.

A szünetet megelőzőleg *az összes iskolák valamennyi osztályában az előadó tanár és tanító megemlékezik gróf Teleki Pálnak, a magyar nemzet szolgálatában egész életén át teljesített fáradságos és önfeláldozó munkájáról* és rendkívüli érdemeiről. Elrendelte a miniszter azt is, hogy e két napon az összes könyvtárak és közgyüjtemények zárva legyenek. A miniszter a sajtó és a rádió útján felkéri az összes egyházi hatóságokat, hogy a hatáskörük alá tartozó iskolákra nézve hasonlóképpen rendelkezenek.

A belügyminiszter rendeletet adott ki, amely szünetre kötelezi a színházakat és mozikat és a zenés szórakozóhelyeket.

A halál híre a Házban

Teleki Pál tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálának híre *drámai hatást keltett a képviselőházban is.* A parlament épületére kitűzték a gyászlobogót. Az ülésre érkező legtöbb képviselő csak a Házba érkezve értesült a szomorú hírről, amely tíz óra előtt terjedt el a parlamentben. A Ház mai ülésén tíz órakor folytatták volna a közellátás érdekeit sértő bűncselekmények megtorlásáról szóló törvényjavaslat két nap óta folyó általános vitáját, a megdöbbentő hír hallatára azonban az első pillanattól kezdve mindenki meg volt arról győződve, hogy a Ház ülése elmarad, illetve csupán a halálhír bejelentésére szorítkozik.

A Ház folyosóin úgy a jobb, mint a baloldalon a megjelent képviselők egyetlen nagy csoportba állva, megilletődött, szomorú arccal tárgyalták a lesujtó hírt. Negyed 11 óra elmult, amikor megszólaltak a Házban a csengők.

A nagyszámban megjelent képviselők csendben bevonultak az ülésterembe. *Tasnádi Nagy* András elnök 11 óra 20 perckor nyitota meg az ülést. Az ülésterembe lépő képviselők le sem ültek helyeikre. *Tasnádi Nagy* András elnök az ülést megnyitva a következőket mondotta:

— Mélységes megdöbbenéssel jelentem a tisztelt Háznak, hogy a miniszterelnök úr ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhúnyt. A gyászos megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy *a szenvedett súlyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk, de alkalmatlanok arra is, hogy itt most bármilyen kérdésben tárgyalást folytassunk,* ezért javasolom a tisztelt Háznak, hogy a Ház üléseit bizonytalan időre napoljuk el. Méltóztatnak ehhez hozzájárulni?

A képviselők néma fejbólintással válaszoltak.

Elnök: Akkor ezt határozatilag kimondom. *Ilyenképpen már egyéb teendőnk nincs és az ülés jegyzőkönyvének felolvasása után az ülést berekesztem.*

Az alig kétperces ülés berekesztése után a Ház tagjai néma csendben távoztak az ülésteremből.

GYÁSZOL AZ ORSZÁG

Tíz órakor úgy terjedt el a főváros utcáin a megrendítő gyászhír, mint egy sötét, kegyetlen fojtogató felhő. Szíven ütötték ezt a várost.

Ilyen riadt arcokat soha sem látott még, aki figyeli a pesti utcákat. Az emberek megálltak, csak egymásra néztek, és nem akartak hinni a fülüknek. Budapest, amely gondolkodás nélkül elhisz minden rémhírt, most nem hitte el a döbbentő valóságot.

A villamosokon helyükről felugráltak az utasok és meglepett csodálkozással tolongták körül azt, aki már valamit tudott. A rendőr a Körút és a Rákóczi-út sarkán leszállt az emelvényről, amelyről a forgalmat irányítja.

— *Ne tessék ilyet mondani!* — figyelmeztette keményen az egyik urat.

— *De igaz! De igaz!* — hangzott kórusban a felelet. A rendőr némán szalutált és arcán ott ült egy nép mélységes megdöbbenése. A magyar falu fia, a paraszt állt itt olyan leverten, meghökkenten, mint talán még soha.

Az utcákon, a kávéházakban riadt, könnyes szemű emberek csoportosultak egymás köré, de nem volt egy szavuk sem. Mintha csak ebben a szörnyű némaságban, tanácstalanságban valami égi szózatot vártak volna, ami eligazít, felemel, megvigasztal, ott, ahol nincs vigasztalódás. Csak most lehetett megérezni, hogy a magyar szívekben milyen mélységesen élt a bizalom, a szeretet Teleki Pál gróf iránt s az egyszerű emberek mennyire szerették ezt a bölcs, nagy magyart. Ugy érezték, hogy árvábbak lettek valamennyien. A gondviselőjüket siratták a kis, egyszerű magyarok.

Gömbös! Csáky! Teleki! — hangzott fel a három név, amely valamikor diadalkiáltás volt az országgyarapodásra induló seregek előtt és szabaduló magyar rabok ajkán. S most a magyar tragédia gyászos szele suhogott az emberek szavában, mintha a sors üldözné a magyarságot, hogy mindig a legnehezebb pillanatokban veszti el azokat, akik igazi nagyjai voltak.

Tizenegy óra tájban mint egy varázsütésre *már kezdtek megjelenni a házakon a fekete lobogók. Nem parancsolta, nem rendelte senki, csak a szív.* Budapest lesujtottan, némán, komoran gyászolt, szívében azzal az érzéssel, hogy fent a felhős egekben, a szegedi nagy triász Gömbös, Csáky, Teleki imádkoznak árva Magyarországért.

Macuoka elutazott Rómából

Róma, április 3. (Stefani.)

Macuoka japán külügyminiszter ma délelőtt elutazott Rómából. Indulás előtt Ciano gróf olasz külügyminiszter jelent meg a Villa Madamaban, hogy a vendéget a pályaudvarra kísérje. Az útvonal mentén az esőben is hatalmas tömeg szorongott, hogy búcsúzóul üdvözölje a baráti és szövetséges japán nép képviselőjét.

A pályaudvaron Macuoka búcsúztatására megjelent a fasiszta párttitkár, a kormány valamennyi tagja, a német nagykövet, a háromhatalmi egyezményhez csatlakozott valamennyi állam képviseletének feje, a japán nagykövet és a nagykövetség egész személyzete.

Macuoka elutazása előtt még egyszer kifejezte Ciano grófnak római tartózkodása felett érzett nagy megelégedését. Az indulás pillanatában kezetfogott a hármasegyezményhez tartozó nemzetek képviselőivel és különösen szívélyes búcsút vett Ciano gróftól. Mikor a vonat kifutott a pályaudvarról, az összegyült tömeg még utoljára lelkesen üdvözölte a japán minisztert, aki *az üdvözlést fasiszta köszöntéssel viszonozta.*

Csütörtökön: gr. Révay Simon díj és áprilishendikep az ügetőn

Csütörtökön a BÜE programján a főverseny *a gróf Révay Smino-díj lesz, amelyben a pálya legjobb nemzetközi lovai veszik fel a küzdelmet. Az indulónak jelzett tiz ügető közül Szabolcs, Fontos és Négus II. nagy küzdelmét várjuk s a befutót is a leírt sorrendben gondoljuk. Hangsúlyozzuk, hogy a táv miatt bizunk Szabolcs győzelmében.*

A kettesfogatú úrkocsis-verseny igérkezik a műsor látványos eseményének. A nevezett hat fogat közül öt rajtol s előreláthatóan a Cailler—Ujdonság összefogás nyer a Dusán—Eszter fogat ellen. A nemzetközi hendikepben mérsékeltebb tudású nemzetközi lovak vesznek részt. Itt kilenc nevezett van, közülük hét indul. A hetes mezőnyből Kelevéz bírja bizalmunkata. Másodsorban Loge, harmadsorban Bokros kombinálható.

Az Áprilisi-hendikepben ismét kísért *Azdaja.* Az Első-mén ezúttal is nehéz helyzet előtt áll, mert úgy Uranos, mint Magnézium megverhetik. Dukla-díj a zárófutam, melyben rekord mezőny rajtol. A tizenhat nevezett közül H. Illy és Zsilett az idén másodízben indulnak. E kettő párharcát várjuk. Ugyanis legutóbb H. Illy negyedik, Zsilett ötödik lett. Ezzel a formával itt mindkét ló szerephez juthata.

A versenyek 2 óra 30 perckor kezdődnek.

Jelöltjeink:

I. Huba — Hunyad — Victoria. II. Lila — Bibor — Villám. III. Cailler-fogat — Dusán-fogat. IV. Cirkáló — Thymian — S. Irmus. V. Kelevéz — Loge — Bokros. VI. Szabolcs — Fontos — Négus II. VII. Azdaja — Uranos — Magnézium. VIII. Holandjanin — Arany — Quarnero. IX. Dália — Zala — Zirc. — X. Zsilett — H. Illy — Boglár.

NAGY MEGLEPETÉSRE VIRTUS II. NYERTE A GRÓF BATTHYANY GABOR-EMLÉKVERSENYT

A legteljesebb siker jegyében zajlottak le a szerdai megyeri versenyek. Ezzel befejeződött az Urlovasok négynapos megnyitó mitingje s vasárnap már a Pestvidéki Verseny Egylet tartja megnyitó napját a népszerű versenypályán.

Szerdán két nagyobb meglepetés adódott. A gróf Batthyány Gábor-emlékversenyben iVrtus II. győzelmére több mint tizenhétszeres osztalékot fizetett a totalizatör, míg a befutó jelöltünkkel, Farandoleval 10:1731 pengőt juttatott kisszámú híveinek. Virtus II. győzelme egyébként igöen népszerű volt. A hadseregi sikverseny hendikepben League of Nations győzelmére tizenegyszrs osztalékot inkasszáltak a játékosok (ugyanosak jelöltük!).

Quarnero verseny közben kitört és feltartatott. Bogáncs nagy stílusban nyerte az Esterházy-emlékversenyt. Castor (szintén jelöltük) győzelmével régen látott nagy plönzs sikerült a Kézdivásdrhelyi-díjban, míg a welterben Gábor duplázott rá legutóbbi győzelmére. Levente II. nyerte az Április-hendike-

KOPROL KOPROL csokoládés hashajtó 12 fillér

Stádium legújabb kiadványai ✓ Négy könyv: négy óriási siker!

Fehértáty Tibor:
A REJTELMES ANATÓLIÁBAN
Kis-Ázsiának erről a területéről, a kund őslakosság életéről, a tudós éleslátásával megirt könyv ez. Számos mélynyomású képpel!
Ára: egész vászonkötésben .... P 5.20

Gyallay Domokos:
HÍVÓ HEGYEK
Gyallay Domokos, a Corvin-koszorúval kitüntetett iró új regénye.
Ára: egész vászonkötésben .... P 5.20

D. Kenese Erzsébet:
Honfoglalók
Honfoglaló őseink nagy regénye. — Pompás könyv. — Kiváló magyar irónő alkotása.
Ára: egész vászonkötésben .... P 6.—

Dr. Mészáros Kálmán:
ABESSZINIA A VADÁSZOK PARADICSOMA
A szerző tizenöt évig volt a négus udvari orvosa. Hiteles beszámolót ad a legendás Menelik császár országáról.
Album-alakú díszkiadás, sok képpel! Ára: P 12.—

Kaphatók minden könyvkereskedésben

Esti Ujság

ÁRA 10 FILLÉR

BUDAPEST, 1941 ÁPR. 3. HATODIK ÉVFOLYAM, 76. SZ. SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL, SZINHÁZJEGY- ÉS UTAZÁSI IRODA, BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5. SZ. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA SZÁMA: 49.927.

Csütörtök

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY HÓNAPRA 2 PENGŐ 20 FILL. EGYES SZÁM ÁRA HÉTKÖZNAP 10 FILL. JUGOSZLÁVIÁBAN EGYES SZÁM ÁRA 1.50 DINÁR, HAVI ELŐFIZETÉS 30 DINÁR. A SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL, SZINHÁZJEGY- ÉS UTAZÁSI IRODA TELEFONSZÁMA: *1—444—00.

MEGHALT TELEKI PÁL

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.

A magyar politikai élet kavargó hullámai fölött régóta egyéni tragédiák lebegnek. Az ország külsőleg és belsőleg erősödik, több és több millió magyar mondhatja magát szabadnak, együvétartozónak, gazdasági, társadalmi és politikai erőnk növekszik, az ország határai kiterjednek s közben államférfiaink büszke sora hanyatlik a porba. Csupa tragikus halál, megrázó, iszonyatos emberi tragédia. A magyar semmit sem kap ingyen. S ha sorsa jobbra fordul, ha népének jobb dolga lesz, ha izmaiban összegyül az erő, s ha a magyar lélek a szív mélységeibe száll, hogy megigazuljon, hogy magyarabb tudjon lenni, ha tekintetünk megacélosodik s bensőnkben érzeni kezdjük, hogy megtaláltuk önmagunkat, ezért az ország vezetőinek, politikai életünk legjobbjainak és legnagyobbjainak — életükkel kell megfizetni. Gömbös Gyula volt az első a sorban, aztán Darányi Kálmán, gróf Csáky István és most... kimondani is alig lehet: Teleki Pál gróf miniszterelnök nincs többé az élők sorában.

Van-e, aki ebben a percben nem a magyar Messiások sorsára gondol, akik egy ezeréves nép fiának születtek s egy nehéz, agyat szárító és lélekzetet elállító korban heroikusan nagyot akartak. Küldetés volt bennük, mert magyarok voltak s hitük felette állt egyéni életüknek, boldogságuknak, mindannak, ami értéke lehetett az egyénnek, az embernek, mert felette állottak önmaguknak. Végzetszerű nyugalommal jöttek és végzetszerű nyugalommal távoztak el, mint aki tudja, hogy ez a földi élet a maga apró egyéni sorsában és boldogságkeresésében értéktelen holmi, annak egy sorsszerű valami, egy kegyetlen törvényszerűsége áll fölötte: szolgálni a nemzetet

s majdan a nemzetben élni tovább. Ezt csinálta Teleki Pál és ezt csinálták a magyar politikai élet csataterén elesett hősi halottak.

A gyarló ember, aki ittmaradt utánuk, kétségbeesve és riadtan néz maga körül. Miért van az, hogy ennek így kell történnie? Miért van az, hogy egyikük sem érheti meg munkája gyümölcsének beérését, hogy tragikusan kell letörni idő előtt, megrázó módon kell eltávozniok közülünk? Miért van az, hogy az ország történetének legforróbb izzású esztendeiben vonulnak a halálba ezek a magyar elmék és szívek?

Teleki Pálra úgy tekintettünk, mint a nemzet édesatyjára. Roppant nyugalma, erdélyi agya és szive, nemes magyar szemlélete, amely sohasem hanyatlott kis dolgok zűrzavaraiba, hanem mindig a legszélesebb horizontokon pihent meg, a világ dolgait a legközvetlenebbül ismerő, nagyszerű műveltsége, mély és utólérhetetlen tudománya és rendkívüli egyénisége biztosíték volt a szemünkben, hogy az ország sorsa, mindnyájunk élete a legjobb kezekben van. Ugy néztünk fel Teleki Pálra, mintha viszontagságos történelmünk élő alakjaként járt volna közöttünk s tudtuk róla, hogy válságos pillanatokban ő lesz az az ember, aki csalhatatlan ösztönével meg fogja mondani, hogy mit tegyünk és hogyan cselekedjünk.

Atragikus hír első döbbenetében nem tudjuk elmondani róla mindazt, amit érzünk. A politikus, az államférfi, aki a szegedi ellenforradalmi napokban emelkedett a nemzet vezetői közé s aki a világháború máig terjedő korszakában bennünket vezetett, a nagy tudós, aki nemzedékeket tanított s a nagy magyar lélek, aki új, mélyebb, nagyobb és szentebb magyarságot plántált belénk, annyira hozzátartozott az életünkhöz, hogy most, ebben a keserű órában megfosztva, megrabolva és szerencsétlenül érezzük magunkat.

Teleki Pálban mégis elsősorban a Nagy Magyart gyászoljuk s a nagy férfiút, a nagy jellemet, aki azért jött, hogy életével és munkásságával erőt öntsön belénk s halálával örök mementót emeljen a nemzeti kötelességteljesítésnek, az emberi nagyságnak. Követtük őt, fanatikusan bíztunk benne. A közelében biztonságban éreztük magunkat s hittünk, erősen hittünk életművének sikerében, politikájának igazságában és ösztöneinek csalhatatlanságában.

Teleki Pál 1941

Wolff Károllyal együtt megalakitotta a *Keresztény Nemzeti Ligát*. Az 1920-as nemzetgyülési választáson Szeged a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának programjával egyhanguan választotta képviselőjének és a *Simonyi-Semadam* kormányban ugyanebben az évben *a külügyminiszteri tárcát vállalta*. Simonyi-Semadàm lemondása után ő alakitotta az uj kormányt és mint miniszterelnök, igen sok szociális értékü törvényt fogadtatott el. 1921-ben lemondott *a miniszterelnökségről és ujból tudományos munkásságának és egyetemi katedrájának szentelte idejét*. 1921-ben Amerikában sok külföldi előkelőséggel együtt mint a központi hatalmak első meghivottja szerepelt a politikai nyári tanfolyamokon mint előadó. 1924-ben a Népszövetség megbizta a *Törökország és Irak között vitás határ döntőbiróságával*.

1926-ban alakitotta meg a *Szociografiai Intézetet és az Államtudományi Intézetet*, amelyet az általános tudományos müködésen kivül a megszállott területek különböző adatait dolgozták fel tudományos szempontból. Ezeknek az intézeteknek a müködése nagyban elősegitette az 1938-iki és 1940-iki bécsi döntéseket.

1922-ben gróf Teleki Pál ismét fellépett a második nemzetgyülési választáson és ekkor *ujból Szeged küldötte a parlamentbe*. Közben a közgazdasági egyetemnek ismételten *dékánja és rektora volt*, de egyuttal jelentős szerepet játszott az egyetemi ifjusági egyesületek megszervezésében is.

Teleki, a cserkész

Külön fejezetet érdemel az a munkássága is, amelyet a magyar cserkészet kiépitésében végzett és emlékezetes még az az óriási siker, amelyet *mint főcserkész, 1933-ban a gödöllői világjamboree megszervezésével* szerzett.

A felsőház átszervezésekor a közgazdasági egyetem képviselője lett a felsőházban és az is maradt addig, mig az Imrády-kormány idején a tokaji választókerület nem küldte ujból a képviselőházba. Ebben a kormányban *1938-ban vallás- és közoktatásügyi miniszter lett* és mint ilyen az *Eucharisztikus Kongresszus* alatt ő képviselte a kormányt *Pacelli* pápai legátus, a mostani XII. Pius pápa oldalán.

Szerepe az országrészek visszaszerzésében

Mint *Kánya* Kálmán külügyminiszter mellett *Magyarország második fődelegátusa* volt a komáromi tárgyalásokon és itt terjesztette elő azt az óriási néprajzi és földrajzi anyagot, amelynek alapján azután néhány héttel később a *német-olasz döntőbirósága itélet egymilliónál több magyar visszatérését tette lehetővé*.

1939 februárjában *Imrédy* Béla lemondása után *ő alakitott uj kormányt és bemutatkozó beszédének olyan hatása volt, hogy a Ház pártkülönbség nélkül egyhangu támogatásáról biztositotta*. Azóta a főleg szociális jellegü törvények egész sora került ki a magyar törvényhozás házából, közöttük az *ugynevezett második zsidótörvény, a kishaszonbérletek alakitása és egyéb földbirtokpolitikai intézkedések*. Miniszterelnöksége első hónapjában következett be *Kárpátalja felszabaditása*, majd a mult esztendőben *Keletmagyarország és Erdély egyrészének visszatérése*. Az 1939-iki általános titkos választásokon a *Magyar Élet Pártja* programját az ország különböző pontjain ismertette nagy hatással és a választás politikája számára *döntő győzelmet aratott*.

Gyászol az ország

A sajtó és a rádió utján elrendelte a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy a nemzeti gyász jeléül *az ország összes iskoláiban pénteken és szombaton szünetel-jen a tanitás*. Pénteken reggel valamennyi tanintézet, valamennyi osztályában az előadó tanár és tanitó emlékezzék meg gróf *Teleki* Pálnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át való fáradságos munkájáról és nagy érdemeiről.

Ugyancsak a sajtó és rádió utján kéri fel a kultuszminiszter az egyházi főhatóságokat, hogy *saját iskoláikban hasonlóképpen rendelkezzenek*. A közgyüjtemények és könyvtárak olvasóhelyiségeit ezen a két napon ugyancsak bezárva tartják.

A belügyminiszter elrendelte, hogy a további intézkedésekig *az összes szinházak és mozik előadási szünetet* tartsanak. Ugyancsak nem nyithatnak ki a mulatóhelyek sem. A rendelet nem érinti a kávéházak és éttermek záróráját, amely továbbra is két óráig tart. A rendeletnek további intézkedésekig van érvénye.

— MINT BUKARESTBŐL JELENTIK, a Porunca Vremii **hosszu riportban számol be arról, hogy a bukaresti háziasszonyok már a hajnali órákban felsorakoznak a mészárszékek előtt. Sokan mégis kénytelenek hus nélkül hazamenni. Külön cim alatt foglalkozik a lap egy Varga nevü magyar mészáros esetével, aki állitólag előnyben részesiti a magyar asszonyokat és cselédeket. Csak azokat szolgálja ki, akik magyarul tudnak s igy a románok legtöbbször hus nélkül hagyják el boltját. A lap szigoru intézkedést kér a magyar mészáros üzlemei ellen.**

— *ÖTVENEZER FÜLVÉDŐ EGY HÉT ALATT. A német Vöröskereszt kérésére a berlini nők egy hét alatt 50.000 fülvédőt készitettek. A fülvédők kötésére 15 métermázsa gyapjut használtak fel.*

VIZÁLLÁS

A Duna Gönyüig közepes vizállással apad, lejebb magas vizállással árad. Mai vizállások: Pozsony —, Komárom 512, Budapest 498, Paks — Baja 523, Mohács 536. A Dráva Barcsnál 4, Drávaszabolcsnál 105. A Tisza végig árad, magas vizállásu. Mai vizállások: Tiszaujlak 382, Vásárosnamény 716, Tokaj 656, Tiszafüred 580, Szolnok —, Csongrád 601, Szeged —. A Szamos Szatmárnál 334. A Körös Nagyváradnál 16, Békésnél 576, Gyománál 634. A Maros Makónál 512. A Balaton Siófoknál 105. A Velencei-tó Agárdnál 142.

Hátha most sikerül?

Holnapután, 5-én kezdődik az uj m. kir. osztálysorsjáték, nagy összegek nyerhetők ismét és sokan lehetnek váratlanul gazdagok. Nem szabad a reménységet feladni, mindig törekedni kell az embernek és lehetőségeket keresni, hogy hátha most a „szerencsés véletlen" sikerül, mert mindenkinek és minden egyes sorsjegynek egyforma a nyerési esélye.

Nyerni azonban csak annak lehet, akinek sorsjegye van. 92.000 sorsjegy 46.000 nyeremény. Vegyen v. rendeljen tehát egy sorsjegyet

Ordódy Béla dr.

m. kir. sorsjegyfőárusitónál. Teréz-körut 7. sz. alatt, a Mussolini-térnél. Telefon: 424—307.

A párisi sajtó megint sürgeti Vichy döntését

Zürich, április 3.

(Az Uj Nemzedék zürichi szerkesztőségének telefonjelentése.) *Párisból* jelentik: *De Brinon* nagykövet az ujságiróknak adott egyik nyilatkozatában kifejtette, hogy Amerika éppoly *kedvetlenül* avatkozik bele a demokráciák megmentéséért folyó harcba, mint annakidején Franciaország.

A francia katona — mondta De Brinon — nem is tudta, mi az a demokrácia, amiért harcbaszállt és épp ezért lelkesedés nélkül harcolt.

A párisi sajtó éles hangon foglalkozik azzal a hirrel, hogy *a német, olasz és dán hajók után a francia hajókat is lefoglalták az Egyesült Államokban*. A lapok tiltakoznak *Roosevelt* intézkedése ellen. Megtörténhetik ugyanis, hogy a lefoglalt gőzösöket, mint hadianyagszállitó hajókat, *el fogják süllyeszteni a tengelyhatalmak*. A *Nouveu Temps* jelképes jelentőséget tulajdonit annak, hogy

Berlinnel és Rómával egyidőben Páris is tiltakozott a washingtoni eljárás ellen.

Először történt ez meg a huszadik században. Az angol-amerikai önzés — véli a lap hamarosan *belehajszolja Franciaországot a szárazföldi tömbbe*. Vichynek alaposan meg kellene fontolnia, vajjon *nem cselekednék-e helyesebben*, ha önként dönt ilyen értelemben és nem habozik tovább, mint eddig tette.

Egyes községek és városok területére megállapitották a tej árát

Az árellenőrzés országos kormánybiztosától egyes vállalatok bizonyos cikkekre ujabb árszabályozást kérnek. Legutóbb néhány város és község kérte, hogy területükön szabályozzák a tej és tejtermékek árát.

A kormánybiztos a kérések alapján *Dorog* község területére a teljes tej fogyasztói árát 28, viszonteladói árát pedig 26 fillérben állapitotta meg literenkint. Ehhez az árhoz azonban a házhoz szállitási jutalékot sem lehet hozzászámitani. *Gödöllő* területére a teljes tej viszonteladói árát 26, fogyasztói árát 28, a tejfel fogyasztói árát 1 pengő 20. *Pécel* község területére a teljes tej viszonteladói árát 24, fogyasztói árát 26, *Vecsés* község területére a teljes tej viszonteladói árát 26, fogyasztói árát 28, *Monor* község területére a teljes tej viszonteladói árát 24, fogyasztói árát 26, *Üllő* község területére a tejárakat 28 fillérben, *Rákoscsaba* község területére a teljes tej legmagasabb fogyasztói árát 32, viszonteladói árát 30, *Tokod* község területére a teljes tej fogyasztói árát 28, viszonteladói árát pedig 26 fillérben állapitotta meg literenkint.

Makó megyei város területén a teljes tej fogyasztási ára a piacon 24, fogyasztói ára viszonteladónál 26, *Losonc* város területén a pasztőrözött teljes tej fogyasztói ára 30, a pasztőrözetlen teljes tej fogyasztási ára 28 fillér lehet literenként az árkormánybiztos rendelete értelmében. *Salgótarjánban* az árkormánybiztos engedélye alapján a szállitók a tejnek üzletből, vagy tejcsarnokból való házhozszállitása esetén 1 fillért számithatnak a tej megállapitott árához.

Az Uj Nemzedék LEVELESLÁDÁJA

Miért nem nősülhet egy állami tanitó?

Tekintetes Szerkesztő Ur! Sok szó esik mostanában az *Uj Nemzedék* hasábjain, hogy kevés a házasságkötés. Mi az oka ennek? Ime egy ok a sok közül: A fiam állami tanitó, 32 éves. *Öt éve vőlegény*. Nősülni szeretne! Saját hibáján kivül nem nősülhet! Egy alföldi tanyán működött, mint beosztott állami tanitó. E tanyán lakást bérelni teljesen lehetetlenség volt. Igy nem nősülhetett. Ezért kérte az áthelyezését olyan helyre, ahol *természetbeni lakás van vagy bérelni lehet*.

Az áthelyezést meg is kapta olyan kisközségbe, ahol a természetbeni lakást egy tanitónő élvezi s e kisközségben lakást kapni ismét lehetetlenség. Igy nősülni megint csak nem tud!

Hát kérdezem Szerkesztő Urtól, *ki az oka most már, hogy a fiam 32 éves korára sem nősülhet?* A kultuszminisztériumban figyelemmel kellene az áthelyezéseknél lenni és lehetővé tenni, hogy az ilyen állami tanitók nősülhessenek. A január 1-i helyettes tanitói kinevezéseket olvasva azt állapitom meg, hogy a fiatal kezdő tanitók (főleg tanitónők) legnagyobb része olyan helyeken van, *ahol lakást lehetne kapni*, de ezek természetesen még nem gondolnak a családalapitásra. Tehát az idősebb állami tanitókat kellene ilyen helyre helyezni, hogy ott lakást kapva az annyira hirdetett családalapitásnak eleget tehessenek, ami nemzeti érdek is!

Az agglegényadó kivetéséről tehát ne beszéljünk addig, mig ilyen akadályok állnak fenn. Ez csak egy ok a sok közül! Tisztelettel: Egy nyugalmazott tanitó.

Nem öngyilkosság, baleset történt Borsodszemerén

Igen tisztelt Szerkesztő Ur! Engedje meg, hogy az *Uj Nemzedék* március 26-iki számában *„Öngyilkosság vagy baleset?"* cim alatt közölt hirrel kapcsolatban a tényállást a következőkben ismertessem: *Aradi* József 19 esztendős borsodszemerei dijnok a mezőkövesdi gimnáziumban kongreganista és havi áldozó, jólelkü, vallásos ifju volt. Kissé nyugtalan természeténél fogva azonban *szeretett mindent közébe venni és vizsgálgatni*. Igy történt, hogy a községházán a főjegyzőnek liliput kis revolverét is az ő távollétében vizsgálgatni kezdte, mire a revolver egy váratlan pillanatban *elsült és Aradit egészen állitta*.

Hogy mennyire távol volt tőle az öngyilkosságnak gondolata is, (hiszen semmi oka sem volt rá), bizonyitja az is, hogy mihelyt a szerencsétlenség megtörtént, azonnal ő *maga hivatta a plébános urat*, hogy a betegek szentségeiben részesitse, mielőtt az orvos kezelésbe venné. A megjelent orvos azonnal az egri irgalmasok kórházába szállittatta őt, de a leggondosabb kezelés daczára sem tudták őt megmenteni az életnek. *Aradi* még kétszer gyónt, áldozott háromheti betegsége alatt, *édesanyjának, két fivérének az egész esetet elmondta*, ugy hogy minden kétséget kizáróan megállapitható, hogy Aradi József tisztán véletlen szerencsétlenség áldozata, amiért senkit sem terhel felelősség. Aradi március 22-én, szombaton este halt meg, igazán jámborul elkészülve a halálra. Temetése március 24-én volt nagy részvét mellett a mezőkövesdi temetőben. Temetésére a gimnáziumi ifjuság is testületileg kivonult. Tisztelettel P. *Katona Sándor* S. J., a boldogult lelkiatyja.

A Levelesláda hirdetései:

Sipos József veszprémi járásbirósági altiszt keresi *Brauner* hadnagyot, akinek egyideig legénye volt vitéz *Magasházy* százados ütegparancsnoksága alatt. Kéri, *közölje cimét*, hogy vele érintkezésbe léphessen.

Mexikó is őrizetbe vette a német és olasz tengerészeket

Mexikó, április 3.

(Német Távirati Iroda.) A mexikói kikötőkben horgonyzó német és olasz hajók elkobzásával kapcsolatban a mexikói tengerészetügyi minisztérium közölte, hogy *minden hajó legénységét leszállitották* a hajók fedélzetéről és a tengerészeti csapatok *őrizete alá helyezték őket. (MTI.)*

A „LEGVITÉZEBB HUSZÁR" Simonyi óbester százhatvannyolc esztendővel ezelőtt, 1773 márciusában született Nagykállóban. Alig volt 18 éves, amikor beállt közhuszárnak, de öt esztendő mulva már, mint őrmester vett részt a Napoleon elleni csatákban. 1796-ban egy szakasz huszárjával a Garda-tó mellett kiszabaditotta Gvazdonovics osztrák altábornagyot az ellenség kezéből, s ettől kezdve, mint rettenhetetlen bátorságu katonát ismerik, akin nem fog az ellenség golyója. 27 éves korában már főhadnagy. 1804-ben pedig kivételes vitézségéért bárói rangot kap. A lipcsei csatában mellét eltalálta egy golyó, amely azonban megakadt a felső zsebében hordott bőrtáskában. 1814-ben a megáradt Rhone folyón usztatott át huszárjaival, s olyan zürzavart csinált a meglepett franciák soraiban, hogy azok csak rendetlen visszavonulásban találtak menedéket és Lyon városát is kénytelenek voltak feladni. Emlékét, mint a magyar bátorság örök példaképét, sohasem homályosithatja el a mulló idő.

Olasz elismerés az athéni magyar követnek

Róma, április 3.

(Magyar Távirati Iroda). A *Popolo di Roma* trieszti jelentése szerint 750 görögországi gyüjtőtáborokból kiszabadult olasz hozó különvonat érkezett a városba. A Görögországból hazatért olaszok *a legnagyobb elismerés és hála hangján beszéltek az athéni magyar követ működéséről*. A magyar diplomata meleg érdeklődése tette számukra lehetővé a hazájukba való visszatérést.

1941 ÁPRILIS 4, PÉNTEKEN:
A NAP KEL 5.18 ÓRAKOR ÉS NYUGSZIK 18.17 ÓRAKOR
A HOLD KEL 10.2 ÓRAKOR ÉS NYUGSZIK 0 28 ÓRAKOR

ÁRA 6 FILLÉR

ÚJ NEMZEDÉK

BUDAPEST, 1941 április 3 ✱ R ✱ XXIII. EVFOLYAM, 76. szám

†

Ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt Teleki Pál

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.

A döbbenettől szédülten irjuk ezeket a sorokat s könnytől elhomályosuló szemünk hiába próbálja áttekinteni a nagy tragédia szörnyü perspektiváját: *Teleki Pál gróf miniszterelnök, a kötelességét haláláig teljesitő férfi és önfeláldozó magyar, ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.*

Földrengés rázza Európát, piros az ég körülöttünk, a megpróbáltatások minden lelket megszámoltató napjait éli ez a sokat szenvedett nemzet, amelytől vezetőinek bölcsessége mindmáig távol tudta tartani a legszörnyübb próbatételt. Ebben az emberfeletti fegyelemtartást, minden egyéni tekintetet eltipró önfeláldozást és a legvégsőket is vállalni kész hazafiságot követelő történelmi helyzetben szakadt ránk a szörnyü gyászhir, amely milliók és milliók szivét elszoritva adja tudtul, hogy akí a fegyelemtartásban, hazafiságban és — *önfeláldozásban* példaképünk volt, nincs többé.

Beláthatatlan, hogy ez a megrázó egyéni tragédia, amely ebben a pillanatban egy nemzet tragédiájává szélesül, micsoda következményeket görget felénk, micsoda helyzetek elé állitja a magyar élet biztonságának felelős őreit és az egész nemzetet. Teleki Pál nincs többé s minden magyar ember ugy érzi, mintha legközvetlenebb hozzátartozója, sorsának osztályosa s a nemzetért folytatott munkájában társa dőlt volna ki mellőle. Milliók és milliók érzése, hogy hiába kapnak egy biztos, erős és becsületes férfikéz után, amelyet tegnap még itt tudtak maguk mellett, ez a kéz az alkotó, irányitó, dolgos kéz, örökre lehanyatlott. Teleki Pál nincs többé, de *Teleki Pál munkáját és hősi önfeláldozását nem lehet kitörölni az ezeréves magyar történelemből és millió és millió magyar szivéből.* A haláláig kötelességét teljesitő Teleki Pál a halottas ágyról is tanitja, *hogy kell a hazát szeretni* s tündöklő élete, mely *a haláláig való kötelességteljesités* klasszikus mintája volt, a koporsón is átragyog.

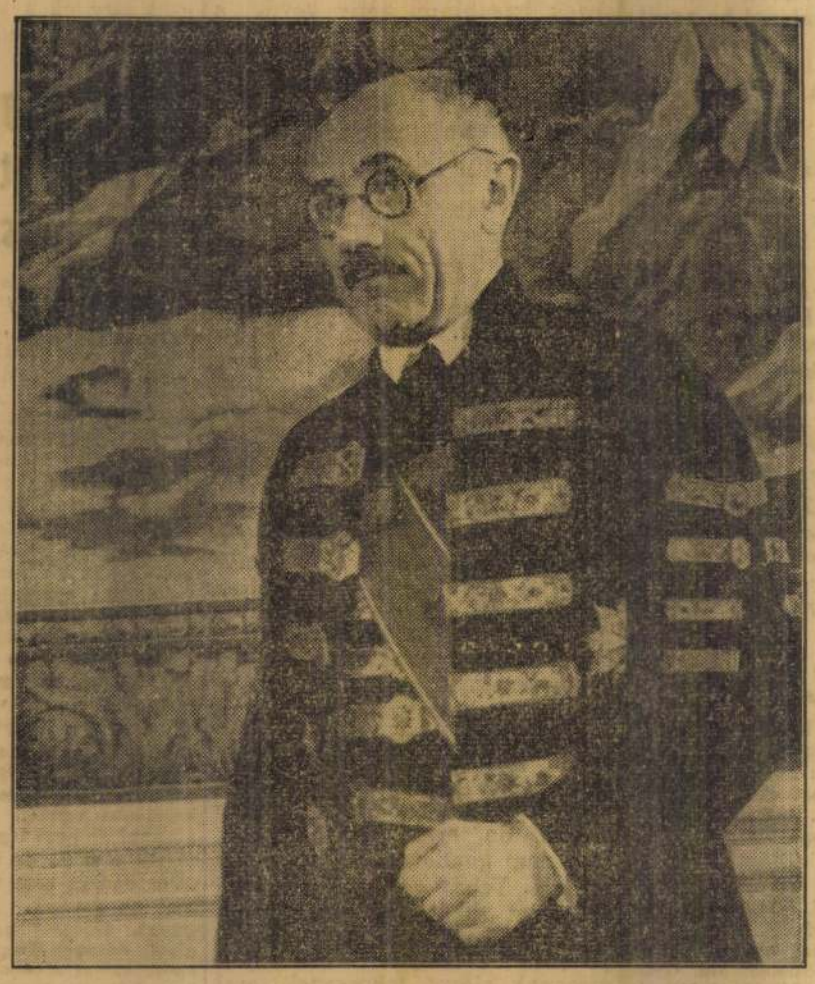

Római szentbirodalmi gróf széki *Teleki* Pál dr. 1879 november 1-én született Budapesten. A kegyesrendi gimnáziumban tett érettségit, majd a tudományegyetemen végezte jogi tanulmányait, de ugyanekkor *már földrajzi és szociologiai tanulmányokat is folytatott és egy évig a magyaróvári gazdasági akadémiának is hallgatója volt.* 1903-ban történt doktorráavatása után *rövid ideig közigazgatási pályán müködött,* majd nagy külföldi tanulmányutakat tett és Európán kivül *Északafrikát és az Egyesült Államokat is bejárta.*

Tudományos munkásságát a kartografia terén végezte és 1909-ben adta ki a japán szigetekről készitett *kartografiai történelmi atlaszát,* amelyet a francia földrajzi társaság megjutalmazott és amelynek alapján a genfi nemzetközi földrajzi kongresszus a régi térképek tanulmányozására kiküldött bizottság tagjává választotta meg. Tudományos munkásságának elismeréséül 1913-ban a *Magyar Tudományos Akadémia, majd a Szent István Akadémia választotta tagjává.* főtitkára volt a *Földrajzi Társulatnak,* majd a Földrajzi Intézetnek tudományos igazgatója. Könyveinek és szakértekezéseinek száma óriási és különösen jelentősek azok a néprajzi térképek, amelyekkel Magyarország igényeit támasztotta alá a nemzetközi fórumok előtt.

A politikai életben először először 1905-ben jelent meg, amikor a szatmármegyei *nagysomkuti választókerületet képviselte.* A világháboruban *a szerb fronton küzdött* és több kitüntetésben részesült, majd *átvette a hadigondozó hivatal vezetését és annak élén maradt 1918 karácsonyáig* és ott egyénileg és nem bürokratikusan intézte az ügyeket. Az összeomlás után visszavonult életet élt, az ellenforradalom idején *először külföldön müködött a kapcsolatok kiépitésére, majd a szegedi kormányban miniszteri tárcát vállalt* és mint ennek a tagja kezdett hozzá a béketárgyalások előkészitéséhez. Több tudós társával együtt készitette elő Magyarország néprajzi térképét, amely „Carte Rouge" néven ismeretes és *itthon és a külföldön 17 kiadást ért el* és amelynek igen nagy részben köszönhető a hazánkra előnyös bécsi döntés. A kommün bukása után ő kötötte meg az egyezséget *a szegedi nemzeti és a budapesti ellenforradalmi kormány között.*

A béketárgyalásokon gróf *Apponyi* Albert és gróf *Bethlen* István mellett Magyarország egyik főmegbizottja volt. Később

leni Németország és Jugoszlávia között. Jugoszláv politikai körök ennek igen nagy jelentőséget tulajdonitanak és érdeklődéssel várják a konkrét hireket e kezdeményezés további sorsáról. Nem hivatalos, de komoly forrásból ma az a hir terjedt el, hogy *csütörtök estére tervbevették* egy vezető jugoszláv államférfiunak Rómába való utazását. Jugoszláv részről mindenesetre fennáll a közvetitésre való készség és azt hiszik, Róma mindent elkövet, hogy megakadályozza a háboru kiterjesztését a Balkánon.

A Rómából érkező tudósitások is egyhanguan arról számolnak be, hogy ottani mértékadó körök nem vesztették el reményüket abban, hogy sikerül békés megegyezésre jutni a tengelyhatalmaknak a jugoszláv kérdésben. *Az olasz sajtó a maga részéről mindent elkövet a helyzet végzetes kiéleződésének elkerülése végett.* A Jugoszláviából érkező hireknek csak mellékes jelentőséget tulajdonit és csak röviden, minden feltünés nélkül közli azokat. A rendszerint jól értesült *United Press* római munkatársa azt jelenti, hogy olasz részről olyan formulán is dolgoznak, amely *lehetővé teszi a Szimovics-kormánynak a hármasegyezményhez való csatlakozás elismerését, ugyanakkor azonban minden háborus bonyodalomtól való távolmaradását is.*

Jól értesült olasz körökben rámutatnak arra, hogy bár a jugoszláviai uj helyzet a hármasegyezmény valamennyi aláiró hatalmát közelről érinti, mégis *elsősorban Olaszország ügye,* mivel a multban Olaszország mindig megkisérelte, hogy Jugoszláviával barátságos kapcsolatokat tartson fenn. A jugoszláv események az olasz-jugoszláv barátsági szerződés negyedik évfordulóján következtek be, továbbá egy héttel *az uj olasz-jugoszláv gazdasági egyezmény megkötése után, amely messzemenően biztositotta Olaszország szükségleteit a háboruval kapcsolatban.* Épp ezért olasz részről érthető az a fáradozás, hogy Jugoszláviában tiszta helyzetet akarnak teremteni, mielőtt még a tavaszi offenzivák megindulnának. Az olasz sajtó továbbra is azt az álláspontot képviseli, hogy *a jugoszláviai eseményeknek nem szabad tulnagy jelentőséget tulajdonitani.* A lapok kerülik a feltünő jelentéseket a tengelyellenes demonstrációkról.

A német sajtó tovább foglalkozik a németellenes tüntetésekkel

A szerdai nap folyamán ugy az *Avala* félhivatalos belgrádi hirközlő iroda, mint pedig a belgrádi rádió cáfolta azokat a külföldi hireket, mintha Jugoszláviában folytatódnának a németellenes kilengések. Ezzel szemben *a Wilhelmstrassén ismét hagsulyozzák, hogy Jugoszláviában a helyzet alakulása a fokozódó németellenesség jegyében történik.* Kijelentették, hogy a Belgrádban közzétett cáfolatok és nyilatkozatok Berlinben csekély benyomást keltettek, mert *német részről nem cáfolatokat, hanem tettekben kifejeződő bizonyitékokat várnak.* A Német Távirati Iroda rámutat arra, hogy az Avala élére uj, angolbarát igazgató került és igy nem lehet cáfolatát komolyan venni.

Annak ellenére, hogy a szerbek Románia felé hermetikusan elzárták a határt, mégis sok német menekülő igyekszik román területre jutni.

A román Bánát minden német községében a menekültek részére segélyhelyeket állitottak fel. A lap szerint a Csetnik-szervezetnek, a hires komitácsiknak terrorja óráról órára nő. *Minden német határfaluban 12—20 csetniket helyeztek el,* hogy megfélemlitsék a német lakosságot. *Egész sor német községet kellett eddig már kiüriteni.* Kikindán tiz népi németet tuszként vettek őrizetbe.

A jugoszláviai német népcsoport valamennyi vezetőjét behivták. Az információ szerint ahelyett, hogy *csapattestükhöz osztották volna be őket, koncentrációs táborba vitték őket.*

Sok német Szabadkán keresztül a magyar Kelébiára menekült, ahol a magyar hatóságok barátságosan fogadták és megvendégelték őket.

A jugoszláv-német határ szlovén része is légmentesen le van zárva. Ennek ellenére a katonasághoz behivott népi németek megkisérelték, hogy átszökjenek a határon. Ezek közül többet menekülés közben megtámadtak. A menekülők elmondták, hogy Szlovéniában a tanuló ifjuságot teljesen németellenes irányban befolyásolják.

Az elmérgesedett angol-francia viszony

Sulyos következményei lehetnek annak az angol nyilatkozatnak, amely szerdán hangzott el és amelyben leszögezték az angol kormánynak azt az álláspontját, hogy a meg nem szállt Franciaországnak engedélyezett blokádengedményeket megszünteti és a blokádot a legszigorubban végrehajtja a meg nem szállt Franciaországgal szemben is.

Butler külügyi államtitkár ezt be is jelentette az alsóházban. Ugyanakkor röviden nyilatkozott a jugoszláv fordulatról is.

A londoni ortodox templomban szerdán ünnepi istentiszteletet volt II. Péter király trónralépése alkalmából. VI. György királyt a gloucesteri herceg képviselte; megjelent az istentiszteleten Majszki szovjetnagykövet is.

A német és olasz hajók lefoglalása

Gordell Hull külügyminiszter a szerdai sajtóértekezleten kijelentette, hogy *a washingtoni kormány nem veheti figyelembe azt a tiltakozó jegyzéket, amelyet a német és olasz nagykövet nyujtott át a külügyminisztériumban* és amelyben részben az olasz és német hajók lefoglalása ellen, részben pedig a többszázfőnyi hajólegénység és tisztikar internálása és letartóztatása ellen tiltakoztak.

Az amerikai intézkedések a fennálló törvényeknek megfelelően történtek és igy azok hatálytalanitására nincsen semmi ok. Az amerikai válaszjegyzéket most dolgozzák ki és rövidesen átnyujtják a német és olasz nagyköveteknek. Az amerikai főügyész megadta az engedélyt, hogy a letartóztatott német és olasz tengerészek ellen szabotázs cimén azonnal inditsák meg az eljárást. A »Ma-

A Hrvatski Dnevnik a rémhirekről

Zágráb, április 3.

(Német Távirati Iroda.) A Hrvatski Dnevnik vezetőhelyen foglalkozik a horvát bánnak azzal a rendelkezésével, amely felszólitja a lakosságot, hogy ne adjon hitelt a rémhireknek. Helytelen volna — irja a lap, — ha azt hinnők, hogy erre a rendelkezésre az a visszahatás szolgáltatott okot, amelyet a legujabb események váltottak ki a horvátságból. Ami Horvátországot illeti, a rendelkezés meghozatalára csupán elővigyázatosságból volt szükség. A nép méltóságteljes magatartásán megtört annak a pár embernek minden igyekezete, akik a nép érdekeivel ellentétes eszméket képviselnek és ezt az alkalmat sem akarták elmulasztani, hogy bizonyos nehézségeket ne támasszanak, mint ahogy nem mulasztottak el egyetlen alkalmat sem a horvát bánság megalakulása óta sem, bár azelőtt nyugodtan eltürték volna a diktatura legkegyetlenebb megfélemlitéseit is.

E napokban is — éppen ugy, mint az elmult évszázadokban — megmutatta a horvátság, hogy politikailag érett nép. Megmutatta azt is, hogy nem vetemedik kilengésekre sem, de nem is menekül el tetteinek következménye elől.

Sztrájk tört ki Amerika egyik legnagyobb gyártelepén

Washington, április 3.

(KH.) Csütörtökre virradó éjjel nagy feltünést keltett a szövetségi fővárosban az amerikai sztrájkhullámról érkezett ujabb jelentés. A világ egyik legnagyobb ipari szervezetében, Ford river-rougei gyártelepén szerdán nyolcezer munkás sztrájkba lépett. Amerikai politikai körökben nem enyhitette a Ford-telepen kitört sztrájk hirét az a körülmény sem, hogy az Egyesült Államok barnaszénbányáiban szerdán megszünt a sztrájk, amelyet a bányászok munkabérének napi egy dollárral való feljavitása érdekében inditottak. A munkát ujból felvették és az egyeztető tárgyalások ezzel egyidőben megindultak.

Huszonötödször nősült!

(NST) Dusán *Markov* szerb földmüves most tartotta huszonötödik esküvőjét a Belgrád szomszédságában lévő Opovo faluban. Az esetről a belgrádi sajtó is megemlékezett, mert nem éppen mindennapi esemény, hogy valaki huszonötödször nősül. Markovnak *mind a huszonnégy előző felesége is életben van.* Valamennyiüktől elvált, mégpedig a legjobb barátságban. Két évnél hosszabb ideig egyik asszony mellett sem birta ki tovább a szerb Don Juan. A *Vecser* cimü belgrádi lapnak nyilatkozatot is adott a házasságkötés rekordere és kijelentette, hogy először 18 éves korában nősült, most pedig 56 éves. *Két évnél tovább egyik asszony sem tudta lekötni.* Mindegyiktől jóbarátságban vált el és csakhamar uj menyasszonyt talált. Mileva, a legujabb felesége ugy nyilatkozott, hogy elődei nem tudtak bánni férjével, de ő egész életére magához láncolja.

A MAI NAP a legkorábban megjelenő napilap

Szaradzsoglu nem utazik Belgrádba

Isztambul, április 3.

(Stefani.) Azokkal a hirekkel kapcsolatban, amelyek szerint Szaradzsoglu török külügyminiszter Belgrádba utazik, itt hangsulyozzák, hogy ezt a hirt nem erősitették meg és hogy ez a képzelet szülötte lehet. *(MTI)*

Butler külügyi államtitkár az angol-japán viszonyról

London, április 3.

Butler külügyi államtitkár szerdán este az alsóházban nyilatkozatot tett, amelynek során kijelentette, hogy a brit kormány egy idő óta figyeli a japáni politika alakulását a többi hatalmak kinai érdekeivel szemben. Az államtitkár szerint a brit kormány nem látja összeegyeztethetőnek a tényleges japáni politikát azokkal a japáni részről megismételt kijelentésekkel, amelyek szerint Japán változatlanul fenn kivánja tartani a «nyitott ajtó» politikáját Kinában. Noha Japán hangsulyozza, hogy álláspontja nem változott, angol vélemény szerint a tapasztalatok azt mutatják, hogy nem kielégitő ez a magatartás. Az államtitkár egyben bejelentette azt is, hogy ebben a tekintetben már felvették az érintkezést a japáni kormánnyal. Az egyik képviselő kérdésére Butler kijelentette, hogy az angol és az amerikai kormány ebben a kérdésben is, mint minden hasonló ügyben, együttmüködik.

Tokió, április 3.

Az Asahi Shimbun a lap londoni tudósitójának jelentését közli, amely szerint Sigemicu londoni japáni nagykövet április 1-én és 2-án meglátogatta Butler külügyi államtitkárt és különböző, a két országot érintő kérdéseket tárgyalt meg vele. A tanácskozás során szóba került Macuoka külügyminiszter európai utja és ebből az alkalomból a nagykövet éles tiltakozást jelentett be Fletcher korvettkapitány az alsóház tagja nagy nyilvánosság előtt megtartott beszéde miatt.

A lap egyébként, ellentétben a többi japán ujságokkal, határozottan jelenti, hogy Sigemicu elutazott az európai kontinensre, hogy Macuoka külügyminiszterrel találkozzék.

A 45 évesnél idősebb férfiakat is fegyverbe szólithatják Törökországban

Isztanbul, március 3.

A török nemzetgyülés szerdán módositotta a katonai szolgálatról szóló törvényt. Az ujabb módositás értelmében országos jelentőségü és nagyfontosságu esetekben, valamint a vezérkar főnökének külön kivánságára is jogában áll a kormánynak a 45. életévnél magasabb korosztályokat is fegyverbe szólitani.

Két uj hadügyi bizottságot alakitott az amerikai képviselőház

Washington, április 3.

(NST.) Az amerikai képviselőház elhatározta, hogy két uj hadügyi bizottságot alakit: egy flottaügyi és egy katonai bizottságot a flotta és a hadsereg kérdéseivel kapcsolatos ügyek intézésére. A bizottságnak azt a jogot is megadták, hogy szakértőket kihallgatásra való jelentkezésre kötelezhet.

Ma délután folytatják a jugoszláv miniszterianácsot

Belgrád, április 3.

A szerda esti miniszterianácsról a késő esti órákban hivatalos nyilatkozatot adtak ki.

«Szerda este 7 órától 9 óráig a kormány miniszterianácsot tartott — mondja a hivatalos közlemény —, az ülésen Szimovics miniszterelnök elnökölt. A tanácskozáson költségvetési kérdéseket és az egyes miniszteri tárcákkal kapcsolatos ügyeket tárgyaltak. Csütörtökön délután 5 órakor az ülést folytatják».

Eladták külföldi vállalatoknak a legnagyobb jugoszláv kereskedelmi hajókat

Belgrád, április 3.

(NST.) A Politika cimü lap csütörtöki számában arról ad hirt, hogy a jugoszláv kereskedelmi flotta legnagyobb gőzöseit külföldi vállalatoknak adták el. A jelentésből, amely hivatalos adatokra támaszkodik, kitünik, hogy a Mária királyné és az Olga hercegnő nevét viselő gőzösöket Portugáliának, a Boka Kotorska és a Balkán nevü hajókat pedig egy meg nem nevezett külföldi hatalomnak adták el. A jelentés a továbbiakban beszámol arról, hogy a Boka Kotorska gőzöst eladása után az Atlanti-óceánon megtopedózták és elsüllyesztették. Összesen hatvanötezer tonnányi jugoszláv hajóteret adtak el külföldi államoknak. Ezenkivül nyolc jugoszláv hajó a háboru alatt a nemzetközi Vöröskereszt szolgálatában áll.

Khaleb Azan Sziria uj miniszterelnöke

Beiruth, április 3.

(NST.) Dentz tábornok, Sziria francia főbiztosa Sziria uj miniszterelnökévé Khaleb Azan, volt igazságügyminisztert nevezte ki. Egyuttal megbizta, hogy alakitsa meg kormányát.

SZENZÁCIÓ A RUHÁZKODÁS TERÉN!
Férfiöltöny mérték után 120 P-ért
rendelhető a legujabb tavaszi divatszöveteinkből remek szabással, elegáns és izléses kivitelben, két próbával! Vezérelvünk: Nagy forgalom, kevés haszon!
Külön osztályunkon
öreg ruhájából öröme lesz,
mert elhasznált, kifényesedett, rossz állásu ruháját vagy felöltőjét speciális külföldi eszközökkel ujra széppé, divatossá varázsoljuk vagy müvésziesen kiforditjuk. Férfiruhából női kosztümöt csinálunk! RUHAKERESKEDELMI K. T. Ferenc-krt 39. I. em. T.: 141-217.

A MAI NAP

1941 április 4-én, pénteken

A nap kél: 5 óra 17 perckor; nyugszik: 18 óra 18 perckor.

1941 április 3

ÁRA 6 FILLÉR

BUDAPEST, XVIII. ÉVFOLYAM, 76. SZÁM

TELEFONSZÁMOK: 126-840 ÉS 110-473

Gróf Teleki Pál miniszterelnök meghalt

Lapzártakor jelenti a Magyar Távirati Iroda Teleki Pál gróf Magyarország miniszterelnöke ma tragikus hirtelenséggel meghalt.

A VILÁGSAJTÓ VÉLEMÉNYE AZ AMERIKÁBAN VOLT KÜLFÖLDI HAJÓK LEFOGLALÁSÁRÓL

Párizs, április 3.

A párizsi sajtóban nagy visszhangot keltett az a hir, hogy a német, olasz és dán hajók után a francia hajókat is lefoglalták az Egyesült Államokban. A fővárosi lapok nyomatékosan visszautasitják az amerikai lépést, amelynek nyomán arra kell felkészülniök, hogy a Normandie-t előbb-utóbb mint hadianyagszállitó hajót üldözik majd és esetleg el is süllyesztik.

A «Paris Midi» szerint az Egyesült Államok a külföldi hajók lefoglalásával ujabb lépéssel közeledtek a háboruhoz.

A «Nouveaux Temps» megállapitja, hogy az Egyesült Államok eljárása teljesen törvénytelen, olyannyira az, hogy egyidejüleg három diplomáciai tiltakozást váltott ki. A XX. század történetében elsőizben került sor arra, hogy Berlin, Róma és Párizs egyidőben, egyazon okból együttesen cselekedett. Ennek az eseménynek jelképes jelentősége van.

Vichy, április 3.

Azzal a hirrel kapcsolatban, hogy az amerikai kikötőkben fekvő 15 francia hajót, közöttük a 83.000 tonnás Normandie-t lefoglalták, vichybeli jólértesült körökben kijelentik, hogy az amerikai kormány határozott biztositékot nyujtott a francia kormánynak arról, hogy ezeket a hajókat semilyen körülmények között nem foglalják le. Annyit közöltetett azonban az amerikai kormány, hogy ezeket a hajókat szivesen megvásárolná. Franciaország az ellenérték fejében amerikai élelmiszereket, elsősorban gabonanemüeket kapna.

Washington, április 3.

Cordell Hull csütörtökre virradó éjjel kijelentette, hogy az Egyesült Államok kormánya a kereskedelmi hajók lefoglalása ügyében hozzá eljuttatott német és olasz tiltakozást nem fogadja el.

Newyork, április 3.

A szerdai késő esti lapok jelentése szerint San Diego, kaliforniai kikötőben őrizetbe vettek egy román hajót, amelyet közvetlenül az Antonescu-kormány megalakulása előtt irtak át panamai hajólistára.

Lima, április 3.

Az egyik német hajózási vállalat két német tisztviselőjét szerdán letartóztatta a perui rendőrség, éppen akkor, amikor az országot elhagyni készülnek. A hirrel egyidőben vált ismeretessé, hogy a perui kormány nemcsak két rombolót küldött a kikötőből kiszabadult német hajók üldözésére, hanem több felderitő repülőgépet is. A nagy erőfeszitések ellenére sem érkezett szerda éjszakáig hir a megszökött két német hajóról.

Mexikó, április 3.

(Német Távirati Iroda.) **A mexikói kikötőkben horgonyzó német és olasz hajók elkobzásával kapcsolatban közölte a mexikói tengerészetügyi minisztérium, hogy minden hajó legénységét leszállitották a fedélzetről és a tengerészeti csapatok őrizete alá helyezték.**

Készül az USA válasza a német és olasz tiltakozásra

Washington, április 3.

(Német Távirati Iroda.) Hull külügyminiszter közölte a szerdai sajtóértekezleten, hogy a külügyminisztérium most dolgozik azon a válaszon, amelyet az amerikai kikötőkben veszteglő német és olasz hajók lefoglalása miatt a két illetékes kormány nagykövete által átnyujtott tiltakozó-jegyzékre adnak. Hozzátette, hogy a választ rövidesen átnyujtják és utána valószinüleg a két tiltakozással együtt nyilvánosságra hozzák a tartalmát. *(MTI.)*

Macuoka ma Berlinbe indul

Róma, április 3.

Macuoka japán külügyminiszter római látogatása végetért. A japán külügyminiszter csütörtökön délelőtt 10 órakor hagyja el az olasz fővárost és Berlinbe indul.

Macuoka pápai kitüntetése

Vatikánváros, április 3.

XII. Pius pápa Macuoka japáni külügyminiszternek a kihallgatás végeztével átnyujtotta az uralkodása alkalmából alapitott nagy aranyérmet.

Brazil tengerészeti támaszpont Natalban

Rio de Janeiro, április 3.

A braziliai tengerészeti miniszter szerdán bejelentette, hogy a kormány Natalban nagyszabásu tengerészeti támaszpontot szándékozik létesiteni.

Angol-amerikai találkozó Manilában

Manila, április 3.

A Fülöp-szigetek fővárosában csütörtökön érdekes találkozó zajlott le, amelyről azt hiszik, hogy nagyjelentőségü a Távol-Kelet jelenlegi helyzetében. Sir Robert Brooke-Popham, a távolkeleti angol haderő főparancsnoka, Singaporeból jövet vezérkarával megérkezett a szigetek fővárosába. Néhány órával előbb érkezett Manilába a távolkeleti amerikai hajóhad főparancsnoka, Hart tengernagy és ünnepélyesen fogadta az angol főparancsnokot.

A *Deutsche Zeitung* ma reggeli száma vezető helyen intervjut közöl egy Jugoszláviából Budapestre érkezett német Balkán-szakértővel, amelyben ez német szempontból igyekszik rávilágitani a jugoszláv válság hátterére. Arra a kérdésre, hogy milyen szerepe volt az angol propagandának a jugoszláv fejlemények körül, a német szakértő a következőket mondotta:

Angol propaganda Jugoszláviában

„Az angolok E[illegible]zelkeleti utjának időpontjától kezdve Jugoszláviában is igyekeztek kihasználni a demokrácia gondolatáért folytatott propagandájukat. Röpcédulákat terjesztettek, kis angol jelvényeket és zászlókat ajándékoztak és adtak el, ezeket a gomblyukban lehet hordozni. Igy egy uj divat keletkezett, amelyben különösen az ifjuság találta kedvtelését. Az angol propaganda kiindulópontja az az állitás, hogy Amerika és Anglia azok az államok, amelyek az igazi demokráciáért és a népek szabadságáért harcolnak.

A szerbek, akik családi és törzsi életük kiformálásában évszázadok óta a szó legjobb értelmében vett demokráciát épitették ki maguk között, természetesen különösen befogadóképesek voltak az ilyen jelszavakra. A tengerrel összefüggő területeken a londoni *Lloyds*-vállalattal és más nagy londoni hajóvállalatokkal való kapcsolat igen szoros volt. A jugoszláv hajóvállalatok Jugoszlávia leggazdagabb köreit alkotják és ezért aggódni kezdtek Angliával való üzleti kapcsolataik miatt, amelyek igen sok pénzt hoztak nekik. Már ezért sem volt nehéz a terep az angol propaganda számára. Ez a két összetevő eredményezte, hogy az utóbbi hetekben Jugoszláviában *kimondott rokonszenves közhangulat keletkezett Anglia mellett.* Angolbarát befolyást fejtenek ki az ortodox szerb egyház bizonyos körei is, amelyek a legszorosabb kapcsolatokat tartják fenn anglikán körökkel."

A továbbiakban a német szakértő elmondotta, hogy előre lehetett számolni a tüntetésekkel, felvonulásokkal abban a pillanatban, amint megjelenik az első hivatalos jelentés Jugoszláviának a hármaspaktumhoz való csatlakozásával.

„Bár a német birodalommal való együttműködést Jugoszlávia gazdasági fundamentumának kellett tartani, mégis az angol propaganda ismételten azt állitotta, hogy a birodalommal való együttműködés a jugoszláv gazdasági élet rabszolgaságba való taszitásával egyértelmü." Igy azután belpolitikai, külpolitikai és gazdasági okok idézték fel az államcsinyt, amely a belpolitikában a hatalmon levők leváltását és az ország külpolitikai átállitását akarja elérni és az utcára vitte a: „Le a paktummal" jelszót.

Von Heeren berlini tárgyalásai és Olaszország

Jugoszlávia és Németország közötti viszony még mindig feszült és tisztázatlan. *Von Heeren* berlini tanácskozásaitól várják a tengelyhatalmak és Belgrád közti viszony normalizálását. Zürichi jelentés szerint *von Heeren* három német követeléssel tér majd vissza Belgrádba. Ezek 1. *Jugoszlávia adjon elégtételt a németellenes tüntetésekért* és a németek bántalmazásáért, 2. *a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozásról szóló megállapodást Jugoszlávia ratifikálja*, 3. *a jugoszláv hadsereget szereljék le.*

A Wilhelmstrassén ezzel kapcsolatban kijelentették, hogy Németország mindenekelőtt a németellenes izgatások és kilengések beszüntetését, az *angol befolyás kiküszöbölését* és a tengelyhatalmakkal szembeni korrekt magatartást várja el az uj jugoszláv kormánytól.

A *Pester Lloyd* belgrádi tudósitója is megerősiti a magyar félhivatalos lap ma reggeli számában a *MAI NAP* belgrádi tudósitójának ama korábbi értesülését, hogy *egy vezető jugoszláv politikus rövidesen Rómába utazik.* A Pester Lloyd erre vonatkozó jelentése igy hangzik:

— Nagyon fontosnak látszik az az információnk, hogy *Olaszország hajlandó közveti-*

Temetés: hétfőn

A miniszterelnök temetéséről a déli órákban megbeszélés kezdődött a Sándor-palotában Zsindely Ferenc és bárcziházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkárok között. Hír szerint a tragikusan elhúnyt Teleki Pál gróf miniszterelnököt hétfőn délelőtt temetik az országház kupolacsarnokából.

Pénteken és szombaton szünetel a tanítás az ország összes iskoláiban

A múzeumok és könyvtárak is zárva maradnak

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a sajtó és rádió útján elrendelte, hogy a nemzeti gyász jeléül az ország minden tanintézetében pénteken és szombaton is szüneteljen a tanítás és pénteken reggel valamennyi tanintézet valamennyi osztályában előadó tanár és tanító megemlékezzék gróf Teleki Pálnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át fáradságos munkával és önfeláldozással végzett munkásságáról és érdemeiről.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyancsak a sajtó és rádió útján felkéri az egyházi főhatóságokat, hogy saját iskoláikra vonatkozólag saját hatáskörükben hasonlóképpen rendelkezzenek.

Elrendelte még a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy valamennyi közgyüjtemény és könyvtár pénteken és szombaton zárva legyen.

Elmarad az április 4-iki fővárosi közgyűlés

Gróf Teleki Pál miniszterelnök halála hírének megérkezésekor Karafiáth Jenő titkos tanácsos, főpolgármester az Ujvárosházára a gyászlobogókat kitűzette és értesítette a törvényhatósági bizottság tagjait, hogy az április 4-ére, péntekre összehívott törvényhatósági közgyülés elmarad.

A polgármester rendkívüli gyászértekezletre hívta össze a tanácsnoki kart

A miniszterelnök haláláról szóló hír vétele után Szendy Károly polgármester nyomban intézkedett, hogy a középületekre és a székesfőváros összes házaira tűzzék ki a gyászlobogókat.

Szendy Károly polgármester egyben csütörtökön délelőtt rendkívüli gyászértekezletre hívta össze a tanácsnoki kart. Az értekezleten Szendy Károly polgármester mélyen megrendülve számolt be a magyar nemzetet ért óriási veszteségről. Hangsúlyozta a polgármester, hogy az ilyen sorstragédiák idején fokozott jelentősége van annak, hogy minden közfunkcionárius hivatása magaslatán álljon és fáradhatatlan szorgalommal és higgadt körültekintéssel végezze el a reábízott teendőket.

Teleki Pál gróf pályafutása

Teleki Pál gróf miniszterelnök 1879 nov. 1-én született Budapesten, tehát most járt 62-ik évében. Budapesten érettségizett, majd ugyancsak az itteni egyetemen a jogra iratkozott be, de már akkor nagyobb kedvvel foglalkozott földrajzi tanulmányokkal.

Harminc éves korában, 1909-ben adta ki alapvető térképészeti szakmunkáját: «Atlasz a japáni szigetek kartográfiájának történetéhez».

Ez a munkája egyszerre a nemzetközi földrajztudomány legismertebb képviselői közé emelte, a francia Földrajzi Társaság a Jomard-díjjal tüntette ki. 1920-ban az akkor létesített egyetemi közgazdaságtudományi karon a földrajz tanára lett, tanszékét egészen második miniszterelnökségéig töltötte be.

A politikai életbe 1905-ben kapcsolódott be, amikor a nagysomkúti kerület országgyülési képviselővé választotta. 1916-ban vállalt először fontos szociálpolitikai feladatkört: átvette a Hadigondozó Intézet vezetését.

Hivatala élén megszüntette a bürokratikus eljárásokat és az egyéni intézkedések útján építette ki a világháború rokkantjainak, hadiözvegyeinek és árváinak ellátását.

1918 őszén megkezdte a tudományos küzdelmet Magyarország igazáért. A tudós és a politikus pályája itt összeolvad és innen kezdve Teleki Pált a tudóst, nem lehet többé elválasztani Teleki Páltól a politikustól.

Tudományos készültségével hazája ügyét szolgálta haláláig, a tudományos kutató szenvedélye a hazája igazáért küzdő hazafi buzgalmával ideális összhangban egyesül. Először is megrajzolta Magyarország új módszerek szerint megtervezett, pontos néprajzi térképét. A térképen színek jelölték a különböző nemzetiségeket, a magyarságnak a piros szín jutott.

A „carte rouge", a piros térkép fogalommá lett a politikában.

Mint a béketárgyalásokat előkészítő iroda tudományos osztályának vezetője könyvtárra való dokumentációs anyagot gyüjtött a béketárgyalásokra. Ebbe a kiváló gonddal és tudományos szolídsággal előkészített anyagba a békekonferencia urai bele sem néztek.

A történelem azonban igazságot szolgáltatott a politikus Teleki Pálnak és ezt az igazságszolgáltatást a tudós Teleki Pál már akkor előre látta: húsz esztendővel később, mikor a párisköbnyéki békeszerződések rendszere összeomlott, a béketárgyalásokra készített anyag a két bécsi döntés előkészítő tárgyalásaiban nagy súllyal esett a latba.

1920 júliusában a kormányzó miniszterelnökké nevezte ki. Kilenc hónapig volt kormányon, miniszterelnöksége idején cikkelyezték be a trianoni békeszerződést.

Lemondása után Amerikába utazott, ahol a Williams Townban tartott nyári politikai tanfolyamon számos előadást tartott.

Első miniszterelnöksége után a belpolitikától visszavonult, tudományos kutatással, az ifjúság és kivált a cserkészet szervezésével foglalkozott. 1926-ban a felsőház megszervezése után felsőházi tag lett. 1938 májusában az Imrédy-kormányban elvállalta a közoktatásügyi tárcát.

1938 őszén Teleki Pál életműve a beteljesedés felé tartott. Az első, a Cseh-Szlovákiával való tárgyalások idején Kánya Kálmán külügyminiszter mellett *ő volt Magyarország második fődelegátusa.* A bécsi döntés után a kormányzó a magyar érdemrend nagykeresztjét adományozta neki.

1939 februárjában, miután Imrédy Béla lemondott, Teleki Pál ismét kormányra került.

1939 májusában feloszlatták a képviselőházat, az új választásokon döntő győzelmet aratott: a 260 képviselő közül 178 a Magyar Élet Pártjához tartozott. 1940 szeptemberében visszatértek Erdély északi részei is.

Az erdélyi származású miniszterelnök szokott lelkiismeretességét ezúttal a szűkebb hazája iránti szeretet is hevítette, amikor a felszabadulás első mámoros órái után azonnal hozzákezdett a visszatért országrészek ujjáépítéséhez és a meg nem szállott országrészekkel való egységesítéséhez.

A Gondviselés még megengedte neki, hogy szűkebb hazája felszabadulását megérje, utódaira vár a feladat, hogy életművét folytassák és betetőzzék . . .

1939 áprilisában Csáky István külügyminiszterrel Rómában és Berlinben tett hivatalos látogatást, mint az új kormány elnöke. 1940 husvét hetében magánemberként egyhetes látogatást tett Olaszországban, de felhasználta ezt az alkalmat is, hogy az olasz állam és kormány fejénél látogatást tegyen.

1940 július 11-én ugyanesak Csáky István gróf külügyminiszterrel Münchenbe utazott és megbeszélést folytatott Hitler vezér és kancellárral Obersalzbergben.

Ez a látogatás a román krizis előtti időre esett. Két és fél hónapra rá, amikor a tengelyhatalmak külügyminiszterei augusztus hó 30-án meghozták a második bécsi döntést, gróf Csáky István külügyminiszterrel együtt Teleki Pál gróf miniszterelnök is felutazott Bécsbe megfigyelői minőségben.

November 20-án Teleki Pál gróf miniszterelnök újból Bécsben járt, amikor Magyarország csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez.

Ez alkalommal a Bécsben tartózkodó Hitler vezér és kancellár két óra hosszat tartó megbeszélést folytatott Teleki Pál gróffal.

A munkapiac helyzete

A M. kir. Állami Munkaközvetítő Hivatal március 26-iki jelentése szerint *foglalkozást kaphat:* 88 ipari szakmunkás, 3 szolga, 131 fiú- és 24 leánytanonc, 17 állandó háztartási alkalmazott, 33 bejáró takarítónő, 12 gyári segédmunkás, 3 szállodai, vendéglői segédmunkás, 1 kisegítő takarítónő, továbbá 2 kifutó, 3 üzleti alkalmazott, 39 hadigondozott gyári és segédmunkás, 5 hadigondozott napszámos, 112 hadigondozott jegyszedő, kapu- és pavillonellenőrök, 1 hadigondozott géplakatos, 2 hadigondozott varrónő, összesen 476-an.

Foglalkozást keres: 3115 ipari szakmunkás, 1655 gyári betanított és egyéb férfi- és női segédmunkás, 375 gyári s egyéb férfi és női napszámos, 105 szolga, 277 kifutó, 25 kocsis, 179 bejáró takarítónő, 109 üzleti alkalmazott, 9 magántisztviselő, 44 irodai gyakornok, 5 kereskedelmi ügynök, 143 állandó, 42 kisegítő háztartási alkalmazott, összesen: 6083-an.

Az egyes szakmák részletes adataiból megállapítható, hogy a budapesti hatósági munkaközvetítő hivatalnál a háziselédek, bejáró takarítónők, gyári segédmunkások, továbbá hadigondozott géplakatos, hadigondozott gyári segédmunkás, hadigondozott jegyszedők, hadigondozott kapu- és pavillonőrök és hadigondozott varrónői munkahelyek betöltésére nincs elég megfelelő jelentkező.

AZ ERDÉLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET VEZETŐSÉGÉNEK az egyházi alkalmazottak anyagi helyzetének rendezésére nézve a kormánnyal s a református konventtel folytatott tárgyalási sikerrel végződtek. Az erdélyi református nyugdíjintézet lelkésztagjait az Országos Református Lelkészi Nyugdíjintézet veszi át, tanár- és tanítótagjait pedig az állami nyugdíjintézet. Mindkét tisztviselő-csoport tagjai ugyanazt a nyugdíjat kapják, mintha megszakítás nélkül magyar impérium alatt szolgáltak volna. A tényleges egyházi alkalmazottaknak az Illetményhivatal addig is, amíg a végleges kongruamegállapítás s a tanítók, tanárok fizetési kategóriákba sorolása megtörténhetik, folyósítja a központi tisztviselők és teológiai tanárok fizetését.

ÖNGYILKOSSÁGOT KÖVETETT EL Reichmann Dánielné 28 éves fiatalasszony. Akácfa-utca 7. sz. alatti lakásán kinyitotta a gázcsapot és lefeküdt. Mire a szomszédok észrevették, már halott volt.

A 45 évesnél idősebb korosztályokat is behívhatják Törökországban

Isztanbul, április 3.

A török nemzetgyülés szerdán módosította a katonai szolgálatról szóló törvényt. Az újabb módosítás értelmében országos jelentőségű és nagyfontosságú esetekben, valamint a vezérkar főnökének külön kívánságára is jogában áll a kormánynak a 45. életévnél magasabb korosztályokat is fegyverbe szólítani.

Amerika nem foglalja le a francia hajókat

Vichy, április 3.

(KH) Azzal a hírrel kapcsolatban, hogy az amerikai kikötőkben fekvő 15 francia hajót, közöttük a 83.000 tonnás «Normandie»-t, lefoglalták, vichybeli jólértesült körökben kijelentik, hogy az amerikai kormány határozott biztosítékot nyujtott a francia kormánynak arról, hogy ezeket a hajókat semilyen körülmények között nem foglalják le.

Annyit közöltelelt azonban az amerikai kormány, hogy ezeket a hajókat szívesen megvásárolná. Franciaország az ellenérték fejében amerikai élelmiszereket, elsősorban gabonaneműcket kapna.

A biztosító köteles megtéríteni *a Felvidék felszabadulása idején történt kárt*

Egy királyhelmeci kereskedő még a megszállás idején *betöréses lopás ellen biztosítást kötött az Általános Biztosító Rt. pozsonyi biztosító társasággal.* A kereskedőnél 1938 november 14-én betörtek és nagymennyiségű árut vittek el.

A kárfelvételi jegyzőkönyv, amelyet a biztosító társaság kiküldöttje a magyar uralom idején vett fel, megállapította, hogy a kereskedő kára 34.900 csehkorona.

Néhány nap mulva azonban arról értesítette a kereskedőt, hogy *a kárt nem hajlandó megtéríteni, mert a betörés idejében a rendkívüli (háborús) viszonyok mentesítik a biztosító intézetet a kockázatviselési kötelezettsége alól,* a biztosító mégis 5000 koronát ajánlott fel a békés elintézés érdekében.

A kárvallott kereskedő a kassai törvényszéken a biztosító intézettel szemben pervesztes lett, sőt 597 pengő perköltség megfizetésére kötelezték.

A kassai ítélőtábla fellebbezés folytán *megváltoztatta a törvényszék ítéletét és kötelezte az Általános Bizosító rt. pozsonyi céget, hogy a felperesnek 4900 pengő tőkét, 936 pengő perköltséget és 228 pengő fellebbezési költséget fizessen meg.*

A táblai ítélet indokolása megállapítja, hogy a káreset idején és helyén 1938 november 14-én nem voltak rendkívüli (háborús) viszonyok.

Az alperes biztosító társaság először erre való hivatkozással tagadta meg a kár megtérítését és *csak később hivatkozott arra, hogy a felperes köteles lett volna változó árukészletéről feljegyzéseket vezetni.*

A szóbanforgó eset rendes kereskedelmi ügyletnél szigorú elbírálás alá eső biztosítási ügylet és ez megköveteli a felektől azt, hogy *egymást a legrövidebb ideig sem hagyják bizonytalanságban.*

Nem jár nyugdíj annak, aki nem volt tagja a vállalati nyugdíjpénztárnak

Egy részvénytársaság egyik tisztviselője több évtizedes szolgálata ellenére nem volt tagja a vállalat nyugdíjpénztárának. Amidőn szolgálata megszűnt, mégis nyugdíjat követelt.

Miután a nyugdíjpénztár csak azoknak folyósít nyugdíjat, akik tagok voltak, követelését nem teljesítették.

A tisztviselő erre pert indított és a nyugdíjszabályzatnak azt a rendelkezését, amely kimondja, hogy kizárólag a tagok igényelhetnek nyugdíjat, *kizsákmányoló kikötésnek, a jóerkölcsbe ütköző feltételnek minősítette.*

Az ügy a Kúriához jutott, ahol végső fokon elutasították a keresetet.

A Kúria kimondta, hogy az alapszabályok előbb említett rendelkezései *sem tiltó jogszabályba, sem a jó erkölcsbe nem ütköznek.* A szerződési szabadság elvéből folyóan a nyugdíjjogosultság megszerzésének feltételei és módjai szabadon lévén megállapíthatók,

Érvényes feltételként volt kikötheto a nyugdíjpénztár tagjai közé való felvétel is,

Így alaptalanul támadja a felperes a kikötést kizsákmányolás és nyugdíjigény kijátszása címén.

A POLGÁRSÁG LAPJA AZ *ESTI KURIR*

IGMÁNDI KESERŰVIZBŐL ELÉG 3 UJJNYI

CSIZ jód gyógyfürdő **érelmeszesedés**

gyógyfürdője. Fürdőidény V. 10—IX. 30-ig. Olcsó előidényárak. **Prospektust** küld a Fürdőigazgatóság, **Csízfürdő** (Gömör m.). Gyorsvonaton **közvetlen kocsi: Budapest Keleti pu.—Fülek—Csízfürdő:** menetidő 4 óra.

XIX. évfolyam

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Vilmos császár-út 34. Tel.: Szerkesztőség: 128-536. Kiadóhivatal: 112—188. 125—405.

76. szám
Budapest, 1941

ESTI KURIR

Főszerkesztő: RASSAY KÁROLY

10 fillér

Előfizetés: Belföldön havonta 2.40, negyedévre 7.20 pengő. Egyes szám ára Olaszországban 1 líra.

Csütörtök
április 3

TELEKI PÁL GRÓF MINISZTERELNÖK TRAGIKUS HIRTELENSÉGGEL MEGHALT

Mélységes megrendülés és megdöbbenés fogadta a váratlan halálhírt országszerte — Horthy kormányzó ma délelőtt a halottaságyhoz sietett — A képviselőház elnapolta üléseit

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.

Mélységes megrendülés országszerte

Mélységes megrendülés fogadja országszerte Teleki Pál gróf miniszterelnök tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálát. A miniszterelnök halála súlyos csapás az országnak, amely egyik kipróbált vezetőjét és egyik leghivebb fiát vesztette el benne. A huszadik század történelmének második nagy válságában állott az ország politikai irányításának élére. Második miniszterelnöksége idejére esett a második világháború kitörése és ezekben a nehéz időkben Teleki Pál együtt nőtt a vállalt feladatokkal. Csaknem két évtizeddel ezelőtt már viselte a miniszterelnök tisztét, akkor az összeomlás után új életre vergődő ország ügyeit irányította. A két miniszterelnöksége között eltelt időben nem óhajtott a politika első vonalában szerepelni, második miniszterelnöki kinevezése után azonban heteken belül megmutatta, hogy a várakozás munkával teli közel két évtizedes korszaka alatt felkészült azokra a feladatokra, amelyeket az államfő bizalmából és a nemzet egyre teljesebbé váló helyeslésével igyekezett megoldani. Pártpolitikai szempontból lehettek és voltak is komoly ellenfelei, de ellenségei nem voltak; az előző kormányok politikája után személye körül a legtöbb ellentétre alkalmat adó kérdések is vesztettek valamit élükből és a tárgyilagosságra törekvő szemlélet magaslatára emelkedtek. A válságos helyzetben, pártok és irányzatok küzdelme és ellentétei fölött a miniszterelnök személye egységet, biztonságot és szilárdságot képviselt. Puritán ember volt, a népszerűséget nem kereste, épp azért vette körül egyre jobban minden társadalmi réteg és irányzat őszinte becsülése. Most, amikor hirtelen eltávozott, abban a pillanatban hagyta el az életet, amikor hazájának nagyobb szüksége volna rá, mint valaha.

Megdöbbenés a Házban...

A képviselők legnagyobb része mit sem sejtve érkezett meg tíz óra körül a képviselőházba. A parlament portása sem tudott még semmit a tragikus eseményről. Vele elsőnek a tíz óra előtt néhány perccel érkező egyik kormánypárti képviselő közölte a szomorú hírt és a később érkező képviselők leginkább a portástól értesültek a tragédiáról. *Mindenki mély megdöbbenéssel fogadta a hírt és aztán sietve ment fel az ülésterembe.*

A rövid formális ülés után, amelyen csak igen kevés képviselő volt még jelen, mindenki a folyosókra sietett, ahol kisebb-nagyobb csoportban tárgyalták az eseményeket. A részleteket még senki sem ismerte, de maga az esemény óriási megdöbbenést keltett. Sápadt arcok, halkan beszélgető csoportok tűntek fel a folyosókon.

A parlamentből a déli órákig sem távozott el senki. A folyosókon maradtak a képviselők és ott várták az újabb fejleményeket.

Az országot oly váratlanul ért csapás mélységes megdöbbenést és szomorúságot váltott ki a képviselőház tagjai között is.

A képviselők már jóval 10 óra előtt megtöltötték a Ház mindkét folyosóját, ahol csoportokba verődve tárgyalták a lesujtó hírt. A jobboldali folyosókon a kormánypárt tagjai között ott voltak azok is, akik tegnap még kedélyesen elbeszélgettek a minszterelnökkel, aki a tegnapi ülésre még eljött a Házba. Mindenütt azt hallani, hogy a miniszterelnöknek tegnap milyen jó kedve volt.

Negyed 11 órakor [illegible]

[illegible] csengő. A képviselők besietnek az ülésterembe, ahol **Tasnádi-Nagy András** nyitja meg az ülést. Megilletődött mély csendben kezdi el szavait, az ülésteremben több helyről felhangzik a képviselők elfojtott zokogása.

— Mélyen tisztelt Képviselőház! — hangzik **Tasnádi-Nagy András** remegő hangja. — *Mélységes megilletődéssel jelentem a tisztelt Háznak, hogy a miniszterelnök úr ma éjszaka tragikus körülmények között hirtelen elhunyt.*

— A megdöbbenés e percei nem alkalmasak arra, hogy e súlyos veszteségről méltón megemlékezzünk, de arra sem alkalmasak, hogy a Ház az előtte fekvő törvényjavaslatot tárgyalni tudja.

Ezért javasolom, hogy a Ház ülését bizonytalan időre halassza el.

A képviselőház elfogadta az elnöki bejelentést és ezzel a Ház mai ülése végetért.

Horthy Miklós kormányzó Teleki Pál halottaságyánál

A fővárosban a kora délelőtti órákban futótűzként terjedt el a lesujtó hír, hogy Teleki Pál gróf miniszterelnök tragikus hirtelenséggel elhúnyt. A hír vétele után a középületekre a gyász jeléül kitették a gyászlobogókat.

A délelőtti órákban a miniszterelnökségre szakadatlanul érkeznek a közéleti előkelőségek és diplomaták, akik részvétüket fejezik ki.

Negyed tizenkét órakor szárnysegédje kíséretében a miniszterelnökségre érkezett Horthy Miklós kormányzó is, aki egyenesen felment Teleki Pál halottaságyához.

Este hat órára összehívták a MÉP pártértekezletét. A felsőházat is összehivják.

A Teleki-kormány bevonul az ülésterembe. Elől Putnoky Móric háznagy, utána halad a miniszterelnök, majd Csáky külügyminiszterrel és Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszterrel az élen a kormány

[illegible] lapja

Délután öt órakor újabb minisztertanács Belgrádban

Belgrád, április 3. Tegnap este 19 órától 21 óráig tartó minisztertanács után kiadott közlés arról szólt, hogy »költségvetési kérdésekkel« foglalkoztak. A minisztertanács ma délután öt órakor újból összeült.

Kosutics, Macsek megbizottja, miután tegnap résztvett a minisztertanácson, ma visszautazott Zágrábba. A »Hrvatski Dnevnik« megállapitja, hogy a horvát nép méltóságteljes magatartásán megtört annak a pár embernek igyekezete, akik bizonyos nehézségeket akartak támasztani: »mint ahogy nem mulasztottak el egyetlen alkalmat sem a horvát bánság megalakulása óta sem, bár azelőtt nyugodtan eltűrték volna a diktatúra legkegyetlenebb megfélemlítéseit is«.

Belgrádban úgy tudják, hogy a német követség személyzete és a jugoszláviai német konzulátusok tagjai csütörtökön hagyják el Jugoszlávia területét. Belgrádban csak a német ügyvivő és a katonai attasé maradnak vissza.

A Politika »Az utolsó órában« cimű cikkben felszólitja a lakosságot, hogy minden darabka földet müveljen meg és ne hagyjon egyetlen négyzetméternyi területet sem kihasználatlanul, mert »a nélkülözés a világháborúban megtörte a legbátrabb hadseregeket is.«

Szimovics miniszterelnök elrendelte, hogy mindazok, akik a fővárosból az elmult napok alatt vidékre költöztek, haladéktalanul visszaküldessenek lakóhelyükre.

A belgrádió rádió a következő hivatalos közleményt adta közzé: Bizonyos külföldi rádióállomások napihirei között különjelentést közöltek Zágrábból, amely szerint a zágrábi rádió még ma is német zenét ad müsorában. Az igazság az, hogy az összes jugoszláv rádióállomások betartják rendes programjukat, úgyhogy ugyanakkor a belgrádi rádió is, éppen úgy, mint azelőtt, ad német zenét és dalokat, Bachtól, Beethoventől, Wagnertől és Brahmstól az április 3-ára, 4-ére és 5-ére megállapitott müsor szerint.

A bukaresti jugoszláv követ Maniunál

Bukarest, április 3. *(Stefani)* **Komoly érdeklődést kelt a bukaresti jugoszláv követ látogatása Maniu volt miniszterelnöknél, a tengelyhatalmakkal szemben ellenséges érzülete miatt feloszlatott román nemzeti parasztpárt vezérénél.** *(MTI)*

Súlyosan fognak csalódni...

Róma, április 3. *(MTI)* A *Popolo di Roma* szófiai jelentésében kiemeli a *Slovo* című bolgár lap cikkét, amely szerint *súlyosan csalódni fognak* azok, akik azt hiszik, hogy a jugoszláv kérdés megzavarhatja *Németország és Szovjet-Oroszország jó viszonyát.*

A határmenti erődítmények hadikészültségben

Az első magyar menekültek

Berlin, április 3. A Német Távirati Iroda szegedi jelentése szerint nagylétszámú jugoszláv erők elfoglalták helyeiket a határmenti erődítményekben. A határt sok német menekült lépte át. Néhány magyar nemzetiségü menekült is elhagyta a jugoszláv határmenti övezetet. *(MTI)*

Több ezer menekült érkezett Romániába

Temesvár, április 3. *(Német TI)* **A jugoszláviai német menekültek száma állandóan nő és már többezer főre rug. Főleg nagy tömegben érkeztek menekültek Nagykomlósra, Kunszöllősre, Ótelekre, Máriaföldére és Hattyasra.**

Egybehangzó elbeszéléseik szerint a csetnik katonai szervezeteit mindenütt megerősitették és fegyverekkel látták el. Versecen a zsidók nyilvános gyüléseken izgató beszédeket mondtak Németország ellen. Nagykikindán egy ügyvéd követelte a németek fejét, egy másik szerb vezér is szidalmazta a jugoszláviai németeket és büszkén mutogatta angol kokárdáját. Nagykikindán és Ujvidéken követelték a szövetséget Angliával. A Nagykikindáról a határra vezető főútvonalat vasúti sinekkel eltorlaszolták. *(MTI)*

Kosutics Macseknél

Zágráb, április 3. *(Német TI)* **Kosutics mérnök, a horvát parasztpárt alelnöke, csütörtökön délelőtt 9 óra 20 perckor megérkezett Zágrábba.**

Kosutics a zágrábi lapoknak, elsősorban a »Jurtanji List«-nek a belgrádi megbeszélések eredményéről szóló bizakodó jelentéseivel kapcsolatban röviden ezt mondotta:

— Túlzások, mint mindig.

Kosutics kevéssel megérkezése után Macsekhez ment jelentéstételre. Később a báni palotában értekezleten vett részt, amelyen Macseken és a bánon kivül a horvát parasztpárt néhány vezető személyisége vett részt. *(MTI)*

Olaszország nem közvetit Belgrádban

Róma, április 3. *(MTI)* Rómában bizonyos *meglepetést* keltettek a nemzetközi sajtó egyes hirei, amelyek szerint Olaszország a jugoszláviai kérdésben állitólag *közvetitést* vállalt. Ezeket a híreket *annyira komolytalannak* minősitik, hogy szükségtelennek tartják megcáfolásukat. Olasz politikai körökben rámutatnak arra, hogy a tengely politikailag, diplomáciailag és katonailag egyaránt oly töretlen egészet alkot, hogy *semmiféle külön közvetitési kisérlet sem lehetségcs.* Római illetékes körök egyébként *teljes nyugalommal* figyelik az eseményeket.

BAROSS GRILL-ben Józsefkörút 45
Tánc 2-ig **KALMÁR** TIBOR, **CSAKY LOLA**
Elek Gréta, Rejtő Jolán

A tengelyhatalmak újabb tiltakozó jegyzéke a Fehér Házban

Washington, április 3. A német nagykövetség tegnap második tiltakozó jegyzékét nyujtotta át a Fehér Házban; később Colonna herceg olasz nagykövet szintén újabb tiltakozó jegyzéket juttatott el Hull külügy államtitkárhoz. A tiltakozó jegyzékek szövegéről semmiféle közlés nem történt. A newyorki lapok azonban közlik, hogy az USA területén tartózkodó olasz konzuli tisztviselők és ujságirók állitólag utasitást kaptak Rómából, hogy a diplomáciai viszony megszakitása esetén azonnal utazzanak el. Az amerikai sajtó egyébként szenzációs jelentésekben számol be az Egyesült Államok és a tengelyhatalmak között növekvő feszültségről.

A Washington óceánjáró a brooklyni kikötőbe érkezett, ahol csapatszállitásra alakitják át.

Stark, az USA tengerészeti vezérkarának főnöke, májusra meghivta a délamerikai államok haditengerészetének főparancsnokait.

A mexikói kikötőkben horgonyzó német és olasz hajók legénységét leszállitották a fedélzetről és mexikói csapatok őrizetbe vették a lefoglalt hajókat.

MAGYARORSZÁG KIS KIRAKATA

Szemere szűcsnél szép ezüst-, kék-
RÓKÁK
nerzek, bolerók olcsón.
Erzsébet-körút **26**
MASODIK EMELETEN

FIGYELEM! Használt **ruhákért egyenruhákért legmagasabb** árat fizetem. — Győződjön meg és nivlon. **Schulz**, Népszinház-u. 21. Tel.: 142-367

Ezüstrókák kékrókák, nerzek, nagyon olcsón Pollák Nádel szűcsnél, Podmaniczky-u. 11

Bölcsésztanhallgató VIII. fél-es. kémia-, fizikaszakos (jeles érett, tanulmányi versenyen helyezett) latin, német, olasz nyelvtudással, korrepetálást vállal, magántanulókat előkészit. Sürgős megkeresések: »Gyakorlott pedagógus 919« jeligére kiadóba, vagy telefon: 316-581

Briliánst, aranyat, ezüstöt legmagasabb áron vesz **SZÁSZ MIKSA, Király-utca 20.**

Eladó komplett sötét diófa hálószoba *Thököly-út 65, földszint 7.*

Saját üzememben készült **BÚTOROK** nagy választékban, részletre is MÓZES ISTVÁN, Szent István-krt 11

ELADÓ BRILIÁNST aranyat fogaranyat, ezüstöt **legdrágábban vesz! BAROSS ÉKSZERHÁZ, Baross-utca 83.** Tel. 134-770. Címre ügyelni.

Pénzt veszit, ha **BRILIANSAIT** eladás előtt Kristóf-tér 2. I em. 3 alatt meg nem mutatja, délben 12—2 óra között. Telefon: 182—647.

Felmondott adóknál új vallomásait számszerüen kimunkálja »KONTOSERVICE«. T.: 493-880.

Briliánst, aranyat ezüstöt legmagasabb áron vesz **Svájci óra- és ékszerüzlet,** IX., Üllői-út **105.** (Márton-u. sarok)

Elveszett drótszőrű foxi kétoldalán rekete folt, neve: Muki **Megtaláló utalmat kap.** König Imre, Máhr Jenő-utca 6. Telefon 298-756.

Széchenyi (Svább) hegy legmagasabb pontján, közvetlen a Fogas végállomása előtt, Ágancsutca 26., 5000 öles parkban
ÖRÖKLAKRÉSZEK
1—2 és 3 szobásak
ÚJ AROSÁBAN
Arosához hasonló luxuskivitelben eladók. 10 15% jövedelmezőséggel egész évre bérbeadhatók. Értekezés az épitettőnél. G., Katona József-u. 25. IV. 3. Tervek és megbeszélés vasárnap egész nap az AROSA portásánál. Telefon: 115—497

A színesekkel együtt...

Washington, április 3. *(Német T. I.)* **Különösen az elbánás miatt emelt óvást a washingtoni német nagykövetség. A jegyzékben elsősorban arra utalnak, hogy a német hajósokat mind Bostonban tartják fogva egy nagy teremben színesekkel együtt. Ugyanilyen türhetetlen a Florida állambeli Fort Lauderdaleben összegyüjtött német hajósok helyzete is; itt a legénységet a hadifoglyoknak fentartott két zárkában őrzik. A német nagykövet követeli, hogy azonnal bocsássák szabadon a hajók legénységét.** *(MTI)*

A Ford-müveket átmenetileg bezárták...

Newyork, április 3. *(Német T. I.)* **Detroitból érkezett jelentés szerint a Ford-müvekben tartó munkabeszüntetés ügyében a szembenállók készségüket fejezték ki »fegyverszünet« kötésére. A gyár vezetősége beleegyezését adta az üzem átmeneti jellegü bezárásához, a Cio-szakszervezet pedig beszüntette a gyárak ellen irányuló ostromállapotot. Roosevelt elnököt felkérték, találjon lehetőségeket a munkabeszüntetés elintézésére.** *(MTI)*

Két német gőzös ég a nyilt tengeren

Lima, április 3. *(Német TI)* **A perui hadügyminisztérium közlése szerint *egy perui cirkáló* a nyilt tengeren találkozott a lángokban álló *Hermontis* és *München* német gőzössel. A hajókról akkor már eltávozott a legénység.** *(MTI)*

Eden újra Ankarába készül?

Róma, április 3. *(NSI)* **A »Corriere della Sera« isztambuli jelentése szerint Eden angol külügyminiszter és Sir John Dill tábornok, vezérkari főnök athéni megbeszéléseik befejeztével újból Ankarába utaznak, hogy még egyszer letárgyalják a török kormány megbizottjaival az angol-török viszonyra vonatkozó megállapodásokat.**

Német tag Sanghái városi tanácsában

Sanghái, április 3. *(Stefani)* **Japán, Anglia és az Egyesült Államok konzuli képviselőivel történt megállapodás alapján elhatározták az engedményes terület városi tanácsának ujjáalakitását. A kinai és angol tanácsosok számát csökkentik és növelik a japán és amerikai tanácsosok számát; azonkivül egy német tanácsost is neveznek ki. A megállapodás ideiglenes és a kilenchatalmi egyezmény aláiró nemzeteinek jóváhagyásától függ. Két tanácsosi szék még üresen maradt.** *(MTI)*

750 olasz hazatért Görögországból

Róma, április 3. *(MTI)* **A *Popolo di Roma* trieszti jelentése szerint 750 görögországi gyüjtőtáborokból kiszabadult olaszt hozó különvonat érkezett a városba. A Görögországból hazatért olaszok a legnagyobb elismerés és hála hangján beszéltek az *athéni magyar követ működéséről.* A magyar diplomata meleg érdeklődése tette számukra lehetővé a hazájukba való visszatérést.**

A tragédia részletei

Délután 3 óra után a Sándor palota előtt autó állt meg. A gépkocsi dr. *Bakay* Lajos egyetemi tanárt hozta. A professzor dr. *Levitzky* Károly rendőrfőorvossal, az egyik dolgozószobába vonult vissza és ott a reggel már látottak alapján a következő orvosi jelentést fogalmazták meg:

»Alulirottak megállapították, hogy *Teleki* Pál gróf miniszterelnök úr folyó hó 3-án a kora hajnali órákban *öngyilkosságot követett el*. A holttestet megvizsgálva kitűnt, hogy jobboldalt a nyakon a jobbkéz mutatóujjával érintkezésben egy nagytípusú Browning-revolver fekszik. Az ágy párnája telve van véralvadékkal, amely két oldalt lecsurgott.

Jobboldalt, a halánték tájékán a hajas fejbőr szélén találtuk a behatolási nyílást, amelyet megpörkölt és összecsapzódott haj körít. A nyíláson át roncsolt agyvelőrészek ürültek ki. A kimeneti nyílás a bal halántékfal csonti tájékon látható, körülbelül kétpengősnyire tátongó, szintén véralvadékkal és agyrészekkel telt pont.

A fej tájékának megfelelően a falon fillérnyi nyílás látható, amelynek a környéke a falon haladó agyroncsalékokkal borított.

A holttest vizsgálata azt mutatja, hogy *a hajnali órákban következhetett be*. Az öngyilkosság ténye minden kétséget kizárólag megállapítást nyert.

Budapest, 1941 április hó 3.

Dr. Bakay Lajos s. k.
egy. nyilv. rendes tanár
Dr. Levitzky Károly s. k.
m. kir. rendőrorvos.«

Amint a fenti jelentésből is világosan kitűnik, gróf *Teleki* Pál miniszterelnök öngyilkosságot követett el.

Teleki Pál esti utasítása

A *Magyarország* munkatársa az öngyilkosság felderítésének részleteiről a következőket tudta meg:

Gróf Teleki Pál miniszterelnök tegnap este inasának azt az utasítást adta, hogy mint rendesen, reggel háromnegyedhétkor költse fel.

Az inas azt a további parancsot is kapta a miniszterelnöktől, hogy *cserkészruháját* készítse ki, mert részt kíván venni a cserkésztisztek lelkigyakorlatán csütörtökön.

Megdöbbentő felfedezés

Pontosan *háromnegyedhét órakor* nyitott az inas a miniszterelnök hálószobájába. A szoba sötét volt. Amikor bement a szobába, szokása szerint az összes reggeli lapokat a miniszterelnök ágya mellé tette a sötétben. Az inas azután *az ablakhoz ment*, ott kitapogatta a Sándor palota zsalugáter nyitóját és kinyitotta.

Tavaszi verőfény ömlött a szobába. Az inas hátrafordult, hogy *gazdája ágyához lépjen* és őt az előírásnak megfelelően *felkeltse*. Rémülten vette észre, hogy *gróf Teleki Pál holtan fekszik, teste már teljesen kihűlt*.

Miért?

Gróf *Teleki* Pálról köztudomású volt, de különösen közvetlen környezete tudott róla, hogy amióta a politikai életbe újból bekapcsolódott és a kormányelnökséggel járó országos nagy feladatok intézését magára vállalta, *súlyos gondok, lelki vívódások és önmagával folytatott harcok között élt.*

Hogy ezek a töprengések és ezek a gondok *milyen mélyen járók*, azt egész környezete, hozátartozói és közvetlen munkatársai tudták, érezték. *Egy napra, egy órára sem hagyta el az az aggódás, amelyet népe, nemzete sorsa iránt érzett.*

Egész munkájának átfogó alapgondolata volt, amit többízben beszédekben is hangoztatott, hogy a magyar társadalomban *az összetartás* szükséges foka hiányzik, *a társadalmi együttérzést fejleszteni, erősíteni kell és az együttműködést olyan fokra emelni, hogy azt a mai idők megkívánják.*

Állandóan mardosta az a gondolat, hogy a nemzetben a nagy kötelességek átérzése talán nincs eléggé kifejlődve és nem készültünk fel eléggé a mai súlyos történelmi idők parancsolta nemzeti és társadalmi kötelességekkel szemben.

A miniszterelnökné súlyos betegsége

Lelki depressziójának fokozódását közvetlen környezete napról-napra fokozódó aggodalommal figyelte. Gondjait sajnálatosan fokozta *feleségének, több évtizeden át hűséges élettársának komoly betegsége.*

Mélységesen emberi tény az, hogy a nehéz időkben hiányzott mellőle az *az asszonyi szeretet és gondosság*, amelyre szüksége lett volna. Gróf *Teleki* Pálnét súlyos betegsége megakadályozta abban, hogy férje mellett állhasson a legválságosabb időkben.

Az elhúnyt miniszterelnök jellemét, gondolatvilágát és felfogását ebben az országban mindenki ismerte. Tudták, mi az a cél és milyen a feladat, aminek megvalósítását maga elé tűzte és amely felé törekedett.

Azt akarta, hogy a magyar társadalom, minden magyar ember egységesen, fegyelmezetten, *teljes összetartásban* álljon a jövő feladatai előtt.

Most mégis végzetes tettre szánta el magát. Akik ismerték és szerették őt, azok tudják, nem lehetett más célja, mint az, amit egész magánéletében, tanári és államférfiúi életében tett; abban az értelemben való példaadás, hogy *a magyar társadalmat felrázza és erőssé tegye a nemzetet a jövő kötelességeivel szemben.*

Konkoly Kálmán

REGGELI
MAGYARORSZÁG
A MAGYAR CSALÁD LAPJA!
FŐSZERKESZTŐ: SZVATKÓ PÁL

ÉLŐMET
VIM TISZTIT
legfényesebben

„LONDON NEM TUD MIRŐL BESZÉLGETNI"

Angliai mozaik a német sajtóban

A Frankfurter Zeitung érdekes riportot közöl az angol társadalmi életről. Az alábbiakban ismertetjük.

— Sem időszerűnek, sem angol dolognak nem tartom, — panaszkodott minap egy angol a barátjának — hogy bármiről kezdjünk is beszélni, időjárásról, háborús helyzetről, az utolsó filmről, vagy a legújabb könyvről, — *ha az étkezéshez érünk, elakad a szavunk.*

Ez a panasz rámutat arra az érdekes jelenségre, hogy a mostani háborús időkben az angol társaséletben ugyanúgy *tilos beszélni a közélelmezéssel, azaz az élelmiszerhiánnyal kapcsolatos dolgokról*, mint a *légitámadások* során szerzett élményekről. Ilyenformán csak a feledékeny emberekre van hatása annak, hogy a *Daily Express* riportere, aki 1940 februárjában azt írta, hogy egyideig német fejadagokon élt és csontvázzá soványodott, most azt állítja, hogy lord *Woolton* ideális vagy minimális kosztján élt egy hétig és erejét és testsúlyát mégis változatlanul megőrizte.

A csokoládékereskedések üres kirakataiban most szépen hámozott répák vannak celofánpapírba csomagolva és azokon a standokon, amelyek a mozikban azelőtt édességeket árultak, most ilyenféle *nyerskosztot* kínálgatnak. *Néhány hagymának vagy citromnak valamely háborús cél javára rendezett összejövetelen való elárverezése*, amikor 20—30 font-sterlinget is adnak ezekért az árukért, csak azok számára mulatságos, akik dugva, a napi árnál drágábban, szerezni tudnak ilyen ritkaságokat. Azok a kísérletek, hogy az élelmezési helyzetet *humoros oldalról* fogja fel a lakosság, erőltetettnek bizonyultak és nem találtak megfelelő visszhangra.

Ezek után érdekes kérdés, miről szabad a társaságban beszélni. *Télen még el lehetett társalogni a háborús célokról*, azóta azonban a közéletnek azokat a személyiségeit, akik az angol hadicélok meghatározását kívánták, már nem is az *ötödik*, hanem a *»hatodik hadoszlop«* kártékony tagjainak nevezték ki.

Ilyenformán maradna a művészet és az irodalom. Elsősorban a *rádió* jönne számításba, amely iránt valóban igyekeztek is érdeklődést kelteni. Eddig mindenesetre kevés sikerrel, miként *az alábbi anekdóta* bizonyítja:

— Tudja ön, mi lenne *a legjobb büntetés a legsúlyosabb gonosztevőkre?* — kérdezte valaki a barátjától.

— Hogyne, be kéne ültetni egy szobába és arra kényszeríteni, hogy huzamosabb ideig *hallgassa a rádió műsorát*. Egész biztos, halálra unná magát!

Sokat bírálják a rádiót amiatt is, hogy *eltiltották a mikrofontól azokat a kiváló színészeket, előadókat és zeneművészeket, akiket pacifistáknak tartanak.* Mulatságosnak tartják, hogy műsora végén a rádió minden este az *angol himnuszon* kívül *még nyolc szövetséges állam himnuszát* közvetíti.

Mivel *kevés a koncert* és a színházi idény sem ad elég szórakozási lehetőséget, *új filmek sincsenek*, mert a hollywoodiak nem nagyon felelnek meg az angol ízlésnek, *marad az irodalom.* Csakhogy január óta *nehéz elválasztani a könyvekről szóló és megengedett beszélgetést a bombák tiltott témájától.*

A »*Sphere*« című folyóirat szerint a második »nagyszabású londoni tűz«, amely akkor tört ki, amikor a német bombák elpusztították a *Szent Pál* székesegyház mögötti könyvkereskedő negyedet, *több mint ötmillió kötet könyvet semmisített meg.* Ennek a kárnak a következményei lassan mutatkoztak, mert hiszen nem tudni, hogy a kész könyveken kívül milyen pótolhatatlan anyagok, mindenekelőtt papírmennyiségek mentek veszendőbe. *Az angol újságok terjedelmének újabb korlátozása*, a nyomtatványok papíranyagának ítatósszerű volta világosan mutatja *a papírhiányt* és így nagyon kétséges, vajjon lehetséges-e pótolni az elégett könyveknek akár csak egy részét is.

Az angol könyviparnak az elmúlt év viszonylag jó üzleti eredményt hozott: *több mint 11.000 új könyvet adtak ki* és nagy kereslet mutatkozott a régebbi kiadású könyvekben is. Most a károktól erősen suitott kiadókat különböző engedményekkel, forgalmiadó-elengedéssel, pénzsegélyekkel és a kormány megbízásából megjelenő propagandairatok kiadásával segítik. A szakértőknek mégis az a véleményük, hogy a katasztrófa következtében *az angol könyvtermés az idén főként az olcsó brosurák — »Pinguin-könyvek« és hasonlók — kiadásából fog állni.* A normális üzlet és a nagy háborús haszon az *Elveszett Államokba vándorol* ahová különben is sok igen keresett angol író menekült, például Somerset *Maugham*, Aldous *Huxley*, továbbá *Auden* és *Isherwood* lírikusok.

Érdekes angol könyvsikert idézett elő egyébként *Heminaway* egyik regényének hónapok óta tartó amerikai sikere. A regény tárgya a spanyol polgárháború, címét azonban John *Donne* Erzsébet-kori költő és misztikus egyik csodaszép prózai művéből merítette: »*For whom the bell tolls*« (*Kinek szól a lélekharang?*). A regény első oldalán *Hemingway* idézi John *Donne* mondatait, amelyek így végződnek: »*Therefore never send to ask for whom the bell tolls: it tolls for thee.*« (*Sose kérdezd tehát, hogy kinek szól a halálharang; neked szól.*)

GRÓF TELEKI PÁL HALÁLA

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.

A kormányzó halott miniszterelnöke ágyánál

A Vár oldalában épült régi házakra, ahol annyiszor hajtatott el a miniszterelnök a Sándor-palotába menet vagy onnan jövet, már kora reggel kitűzték *az első fekete zászlókat.* Majdnem teljesen egyidőben kerültek ki a gyönyörű tavaszi verőfénybe a fekete posztók: A Vár népe gyászolja a Vár és az ország nagy halottját.

A Szent György-téren úgyszólván mozogni sem lehet a gépkocsiktól. Egymásután érkeznek egyházi, politikai és katonai előkelőségek és rövid részvétlátogatást tesznek a Sándor-palotában. A kitett ívek hamarosan telnek, gyűlnek az aláírások, amelyek [illegible] részvétének látható jelei.

Rendkívüli minisztertanács után a kormányzó a miniszterelnöki teendők ideiglenes ellátásával a kabinet legidősebb tagját, *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminisztert bízta meg, a többi minisztert pedig felkérte az ügyek további vitelére.

Délelőtt 11 órakor a miniszterelnöki lépcsőn bárczi házi *Bárczy* István jön le, hajdonfőtt, kabát nélkül, sápadt arccal. Rövid várakozás a kapu alatt, azután a Vár felől kikanyarodik a *kormányzói autó.* Az autóból a kormányzó szárnysegédje kíséretében száll ki, kezet fog a miniszterelnökségi államtitkárral, majd felsiet gróf *Teleki* Pál halottasságyához.

Kormányzónk *több mint félóra hosszat tartózkodott a halottaságy mellett,* majd eltávozott a Sándor-palotából és a királyi palotába hajtatott.

A déli órákban mind sűrűbben érkeznek a részvétlátogatók. Valamennyien aláírják a kitett íveket.

A kormánypártot összehívták

A Magyar Élet Pártja sürgönyileg *pártösszejövetelre* hívta össze a fővárosban tartózkodó tagjait. Az összejövetelt csütörtök este félhat órakor tartják a Magyar Élet Pártja Esterházy-utcai klubhelyiségében.

A Koronázó templomban éppen delet harangoztak, amikor a *Magyarország* munkatársa sebtében összeállította az első részvétlátogatók névsorát. Gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház és *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, a két Ház alelnökei, *Töreky* Géza, a magyar királyi Kúria elnöke, igen sok titkos tanácsos, *Albrecht* főherceg... A Sándor-palota kapuja előtt megfordult valamennyi Budapesten akkreditált követség CD-betűs kocsija. A diplomaták is eljöttek, hogy *utolsó tisztelgő látogatást* tegyenek a magyar kormány tragikusan elhunyt fejénél.

A belügyminisztériumban ezalatt sorozatos tanácskozások folytak. *Keresztes-Fischer* Ferenc dolgozószobájában ültek össze a kabinet tagjai és az ügyek vezetésével megbízott belügyminiszter elnöklete alatt szünet nélkül megbeszéléseket folytattak.

Hír a temetésről

A Sándor-palotában közben bárczi házi *Bárczy* István és *Zsindely* Ferenc miniszterelnökségi államtitkár a miniszterelnök temetésének részleteiről tanácskozott. Az a hír terjedt el, hogy gróf *Teleki* Pál miniszterelnököt hétfőn, április 7-én helyezik örök nyugalomra a Teleki-család ősi családi sírboltjában.

Keresztes-Fischer és Bárdossy tanácskozása

A nyugalmas, csendes Vár látszólag mindennapi életét éli, de az arcokon *szomorúság,* a házakon *fekete lobogó látszik.* Egy órakor a külügyminisztériumban *Bárdossy* László és *Keresztes-Fischer* Ferenc tanácskozik. A megbeszélés már hosszabb ideje tart. A belügyminisztérium tanácsterme közben természetesen kiürült, a délelőtti megbeszélések óta nem tartózkodik a kabinet egyik tagja sem az országházutcai palotában.

Keresztes-Fischer Ferenc és *Bárdossy* László tanácskozása délután félkettőkor ért véget. A tanácskozás befejeztével a helyettes miniszterelnök a belügyminisztériumba hajtatott, majd 10 pere múlva a Szent György-téren átsuhant a külügyminiszter szénfekete kocsija.

A külügyminiszter a királyi palotába hajtatott és *Horthy* Miklós kormányzónál *kihallgatáson jelent meg.*

A királyi várba vezető keskeny úton most már sűrűn feltűnnek a miniszteri autók. *Bárdossy* László a külügyminisztériumba hajtat, majd ismét visszatér a kormányzóságra, később az ő távozása után *Bartha* Károly honvédelmi miniszter jelenik meg audiencián *Horthy* Miklósnál.

Fekete autó...

Két óra után szomorú szín vegyül a Sándor-palota előtti tér verőfényébe. Megérkezik az a *csukott fekete gyászautó,* amely a miniszterelnök földi maradványait ideiglenesen elszállítja. Az autó betolat a Sándor-palota bolthajtása alá és egyidejűleg *a palota kapuját lezárják.*

Félhárom órakor a Magyar Távirati Iroda hivatalos jelentése fut be:

Hivatalos jelentés a kormány lemondásáról

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

A magyar királyi kormány tagjai *Keresztes-Fischer* Ferenc magyar királyi belügyminiszter, mint rangidős miniszter elnöklete alatt április 3-án délelőtt 9 órakor a belügyminisztériumban minisztertanácsra ültek össze.

A minisztertanács határozata alapján a kormány tagjai a Kormányzó úr Őfőméltóságának benyujtották lemondásukat.

A politikai irány nem változik

A kora délutáni órákban a Várban általános volt az a megítélés, hogy *a helyzet tisztázódik.* A *Magyarország* munkatársa jól informált helyen úgy értesült, hogy *a kormány lemondásával bekövetkezett politikai válság a legrövidebb időn belül megoldást nyer.* Információnk kiegészítéseképpen még azt az értesülést kaptuk, hogy *az eddigi politikai irányban semmi változás nem következik be.*

A fenti tájékoztatásból több fontos következtetést lehet levonni. Politikai körökben úgy tudják, hogy a rendkívüli helyzetre tekintettel *a miniszterelnök temetésének napjáig nem várnak az új kormány megalakításával.* Az a hír járja, hogy a kormány *a legrövidebb időn belül,* valószínűleg *még a csütörtöki nap folyamán* megalakul és annak listája nyilvánosságra kerül.

Zokogó, megilletődött képviselők előtt...

A képviselőház mai ülésén a képviselők pártkülönbség nélkül, megilletődötten, sokan zokogva hallgatták *Tasnádi Nagy* András elnök szavait, amikor a miniszterelnök halálát bejelentette.

— Mélységes megilletődöttséggel jelentem a tisztelt Háznak, — mondotta — hogy *a miniszterelnök úr ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.* A megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy a súlyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk. De alkalmatlanok ezek a percek arra is, hogy itt most *bármilyen kérdésben* tárgyalásokat folytassunk. Ezért javasolom, hogy a *Ház üléseit bizonytalan időre napoljuk el.*

Kimondotta a határozatot az elnapolásról és az ülés ezzel végetért.

A főváros gyásza

A miniszterelnök haláláról szóló hír vétele után *Szendy* Károly polgármester nyomban intézkedett, hogy a középületekre és a székesfőváros házaira tűzzék ki a gyászlobogót.

A polgármester egyben rendkívüli gyászértekezletre hívta össze a tanácsnoki kart. Az értekezleten Szendy Károly mély megrendüléssel számolt be a nemzetet ért óriási veszteségről. Hangsúlyozta, hogy az ilyen sorstragédiák idején fokozott jelentősége van annak, hogy *minden közfunkcionárius hivatása magaslatán álljon és fáradhatatlan szorgalommal, higgadt körültekintéssel végezze el a reábízott teendőket.*

A főváros holnapi közgyűlése elmarad.

Gyász-szünet az iskolákban

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a sajtó és a rádió útján elrendeli, hogy *a gyász jeléül az ország valamennyi tanintézetében pénteken és szombaton szüneteljen a tanítás* s pénteken reggel valamennyi tanintézet valamennyi osztályában az előadó tanár és tanító megemlékezzék gróf *Teleki* Pálnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át fáradságos odaadással és önfeláldozással végzett munkásságáról és érdemeiről. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyancsak a sajtó és a rádió útján felkéri az egyházi főhatóságokat, hogy saját iskoláikra vonatkozóan saját hatáskörükben hasonlóképpen rendelkezzenek. Elrendelte még a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy valamennyi közgyűlés péntek és szombaton zárva legyen.

Rómában a nemzetközi sajtóértekezlet gyászülésén emlékeztek meg Teleki Pál haláláról

Róma, április 3

(A Magyarország római szerkesztőségének telefonjelentése.)

Rómában villámcsapásként hatott a gyászhír, amely Magyarországot gróf *Teleki* Pál miniszterelnök halálával érte. Idegen emberek megállítják a magyarokat, megkérdezik, *igaz-e a hír,* emlékeket elevenítenek fel, hiszen alig egy éve, hogy gróf *Teleki* Pál éppen a husvéti ünnepeket itt töltötte Rómában, a Villa Madame-ban.

Rocco nagykövet ma délben a külföldi sajtóértekezleten külön gyászülésen meghatottan emlékezett meg Teleki Pálról s azokról a rendkívüli érdemekről, amelyeket hazájának és a magyar-olasz barátságnak szolgálatában szerzett. Őszintén átérzett részvétét fejezte ki.

De nemcsak az olaszok, hanem a világ minden tájának állampolgárai is őszinte megbecsülést kifejező hangon beszélnek a magyar államférfiról. *Macuoka* japán külügyminiszter azon a búcsúestélyen, amelyet a római japán nagykövet rendezett tiszteletére, a *Magyarország* munkatársa előtt részletesen kitért arra a *világszerte tapasztalható nagyrabecsülésre és tiszteletre,* amely Teleki Pált mint embert, mint politikust és mint tudóst övezte.

Az egyik német ujságírókolléga pedig, aki annakidején jelen volt a *komáromi tárgyaláson,* mély tisztelettel emlékezett vissza a magyar miniszterelnök gerinces egyéniségére, arra a mélységesen magyar és hívő lélekre, amely benne élt. Egy alkalommal arra a kérdésre, hogy mit hisz erről vagy arról, egyszerűen és szerényen azt válaszolta: »Hívő katolikus vagyok, *Istenben hiszek.*«

Rómában, a katolikusok fővárosában, a katolikus egyház székhelyén most azt mondják: »*Megtért Istenéhez, akiben nagyon hitt.*«

Báró Doblhoff Lily

DEST
RAGYOGÓ HÍRSZOLGÁLAT-REMEK RIPORTOK

KÉPEK GRÓF TELEKI PÁL ÉLETÉNEK UTOLSÓ KÉT ÉVTIZEDÉBŐL

1

2

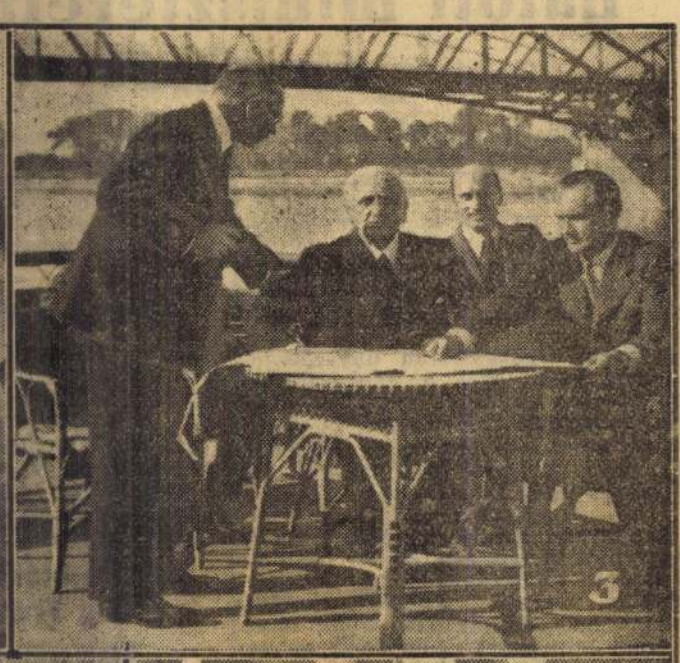
3

4

5

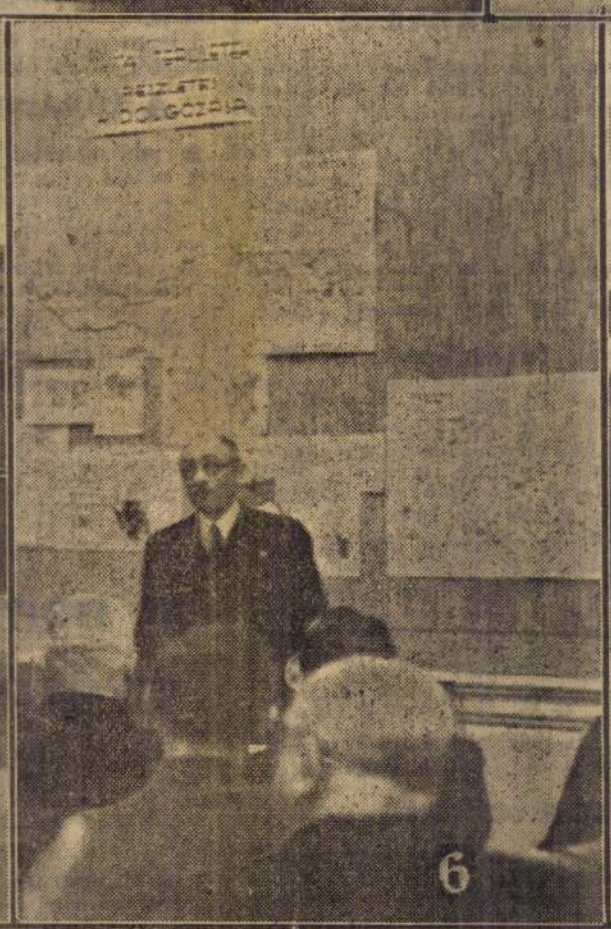
6

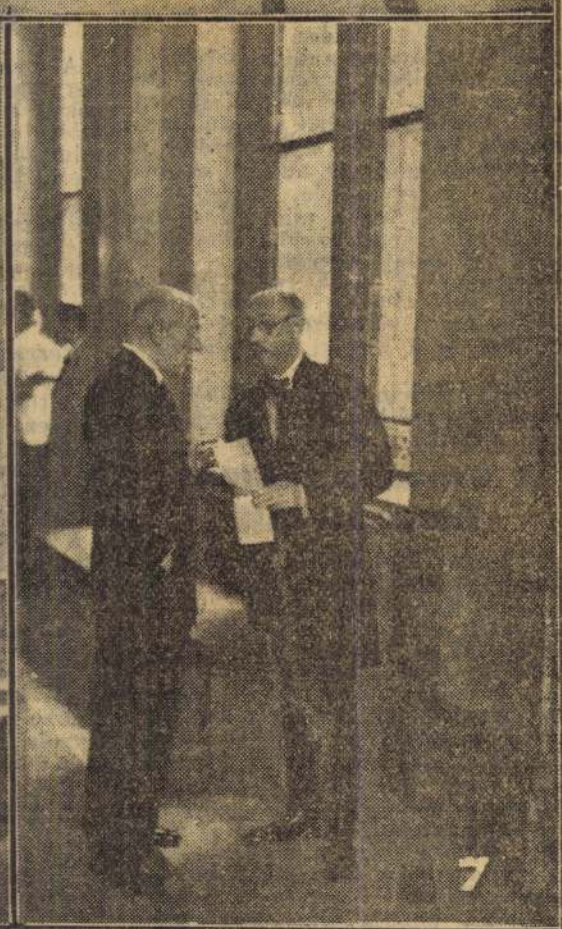
7

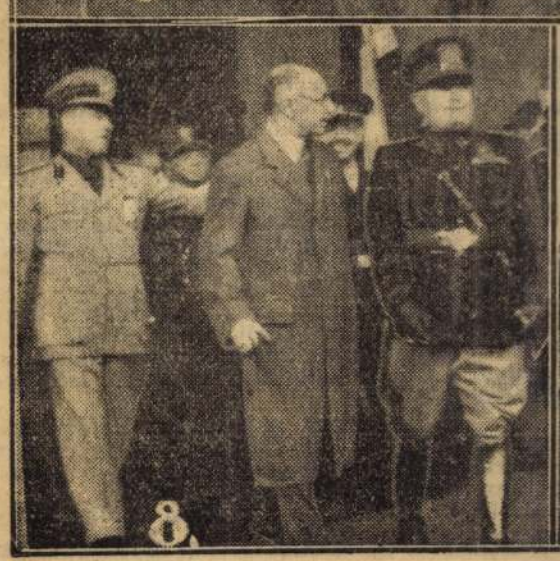
8

9

10

1. Az első miniszterelnökség idején. 2. Cserkészgyakorlaton. 3. Komárom előtt, a Zsófián, Kánya Kálmánnal. 4. Népfőiskolások között Érden. 5. Indul Bécsbe, döntőbírósági tárgyalásra. 6. Előadást tart az elcsatolt területekről. 7. Keresztes-Fischer Ferenccel a Ház folyosóján. 8. Mussolinival és Cianóval. 9. Hitlerrel és Ribbentroppal a Belvedereben. 10. Kolozsvárott üdvözli Horthy Miklóst, Magyarország kormányzóját

Spolarich Kék Duna Étterme
(az Opera mellett)
nyitva éjjel 2 óráig este 9 órától. — Elegáns, divatos vacsorázóhely. Rácz Béla muzsikál.

Teleki Pál élete és munkája

A tragikusan elhúnyt miniszterelnök 1879 november 1-én született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a piaristák gimnáziumában végezte s alig hogy elhagyta a gimnázium padjait, sokoldalú tudományos érdeklődésével tűnt ki. A budapesti egyetemen végezte jogi tanulmányait, 1903-ban államtudományi doktorrá avatták, de jogi tanulmányaival párhuzamosan szociológiai és főként *földrajzi* tudását gyarapította. Egy esztendeig a magyaróvári gazdasági akadémiának is hallgatója volt. Tanulmányainak befejezése után egyideig *Szatmár* vármegyében volt *szolgabíró* és rövid működése alatt a vármegye magyar és román lakosságának osztatlan szeretetét elnyerte. Egyetemi éveiben nagy hatást gyakoroltak reá *Lóczy* Lajos előadásai s a földrajz iránti vonzalma egyre növekedett.

Utazások Európában, Afrikában, Amerikában

Bejárta Európát, Szudánt, Amerikát s folytonosan tanult. 1909-ben kiadta a japán szigetek kartográfiai történetéről készített atlaszát, mely a külföldi tudományos világban is nagy feltűnést keltett s a francia földrajzi társaság díjjal tüntette ki munkáját. *Teleki Pál bizonyította be, hogy Columbus Kristóf a japáni szigeteket kereste.*

1909-ben *a genfi nemzetközi földrajzi kongresszus* fontos munkával bízta meg s ezután a hazai tudományos körök is figyelni kezdtek működésére. 1913-ban a *Magyar Tudományos Akadémia* tagja lett. 1909-től 1923-ig a *Földrajzi Társulat* főtitkára volt. 1909-től 1913-ig a *Földrajzi Intézetet* irányította. *Nagyrészt az ő munkájának eredménye, hogy megjelent az első magyar tudományos világatlasz.* 1912-ben *Cholnoky* Jenővel az amerikai földrajzi társaság meghívására résztvett a társaság jubileumán és széleskörű tanulmányokat is folytatott.

A politikai életben 1905-ben jelent meg *Szatmár* vármegyében. *Nagysomkuton* választották képviselővé s ezt a kerületet képviselte 1911-ig, először dissidens programmal, később *Andrássy* Gyula alkotmánypártjához csatlakozott.

A fronton

Mikor kiütött a világháború, Teleki Pál bevonult és a szerb fronton többször kitüntette magát. A háború végén vette át a *Hadigondozó Hivatal* vezetését és vállalt feladatkörét nagy szociális érzékkel teljesítette egészen a forradalomig. A rokkantügyek terén új módszert honosított meg, egyéni elbírálásban részesített mindenkit. Nem nézte számnak az embert, hanem egészen közelről szemügyre vette sorsát s így azután minden intézkedése megnyugtató hatást keltett. *Teleki* Pál, mint vezető hivatalnok *először törte át a megrögzött bürokratikus rendszert* és az íróasztalnál a hivatali szoba légkörében polgárjogot teremtett nemcsak az észszerűség és a megértés, hanem a féllel való tökéletes együttérzés szellemének is.

Az ellenforradalomban

Az összeomlás után visszavonultan élt s bár *Kun* Béla kormánya fontos szerepet kínált fel neki, az ajánlatot azonban *visszautasította.* Midőn az ellenforradalmi mozgalmak megindultak, először *Svájcban*, majd *Bécsben*, később *Szegeden* dolgozott. *Ő volt az ellenforradalmi kormány kultuszminisztere, később pedig külügyminiszter.* Mindig a jövőbe látott s idejében nekifogott, hogy eljövendő feladatainkra felkészüljünk. *Már Szegeden megkezdte a béketárgyalásokra való felkészülést*, nagyszabású művet készített a Dunamedence vízrajzi hegységéről és a vízrajzi egység megbontásának káros következményeiről.

Húsz esztendő mulva elsősorban ez a munkája győzte meg a baráti hatalmakat a magyar revíziónak és Kárpátalja visszacsatolásának szükségéről. Már 1918 őszén hat földrajztudóst vett maga mellé s nekiláttak Magyarország néprajzi térképének megtervezéséhez. A térkép szívós munkával el is készült s ezt a térképet használtuk fel 1938-ban *Münchenben* és *Komáromban.*

A kommunizmus bukása után nagy politikai feladatokat teljesített. Egyességet kötött a szegedi nemzeti és a budapesti ellenforradalmi kormány között.

A béketárgyaláson

Közben *fáradhatatlan buzgalommal készült a béketárgyalásokra.* Bár tudta, hogy valószínűleg el sem olvassák a hatalmas magyar anyagot, de azt is *tudta, hogy tiszta igazságai egyszer győznek majd.* Résztvett a békedelegációban s a béketárgyalásokat előkészítő amerikai bizottság megállapította, hogy a tárgyalásokra *egyetlen nemzet sem terjesztett be olyan kifogástalan és tárgyilagos anyagot, mint a magyar. A magyar anyag pedig Teleki Pál műve volt.*

Az első miniszterelnökség

A forradalmak után résztvett a keresztény nemzeti liga megalapításában. Az 1920. évi nemzetgyűlési választásokon Szegedtől kapott egyhangú mandátumot. 1920 április 19-én a *Simonyi-Semadam*-kormány meghívta külügyminiszternek, külügyministersége alatt kellett a trianoni békeszerződést aláírni.

A *Simonyi-Semadam*-kormány bukása után miniszterelnök lett *Teleki* Pál s bár nemsokára lemondott, a magyar államfő bizalma azonban ismét őt állította a kormány élére. *Teleki Pál indította útnak a világháború és a forradalmak után a nemzeti újjáépítés munkáját.* Államosította a munkásbiztosító pénztárakat, felállította a *Pénzintézeti Központot*, életre hívta a közgazdasági egyetemet, *előkészítette az első földbirtokreformot és felállította a miniszterelnökségen a szociálpolitikai ügyosztályt.*

Első miniszterelnöksége idején történt *IV. Károly* király visszatérési kísérlete. Ezzel kapcsolatban súlyos parlamenti válság keletkezett, melyet a miniszterelnöknek sikerült elsimítania, de elkedvetlenedett más okok folytán és lemondott.

Tudományos munka

Utóda *Bethlen* István lett, *Teleki* Pál pedig a *Menekültügyi Hivatal* élére került és elfoglalta katedráját a közgazdaságtudományi egyetemen. Ő volt az egykori központi hatalmak első kiemelkedő embere, aki meghívást kapott Amerikába, ahol tudományos előadások és vitacikkek útján *nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy az amerikai közvélemény a békeszerződések igazságtalanságáról tudomást nyerjen. Teleki* Pál ekkor már a legelismertebb európai tudósok és államférfiak sorába emelkedett s 1924-ben a *Népszövetség meghívta a háromtagú mossuli bizottságba*, mely végleges javaslatot szövegezett meg a Törökország és Irak között kitört petróleum-vitában.

Teleki Pál alapította meg a *Szociográfiai Intézetet* és az *Államtudományi Intézetet.* A két intézet minden adatot összegyűjtött a megszállott területekre és a szomszéd országokra nézve. Szellemi fegyvertár volt ez a két intézet s *Teleki* Pál nagyszerű ösztönével érezte, hogy ezekre a fegyverekre nemsokára szükségünk lesz. Az összegyűjtött anyagról katalógus készült 800.000 címszóval. Ez az anyag tette lehetővé, hogy a közelmultban ellenfeleink rágalmaival és megtévesztő propagandájával szemben igazságainkat fölényesen és tudományos szabatossággal bizonyítani tudtuk.

Az ifjúságért

Mióta lemondott a miniszterelnökségről, távoltartotta magát a politikától, de egyideig még képviselő maradt. *Tudományos működése mellett minden idejét tanítványainak szentelte.* Főként a megszállott területekről idemenekült egyetemi hallgatók felkarolásában vett részt. Nagy súlyt helyezett arra is, hogy a különböző ifjúsági egyesületek egységét megteremthesse. *Állandó munkát folytatott a magyar cserkészet fejlesztése terén.* A cserkészetet Teleki Pál kezdettől fogva összeforrasztotta a magyar katonák szellemével. Beállította a cserkészetet a légoltalom szolgálatába. Megindította a cserkészet vitorlázó repülését. Mint *főcserkész*, ő szervezte meg a gödöllői világdsemborit.

Amikor a felsőházat szervezték, a közgazdasági egyetem őt választotta meg felsőházi tagjává, mindaddig az is maradt, amíg az *Imrédy*-kormány idején a tokaji kerületben képviselővé nem választották. Mikor *Imrédy* Béla miniszterelnök lett, *Teleki* Pál elvállalta a kultuszminiszteri tárcát. Az 1938-ik évi eucharisztikus kongresszuson ő képviselte a kormányt *Pacelli* biboros, a későbbi *XII. Pius* pápa oldalán. Nagy gondot fordított a főiskolai munkatáborok megszervezésére. Mint kultuszminiszter, mindent elkövetett, hogy iskoláinkban a nevelés gondolatát ne nyomja el a tanítás.

Felvidék, Kárpátalja

A *Felvidék* visszacsatolása alkalmával *Kánya* Kálmán mellett ő volt Magyarország fődelegátusa a *húsz esztendő hatalmas munkájának eredményeivel képviselte Magyarország ügyét és megérhette, hogy munkájának gyümölcseit learassa nemzete.* Amikor *Imrédy* Béla miniszterelnök lemondott, a magyar államfő gróf *Teleki* Pált bízta meg a kormányalakítással 1939 februárjában. Február 22-én mondott bemutatkozó beszéde után a képviselőház pártkülönbség nélkül egyhangú támogatását biztosította. *Teleki* Pál miniszterelnök fentartotta a második zsidótörvényjavaslatot és a kishaszonbérletek alakításáról s egyéb földbirtokpolitikai intézkedésekről szóló törvényjavaslatot is. Csakhamar elkövetkezett *Kárpátalja* felszabadítása, tehát a magyar igazság további diadala, melyben ugyancsak oroszlánrésze volt a miniszterelnök húszesztendős fáradhatatlan munkájának.

1939 május 4-én feloszlatták az országgyűlést s az új választáson, mely már titkos szavazás alapján történt, döntő győzelmet aratott *Teleki* Pál. A megválasztott 260 képviselő közül 178 került be kormánypárti programmal. Nemsokára külön törvény alapján behívták a felvidéki és kárpátaljai képviselőket, akik szintén a kormánypárthoz csatlakoztak s ezáltal 223-ra emelkedett a kormánypárt létszáma.

Erdély

Teleki Pál 1939 áprilisában *Csáky* István külügyminiszterrel *Rómába* és *Berlinbe* látogatott, 1940 husvét hetében Olaszországba utazott, július 11-én pedig ugyancsak *Csáky* István külügyminiszterrel Münchenbe ment és megbeszélést folytatott Obersalzbergben *Hitler* vezérrel és kancellárral.

A miniszterelnök *ekkor már »kis hazájáért, Erdély visszaszerzése érdekében fáradozott.* Két és fél hónap mulva, amikor a tengelyhatalmak meghozták a második bécsi döntést, *Teleki* Pál miniszterelnök a külügyminiszterrel együtt *Bécsbe* utazott megfigyelői minőségben. November 20-án ismét Bécsben járt gróf *Teleki* Pál, amidőn Magyarország csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez. Ez alkalommal az ott tartózkodó Hitler vezér és kancellár két óra hosszat tartó megbeszélést folytatott vele.

Egész pályája *a fajtájáért égő szeretet és a szakadatlan munka jegyében* folyt. Már életében megállapítottuk, hogy munkái és eredményei túléljük őt. Most megtört szívvel fogadjuk, hogy nagy hagyományához mindig hűek maradunk.

Teleki Pál a cserkészek lelkigyakorlatán

Gróf *Teleki* Pál főcserkész miniszterelnökségének ideje alatt legelfoglaltabb napjaiban is mindig időt szakított magának arra, hogy felkeresse *cserkészfiait.* Legutóbb a mult hét péntekjén a cserkészférfiakból alakult Fiatal Magyarság Szövetség előadóestjén a Baross Szövetségben szólt cserkészeihez.

A Magyar Cserkész Szövetség katolikus cserkésztisztjei részére háromnapos lelkigyakorlatot tartott a Bazilikában. *Tegnap este 7 órakor* mondotta a lelkigyakorlat utolsó szentbeszédét *Marczell* Mihály egyetemi tanár. Ezen a szentbeszéden általános örömre és meglepetésre a rendkívül elfoglalt miniszterelnök is megjelent. Végighallgatta a beszédet, majd rögtön utána felkereste állandó gyóntatóját, a Szent István plébániatemplom jelenlévő plébánosát, *Witz* Bélát, régi cserkésztársát, a Cserkész Szövetség volt elnökét s hosszabb beszélgetésre vonult vissza vele.

A jelenlevő cserkészvezető tisztek a lelkigyakorlat befejezése után még egyideig várakoztak *Teleki* Pálra, hogy időszerű cserkész-kérdéseket megbeszéljenek, de visszavonulása olyan sokáig tartott, hogy nem várták meg. Cserkésztisztjeivel ez volt utolsó találkozása.

A Cserkész Szövetség lelkigyakorlatán résztvevő tisztek a tegnapi gyónás után ma reggel járultak szentáldozáshoz a Bazilikában.

Kolozsvár és Szeged gyásza

Kolozsvár társadalma mélységes megdöbbenéssel értesült *Teleki* Pál haláláról. A középületekre kitűzték a gyászlobogót; a magánházakon gyászfátyolos nemzeti színű zászló leng.

Teleki Pál halálának hírére *Szeged* valamennyi harangja megszólalt. Holnap délelőtt 9 órakor a Fogadalmi templomban engesztelő szentmiseáldozat lesz lelkiüdvéért.

Keveset használt 3-tonnás tehergépkocsit fúvott kerekekkel azonnal veszek. Tel.: 130-540

A Magyar Királyi Külügyminisztérium azonnali alkalmazás céljából keres orosz nyelven tökéletesen beszélő és író, középkorú, magyar állampolgár gyakorlott gépírónőt. Pályázók személyesen, okmányaikkal jelentkezzenek Budapest, I., Dísz-tér 2, IV emeleten, a főigazgatói iroda vezetőjénél hétköznapokon 12—14 óra között.

Drótkerítést még kaphat Vass és Kovács-nál, Bpest, Fő-u 48 Telefon: 35-17-87.

Küldje be címét „Nivó" jeligére ezen lap kiadóhivatalába, propozíciót teszünk Önnek főjövedelemnek is beillő mellékjövedelemre

Esti lap

10 fillér

MAGYARORSZÁG

FŐSZERKESZTŐ
SZVATKÓ PÁL

Budapest, 1941 április 3 csütörtök

XLVIII. évfolyam, 76. szám

GRÓF TELEKI PÁL TRAGIKUS HALÁLA

Orvosi jelentés a halál körülményeiről

Kormányzó Urunk a miniszterelnökségen

A POLITIKAI IRÁNY NEM VÁLTOZIK

Az utcán síró embereket láttunk, a fekete lobogók felszólítás nélkül megjelentek a házakon, komor, néma döbbenet ül a szemekben, senki sincs, aki mélységes, végtelen szomorúsággal ne gondolna a halott miniszterelnökre. Csak most látni, most, e tragikus pillanatban, hogy az ország mennyire megszerette és megértette Teleki Pált. Ő, aki sohasem kereste a népszerűséget, ő, aki inkább hűvösnek és tartózkodónak mutatkozott, ha emfatikus hullámok érintették, ő, aki még néhány nap előtt tréfás ijedelemmel, de mély, okos lélekismerettel mondta elhárítóan környezetének: »csak ne szeressetek«, ő, aki nem engedte, hogy születésnapját, kormányrajutásának évfordulóját a szokásos módon megünnepeljék (a közönség észre sem vette e visszavisszatérő napokat), ő, aki nem akarta, hogy az ujságok egyetlen szót írjanak a nemzetnek ajándékozott erdélyi birtokáról, ő, aki elhessegetett magától mindenkit, aki figyelni, ünnepelni, népszerűsíteni kívánta, ő, aki a legjobban szerette, ha hűvös tanáriszoba-levegő veszi körül, s a nép körülbelül úgy tekint rá, mint a diák a tanár úrra, ő, aki a végső összeroppanásig vállalta a nem kívánt legsúlyosabb feladatot, s csodákat mívelt a politikában, pedig *contrecouer*, nem szívesen volt politikus, ő, a hűvös, a professzoros, a tartózkodó Teleki Pál — hónapok óta kezdett az ország egyik legnépszerűbb emberévé válni. A nép, az egészséges ösztönű nép kezdte megérezni, kicsoda a miniszterelnök. Kezdte megérteni a magyar politikában szokatlan rideg burok alatt élő nagy szellemet, akinél nem a külső csillogás volt a lényeg, hanem a belső tűz, amelynek erejét és a hatását csak az eredmények mutatták meg. Igen. Lassan-lassan megszokták és megértették. *Pater familias* lett, olyasvalaki, akiben a nemzet megbízott s akinél az eredmények alapján jó kezekben látták a kormány vezetését. A magyar nemzet lassan-lassan rájött a kiváltságos férfi egyéniségének különös zamatjára, meglátta benne azt, ami elüt a magyar szokványpolitikusok tipusától, s hirtelen bízni kezdett benne, mint kevés emberben ebben az országban. Népszerűsége rohamosan nőtt. Már szeretettől átfűtött anekdóták keringtek róla, már kedvesen és mélységes fiúi bizalommal »Pali bácsi«-nak nevezték, már szikla lett, amire az ország nyugodt szívvel építette sorsát.

S ekkor következett be a tragédia. Ha most átfutjuk életrajzát, azt az utat, amelyet a világháborúutáni időktől haláláig járt, rádöbbenünk arra a csodálatosan sok és fontos eredményre, amit ennek a csendes férfiúnak köszönhetünk. Rádöbbenünk arra, hogy aránylag milyen kevéssé csillogtak ezek az eredmények a csillogáshoz szokott magyar élet előterében, rádöbbenünk, hogy: *nem is tudtuk, ki volt Teleki Pál.* A cselekedetek lassabban beszélnek, mint a szái, tovább tart, amig igazolják önmagukat, de ha ez az igazolás egyszer megtörténik, akkor semmi sem homályosíthatja el dicsőségét. Húszéves cselekvés eredményei most bontakoztak ki Teleki Pál *oeuvre*-jében. Most láttuk meg, ki volt ő, amikor a reviziós gondolat tudományos előkészítését intézte, ki volt, amikor érveket kovácsolt, amelyekkel az országvisszaszerzés heroikus időszakában visszaverhettük a kisantant félelmetes propagandáját és megnyerhettük Európa szívét, ki volt ő, amikor a magyar ifjúságot ápolta, a nevelésről beszélt csendesen és szakadozottan, amikor tudós volt, amikor megszilárdította az ország belső rendjét és nem engedte, hogy a nemzet legnehezebb pillanataiban a szélsőségek előtörjenek, ki volt ő Komáromban, s kétszer a Belvedereben, ki volt ő, amikor mindig megérezte a leghelyesebb pillanatot és tudta, mikor mit kell cselekednie, amikor néhány hét alatt Európa elé dobta a híres »Erdély« könyvet, ki volt ő, amikor elérte, hogy a felbomlott kontinensen Magyarország a nyugalom országa legyen, amikor hadseregünk arányait erősítette és döntővé tette, amikor elemi csapásokkal küzdött meg, — most láttuk meg őt és éreztük, hogy biztos embert találtunk. *Fluctuat, nec mergitur*, lehetett volna a jelszava: veszélyes hullámok, Scilla és Charybdisek között vezette az elemekkel küzdő hajót, de a hajó biztoskezű vezetővel nem süllyedhetett el. Ismétlem, a nép ösztönösen érezni kezdte ezt a »biztos kezet«, s szerette, követte Teleki Pált.

*

Milyen tragikus sorsok! Gömbös Gyula, Darányi Kálmán, Csáky István és Teleki Pál! A második aktív miniszterelnökünk, aki rövid pár év alatt meghalt! Mennyi gond és tragikus gyötrődés sűrűsödik össze e tényekben!

S egyet biztosan érzünk ma: a legnagyobb magyarok szelleme és tragédiája lengi körül Teleki Pál alakját. Ha Isten engedi, ha a sors kegyes lesz hozzánk, ha csak némileg tehetjük, akkor hűek maradunk ahhoz a szellemhez, amit a legújabb magyar történelemben a meghalt miniszterelnök oly tisztán képviselt. E szellemhez, amely a józanság, a bölcs megértés és az önfeláldozás szelleme volt. Amely nem hamarkodott el soha semmit az engedékenységben, a megértésben a körülmények higgadt mérlegelésében elment a végső határig, azt cselekedte mindig, ami a meglévő állapotok között az egyedüli lehetséges volt, még ha áldozatokkal járt is és nem volt népszerű, — de tovább nem ment és nem mehetett, mint amit a nemzet becsülete megengedett. Az ő lapja voltunk, az ő szellemében kivánunk működni még akkor is, ha a pillanat más és nehezebb utakat ír elénk. *Az ő szellemében, amely a következő: maradj mindig magyar és dolgozz, áldozz, cselekedj szívósan és akár népszerűtlenül örökké a magyarságért szived utolsó dobbanásáig.*

bérletek alakításának előmozdításáról és egyéb földbirtokpolitikai intézkedésekről szóló javaslatot.

Miniszterelnöksége első hónapjában következett be Kárpátalja felszabadítása.

1939 május 4-én feloszlatták az országgyűlést és *az új választás gróf Teleki Pál pártjának döntő győzelmét hozta.* A megválasztott 260 képviselő közül 178 a MÉP, 9 a kereszténypárt programjával vallotta magát gróf Teleki Pál hívének, a külön törvény alapján behívott felvidéki és kárpátaljai képviselőkkel együtt a Ház 296 tagja közül 223 támogatta a kormányt.

Erdély hazatérése

A háború kitörése óta Magyarország politikáját *a hagyományos és bevált tengelybarátság szellemében irányította.* Ezalatt az idő alatt történt

az erdélyi kérdés rendezése a második bécsi döntőbírósági tárgyalással 1940 nyarának végén.

Az erdélyi származású gróf Teleki Pált a hazatérő keletmagyarországi és erdélyi részek népe viharos lelkesedéssel fogadta és ünnepelte.

Ugyancsak 1940 őszén történt Magyarországnak a háromhatalmi egyezményhez csatlakozása, amit gróf Csáky István akkori külügyminiszterrel együtt írt alá. Utolsó nagy politikai beszédét alig néhány nap előtt *Szatmárnémetiben mondotta* s ebben az ország lakosságát bizalomra, nyugalomra, kitartásra, áldozatok vállalására és összetartásra hívta fel.

Országos gyász

Vitéz *Keresztes Fischer* Ferenc belügyminiszter gróf Teleki Pál miniszterelnök halála iránt érzett gyász jeléül *országos gyászt* rendelt el. A belügyminiszteri rendelet szerint, amelyet ma délelőtt 10 órakor valamennyi rendőrhatóságnak kézbesítettek, *ma este az összes színházakban, mozikban, varietékben és mulatóhelyeken szünetel az előadás.* A vendéglőkben és egyéb szórakozóhelyeken *tilos a zenélés és a tánc.*

Zokogva búcsúzott a képviselőház gróf Teleki Páltól

A képviselőház mai ülését egynegyed tizenegy után néhány perccel nyitotta meg *Tasnádi Nagy* András elnök. Amikor megrázta a csengőt és elnöki enunciációjába kezdett a képviselők pártkülönbség nélkül *megilletődött mély csendben felállva hallgatták szavait.*

Több képviselő zokogott.

Kölcsey István, a MÉP alelnöke, zsebkendőjébe rejtette arcát.

— Mélységes megilletődöttséggel jelentem a tisztelt Háznak, — mondotta a mély csendben Tasnádi elnök — hogy *a miniszterelnök úr ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.*

— A megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy a súlyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk. De

alkalmatlanok ezek a percek arra is, hogy itt most bármilyen kérdésben tárgyalásokat folytassunk.

Ezért javasolom, hogy a Ház üléseit bizonytalan időre napoljuk el.

Kimondotta a határozatot a Ház elnapolásáról és az ülés ezzel véget ért.

Az iskolák pénteken és szombaton gyászszünetet tartanak

A vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy *a gyász jeléül pénteken és szombaton az ország valamennyi tanintézete iskolai szünetet tartson.* Pénteken reggel azonban az osztályfőnök, illetőleg a tanító *megemlékezik gróf Teleki Pál miniszterelnöknek az ország érdekében egy életen át végzett folytonos munkájáról és nagy érdemeiről.*

A vallás- és közoktatásügyi miniszter felkéri az ország egyházi főhatóságait, hogy *az iskolai szünnapokról a kiadott rendelet értelmében hasonlóképpen intézkedjenek.*

A kultuszminiszter elrendelte továbbá, hogy *pénteken és szombaton az ország valamennyi nyilvános és közgyüjteménye zárva maradjon.*

További intézkedésig *az ország területén lévő valamennyi színház, mozi és szórakozóhely zárva marad.* A rádióban könnyű zenét a nap folyamán többé nem adnak.

Elmaradnak a mai ügetőversenyek

Az országos gyász miatt a mai ügetőversenyek elmaradnak.

Súlyos légi támadás egy angol iparvidék ellen

Stockholm, április 3
(A Pest külön tudósítójától)

A svéd lapok londoni értesülése szerint, szerdán több különáló német támadás volt Anglia néhány vidéke ellen. Különösen az egyik iparvidék elleni támadást jelzi súlyosabbnak maga az angol hirszolgálat is. Ez a támadás több iparteleppen lényeges károkat okozott.

200 sztrájksebesült a Ford-telepen

Newyork, április 3
(Német Távirati Iroda)

Mint az »International News Service« jelenti, a Ford Művek dearborni gyárában lezajlott összetűzések során kétszázan sérültek meg szerda délig. Detroitból 115 rendőrt küldtek ki Dearbornba, mert a polgármester bejelentette, hogy nem ura a helyzetnek.

Megnyilt a debreceni tüdőbeteg otthon

Debrecen, április 3
(A Pest tudósítójától)

A mult nap Debrecenben járt dr. *Cserba* Zoltán főorvos, m. kir. egészségügyi felügyelő és megbeszélést folytatott dr. *Kölcsey* Sándor polgármesterrel és a városi tisztiorvosi hivatal vezetőivel a debreceni Tüdőbeteg Otthon megnyitásának időpontjáról. Ennek a megbeszélésnek eredményeképpen a nagyfontosságú közegészségügyi intézményt *ma nyitották meg* és adták rendeltetésének minden nagyobb ünnepélyesség nélkül. A harmincágyas Tüdőbeteg Otthon fentartásához a belügyi kormányzat 30.000, míg Debrecen városa 5000 pengővel járul hozzá évenként. A város mintegy 50.000 pengős költséggel hozatta rendbe az Otthont befogadó épületet, parkosította udvarát és előírásos napozóhelyiséget építtetett. A Tüdőbeteg Otthon működése szervesen összefügg az ugyancsak ebben az épületben már két éve eredményesen dolgozó *Tüdőbeteggondozó Intézettel* és az *Iskolaegészségügyi Intézettel.* Ez utóbbi intézményekben megvizsgált, és kezdeti jellegű tüdőgümőkóros betegeket, főleg gyermekeket fogják kezelés alá venni az új intézményben. Az elmult évben 2203 szegény beteget vizsgáltak meg tüzetesen röntgennel. Közülük 1409 új beteg volt. A veszélyeztetetteket az intézet ma is nyilvántartja és veszély esetén *még enyhe kényszerrel is gontozásba veszi őket.* Az Otthonba való felvételre a környező falvakból, így Mikepércsről, Józsáról, Hosszúpályiról, Szovátról is sok beteg jelentkezett.

Új alapokon építik ki a német ifjúság nevelését

Berlin, április 3
(A Pest berlini szerkesztőségének telefonjelentése)

A németbirodalmi ifjúság nevelése szempontjából a jövőben ez az elv lesz irányadó: *mindenkinek olyan hivatást kell választania, amire a természet kijelölte és amire a népközösség használhatja.* Ez az elv lesz az alapja annak a reformnak, amelyet *az ifjúság nevelése és oktatása* terén szándékoznak végrehajtani. Ennek az az oka, hogy a fiatalság a technikai, kereskedői és katonai pályákat előnyben részesíti az egyetemi képzettséget kívánó foglalkozási ágak előtt.

Ennélfogva elhatározták, hogy az osztrák főiskolai típus mintájára olyan iskolákat állítanak fel, amelyekben azok a gyermekek fognak tanulni, akiket *tanítóik alkalmasaknak tartanak az egyetemi tanulmányokra.* Ezt a rendszeres kiválasztást kiegészíti a fent idézett tételben foglalt *hivatáskötelezettségi elv.* A jövőben már az alsófokú iskolázás ideje alatt megállapítják, *melyik tanuló milyen pályára alkalmas és eszerint történik további nevelése és oktatása.*

A *Frankfurter Zeitung* megjegyzi, hogy ez az intézkedés bizonyos mértékben *radikális személyi tervgazdálkodás* bevezetésének fogható fel.

O. v. H.

„A nagy világon e kívül...“

A nemzeti újjáépítés kormányprogramjának korszerű kibővítését jelezte az a nevezetes bejelentés, amelyet gróf *Teleki* Pál a történelmi határokon kívül élő magyarság hazatelepítéséről tett a képviselőház tegnapi ülésén. A miniszterelnök az egyik képviselő régebben elhangzott interpellációjára ezúttal írásbeli választ adott. S ebben a válaszban nemcsak azt hangsúlyozta, hogy a hazatelepítés a nemzetépítő munka *sarkalatos tényezője,* hanem azt is, hogy az erre vonatkozó előkészítő munkálatok már megindultak s a legnagyobb erővel folynak. Rendre készülnek a részletes statisztikai adatfelvételek, a hazatelepítés gyakorlati lebonyolítására vonatkozólag pedig a kormánynak kész elgondolásai vannak. Mihelyt az előzetes munkálatok befejeződnek s a nemzetközi helyzet a közlekedési utakat ismét szabaddá teszi: a kormány rögtön hozzálát a szükséges lépések megtételéhez, amihez természetesen a törvényhozás felhatalmazását is kérni fogja.

Van-e magyar szív, amely melegebben ne dobbanna meg erre az örvendetes bejelentésre? Szétszórt véreink, akiket balsorsuk valaha vándorútra, idegenben való tengődésre kényszerített, végre hazatérhetnek. Hazajöhetnek s újra gyökeret verhetnek abban a földben, amelyből életük vétetett. Visszatelepülhetnek, növelve, erősítve, gyarapítva a nemzet erkölcsi, anyagi és számbeli erejét. A külföld magyarjai megint megtalálják majd »honjukat e hazában«, amelyen kívül a magyarság számára soha sem volt és soha sem lesz igazi élet. Az apáik vérével megszentelt ősi rög hazahívja és — annyi megpróbáltatás után — fokozottabb erővel köti magához őket.

A költő mélyértelmű szavai az élő élet parancsaként érvényesülnek most. Mert valóban úgy igaz, hogy a nagy világon — *e kívül* — nincsen számunkra hely. Akár áld, akár ver bennünket a sors keze: nekünk *itt* kell élnünk és halnunk — *mindnyájunknak.* A hazatelepítés gondolatáról sohasem mondott le a magyarságnak sem odakünn lakó, sem itthon élő része. S tulajdonképpen ez az örök vágy teljesül majd, amikor a haza újra keblére öleli mindazokat a fiait, akik annyi ideig mostoha sorban etették az árvaság könnyektől sós kenyerét.

Gróf Teleki Pál a nagy tudós és politikus élete

Gróf *Teleki* Pál 1879 november 1-én Budapesten született. A budapesti kegyesrendi főgimnáziumban érettségizett, majd *a tudományegyetemen végzett jogi tanulmányaival egyidőben földrajzi és szociológiai tanulmányokat is folytatott.* Egy évig hallgatója volt a magyaróvári gazdasági akadémiának is. Tudományos pályafutására elhatározó befolyással voltak *Lóczy* Lajos előadásai. 1903-ban avatták Budapesten államtudományi doktorrá, majd

mint szolgabíró rövid ideig közigazgatási pályán működött. Bejárta Európát, Észak-Afrikát, különösen Szudánt és többször járt az északamerikai Egyesült Államokban.

Sokat foglalkozott földrajzi és kartografiai tanulmányokkal. 1909-ben adta ki a japán szigetek kartografiai történetéről készített atlaszát, amely *világszerte nagy tudományos feltűnést keltett.* A francia Földrajzi Társaság ezt a munkát a Jomard-díjjal tüntette ki.

A genfi nemzetközi földrajzi kongresszus a régi térképek tanulmányozására kiküldött hetesbizottság tagjává választotta, *1913.-ban rendes, 1925.-ben pedig tiszteleti tagja lett a Magyar Tudományos Akadémiának.* 1909.-től 1913.-ig a Földrajzi Társulat főtitkára, 1909.-től 1913.-ig a Földrajzi Intézet tudományos igazgatója volt. Kezdeményezésére és nagyrészt munkájának eredményeképpen jelent meg az első magyar tudományos világatlasz. 1912.-ben *Cholnoky* Jenővel, az Amerikai Földrajzi Társaság meghívására *résztvett a társaság jubileumán Amerikában és ugyanakkor ott széleskörű tanulmányokat folytatott.* Első miniszterelnöksége és kultuszminiszteri kinevezése közötti hosszú időszakban, *mint a gazdasági földrajz rendes tanára a József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemen adott elő.*

A 26 éves képviselő

A politikai életben *1905-ben jelent meg, mint a szatmármegyei nagysomkuti választókerület képviselője.* A világháborúban *a szerb fronton több kitüntetésben részesült,* az Esterházy-kormány idején átvette gróf *Klebelsberg* Kunótól a Hadigondozó Hivatal vezetését és annak élén maradt 1918 karácsonyáig. A rokkantakkal való személyes beszélgetés alapján az akkor még teljesen új egyéni elbánás rendszerét vezette be. *Az összeomlás után visszavonultan élt.* Kun Béláék felszólították ugyan, hogy vállaljon vezető szerepet a szociális akciók terén a kommunista államban, de ezt az ajánlatot a leghatározottabban visszautasította.

Az ellenforradalom idején először Svájcban, azután Bécsben dolgozott, később Szegedre ment, ahol az ellenforradalmi kormánynak előbb kultuszminisztere, majd külügyminisztere lett.

Már ekkor hozzáfogott a béketárgyalások előkészítéséhez.

Első memoranduma, amelyben tudományosan kifejtette a Dunamedence vízrajzi egységét és azokat a káros következményeket, amelyekkel ennek megbontása járhat, *két évtized múltán hozzásegítette a külföld meggyőzéséhez arról, hogy milyen jogigénye van Magyarországnak Kárpátaljára.* Már 1918 őszén hat geografussal, 60 rajzolóval és statisztikussal *elkészítette Magyarország nagy néprajzi térképét, amelyet 1938 októberében Komáromban is használtak.*

1918 decemberében megrajzolta Magyarország híres egymilliós méretű néprajzi térképét, amely »carte rouge« néven itthon és külföldön tizenhét kiadást ért meg.

1924.-ben a Népszövetség meghívta az úgynevezett mosuli hármasbizottságba, amelynek az volt a feladata, hogy Törökország és Irak között a petróleumforrások miatt vitás határ végleges rendezésére javaslatot tegyen.

1926-ban megalapította a Szociográfiai Intézetet és az Államtudományi Intézetet, ahol a megszállott területekre és szomszéd országokra vonatkozó egész tudományos anyagot összegyüjtötte. Az anyagról hatalmas katalógus készült, amely körülbelül *800.000 címszót tartalmaz és ez az anyag rendkívül fontos szerepet játszott a magyar—cseh-szlovák tárgyalások és döntőbíróság idején.*

Gróf Teleki Pál a miniszterelnökségről történt lemondása után távoltartotta magát a belpolitikától.

de 1922-ben újból fellépett és *újból megválasztották Szeged első kerületében.* 1926 elején belépett gróf *Bethlen* István egységespártjába.

A közgazdasági egyetemnek ismételten volt dékánja és rektora. *Mint tanárelnök élén állt a megszállott területről menekült ifjúság szervezeteinek* és elérte az összes diákszövetségek legharmónikusabb együttműködését. Megteremtette a Magyar Diák Külügyi Bizottságot.

Évtizedeken át dolgozott a cserkészek katonás szellemben való kiépítésén, mint főcserkész ő szervezte meg a gödöllői világjamboreet 1933-ban.

A komáromi tárgyalások fődelegátusa

Amikor a felsőházat szervezték, a közgazdasági egyetem megválasztotta felsőházi tagjává és tagja is maradt a felsőháznak, amíg *az Imrédy-kormány idején a tokaji választókerületben képviselővé nem választották.* 1938 májusában, amikor *Darányi* Kálmánt *Imrédy* Béla váltotta fel, a vallás- és közoktatásügyi tárcát vette át. *Pártkülönbség nélkül nagy rokonszenvvel fogadták* a kormány képviseletében az Eucharisztikus Kongresszuson ő szerepelt Pacelli pápai legátus, a későbbi XII. Pius pápa oldalán.

Amikor a négy nagyhatalom, Németország, Olaszország, Anglia és Franciaország a müncheni találkozó után úgy döntött, hogy Csehszlovákiának közvetlen tárgyalás útján kell rendezni a magyarlakta Felvidék visszacsatolásának ügyét, *gróf Teleki Pálra rendkívül fontos szerep várt.*

Kánya Kálmán külügyminiszter mellett ő volt Magyarország második fődelegátusa és ebben a minőségben vett részt 1938 októberében a komáromi tárgyalásokon.

Hatalmas tudományos felkészültségének és összegyüjtött anyagának *döntő szerepe volt abban, hogy a német-olasz döntőbírósági ítélettel egymilliónál több magyar visszatérése vált lehetővé.* A visszacsatolás után a kormányzó a Magyar Érdemrend nagykeresztjével tüntette ki.

Gróf Teleki Pál első miniszterelnöksége

Szegedről 1919 augusztusában Siófokra repült a kommün bukása után *ő kötötte meg az egyességet a szegedi nemzeti és a budapesti ellenforradalmi Friedrich-kormány között.* A román megszállás ideje alatt titokban Budapesten kezdte meg a békekötés előkészítését. Az volt az elve, hogy *mindenben a tiszta igazságot kell megmondani* s amikor a magyar békedelegáció Párisba indult, gróf *Apponyi* Albert és gróf *Bethlen* István mellett

Magyarország egyik főmegbízottja volt.

Az amerikai bizottság szakértői akkor megállapították, hogy *a békekonferencia elé senki sem terjesztett olyan kifogástalanul tudományos anyagot, mint gróf Teleki Pál.*

A forradalmak után *Wolff Károllyal együtt megalakította a Keresztény Nemzeti Ligát.* Az 1920.-ik évi nemzetgyűlési választásokon, mint Szeged első választókerületének egyhangúlag megválasztott képviselője került be a parlamentbe. A Simonyi-Semadam kormány 1920 áprilisában külügyminiszterének hívta meg.

A Simonyi-Semadam kormány lemondása után gróf Bethlen István nem tudta az egységes kormányzópártról vallott nézetét elfogadtatni.

a kereszténypárt és a kisgazdapárt egyöntetű állásfoglalása alapján gróf Teleki Pál megalakította első kormányát.

Két hónapon át a külügyi tárcát is vezette. A nemzetgyűlésen *törvényerőre emelte a numerus claususról szóló törvényt,* előkészítette a házhelyekről, a kishaszonbérletekről szóló, továbbá az első földbirtokpolitikai törvényt, nagyszabású munkát végzett a hadirokkantak érdekében és nagy figyelmet fordított más szociális problémákra.

A trianoni békeszerződés becikkelyezésének megszavazása után gróf Teleki Pál nemcsak a nemzetgyűlés, hanem kormánya tagjainak meglepetésére is *vádindítványt tett maga ellen, amit a nemzetgyűlés egyhangúan mellőzött.*

IV. Károly első hazatérési kísérlete

Miniszterelnöksége idejére esett 1925 húsvétján *IV. Károly első visszatérési kísérlete* is. Ezt a súlyos válságot sikerült elsimítania, de néhány nap mulva más okokból *elkedvetlenedett és benyujtotta lemondását.* 1921 április 14.-én gróf Bethlen István foglalta el a miniszterelnöki széket és *gróf Teleki Pál felváltotta őt a menekültügyi hivatal élén.* Ugyanekkor ismét elfoglalta egyetemi katedráját.

1921.-ben Amerikába hívták meg politikai nyári tanfolyamok nemzetközileg válogatott legkiválóbb tudósai közé előadónak. Itt nyolc előadást tartott Amerika közéletének kiválóságai számára, Magyarország földrajzi helyzetéről, történelméről, gazdasági és nemzetiségi kérdéseiről.

A második miniszterelnökség

1939 február 17-én, Imrédy Béla lemondása után *a kormányzó gróf Teleki Pált bízta meg kormányalakítással.* Február 22.-én több mint kétórás bemutatkozó beszédet mondott a képviselőházban, olyan hatással, hogy a *Ház egyhangú támogatásáról biztosította* és kormányát a felsőház is egyhangú lelkesedéssel fogadta. A kormánypárt javaslatára nevét Magyar Élet Pártjára változtatta. *Gróf Teleki Pál fentartotta és megszavaztatta az elődje által beterjesztett úgynevezett második zsidótörvényt* és a kishaszon-

ARTIN ENYHE, BIZTOS HASHAJTÓ.

ügyet, amelyért szive az utolsó pillanatokig dobogott. Már tagja volt annak a kormánynak, amely barátaink oldalán előkészítette az országgyarapodás első eredményét: a Felvidék hazatérését. Kultuszminiszterként vett részt ebben a kormányban s ott volt az előkészítő diplomáciai tárgyalásokon, Komáromban a fehér hajón és az ősi vármegyeházán, ahol elővette régi fegyverét, a Carte rouget és azzal érvelt, a magyar ügy igazsága mellett. S ott volt a bécsi Belvedere-palotában, amikor a tengelyhatalmak döntőbírái először hallatták igazságos szavukat a magyar perben és visszatért az anyaországhoz a Felvidék magyarlakta része, Rozsnyó, Kassa, Munkács és Ungvár...

Nemsokkal azután Horthy Miklós bizalmából ő állt a kormány élére. 1939 február 17-én foglalta el a miniszterelnöki széket a Sándor-palotában és egycsapásra megnyerte a maga számára az ország teljes bizalmát. Nem volt államférfiú, aki alkalmasabb lehetett volna nála arra a nagy történelmi szerepre, amelyet be kellett töltenie. 1939 februárjától kezdve ezt a szerepet izzó hazafisággal, hallatlan önfeláldozással és roppant tudással a nemzet javára és az ország gyarapodására töltötte be és az ország áldotta a Gondviselést azért, mert van Teleki Pálunk, van ilyen férfiú, aki akkor, amikor komor felhők borultak Európa egére, az ország kormányrúdját kezében tartja.

Az 1938-as »nagyesztendő« Európát rengető eseményei hívták vissza a politikába és az államvezetéshez gróf Teleki Pált, aki József-téri palotájának csendjét, a tudós dolgozószobáját volt kénytelen otthagyni azért, hogy nemzetéért harcoljon. De otthagyta íróasztalát, otthagyta könyvtárát, tanítványait és térképeit, mert hívták és mert tudta, hogy a nemzetnek szüksége van reá.

Számtalanszor mondta keserűen, hogy jobban érezné magát a katedrán és könyvei között. Nem kedvelte és sohasem szerette a politika hétköznapi csetepatéit. Föléjük tudott emelkedni annak a nagy férfiúnak mély bölcsességével és széles látókörével, aki tudja, hogy a nemzet sorsát nem az apró-cseprő kis politikai kérdések döntik el, hanem azok az örök nagy magyar problémák, amelyek ezer év óta meghatározzák magyarságunk igazi lényegét. Legutóbb is arról beszélt, hogy nem a külső veszedelmek a fenyegetők és nem kívülről jöhetnek a bajok a nemzetre, hanem a belső veszedelmek és a belső bajok jelentik az igazi gondot.

Több mint kétéves miniszterelnöksége idején szóban és írásban azért küzdött, hogy a nemzet lelke tisztán maradjon, mert szent volt a meggyőződése, hogy tiszta és egészséges lélekkel a nemzet szemébe tud nézni minden bajnak és veszedelemnek. Ezt tanította és erre igyekezett nevelni nemzetét és a nemzet hallgatott reá. Erre figyelmeztetett tavaly a Corvin-lakomán mondott hatalmas beszédében és erről beszélt legutóbb Szegeden és a kormánypártban. Történelmi gondolkozásra igyekezett nevelni az ország minden rétegét és próbálta felkelteni minden magyarban a hitet, hogy ha az ország megőrzi erős magyarságát, akkor átvészel minden bajt és megér újabb ezeresztendőt.

Az örök nemzet ihletett hirdetője volt, aki minden részletkérdést, még azokat is, amelyek legelevenebben a nemzet szívébe nyilaltak, felülről, a magasból tudott nézni az örök magyar törvényszerűségeken keresztül. Mindaz, amit a nemzetért és az országért oly nagy sikerrel és eredménnyel tett, mélységes magyar lelkéből lelkedzett és éppen ezért sikerült. Az ország népe érezte azt, hogy megbízhat gróf Teleki Pálban és ez a biztonsági érzés példátlanul megnyugtató volt. Nem volt még Magyarországon államférfiu, akinek tudásában és bölcsességében ennyire bízott volna az ország, mint az övében. Bízott Teleki Pálban és ráébredt arra, hogy bízzék önmagában...

Ő hozta vissza nekünk mint miniszterelnök Kárpátalját villámgyors katonai intézkedések életbeléptetésével és ő fűzte egész szorosra barátságunkat s együttműködésünket a tengelyhatalmakkal, amelyeknek döntőbírái másodszor is összegyűltek a bécsi Belvedere-palotában és visszaítélték nekünk Kelet-Magyarország és Erdély egy részét. Szülőföldjét hozta vissza az országnak s most megírhatjuk azt is, amit életében az ő kérésére kénytelenek voltunk elhallgatni: kis erdélyi birtokát és házát a nemzetnek adományozta...

Olyan gesztus volt ez, amely igazán jellemzi Teleki Pált, aki talán ezzel a nagylelkű ajándékozással azt akarta megmutatni, amit úgyis mindenki jól tudott, hogy mindig a nemzetért dolgozik és mindent a nemzetért tesz, saját személyét örökké háttérbe szorítva azzal a szerénységgel, amilyen egy nagyemberé, egy tudósé és egy igaz hazafié... Visszahozta Kárpátalját és visszahozta Erdély egy részét, de amit mindezeken a roppant külpolitikai sikereken túl lelkivonalon cselekedett a nemzetéért, szinte felért magával Kárpátaljával és Erdéllyel. Mert lelkierejét edzette, nemzetének ellenállóképességét minden bajjal és veszedelemmel szmben és hirdette azt a nemzeti összefogást, amelyet meg is tudott valósítani, nem erőszakkal, nem kemény rendeletekkel, nem brutálisan, hanem a nevelés és a meggyőzés legtisztább és megdönthetetlenebb érveivel.

Lezárult a mohácsi vésszel indult korszak, amely a török hódoltságból, magyar népünk pusztulásából, idegen dinasztia uralkodásából, a nemzetiségek bevándorlásából, a nemzetiségi elvnek Európaszerte érvényesüléséből, a Németország oldalán vesztesen megvívott háborúból, a trianoni feldarabolásra vezetett — állapította meg nemrégen, amikor Erdély egy részének visszacsatolásával megmutatta az utat, amelyen a nemzetnek haladnia kell és megszabta az új kötelességeket.

Nem csupán egy két évtizedes trianoni sors végére tette oda a pontot a nemzet nagy nevelője, hanem — négy évszázad végére. Nem percekben, hanem évszázadokban tudott gondolkozni. Mindenki, aki hallotta, vagy olvasta nagy tanításait, ezért érezte, — a legegyszerűbb ember is — hogy olyan férfinak a kezében van az ország ügyeinek intézése, aki tudja, mit csinál és akiben mindenki megbízhat.

Ha a nemzet megőrzi lelkének tisztaságát, ősi erényeit és erejének csorbítatlanságát, akkor nincs oka arra, hogy féljen a jövőtől, — számtalan változatban, mindig új és új formában ez volt az a nagy figyelmeztetés, amelyet minden alkalommal a nemzethez intézett. Nem szívesen beszélt gyakran és mégis gyakran beszélt, mert jól tudta, hogy az a küldetés, amelyet vállalt, az eleven szó által nyert tartalmat a tömegek számára. Minden erejével nevelni és tanítani akart. S amikor oly tisztán látta Magyarország helyét Délkelet-Európában és oly mélységesen meg volt győződve arról, hogy a nemzetre ezen a helyen nagy hivatás vár, szinte látnoki erővel tudott a jövőbe tekinteni. A hatáskeltés olcsó eszközeit mindig elhárította magától és a nemzet szent problémáiról mindig olyan emelkedettséggel beszélt, mint a pap, aki a szószéken áll. Hogy mi mindent látott és tudott előre, ezt ép az utolsó esztendő eseményei igazolták.

Tíz-tizenkét évvel ezelőtt írt tanulmányaiban felvázolta már előre annak az új Európának a képét, amelyben Magyarország is megkapja majd az őt megillető helyet. Amikor divat lett a szó: »új Európa«, akkor ő már régesrégen áttanulmányozta ennek a nagy átalakulásnak minden részletét és lehetőségét, és hallatlan felkészültséggel nézetta körül itt nálunk a Duna-Tisza táján, amikor körülöttün az események feltartóztathatatlanul megindultak abban az irányban, amelyet éles szemével ő már oly régóta látott. Az ő kormányzása idején kaptuk meg új szerepünket: kaptuk vissza a régit a Duna-medencében, bár fogyatkozott és viszonylagos hatalommal, de — amint hirdette — földrajzi helyzetünket tekintve nagy lehetőségekkel és történelmünket ismerve — ha nem tagadjuk meg — magasztos hivatással. Mily jól ismerte Európa e részének bonyolulttá vált földrajzi képét és ehhez a képhez szabta azt az új magyar életet, amelyet ő akart itt bölcs irányításával megteremteni.

Sír az ország és gyászol a nemzet. Amikor ma, kora délelőtt szétfutott a lesujtó gyászhír az egész országban, nem maradt szem szárazon és minden szív aggódva összeszorult és mindenki fájdalmasan felsóhajtott: Pótolhatatlan!...

Az ország gyarapodik és a nemzet erősödik, de ebben az örömünkben gyászosan kísért a magyar végzet, mely egymásután veszi el tőlünk hazánk legjobb fiait. Nemrég hagyott itt bennünket munkaerejének teljességében a másik nagy trianoni bajnok és országgyarapító, gróf Csáky István. Sírján szinte még el sem hervadtak a virágok és a nemzetnek másik nagy fia: gróf Teleki Pál, nincs többé...

Igen, nincs többé. Elménk nem tudja megérteni, miért kellett ennek így történnie és siratjuk őt vigasztalhatatlanul...

— **A Pesti Tőzsde** új száma részletes beszámolót közöl a TÉBE közgyűléséről, a pénzintézeti és iparvállalati tranzakciókról és közgyűlésekről. A Hungária Műtrágyagyár ötvenéves jubileumáról, a vegyi- és textilipar eseményeiről, valamint a biztosítási szakmáról közöl érdekes cikkeket a lap új száma.

A világhírű löweni könyvtár pusztulása

Brüsszel, április 3
(NST)

Löwen belga város egyetemi könyvtárát a legutóbbi háborukban erősen üldözte a balszerencse. *A világháborúban a könyvtár eredeti értékes épülete teljesen elpusztult,* a mostani háborúban pedig még szomorúbb sors érte. A világháború után ugyanis az amerikaiak nagyösszegű adományokkal lehetővé tették *a könyvtár újjáépítését. Hoover* akkori elnök ezt az adományt is arra használta fel, hogy keresztülvigye Amerikában a szeszttilalmi törvény megszavazását s hogy az amerikaiak előtt európai példára mutathasson rá, bizalmasan közölte a belgákkal, hogy az alapítványt attól teszi függővé, ha Belgiumban is bevezetik az alkoholellenes törvényt. Ez meg is történt.

A mostani háborúban *az angolok az új épületet értékes tartalmával együtt megsemmisítették.* Ez volt talán a legértelmetlenebb rombolás, amelyet Belgiumban a visszavonuló angolok a mult év májusában végrehajtottak. A visszaözönlő angol katonaság felgyujtotta a löweni egyetemi könyvtár épületét és a hatalmas palota, tornya kivételével, *teljesen légett.* Csak néhány termet sikerült megmenteni.

Most fejezték be az egyetemi könyvtár veszteségeinek számbavételét, amelyből kitűnik, hogy *a kilencszázezer kötetből csupán tizenötezret mentettek meg s a nyolcszáz kéziratból csak tizenöt maradt.* Az évek hosszú sorát át összehordott *háromezer folyóirat-gyüjtemény teljesen elégett* s ugyancsak a tűz martaléka lett kétszáz értékes rézkarc, amelyek között *Dürer* és *Holbein* több munkája volt, valamint az összes ismert kopt kéziratok 22.606 fényképmásolata. A löweni egyetemi könyvtárban ezenkívül *külön japán könyvtár is volt* és más ritkaságok s mindez elveszett az esztelen gyujtogatás következtében.

„KERÉKPÁRCSERE" AZ ORSZÁGÚTON

Székesfehérvár, április 3
(A Pest tudósítójától)

Nem mindennapi országúti kalandban volt része *Bencs* István székesfehérvári kereskedősegédnek, aki a sárszentmihályi országúton tartott tegnap este Székesfehérvár felé. A néptelen úton egy másik kerékpáros emberrel találkozott, aki megállította. Amikor Bencs István leszállt a kerékpárjáról, az ismeretlen *egy pumpával fejbesujtotta* és pénzt követelt tőle. A megtámadott kereskedősegéd ijedten ismerte be, hogy *egy fillér sincs nála.* A támadó ennek hallatára újból fejbesujtotta Bencs Istvánt, úgyhogy az elájult.

Amikor a leütött fiatalember magához tért, meglepetten vette észre, hogy a vadonatúj kerékpár, amely főnökéé, eltűnt és helyette az országúti támadó rossz, rozsdás kerékpárja maradt a helyszínen. Az ismeretlen útonálló a kerékpár névtábláját letépte.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

Drótkerítést megkapható **Vass és Kovács**-nál, Bpest, Fő-u. 48 Telefon: 35-17-87.

Olasz textilgyárak és szövődék jelentős csoportja keres jól bevezetett komoly és szorgalmas **képviselőt**

Ajánlatok referenciákkal: Fach 13732, **Unione Pubblicita Italiana,** Triest címre intézendők

ÁPRILIS 4, PÉNTEK: PROT. ISIDORUS

III. ÉVFOLYAM 76. SZAM ARA 10 FILLÉR BUDAPEST, 1941 CSÜTÖRTÖK, ÁPRILIS 3

PEST

Gróf Teleki Pál miniszterelnök az éjjel tragikus hirtelenséggel elhúnyt

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhúnyt.

Az országépítő miniszterelnök

Tragikus váratlansággal elhúnyt gróf *Teleki* Pál, Magyarország miniszterelnöke, a nagy magyar hazafi, aki Erdélyt visszaszerezte a hazának... Megrendülve vettük a lesujtó gyászhírt, amely gyásza, nagy, pótolhatatlan vesztesége az egész nemzetnek. Szívünk összeszorul és tehetetlenül állunk a végzet kifürkészhetetlen akarata előtt. Könnybelábadt szemmel kérdezzük: Miért kellett ennek így történnie? Miért hagyta itt hazáját gróf Teleki Pál akkor, amikor ez a sokat szenvedett és meggyötört ország végre az ő bölcs és határozott irányítása mellett elindult a felemelkedés útján? Miért? A kérdésre nem találunk választ és meg kell nyugodnunk Isten akaratában már abban az órában, amikor szívünk sajog és hihetetlennek és érthetetlennek találjuk és érezzük, hogy Magyarország nagy fiának el kellett távoznia az életből és arról a helyről, ahol oly nagy szükségünk volt még reá.

Siratjuk benne az országgyarapító nagy államférfiut, a nemzet nagy tanítóját és azt a tiszta embert, aki abban a vészben és viharban, amely a világra szakadt, visszaadta a nemzetnek önbizalmát és hitét. Felmérhetetlen, mennyit tett gróf Teleki Pál Magyarországért az elmult nehéz két évtized alatt. Ott volt Párisban, amikor a tönkretett és meggyalázott Magyarországot gonosz és kegyetlen ítélőbírái elé hívták és egyetlen fegyvere az igazság volt, amelyet híres alkotása, a Carte rouge testesített meg. Ezzel a térképpel, amelyben benne volt a magyarság igaz ügye és hangos tiltakozása a megcsonkítás ellen, próbált harcbaszállni gróf Teleki Pál a győztesek konok kegyetlenségével. A harcban elbukott Magyarország, mert az igazság szavát, melyet Teleki Pál hallatott senki sem akarta meghallgatni.

SZEKI GRÓF TELEKI PÁL

Attól kezdve gróf Teleki Pál életének egyetlen szent hivatása volt, amelyet vállalt nemzetéért, az, hogy jóvátegye és megszüntesse azt az igazságtalanságot, amely Trianonban Magyarországot érte. Két keserves, nehéz évtizeden át Teleki Pál mindenütt ott volt, ahol segíteni lehetett és segíteni tudott a feldarabolt és ellenségei által guzsbakötött országon. Bejárta Európát és elment a tengerentúlra azért, hogy tudományos érvekkel próbálja meggyőzni Magyarország ellenfeleit arról a tarthatatlan és igazságtalan helyzetről, amelybe Magyarországot a békeszerződés döntötte.

Mindent nemzetéért tett. Szive csak hazájáért dobogott és hallatlan munkabírással, valóságos szerzetesi alázattal szolgálta a nagy

Gróf Teleki László tragédiája

Gróf Teleki Pál miniszterelnök tragikus halála fölidézi a család másik tagjának tragikus esetét, akinek az öngyilkosságát hasonló megdöbbenéssel és mélységes részvéttel gyászolta meg a nemzet. Gróf Teleki Lászlóról van szó, a Nemzeti Szinház most felujitott „Kegyenc" szerzőjéről, a kiváló politikusról és diplomatáról, Kossuth Lajos egyik leghivebb munkatársáról. A negyvennyolcas szabadságharc összeomlása után Teleki László tagja volt a magyar emigráció igazgatóságának és amint Kossuth hátramaradt levelezéséből látjuk, ő volt az egész mozgalom egyik legkipróbáltabb hűségü és legtevékenyebb tagja. 1860 novemberében valami családi ügyben angol utlevéllel Drezdába utazott. A szász kormány, hogy Bécsnek kedvére tegyen, elfogatta és az osztrák hatóságoknak kiszolgáltatta. Telekit Bécsbe hurcolták, bevitték a Burgba, majd bevezették egy szobába s egyszer csak szembenállott magával Ferenc József császárral. Hosszabb beszélgetés folyt le közöttük, amelynek tartalma nem került nyilvánosságra, de sejthető. Telekinek a császár becsületszavát vette, hogy addigi politikai tevékenységét többé nem folytatja. Hazaérkezése után amnesztiát is kapott. 1861 áprilisában nyilt meg a nevezetes országgyülés, amelyen Teleki László lett szinte akarva nem akarva az ugynevezett határozati párt vezére volt. Ő ebben az időben szemefénye volt a pesti ifjuságnak, amely egy alkalommal fáklyás menetet rendezett tiszteletére. Ugyanakkor Deák Ferenc attól félt, hogy macskazenét kap. 1861 május 8-án nyilt meg az országgyülés s a megnyitás első ténye az volt, hogy az elnök bejelentette gróf Teleki László halálát. A határozati párt vezére aznap hajnalban agyonlőtte magát a Kristóf-téren ma is meglevő Teleki-palotában levő lakásán. Kossuth Lajos iratainak harmadik kötetében adja elő Teleki László esetét. Elmondja, hogy amikor a Times cimü napilapban (Kossuth ekkor Londonban tartózkodott) a drezdai esetet olvasta, rögtön levelet irt Palmerston miniszterelnöknek és közbejárását kérte. Ugylátszik azonban, hogy a kiváló angol államférfiu közbenjárásának nem volt eredménye. Teleki László tragikus halálának körülményeit sokat találgatták. A legelfogadhatóbb azonban Kossuth Lajos magyarázata. Kossuth Lajos azt irja, hogy Teleki László olyan tragikus helyzetbe került 1861-ben, ami az emberi életben a legnagyobb ritkaság. Ferenc Józsefnek szavát adta, hogy politikával többé nem foglalkozik és ugyanakkor szinte páratlanul álló népszerüsége révén ő lett a magyar öncéluságot és a magyar nemzeti szempontok érvényesülését követelő ellenzéki párt vezére. Teleki László a szörnyü dilemmát ugy oldotta meg, hogy saját kezével vetett véget életének.

A polgármester jelentése a főváros élelmiszerellátásáról

A főváros közigazgatási bizottságának hétfői ülésén *Szendy Károly* polgármester beszámol a főváros márciusi helyzetéről. Megemliti a jelentés, hogy a Beszkárt villamosbevétele márciusban 989.130, az autóbuszüzemé 132.183, a Hévé 144.254 pengővel emlekedett.

A zsirjegyek beváltása azért nem volt biztositható, mert sokkalta kevesebb sertést vágtak le, mint a mult év márciusában. A polgármester személyes közbenjárására azonban a kormányhatóság a fővárosi sertésvásár, illetve a vágások növelése céljából prémiumot léptetett életbe. A polgármester felkérte a közellátási minisztert, tegye vizsgálat tárgyává: *vajjon a sertésvásári felhajtások teljes elmaradásának és a vágások csökkenésének nem Budapest kedvezőtlen árpoziciója-e az oka és hogy a jelenlegi sertésárak mellett a kereskedelmi hizlalás jövedelmezősége biztositva van-e?*

A *lisztellátással* kapcsolatban közli a jelentés, hogy *kivánatos lenne, ha a kormány megfelelő formában a főváros lisztellátásának biztositására ujabb tartalékkészlet beszerzését tenné lehetővé.* Mindinkább előtérbe kerül annak szükségessége, hogy a kormány által a Futura utján a főváros részére időnként kiutalt lisztmennyiségeket a budapesti malmokhoz utaljálk. Az élelmiszeráruforgalom márciusban 107.522 métermázsa volt. A jelentés közli még, hogy a megélhetési jelzőszám február végén 115.1 volt, 1940 február végén 97.3.

Bárdossy László az uj miniszterelnök

A Teleki-kormány tagjai változatlanul helyükön maradtak
Pénteken tesz esküt a Bárdossy-kormány

Gróf Teleki Pál miniszterelnök tragikus elhunyta után a politikai tanácskozások már csütörtökön délelőtt megkezdődtek. A délelőtt folyamán *Keresztes-Fischer Ferenc* belügyminiszter és *Bárdossy László* külügyminiszter folytatott megbeszélést, azután a külügyminiszter kihallgatáson jelent meg a Kormányzó Urnál. A két politikus között korán délután ujabb tanácskozás volt a külügyminisztériumban s azután mindkettőjöket fogadta a Kormányzó Ur.

Délután ujabb kihallgatások voltak a Kormányzó Urnál. Az alkotmányos szokás szerint megjelent Őfőméltósága dolgozószobájában gróf *Széchenyi Bertalan*, a felsőház és *Tasnádi Nagy András*, a képviselőház elnöke.

A kihallgatások után a MTI a következő jelentést adta ki:

A Kormányzó Ur Őfőméltósága bárdosi Bárdossy László m. kir. titkos tanácsost az uj kormány megalakitásával megbizta.

Bárdossy László kormányát azonnal megalakitotta, a vonatkozó előterjesztést bemutatta, amelyet a Kormányzó Ur Őfőméltósága elfogadott. Az uj kormány tagjai a következők:

Miniszterelnök és külügyminiszter: Bárdossy László.

Belügyminiszter: Keresztes-Fischer Ferenc.

Honvédelmi miniszter: vitéz Bartha Károly.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Hóman Bálint.

Igazságügyminiszter: Radocsay László.

Pénzügyminiszter: Reményi-Schneller Lajos.

Kereskedelmi és közlekedési, valamint iparügyi miniszter: Varga József.

Földmivelésügyi miniszter: báró Bánffy Dániel.

Tárcanélküli közellátási miniszter: Laky Dezső.

A Bárdossy-kormány péntek délelőtt 11 órakor teszi le az esküt a Kormányzó Ur Őfőméltósága kezébe.

A parlamenti bemutatkozás

A mai rendkivüli helyzet tette szükségessé, hogy még a temetés előtt megtörténjék az uj kormány megalakulása. *Bárdossy László* kormányának parlamenti bemutatkozása azonban csak a temetés után lesz.

Teleki Pál a tudós és államférfiu

Gróf *Teleki Pál*, a tragikus végü államférfiu 1879 november 1-én született Budapesten. A piaristák gimnáziumában végezte tanulmányait s már fiatalon kitünt sokoldalu tudományos érdeklődésével. Jogot végzett, de párhuzamosan a földrajzot és a társadalomtudományt müvelte ritka elmélyedéssel. A gyakorlati életet a közigazgatásban kezdte megismerni, Szatmár vármegyének magyar- és részben románlakta vidékén volt szolgabiró. Tudásvágya azonban hamar elterelte innen, *Lóczy Lajos* professzor előadásait hallgatta ujra és véglegesen kialakult benne az elhatározás, hogy tudós lesz.

Tanulmányuton Európában és Amerikában

Hosszabb tanulmányutra indult, *bejárta Európát, Szudánt, Amerikát, állandóan gyarapitva tudását.* Első munkája 1909-ben jelent meg *a Japán szigetekről.* Müve a külföldön is nagy feltünést keltett s elnyerte vele a francia Földrajzi Társaság diját. Könyvében arra a feltünő tudományos megállapitásra jutott, hogy *Kolumbus Kristóf tulajdonképpen nem is Indiát kereste fölfedező utján, hanem a japáni szigeteket.*

A kiváló tudós munkásságára felfigyelt az egész magyar közélet, s már 1905-ben képviselővé választotta szülővármegyéjének, Szatmár megyének nagysomkuti választókerülete. A világháboruból derekasan kivette részét, hosszu ideig teljesitett frontszolgálatot és több harctéri kitüntetést szerzett. 1917-ben fontos háborus szociális feladatot biztak rá, a Hadigondozó Hivatal megszervezését. Itt bizonyitotta be, hogy milyen *kitünő szervező erő* is. Az ő elgondolásai alapján készitették elő *a háboru rokkantjainak visszavezetését a polgári életbe* régi, vagy uj foglalkozásába és a hadiözvegyek és árvák jövőjéről való gondoskodást.

Küzdelme Magyarország igazáért

Az összeomlás után kereste az érintkezést azokkal, akik már azokban a napokban *az ország helyreállitásának heroikus feladatára vállalkoztak.* Amikor helyzete itthon tarthatatlanná vált, Svájcba ment, majd Bécsbe visszatérve, felvette az érintkezést a nemzeti mozgalom Szegeden szervezkedő csoportjával. Az ellenforradalmi kormányban a vallás- és közoktatásügyi, majd a külügyminiszteri tárcát vállalta. Amig egyfelől a nemzeti hadsereg szervezése folyt, másfelől ő az eljövendő béketárgyalásokra gondolt és *előkészitette azt az anyagot, amellyel Magyarország igazát bizonyithatta* a győztes nagyhatalmak előtt. Ekkor készült el első nagy memoranduma, amely azt bizonyitotta a tudomány vitathatatlan érveivel, hogy *a Dunamedence vizrajzi egységének megbontása milyen sulyos gazdasági következményeket vonna maga után.* Ekkor fogott hozzá *Magyarország nagy néprajzi térképének megtervezéséhez*, amelyben hiteles adatok alapján kimutatta Magyarország népességenkénti megoszlását. Hat tudós vett részt Teleki Pál irányitása mellett ebben a nagy munkában, s a béketárgyalásokon ez a térkép volt egyik bizonyitékunk a készülő békediktátum égbekiáltó igazságtalanságai ellen. A térkép megfelelő statisztikai mellékletekkel 30 kézirati példányban készült el. Teleki Pál felbecsülhetetlen értékü munkát végzett ennek a kétségbevonhatatlan hitelességü térképnek az elkészitésével, amely *Magyarország revindikációs küzdelmében* döntő szerepet *játszott.*

A békedelegáció főmegbizottja

A térkép azonban csak egy kis része volt annak a hatalmas tudományos anyagnak, amely Magyarország igazának bizonyitására az ő elgondolásai alapján elkészült. A békedelegáció tudományos osztálya az ő irányitásával négy hatalmas kötetben gyüjtötte össze a Magyarország feldarabolása ellen felsorakoztatott néprajzi, gazdasági, földrajzi érveket, statisztikai adatokat és ezeket illusztráló térképeket. A tiszta igazság feltárására törekedett minden szinezés és hangulatkeltés nélkül és ha nem is gondolta, hogy a béketárgyalásokon érvényesiteni sikerül ezeket az igazságokat, meggyőző hittel hirdette, hogy elfogulatlan időben pártatlanabb világ előtt alkalmas lesz jogainak igazolására. A magyar békedelegációnak Apponyi Albert és Bethlen István mellett főmegbizottja volt.

A békekötés után fokozott erővel folytatta ezt a munkát, amelynek célja a világ felvilágositása és meggyőzése volt Magyarország esztelen feldarabolásáról. Munkásságáról Amerika hivatalos képviselői és szakértői állitották ki a legnagyobb elismerést, amikor kijelentették, hogy a béketárgyalások elé egyetlen fél sem terjeszett olyan kifogástalan tárgyalási anyagot, mint aminőt Teleki Pál adott át.

A nemzeti ujjáépités első reformjai

Ő volt az első miniszterelnök, aki a háboru és a forradalmak zavarai után elindította a nemzeti ujjáépités munkáját. A Simonyi-Semadam-kormány lemondása után állt a kormány élére, hogy a megcsonkitott országban a gazdasági életet megindítsa; egész sor reformot valósitott meg, ő készitette elő az első földbirtokreformot. Miniszterelnöksége idejére esik IV. Károly király visszatérési kisérlete.

A kormányelnöki székben *Bethlen István* követte, ő pedig *visszatért a tudományos* életbe, hogy folytassa azt a munkát, amelyet küldetésének ismert. Kiment Amerikába és tudományos előadások, vitaesték keretében tárta fel Magyarország trianoni tragédiáját. 1924-ben az a megtiszteltetés érte, hogy a Népszövetség meghivta abba a háromtagu bizottságba, amely a Törökország és Irak között támadt konfliktusban döntő előterjesztést tett. Megalapitotta az *Államtudományi Intézetet* és a *Szociográfiai Intézetet*, amelyek figyelemmel kisérték az elszakitott területeken a magyarság sorsát és előkészitették a szellemi fegyvertárát annak a küzdelemnek, amely ezeknek a népeknek a visszahelyezéséért folyt. Teleki Pál a gondviselésszerü államférfiu előrelátásával érezte, hogy ezekre a fegyverekre *rövidesen szükségünk lesz.* Ez a két intézet feldolgozott minden anyagot, ami igazunk bizonyitására szükséges volt. A munka alaposságáról képet ad az a tény, hogy az anyag katalógusa *800.000* cimszót ölel fel.

Nagy szeretettel foglalkozott az ifjusággal, a nemzet jövendő reménységével. Lelkesedéssel tanitott és nevelt uj nemzedékeket a tudománynak. Rendkivüli fontosságot tulajdonitott az ifjuság nevelésében a cserkészetnek. Egyik szervezője, mondhatni apostola volt a magyarországi cserkészmozgalomnak, mint főcserkész, ő szervezte meg a néhány év előtti gödöllői világtáborozást, amely az összes nemzetek flainak találkozója volt.

A Felvidék visszatérése

Tanári és tudományos müködése mellett résztvett a felsőház törvényhozói munkájában. Aktiv szerepet a politikai életben 1938 májusában vállalt ujból, amikor *Imrédy Béla* kormányában *vallás- és közoktatásügyi miniszter lett.* Az eucharisztikus kongresszuson ő volt a kormány képviselője, s ő fogadta *Pacelli* pápai legátust, a későbbi *XII. Pius* pápát.

Élete egyik legnagyobb feladata akkor várt reá, amikor az 1938. őszi müncheni találkozó után a nagyhatalmak ugy döntöttek, hogy Csehszlovákia közvetlen tárgyalások után rendezze a magyarlakta Felvidék visszaadásának kérdését. *Kánya Kálmán* mellett *ő volt Magyarország* fődelegátusa az emlékezetes komáromi tárgyalásokon. A nagy gonddal és hatalmas tudással előkészitett bizonyitóanyagát itt tárta Csehszlovákia képviselői elé és megdönthetetlen adatokkal mutatta ki a Felvidék magyar területeihez való jogunkat. Néhány héttel később a bécsi döntőbirósági itélet meghozatalában szintén döntő szerep jutott az ő bizonyitékának, amelyek egy milliónál több magyar visszatérését tették lehetővé.

Második miniszterelnöksége

Imrédy Béla lemondása után *Teleki Pálra* esett a kormányzó választása s ő *vette kezébe az ország ügyeinek irányitását.* Nagy várakozással tekintett a nemzet kormányelnöki müködése elé. Széleskörü programot adott, amely nagy tetszést aratott a törvényhozás mindkét házában s megkezdte az életbevágó fontosságu nagy szociális és politikai reformok végrehajtását. Miniszterelnöksége első hónapjaira esik az ország további területgyarapodása, a *Kárpátalja visszatérése*, amelynek diplomáciai előkészitése az ő kitünő reálpolitikai érzékét dicséri.

Erdély visszaszerzésének előkészitése

Az ország külpolitikai tekintélyének megszilárditása érdekében fontos tanácskozásokat folytatott a külföldön, a baráti nagyhatalmak vezető államférfiaival. 1939 áprilisában *Csáky István külügyminiszterrel Rómába és Berlinbe látogatott el*, 1940 husvét hetében *Olaszországba utazott*, julius 11-én pedig Csáky külügyminiszterrel *Münchenben járt* és megbeszélést folytatott a német birodalom vezérével, *Hitler* kancellárral. Ezek a tárgyalások érlelték meg a trianoni bilincs alól való felszabadulásunk legközelebbi szakaszát, *Erdély és a keletmagyarországi részek visszatérését.* Ennek érdekében, ha lehet, még nagyobb önfeláldozással dolgozott, hiszen szükebb hazájának, Erdélynek sorsa mindig a legnagyobb odaadással foglalkoztatta. Az 1940 augusztus 30-iki bécsi döntést megelőző tárgyalásokon Csáky István külügyminiszterrel vett részt és az a fölényes tudás, amelyel szükebb hazája visszacsatolása érdekében érvelt, lefegyverezte ellenfeleit és meggyőzte a döntőbirákat

November 20-án ujra Bécsbe utazott fontos külpolitikai tárgyalások folytatására, ekkor történt meg a döntés, *Magyarországnak a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozására.* Ez alkalommal több mint két óra hosszat tartó megbeszélést folytatott *Hitler* vezér és kancellárral és *megvitatta vele Magyarország magatartását a háboru ezután következő szakában.*

Az utolsó hetek

A sulyos nemzetközi helyzet rendkivüli feladatokat háritott vállaira s ő a legnagyobb odaadással és önfeláldozással szentelte magát ennek a munkának. Tudta, hogy *missziót teljesit azon a helyen, ahova a sors állitotta.* Fanatizmussal és heroizmussal küzdötte le a feltornyosuló nehézségeket s igyekezett elháritani a fenyegető viharfellegeket hazája felől. Rendithetetlen elszántságáról és sziszifuszi munkaerejéről legendákat beszélnek közvetlen munkatársai. Aki látta őt a komáromi tárgyalásokon térképe fölé hajolva, ellenfeleinkkel vitatkozni, vay Bécsben a döntőbiróság előtt igazunk mellett lángoló hévvel érvelni, az nem szólhat róla másképen, mint a magyarság glóriás hőséről.

Éjt nappallá téve szakadatlanul dolgozott, tárgyalt, készitett elő nagy reformokat, adott ki óriási horderejü rendelkezéseket, egészen addig a tragikus pillanatig, amikor ugy gondolta, hogy elérkezett számára a végzet. Magánélete ugyszólván nem volt. Az emberfeletti munka, amelyet végeznie kellett a nemzet érdekében, odakötötte dolgozószobájához, a tárgyalóasztalhoz. Ami kis időt szakithatott magának az utolsó hetekben, azt rajongásig imádott hitvese betegágyánál töltötte. Buzgó katolikus volt és ha elháritathatlan kormányzati gondok nem tartották vissza, nem maradt el a Mátyás-templom vasárnapi miséjéről.

Nemzetének lángoló szeretete irányitotta egész életét és munkásságát, amely követendő például áll majd késői nemzedékek előtt is.

Teleki Pál gróf

Képes Vasárnap

legujabb számából:

Yoshuke Matszuoka (5 képpel). Izland (1 térképpel és 2 képpel). Német páncélosok Afrikában (6 képpel). A visszatért honvédzászlók (7 képpel). Verebély professzor (5 képpel). Gibraltár körül valami készülődik (9 képpel). Parafa (8 képpel). Babaünnep (3 képpel). Magyar-japáni testvériség (1 képpel). Ezenkivül miniatürök, szerkesztői üzenetek, rejtvény, humor és sok érdekes kép a hét eseményeiről.

ÁRA 20 FILL.

A MÉP gyásza

A Magyar Élet Pártjának törvényhozó tagjai csütörtökön már kora délután gyülekeztek a párt Esterházy-utcai klubhelyiségében, amelynek fehér márványtermében gyászfátyol övezte a pártvezérnek, gróf Telekki Pál miniszterelnöknek arcképét és mellette a párt volt vezéreinek, Gömbös Gyulának és Darányi Kálmánnak arcképét is. Hat óra tájban *ugyszólván már teljes számban együtt voltak a párt tagjai*, élükön *Lukács Béla* országos elnökkel s megérkezett az Erdélyi Párt küldöttsége is *gróf Teleki Béla* vezetésével, hogy a párt együttérzésének és gyászának adjon kifejezést.

A párt tagjai mély megilletődéssel hallgatták meg *Zsindely Ferenc* államtitkárt, aki mint a miniszterelnök közvetlen munkatársa tájékoztatta a párt tagjait a miniszterelnök tragikus halálának körülményeiről, majd *Ivády Béla* mint a párt legidősebb tagja adott kifejezést annak a mélységes gyásznak, amely a párt minden tagját eltölti.

A pártok gyászértekezlete

A pártok gróf Teleki Pál elhunyta alkalmával gyászértekezletet tartanak. Az *Erdélyi Párt* vezetősége pénteken délelőtt fél 11 órára hivta össze értekezletét. A *Független Kisgazdapárt* pénteken délelőtt 11 órakor tartja gyászértekezletét, amelyen *Tildy Zoltán* emlékezik meg gróf Teleki Pálról. Az *Egyesült Kereszténypárt* tagjaihoz gróf *Zichy János* sürgönyt intézett, amelyben közli, hogy a párt pénteken este hét órakor tart gyászülést.

Harangzugás a városokban

Az egész ország mélységesen gyászolja a nemzet nagy fiát. *Kolozsvárott* a házakon gyászfátyolos nemzetiszinü zászló leng. Szegeden a város valamennyi harangja megszólalt. A város országgyülési képviselőjét, díszpolgárát, örökös törvényhatósági bizottsági tagját vesztette el. *Szeged városházának harangjai a temetésig mindennap tiz órakor megkondulnak és egy óra hosszat hirdetik a város mélységes gyászát. Nagyvárad* lakossága gróf Teleki Pálban azt a férfiut gyászolja, akinek nagy érdeme volt abban, hogy Nagyvárad visszakerülhetett az anyaországhoz. A házakra percek alatt gyászlobogók kerültek. Az utcákon pedig igen sok járókelőt gyászkarszalaggal lehetett látni. *Délben valamennyi templomban félóráig szóltak a harangok.* Megszólaltak a harangok *Miskolcon* és másutt is.

Szatmárnémetiben a püspöki templom harangjai zugással adták hirül a gyászhirt. A szombatra összehivott városi diszközgyülés elmarad.

Sepsiszentgyörgyön az ujonnan kinevezett háromszékmegyei törvényszéki és járásbirák csütörtökön tették le az esküt. *Cserba Béla* törvényszéki elnök a törvényszék teljes ülésén megemlékezett gróf Teleki Pál haláláról.

Huszár Aladár felhivása

Vitéz barátosi *Huszár Aladár*, az OTI elnöke, a nemzet nagy gyásza alkalmából a következő felhivást teszi közzé:

— Az egész nemzet lelke mélyéig megrendülve áll a ravatal mellett, amelyen gróf *Teleki Pálnak*, Magyarország miniszterelnökének kihült teste pihen. Vele a legmélyebb lelkü és legkeményebb magyarok egyike távozott az életből. A nemzet nehéz sorstól terhes óráiban nélkülözi azt a férfiut, akiben hitt, akiben bizott, hogy nemzetét a veszedelmeken átvezeti. *Soha még emberi tragédia egész valójában és ennyire meg nem rázta az egész nemzetet.*

— Mélységesen lesujtva, tiszteletteljes kérelmet intézek a jó és igaz magyarok táborához: *mélységes gyászunk jeléül három héten át viseljünk gyászruhát vagy gyászszallagot*, mert olyan valakit gyászolunk, akire büszkén tekinthetünk fel és akire majd egykor a késő magyar századok is hálával, hittel és büszkeséggel fognak feltekinteni.

Teleki utolsó délutánja a cserkészek között

Szerdán délután ért véget a Szent István bazilikában a katolikus cserkészek husvételőtti lelki gyakorlata. Mint minden évben, most is ott volt a cserkészvezetők és cserkészfiuk között gróf *Teleki Pál* tb. főcserkész. Együtt hallgatták valamennyien *Marcell Mihály* főigazgató konferenciáját, meggyóntak és még ma is fülükben cseng valamennyiüknek a bucsuzásnál Teleki Pál hangja:

— Viszontlátásra holnap reggel az áldozásnál!

Csütörtökön reggel félnyolc órakor jöttek a szentmisére a cserkészvezetők és a lelki gyakorlat résztvevői. Számitottak rá, hogy Teleki Pál is közöttük lesz, hiszen sohasem hiányzott a lelki gyakorlatokról. Távolmaradása mégsem keltett feltünést, mert a külpolitikai helyzetben mindenki megértette, hogy a magyar miniszterelnöknek akadhat olyan fontos teendője, ami miatt késik. A mise után a cserkészvezetők együtt mentek fel a Szent Istvánvárosi egyházközség helyiségébe, ahol *Witz Béla* prépost látta őket reggelire vendégül. Még itt is várták, hogy egyszer csak megjelenik közöttük Teleki Pál. Witz Béla nyugtatta meg őket:

— Biztosan megint az éjszakába nyuló tanácskozásai voltak és majd egy későbbi misére jön el.

Csak odahaza hallották azután a döbbenetes hiradást. Még késő délután is remeg a hangja a megindultságtól *Papp Antal* ny. államtitkárnak, a Cserkész Szövetség országos elnökének, amikor megemlékezik előttünk Teleki Pálról, a cserkészről.

— Ha lehet különbséget tenni, milyen pótolhatatlan veszteséget érez minden magyar Teleki Pál távozásában, talán mi cserkészek érezzük legközvetlenebbül a hiányát. Mi nemcsak a politikust, az államférfit vagy a tudós tanárt tiszteltük benne, hanem ugy ismertük és szerettük, mint páratlan jó bajtársat, a magyar ifjuság és a magyar jövő fáradhatatlanul dolgozó rajongóját. A legközvetlenebbül vett részt minden cserkészmegmozdulásban. A Kormányzó Ur által kinevezett tiszteletbeli főcserkésze volt az országnak, de csupán mint egyszerü csapattiszt és intézőbizottsági tag vette ki részét a cserkészmunkából. Mindig csak a csapattiszti rangjelzését viselte és sohasem tartott számot semmiféle ünnepeltetésre, vagy megkülönböztetésre, akkor érezte legjobban magát, ha együtt lehetett a cserkésztisztekkel és a fiukkal.

— A cserkészei között sohasem foglalkozott politikai kérdésekkel, de minden pillanatot felhasznált arra, hogy oktassa, nevelje a fiatalabb generációt a cserkészmunka jelentőségére. Politikai beszédeiben is sokszor hivatkozott a cserkésznevelés nagy értékeire és mint igazi cserkész, minél több jellemes, hasznos polgárt akart nevelni a nemzet számára. Talán nincs is Magyarországon egyetlen cserkész sem, akinek ne volna vele kapcsolatban valami kedves megemlékezése. Ott volt minden cserkész megmozduláson, maga szervezte és irányitotta 1933-ban a gödöllői világnagytábort, amelyet még ma is mintaként emlegetnek a világ minden táján, ahol cserkészek dolgoznak. Személyesen szervezte meg a cserkész vitorlázó repülést, a Hármashatárhegyen a „Teleki Pál hangár"-t keresztelték az ő nevére hűséges cserkészei. Hasonlókép személyesen vett részt a cserkész hadijátékok megszervezésében is és mindenkor még a legnagyobb fontosságu tárgyalások és politikai események közepette is tudott időt szakitani, hogy részt vegyen a cserkészek összejövetelein.

— Mindenki Magyarország első cserkészének tekintette gróf Teleki Pált, nem azért, mert miniszterelnök volt, hanem mert igazi cserkészmunkát végzett. Minden magyar cserkész szivében helyrehozhatatlan veszteséget és fájó nyomot hagy szeretett vezérének tragikus távozása. A Cserkész Szövetség a maga részéről külön is gyászolja vezérét és a magyar cserkészet önzetlen, tisztajellemü, pótolhatatlanul hasznos és lelkes munkását.

Cholnoky professzor beszél Telekiről, a földrajztudósról

A *Magyar Földrajzi Társaság* tiszteletbeli elnökét, a földrajztudomány világhirü munkását gyászolja az elhunyt miniszterelnökben. A társaság elnöke, dr. *Cholnoky Jenő* ny. egyetemi tanár a csütörtökön délután tartott rendkivüli ülésen parentálta el gróf Teleki Pált. A kegyeletes aktus után lakásán fogadta a *Pesti Hirlap* tudósitóját:

— Kedves tanitványom és testi-lelki barátom volt Teleki Pál — mondotta meghatottan Cholnoky professzor. — Mikor *Lóczy Lajos* mellett adjunktus voltam, én vezettem be őt a térképészetbe és a földrajzi segédtudományokba. Azonkivül hallgatta akkoriban magántanári előadásaimat a leiró és csillagászati földrajz köréből. Tudományos érdeklődése nagyon korán felébredt. Már 19 éves korában megjelent első értekezése *az ázsiai utazások történeti korszakairól*. Igen nagy hatással volt rá nagybátyának, *Teleki Sámuelnek* példája, aki hires Afrika-utazó volt és a Rudolf- és Stefánia-tavak felfedezője. Akkoriban ő maga is felfedező utakat tervezgetett az északi sarkvidékre, majd Ázsiába. De csak jóval később tette meg első nagyobb tanulmányutját az egyiptomi Szudánban. Később sokat utazott. 1912-ben velem együtt résztvett az amerikai földrajzi társaság 60 éves jubileuma és uj newyorki palotájának felavatása alkalmából rendezett nagyszerü tanulmányuton. Kéthónapos ut volt ez. Bejártuk különvonaton az egész Északamerikai Uniót. Későbbi tudományos munkásságára ez az ut nagy hatással volt. Nekem kedves emlékem marad, mert ekkor szövődött sirig tartó meleg, baráti viszonyunk. Együtt laktunk, sőt nem egyszer egy ágyban aludtunk, az amerikai szállodai szobák széles nyoszolyáin.

— A világháboru után Teleki Pál finnországi utat tett és alkalmasint ott szerzett tudományos tapasztalatai ösztönözték a *Turáni Társaság* megalapitására. Akkor alapitotta meg a *Körösi Csoma-archivumot* és egész érdeklődésével az őshazakutatás felé fordult. Legjobban szivéhez nőtt a *Földrajzi Társaság*. Ennek már 27 éves korában választmányi tagja volt s nem sokkal utóbb főtitkára lett. Nekem jutott a szerencse, hogy mint főtitkárnak, elnöke lehettem. Nagy lelkesedéssel dolgozott a társaság kebelében és főtitkári teendőit hűségesen elvégezte még azután is, hogy miniszter, majd miniszterelnök lett. Egyizben a Kormányzó Urhoz kellett mennünk kettesben, hogy átnyujtsuk a társaság valamilyen kérvényét. Néhány bevezető szó után elővettem az irást, hogy felolvassam Őfőméltóságának. Teleki azonban kivette a kezemből azzal, hogy: ez a főtitkár dolga — és maga olvasta fel. Semmi sem jellemzőbb rá, mint ez a kis eset. Ebben is megmutatkozott igazi tudóshoz illő szerénysége, kötelességtudása és emberi közvetlensége. Ha mint embert jellemezni akarnám, elsősorban végtelen puritánságát, bölcsességét, higgadt tárgyilagosságát kellene emlitenem. Ezekkel a tulajdonságokkal Deák Ferencre emlékeztetett. Jó ember volt abban az értelemben, hogy fölfelé kemény és tüskés volt, lefelé nyájas és barátságos. Amilyen komoly volt a munkában, annyira kedves a magánérintkezésben. Szerette az élcet, a humort, a legválságosabb élethelyzetekben is el tudott mulatni egy-egy jó tréfán. Amikor vesebajban szenvedett, felesége telefonon hivott betegágyához, hogy szórakoztassam. Tréfás és borsos versezetet irtam erre az alkalomra. Nagyokat kacagott rajta és hasonlóval válaszolt.

— Tudományos munkásságával gróf Teleki Pál egészen különleges előkelő helyet foglalt el a geografusok között. Szakmája a politikai földrajz volt, ebben érte el legszebb világhirü eredményeit s ezzel tett fölbecsülhetetlen szolgálatokat a magyar ügynek. Ez az a tudományág, amelyben a legnehezebb elfogulatlan megállapitásokat tenni. Majdnem lehetetlen ezen a téren a teljes tárgyilagosság, mert minden igazi művelt ember szereti hazáját, népét, faját és nem tud megszabadulni a részrehajlástól, nem tud olyan tényeket, vagy megállapitásokat, amelyek saját nemzetének kárára, vagy hátrányára szolgálnának. A tárgyilagosság hiánya jellemzi a legtöbb politikai földrajzi munkát. Gróf Teleki Pál földrajzi munkássága ezzel szemben a lehető legelfogulatlanabb tárgyilagossággal tündökül. Ezért még az ellenséges országokban is tisztelték és megbecsülték. Legfényesebb bizonysága ennek az a kitüntetés, amely a világháboru befejezése után az angolok részéről érte. Anglia 1930 körül az iraki kérdésben gróf Teleki Pált szakértőnek hivta meg. Ő volt az egyetlen szakértő a volt ellenséges országok alattvalói közül, a többi mind semlegesországi tudós. Feladatának fényesen meg is felelt. Mondhatnám, a szakértőbizottság szellemi vezetője lett, társai teljesen csatlakoztak elfogulatlan, tárgyilagos véleményéhez.

— Az utóbbi években személyes érintkezésünk sok nehézségbe ütközött, rengeteg elfoglaltsága miatt ritkán jutottam a közelébe. Legutoljára a Társaság tavalyi diszülésén találkoztunk, amikor eljött, hogy leleplezze a nyugalombavonulásom alkalmából megfestett arcképemet. Büszkén mutatta uj, magyar zsinórzatu téli felöltőjét s erről kedélyesen eltréfálkozott velem. Azóta csak telefonon beszélgettünk.

— Fanatikusa volt a munkának, rengeteg tudását, szakértelmét és tetterejét önzetlenül és önfeláldozóan áldozta a köznek, ahogyan vagyonának tetemes részét is készséggel adta tudományos és emberbaráti célokra. Most pedig feláldozta hazájáért az életét. Örökké hálás lesz nagy emlékének a magyar nemzet.

18 óra 17 perckor nyugszik a nap

április 4-én,

de Ön nem nyugszik aznap, ha elfelejtette megvásárolni a sorsjegyét,

mert 5-én már a huzások kezdődnek

Németország részvéte

Berlin, ápr. 3. (Német TI) A birodalmi főváros esti lapjai rendkivül meleghangu cikkekben emlékeznek meg az elhunyt miniszterelnökről és azt irják, hogy elhunyta fájdalmas veszteség a birodalom számára, amelynek mindig őszinte barátja volt.

Gróf Teleki Pál miniszterelnökségének az idejére esnek azok az események, amelyek elégtételt adtak a magyar népnek a trianoni szerződés okozta megcsonkitásáért s ujból helyreállitották népi és gazdasági életképességét — jegyzi meg a „Berliner Börsenzeitung". — Mindig hű barátja volt Németországnak és Olaszországnak.

A *Wilhelmstrasse* szószólója kijelentette, hogy a német nép mélyen átérzi azt a fájdalmat, amely Magyarországot miniszterelnöke hirtelen elhunytával érte és *osztozik a baráti magyar nép gyászában*. A birodalmi kormányt ugyancsak sulyosan érinti ez a sorscsapás, mert gróf Teleki Pálban Németország is őszinte barátját vesztette el, aki nehéz időkben biztos kézzel intézte hazája sorsát a legszorosabb barátságban és együttmüködésben a tengelyhatalmakkal.

Olaszország gyásza

Róma, ápr. 3. (MTI) Az olasz fővárosban a halál hire mély megdöbbenést keltett. Gróf Teleki Pált az olasz nép széles rétegei is ismerték gyakori római látogatásai nyomán. Az elhunyt szerte Olaszországban nagy rokonszenvnek és tiszteletnek örvendett.

A nemzetközi sajtó értekezletén Rocco nagykövet, külügyi sajtófőnök emelkedett szavakkal emlékezett meg gróf Teleki Pál elhunytáról.

— Az egész olasz nép — mondotta — a legnagyobb fájdalommal és a legőszintébb részvéttel vett tudomást arról a sulyos csapásról, amely az Olaszországgal oly rendkivül szoros és hagyományos baráti viszonyban álló magyar népet érte.

A külföldi ujságirók Rocco nagykövet szavait állva hallgatták végig.

Az olasz sajtó vezető helyen foglalkozik gróf Teleki Pál elhunytával. A „Giornale d'Italia" azt irja, hogy Teleki tekintélye világszerte igen nagy volt és *Európa legtekintélyesebb államférfiai közé tartozott*. A „Tribuna" szerint gróf Teleki Pál izzó hazaszeretete megragadó volt. Mindent hazája rendelkezésére bocsátott, elsősorban óriási tudását. Apostola volt a magyar feltámadásnak és a *magyar ügy az ő térképei folytán vált világszert: ismertté*,

Hétfőn temetik gróf Teleki Pált, a nemzet tragikusvégü nagy fiát

Hivatalos orvosi közlemény az öngyilkosságról — Teleki Pál holttestét fekete zsinóros magyar ruhában helyezték koporsóba és a kerepesi temető halottasházába vitték

Első szép tavaszi napjára ébredt ezen a reggelen Budapest. Mintha az éjszakák megannyi nyomasztó árnyát végleg elüzte volna az áprilisi napfény, felragyogott a magyar főváros arca, amelynek gondterhelt vonásai kisimultak, régi, meghitt mosolyára derültek. Tiz óra volt, amikor a rádió gróf *Teleki Pál* tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálának hirét jelentette és ebben a pillanatban a szélütöttség dermedése bénitotta meg a város képét. Senkisem volt, aki első hallásra elhitte volna a hirt, — ismerősök és ismeretlenek ugy meredtek egymásra a hihetetlennek hangzó jelentés döbbenetében, mint egy nagy család tagjai, amelyet szörnyü csapás ért váratlanul. Az élet tovább ment, igen, tovább ment gépiesen, a munka, a kötelesség tehetetlenségi törvényének örök mozgásával, de ennek a törvénynek máskor oly diadalmas lendületéből most hiányzott a lélek, az értelem, a dolgos hétköznapból hiányzott a munka és kötelesség lelkes öröme, — az emberek legszivesebben letették volna munkájuk eszközét, hogy egymásra meredve, egymás megdöbbent arcvonásaiból próbálják kiolvasni ennek a csapásnak mélyebb értelmét, magasabb tanulságát és sorsszerü magyarázatát.

Ha a magyar főváros valaha ugy gyászolta meg a nemzet egyik nagy fiát, ahogy ez az élőkhöz és a halotthoz mindenben méltó, akkor ennek ma voltunk tanui mindnyájan, ezen az első tavaszi napján az évnek.

A házak homlokzatán egymásután felsötétlettek a gyászlobogók, — az utcák során, szinte a szörnyü hir terjedési sebességével röppent végig a fekete lobogók tovahuzódó gyászkerete, de ha egy főváros, amely küzdelmes hétköznapját éli, ennyire önkéntelenül és valósággal percek alatt átöltözik gyászviseletébe, akkor nemcsak a főváros, hanem mögötte az egész nemzet, igazán rádöbben annak a csapásnak félelmetességére, annak a veszteségnek teljes sulyára, amely érte és akkor egy ország tán csak ebben a sötét pillanatban érzi át egészen, ki volt az, akit elvesztett.

Mire megjelent az utcákon a polgármester gyászkeretes hirdetménye, amelyben Budapest népét felkéri, hogy házaira fekete lobogót tüzzön ki, már magától gyászba borult az egész főváros, — kell-e ennél beszédesebb bizonysága annak, hogy a magyar nemzet gyásza Teleki Pálért, nem hivatalos gyász, nem a kényszer vagy illendőség lélektelen megnyilatkozása, hanem a családi, lelki összetartozás lélekből fakadt külső jele, azé a magyar összetartozásé, amelynek felismerését — ki tudja — nem éppen az a fegyvergolyó akarta-e, amellyel Teleki Pál, hazájának szentelt életét kioltotta?

A nemzet egyetlen pillanatban megértette, a léleknek minő emberfeletti vajudásából pattanhatott ki ennek a tragikus elhatározásnak megsemmisitő szikrája, egyetlen pillanatban az igaz magyarok milliói láttak bele egy nagy és érzékeny léleknek abba a sötét szakadékába, amelyet a világviharban sodródó magyar nép sorsáért, jövőjéért való aggodalmas gond tépett fel benne, egyetlen pillanatban, mintegy villámfénynél, mindent meglátott és megértett a nemzet, amit ma egy felelősségteljes magyar férfilélek magába zár és a magyarok millióinak néma gyászában nemcsak fájdalom volt, hanem hódolat is.

A halál döbbenetes hire, a kormány lemondása

Csütörtökön reggel 9 óra után a *Magyar Távirati Iroda* a következő jelentést adta ki:

Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.

A megrázó hir, amelyet ugyanakkor a rádió is közölt, villámgyorsasággal terjedt el az országban és páratlanul lesujtó hatást keltett. A Szent György-téren, a miniszterelnökségi palota előtt egymásután gördültek a kocsik és a palotában sorra jelentek meg a közélet, az egyházi világ, a katonaság és a diplomácia előkelőségei.

Ugyanekkor a belügyminisztériumba érkeztek a kormány tagjai. A kormány *Keresztes-Fischer Ferenc* belügyminiszter, mint rangidős miniszter elnöklésével délelőtt 9 órakor a belügyminisztériumban minisztertanácsra ültek össze. *A minisztertanács határozata alapján a kormány tagjai a Kormányzó Ur Őfőméltóságának benyujtották lemondásukat.*

A Kormányzó Ur a következő legfelsőbb elhatározását bocsátotta ki:

„A m. kir. miniszterelnök elhalálozása következtében a minisztérium tagjainak előterjesztett lemondását elfogadom és az ügyek további vitelével a m. kir. minisztereket megbizom.

Horthy s. k.,
dr. vitéz *Keresztes-Fischer Ferenc* s. k.

A tragikus hirről korán tudomást szereztek a képviselőházban is. Az ülésre gyülekező képviselőket lesujtotta a miniszterelnök tragikus halálának hire. Leverten foglaltak helyet az ülésteremben, amikor megérkezett *Tasnádi Nagy András* házelnök és jelentette:

— Mélységes megilletődéssel jelentem a t. Háznak, hogy a miniszterelnök ur ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt. A megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy a sulyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk. De alkalmatlanok ezek a percek arra is, hogy itt most bármilyen kérdésben tárgyalásokat folytassunk. Ezért javasolom, hogy a *Ház üléseit bizonytalan időre napoljuk el.*

Mély meghatottsággal hallgatták a képviselők az elnök szavait. *Többen zokogtak is.* Azután még órákig együtt maradtak a folyosókon. Várták, hogy a megdöbbentő eseményről közelebbi részletek váljanak ismeretessé. A déli órákban azonban szétoszlottak anélkül, hogy a tragédia körülményeiről tudomást szerezhettek volna.

Hivatalos orvosi közlemény az öngyilkosságról

Csak délután lett köztudomásuvá, hogy gróf *Teleki Pál miniszterelnök öngyilkosságot követett el.* Három óra után a miniszterelnökség palotája előtt autó állt meg és abból *Bakay Lajos* egyetemi tanár és dr. *Levitzky Károly* rendőrfőorvos szállt ki. A két orvos a miniszterelnökség egyik szobájába vonult vissza és ott a reggel megtartott vizsgálat alapján jelentést szövegezett meg.

Dr. *Bakay Lajos* egyetemi nyilvános rendes tanár és dr. *Levitzky Károly* m. kir. rendőrfőorvos az alábbi hivatalos orvosi közleményt adták ki:

Alulirottak megállapitották, hogy gróf Teleki Pál miniszterelnök ur folyó hó 3-án a kora hajnali órákban öngyilkosságot követett el. A holttestet megvizsgálván kitünt, hogy jobboldalt a nyakon a jobbkéz mutatóujjával érintkezésben egy nagytipusu Browning-revolver fekszik. Az ágy párnája telve van véralvadékkal, amely kétoldalt lecsurgott. Jobboldalt a halántéktájon a hajas fejbőr szélén találtuk a behatolási nyilást, amelyet megpörkölt és összecsapzódott haj körit. A nyiláson át roncsolt agyvelőrészek ürültek ki. A kimeneti nyilás a bal halántékfalcsonti tájékon látható körülbelül kétpengősnyire tátongó szintén véralvadékkal és agyrészekkel telt. A fej tájékának megfelelőleg a falon fillérnyi nyilás látható, amelynek a környéke a falon tapadó agyroncsalékokkal boritott. A holttest vizsgálata azt mutatta, hogy a halál a korai hajnali órákban következhetett be. Az öngyilkosság ténye minden kétséget kizárólag megállapitást nyert. Budapest, 1941 április hó 3. dr. Bakay Lajos s. k. egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Levitzky Károly s. k. m. kir. rendőrfőorvos.

A tragédiát csütörtökön reggel először gróf Teleki Pál inasa fedezte fel. A miniszterelnök szerdán este azt az utasitást adta inasának, hogy mint mindennap, csütörtökön is, *reggel háromnegyed hétkor keltse fel.* Meghagyta az inasnak a miniszterelnök azt is, hogy készitse elő cserkészruháját, mert az a szándéka, hogy csütörtökön résztvesz a cserkészek lelkigyakorlatán.

Háromnegyedhét órakor nyitott be az inas a sötét hálószobába. Ugy mint máskor, most is először a miniszterelnök ágya mellé helyezte a reggeli ujságokat. Azután az ablakhoz lépett, majd a világossá lett szobában gazdája ágyához ment. És amikor fel akarta kelteni, megrémülten vette észre, hogy *gróf Teleki Pál holtan fekszik az ágyban.*

A Kormányzó Ur a halottas ágynál

A miniszterelnökségi palota kapujában délelőtt 11 órakor bárcziházi *Bárczy István* várakozott. Nem sokkal később kormányzói autó állt meg a palota előtt. A *Kormányzó Ur szállt ki szárnysegéde kiséretében a kocsiból.* Kezet fogott az államtitkárral és *felsietett gróf Teleki Pál halottasságyához.* Negyedórai ott tartózkodás után a Kormányzó Ur visszahajtatott a királyi palotába.

A kormány valamennyi tagja is megjelent a miniszterelnök szobájában. Ott volt délelőtt a halálos ágy mellett *Angelo Rotta* budapesti apostoli nuncius, aki az ágy mellett térdepelve imádkozott az elhunyt miniszterelnök lelkiüdvéért.

Közben egymásután fordultak be a miniszterelnökség kapuján az előkelőségek. *József* királyi herceg a mezőgazdasági kiállitáson volt és ott értesült a tragikus eseményről. Déli 2 órakor megjelent a miniszterelnökségen és ott részvétét fejezte ki a miniszterelnök fiának és menyének, majd *hosszabb ideig tartózkodott a halottasszobában.*

Az elsők között jelent meg a halottas ágynál *Albrecht* királyi herceg, gróf *Széchenyi Bertalan*, a felsőház elnöke, *Tasnádi Nagy András*, a képviselőház elnöke, *Szinyei Merse Jenő* és *Törs Tibor* alelnökökkel, *Töreky Géza*, a Kuria elnöke, gróf *Esterházy Móric*, gróf *Esterházy János* és még számosan.

A budapesti diplomáciai testület tagjai délelőtt sorra megjelentek a külügyminisztériumban, hogy kormányuk nevében részvétüket fejezzék ki gróf Teleki Pál miniszterelnök halála felett. *Vörnle János* rendkivüli követ és meghatalmazott miniszternél, a külügyminiszter állandó helyettesénél megjelentek: *Angelo Rotta* pápai nuncius, *Aarne Wuorima* finn követ, *Okubo* japán követ, von *Erdmannsdorff* német követ, *Muguiro* spanyol követ, *Unaydin* török követ, *Szkeferisz* görög követ, gróf *Dampierre* francia követ, *Safwat* egyiptomi ügyvivő, *Crutzescu* román követ, *O'Malley* angol követ, *Talamo* márki olasz követ, *Rasics* jugoszláv követ, *Torsten Unden* svéd követ, *Octavio Fialho* brazil követ és *Manuel Llobet* argentin követ.

Báró *Radványszky Albert* egyetemes felügyelő az evangelikusság nevében részvéttáviratot intézett a kormányhoz és gróf *Teleki Gézához.*

Egy órakor a külügyminisztériumban tanácskozásra ült össze *Keresztes-Fischer Ferenc*, a kormány rangidős tagja és *Bárdossy László* külügyminiszter. Félórás tanácskozás után *Bárdossy külügyminiszter kihallgatáson jelent meg a Kormányzó Urnál.*

A nemzeti gyász

A nagy eseményhez méltón nyilatkozik meg a nemzeti gyász. A kultuszminiszter elrendelte a sajtó és rádió utján, hogy a gyász jeléül *az ország valamennyi tanintézetében pénteken és szombaton szüneteljen a tanitás* s pénteken reggel valamennyi tanintézet mindegyik osztályában az előadó tanár és tanitó megemlékezzék gróf Teleki Pálnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át fáradságos odaadással végzett munkásságáról és érdemeiről. A miniszter felkérte az egyházi főhatóságokat, hogy saját iskoláikra vonatkozóan a maguk hatáskörében hasonlóképpen rendelkezzenek. Pénteken és szombaton valamennyi közgyüjtemény is zárva marad. A református egyetemes konvent elnöksége felhivta a református iskolai hatóságokat, hogy a kultuszminiszter rendelkezéseit a református iskolákban is hajtsák végre.

A középületekre és összes házakra, nyomban a halálhir után kitürték a gyászlobogókat. *Szendy Károly* polgármester gyászértekezletre hivta össze a tanácsnoki kart és mélyen megrendülve számolt be a nemzetet ért óriási veszteségről. Az ilyen sorstragédiák idején — mondotta a polgármester — fokozott jelentősége van annak, hogy minden közfunkcionárius hivatása magaslatán álljon és fáradhatatlan szorgalommal, higgadtan végezze teendőit. A főváros igazoló választmányának ülésén *Cselényi Pál* elnöki megnyitójában számolt be a megrendítő eseményről.

A bíróságokon is hamar elterjedt a tragédia hire. A folyamatban lévő *tárgyalásokat félbeszakitották.* Az értéktőzsdén, a tőzsde megnyitása előtt *Tormay Béla* alelnök az emelvényre lépett és bejelentette a nemzetet ért sulyos csapást. A tőzsde megrendült közönsége kétperces szünettel áldozott gróf Teleki Pál emlékének. A kitüzött előadások, értekezletek természetesen elmaradnak, igy a 36-os bizottság péntekre összehivott ülése is. Elhalasztotta küldöttközgyülését a *Magyar Tüzharcos Szövetség* is. Az országos elnökség felszólitja a tüzharcos alakulatok vezetőit, tagjait, hogy igaz áldozatos lélekkel, még fokozottabb fegyelmezett felkészültséggel álljanak őrt a felszentelt frontharcos lobogók alatt az egyetemes hazafias magyar nemzeti érdekek szolgálatára. Elmarad a főváros péntekre hirdetett közgyülése is.

Hétfőn lesz a temetés a Kupolacsarnokból

A temetés iránt megtörtént az intézkedés. A Kormányzó Ur elfogadta *Keresztes-Fischer Ferenc* belügyminiszternek, a Teleki-kormány rangban legidősebb miniszterének a felsőház és a képviselőház elnökeivel együttesen előterjesztett javaslatát és ugy rendelkezett, hogy *gróf Teleki Pál temetése hétfőn délelőtt 10 órakor legyen az Országház kupolacsarnokából.* A temetés rendezésére a kormány *bárcziházi Bárczy István* miniszterelnökségi államtitkárt kérte fel.

A miniszterelnök holttestét délután 5 óra tájban helyezték koporsóba. *Fekete zsinóros magyar ruhájába öltöztették és kezébe édesanyjának ezüst keresztjét tették.* A holttestet a miniszterelnökségi palotából a kerepesiuti temető halottasházába vitték.

Szombaton lesz az engesztelő szentmise áldozat

Tekintettel arra, hogy a hétfőn kezdődő nagyhéten, valamint a husvét ünnepeit követő héten engesztelő gyászistentiszteletet a római katolikus egyház liturgikus szabályai értelmében nem lehet tartani, gróf Teleki Pál lelki üdvéért az engesztelő szentmiseáldozatot két nappal a temetés előtt, április hó 5-én, szombaton délelőtt 10 óraüor fogják a Nagy-Boldogasszonyról elnevezett koronázó főtemplomban az Egek Urának bemutatni. A gyászmisét *Witz Béla* prépost, pápai kamarás, a Szent István Bazilika plébánosa végzi, aki gróf Teleki Pálnak gyóntató atyja volt és akinél a megboldogult a halála előtti napon a cserkésztisztek részére tartott lelkigyakorlatok alkalmával *husvéti gyónását elvégezte.*

A polgármester a háztulajdonosokhoz

Szendy Károly polgármester a főváros háztulajdonosaihoz a következő gyászkeretes felhivást intézte:

„Magyarország miniszterelnöke, gróf *Teleki Pál* meghalt. Budapest székesfőváros közönsége megrendülve gyászolja az igaz magyar embert, sorsdöntő idők bölcs államférfiát. Felhivom a lakosságot, hogy *nagy halottunk temetéséig lakóházaira tüzze ki a gyászlobogót.*"

A nagybeteg gróf Teleki Pálné a férje ravatalánál

A János-szanatórium halljában látogatók, érdeklődők, ismerősök és ismeretlen tisztelők egész serege. Ünnepies, komoly a csend, mindenki csak susogva beszél, kérdez és felel. Itt a szanatóriumban fekszik a tragikus körülmények között eltávozott miniszterelnök hitvese sulyos betegen.

Teleki Pálnét mintegy tiz nappal ezelőtt hozta be a szanatóriumba férje. Telekiné komoly és sulyos betegsége az utóbbi napok folyamán kissé javult és mindenki bizott abban, hogy a nagybeteg hamarosan meggyógyul. Férje nap mint nap meglátogatta, szinte legendás volt az a gyengédség és szeretet, amellyel a miniszterelnök feleségét elhalmozta. A grófné nagy megbékéléssel és néma fájdalommal viselte el szenvedéseit, mindig türelmes volt és mint az igazgató főorvos mondja, keresztényi lélekkel törődött bele sorsába.

Gróf Teleki Pál szokásához hiven *szerdán este el felkereste feleségét a szanatóriumban* és hosszasan időzött a beteg ágyánál.

Délelőtt azután a szanatóriumban is megtudták a tragikus hirt. Az elhunyt miniszterelnök fia vállalta magára a szomoru feladatot, hogy édesanyjával közölje a történteket. A grófné némán fogadta a szörnyü hirt és azonnal férje halottaságyához akart menni. Ez azonban csak a délutáni órákban vált lehetségessé, mikor azután autóval vitték fel a nagybeteg Teleki Pálnét a Sándor-palotába.

Kezelőorvosa kiséretében több mint egy órát töltött a grófné a ravatalnál, mélyen imádságba merülve.

Azután ujra visszaszállitották a szanatóriumba, ahol a leggondosabban őrködnek egészsége és nyugalma felett.

Előfizetési ára 1 hóra 2 P 50 fillér. Két hóra 5 P. Negyedévre 7 P. 50 fill. Félévre 15 P. Egy évre 30 P. Egyes szám ára hétköznap 8 fill., vasárnap 12 fill. (a pályaudvarokon is).

PESTI HIRLAP

Pesti Hirlap rt. kiadása. Légrády Testvérek rt. nyomása. Szerkesztőség: Vilmos császár-út 78. T.: 112-295. Főkiadók: Vilmos cs.-út 78. sz. Tel.: 113-295 és Erzsébet-krt 1. T.: 325-636

BUDAPEST, 1941 ÁPRILIS 4. PÉNTEK LXIII. ÉVFOLYAM, 77. (20.400) SZ.

†

GRÓF TELEKI PÁL

Teleki Pál meghalt és ezekben az órákban, mikor ocsudni kezdünk e hir hatása alól, iparkodunk választ adni az első kérdésre, mely eltölti lelkünket. Ez a kérdés igy hangzik: ki volt ez az ember? A kérdés történelmi távlatot kap Teleki Pál halálának pillanatában. Teleirhatnók ennek az ujságnak minden oldalát, ha lelkiismeretesen fel akarnánk sorolni a tudós, az államférfi, a pedagógus Teleki Pál műveit és érdemeit. Mégis, most, az első pillanatban, mikor a gyász fájdalmában kell megfelelnünk a kérdésre, két szóval válaszolunk legtalálóbban. Ez a két szó igy hangzik: magyar volt.

Magyarnak lenni végzet. Magyarnak lenni végzet, mert ezer éve állandóan nagy, idegen politikai, szellemi és katonai erők áramlanak e nemzeten át, s minden magyar érzi azt a mély és végzetes szerepet, az ellenállás és a megmaradás parancsának szerepét, mely ugy hatja át a nemzet történelmi öntudatát, mint a legfőbb parancs, a *kategorikus imperativus*. Teleki halála pillanatában minden magyarnak egy név ötlik eszébe: Széchenyi. Ugyanaz a vivódás a lélek mélyén. Ugyanaz a töprengő lelki alkat. Ugyanaz a rögeszmés féltése mindennek, ami magyar. Ugyanaz a tudásszomj, alkotásvágy, ugyanaz az égés és önfeláldozás. Magyar volt, mint Széchenyi, végzetesen magyar. Olvassuk el utolsó beszédeit, akár a legutolsót, a szatmárit, mikor talán már szivében és eszméletében forgatta tragikus tervét, mikor már megrázkódtatta ezt a nagy és nemes lelket szerepének végzete és felelőssége: milyen kérdő, kutató szavakkal akart választ adni az egyetlen kérdésre, mely életének értelme volt. Ez a kérdés, melyet szatmári beszédében is, mint az előzőekben, fölvetett, igy hangzik: mi a magyar? Ez a kérdés, ez volt életének tartalma, és a meggyőződés, hogy a magyar nagy volt és nagy lehet, ha engedi, hogy hivatott nevelők kibontsák lelke természetes nagyságát, ha megismeri önmagát, ha meg tud egyezni egy nagy társadalmi és szellemi egységben önmagával.

Mi a magyar, kérdezte számtalan beszédében, mi a sorsa e vad és veszedelmes világban, elég erős-e, megmaradni magyarnak, megtartani azt, amit szerzett? Gondoljunk vissza szavaira, melyeket a Keleti pályaudvaron mondott, mikor hazaérkezett Bécsből Csáky Istvánnal — fájdalmas érzés ma, együtt és egyszerre leirni e két nevet —, hozta a hazatérő erdélyi országrészeket, s fáradtan és komolyan, mint egy zsörtös tanitó, az érkezés pillanatában oktatni kezdte rajongással, fanatikusan szeretett nemzetét: iparkodjunk megszolgálni azt, ami a miénk, ne ünnepeljünk, hanem készüljünk fel a nehéz feladatokra. Mindig tanitott, mint Széchenyi. Mindig serkentett. Különös szónoki modora volt, nagyon közvetlen, nagyon apai, s ugyanakkor zsörtös, tréfásan és szeretettel szigoru. Nevelni akart, példát mutatni, életében és holtában. Élete utolsó pillanatáig szolgálni akarta ezt a nemzetet, élete utolsó pillanatával, halálával is adni akart hazájának valamit.

Olvassuk beszédeit, az elmult két nehéz, keserü, véres esztendőben elmondott miniszterelnöki megnyilatkozásait, s lelkünk megtelik hálás szomorusággal: elment egy magyar, aki olyan aggódó-féltő gonddal és akarattal iparkodott egységre, összefogásra, emberségre, kitartásra, okos erényre nevelni ezt a nemzetet, mint csak legnagyobbjaink. Gyülölte a nyilvánosságot, se teste, se lelke nem kivánta a politikai szerepet. Mikor elkövetkezett az óra, s a Kormányzó és a nemzet bizalma magas szerepére kijelölte, tépelődő lélekkel, hosszas megfontolás után vállalta ezt a végzetes hivatást, az államférfi nehéz szerepét, melyre neki, a bölcsnek, a nagyurnak, a tudósnak, a világ hizelgésétől és nyilvánosságától mindig tüntetően elvonuló embernek semmi, de semmi szüksége nem volt. Hiuság ezt az embert nem fütötte, személyi becsvágy soha nem vezette. A világtól nem várt és nem kért a maga számára semmi jót. De nemzete számára tudott fáradhatatlan lenni, vállalta az államvezetés kicsinyes és nagy terheit, legszivesebben személyesen intézett minden ügyet, s a pillanattól, mikor elvállalta nehéz feladatát, nem volt többé magánélete. Teleki tudós volt, Európa egyik legelső tudósa a maga szakmájában. Hires *carte rouge*-a, mely megdönthetetlen érv volt a magyar igazság érvényesitéséért folytatott küzdelmünkben ellenségeinkkel szemben is, a történelmi igazság tudományos remekműve. Tudós volt és nevelő, humanista és európai, a régi erdélyi humanisták és nevelők szellemében: a magyarság szellemi és erkölcsi szintjét akarta minden erejével javitani. Mikor elvállalta a politikai szerepet, ez a nemes és érzékeny lélek talán érezte már titokban, hogy végzetes lesz számára ez a feladat. Amig e sorokat irjuk, szól a szerkesztőségi szobában a telefon, barátaival beszélünk, jellemének uj és uj adalékait ismerjük meg. Egyik legjobb barátja mondotta el e szomoru napon, hogy Teleki Pál a békekötés napján igy nyilatkozott: „Ha én volnék kénytelen aláirni a trianoni okmányt, aláirnám, de ott a békekonferencia előtt rögtön agyon is lőném magam.“ Ez volt a lelke mélyén, ilyen ember volt. Most agyonlőtte magát.

Magyarnak lenni végzet, s Teleki Pál szivében hordozta ezt a végzetet. Ugy szolgált ennek a nemzetnek a katedrán, vagy a miniszterelnöki szobában, ahogy a pap szolgál az egyetlen principiumnak, hitének. Még egyetemi tanár korában, évekkel ezelőtt, levelet irt legjobb barátjának és hűséges munkatársának, Incze Péter miniszteri tanácsosnak, s a levél boritékján a cimzés alá azt irta, hogy csak halála esetén szabad felbontani. A hű barát ma felbontotta a levelet s ezt olvasta benne: *„Temetésem ne csak legegyszerübben, de teljes titokban reggel 7 órakor történjék és azon a papon kivül csak Te végy részt. A Magyar Távirati Iroda utján közzéteendő, hogy koszorukat senki se küldjön és a temetésemre senki se jöjjön el. A cserkészek és az egyetemi ifjak röviden értesitendők, hogy maradjanak otthon. Az egyetem értesitendő, hogy nem onnan temetnek és a professzorok is maradjanak otthon. Vigyenek ki mielőbb a halottasházba, hogy itthon ne zavarjak. Gyászjelentést ne nyomassatok. Siromra se most, se később emléket ne tegyetek, még névtáblát sem. A szokványos temetői ápoláson kivül siromat ne gondozzák.“* Nem lehet mélységes megrendülés nélkül olvasni ma, halála napján, e sorokat. Benne van az egész ember, az a mély szemérem, az a rejtőző nemesség, mely ezt a rendkivüli lelket jellemezte.

Utolsó kivánságát nem teljesithetjük: Teleki Pál sirját gondozni fogja a nemzet a temetőben és minden magyar lelkében, amig magyar él a földön. Meghalt, mert elviselhetetlenné vált számára a hazája sorsáért való felelősség. Meghalt olyan pillanatban, mikor reng a föld az emberi világban, hegyek omlanak széjjel. Őt e világból csak a magyar sziget érdekelte. Ezt féltette, szivének utolsó dobbanásával, eszméletének utolsó villanásával is ezt szolgálta. Lelki erejét sulyosan megpróbálta ez a kegyetlen idő. Utolsó hónapokban hiányzott oldala mellől életének hűséges osztályosa, nagybeteg hitvese. Magányos volt és hősiesen volt magányos. Utolsó pillanatig tárgyalt, irányitotta a magyar sorsot, intézkedett. Ez nem a pillanat, mikor halála igazi értelmét minden következménnyel mérlegelni tudjuk. A történelem feladata ez. Ma csak egy kötelességünk van: megérteni azt, ami ebben a halálban üzenet és parancs. Megérteni, hogy lehet ilyen mélyen és végzetesen is magyarnak lenni, engedelmeskedni Teleki Pál halálontuli akaratának és parancsszavának: magyarok, egységesek, erősek, kötelességteljesitők maradni. Amit az élő szellemének minden erejével hirdetett, azt hirdeti a halott emléke is.

Meg kell értenünk, hogy nincs jogunk, nincs módunk többé pártoskodásra, széthuzásra. Teleki Pál életének utolsó esztendejében lelkének minden aggódásával ettől félt, ezért nevelte, tanitotta, korholta a magyar társadalmat: félt a széthuzástól, félt attól, hogy politikai szenvedélyek, pártérdek megbonthatják válságos pillanatokban a nemzet erőit, gyöngithetik akaraterejét és ellenállását. Minden beszéde intelem és kérlelés volt, korholás és ösztönzés: ma nem engedhetjük meg magunknak a széthuzás fényüzését. Halála pillanatában sem tudunk másra gondolni, koporsója előtt nem fogadhatunk mást, mint azt, hogy ez időben, mikor népek fölött telik be a végzet, megfogadjuk nagy tanitómesterünk parancsát, iparkodunk egységesek, béketürők, erősek és magyarok maradni.

Megérte Erdély részeinek hazatértét, messzire nézett, lelke tele volt féltő gonddal. Hadsereget akart és erős, nemzeti és egészséges szociális alapokra felépitett magyar társadalmat. Műve jórészében eredményes volt; művének betetőzését már nem volt módja megvárni. Nagy örökség ez, mely Teleki Pál ravatalánál reánk marad. Nagy örökség és feladat a vezetők számára, s minden magyar számára. Át kell éreznünk a magyarság értelmét olyan erővel és következetességgel, ahogyan Teleki Pál átérezte. Könnyes szemekkel állunk e nagy magyar koporsója előtt. S letörölve könnyeinket, e nehéz órában minden magyar nemzetünk nagy vezére felé néz. A Kormányzóra nézünk, körülötte sereglünk össze, tőle várjuk a parancsot, az utmutatást. Nehéz órákban a magyarságnak mindig volt hivatott vezére. Ma is van, hála a Gondviselésnek, s a megpróbáltatás idejében a nemzet egyetlen családként csoportosul Kormányzója köré. Teleki Pál halála homályba boritotta a magyar életet; ebben a homályban egyetlen fénysugár világit, Horthy Miklós jelleme és szelleme. Gyászoljuk a halottat, s iparkodunk élni és megmaradni azzal az erővel, végzetes akarattal, mint ahogy ezt Teleki Pál megparancsolta. Magyart temetünk el és nehéz a szivünk; nem vagyunk sokan... S mégis reménykedünk, mert van kit követnünk.

Gyászoljunk!

Az egész nemzet lelke mélyéig megrendülve áll a ravatal mellett, amelyen gróf *Teleki* Pál, Magyarország miniszterelnökének kihűlt teste pihen. Vele a legmélyebb lelkű és legkeményebb magyarok egyike távozott az életből. A nemzet nehéz sorstól terhes óráiban nélkülözi azt a férfiút, akiben hitt, akiben bízott, hogy nemzetét a veszedelmeken átvezeti. Soha még emberi tragédia egész valójában és ennyire meg nem rázta az egész nemzetet.

Mélységesen lesujtva, tiszteletteljes kérelmet intézek a jó és igaz magyarok táborához: mélységes gyászunk jeléül három héten át viseljünk gyászruhát vagy gyászszalagot, mert olyan valakit gyászolunk, akire büszkén tekintettünk fel és akiré majd egykor a késő magyar századok is hálával, hittel és büszkeséggel fognak feltekinteni.

vitéz Huszár Aladár

Róma cáfolja, hogy közvetít Berlin és Belgrád között

Befejeződött a jugoszláv mozgósítás — Belgrádot nyilt várossá nyilvánítják — Belgrádból külön repülőgépet küldtek Moszkvába — Macsek belép a Szimovics-kormányba

Német és olasz páncélosok elfoglalták Agedabiát

A jugoszláv válság a keddi és szerdai enyhülés után megint fokozódik, de még mindig nem szabad azt mondani, hogy a békés kibontakozás egészen lehetetlen.

Mindezt azért bocsátjuk előre, mert ha a csütörtöki hírek a kilátások megromlására vallanak is, még mindig nem lehet végleg elveszettnek tekinteni a jugoszláv békét. Csütörtökön délután a belgrádi olasz követségen is azt mondták, hogy amíg a tárgyalás folyik, addig nem szabad feladni a reményt.

Több oldalról azt jelentik, hogy *Macsek* elhatározta a *Szimovics*-kormányba való belépését.

Macsek csütörtökön egész délelőtt tárgyalt a zágrábi báni palotában *Subasics* horvát bánnal és *Krnyevics*-csel, a horvát parasztpárt főtitkárával, valamint *Kosutics*-csal, a horvát parasztpárt alelnökével, aki szerdán Belgrádban tanácskozott a szerb miniszterekkel és a *Szimovics*-kormány üzenetével csütörtökön reggel érkezett meg Zágrábba. A csütörtök délelőtti tárgyaláson *Macsek* elhatározta, hogy elfogadja a helyettes miniszterelnöki tisztséget. Macsek néhány legbensőbb munkatársának kíséretében pénteken reggel érkezik a fővárosba.

A horvát parasztpárt vezére ezt az elhatározását úgy hozta nyilvánosságra, hogy kiáltványt intézett a horvát képviselőkhöz, a járási, kerületi és községi parasztpárti szervezetek képviselőihez és a horvát védőőrség parancsnokaihoz. Ebben a kiáltványban *Macsek* közölte, hogy a helyzet minden oldalról történt megvizsgálása és alapos megfontolás után elhatározta, hogy mint alelnök ismét belép a közös (szerb—horvát—szlovén) kormányba. A kiáltványban *Macsek* azt is kijelentette: elhatározta, hogy mindent megtesz, hogy adott pillanatban a béke fenntartható legyen.

Macsek kiáltványának ez a mondata megerősíti belgrádi tudósítónknak azt az értesülését — amit már több nap óta jelent —, hogy Macsek nem csupán a horvát—szerb együttműködés folytatásának újabb feltételeit szabta meg, hanem azt is tisztázni igyekezett, hogyan adhatna Jugoszlávia megfelelő elégtételt Németországnak. Belgrádi tudósítónk nem kapott semilyen megbízható információt arról, hogy Macsek hogyan képzeli kielégíteni Németországot. Belgrádban csupán annyit mondanak, hogy Macsek olyan kívánságokat is előterjesztett, amelyek arra irányulnak, hogy lehetőleg biztosítsák a németekkel való megegyezést.

Amíg azonban eddig kétség uralkodott abban a tekintetben, hogy a horvát vezetők hajlandók-e a szerbek oldalán állni, addig ez a csütörtökön kiadott Macsek-kiáltvány arra vall, hogy a horvát parasztpárt vezetősége erre hajlandó, feltéve, hogy az eddig megbeszélt feltételeket Belgrád állja. Macsek ugyanis ebben a kiáltványban felhívja a gyakorlatra behívott horvát katonaköteleseket, hogy azonnal és feltétlenül tegyenek eleget a parancsnak.

Ami magának a szerb—horvát kiegyezésnek újabb feltételeit illeti, még mindig csak annyit mondanak, hogy koronatanácsot fognak kinevezni az ifjú király mellé, ennek a tanácsnak egy szerb, egy horvát és egy szlovén tagja lesz, feladatául pedig azt tűzik ki, hogy a királyt munkájában támogassák. A koronatanács, amint arra már rámutattunk, egy újabb régenstanácsnak ígérkezik s a horvátok, úgy látszik, azért is ragaszkodnak ennek felállításához, illetőleg a régenstanácsnak más formában való visszaállításához, hogy a hármas grémiumban a szerb tag ne tudja majorizálni a horvát és a szlovén véleményt.

Pesszimista jelentések

Amíg szerdán este még pesszimista és optimista híreket lehetett egymásután felsorolni, a csütörtök esti tudósítások már mind borúlátók. Elsőnek az *MTI* egyik római jelentéséből idézzük, hogy a *Telegrafo Businari* nevű tudósítójának táviratát hozza a magyar—jugoszláv határról. Ebből az *MTI* a következőket idézi:

— *Businari* megállapítja, hogy a magyar hatóságok eddig csak forgalmi jellegű intézkedéseket léptettek életbe. A magyar kormány éber figyelemmel követi az eseményeket és kész szembenézni minden eshetőséggel, tökéletes összhangban a tengelyhatalmakkal. Az olasz tudósító szerint horvát származású jugoszláv katonák több helyen átszöktek a magyar határon.

A *Német Távirati Iroda* pedig azt jelenti Szegedről, hogy nagylétszámú jugoszláv erők elfoglalták helyüket a határmenti erődítményekben, a határt sok német menekült lépte át, néhány magyar nemzetiségű menekült is elhagyta a jugoszláv határmenti övezetet.

Azt is ismerteti a *Német Távirati Iroda*, hogy milyen katonai értesülést közölt a *New York Times* Belgrádból. A *Német Távirati Irodának* ez a newyorki értesülése így szól:

— Jugoszlávia csütörtökig teljesen mozgósított állapotban lesz. Elméletileg Jugoszláviának két és félmillió ember áll rendelkezésére. Hiányok vannak azonban a szükséges fölszerelési anyagban. Még a meglévő fölszerelési anyag is szánalmas a nagyhatalmak csapatainak rendelkezésére álló anyagokhoz képest. A Belgrádban akkreditált diplomaták irataikról gondoskodtak, részben máshová küldték azokat, részben pedig elégették.

Az egyetlen lehetőséget eddig abban látták, hogy a jugoszláv miniszterek Rómába akartak utazni, hogy az olasz kormány közvetítését igénybe vegyék a mindkét felet kölcsönösen kielégítő rendezés céljából. Rómában azonban kijelentik, hogy Olaszország a német—jugoszláv kérdésben nem vállalt közvetítést. Az *MTI* szerint az olasz fővárosban annyira komolytalannak minősítik az erről szóló híreket, hogy szükségtelennek tartják megcáfolásukat. Belgrádból különben azt telefonálják, hogy *Nincsics* külügyminiszter, aki néhánynapos betegségéből felépült, csütörtökön délelőtt fogadta *Mammeli* olasz követet, majd közel kétórás tanácskozást folytatott *Bliss-Lane* amerikai követtel. Egyébként az olasz sajtóból is kivehető, hogy Olaszországban szintén feltartóztathatatlanul romlani látják a német—jugoszláv helyzetet. A *Corriere della Sera* belgrádi tudósítója azt jelenti, hogy Szerbia felelőssége ma már kézenfekvő, Szerbia nem tudja igazolni egyetlen lépését sem, amellyel eltávolodik a háromhatalmi egyezménytől.

Butler angol külügyi államtitkár olyan nyilatkozatot tett az alsóházban, hogy abból világosan kiderül: az angol kormány óhajtja ennek a viszonynak tovább romlását. Butler ugyanis — ezt a *Német Távirati Iroda* jelenti — az alsóházban az új belgrádi kormány ünneplése során a belgrádi angol követ munkájának hatásáról szólva a többi között ezt mondotta:

— Nagyon szeretném szerencsekívánataimat kifejezni neki azért a módért, ahogyan ő március 26-án Jugoszláviában dolgozott.

Minthogy az erre a napra következő éjszakán történt a jugoszláv államcsíny, az angol külügyi államtitkár nyilatkozata azt jelenti, hogy ezért a rezsimváltozásért Anglia vállalja az apaságot. Ennek nyilvános elismerése pedig aligha csillapíthatja a német—jugoszláv feszültséget.

Görögország és Törökország

A két délbalkáni államra is felhívja a figyelmet néhány jelentés. Az egyiket a *TP* hozza Bukarestből, eszerint Jugoszláviában behívták az 1902-ben születettekig a katonaköteles németeket, ezeket a görög határra irányították. A *Német Távirati Iroda* pedig a következőket jelenti a görögországi angol erőkről:

— A bostoni rádióállomás közlése szerint az angol Nílus-hadsereg gépesített erői és több gyalogos hadosztálya partra szállt Görögországban és Szalonikitól a görög—jugoszláv határig nyomult elő. A bostoni rádió szerint a macedóniai angol csapatok száma hetvenötezer emberre tehető. Ezeket az adatokat egy amerikai hírszolgálati iroda úgy egészítette ki, hogy a görög—jugoszláv határ mentén felsorakozott angol hadsereg az elmúlt hét folyamán elérte a százötvenezer-kétszázezer főt.

A *Transkontinent Press* egyik berlini jelentése is beszámol erről a hírről, majd hozzáteszi:

— Angol erők fészkelték be magukat a macedóniai térségben, köztük egy páncélos hadosztály is. Kairóba erős ausztráliai csapattestek érkeztek, hogy pótolják a Görögországba szállított csapatokat. Arra a kérdésre, miképp volt lehetséges Afrikából Görögországba olyan egyszerűen átszállítani egy expedíciós sereget, Berlinben — jelenti továbbá a *Transkontinent Press* — emlékeztetnek arra, hogy a világháború ide-

---

ken este hét órakor tartja gyászülését, amelyre gróf *Zichy* János táviratilag hívta meg a párt tagjait.

A diákság néma részvéte

A miniszterelnökség ablakai az esti órákban is világosak voltak, hiszen ide futottak össze a kombinációk, amelyek az új kabinet megalakulásáról szóltak. Körülbelül nyolc óra tájban bensőséges, nem feltűnő tüntetésnek voltak a tanui azok, akik a Szent György-téren átmentek. Diáksapkás egyetemisták sétáltak arra, kettesével-hármasával, hogy ezzel tanuságot tegyenek arról a nagy szeretetről és gyászról, amely őket nemcsak a miniszterelnökhöz, hanem a volt professzorhoz is kapcsolta. Mint ismeretes, a miniszterelnök nagyon szerette az egyetemi ifjúságot, ezért egyes diákegyesületek elhatározták, ha nem is tömegesen, de legalább így elszórtan jelennek meg a Szent György-téren.

A Wilhelmstrasse nyilatkozata

Berlinből jelenti a *TP:* Gróf Teleki Pál tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálával kapcsolatban a Wilhelmstrassen kijelentették, hogy csak most kapták meg a halálról kiadott hivatalos jelentést. A német állásfoglalás a *német sajtóban fog bekövetkezni.* Szükségtelen utalni arra, hogy a *birodalmi kormányra mély benyomást tett az esemény.* Nagyon jól tudják ugyanis, hogy ez a haláleset *a legnagyobb munka és a legnagyobb felelősség idején* következett be. A Németországgal oly szoros barátságban élő magyar nép biztos lehet abban, hogy a birodalmi kormány és a német nép a legmélyebb részvéttel együtt érez vele.

Róma részvéte

Róma, április 3.

(A „Magyar Nemzet" római tudósítójának telefonjelentése.) Gróf *Teleki* Pál magyar miniszterelnök hirtelen halála római politikai körökben és egész Olaszországban mély részvétet keltett. Most egy éve gróf *Teleki* az azóta szintén elhúnyt gróf *Csáky* külügyminiszterrel Rómában járt s itt igen meleg fogadtatásban részesült. Becsülték, mint okos és óvatos államférfit, mint kiváló tudóst és nem utolsósorban, mint rokonszenves, egyszerű és humánusan érző embert. Eltekintve attól, hogy az Olaszországgal szövetséges és legjobb barátságban lévő Magyarországnak volt a miniszterelnöke, személyileg is a legnagyobb rokonszenvet élvezte Olaszországban. Kifejezésre jut ez a rendkívül barátságos és meleg méltatásokban, amelyekben az olasz lapok alakjáról és működéséről megemlékeznek. „Gróf Teleki Pál — írja a többi között *Gayda* a *Giornale d'Italiá*-ban — az a nagy magyar államférfi volt, akinek köszönhette Magyarország nemzeti újjáéledését, belső rendjének és nemzetközi tekintélyének megerősödését és elvesztett történeti területeinek visszaszerzését. Tekintélye nagy volt nemcsak hazájában, hanem az egész világon, ahol mindenütt a világ egyik legóvatosabb és legtapasztaltabb diplomatájának ismerték. Olaszország a magyar népnek a jóbarát és szövetséges részvétét küldi."

—ff —gy.

Zürichi tudósítónk telefonjelentése a halálhir svájci visszhangjáról

Zürich, április 3.

(A „Magyar Nemzet" zürichi tudósítójának telefonjelentése.) A svájci délutáni és esti lapok mind első helyen közlik gróf *Teleki* Pál magyar miniszterelnök hirtelen halálának hírét. Bő életrajzi adatokon kívül részletesen méltatják a miniszterelnök működését és érdemeit. Egyértelműen megállapítják, hogy e két mozgalmas esztendőben, amikor gróf *Teleki* a kormány élén állott, minden törekvését, tehetségét és munkáját a magyar nemzeti célok és különösen *a béke fenntartása szolgálatába állította.*

A *Neue Zürcher Zeitung* írja többek között: Magyarország gróf Teleki Pál miniszterelnöksége alatt meg tudta valósítani külpolitikai revíziós programjának jelentékeny részét, a belső politikában pedig fenntartotta az ország békéjét és rendjét nagyobb megrázkódtatások nélkül. Bölcs és határozott vezetésének nagy érdeme volt a rend fenntartásában, halála rendkívül csapás Magyarországra.

A külföld részvéte

Rómából jelentik: Gróf *Teleki* Pál halálának híre Olaszországban a késő délutáni órákban vált ismeretessé és az egész olasz népből mély fájdalmat és részvétet váltott ki. Az elhúnyt miniszterelnök nemes alakja, akit Olaszországban hűséges barátnak ismertek, mindenütt a legnagyobb rokonszenvnek örvendett. Személyét nemcsak az olasz kormány vezetői, hanem az olasz nép széles rétegei is ismerték, gyakori római látogatásai nyomán. A nemzetközi sajtó csütörtöki értekezletén *Rocco* nagykövet, külügyi sajtófőnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg az elhúnytról. Az egész olasz nép a legnagyobb fájdalommal és a legőszintébb részvéttel vett tudomást arról a súlyos csapásról — mondotta a többi között —, amely az Olaszországgal oly rendkívül szoros és hagyományos baráti viszonyban álló magyar népet érte. A hivatalos olasz részvét a megfelelő formák között fog kifejezésre jutni.

Berlinből jelenti a *Német Távirati Iroda:* A német főváros estilapjai rendkívül meleghangú cikkekben emlékeznek meg az elhúnytról, aki — mint írják — mindig őszinte barátja volt a Birodalomnak. A *Berliner Börsenzeitung* megjegyzi, hogy gróf *Teleki* Pál miniszterelnökségének idejére esnek azok az események, amelyek elégtételt adtak a magyar népnek a trianoni megcsonkításért. A lap végül azt írja, hogy gróf Teleki Pál éppúgy, mint gróf *Csáky* István, a tengelyhatalmak politikájához való szoros csatlakozást tette politikai működésének vezércsillagává.

Bázelből jelentik: A tragikus halálhír mélyen megrendítette a svájci közvéleményt, amely őszintén együttérez a gyászoló magyar nemzettel. A *Basler Nachrichten* és a *Neue Zürcher Zeitung* csütörtök esti kiadásában jelentette be a tragikus eseményt. Mindkét lap a magyar nemzet iránti őszinte rokonszenv és együttérzés hangján foglalkozik a hírrel.

TELEFONSZAMAINK:
Szerkesztőség 128-428
Kiadóhivatal 126-726
Nyilttéri hirdetésosztály 120-130

ő szervezte meg a gödöllői világjamboreet.

A felsőház megszervezése alkalmával a közgazdasági egyetem őt küldte be képviselőjeként a felsőházba. Felsőházi tagságáról akkor mondott le, amikor 1938-ban *a tokaji kerületben képviselővé választották.* Az ebben az évben megtartott eucharisztikus kongresszuson ő képviselte a kormányt *Pacelli* bíboros, a későbbi *XII. Pius* pápa oldalán. Mint kultusz miniszter, résztvett az 1938-as komáromi tárgyalásokon és *óriási felkészültségével soha el nem múló érdemeket szerzett a Felvidék visszatérésével kapcsolatban*

A tudomány eszközeivel a hazáért

Imrédy Béla lemondása után *1939 februárjában* a kormányzó ismét *gróf Teleki Pált bízta meg kormányalakítással.* Bemutatkozó beszédét február 22-én mondotta el a képviselőházban, amely pártkülönbség nélkül felajánlotta támogatását. Miniszterelnöksége idejére esik *Kárpátalja felszabadítása.*

1939 áprilisában új külügyminiszterével, gróf *Csáky* Istvánnal együtt hivatalos látogatást tett Rómában és Berlinben.

1939 májusában feloszlatták az országgyűlést és a Teleki kormány kiírta, Magyarországon elsőízben, a titkos választásokat. A választások igazolták, hogy *az ország őszinte tisztelettel és szeretettel* viseltetik miniszterelnöke iránt: a megválasztott 260 képviselő közül 178 kormánypárti volt.

1940 húsvét hetében gróf Teleki Pál néhány napot Olaszországban töltött és felhasználta az alkalmat, hogy Olaszország vezetőivel eszmecserét folytasson. Néhány hónappal később, július 11-én gróf Csáky István társaságában Münchenbe utazott és megbeszélést folytatott Hitlerrel. Ez a látogatás már összefüggött a kitörőben lévő román válsággal.

A miniszterelnök ekkor *„kis hazája"*, Erdély visszaszerzése érdekében fáradozott és munkásságát ismét siker koronázta. Másfél hónap mulva, augusztus 30-án a tengelyhatalmak meghozták a bécsi döntést. A tanácskozásokon Teleki Pál is részt vett, megfigyelői minőségben. Néhány nap mulva, szeptember 5-én a magyar csapatok megkezdték bevonulásukat Erdélybe és ha csak félig meddig is, *megvalósult Teleki Pál nagy álma: Nagymagyarország visszaszerzése.*

November 20-án ismét Bécsbe utazott a miniszterelnök, ahol aláírta a *háromhatalmi egyezményhez* való csatlakozásunkat. Ez alkalommal hosszabb megbeszélést folytatott Hitler vezér és kancellárral.

Életét először a *tudománynak*, később pedig ezen keresztül *hazájának* áldozta. Egész pályája a fajtájáért, hazájáért lobogó szeretet és a szakadatlan munka jegyében folyt le. Munkája és eredményei *a magyarság eddig legnagyobb államférfiává tették gróf Teleki Pált, példája örökké élni fog a magyar szivekben.*

Gróf Teleki Pál kitüntetései

Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztje; *Corvin-lánc; Szent István-rend* nagykeresztje; bronz *Signum Laudis; Háborús emlékérem; bolgár háborús emlékérem; Pápai Pius-rend* nagykeresztje; olasz *Szent Móric- és Lázár-rend* nagykeresztje; olasz *korona-rend* nagykeresztje; *Német Sasrend* nagykeresztje; lengyel *Polonia Restituta-rend* nagykeresztje; észt *Fehér Csillag-rend* nagykeresztje; *Máltai Lovagrend magisztrátusi* nagykeresztje; japán *Felkelő Nap-rend* I. osztálya; jugoszláv *Fehár Sas-rend* nagykeresztje.

Bizonytalan időre elnapolták a Ház üléseit

A képviselőház csütörtök délelőtt tíz órára kitűzött ülésére egymás után érkeztek a képviselők, akik még semmit sem tudtak a tragédiáról. A parlament épületében tartózkodók sem értesültek még a miniszterelnök elhúnytáról. Tíz óra előtt néhány perccel érkezett meg az egyik kormánypárti képviselő és tőle tudták meg a többiek a szomorú hírt.

Tasnádi Nagy András elnök nyitotta meg az ülést a következő szavakkal:

— Mélységes megilletődöttséggel jelentem a tisztelt Háznak, hogy a miniszterelnök úr ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhúnyt. *A megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy a súlyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk.* De alkalmatlanok ezek a percek arra is, hogy itt most bármilyen kérdésben tárgyalásokat folytassunk. Ezért javasolom, hogy a Ház üléseit *bizonytalan időre napoljuk el.*

Az elnök bejelentését a képviselők megilletődötten, *sokan zokogva* hallgatták végig, majd a Ház hozzájárult az elnöki javaslathoz és az üléseket bizonytalan időre elnapolták.

A főváros és az iskolák gyásza

A halálhír vétele után *Szendy* Károly polgármester nyomban intézkedett, hogy a középületekre és a székesfőváros házaira tűzzék ki a gyászlobogót. A főváros népével gyász keretezésű plakátok tudatták a hírt. A falragaszok előtt nagy tömegben álltak délelőtt és délután az emberek és levett kalappal, megdöbbenéssel olvasták azokat.

A polgármester felhívása előtt már a legtöbb házon megjelent a gyászlobogó. A déli órákig egész Budapest gyászba öltözött. Feltűnő volt, hogy az éjféli órákig az Andrássy-úti nyilasházon még egyetlen gyászlobogót sem lehetett találni.

A polgármester ezután *rendkívüli gyászértekezletre* hívta össze a tanácsnoki kart, amelyen mély megrendüléssel számolt be a nemzetet ért óriási veszteségről. Hangsúlyozta, hogy az ilyen sorstragédiák idején fokozott jelentősége van annak, hogy mindenki, aki közéleti szerepet tölt be, hivatása magaslatán álljon és fáradhatatlan szorgalommal, higgadt körültekintéssel végezze el a rábízott teendőket. Bejelentette a polgármester azt is, hogy *a főváros pénteki kitűzött közgyűlése elmarad.*

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a sajtó és a rádió útján elrendelte, hogy a gyász jeléül az ország valamennyi tanintézetében pénteken és szombaton szüneteljen a tanítás s pénteken reggel valamennyi tanintézet valamennyi osztályában az előadó tanár és tanító megemlékezzék gróf Teleki Pálnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át fáradságos odaadással és önfeláldozással végzett munkásságáról és érdemeiről. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyancsak a sajtó és a rádió útján felkéri az egyházi főhatóságokat, hogy saját iskoláikra vonatkozóan saját hatáskörükben hasonlóképpen rendelkezzenek. Elrendelte még a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy valamennyi közgyűjtemény pénteken és szombaton zárva legyen.

További intézkedésig elmarad a színházak és mozik előadása

Keresztes-Fischer Ferenc meghízott miniszterelnök rendeletet adott ki, hogy gróf Teleki Pál miniszterelnök halála miatt *további intézkedésig az összes színházakban, varietékben és mozikban szüneteljen az előadás.* továbbá, hogy az összes szórakozó üzemekben, vendéglőkben, kocsmákban, bárokban *ne legyen tánc és zene s a koncerteket se tartsák meg.*

A haláleset miatt az Operaház további intézkedésektől függetlenül, a temetés napjáig bezárólag nem tart előadást. Ezenkívül elmaradnak az alábbi összejövetelek, bemutatók, gyűlések stb.: A harminchatos bizottság pénteki ülése, a *Külügyi Szemle* pénteki vacsorája, a Székesfővárosi Képtár kiállításának szombatra kitűzött megnyitása, a Mezőgazdasági Vásár lovasbemutatóinak zenés mutatványai, az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet jubiláris díszülése, a Tűzharcosok április 6-ára tervezett országos küldöttközgyűlése stb.

A halálhír a bíróságokon és a tőzsdén

A miniszterelnök halálának híre a koradélutáni órákban már elterjedt a bíróságok épületében és mindenütt mélységes megdöbbenést és részvétet keltett. A Kúria, Ítélőtábla, törvényszék és a járásbíróságok *a tárgyalásban lévő tárgyalásokat félbeszakították* és a bírák, ügyészek, ügyvédek és a jogkereső közönség nagy megilletődéssel tárgyalták a halálhírt. Azonnal kitűzték az összes bírósági épületekre a gyászlobogót.

A tőzsdén *Tormay* Béla alelnök a megnyitás előtt bejelentette a halálhírt.

Temetés: hétfőn délelőtt tíz órakor az Országház kupolacsarnokából

A kormányzó elfogadta vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc ideiglenesen megbízott miniszterelnöknek, a felsőház és a képviselőház elnökeivel együttesen tett javaslatát és úgy rendelkezett, hogy *gróf Teleki Pál temetése április 7-én, hétfőn délelőtt tíz órakor történjék az Országház kupolacsarnokából.* A temetés rendezésével a kormány Bárczi házi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkárt bízta meg.

Két nappal a temetés előtt mutatják be az engesztelő szentmiseáldozatot

A hétfőn kezdődő nagyhéten, valamint a húsvéti ünnepeket követő héten a római katolikus egyház liturgikus szabályai szerint *nem lehet gyászistentiszteletet tartani.* Ezért gróf Teleki Pál lelkiüdvéért az engesztelő szentmise-áldozatot *két nappal a temetés előtt, április 5-én szombaton tíz órakor mutatják be az Egek Urának a Koronázó Főtemplomban.* A gyászmisét *Witz* Béla prépost, pápai kamarás, a Szent István Bazilika plébánosa tartja. Az elhúnyt miniszterelnök halála előtti napon felkereste Witz Bélát, aki gyóntatóatyja volt és a cserkésztisztek részére tartott lelkigyakorlatok alkalmával *elvégezte húsvéti gyónását.*

Teleki Pál óhaja a temetésről

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök ezelőtt tizenkét évvel, 1929 január 8-án levelet írt titkárának és barátjának, *Incze* Péternek, aki külföldi útjain útitársa volt és mellette, mint tanársegéd működött. A levél borítékjára ez volt ráírva: *Incze Péternek, halálom esetén felbontandó.* A levélben gróf *Teleki* Pál temetése iránt intézkedik s a következőket mondja: „Temetésem nemcsak a legegyszerűbben, *de teljes titokban, reggel hét órakor történjék.* A papon kívül azon csak Te végy részt. A *Távirati Iroda* útján közzéteendő, hogy *koszorúkat senki ne küldjön, a temetésre senki ne jöjjön.* Cserkészek, egyetemi ifjak értesítendők, hogy maradjanak otthon. Úgyszintén a professzorok is. Vigyenek el mielőbb a halottasházba, hogy otthon ne zavarjak. *Síromra sem most, sem később ne tegyenek még névtáblát se. A szokványos temetési gondozáson kívül ne gondozzák síromat.*"

Mivel a miniszterelnök *a nemzet halottja*, kívánságait valószínűleg *nem vehetik figyelembe.*

Megalakult az új kormány

Bárdossy László a miniszterelnök és a külügyminiszter

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága Bárdosi Bárdossy László m. kir. titkos tanácsost az új kormány megalakításával megbízta.

Bárdossy László kormányát azonnal megalakította, a vonatkozó előterjesztést bemutatta, amelyet a Kormányzó Úr Ő Főméltósága elfogadott.

Az új kormány tagjai a következők:

Miniszterelnök és külügyminiszter: Bárdossy László.
Belügyminiszter: Keresztes-Fischer Ferenc.
Honvédelmi miniszter: vitéz Bartha Károly.
Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Hóman Bálint.
Igazságügyminiszter: Radocsay László.
Pénzügyminiszter: Reményi-Schneller Lajos.
Kereskedelmi és közlekedési, valamint iparügyi miniszter: Varga József.
Földmüvelésügyi miniszter: báró Bánffy Dániel.
Tárcanélküli közellátási miniszter: Laky Dezső.

A Bárdossy-kormány április 4-én, pénteken délelőtt 11 órakor teszi le az esküt a Kormányzó Úr Ő Főméltósága kezébe.

Kihallgatások a kormányzónál

A délután folyamán a kormányzó kihallgatáson fogadta gróf *Széchenyi* Bertalant, a felsőház és *Tasnádi Nagy* Andrást, a képviselőház elnökét. E kihallgatások után a politikai élet *sok kiválósága volt hivatalos a kormányzónál.* Tekintettel a rendkívüli körülményekre, a kabinet rendkívül rövid idő alatt alakult meg. Este hét órakor a kész kormánylistát vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc mutatta be a kormányzónak. A *magyar élet pártja* valamivel hét óra után értesült a Bárdossy-kabinet megalakulásáról. Tekintettel a nagy gyászra, *a kormány a pártban csak gróf Teleki Pál temetése után mutatkozik be.*

A legfelsőbb kéziratok

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

Magyarország főméltóságú kormányzója a következő legfelsőbb kéziratokat, illetőleg legfelsőbb elhatározást bocsátotta ki:

A m. kir. miniszterelnök elhalálozása következtében a minisztérium tagjainak előterjesztett lemondását elfogadom és az ügyek további vitelével a m. kir. minisztereket megbízom.

Kelt Budapesten, 1941 április 3-án.
Horthy s. k.
dr. vitéz *Keresztes-Fischer Ferenc* s. k.

*

Kedves dr. Bárdossy!

Önt m. kir. miniszterelnökké kinevezem és egyben a m. kir külügyminisztérium vezetésével megbízom.

Kelt Budapesten, 1941 április 3-án.

Horthy s. k.
dr. *Bárdossy László* s. k.

*

Egy legfelsőbb kézirat a fentieken kívül a kabinet tagjainak kormányzói megbízatásáról szól.

Bárdossy László

Politikai körökben úgy tudják, hogy *Teleki* Pál miniszterelnök egyik búcsúlevelében kormányának két tagját ajánlotta utódként. E két név közül az egyik *Bárdossy* László volt. A reggelen, amikor az új miniszterelnök leteszi esküjét Magyarország kormányzója előtt, a magyar közvélemény megnyugvással érezheti, hogy gróf *Teleki* Pál végső rendelkezésének értelmében történik ez így és az a férfi veszi át a teljes politikai vezetést, akit erre a magyar sors és történelem egyik legnagyobb államférfia és legbátrabb áldozata méltónak s alkalmasnak ítélt.

Bárdossy személye tulajdonképpen csak február eleje óta lépett a magyar közönség érdeklődésének előterébe. Akkor az ugyancsak tragikus hirtelenséggel kidőlt gróf *Csáky* István örökét vette át. De ha a nagyközönségnek régebben nem is volt alkalma megismerkednie Bárdossy László egyéniségével és kvalitásaival, az egész világ diplomáciájában, a sajtó nemzetközi vérkeringésében és fórumain nagyon jól tudták, hogy milyen komoly értéke Magyarországnak. Minden fájdalmunkon keresztül is büszkék lehettünk arra, hogy bár milyen kegyetlenül kaszál éppen legjobb és legbüszkébb magyarjaink között a végzet, kegyetlen történelmi csapások és elesettségek korszakában, ezen a földön még mindig olyan gárda áll készen a politikai vezetésre, amelynek egyes tagjai nyugodtabb éghajlatú és boldogabb országok társadalma számára is elég egyéni garanciát jelenthetnének. Mert Bárdossy László éppen úgy a legkorrektebb és legjobb értelemben vett úri Magyarország képviselője, amint gróf Teleki Pál az volt.

Európai műveltség, kitűnő tárgyaló készség, széles látókör, az irodalom és az ápolt forma szeretete jellemzik az új miniszterelnököt, akinek vékony, sápadt, elegáns arcélét a közönség már kezdi jól ismerni.

Bárdossy László dunántúli ember. Szombathelyt született és itt is végezte középiskoláit. Ez a származás és neveltség természetesen éppúgy hatott egyéniségének kialakulására, amint például az erdélyi szellem, sokszínű látásmód és a magánélet kemény, büszke elzártsága szintén a származás jegyeivel függött össze Teleki Pál személyiségének fejlődésében. Az új miniszterelnök közhivatali pályáját ugyancsak a kultuszminisztériumban kezdte egy évvel az első világháború kitörése előtt. Huszadik éve, hogy a külügyminisztérium keretében működik, ahol éveket töltött a sajtóosztály élén, majd 1930-ban a londoni magyar követség első tanácsosa, 1934-ben pedig bukaresti követ lett. London és Bukarest, ez a két távoli pólus is mutatja, hogy milyen átfogó és különböző típusú diplomáciai feladatok próbáját állta meg kitűnően Bárdossy László.

Akik munkájában eddig megismerhették, mind becsülték az új magyar miniszterelnököt. Tekintettel arra, hogy ma az ország helyzete elsősorban külpolitikai viszonylatoktól függ és a hangsúly szinte teljesen a külpolitikára tolódott át, indokolt volt, hogy gyakorlott diplomata vegye át a vezetést. Diplomata, aki azonban ebben a minőségében is nyílt, úri és magyar jellem kívánt maradni mindenkor. Ezekben az órákban, amikor még mindannyian megrendülten állunk Teleki Pál tragikus tette előtt, nem is találnánk illendőnek többet mondani utódjának személyéről. De az ország reméli, hogy munkásságának elismerésére és méltányolására az eljövendő hónapokban még alkalom nyílik. Mindenki tudja, hogy a feladat, amit kötelességből vállal, mennyire nehéz s úgy lehet, hálátlan.

A MÉP és az erdélyi párt gyásza

A magyar élet pártjának törvényhozó tagjai csütörtökön már a kora délutáni órákban gyülekeztek a párt Esterházy-utcai klubhelyiségében, amelynek fehér márványtermében gyászfátyol övezte a pártvezérnek, gróf *Teleki* Pál miniszterelnöknek arcképét. Hat óra tájban úgyszólván már teljes számban együtt voltak a párt tagjai, élükön *Lukács* Béla országos elnökkel s megérkezett az erdélyi párt küldöttsége is gróf *Teleki* Béla vezetésével, hogy a párt együttérzésének és gyászának adjon kifejezést.

A párt tagjai mély megilletődéssel hallgatták meg *Zsindely* Ferenc államtitkárt, aki — mint a miniszterelnök közvetlen munkatársa — tájékoztatta a párt tagjait a miniszterelnök tragikus halálának körülményeiről, majd *Ináy* Béla, mint a párt legidősebb tagja, adott kifejezést annak a megrendülésnek, amellyel a párt tagjai a halálhírt fogadták s annak a mélységes gyásznak, amely a párt minden tagját eltölti.

A polgári pártok gyászülései

Az *erdélyi párt* vezetősége pénteken délelőtt tizenegy órára gyászülést hívott egybe a párt központi helyiségébe. A vezetőség táviratok és rádió útján értesítette tagjait a soronkívüli ülésről. A *kisgazdapárt* pénteken délelőtt tizenegy órakor tartja gyászülését, amelyen *Tildy* Zoltán ügyvezető alelnök emlékezik meg az elhúnytról. A kereszténypárt pénte-

Az Igmándi anyagcsere kúrák beválnak

gozott vissza nem rettenő kitartással és szívóssággal a párizsi *Chateau Madridban*, ahol mint a békedelegáció egyik vezető tagja, a többi magyarral internálva volt. Akkori munkakedvére, hitére semmi sem jellemzőbb, mint hogy naphosszat hajtotta a hotel pincéjében lévő kézi sajtót, hogy a békejavaslatra tett magyar észrevételeket kinyomtathassák.

Később ugyanilyen hajthatatlan energiával működött közre a komáromi, majd a bécsi tárgyalásokon. Hogy mégis felmorzsolódott, hogy az elpusztíthatatlannak hitt idegzet végül felmondta a szolgálatot, hogy végül az ő „szívén is átfutott a nemlét iszonya", nem tudta bensőséges katolikus hite sem visszarettenteni a halálmágia hívogató szuggesztiójától, ennek vizsgálata a lélekbúvárra és a történészre tartozik.

A nemzet elbukott tragikus hősét siratja Teleki Pálban, akinek megszakadt szívében élt és ezt a szívet annyiszor mardosott, agyát annyiszor égetett gondolatai, eszméi nem szálltak vele sírba, hanem a halálban nyertek örök életet. Teleki Pál egyidőben tartja bevonulását a magyar történelembe és a magyar nép szívébe. Híveinek tábora ma nagyobb, mint életében, mert halála feloldotta a megkötő pártkapcsolatokat, a pártvezérből az egyetemes magyarság útmutatója lett. A „fel-feldobott kő" visszaesett abba a földbe, amelyet nálánál jobban senki sem szeretett.

Gróf Teleki Pál halála

Gróf *Teleki* Pál emberi nagyságát és halálának tragikumát csak fokozza az a körülmény, hogy *úgyszólván az utolsó percig* az őt jellemző lelkiismeretességgel és önfeláldozással teljesítette kormányelnöki kötelességét. Ez a felelősségérzet és kötelességtudás, különösen amióta ismét bekapcsolódott a politikai életbe, szinte rögeszméjévé vált és a szükségesnél nagyobb terheket rótt rá. Közvetlen környezete előtt nem volt titok, hogy *a miniszterelnök fizikai teljesítőképességét meghaladó buzgalommal látja el munkakörét*, hiszen lehetőleg minden kérdéssel személyesen akart foglalkozni. Amúgy is *gyenge fizikuma testileg-lelkileg megsínylette a túlhajtott munkát és időnként súlyos lelki depressziókat váltott ki nála.* Lelki vívódások és önmagával folytatott harcok között élt. Az volt az érzése, hogy a magyar társadalomban hiányzik az összetartás szükséges foka s *nemzete sorsa feletti aggódása egy napra sem hagyta el.*

A körülöttünk dúló háború minden borzalma is súlyos hatással volt reá és munkatársai, családtagjai, jóbarátai aggódva látták, hogy *milyen nagy mértékben fokozódik napról-napra ez a lelki depresszió. Feleségének hosszabb idő óta tartó súlyos betegsége, az, hogy élettársa e nehéz időben asszonyi gondosságával és szeretetével nem lehet mellette, csak fokozta levertségét.* Ennek ellenére önfeláldozóan dolgozott tovább. A napokban részt vett az erdélyi képviselők vacsoráján. Szerdán délelőtt megjelent a Házban, hol a folyosón hatalmas gyűrűben vették körül a képviselők, akikkel feszte-lenül és vidáman elbeszélgetett, majd később *részt vett a Bazilikában tartott cserkész lelkigyakorlatokon...*

A régóta húzódó lelki depresszió-jának egy váratlan erős kirobbanása az április 3-ára virradó éjjel véget vetett a haza szolgálatában töltött nemes és munkás életének. De *az a politika, amelynek irányítója és leghűbb szolgája ő maga volt, változatlanul élni fog.* A magyar nemzet tartozik gróf *Teleki* Pálnak azzal, hogy *rendületlenül tovább halad azon az úton, amelyet számára kijelölt.*

A tragikus hír

Csütörtök reggel kilenc óra tizenöt perckor a *Magyar Távirati Iroda* jelentette: *Széki gróf Teleki Pál magyar királyi titkos tanácsos, magyar királyi miniszterelnök ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt.*

A szörnyű hírt először *A Mai Nap* közölte háromnegyed tíz órakor, majd fél tizenegy tájban a rádió is leadta a hírt, amely a maga rettenetes hirtelenségével megdermesztette a fővárost és a vidéket. Gróf Teleki Pál szerdán este inasának azt az utasítást adta, hogy mint rendesen, reggel háromnegyed hétkor keltse fel. Az inas háromnegyed hétkor benyitott a koromsötét hálószobába, az összes reggeli lapokat elhelyezte a miniszterelnök ágya mellett lévő asztalkára, majd halk léptekkel az ablakhoz ment és kinyitotta a zsalugátert. Amikor megfordult, megpillantotta a szörnyű látványt: *Magyarország miniszterelnöke holtan feküdt ágyán, kezeügyében revolver volt és a fején lévő apró seb mellett vércsíkok.*

Az inas lerohant a miniszterelnökség ügyeletes tisztviselőjéhez, aki azonnal értesítette telefonon *Incze* Péter miniszteri tanácsost, gróf Teleki Pál titkárát. Incze azonnal a miniszterelnökségre sietett, egyidőben érkezett meg a kihívott orvossal, aki azonban már csak a beállott halált állapíthatta meg. Értesítették Bárczi-házi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkárt is, aki azonnal a palotába sietett és intézkedett, hogy a tragikus halálhír eljusson az elhúnyt miniszterelnök gyermekeihez és a kormány tagjaihoz is.

A megdöbbentő, hihetetlen hír pillanatok alatt elterjedt a miniszterelnökséget környező utcákban és épületekben. A miniszterelnökség értesített főtisztviselői autókon rohantak a Sándor-palotába, amelynek oromzatán ekkor már fekete gyászlobogót lengetett a szél. Megérkezett a sajtóosztály vezetője, *Thuránszky* László, majd egyenként jöttek a kormány tagjai, elsőnek *Hóman* Bálint, aki lehajtott fejjel állt meg a régi barát halottasága mellett.

A miniszterelnök utolsó napja

A kormány tagjai, a különböző politikai előkelőségek, a miniszterelnökség főtisztviselői megdöbbenve tárgyalták a szerencsétlenséget. A beszélgetések során lassanként kialakult az előző nap története. A miniszterelnök szerdán reggel elvégezte szokásos napi sétáját, később miniszter-társaival tárgyalt, majd a képviselőházba ment. Innen kiautózott a János-szanatóriumba, ahol *minden nap meglátogatta nagybeteg feleségét.* A délutáni órákat fontos tárgyalások foglalták le, majd a Bazilikába ment a miniszterelnök, ahol *lelkigyakorlaton vett részt.* A templomban igen hosszú ideig maradt és *elmélyülten imádkozott.* Este fél kilenckor ismét politikai megbeszélése volt gróf Teleki Pálnak, *Bárdossy* Lászlóval folytatott közel félórán át politikai megbeszélést. A külügyminisztériumból még egyszer kiment feleségéhez, a betegágytól fél tizenegykor érkezett vissza, az inassal közölte, hogy lefekszik és utasította az inast, hogy készítse ki másnap reggelre cserkésztiszti egyenruháját. Végül, amikor az inas már távozni készült, közölte vele, hogy háromnegyed hétkor keltse fel.

MUNKÁS és gyáros
ALKALMAZOTT és főnök,
LEGÉNYEMBER és házas,
ERDÉLYI és felvidéki,
ROHANÓ és ráérő,
TURISTA és üzletember
repülőgéppel utazik!

A M. KIR. KÜLÜGYMINISZTÉRIUM azonnali alkalmazás céljából keres
orosz nyelven
tökéletesen beszélő és író, középkorú magyar állampolgárságú
gyakorlott gépírónőt
Pályázók személyesen okmányaikkal jelentkezzenek: Budapest, I., Disz-tér 2. IV. emelet, a főigazgatói iroda vezetőjénél, hétköznapokon 12—14 óra között.

Lemond a kormány

A tragikus hírt először Bárcziházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkárral közölték, aki azonnal értesítette a kormány tagjait. A kormány tagjai *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter, mint rangidős miniszter elnöklete alatt délelőtt kilenc órakor minisztertanácsra gyűltek össze, amelyen *a kormányzónak benyujtották lemondásukat.*

A kormányzó a halottaságy mellett

Kilenc óra után néhány perccel a Várban elterjedt a szörnyű hír és a házakon megjelentek az első gyászlobogók. A Szent György-térre egymásután érkeztek gépkocsijaikon az egyházi, politikai és katonai előkelőségek, hogy részvétlátogatást tegyenek a Sándor-palotában.

A kormányzó a rendkívüli minisztertanács után *a miniszterelnöki teendők ideiglenes ellátásával Keresztes-Fischer Ferenc belügyminisztert bízta meg* és a többi minisztert felkérte az ügyek további vitelére. Délelőtt tizenegy órakor a kormányzó autóján a Sándor-palota elé érkezett. A kapuban Bárcziházi Bárczy István fogadta és felkísérte az elhúnyt miniszterelnök halottasságyához. *Horthy Miklós több, mint fél óra hosszat tartózkodott a halottaságy mellett, majd visszahajtatott a királyi palotába.*

Ezalatt egyre jöttek az újabb részvétlátogatók. A kitett ívet a következő előkelőségek írták alá: *József, József Ferenc* és *Albrecht* főhercegek, gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház és Tasnádi *Nagy* András, a képviselőház elnökei, a kormány valamennyi tagja, *Töreky* Géza, a Kúria elnöke, a két ház alelnökei, valamint Angelo *Rotta* pápai nuncius vezetésével az összes Budapestre akkreditált külföldi követek és még sokan mások.

Közben Keresztes-Fischer Ferenc szobájában összegyűltek a kabinet tagjai és a délelőttöt megbeszélésekkel töltötték. Az ügyek vezetésével megbízott miniszterelnök déli egy órakor felkereste a külügyminisztériumban *Bárdossy* Lászlót, akivel hosszasan tanácskozott. A tanácskozás délután félkettőkor ért véget. *Bárdossy László a tanácskozás után kihallgatáson jelent meg a kormányzónál.* Őt követte a királyi Várban *Bartha Károly honvédelmi miniszter.*

Két óra után gyászlobogók sora alatt megérkezett a Sándor-palota előtti térre a fekete autó, amely a miniszterelnök földi maradványait ideiglenesen elszállítja.

Az orvosi jelentés

Az elhúnyt miniszterelnök holttestét dr. *Bakay* Lajos egyetemi tanár és dr. *Levitzky* Károly rendőrfőorvos vizsgálták meg és a vizsgálat eredményéről az alábbi jelentést adták ki:

„Alulirottak megállapitották, hogy gróf Teleki Pál miniszterelnök úr e hó 3-án a kora hajnali órákban öngyilkosságot követett el. A holttestet megvizsgálván kitünt, hogy jobboldalt a nyakon a jobbkéz mutatóujjával érintkezésben egy nagytipusú Browning revolver fekszik. Az ágy párnája telve van véralvadékkal, amely kétoldalt lecsurgott.

Jobboldalt a halántéktájékon a hajas fejbőr szélén találtuk a behatolási nyilást, amelyet megpörkölt és összecsapzódott haj körít. A nyiláson át roncsolt agyvelőrészek ürültek ki. A kimeneti nyilás a bal halántékfalcsonti tájékon látható, körülbelül két pengősnyire tátongó, szintén véralvadékkal és agyrészekkel telt.

A fej tájékának megfelelőleg a falon fillérnyi nyilás látható, amelynek a környéke a falon tapadó agyroncsalékokkal borított. A holttest vizsgálata azt mutatta, hogy a halál a koral hajnali órákban következhetett be. Az öngyilkosság ténye minden kétséget kizárólag megállapitást nyert."

Szanatóriumból szállították gróf Teleki Pálnét férje halálos ágyához

A budapesti diplomáciai testület tagjai közül többen megjelentek a miniszterelnök halálos ágyánál, így a japán és a francia követ, később pedig a jugoszláv, olasz, majd a német követ is.

Délután negyed 5 óra tájban a *Szent János szanatóriumból* betegszállító gépkocsin a miniszterelnökségre ment gróf *Teleki* Pál özvegye is. Mintegy fél órát töltött férje halálos ágyánál, majd visszatért a szanatóriumba.

A miniszterelnök holttestét délután 5 óra tájban helyezték koporsóba. Fekete zsinóros magyar ruhájába öltöztették és *kezébe édesanyjának ezüst keresztjét tették.* A holttestet a miniszterelnökségi palotából a kerepesiúti temető halottasházába vitték.

Gróf Teleki Pál élete

Gróf *Teleki* Pál 1879 november 1-én született *Budapesten.* Középiskolai tanulmányait a piaristák gimnáziumában végezte, jogi tanulmányait pedig a budapesti egyetemen. 1903-ban államtudományi doktorrá avatták. Jogi tanulmányaival párhuzamosan szociológiai és *földrajzi* tanulmányokat is folytatott, sőt egy esztendeig hallgatója volt a magyaróvári gazdasági akadémiának is. 1904-ben Szatmár vármegyében volt szolgabíró és rövid működése alatt megszerezte a vármegye magyar és román lakosságának osztatlan szeretetét.

Egyre növekedett *érdeklődése a földrajz iránt.* Világkörüli útra indult, melynek során *bejárta Európát, Szudánt és Amerikát.* 1909-ben a japán szigetekről atlaszt adott ki, amelyet a *francia földrajzi társaság díjjal tüntetett ki.* Ebben a munkájában bebizonyította, hogy Kolumbusz Kristóf felfedező útján a japán szigeteket kereste.

1909-ben a genfi *nemzetközi földrajzi kongresszus* fontos munkával bízta meg. Ekkor már felfigyeltek rá a hazai tudományos körök is 1909-től 1913-ig irányította a *Földrajzi Intézetet.* Nagyrészt az ő munkásságának tudható be, hogy *megjelent az első magyar tudományos világatlasz.* Ugyancsak 1909-ben főtitkára lett a *Földrajzi Társulatnak;* ezt a tisztségét 1923-ig töltötte be. 1912-ben az amerikai földrajzi társaság meghívására részt vett a társaság jubileumi ünnepségein.

A politikai életben 1905-ben jelent meg, amikor a szatmárvármegyei *Nagysomkút* község képviselőjévé választotta. Ezt a kerületet képviselte 1911 ig, először disszidens programmal, később pedig *Andrássy* Gyula mellé állva.

A világháborúban

A világháború kitörésekor *a szerb frontra került, ahol többszörösen kitüntette magát.* A háború végén vette át a *Hadigondozó Hivatal* vezetését, itt a rokkantügyek terén új módszert honosított meg és szociális működése általános megelégedést keltett. Már ekkor *küzdött a bürokratikus rendszer ellen,* nem a számot nézte, hanem az embert.

Az összeomlás után visszavonult a politikai élettől. Az ellenforradalmi mozgalmak megindulásakor először Svájcban, majd Bécsben, később pedig Szegeden dolgozott. Ő volt a Szegeden megalakult ellenforradalmi kormány kultusz-, később pedig külügyminisztere. Már Szegeden megkezdte a béketárgyalásokra a felkészülést és nagyszabású művet készített a *Kárpátok koszorúzta Dunamedence hegy- és vízrajzi egységéről és ezen egység megbontásának káros következményeiről.*

Ugyanekkor kezdte meg hat földrajztudós társaságában *Magyarország újrendszerű néprajzi térképének* elkészítését. A térkép *egészen új utakon* járt, feltüntette a lakatlan területeket is és ezáltal lényegében támadta meg a kisantant által készített propagandisztikus néprajzi térképeket.

A két mű akkor haszon nélkülinek bizonyult, de *húsz esztendő multva óriási szolgálatokat tett Magyarországnak és nem utolsó sorban ezeknek köszönhetők a sorozatos visszacsatolások.*

A kommunizmus bukása után nagy politikai éleslátással töltötte be misszióját: egységet közvetített a szegedi és a budapesti ellenforradalmi kormányok között. A forradalom után Pestre jött és részt vett a *Nemzeti Liga* megalakításában. Az 1920-as választásokon *Szegedtől kapott mandátumot.* Ugyanez év április 19-én *Külügyminiszterré* nevezték ki. Közben fáradhatatlan buzgalommal készült a béketárgyalásokra. Az előkészítő amerikai bizottság megállapította, hogy *egyetlen nemzet sem terjesztett be olyan kifogástalan és tárgyilagos anyagot, mint Magyarország. A magyar anyag pedig gróf Teleki Pál műve volt.*

Az első miniszterelnökség

A *Simonyi-Semadam*-kormány bukása után a kormányzó őt bízta meg kormányalakítással és Teleki Pál a világháború és a forradalmak után megindította a nemzeti újjáépítés munkáját. Államosította a munkásbiztosító pénztárakat, felállította a Pénzintézeti Központot és a közgazdasági egyetemet, előkészítette az első földbirtokreformot és a miniszterelnökségen életrehívta a szociálpolitikai ügyosztályt.

Teleki Pál miniszterelnöksége idején történt *IV. Károly* király visszatérési kísérlete. Ezzel kapcsolatban súlyos parlamenti válság keletkezett, amely elkedvetlenítette Teleki Pált, aki *lemondott a miniszterelnökségről* és a kormányzó gróf *Bethlen* Istvánt bízta meg az új kormány megalakításával.

Teleki Pál a *Menekültügyi Hivatal* élére került és elfoglalta katedráját a közgazdasági egyetemen. Ebben az időben meghívást kapott Amerikába, ahol tudományos előadások és vitaesték során *tájékoztatta az amerikai közvéleményt a békeszerződések igazságtalanságairól.* Ekkor már *a legismertebb európai tudósok és államférfiak sorába emelkedett,* amit az is dokumentál, hogy a Népszövetség 1924-ben meghívta a háromtagú Mossuli-bizottságba.

Az ifjúság barátja

Amerikából való visszatérése után alapította meg a *Szociográfiai Intézetet* és az *Államtudományi Intézetet.* A két intézet a megszállott területek és a szomszéd országok adataival foglalkozott. A két intézet működése tette lehetővé, hogy a kisantant egyre megújuló propagandahadjáratainak komoly ellenérveket szegezhessünk szembe.

Tudományos működése mellett minden idejét az *ifjúságnak, tanítványainak* szentelte. Szívügye volt a *magyar cserkészet* fejlesztése. A cserkészetet kezdettől fogva összeforrasztotta a magyar katona szellemével, beállította a légoltalom szolgálatába és megkedveltette a cserkészekkel a vitorlázó repülést. Mint főcserkész,

Igmándi viz sokszor életmentő

Magyar Nemzet

R

IV. évfolyam, 77. szám

ELŐFIZETÉSI ÁRA 1 ÉVRE 36 P. FÉLÉVRE 18 P, NEGYEDÉVRE 9 P. 1 HÓNAPRA 3 P EGYES SZÁM HÉTKÖZNAP 10 FILL., VASÁRNAP 20 FILL.

Alapitotta
PETHŐ SÁNDOR

Péntek, 1941 április 4

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST VI., ARADI-U 10. TELEFON 128-428 KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI., VILMOS CSÁSZÁR ÚT 65 TELEFON: 126-726

Gróf Teleki Pál meghalt

Az idei nagyhét a szokottnál pár nappal korábban omlott a magyar népre. Előbb roskad bele a nemzet lelke a nagyheti meditációkba, korábban zokognak fel bennünk és körülöttünk a Passio heténeк ősi zsolozsmái. A nagypénteki gyász fekete drapériái borítják be az egész magyar életet, azért, mert a Halál Angyala elragadta közülünk sorsunk válságos fordulóján a nemzet egyik leghivatottabb vezetőjét, sorsának erős karú kovácsolóját, nyugalmának, belső rendjének egyik biztosítékát és boldogabb, sugarasabb jövőjének zálogát, gróf Teleki Pál miniszterelnököt. Elborultan, visszafojtott, belső zokogással, feljajduló fájdalommal tekintünk a budai várdomb felé, ahol a nyugalmas, derűs külsejű miniszterelnökségi palotában az éjszaka folyamán a magyar történelem egyik legmegrázóbb személyi tragédiája játszódott le Ennek a tragédiának arányai, a nyomán támadt robaj és megrendülés a tiszaistváni méreteket is túlszárnyalják és csak Széchenyiével vethetők össze. Azt mondhatnánk, hogy a magyar történelem rengetegéből kiüldözhetetlen, ott mindig jelenlevő zord végzetszerűség, amely ennek a nemzetnek oly sok nagy fiát terítette le a félúton, amely oly sok hatalmas alkotóerőt kényszerített munkájának idő előtti megszakítására, avatkozott be ismét kegyetlenül, nemcsak Teleki Pál, de az egész magyar nemzet életébe. Voltaképpen kétségbe kellene a magyarnak esnie, ha ennek a legújabb nemzeti csapásnak hatása alatt lelki szemei előtt felsorakoztatja az ezeréves Magyar Passio mártírjait, Szent Istvántól, Mátyás királytól, Rákóczi Ferenctől Széchenyi Istvánon át Tisza Istvánig és most már Teleki Pálig. Vissza kellene riadnunk saját magunktól, a sorsunktól, ha visszatekintünk a nagy magyar temető félbemeradt, de mégis heroizmust kifejező torzóira. Mégis, bármennyire marcangoljon bennünk a fájdalom, felzaklasson az érthetetlen, könyörtelen fátum feletti gyötrődés és tépelődés, éppen a magyar történelem vérrozsdás, meredek keresztútjának ez a szemlélete és lelki megjárása nyujt egyedül vigaszt és reményt a gyásznak ama sötét óráiban, amelyeket most ismét át kell élnünk. Mert mire tanítanak e keresztút állomásai? Mit sugall a magyar mult nagy tragikus hőseihez elzarándokló léleknek ezek példája? Azt, hogy az isteni megváltás szent misztériuma földi viszonylatban a magyar történelemben is újra meg újra megvalósul.

A legjobb magyarok életét követeli áldozatul a Gondviselés, hogy a nemzet tovább élhessen. Eszmék, gondolatok bajvívóit a harc hevében töri össze, hogy eszméik számára időtlen életet biztosítson. Amikor a nemzetet fenntartó Gondviselés látszólag kegyetlenséget követ el a nemzettel, igazságtalanságot az áldozatul elragadott egyénnel szemben, voltaképpen a nemzetet és a tragikusan elsodort egyént magasztosítja fel, elveszi múló napjait, hogy örökkévalóságot biztosítson a nemzetnek és a megsemmisíthetetlen nemzet szívében az áldozatul kivánt egyénnek. Minél számosabb, nagyobb az áldozat, minél több a magyar Golgyák Hegyén a keresztúti állomás, annál mélyebbre nyúlik, az öröklét mélységéig a nemzet életfájának gyökérzete. Teleki Pál tragikus halála is ezért magasztosul fel a magyarság Via Sacra-jának egy ilyen örök állomáshelyévé. Amíg élt, a magyar jelen felett őrködött, halálával a magyar jövőért vállalt garanciát. Mindaz, amit különösen az utolsó hónapokban mint „praeceptor patriae", a haza tanítója hirdetett, oktatott, a halál komor fensége és önkéntes mártírsors vállalása által politikai testamentumává alakult át, melyet a Halál szentesített, hogy a magyar nép életbiztosító törvénye váljék belőle.

Nem a rest sablon, nem az a megdöbbentő hasonlóság, amely a Széchenyi- és Teleki-tragédia belső és külső motívumai között fennforog, idézteti velünk

† Széki gróf Teleki Pál
1879—1941

Arany Jánosnak Széchenyi halálára írt halhatatlan sorait, hanem az a kísérteties valóság, hogy pár nappal Széchenyi István tragikus halálának 81. évfordulója előtt, a szemünk előtt ismétlődött meg a Széchenyi-tragédia. A Szentgyörgy-téri palota éjszakai csendjét megremegtető fegyverzaj éppoly áthatóan fájdalommal vonaglott végig a nemzet ideghálózatán, mint az 1860 április 8-án elhangzott döblingi revolverdörrenés. Mennyire a véres Teleki-arc tekint ránk Arany János e soraiból:

„És mennyi harcot küzde önmagával?
Hány izgatott, álmatlan éjjelen?"

És nem a magyar nép mai lelki hangulatát fejezi-e ki a költő, amidőn így szól Széchenyi szellemèhez:

Nem. Üdvezült, nem! ... Fájdalmunk hevében
Hamvad ne sértse káromló beszéd,
Oh, nézz egedből és örvendj e népen,
Mely soha így még nem volt a tiéd!
Leomlunk sírodon szent döbbenéssel,
A sujtó karra félve ismerünk:
De Anteuszként majd ez illetéssel
Küzdelmeinkhez új erőt nyerünk.

*

Teleki Pál jóvátehetetlen elhatározásának végső ítélete a Mindenható kezében van. Az egész magyar nemzetben azonban szent meggyőződésként él az a tudat, hogy a halálba indulással is hazáját akarta szolgálni. Ő, aki folyton azt követelte a közigazgatási apparátus, a társadalom, a szellemi élet vezetőitől, hogy mindenekelőtt a saját életük, működésük, erkölcsi tisztaságuk példájával irányítsák a népet, kétségtelenül utolsó mozdulatával is tanítani, figyelmeztetni akarta a nemzetet. Talán arra, hogy a hazáért nemcsak bátran élni kell — mint legutolsó szatmárnémeti beszédében mondotta —, de adott pillanatban bátran meg is halni. Hogy a nemzet szolgálata az első vonalban nemcsak fényes rangot, elkápráztató külső díszt, hanem életveszélyt is jelent.

Teleki Pál halálára, éppúgy mint életére, teljesen ráillenek *Saint Simon* szavai egy nagy kortársáról: *„Il avait les défauts de ses qualités."* Erényeinek hibáival rendelkezett. Az a vívódó, tépelődő hazafiasság volt az ő haza- és fajszeretete, amely épp a magyar sors legmélyebb átérzőinek, legnagyobb történészeinknek, államférfiainknak és költőinknek volt mindig mélyen borús sajátossága, a halálmágia, amely a legvilágosabban látó és legösztönösebben érző magyarokat mindenkor bűvkörébe vonta, amelynek az alvilági limbus kör felé vonzó gravitációs ereje alól nem tudtak és nem akartak felszabadulni, akár a református *Ady* Endréről, akár a katolikus Széchenyiről vagy Teleki Pálról volt is szó. Életében is erényei voltak a hibái: a népszerűség-hajhászástól való irtózás, a sokszor kellemetlen szókimondás, a fölösleges reprezenátlásoktól való irtózás, az olcsó kiegyezésekkel, örökös paktálásokkal szembeni idegenkedés, a disztancia pátoszának kerülése. Amikor azt mondta, hogy a nemzet iskolamestere akar lenni, aki néha a nádpálcához is nyúl, még hívei közül is sokan mosolyogtak kijelentésén, tanárosan naívnak találták. Ellenfelei, akik a politikai elemi iskolában a modern pedagógia híveinek vallják magukat, felháborodottan tiltakoztak a nádpálca, mint nemzetnevelő eszköz ellen. Pedig az ilyen szokatlan, eredeti és a politikai szótárakból hiányzó kijelentései mélyen benne gyökereztek egyéniségében; a miniszterelnök feladatát inkább tanári faladatnak nézte: a nemzetnek nem hízelegni kell, hanem nevelni és oktatni kell a népet. Különösen az utóbbi hónapokban elhangzott beszédei nélkülözték szinte tökéletesen a napi politika apró-cseprő aktualitásait és nagyvonalú nemzetnevelési programot adtak. Mintha csak valami titokzatos erő serkentette volna erre. Az „intelmek" elhangzottak, a nemzeten a sor, hogy azokat megtartsa és Teleki Pálnak kihulló vére által megpecsételt testamentumát végrehajtsa.

Politikai hitvallása egyetlen szóban foglalható össze: *„magyar"* volt. Ahogy az egész élete fertőzetlenül magyar életforma volt, úgy politikája is minden ízében, porcikájában magyar. Nem tudott, csak ezen a földön élni, csak magyar levegőt szívni. Pedig még kevés magyar tudósra mosolygott rá annyira a nagy chance, a tudásból való hatalmas vagyonszerzés lehetősége, mint őrá, aki a Népszövetség hármas bizottságának szakértő tagjaként közreműködött a világ egyik leggazdagabb olajmezeje tulajdonjogának eldöntésében Neki nem kellett a nemzetközi olaj-pozíció, mely milliókkal fizet, nem kellett az amerikai egyetemi katedra, visszahúzta a magyar föld és inkább szerény fizetésű egyetemi tanár maradt itthon, mint dollárhalmozó olajszakértő Rockefeller vagy Deterding birodalmában. Mint földrajztudós világosan felismerte, hogy a kis nemzetek legnagyobb ereje nem a rendelkezésükre álló tér nagyságában van, nem a szűkebb, tágabb térbeli viszonyokhoz igazodik, hanem a nemzet nagysága a multjának forrásaiból, az elzúgott századok rétegeiben felhalmozott energiamennyiségéből táplálkozik. Ez az erőtelep pedig az egyének és a nemzet eddigi teljesítményéből, a nemzet vérkeringését mozgató eszméktől nyeri energiáit. Ezért nemcsak a térben, a jelenben gondolkodott, de az időben és a multban is. Az időt azonban nem napokban, években, egyéni sikerek, pillanatnyi konjunkturák léptékével mérte, hanem egy ezeréves multú nemzethez illő arányokban. Ezért nem esett kétségbe akkor, midőn a trianoni béke becikkelyezését kellett javasolnia a nemzetgyűlésnek. Ezért dol-

Ára 10 fillér

Német távolsági nehézbombázók cirkálnak az Oceán felett

Hogyan támadják meg a hajókaravánokat?

(h. b.) A téli hónapok csendje után ismét *mindenfelé megélénkülnek a hadszinterek és egyik fegyvernem a másik után avatkozik a hatalmas viaskodásba, amely mindinkább világrészek harcává válik.*

Az általános figyelem most különösen *a tengerek* felé fordul, ahol megélénkül a hajókaravánok forgalma és mindenki arra kiváncsi, *hathatóssá válhatik-e az amerkiai segitség,* amelynek egyedüli útja a tengeren keresztül a hajón való szállítás.

Ennek megfelelően a *német bombázógépek,* de főleg *a nagy távolsági bombázók működése* élénkült meg és lassanként alig lesz a napnak órája, amelyben a német bombázók nem süllyesztenek el egy vagy több ellenséges teherhajót. Legujabban két német távolsági bombázó repülőgép — négy egymásután következő napon erősen biztosított angol hajókaravánból *tíz hajót* megsemmisített, illetve súlyosan megrongált.

A *Hebridáktól* 3—400 kilométerre északnyugatra csipték el a német repülők ezeket az alaposan szétszórt hajókaravánokat. A bombázott hajók közül egy 12.000 brutto regisztertonna tartályhajó volt a legnagyobb, míg a legkisebb 3000 tonna ürtartalommal birt. A két kiváló bombázó parancsnok örömtől sugározva küldte jelentését a súlyos csapásról, amelyet eredményes támadásokkal az ellenséges kereskedelmi hajózásnak okozott.

Küzdelem a nehézbombázók és a hajókaraván között

J. főhadnagy az egyik távolsági bombázó parancsnoka — néhány nap előtt úgy talált rá a maga hajókaravánjára, amint egy viharfelhőből kibukkanva hirtelenül maga alatt látott egy ellenséges hajókból álló csoportot.

A *hajókaraván még nem vette észre* a német repülőt, amikor *a bombázó a baloldali hajósort hirtelenül megtámadta és egy 8000 tonnás hajó hátulsó részét egyik bombájával eltalálta,* majd a második bombáját közvetlenül mögéje ejtette. A legközelebbi szállító egységet — egy legalább 6000 tonnás hajót — már a következő percben *a gépházon* érte telitalálat. Hatalmas robbanással valósággal *szétrepedt a kazán és a hajó,* míg az előtte uszó 8000 tonnás szállító hajó mozdulatlan maradt. Másnap valószinüleg ugyanezt a hajókaravánt B. főhadnagy a másik távolsági bombázó parancsnoka pillantotta meg. A rádiós vette elsőnek észre a hajókat. *„Balra hajókaraván"* kiáltásra a repülőgép parancsnoka nyolc hajót pillantott meg szép rendben egymás mögött.

— *Előttem feküdt egy tartályhajó* — jelentette később a parancsnok feletteseinek — *amelyik legalább 12.000 tonnás volt. Habozás nélkül azonnal rárepültem. Két ledobott bombám közvetlenül a hajó oldalánál robbant és igy a tartályhajót súlyosan megrongálta.* Egyébként meg kell jegyeznem, hogy a hajók már előnyomulásom alatt *minden erővel megnyitották rám az elhárító tüzet.* A hajók fedélzetén *könnyű* és *nehéz* légelhárító tüzérség volt, amelynek lövései *igen jól feküdtek.*

A legközelebbi hajó — folytatta jelentését B. főhadnagy, — amit az előbbi után megtámadtam egy 5000 tonnás szállítóhajó volt. Ezt *a középen érte telitalálat,* amit nyomban robbanás követett. Néhány pillanattal később a *hajó már el is tünt,* de akkor már a harmadik hajó megtámadásánál tartottam. *Bombám most a hajófalat találta el,* és óriási nyilást szakított rajta. Azután a hajókaravánt még egy jó félóráig teljes csendben, minden oldalról alaposan megfigyeltem, — fejezte be a jelentés.

A következő napon J. főhadnagynak még egyszer sikerült ugyanezt a hajókaravánt megtalálnia. Nála is a rádiós sasszeme vette észre elsőnek a füstszászlókat.

— Már épen feladtuk a keresést, amikor a *rádiós jelentette nagyszerű felfedezését* és igy mégis megtaláltuk a hajókaravánokat. *Az elhárító lövegek torkolat tüzei már minden hajóról szikráztak felénk,* amikor bombáink számára két olyan tartályhajót kerestem ki, amelyeket *ugyanazzal a rárepüléssel megtámadhattam.* Az egyiknek hátulsó részét rongálta meg a bombám, a másikat középen találtam el. mire a *kazán felrobbant* — igy szólt J. főhadnagy jelentése.

Ime tehát a *német távolsági bombázók három egymásután következő napon nyilván egy és ugyanazon hajókaraván ellen három sikeres hajótámadást hajtottak végre.*

Néhány nappal később B. *főhadnagy* egy másik hajókaravánra bukkant, amelyben egy 7000 tonnás és két 5000 tonnás hajót támadott meg. Ez utolsó nagy találatok után B. *főhadnagy* aránylag rövid idő alatt 45.000 tonna ellenséges hajóürtartalmat semmisített meg és emellett 44.000 tonnát megrongált. Csak két utolsó repülése alatt 14.000 tonnát semmisített meg és 22.000 tonna megrongálását jelentette felettes parancsnokságának.

„Munkás és gyáros,
Alkalmazott és főnök,
Legényember és házas
Erdélyi és felvidéki
Rohanó és ráérő,
Turista és üzletember
REPÜLŐGÉPPEL UTAZIK"

A tavasz Berlinben

Hogyan hasznositja a német főváros a barnaszén hamuját?

Berlin, április hó.

Ma már csalhatatlan jelek mutatják, hogy a németek fővárosába is megérkezett a Tavasz. Öröm Őfelségének mindenkori hűséges előőrsei, a nők, még a virágokat is megelőzték, amikor egyik napról a másikra eltették téli ruháikat s jegy ide, jegy oda, bámulatos leleményességgel varázsolták magukra a szebbnél-szebb, színesebbnél-színesebb tavaszi ruha- és kalapcsodákat. Megnyugtató látvány: a háború kellős közepén álló Németország asszonynépe, amint beharangozza és a csípős áprilisi szél ellenére is idehozza a tavaszt, az örömteli béke évszakát.

Berlin másik nevezetessége: megjöttek a gólyák. A világ egyetlen nagyvárosába sem jön össze annyi gólya, mint itt. Az idén különösen nagy számban érkeztek és a parkok, sőt a sétányok is tele vannak velük. A Tiergartenben már kikeltek a tavaszi virágok, hatalmas sárga és lila foltokat alkotnak a finom, most éledező gyepszőnyegen. Ha ezekben a pompás kertekben sétál az ember, feltétlenül eszébe jut LENNE Péter József neve. Ez a csodálatos tehetséggel megáldott kertész annakidején épp oly szeretettel szépitette, alakitotta Berlin legnagyobb parkját, mint amilyen odaadással dolgozott Potsdamban, illetve a sanssouci-i kertekben. III. Frigyes Vilmos udvari „kertészmérnöke" 1833-ban kezdett hozzá annak a mocsaras, süppedékes, bozótos területnek a rendezéséhez, amelyből később a Tiergarten megszületett. Hat esztendőre volt szüksége, hogy lecsapolja a vadvizeket, utakat és sétányokat létesitsen, romantikus kertrészleteket alkosson. Ma a Tiergarten Berlin „tüdeje" s kezdettől fogva valami sehol sem látható szeretettel ápolja minden növényét, minden virágát a német világváros valamennyi polgára. Ide nem kellenek figyelmeztető táblák, hiszen már kora hajnalban az öregurak tízével jelennek meg, hogy ahol csak lehet, szépítsenek, rendezgessenek benne. Ezek nem parkőrök, hanem nyugalmazott katonák vagy hivatalnokok, akik életük alkonyán is keresik a tavaszt a maguk módján.

De maga a város is tavaszi képet mutat. Megszaporodtak a hatalmas, sárga, motorizált szemeteskocsik, amelyek a seprőgépek nyomában teljesen pormentesen tisztítják a hajnali világvárost. Hetenkint 350.000 szemétládát ürítenek ki. Az elektromobilok aztán, mire a berlini polgár felébred, már elvégezték munkájukat, s ami a legértékesebb, évi 12.000 tonna hasznos szemétanyagot juttatnak vissza a német gazdaság vérkeringésébe: 7500 tonna fémet, 3000 tonna nyersanyagot (rongyot, lószőrt, pamutot, bőröket, papirost, csontot stb.) és 1500 tonna üveget, egymillió konzervdobozt s egyebeket.

Jellemző, hogy az idénre már kitalálták a tudósok a barnaszén hamujának gyakorlati felhasználását is. Kitalálták, hogy a berlini szemétben ez a hamuanyag a legértékesebb, mert építőköveket lehet belőle csinálni.

A kitavaszodott Berlinben nyoma sincs a háborúnak. Mintha a főváros vezetősége még ezzel sem akarná megzavarni a hangulatot: eltüntek a kirakatokból az összebombázott angol városok fényképei. A katonaság, ha egy mód van rá, külteliki utcákon át vonul kitűzött célja felé. Igy hát a város belsejében zavartalan a madárcsicsergés s mindenki tudja, hogy tökéletes biztonságban van, ha sétára indul. A háboru második esztendejét élő Berlinben hamisitatlan, igazi a tavasz...

250 ezer munkaóra kellett

a Kolozsvár Duna-tengerjáró hajónk elkészitéséhez

Csütörtökön bocsájtották vizre legujabb dunai tengerjárónkat

Tavaszi verőfényben, zászlórengeteg és cserkészek sorfalai között gyülekeztek tegnap április 3-án délelőtt a meghivottak és a hajóépítő munkások százai a Ganz-Hajógyár Váci-úti telepén, hogy tanui legyenek és együtt örüljenek *a magyar hajóépités újabb diadalának, amikor a „Kolozsvár" Duna-tengerjáró hajónkat keresztelték meg és bocsátották vizre.*

Megkapó kép a csusztatópályán, szárazon álló, vadonatúj, sirályszürke és piros szinre festett karcsú hajó. Szinte látni véjük, hogy türelmetlenül néz a hosszú folyam távolába, várva a pillanatot, amikor jövendő elemével, a vizzel egyesülhet és büszke öntudattal lobogtathatja a magyar trikolort végig a Dunán *Sulindig* és Konstantinápolytól Haifáig, Alexandriától Fiuméig szelve a tenger hullámait.

A hajó keresztanyaságát br. *Bánffy* Dánielné, a földmívelésügyi miniszter felesége vállalta, akit akadályoztatása következtében *Wulff Olaf,* a D. T. R. T. elnökigazgatójának felesége helyettesített. Wulff elnökigazgató ünnepi beszéde után *Kolozsvár* polgármesterének az ez alkalomra küldött táviratát olvasták fel a meghivott közönség előtt, majd a keresztanya szavai után *durrant a pezsgős üveg a hajó oldalán,* szorgos munkás kezek köteleket oldottak, mire a hajó a Himnusz hangjai mellett lassú méltósággal csuszott a Dunába.

Körülötte olajos ruhájú, kérges tenyerű, de mosolygós arcu munkások simogatják szemeikkel szerettel hosszú 7 *havi kemény kétkézi munkájuk eredményét.* Mennyit küzdöttek tikkasztó hőségben, csikorgó hidegben több, mint *250.000 munkaórán keresztül,* amig most útjára bocsáthatták!

De éppen úgy ragyog az arcuk a büszkeségtől azoknak a tervező mérnököknek is, akik *minden más dunai államot megelőzve* találták meg a Duna-tengerjáró hajónak gyakorlatilag legmegfelelőbb kivitelét.

Szolgálatkész közvetlenséggel mondotta el a Magyarság olvasóinak tájékoztatására a gyár egyik vezető szakembere, hogy a „Kolozsvár" a Ganz-Hajóépítő gyárnak sorrendben a hatodik Duna-tengerjáró hajója. Az első és második: a Budapest és Szeged, kisebbek 300 tonnásak 190 centiméter gázolással. A 3—5-ik: a Tisza, Kassa és az Ungvár nagyjában azonos az új Kolozsvárral, amely a Dunán 2 méteres merüléssel 500 tonnás terhelésű, míg a tengeren több mint 3 méteres merüléssel 1200 tonnás teherbiró képességű. Holttéri sebessége a Dunán 17 km, a nyugodt tengeren 11 mérföld. Hossza 72 méter, szélessége 10 m és oldalmagassága 4.7 méter, 2 drb egyenként 400 ólerős Ganz-Jendrasik-féle Diesel motor hajtja.

Berendezése is *teljesen korszerű,* amennyiben majdminden villanyerőre van berendezve rajta. A 16 főnyi személyzet férőhelyei villanyvilágitással és fütéssel vannak ellátva, éppen úgy a fürdő is. *A parancsnoki hidból eszközölt gombnyomásra ereszkednek le horgonyai, elektromos berendezésüek a segédgépei: vontató csörlői, táptankjai, erőátvitelei stb.* A tiszti fülék a hajó közepén, a legénységiek elől és a gépészeké a fedélközben nyertek elhelyezést. A hajó acélanyaga *Siemens-Martin*féle, részben magas szilárdságú (50—60 kg) acél.

Egyik főmérnök még elmondotta, hogy a Ganz a Duna-Tengerjáró R. T. megrendelésére az idén *még két ilyen hajót épit.* Épit még 3 drb 2400 tonnás Duna-tengerjárót a szabadtengeri kikötők és 2 drb 3800 tonnás tengerjárót az oroszok részére. Biztató teljesitmények hajóiparunk jövőjére nézve ,ha meggondoljuk, hogy *mindez magyar mérnökök és munkások magyar anyagból készitett munkája.*

Beszéltem a munkásokkal is. Szeretik a mesterségüket, csak a *Bedó-rendszerre" panaszkodnak. De arra aztán nagyon!..(*

(t. p. l.)

Mi az oka a zsírhiánynak?

Csütörtöki számunkban beszámoltunk arról, hogy a főváros közélelmezési bizottsága az illetékes ügyosztály jelentését zárt ülésen tárgyalta. Pénteken délelőtt a MOT-ban közlemény jelent meg, amelyben közlik az ügyosztálynak a zárt ülésen ismertetett jelentését.

A jelentésben többi között Rosta János a zsírkérdésről beszélt és megemlítette, hogy a főváros zsírellátásában az utóbbi időkben tapasztalható fennakadások egyrészt az állatlétszám csökkenésével, de még inkább azzal van összefüggésben, hogy Budapestnek a zsírsertés szempontjából kedvezőtlen az árpoziciója. További okozója a fővárosban mutatkozó zsírhiánynak az, hogy egyes vidéki körzetek saját ellátottságuk kérdését túlzott óvatossággal bíráljak el. Ennek következtében csak nagy nehézségek árán juthat el az élősertés Budapestre. Helyeslés közben hangoztatta a tanácsnok, hogy a főváros zsírellátásának tartós biztosítása érdekében tehát mélyreható árpolitikai és gazdasági intézkedések bevezetésére van szükség.

Végetért Kusev bolgár miniszter hivatalos magyarországi programja

Kusev Dimiter bolgár földmívelésügyi miniszter hivatalos magyarországi programja a *gróf Teleki* Pál miniszterelnök *tragikus halála* következtében elrendelt *országos gyász* miatt *a mezőgazdasági vásáron* tett látogatással végetért.

Kusev bolgár földmívelésügyi miniszter csütörtökön délután a Ritz-szállóban fogadta a sajtó képviselőit és szivélyes beszélgetés keretében nyilatkozott magyarországi látogatása során szerzett benyomásairól.

Mindenekelőtt háláját fejezi ki azért a szivélyes fogadtatásért, amelyben magyar illetékes körök magyarországi tartózkodása alatt részesitették. Benyomásairól szólva kiemelte, hogy *a mezőgazdasági kiállitás magas szinvonala kellemes meglepetés volt számára.*

Magyarország és Bulgária mezőgazdasági együttműködésének nagy lehetőségei vannak. *Bulgária fokozottan folytatni kivánja a mezőgazdasági együttműködést Magyarországgal.* Bulgária mezőgazdasági gépeken és felszereléseken kívül műtrágyát is kiván beszerezni Magyarországból. Nagy érdeklődést keltettek benne a magya. rizstermelési kisérletek. Bulgáriában is kisérleteznek rizs és gyapot termeléssel és kivánatosnak tartja a tapasztalatok kicserélését.

Könyvosztályunk
a húsvéti könyvvásár
tartama alatt
este 6 óráig van nyitva
Budapest belterületén, telefon ú eszközölt könyvrendeléseket küldönc útján teljesitünk.
Budapest, II. Hunyadi J.-út 2.
Telefonszám: 156—010

Gróf Teleki Pál

Bárdossy László az új miniszterelnök

Az új kormány tagjai pénteken tesznek esküt

A magyar királyi kormány tagjai *Keresztes-Fischer Ferenc* m. kir. belügyminiszter, mint rangidős miniszter elnöklete alatt április 3-án *délelőtt kilenc órakor* a belügyminisztériumban minisztertanácsra ültek össze. *A minisztertanács határozata alapján a kormány tagjai a kormányzó úr őfőméltóságának benyujtották lemondásukat.*

Csütörtökön este háromnegyedkilenc tájban a miniszterelnökségen *közölték az ujságirókkal, hogy az új kormány kinevezése megtörtént.*

Az új miniszterelnök Bárdossy László eddigi külügyminiszter lett, aki a külügyi tárca vezetését is megtartja. A kormány többi tagjai változatlanul az eddigi miniszterek maradtak.

A Bárdossy-kormány *pénteken délelőtt 11 órakor teszi le az esküt a kormányzó úr kezébe.* Az új kormány a Magyar Élet Pártjában *Teleki* Pál gróf eltemetése után mutatkozik be és ismerteti programmját. *Az új miniszterelnök az eskütétel után foglalja el hivatalát.*

Az új kormány névsora

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Kormányzó Ur Őfőméltósága bárdosi Bárdossy László m. kir. titkos tanácsost az új kormány megalakításával bizta meg.

Bárdossy László kormányát azonnal megalakította, a vonatkozó előterjesztést bemutatta, amelyet a Kormányzó Ur Őfőméltósága elfogadott.

Az új kormány tagjai a következők:

Miniszterelnök és külügyminiszter: Bárdossy László.

Belügyminiszter: Keresztes-Fischer Ferenc.

Honvédelmi miniszter: vitéz Bartha Károly.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter: Hóman Bálint.

Igazságügyminiszter: Radocsay László.

Pénzügyminiszter: Reményi-Schneller Lajos.

Kereskedelmi és közlekedési, valamint iparügyi miniszter: Varga József.

Földmivelésügyi miniszter: báró Bánffy Dániel.

Tárcanélküli közellátási miniszter: Laky Dezső.

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Bárdossy-kormány április 4-én, pénteken délelőtt 11 órakor teszi le az esküt a Kormányzó Ur Őfőméltósága kezébe.

Imrédy Béla a miniszterelnökségen

Este negyed kilenckor Imrédy Béla volt miniszterelnök megérkezett a Sándor-palotába. Bárczy államtitkárhoz sietett, akinek hivatali szobájában hosszabb ideig időzött.

Gyászértekezletet tartott a MÉP

A *Magyar Élet Pártja* csütörtök délután 6 óra tájban megbeszélést tartott. A párt tagjai igen nagy számban gyültek össze az Esterházy-utcai párthelyiségben. Az erdélyi képviselők közül is többen megjelentek. Az összegyült képviselők előtt *Zsindely* Ferenc miniszterelnökségi államtitkár ismertette a történteket és méltatta *Teleki* Pál gróf munkásságát. Utána *Lukács* Béla elnök, majd az erdélyiek nevében *Teleki* Béla gróf, az anyaországi MÉP képviselők nevében pedig *Ivády* Béla beszéltek.

A megbeszélés után is együtt maradtak a képviselők a klubhelyiségben s várták a hireket. A *Magyarság* munkatársa beszélt a párt több vezető tagjával. A koraesti órákban közöttük is elég nagy volt a tájékozatlanság. A pártklubban este az az értesülés érkezett, hogy a Kormányzóndl a nap folyamán *Bárdossy* László külügyminiszter ismételten megjelent kihallgatáson és a délutáni órákban pedig a két ház elnökét *Tasnádi Nagy* András képviselőházi, *Széchenyi* Bertalan gróf felsőházi elnököt hallgatta meg a Kormányzó.

Hét óra tájban megérkezett a párthelyiségbe Tasnádi Nagy András képviselőházi elnök. *A képviselők kérdésekkel ostromolták a Házelnököt, aki azonban csak annyit mondott, hogy a kormánylista megvan, de erről nem nyilatkozhatik.*

Hire járt, hogy a külügyi tárca és a házelnökség kérdésében nem lesz változás.

MI LESZ HOLNAP ?

Holnap kezdődik a 46. osztálysorsjáték I. osztályának huzása. Vegyen vagy rendeljen azonnal

sorsjegyet

bármelyik jegyfőárusitónál.

Nagy létszámu jugoszláv erők szállták meg a határmenti erődöket

Belgrádot nyilt várossá nyilvánitották — Megöltek egy német polgármestert Jugoszláviában – Macsek belép a kormányba?

Románia beszüntette külföldi adósságai törlesztését

Bukarest, április 3.

Belgrádi jelentések szerint a jugoszláv mozgósitás szerdán teljesen befejeződött. A központi hatóságok intézkedései értelmében a zászlók alá behivott katonákat néprajzi származásuk szerint osztották szét. A német származásuakat gyüjtőtáborokban helyezték el; a magyarokat a katonai műszaki csapatokba osztották be, amelyek nagy sebességgel árkokat ásnak és légvédelmi óvóhelyeket épitenek a bolgár és a román határ mentén. A fegyverbehivott román és bolgár jugoszláv állampolgárokról nincs hir. (MTI)

Nagylétszámú jugoszláv erők szállták meg a határmenti erődöket

Berlin, április 3.

A Német Távirati Iroda szegedi jelentése szerint nagylétszámú jugoszláv erők elfoglalták helyeiket a határmenti erődítményekben. A határt sok német menekült lépte át. Néhány magyar nemzetiségű menekült is elhagyta a jugoszláv határmenti övezetet. *(MTI)*

A német követség tagjai csütörtökön utaznak el Belgrádból

Belgrád, április 3.

(TP) Belgrádban úgy tudják, hogy a német követség személyzete és a jugoszláviai német konzulátusok személyzete utasitást kapott, hogy csütörtökön hagyja el a jugoszláv állam területét. Csupán az ügyvivő és a katonai attasé maradnak továbbra is Jugoszláviában.

150—200.000 főnyi angol hadsereg van a görög-jugoszláv határ mentén

Boston, április 3.
(Német Távirati Iroda)

A bostoni rádióállomás közlése szerint az angol Nilus-hadsereg gépesitett erői és több gyalogos hadosztálya partraszállt Görögországban és Szalonikitől a görög-jugoszláv határig nyomult elő. A bostoni rádió szerint a macedóniai angol csapatok száma 75.000 emberre tehető. Ezeket az adatokat egy amerikai hirszolgálati iroda oly értelemben egészitette ki, hogy a görög-jugoszláv határ mentén felsorakozott angol hadsereg az elmult hét folyamán elérte a 150.000—200.000 főt. (MTI)

A NEW YORK TIMES IRJA:

Délszlávia hadfelszerelése szánalmas a tengelyhatalmakéhoz képest

NewYork, április 3.

A szerda reggeli lapok továbbra is a legnagyobb figyelmet szentelik a jugoszláviai eseményeknek.

A *NewYork Times* közli munkatársának belgrádi jelentését, amely szerint Jugoszlávia csütörtökig teljesen mozgósitott állapotban lesz. *Elméletileg* Jugoszláviának két és fél millió ember áll rendelkezésére. *Hiányok vannak azonban a szükséges felszerelési anyagban.* Még a meglévő *felszerelési anyag is szánalmas a nagyhatalmak csapatainak rendelkezésére álló anyagokhoz képest.* A Belgrádban akkreditált diplomaták irataikról gondoskodtak, részben máshova küldték azokat, részben pedig elégették. *(MTI)*

MAYER vegytisztitása fogalom
IV., DEÁK FERENC-UTCA 16. SZÁM
Telefon: 187—437 és 381—599.

A légoltalmi fedezékek azonnali kiépitését rendelte el az újvidéki rendőrség

Ujvidék, április 3.

Az újvidéki rendőrfőparancsnok rendeletet adott ki, amelyben megállapitja, hogy a lakosság nagy része nem járt el a légvédelmi fedezékek épitésére vonatkozó korábbi rendelet értelmében. Ezért elrendeli, hogy azonnal kezdjék meg a légvédelmi fedezékek és menedékhelyek épitését.

Belgrádot nyilt várossá nyilvánitották

Belgrád, április 3.

A belgrádi rádió csütörtökön közölte, hogy Belgrád városát nyilt városnak fogják nyilvánitani. Felszólitották a lakosságot, hogyha a sziréna jeladás elhangzik az elsötétitési rendelkezéseket azonnal hajtsák végre.

(Folytatása az ötödik oldalon)

súlyos veszteségről méltóképpen megemlékezzünk. De alkalmatlanok ezek a percek arra is, hogy itt most bármilyen kérdésben tárgyalásokat folytassunk. Ezért javaslom, hogy a Ház üléseit bizonytalan időre napoljuk el.

Kimondotta a határozatot az elnapolásról és az ülés ezzel végetért.

Az özvegy látogatása a halottas ágynál

Délután negyed 5-kor mentőautóval felhozták a János-szanatóriumból özv. gróf Teleki Pálnét. Az özvegy már egy ideje betegeskedett és egészségi állapota miatt csak mentőautón szállíthatták a miniszterelnökségi palotába. A palota kapujában hordszéken kiemelték Teleki Pálnét és felszállították az első emeletre, férje halottas ágyához. Ebben az időpontban a miniszterelnöki család tagjai is jelen voltak. Délután fél 6-kor vitték vissza mentőautón özv. gróf Teleki Pálnét a szanatóriumba.

Néhány perc mulva megjelent a miniszterelnökségen az éppen Budapesten tartózkodó Kusev bolgár földmivelésügyi miniszter, Tosev budapesti bolgár követ kíséretében. Részvétüket fejezték ki a gyászoló család tagjainak és megtekintették a halottas ágyán fekvő Teleki Pált.

A halottas autó

Háromnegyed 6-kor a miniszterelnökségi épület elé érkezett gépkocsin bárcziházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkár. Ezekben a percekben érkezett meg a Szent György-térre a BN 444 rendszámu halottszállító gépkocsi is. A halottszállító gépkocsit beállították a palota kapualjába és rövid idő mulva már hozták is a koporsót le az első emeletről. Teleki Pál gróf kettős fekete érckoporsóban fekszik. A koporsó tetején beólmozott üveglap van. Az elhunyt földi maradványait tartalmazó koporsót beemelték a halottas autóba és 7 óra 55 perckor Teleki Pál mindörökre elhagyta a miniszterelnökségi épületet. Az elhunytat elszállították, hogy felravatalozzák.

Április 7-én lesz a temetés az Országházból

A kormányzó úr őfőméltósága vitéz Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszternek, mint a Teleki-kormány rangban legidősebb miniszterének, a felsőház és a képviselőház elnökeivel együttesen tett javaslatát elfogadva úgy rendelkezett, hogy gróf Teleki Pál temetése április 7-én, hétfőn délelőtt tíz órakor történjék az Országház kupolacsarnokából.

A temetés rendezésére a kormány bárcziházi Bárczy István m. kir. titkos tanácsos, miniszterelnökségi államtitkárt kérte fel.

Teleki Pál gróf lelkiüdvéért az engesztelő szentmise áldozatot még a temetés előtt, szombaton délelőtt 10 órakor mutatják be a Mátyás-templomban. Azért még a temetés előtt, mert a katolikus liturgia szabályai szerint a nagyhéten nem lehet engesztelő szentmisét bemutatni.

Vasárnap délelőtt 10 órakor szállítják át a koporsót az országház kupolacsarnokába, amelyet a nagyközönség számára ugyanaznap délben nyitnak meg.

A ravatalon

Alig hogy *Teleki Pál* gróf miniszterelnök halálának híre nyilvánosságra jutott, a Sándor-téri palotába sorra érkeztek a látogatók, hogy részvétüket fejezzék ki. Megjelent a miniszterelnök halálos ágyánál a kormányzó úr őfőméltósága is. A kormány valamennyi tagja eljött a miniszterelnök szobájába. A délelőtt folyamán megjelent a halálos ágy mellett *Angelo Rotta* budapesti apostoli nuncius, aki az ágy mellett térdepelve, imádkozott az elhunyt lelkiüdvéért.

A részvétlátogatók között volt a délelőtt folyamán *József* királyi herceg, *Albrecht* királyi herceg, *Festetich* György herceg, *Esterházy* Móric gróf és *Esterházy* János gróf, az országgyülés felsőházának és képviselőházának elnökei és alelnökei, a Magyar Élet Pártjának elnöke és alelnökei. A Sándor-téri palota földszinti szobájában íveket tettek ki, amelyekre a részvétlátogatók felírták nevüket.

A budapesti diplomáciai testület tagjai közül többen megjelentek a miniszterelnök halálos ágyánál, így *a japán és a francia követ, később pedig a jugoszláv, olasz, majd a német követ is.*

Délután negyedöt óra tájban a Szent János szanatóriumból betegszállító gépkocsin a miniszterelnökségre ment gróf *Teleki* Pál özvegye is. Mintegy félórát töltött férje halálos ágyánál, majd visszatért a szanatóriumba.

A miniszterelnök holttestét délután 5 óra tájban helyezték koporsóba. *Fekete zsinóros magyar ruhába öltöztették és kezébe édesanyjának ezüst keresztjét tették.* A holttestet a miniszterelnökségi palotából a kerepesiúti temető halottasházába vitték.

Teleki Pál gróf élete és munkálkodása

Az elhunyt miniszterelnök 1879. november 1-én született Budapesten, gimnáziumi tanulmányait a piaristáknál, jogi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. 1903-ban avatták államtudományi doktorrá. Szociológiával és földrajzzal foglalkozott jogi tanulmányai mellett; egy évig a magyaróvári gazdasági akadémiának is hallgatója volt. Egyetemi éveiben Lóczy Lajos földrajzi előadásait hallgatta, nála szerette meg a földrajztudományt. Később, iskoláit elvégezve bejárta Európát, Amerikát, Szudánt, s 1909-ben kiadta a japán szigetek kartográfiai történetéről készített atlaszát. Munkáját a francia földrajzi társaság díjjal tüntette ki. Ő bizonyította be, hogy Columbus Kristóf a japáni szigeteket kereste.

1913-ban a Magyar Tudományos Akadémia tagja lett, 1909-től 1923-ig a Földrajzi Társulat titkáraként működött; 1909-től 1913-ig pedig a Földrajzi Intézet munkáját irányította. Az ő kezdeményezésére jelent meg az első magyar tudományos világatlasz.

1912-ben az amerikai földrajzi társaság Cholnoky Jenővel együtt meghívta amerikai tanulmányútra. A magyar politikai életbe 1905-ben kapcsolódott be. Ekkor választották meg Nagysomkúton, Szatmár vármegyében országgyülési képviselővé. A disszidenseknél kezdte politikai pályafutását, később gróf Andrássy Gyula alkotmánypártjához csatlakozott.

A világháborút a szerb fronton küzdötte végig, ahol többször kitüntették. Ő állt a Hadigondozó Hivatal élén. Az 1918-as összeomlás után visszavonult a politikai életből. Az ellenforradalmi mozgalmakban tevékenyen résztvett, Svájcban, Bécsben, majd Szegeden. Az ellenforradalmi kormány kultuszminisztere, majd külügyminisztere lett. Ebben az időben készítette el a Dunamedence vízrajzi egységét megmutató munkáját, amellyel azt bizonyította, hogy Magyarország istenadta természetes egység vízrajzilag, hegyrajzilag és megbontása a Dunamedence békétlenségét jelenti. Húsz esztendő múlva ezt a munkáját vették figyelembe, amikor Kárpátalja visszacsatolásáról volt szó. 1918. őszén hat földrajzi tudós segítségével megcsinálta Magyarország néprajzi térképét. Ez a néprajzi térkép képezte alapját a müncheni és komáromi tárgyalásoknak. 1920-ban résztvett a Keresztény Nemzeti Liga megalapításában, a Simonyi Semadam kormány bukása után, amelynek külügyminisztere volt, a Kormányzó miniszterelnökké nevezte ki. A Pénzintézeti Központ megteremtésében és az első földbirtokpolitikai reform tárgyalásában fontos szerepet vitt.

A TUDÓS ÉS POLITIKUS

1924-ben a Népszövetség meghívta a háromtagú mossuli bizottságba. Ez a bizottság Irak és Törökország között kitört petróleumvitában készített javaslatokat az ellentétek elsimítására. Teleki Pál alapította meg az Államtudományi és a Szociográfiai Intézetet. Ennek az intézetnek feladata volt: gyűjteni a megszállott területek néprajzi, gazdasági, politikai és társadalmi adatait. *Az intézetek által összegyüjtött adatok vérteztek fel bennünket ellenfeleink rágalmaival és megtévesztő propagandájával szemben. Ezeknek az adatoknak alapján folytattuk harcunkat az utódállamok ellen.*

Tudományos működése mellett az ifjúság nevelésével is foglalkozott, tevékenyen résztvett a magyar cserkészetben, s mint *főcserkész* megszervezte a *gödöllői világszemborit.* A cserkészet *idegen* formáját igyekezett megtölteni *magyar* tartalommal. Ezért állította be a cserkészetet a légoltalom szolgálatába. A felsőház megszervezésekor a közgazdasági egyetem őt választotta meg felsőházi tagjává, tagságát meg is tartotta mindaddig, míg az *Imrédy*-kormány idején a tokaji kerületben képviselővé nem választották. *Imrédy Béla miniszterelnöksége idején elvállalta a kultuszminiszteri tárcát. Az 1938. évi eucharisztikus kongresszuson ő képviselte a kormányt Pacelli bíboros, a későbbi XII. Pius pápa oldalán.*

A Felvidék visszacsatolásakor Kánya Kálmán külügyminiszter mellett ő volt Magyarország ődelegátusa. *Imrédy* Béla lemondása után a Kormányzó 1939 februárjában őt bízta meg kormányalakítással.

HITLER ÉS TELEKI

1939 áprilisában Csáky István gróf külügyminiszterrel együtt *Rómába* és *Berlinbe* utazott, majd 1940 július 11-én ugyancsak Csáky István gróf külügyminiszterrel Münchenben tett hivatalos látogatást és megbeszélést folytatott *Obersalzbergben Hitler* vezér és kancellárral. Később, amikor a tengelyhatalmak külügyminiszterei augusztus 30-án meghozták a második bécsi döntést, *Csáky* István gróf külügyminiszterrel együtt gróf Teleki Pál miniszterelnök is Bécsbe utazott, mint megfigyelő. *November 20-án Magyarország csatlakozott a hármas egyezményhez. Ezalkalommal gróf Teleki Pál miniszterelnök Hitler vezér és kancellárral két óra hosszáig tartó megbeszélést folytatott.*

A tragikusan elhúnyt *Teleki* Pál gróf több hazai és külföldi kitüntetést kapott, így a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjét, a Szent István rend nagykeresztjét, a Corvin-láncot, a bronz Signum Laudist, a Háborús Emlékérmet, az Olasz Szent Móric és Lázár Rend nagykeresztjét, az Olasz Koronarend nagykeresztjét, a Német Sasrend nagykeresztjét, a Máltai Lovagrend Magistratusi nagykeresztjét, az Eszt Ezüstcsillagrend nagykeresztjét, a Japán Felkelő Naprend nagykeresztjét és a Jugoszláv Fehérsasrend nagykeresztjét.

Az ország részvéte

Teleki Pál gróf tragikus halálának híre úgy Budapesten, mint az ország többi részén már a csütörtök délelőtti órákban elterjedt és mindenütt részvétet keltett. Szendy Károly polgármester nyomban intézkedett, hogy a középületekre és a székesfőváros összes házaira tűzzék ki a gyászlobogókat.

Egyben csütörtökön délelőtt rendkívüli gyászértekezletre hívta össze a tanácsnoki kart. Az értekezleten Szendy Károly polgármester mélyen megrendülve számolt be a magyar nemzetet ért óriási veszteségről.

Gróf Teleki Pál miniszterelnök halálának híre kora délelőtt már elterjedt a bíróságok épületében és mindenütt mélységes megdöbbenést és részvétet keltett. A Kuria, ítélő-tábla, törvényszék és járásbíróságokon folyamatban lévő tárgyalásokat félbeszakították és a bírák, ügyészek, ügyvédek és a jogkereső közönség nagy megilletődéssel fogadta a halál hírét. Szegeden a halálhír vétele után a város valamennyi harangja megszólalt. A város díszpolgárát, örökös törvényhatósági bizottsági tagját, országgyülési képviselőjét vesztette el.

Szeged város főispánja és polgármestere részvéttáviratot intézett gróf Teleki Géza professzorhoz, a magyar országgyülés képviselőházához és a m. kir. kormányhoz. Szeged városházának harangjai Teleki miniszterelnök temetéséig mindennap tíz órakor megkondulnak és egy óra hosszat hirdetik a város gyászát.

Az ország minden nagyobb városában már a délelőtt folyamán kitűzték a gyászlobogókat.

A budapesti diplomáciai testület tagjai a külügyminisztériumban kondoleáltak

A budapesti diplomáciai testület tagjai csütörtökön délelőtt sorra megjelentek a külügyminisztériumban, hogy kormányuk nevében részvétüket fejezzék ki Teleki Pál gróf miniszterelnök halála felett. *Vörnle* János rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternél, a külügyminiszter állandó helyettesénél megjelentek: *Angelo Rotta* pápai nuncius, *Aarne Wuorima* finn követ, *Okubo* japán követ, *von Erdmannsdorf* német követ, *Muguiro* spanyol követ, *Unaydin* török követ, *Szkeferisz* görög követ, *Dampierre gróf* francia követ, *Safwat* egyiptomi ügyvivő, *Crutzescu* román követ, *O'Malley* angol követ, *Talamo márki* olasz követ és *Rasics* jugoszláv követ.

Kétnapos gyász-szünet az iskolákban

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a sajtó és a rádió útján elrendeli, hogy a gyász jeléül *az ország valamennyi tanintézetében pénteken és szombaton szüneteljen a tanitás s pénteken reggel valamennyi tanintézet valamennyi osztályában az előadó tanár és tanító megemlékezzék Teleki Pál grófnak a magyar nemzet szolgálatában egy életen át fáradságos odaadással és önfeláldozással végzett munkásságáról és érdemeiről.* A vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyancsak a sajtó és a rádió útján felkéri az *egyházi főhatóságokat,* hogy *saját iskoláikra* vonatkozóan saját hatáskörükben hasonlóképpen rendelkezzenek. Elrendelte még a vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy valamennyi *közgyüjtemény pénteken és szombaton zárva legyen.*

JÓZSEF KIR. HERCEG RÉSZVÉTE

József kir. herceg tábornagy a miniszterelnök fiának és menyének részvétét fejezte ki. Ezután bement a halottasszobába és a halottaságynál hosszabb ideig tartózkodott.

A külföld részvéte

Berlin

A birodalmi főváros esti lapjai feltünő helyen közlik gróf *Teleki* Pál magyar miniszterelnök váratlan halálát. A lapok rendkívül meleghangú cikkekben emlékeznek meg az elhúnyt miniszterelnökről és azt irják, hogy elhúnyta fájdalmas veszteség a birodalom számára, amelynek mindig őszinte barátja volt.

Teleki Pál gróf miniszterelnökségének idejére esnek azok az események, amelyek elégtételt adtak a magyar népnek a trianoni szerződés okozta megcsonkításért s újból helyreállították népi és gazdasági életképességét — jegyzi meg a Berliner Börsenzeitung.

A lap a következő szavakkal fejezi be megemlékezését:

Éppúgy, mint az elhúnyt Csáky István gróf külügyminiszter, Teleki Pál gróf is Magyarországnak a tengelyhatalmak politikájához való szoros csatlakozását tette politikai működésének vezércsillagává. Mindig hű barátja volt Németországnak és Olaszországnak. Magyarország különösen a mai háború idején erősítette meg szóban és tettben egyaránt a tengelyhatalmak iránt érzett barátságát a háromhatalmi szerződés politikája mellett való világos állásfoglalásával. (MTI)

Róma

Az olasz fővárosban a déli órákban terjedt el *Teleki* Pál gróf miniszterelnök halálának híre. A hír mély megdöbbenést keltett. Teleki Pál gróf személyét nemcsak az olasz kormány vezetői, hanem az olasz nép széles rétegei is ismerték gyakori római látogatásai nyomán. A magyar miniszterelnök ezelőtt éppen egy évvel járt utoljára Rómában. A tavalyi húsvéti ünnepeket töltötte az örök városban. Teleki Pál gróf legutóbb 1939 áprilisában járt Rómában hivatalos látogatáson Csáky István gróf külügyminiszter társaságában.

A nemzetközi sajtó mai értekezletén *Rocco* nagykövet, külügyi sajtófőnök emelkedett szavakkal emlékezett meg Teleki Pál gróf elhunytáról.

— *Az egész olasz nép* — mondotta — *a legnagyobb fájdalommal és a legőszintébb részvéttel vett tudomást arról a súlyos csapásról, amely az Olaszországgal oly rendkivül szoros és hagyományos baráti viszonyban álló magyar népet érte.* A hivatalos olasz részvét a megfelelő formák között fog kifejezésre jutni. Addig is ki akarjuk fejezni az olasz nép és a sajtó részvétét a magyarság iránt Teleki Pál gróf miniszterelnök elhunyta alkalmából. Teleki Pál gróffal egy nemes és kiváló államférfiú távozott az élők sorából, aki hazájának igen sok szolgálatot tett és őszinte barátja volt Olaszországnak.

A külföldi ujságírók Rocco nagykövet szavait *állva hallgatták végig.*

Teleki végakarata — 1929-ből

Csütörtökön délután egy *rendkivül érdekes levelet* hoztak nyilvánosságra. A levelet Teleki Pál gróf 1929. januárjának elején intézte hűséges munkatársához *Incze* Péterhez, aki ma a miniszterelnökségen miniszteri tanácsosi rangban szolgál. A levél tartalma a következő:

„Temetésem nemcsak a legegyszerűbben, de a legnagyobb titokban, reggel fél 7 órakor történjék. Azon a papon kivül csak Te végy részt. A Távirati Iroda útján közzéteendő, hogy koszorúkat senki ne küldjön. A temetésre senki ne jöjjön. Az Egyetem értesitendő, hogy nem onnan temetnek. Professzorok is maradjanak otthon. Siromra se most, se később emléket ne tegyenek, még névtáblát sem. A sirt csak a szokványos temetői gondozás módján gondozzák.“

A Magyarság értesülése szerint a levél tartalma *megbeszélés tárgya* volt, de az a vélemény alakult ki, hogy az elhunytat *a nemzet halottjának kell tekinteni* és ennek megfelelő módon kell majd eltemetni.

Incze Péter miniszteri tanácsos egyébként a lezárt boritékban rejlő levelet *csak a mai napon, amikor Teleki haláláról értesült, bontotta fel.* Erre kötelezte őt a boriték felirata, amely úgy szól, hogy *„Csak halálom után bontandó fel.“*

Fotókópia-okmányfénykép. RÁD, Andrássy-út 52. Mussolini-térnél. Telefon: 116—640.

Órák, ékszer, órajavitások PREGARTNER, Múzeum-krt. 41. Tel.: 382-444. EKSZERVÉTEL. „Marok“-tag.

Megalakult az új kormány: Bárdossy a miniszterelnök

MAGYARSÁG

KIADÓTULAJDONOS MAGYARSÁG LAPKIADÓ RT
ELNÖK-VEZÉRIGAZGATÓ
FŐSZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ
IFJ. VIRTSOLOGI RUPPRECHT OLIVÉR DR.

A MAGYAR NEMZETISZOCIALISTA MOZGALOM NAPILAPJA

FELELŐS SZERKESZTŐ
RATTKAY R. KÁLMAN DR.
H. FELELŐS SZERKESZTŐ:
MATTYASOVSZKY KORNÉL

Budapest, 1941 Április 4. Péntek

A magyar néppel a magyar népért: az új Európa útján

XXII. évfolyam 67. (5832.) szám

Délszlávia magatartása felmentette a tengelyhatalmakat vállalt kötelezettségeik alól — Csütörtökön elutaztak a német követség tagjai Belgrádból

Benghazit kiüritették az angolok

†

GRÓF TELEKI PÁL
1879–1941

A Magyar Távirati Iroda jelenti csütörtökön:

Széki gróf Teleki Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt

Halálról beszélünk itt, olvasó, tragikus magyar halálról, — azzal a meghajlással és tisztelettel, mely kijár minden tragikus emberélet-megszakadásnak. A halál nagy erőszaktétele, ha az váratlanul érkezik, mint gróf Teleki Pál tragikus halála, — befelé fordítja a tekintetet, megilletődésre késztet.

Annak a revolverdörrenésnek miértjét, amely szerdáról csütörtökre virradó hajnalon pontot tett Magyarország miniszterelnökének életére, — még a titok fekete fátyla borítja. Még túl közel van hozzánk a tragikus óra ahhoz, hogy a fátyol mögötti titkokat keressük. Ezek a rohanó, vágtató idők hamar felfedik minden titok nyitját, — nemcsak tragikusan végződő embersorsoknál, de nemzetek életében is. Az, aki most őrhelyéről, a miniszterelnöki székről, ilyen tragikusan távozott, — tőlünk a politikai ellenféltől is elvárhatja, hogy pártpolitikától mentesen búcsúzzunk tőle. Igy is búcsúzunk. És ezt annyival könnyebben tehetjük, mert *nyilt és becsületes ellenféltől búcsúzunk.* Harcban álltunk vele, természetes politikai harcban, de el kell ismernünk, hogy ebben a harcban velünk szemben *tiszta fegyvereket* használt; *keményen* harcolt, de *becsületesen.* Ha harcunkban olyan sebet kaptunk, amely érzékenyen érintett bennünket és amelyre nem számítottunk, — tudtuk, ez *nem az ő kezétől származott* — és ezt becsültük benne. Tiszteltük meggyőződését és következetességét. Az más lapra tartozik, hogy ő más mértékkel mérte a magyar életet és más a mi mértékünk, hogy ő másként látta a magyar jövendőt és másként láttuk mi.

Tragikus halála, b[illegible]elsége őszinteségre kötelez, s ezért [illegible]illanatig sem habozunk bevallani azt, hogy mi, az ellenfél, hónapok óta ugyanazzal az aggodalommal figyeltük az ország miniszterelnökének lelki vergődését, önmarcangolását, mint a szűkebb baráti köre, amely ennek a nagy lelki tusakodásnak közeli tanúja lehetett. Tudtuk, hogy *finom és érzékeny idegrendszere nehezen viseli e válságos, súlyos időknek terhét,* de megbecsültük benne azt, hogy mindezek ellenére őrhelyén maradt, — egészen addig a pillanatig, amikor lelki egyensúlya s idegeinek ellenálló ereje összeroppant és nem maradt más választás számára, mint a végleges és végzetes távozás arról az őrhelyről, amelyen katonás kötelességtudással teljesítette az utolsó percig kötelességét.

És a nagy miért? Lelki összeroppanás, önmarcangolásban felmorzsolódott idegrendszer csődje, — ki tudja? A nagy miért még feleletre vár. Egy gyászoló és megdöbbent nemzet várja a választ e tragikus miértre! És ha majd megtudjuk — mert talán megtudjuk — az okot, amely egy szorgalmas és tudós élet befejezésére tett fekete pontot, — talán-talán közelebb jut maga a nemzet is egy hónapok, évek óta válaszra váró nagy kérdés nyitjához: mi hát a titka, nyitja, célja és értelme ennek a küzdelmes magyar életnek? Ki álljon hát az élre most, amikor népek, nemzetek élete fordul jóra, vagy rosszra, fejlődésre, vagy halálra? Mi kell még ide, hogy az élet akarása győzzön és a becsületesek és hazát szeretők ne forduljanak soha önvád és önmarcangolás után a Nagy Kaszás felé? ...

Elbúcsúzunk a nagy halottól, a *becsületes és nyilt* ellenféltől, köteles tiszteletadással. Találjon megnyugvást abban az áldott magyar földben, amelyért *tudott harcolni,* — s amelyért mi változatlanul és törhetetlen hittel továbbra is harcolni akarunk.

Hogyan történt?

Teleki Pál gróf miniszterelnök haláláról először a Magyar Távirati Iroda párszavas közleményéből értesült a magyar társadalom. A déli órákban került azután sor a hivatalos orvosi jelentés megszerkesztésére.

Az orvosi közlemény a tragédiáról

Dr. *Bakay* Lajos egyetemi nyilvános rendes tanár és dr. *Levitzky* Károly m. kir. rendőrfőorvos az alábbi hivatalos orvosi közleményt adták ki:

Alulirottak megállapitották, hogy Teleki Pál gróf miniszterelnök úr folyó hó 3-án a kora hajnali órákban öngyilkosságot követett el. A holttestét megvizsgálván kitünt, hogy jobboldalt a nyakon a jobbkéz érinkezésben egy nagytipusú Browning revolver fekszik. Az ágy párnája telve van véralvadékkal ,amely kétoldalt lecsurgott. Jobboldalt a halántéktájékán a hajas fejbőr szélén találtuk a behatolási nyilást, amelyet megpörkölt és összecsapzódott haj körit. A nyiláson át roncsolt agyvelőrészek ürültek ki. A kimeneti nyilás a bal halántékfalcsonti tájékon látható, körülbelül két pengősnyire tátongó, szintén véralvadékkal és agyrészekkel telt. A fej tájékának megfelelőleg a falon fillérnyi nyilás látható, amelynek a környéke a falon tapadó agyroncsalékokkal borított. A holttest vizsgálata azt mutatta, hogy a halál a korai hajnali órákban következhetett be. Az öngyilkosság ténye minden kétséget kizárólag megállapitást nyert.

Budapest, 1941. április hó 3. dr. Bakay Lajos sk. egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Levitzky Károly sk. m. kir. rendőrfőorvos.

Felfedezik az öngyilkosságot

Teleki Pál gróf miniszterelnök hosszabb idő óta belső lelki vívódásokat élt át. Kereste a nagy problémák megoldását, kereste a *kivezető útat* és ezek a gondok sokat emésztették. Ezek a belső küzdelmek *erős nyomokat* szántottak lelkében és kedélyállapota egyre rosszabbodott. Környezete aggódva látta, hogy mint lesz *napról-napra komorabb a miniszterelnök,* de arra azért soha nem gondolt senki, hogy ilyen *tragédia* bekövetkezhet.

Az utóbbi napokban csak fokozta a lelki depressziót a *miniszterelnök feleségének súlyos betegsége,* mely ugyancsak komolyra fordult.

Szerdán késő este, amikor *Teleki* Pál gróf nyugodni tért, *azt az utasitást adta inasának, hogy reggel háromnegyedhétkor keltse fel.* Mint mondotta, csütörtökön délelőtt a *cserkésztisztek lelkigyakorlatán* kivánt résztvenni. Az inas ezért ki is készitette a miniszterelnök cserkésztiszti egyenruháját.

Az éjszaka folyamán senki nem hallott semmiféle dörrenést. Az inas szokása és az utasitás szerint, reggel háromnegyed hétkor belépett a hálószobába, *felnyitotta a zsalugátert, s a világosságnál, a kora reggeli napsütés-aranyfényében viaszsárga arccal, holtan találta ágyában a miniszterelnököt.*

Feje körül a párna, ágynemű aludt vértől volt vörös, keze mellett pedig egy hatalmas pisztoly csillogott hideg fénnyel. A felfedezésről azonnal értesitették a minisztereket és *Bakay* orvosprofesszort, valamint a rendőrséget.

A Kormányzó a miniszterelnök halottas-ágyánál

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A Kormányzó úr őfőméltósága délelőtt negyed tizenkét órakor áthajtatott a miniszterelnökségre. A miniszterelnöki palota kapujában bárcziházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkár fogadta. A Kormányzó úr megjelent Teleki Pál gróf miniszterelnök halottaságyánál. Rövid ott-tartózkodás után visszahajtatott a királyi palotába.

A Kormányzó úr távozása után a politikai élet számos vezető személyisége jelent meg a miniszterelnökségen, hogy aláírja a részvét íveket.

A gyászhir a képviselőházban

A csütörtökön éppen ülésező képviselőház nagy megilletődéssel és mélységes részvéttel fogadta a gyászhírt.

Tasnády Nagy András elnök elfogódott hangon jelentette be a parlamentnek a történteket.

— Mélységes megilletődöttséggel jelentem a tisztelt Háznak, — mondotta — hogy a miniszterelnök úr ma éjjel tragikus hirtelenséggel elhunyt. A megdöbbenésnek ezek a percei nem alkalmasak arra, hogy a

ÁRA: 10 FILLÉR

gadta *Bárdossy* László miniszterelnököt és a kabinet tagjait.

Pontosan déli tizenkét órakor hagyták el a miniszterek a Várpalotát. A délutáni órákban a kormány tagjai minisztertanácsot tartanak.

A kormány politikájában semmiféle tekintetben nem történik változás.

A pártok részvéte

A parlamenti pártok *valamennyien ünnepélyes formában emlékeztek meg Teleki Pál gróf miniszterelnök haláláról.*

A Magyar Élet Pártja törvényhozói tegnap már kora délután összegyültek a párt Esterházy-uteai klubhelyiségében.

A fehér márványterem falán gyászfátyol borította a párt vezérének, Telei Pál grófnak arcképét. Hat óra tájban már teljes számban együtt voltak a párt tagjai. Az Erdélyi Párt gróf Teleki Béla vezetésével küldöttségileg vett részt a MÉP gyászülésén.

Zsindely Ferenc államtitkár, aki közvetlenül a miniszterelnök mellett dolgozott, tájékoztatta a párt tagjait a miniszterelnök tragikus halálának körülményeiről.

A párt tagjai mély megilletődéssel hallgatták a szomorú beszámolót. Zsindely Ferenc szavai után Ivády Béla, mint a párt legidősebb tagja, adott kifejezést a MÉP mélységes gyászának.

Az Erdélyi Párt ma délelőtt fél 11 órakor külön is megemlékezett a miniszterelnök elhunytáról. Tizenegy órakor ült össze a Kisgazdapárt gyászülése. Ezen Tildy Zoltán emlékezett meg a miniszterelnök tragikus haláláról.

Az Egyesült Keresztény Párt tagjait *Zichy* János gróf pártelnök ma este 7 órára hívta össze ünnepi gyászülésre.

Gyászülés a Polgári Szabadság Pártban

A *Polgári Szabadság Párt* gyászülésén *Rassay* Károly emlékezett meg Teleki Pál grófról. *Meghatott szavakkal adózott a tragikusan elhúnyt nagy magyar államférfi emlékének,* kiemelve azokat a rendkívüli érdemeket, amelyeket kormányzásának két esztendeje alatt az ország legéletbevágóbb érdekeinek védelmében szerzett.

Rendkívül súlyos viszonyok között, egy világégés lángjai mellett Teleki Pál gróf az elhivatott és igazi vezető bölcs előrelátásával, higgadt nyugalmával, törhetetlen akaraterejével őrködött afelett, hogy nemzetét megkímélje a legsúlyosabb megpróbáltatásoktól és helyes irányba vezesse.

Egész életének, de különösen a két utolsó esztendőnek tevékenysége, áldozata még nem áll minden részletében a közvélemény előtt. *A történelem fogja megmutatni igazi nagyságát és azokat a szolgálatokat, amelyeket hazájának tett.*

A kortársak meghatott kegyelettel állanak egy ravatal előtt, amelyen a nemzet egyik leghivebb, legtehetségesebb, legjellemesebb fia fekszik.

Rassay Károly megemlékezése után *a párt elhatározta, hogy koszorút helyez Teleki Pál ravatalára és részvétét nyilvánítja a gyászoló családnak, a kormánynak és a kormánypártnak.*

A pápa részvéte

Róma, április 4.

(Magyar Távirati Iroda) **Montini helyettes vatikáni államtitkár esütörtökön felkereste báró Apor Gábor szentszéki magyar követet, kifejezésre juttatva előtte XII. Pius pápa és Maglione biboros-államtitkár mély részvétét Teleki Pál gróf miniszterelnök tragikus halála alkalmából.**

A család és a kormány gyászjelentése

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnököt hétfőn délelőtt 10 órakor temetik az Országház kupolacsarnokából. A miniszterelnök haláláról a család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. gróf széki Teleki Pálné, szül. Bissingen-Nippenburg Johanna grófnő úgy a saját maga, mint fia, gróf széki Teleki Géza, leánya, gróf zichi és vásonkeői Zichy Nándorné, szül. széki Teleki Mária grófnő, anyósa, özv. gróf széki Teleki Gézáné, szül. Muráti Irén, unokái, gróf széki Telcki Pál Géza és gróf széki Teleki Ilona, menye, gróf széki Teleki Gézáné, szül. pusztaszentgyörgyi és tetétleni Darányi Jolán, veje, gróf zichi és vásonkeői Zichy Nándor, valamint az egész rokonság nevében mély-séges fájdalommal jelenti, hogy

forrón szeretett férje, a legjobb apa, fiú, nagyapa és após,

dr. gróf széki TELEKI PÁL

folyó hó 3-án, a kora hajnali órákban, életének 62-ik, boldog házasságának 33-ik évében Budapesten elhúnyt.

Drága halottunk földi maradványait folyó hó 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor az Országház kupolacsarnokában történő beszentelés után fogjuk a Kerepesi-út melletti temetőben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmiseáldozat a megboldogult lelkiüdvéért f. hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor a Nagyaboldogasszonyról elnevezett budavári koronázó főtemplomban fog a Mindenhatónak bemutattatni.

Budapest 1941 április 3-án.

Nyugodjék békében!

A kormány a következő gyászjelentést adta ki:

A magyar királyi komány mély fájdalommal jelenti, hogy a kormánynak nagyrabecsült és szeretett elnöke, nagyméltóságú dr. gróf széki *Teleki* Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, Szeged sz. kir. thj. város országgyülési képviselője, a m. kir. József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ny. r. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Szent István Rend nagykeresztese, a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének és a Corvin-láncnak tulajdonosa, a bronz katonai érdemérem kardokkal, a háborús emlékérem tulajdonosa és számos külföldi magas érdemrend nagykeresztese, stb., stb.

folyó hó 3-án, a kora hajnali órákban, életének 62. évében Budapesten elhúnyt.

A megboldogult miniszterelnököt folyó hó 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor fogjuk az Országház kupolacsarnokában történő beszentelés után a Kerepesi-út melletti temetőben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmiseáldozat a megboldogult lelkiüdvéért folyó hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor a Nagyboldogasszonyról elnevezett budavári koronázó főtemplomban fog a Mindenhatónak bemutattatni.

Budapest, 1941. évi április hó 3-án.

Áldás és béke emlékére!

Fájdalomtól porig sujtott szívvel jelentjük, hogy egyetlen, imádott drága fiunk

VILLÁNYI ANDRÁS

f. hó 4-én 28 éves korában, élete virágjában egy szebb világba költözött.

Szülei: **Villányi Nándor** és felesége **Flohr Sári,** nővére: **dr. Faragó Györgyné Villányi Mária,** sógora: **dr. Faragó György,** unokahúga: **Faragó Julika, dr. Fried, dr. Neményi** és **Flohr,** és sok mindenki, aki szerette.

Örökké siratjuk!

Sírkőavatás

Dr. Gábor Zsigmond

sírkövének felavatása f. hó 6-án d. e. fél 12 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben. 17/a szakasz, 26. sor.

A német sajtó a becsületes barátról

Berlin, április 4.

(NST.) A német sajtó őszinte részvéttel kíséri *Teleki* Pál gróf miniszterelnök tragikus halálát, s Németország őszinte barátját gyászolja benne.

A nemzeti szocialista párt hivatalos lapja, a Völkischer Beobachter megállapítja, hogy *Teleki Pál gróf volt az, aki keresztülvitte Magyarország felszabadítását a trianoni béklyók alól és megnyitotta a magyar nemzet számára a feltámadás útját.*

A német birodalom — írja a Berliner Lokalanzeiger — becsületes barátot veszített benne, olyan barátot, aki mindenkor egyenes hűséggel szállott síkra a két nép együttműködése és a háromhatalmi egyezmény politikája mellett, mert tudta, hogy ez a politika Európa újjáépítését jelenti a tiszta igazság elvei alapján.

A *Berliner Börsenzeitung* a megbízható bajtársat gyászolja *Teleki* Pálban, s azt írja, hogy *a tengelyhatalmak és a háromhatalmi egyezmény államai az európai megújhodás egyik tevékeny harcosát veszítették el benne.*

Az olasz sajtó Teleki haláláról

Róma, április 4.

(Magyar Távirati Iroda.) A ma reggeli olasz sajtó hasábos cikkekben foglalkozik Teleki Pál gróf miniszterelnök halálával és az elhunyt államférfiú egyéniségével.

A *Messaggero* ezeket írja: Az olasz nemzet mélységes meghatottsággal veszi ki részét abból a súlyos gyászból, amely Teleki Pál gróf halálával Magyarországot érte.

Magyarország egyik legnagyobb hazafiát és államférfiát vesztette el, Teleki Pál gróf különösen a nehéz napokban leghűbb szolgája volt hazájának és kevés ember volt, aki úgy átélte országa aggodalmait és fájdalmait, mint ő.

Miniszterelnökségéhez fűződik, hogy Magyarországhoz jelentős területeket csatoltak vissza. Lehetetlen e pillanatban fel nem idézni az elhunyt magyar miniszterelnök egyik legutóbbi beszédének kijelentéseit, amelyeket mintegy *politikai végrendeletnek is tekinthetünk:*

«Nem szabad engednünk magyarságunkból. Ezt a magyarságot erősen és sértetlenül fenn kell tartanunk. Számunkra nem új dolog, hogy veszélyekkel vagyunk körülvéve. Történelmünk során már sok válságot átéltünk, de mindig megálltuk helyünket.»

— Ezek a szavak — írja a *Messaggero — örökké élni fognak.*

Az olasz sajtó egyébként *Teleki* Pál gróf halálával kapcsolatban — híven a fasiszta sajtó hagyományaihoz — *nem említi kifejezetten, hogy öngyilkosság történt,* de a lapok világosan éreztetik a közvéleménnyel, hogy a halál tragikus hirtelenséggel következett be. A *Messaggero* budapesti tudósítója a többi között ezeket írja:

— *Teleki* Pál gróf rendkívül érzékeny lelkű egyéniség volt, akinek lelkiségét már az európai és világesemények is rendkívül nagy mértékben megviselték.

Mélységes emberiessége is súlyosan szenvedett a háború borzalmai miatt és ez a körülmény igen nagy kihatással volt reá.

Mindehhez hozzájárult felesége súlyos betegsége miatt érzett aggodalma. Környezetének tagjai már egy idő óta aggodalommal figyelték *Teleki* Pál gróf miniszterelnök súlyos lelki és testi depresszióját, amely végül életuntságban nyilvánult meg.

Az elhunyt magyar miniszterelnök súlyos lelki válsága ellenére is fáradhatatlan szorgalommal vezette országa ügyeit azon az úton, amelyet egyedül helyesnek tartott Magyarország szempontjából.

A lelki depresszió heves kitörése tegnap éjjel véget vetett Teleki Pál gróf nemes és munkás életének, amelyet teljes egészében országának szentelt. Az a politika, amelyet híven követett, változás nélkül fenn fog maradni. A magyar nemzet tovább halad azon az úton, amelyet Teleki Pál gróf és Csáky István gróf jelölt ki.

Az olasz lapok hírt adnak Bárdossy László külügyminiszter miniszterelnökké történt kinevezéséről.

A lapok részletesen ismertetik az új miniszterelnök pályafutását és egyéniségét. A lapok emlékeztetnek arra, hogy alig néhány héttel ezelőtt már részletesen foglalkoztak Bárdossy László miniszterelnök személyiségével külügyminiszterré történt kinevezése alkalmával.

Ugyancsak kiemelik az olasz lapok, hogy magyar hivatalos körök kijelentése szerint *Magyarország külpolitikai vonalvezetésében semmiféle változás sem következik be.*

HERLINGER SIMONNÉ

szül. Günsberger Riza

sírkőavatása április 6-án, vasárnap délelőtt 11 órakor lesz az új temetőben. 23. szakasz, 12. sor, 31. sír.

A jugoszláv sajtó Telekiről

Belgrád, április 4.

A belgrádi sajtó hosszú cikkekben számol be *Teleki* Pál gróf magyar miniszterelnök tragikus haláláról. Megállapítható, hogy *a haláleset a legmélyebb benyomást keltette Jugoszláviában.*

A «Politika» megállapítja, hogy Teleki a tudós, akiben a felelősségérzet olyan nagy foka fejlődött ki, a legutóbbi események és drámai fordulatok hatása alatt roppant össze.

Nagy politikust és egyik legjobb fiát vesztette el benne Magyarország.

A «*Vreme*» szintén *hosszú cikkben foglalkozik a magyar miniszterelnök tragikus elhunytával* és részletesen közli a miniszterelnök életrajzát, valamint halálának körülményeit.

Szeged gyásza

Szeged, április 4.

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök halála mély gyászba borította Szeged városát.

A város gyászjelentést adott ki az elhúnyt miniszterelnökről, mint Szeged város díszpolgáráról, országgyülési képviselőjéről és örökös bizottsági tagjáról.

A temetés napjáig mindennap 10 órakor megszólalnak a harangok és 15 perces kongással hirdetik Szeged fájdalmát. Dr. Tukats Sándor főispán és dr. Pálfy József polgármester a város nevében az elhúnyt miniszterelnök fiának, gróf Teleki Gézának, továbbá a kir. kormánynak és a magyar országgyülés képviselőházának részvéttáviratban tomácsolta Szeged város gyászát.

A nemzeti gyász miatt elmarad a főváros mai közgyülése

A főváros törvényhatósági bizottsága ma, pénteken délután rendes közgyülést tartott volna, aminek tárgysorozatát a pénzügyi bizottság előzetesen már szerdán letárgyalta. A Teleki Pál gróf miniszterelnök váratlan tragikus halálával bekövetkezett nagy nemzeti gyász miatt Karafiáth Jenő főpolgármester sürgős értesítéseket küldött a törvényhatósági bizottság tagjaihoz, amelyben közölte, hogy a pénteki közgyülés elmarad.

A miniszterelnök temetése napján zárva kell tartani a nyilvános szórakozóhelyeket

A „Magyar Országos Tudósító" jelenti: A belügyminiszter gróf Teleki Pál miniszterelnök halálával kapcsolatosan a következőket rendelte:

Magyarország boldogult miniszterelnökének temetése napjáig táncmulatság, ideértve a rögtönzött táncokat és össztáncokat is, nem tartható.

Nyilvános szórakozóhelyeken a zenélés tilos.

A temetés napján (április 6-án éjféltől április 7-én éjfélig) mindennemű nyilvános szórakozóhelyiséget — ideértve a színházakat és a mozgófényképüzemeket is — zárva kell tartani, a zenének pedig minden nyilvános helyen szünetelnie kell.

Országosan ellenőrzik a légoltalmi rendelkezések végrehajtását

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A 81.800 elu. lgv. 1940 H. M. számú rendelet IV. §-a előírja, hogy a lakások és üzletek bérlőinek, valamint épületek tulajdonosainak mindazokat az elsötétítő anyagokat állandóan felhasználásra kész állapotban kell tartaniok, amelyekkel bérleményeik, lakásaik, épületeik fényforrásait egy esetleges honi légvédelmi készültség elrendelése esetén el kell sötétíteniök.

A jelenlegi európai helyzet, valamint a légi hadviselés természete megköveteli, hogy akár a teljes honi légvédelmi készültséget, akár csak az elsötétítést (csökkentett világítást), mint a légvédelmi készültség egyik részletét, azok az államok is végrehajtsák, amelyek teljesen semlegesek és a háborún kívülállók ugyan, de amelyek szomszédságában hadviselés zajlik.

A fenti okokra való tekintettel a honvédelmi miniszter szükségesnek látta, hogy az említett rendeletében foglaltak végrehajtását a közigazgatási hatóságok az ország minden részében szigorúan ellenőrizzék és azokat, akik az előkészületeket (tehát az anyagok beszerzését és készenlétben tartását) nem tették meg, kihágási eljárás alá vonják.

A lakosság saját érdekében jár el, ha az elsötétítés előkészítése tekintetében az elrendelt intézkedéseket végrehajtja.

Nyomatékosan felhívja a honvédelmi miniszter a figyelmet, hogy nem elsötétítésről, csupán előkészületekről van szó.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

XIX. évfolyam

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Vilmos császár-út 34. Tel.: Szerkesztőség: 128-536. Kiadóhivatal: 112—188, 125—405.

77. szám
Budapest, 1941

ESTI KURIR

Főszerkesztő: RASSAY KÁROLY

10 fillér

Előfizetés: Belföldön havonta 2.40, negyedévre 7.20 pengő. Egyes szám ára Olaszországban 1 líra.

Péntek
április 4

Macsek letette az esküt

Belgrád, április 4.

(Bud. Tud.) **Macsek ma reggel hét órakor megérkezett Belgrádba. A belgrádi pályaudvaron Budiszavljevics belügyminiszterrel az élen a kormány nyolc tagja várta. Macseket a miniszterelnök nevében Budiszavljevics meleg szavakkal üdvözölte. Ezután Macsek gépkocsin a Bristol-szállóba hajtatott. A döntő minisztertanács fél tizenegy órakor kezdődik. Lehetséges, hogy Macsek még a minisztertanács előtt találkozik Szimovics miniszterelnökkel.**

Macsek Zágrábból való elutazása is ünnepélyes keretek között folyt le. Este tizenegy órakor érkezett a pályaudvarra Subasics horvát bán és Krnjevics Juraj, a horvát parasztpárt főtitkára kíséretében. Mindketten elkísérték Macseket Belgrádba is. A vasútállomáson óriási tömeg gyűlt össze és lelkesen ünnepelte a horvát nép vezetőit.

Belgrád, április 4.

(Avala) **Macsek dr., a horvát parasztpárt vezére pénteken délelőtt mint helyettes miniszterelnök letette az esküt.** *(MTI)*

Elszállítják a polgári lakosságot Zára dalmáciai olasz kikötőből

Róma, április 4.

(Stefani) **A dalmát parton fekvő Zara olasz kikötőből kezdik elszállítani a polgári lakosságot. Az első csoport, 3000 gyermek, nő, beteg és aggastyán útban van Ancona felé. Csütörtökön este újabb 2000 ember utazott el.** *(MTI)*

A Popolo di Roma éles vitája a bostoni rádióval

Róma, április 4.

(NST.) **A Popolo di Roma a következő hírt közli péntek reggeli számában:**

— A bostoni rádió csütörtökön ismételten kijelentette: A német hadigépezet még nem áll készen arra, hogy megtámadja Jugoszláviát. Most van tehát a legalkalmasabb pillanat, hogy a görögök, jugoszlávok és törökök Anglia támogatásával megtámadják Németországot. Minden kilátás meg van arra, hogy ebből a vállalkozásból „az évszázad legnagyobb győzelme" születik.

A Popolo di Roma a következő kommentárt fűzi ehhez a hírhez:

— El sem lehet képzelni ennél tökéletesebb felhívást a támadásra. Ez a kihívó hang kellő megvilágításba helyezi azt a sötét tevékenységet, amelyet Anglia, az USA és Törökország belgrádi és athéni emberei ezekben a napokban kifejtenek. London és Washington most már a látszatra sem vigyáz, s nem törődik semmivel, ha arról van szó, hogy ágyútölteléket vásároljon.

DÁN LAPVÉLEMÉNYEK A JUGOSZLÁV HELYZETRŐL

Kopenhága, április 4.

(NST) **A péntek reggeli kopenhágai lapok véleménye szerint a görög földön történt angol partraszállás rendkívül súlyos körülményt jelent, mert ezek után számolni kell azzal, hogy «a Balkánon most már felszabadulnak a jelenleg még lekötött erők». A világ hamarosan látni fogja — írja a «Politiken» —, hogy a németek legfőbb ellensége, amelyet minden eszközzel le akarnak verni, nem Görögország, hanem Anglia. Mást nem is lehet várni, csak azt, hogy a németek idejében elejét veszik minden olyan angol kísérletnek, amely arra irányulna, hogy segítségére siessenek Jugoszláviának háborús bonyodalmak esetén.**

A Berlingske Tidende véleménye szerint szintén számolni kell azzal, hogy az angol csapatok balkáni megjelenése kiélezte a jugoszláv-német viszonyt. Macsek horvát parasztvezérnek a belgrádi kormányba történt belépése a lap szerint csak alárendelt jelentőségű. Macsak abban reménykedik, hogy még mindig tud tenni valamit a béke fenntartása érdekében, kétségtelen azonban, hogy a háború kiterjesztésére irányuló angol tervek könyörtelenül keresztülhúzzák Macsek minden államférfiúi számítását.

Román lapok Péter király trónralépéséről

Bukarest, április 4.

(KH) **A csütörtöki román lapok általában Péter jugoszláv király trónraléptével foglalkoznak, aki jóbarátságban áll az ifjú román királlyal. A „Curentul" párhuzamot is von Mihály és Péter király közötte. A többi lapok megemlítik, hogy Péter király uralkodása első idejét nagy nehézségek leküzdése jellemzi és hangsulyozzák, hogy nyilván tiszteletben tartja majd az új király a nemzeti első hagyományokat és apja, Sándor király nemzeti politikáját fogja folytatni.**

MÉLYSÉGES GYÁSZ ORSZÁGSZERTE

A külföldi lapok bensőséges, nagy részvéttel írnak Teleki Pál haláláról — Fekete lobogók a középületeken és magánházakon — Gyászülések a pártokban

Az új kormány ma letette az esküt

Az ország lakossága teljesen gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus körülmények között bekövetkezett halálának hatása alatt áll. *Előkelő közéleti férfiak és egyszerű munkásemberek egyaránt a legmélyebb részvéttel, könnyezve és zokogva emlékeznek meg Teleki Pál grófról.*

A fővárosban mindenütt komor gyász uralkodik. A mély gyász külső jeléül nemcsak középületeken, hanem a magánházakon is gyászlobogó leng. Vidéken is sok helyen a magánházakra kitűzték a gyászlobogót. Az ország közvéleménye gyászolja halott miniszterelnökét.

Hóman Bálint kultuszminiszter rendelete értelmében *ma és holnap az összes iskolákban szünetel a tanítás.* A diákok ma reggel megjelentek az iskolákban, ahol az előadó tanárok és tanítók kegyeletes szavakkal emlékeztek meg az elhunyt miniszterelnök munkásságáról és érdemeiről.

Tegnap délelőtt az ország lakossága a rádió szükszavú jelentéséből értesült a miniszterelnök váratlan elhunytáról. A hír mindenütt nagy megdöbbentést keltett. Az első órák bizonytalanságai következtében a miniszterelnök haláláról többféle hír terjedt el, amelyek azonban nem bizonyultak valónak.

Tegnap délután a hivatalos vizsgálat során Bakay Lajos egyetemi tanár és Levitzky Károly rendőrorvos megállapították, hogy a miniszterlenök nagytípusú Browning pisztollyal a szerdáról csütörtökre virradó éjszaka öngyilkosságot követett el.

A hivatalos megállapítás szerint a revolvergolyó a jobboldali halánték tájékán hatolt a koponyába. *A nagytípusú Browning revolver lövedéke teljesen átszakította a miniszterelnök koponyáját, majd a bal halántékot is keresztülütötte és a falba fúródott.*

Az öngyilkosságot a miniszterelnök inasa vette észre, aki csütörtökön reggel a szokásos időben, háromnegyed hét órakor lépett a miniszterlnök hálószobájába, hogy felköltse gazdáját. Az inas rémülettel látta, hogy a miniszterelnök kihült testtel, holtan fekszik ágyában. Azonnal értesítette bárcziházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkárt, aki a Sándor-palotába sietett és a miniszterelnök haláláról értesítette *Teleki* Pál hozzátartozói és a kormány tagjait.

A miniszterelnök halálával kapcsolatban politikai körök sokat beszélnek a Teleki Pál elhúnytát megelőző nagyjelentőségű politikai eseményekről. A jugoszláv kormányváltozás napját megelőző este Teleki Pál a Lél motorossal Szatmárnémetibe utazott, ahol másnap reggel telefonon értesült a Jugoszláviában történtekről.

Politikai körökben ekkor sokan arra gondoltak, hogy a miniszterelnök a jugoszláv fordulat miatt azonnal visszautazik Budapestre. *Teleki* Pál azonban elmondta beszédét Szatmár megye törvényhatósági bizottságának alakuló közgyűlésén.

A miniszterelnök szatmárnémeti programja csak annyiban változott meg, hogy két órával az eredetileg kitűzött időpont előtt indult vissza a fővárosba és *a Lél motoros este hat óra helyett már délután négy órakor útnak indult Budapest felé.*

A miniszterelnök Budapestre érkezése utáni napokban a külpolitikai események alakulása miatt sorozatos megbeszélések váltak szükségessé. Teleki Pál szinte éjjel-nappal érintkezésben állott a miniszterekkel.

E hét keddjén az esti órákban a kormány tagjai rendkívüli minisztertanácsra ültek össze és hosszú ideig tanácskoztak.

Gróf *Teleki* Pál a halálát megelőző napon: szerdán a déli órákban megjelent a képviselőház folyosóin.

A miniszterelnök feltűnően jókedvűnek látszott. Először a miniszterelnöki tanácsteremhez vezető folyosókon beszélgetett a képviselőkkel, majd bejött a jobboldali folyosóra és hosszasan elbeszélgetett a köréje sereglett törvényhozókkal.

Szerdán délután és az esti órákban ismét több megbeszélést folytatott a miniszterekkel *Teleki Pál* gróf. Utoljára este félkilenc óra tájban Bárdossy László külügyminiszterrel tárgyalt. Este még utasítást adott a miniszterelnök inasának, hogy a megszokott időben költse fel.

Hogy ettől az időponttól kezdve mi történt pontosan, ezt még nem állapították meg, tény az, hogy a szerdáról csütörtökre virradó hajnalon a miniszterelnök főbelőtte magát.

Látogatók a nagy halottnál

Az ország életének külsőségeit e pillanatban teljesen a nagy halott temetésére való készülődés szabja meg. A főváros gyásza nagy arányokban jutott kifejezésre.

Szendy Károly polgármester gyászkeretes falragaszban hívta fel a lakosságot, hogy a miniszterelnök elhúnyta alkalmából tűzze a házakra a gyászlobogót.

De még mielőtt a felhívás megjelent volna, a legtöbb háztulajdonos már magától kitűzte a lobogót. A kávéházak és üzletek tükörablakaiban fekete gyászszalagokat feszítettek ki.

A vidéki városokban is mindenütt kitűzték a középületekre a gyászlobogókat, ugyanakkor a magánházakon is megjelentek a fekete zászlók.

Amint a miniszterelnök halálhíre nyilvánosságra jutott, a Szent György-téri palotába egymás után érkeztek a látogatók. Megjelent a miniszterelnök halálos ágyánál *Horthy* Miklós kormányzó és a kormány összes tagjai.

Délelőtt eljött Angelo Rotta budapesti apostoli nuncius, aki az ágy mellett térdelve imádkozott az elhúnyt lelki üdvéért.

A diplomáciai testület tagjai közül megjelentek a japán és a francia, később a jugoszláv és az olasz, majd a német követ is.

A miniszterelnökségi palota földszinti szobájában íveket tettek ki, amelyre a részvétlátogatók felírták nevüket.

Délután 4 óra után megható jelenet játszódott le a miniszterelnökségen. Teleki Pál gróf özvegyét betegszállító gépkocsin a miniszterelnökségre hozták. A nagybeteg özvegyet hordágyon felvitték a haloltasszobába, ahol mintegy fél órát töltött, majd ismét visszavitték a János-szanatóriumba.

Az özvegy látogatása után, 5 óra tájban a miniszterelnök holttestét koporsóba helyezték. Feketezsinóros magyarruhájába öltöztették, kezébe édesanyjának ezüstkeresztjét tették. A holttestet a kerepesiúti temető halottasházába vitték.

Az új kormány megalakulása

A miniszterelnök halála után a kormány tagjai *Keresztes-Fischer* Ferenc rangidős miniszter elnöklésével délelőtt kilenc órakor tanácskozásra ültek össze a belügyminisztériumban. *A kormány tagjai benyujtották lemondásukat.*

A kormányzó elfogadta a miniszterek lemondását, egyben megbízta a minisztereket az ügyek további vitelével.

Ezután *Keresztes-Fischer* Ferenc és *Bárdossy* László hosszabb megbeszélést folytatott, majd a külügyminiszer a déluáni órákban kihallgatáson jelent meg a kormányzónál.

Alkotmányos szokás szerint fogadta a kormányzó gróf Széchenyi Bertalant, a felsőház elnökét és Tasnádi Nagy Andrást, a képviselőház elnökét.

A kihallgatások után a kormányzó Bárdossy László külügyminisztert nevezte ki miniszterelnökké. A miniszterelnök továbbra is megtartja a külügyi tárcát is, a kormány összetétele változatlan marad.

Az új kormány ma délelőtt 11 órakor letette az esküt Magyarország kormányzójának kezébe.

Az eskütételnél vitéz bárcziházi *Bárczy* István államtitkár működött közre.

Az eskütétel után a kormányzó hosszabb magánkihallgatáson fo-

Teleki Pált Bárdossy miniszterelnök búcsúztatja a hétfői temetésen

Az egyházi szertartást Witz Béla, az elhúnyt gyóntatója végzi

A Kerepesi temető halottasházában huszonnégy órája pihen gróf *Teleki* Pál, Magyarország tragikusan elhúnyt miniszterelnöke. Viaszfehér arcán csodálatosan elsimultak a vonások. Abba az egyszerű, zsinoros magyar ruhába öltöztették, amelyet mindig legjobban szeretett. Szürke mellény van rajta, magyaros nyakkendő és kihült kezében az édesanyjától kapott keresztet tartja.

Halálával kapcsolatban felemelő és megható módon nyilatkozik az egész ország, a külföld részvéte.

Pénteken a késő délutáni órákban teljesen kialakult gróf *Teleki* Pál miniszterelnök temetésének végleges rendje.

Teleki Pál földi maradványait a Kerepesi temető halottasházában vasárnap reggel gyászfurgonra helyezik és átszállítják a Parlament kupolacsarnokába. Előzőleg a kupolacsarnokban elkészítik a ravatalt. Vasárnap délután megnyitják a parlamentet a nagyközönség előtt, amely késő estig járulhat a nemzet nagy halottjának katafalkjához.

A temetési szertartás hétfőn délelőtt 10 órakor kezdődik. A szertartást *Witz* Béla pápai kamarás végzi, *Teleki* Pál régi bizalmas híve, cserkész testvére, aki halála előtt néhány órával gyóntatta őt. *Egyetlen szónoklat* hangzik csak el a kupolacsarnokban: *Bárdossy* László miniszterelnök búcsúztatja hivatali elődjét az ország nevében.

Gróf *Teleki* Pál koporsóját az oroszlános főkapu előtt kocsira helyezik és a menet az Alkotmány-utcán, Vilmos császár-úton, Körúton, Rákóczi-úton át a kerepesi temetőbe vonul.

A temetőben az elhúnytat a főváros által adományozott díszsírhelyen helyezik örök nyugalomra. A sírhely a huszonnyolcadik parcellában van, nem messze a Batthyány-mauzoleumtól. A sírhely aránylag magányosan áll, a közelben nyugszik gróf *Teleki* Pál édesapja, gróf *Teleki* Géza volt belügyminiszter, aki 1913-ban halt meg.

A részvét

Gróf *Teleki* Pál tragikus halála *nemcsak az országban, hanem a külföldön is mélységes megdöbbenést keltett* és a részvét impozáns formában nyilvánult meg.

A pápa küldötte fölkereste a szentszéki magyar követet és kifejezésre juttatta előtte *XII. Pius* pápa és *Maglione* bíboros államtitkár mély részvétét.

A német sajtó nagy részvéttel foglalkozik *Teleki* Pál halálával és méltatja Magyarország és Európa érdekében szerzett rendkívül nagy érdemeit. Magyarország politikáját → írják — változatlanul folytatódik. A *Völkischer Beobachter* írja, hogy *a német nép osztozik a magyar nép mély gyászában. Teleki* mindig megbízható és hű barátja volt Németországnak. A *Berliner Lokalanzeiger* szerint Németország elvesztette egy derék barátját.

Az olasz sajtó hasábos cikkekben foglalkozik *Teleki* Pál halálával. A *Messaggero* azt írja: *az olasz nemzet mélységes meghatottsággal veszi ki részét a súlyos gyászból.* A lap budapesti tudósítója a többi között azt írja, hogy *Teleki* Pál rendkívül érzékeny lelkű egyéniség volt, akinek lelkiségét már az európai és világesemények is megviselték. Mélységes emberiessége is súlyosan szenvedett a háború borzalmai miatt és ez nagy kihatással volt rá. Mindehhez hozzájárult felesége betegsége miatt érzett aggodalma. Környezetének tagjai már egy idő óta aggodalommal figyelték súlyos lelki és testi depresszióját, amely végül életúntságban nyilvánult meg. A tudósító hangoztatja, hogy *a politika, amelyet híven követett, változás nélkül fennmarad.*

A haláleset mély benyomást keltett Jugoszláviában. A belgrádi *Politika* megállapítja, hogy *Teleki*, a tudós, akiben a felelősségérzet olyan nagy foka fejlődött ki, a legutóbbi események és drámai fordulatok hatása alatt roppant össze. Magyarország nagy politikust és egyik legjobb fiát vesztette el benne.*

A legtöbb prágai lap közli az elhúnyt miniszterelnök fényképét, ismerteti életrajzát és sikerekben gazdag pályafutását.

A felszabadult *Székelyföld* gyászáról a *Magyarország* csíkszeredai tudósítója ezt táviratozta: »A székelység leírhatatlan megdöbbenéssel fogadta a miniszterelnök halálhírét. Az utcákon, tereken erről beszélnek. Észak-Erdély felszabadítójának koporsójánál állanak lélekben az összes székelyek.« A *Baross Szövetség* gyászülést tartott, amelyen *Ilovszky* János országgyűlési képviselő kegyeletes szavakkal emlékezett meg gróf *Teleki* Pálról. A *Magyar Megújulás Pártja* pártértekezlete a nemes ellenfélnek kijáró tisztelettel emlékezett meg gróf *Teleki* Pál elhúnytáról és részvéttáviratokat küldött.

A budapesti *Olasz Kulturintézet* mély részvéttel társult a magyar nemzet gyászához, ennek jeléül pénteken és szombaton minden tevékenységét felfüggeszti, elmarad *Magyary* Zoltán egyetemi tanár péntekre hirdetett előadása is. Az *Országos Kereskedő- és Iparos Szövetség* ülésén elhatározták, a társegyesületekkel karöltve gondoskodnak arról, hogy a temetés ideje alatt *a kereskedelem és ipar megfelelő külsőségekkel is kifejezést adjon gyászának.*

A kolozsvári *Tribuna Ardealului*, a magyarországi románok szócsöve, megemlékezik *Teleki* Pál gróf miniszterelnök haláláról. Többek között így ír: Mi, erdélyi románok, az elhunytban mindig egyikét láttuk azoknak az államférfiaknak, akik a megértés szellemének megvalósítását tartották feladatuknak. A továbbiak során sajnálattal állapítja meg, hogy *Teleki* nem láthatta megvalósultnak elgondolásait. *Teleki* Pál ismerte és méltányolta az erdélyi lakosság érdekeit és minden tőle telhető módon segítségére volt. Kétségtelenül súlyos veszteség halála, mert nemzetének még sokat használhatott volna.

A diplomáciai testület részvéte

Vörnle János rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternél, a külügyminiszter állandó helyettesénél, a mai napon a budapesti diplomáciai testület tagjai közül megjelentek Dimitri *Tosev* bolgár követ, aki a bolgár cár és a bolgár kormány részvétét fejezte ki, továbbá Nikoláj *Charonov* szovjetorosz követ, Jan *Spisiak* szlovák követ, dr. Maximilian *Jäger* svájci követ, Howard K. *Travers*, az Északamerikai Egyesült Államok ügyvivője és Enrico *Serrano* csilei ügyvivő, hogy kormányuk nevében részvétüket fejezzék ki gróf *Teleki* Pál miniszterelnök elhúnyta alkalmából.

18 óra 17 perckor nyugszik a nap

április 4-én, de Ön nem nyugszik aznap, ha elfelejtette megvásárolni a sorsjegyét,

mert 5-én már a húzások kezdődnek

A kormány és a család gyászjelentése

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A kormány gróf *Teleki* Pál elhunyta alkalmából a következő gyászjelentést adta ki:

A m. kir. kormány mély fájdalommal jelenti, hogy a kormánynak nagyrabecsült és szeretett elnöke, nagyméltóságú dr. gróf széki *Teleki* Pál m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, Szeged sz. kir. thj. város országgyűlési képviselője, a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ny. r. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Szent István Rend nagykeresztese, a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének és a Corvin-láncnak tulajdonosa, a bronz katonai érdemérem kardokkal s a háborús emlékérem tulajdonosa és számos külföldi magas érdemrend nagykeresztese stb. stb. folyó hó 3.-án a kora hajnali órákban életének 62. évében Budapesten elhunyt.

A megboldogult miniszterelnököt folyó hó 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor fogjuk az Országház kupolacsarnokából történő beszentelés után a Kerepesi-út melletti temetőben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmiseáldozat a megboldogult lelkiüdvéért folyó hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor a Nagyboldogasszonyról elnevezett budavári koronázó főtemplomban fog a Mindenhatónak bemutattatni. Aldás és béke emlékére.

A család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. gróf széki *Teleki* Pálné, szül. Bissingen Nippenburg Johanna grófnő, úgy a saját, mint fia, gróf széki Teleki Géza, leánya, gróf zichi és vásonkeői Zichy Nándorné, szül. széki Teleki Mária grófnő, anyósa, özv. gróf széki Teleki Gézáné, szül. Muráti Irén, unokái, gróf széki Teleki Pál Géza és gróf széki Teleki Ilona, menye, gróf széki Teleki Gézáné, szül. pusztaszentgyörgyi és tetétleni Darányi Jolán, veje, gróf zichi és vásonkeői Zichy Nándor, valamint az egész rokonság nevében mélységes fájdalommal jelenti, hogy forrón szeretett férje, a legjobb apa, fiú, nagyapa és após, dr. gróf széki *Teleki* Pál e hónap 3-án a kora hajnali órákban, életének 62., boldog házasságának 33. évében Budapesten elhunyt.

Drága halottunk földi maradványait folyó hó 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor az Országház kupolacsarnokában történő beszentelés után fogjuk a Kerepesi-út melletti temetőben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmiseáldozat a megboldogult lelkiüdvéért folyó hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor a Nagyboldogasszonyról elnevezett budavári koronázó főtemplomban fog a Mindenhatónak bemutattatni. Nyugodjék békében!

Közszemlére teszik az 1942-es választói névjegyzék tervezetét

A főváros országgyűlési képviselőválasztói névjegyzéktervezetét, amely *az 1942. évre érvényes névjegyzék* elkészítésének alapja lesz, közszemlére teszik ki a Központi Városházán és az illető kerületi elöljáróságokon *április 15.-étől 30.-áig* — a vasárnapokat is beleértve — naponkint reggel 8—12 óráig. A névjegyzéktervezetnek a budai lakosokra vonatkozó részét az I—III. kerületi járásbíróságnál (II., *Fő*-u. 70.) és a pesti lakosokra vonatkozó részét pedig a központi járásbíróságnál (V., *Markó*-utca 25.) is meg lehet tekinteni április 30-áig. A névjegyzéktervezetnek az egyes házak lakóira vonatkozó része *kifüggesztésre kerül április 15-től 30-ig az illető házakban.* A névjegyzéktervezet ellen a közszemlére tétel ideje alatt *felszólalással* lehet élni.

NADLER PALMA

ALKONYTÓL HAJNALIG

Egy szerelemben és szenvedésben gazdag nagy asszonyi élet története a mult század végétől napjainkig.

ATHENAEUM

Ára kötve 6.– pengő

SPEEDOIL -t az üzemanyagba!

mert megháromszorozza a motor élettartamát. Ez ma közérdek!

Vezérképviselet: **Olaj kft.,** Budapest, V., Gyöngyház-utca 6. Tel. 290-382

Országosan ellenőrzik a légoltalmi rendelkezések végrehajtását

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A 81.800/eln. lgy. 1940 H. M. számú rendelet IV. §-a előírja, hogy a lakások és üzletek bérlőinek, valamint épületek tulajdonosainak mindazokat az elsötétítési anyagokat állandóan felhasználásra kész állapotban kell tartaniok, amelyekkel bérleményeik, lakásaik, épületeik fényforrásait egy esetleges honi légvédelmi készültség elrendelése esetén el kell sötétíteniök. A jelenlegi európai helyzet, valamint a légi hadviselés természete megkövetelheti, hogy akár a teljes honi légvédelmi készültséget, akár csak az elsötétítést (csökkentett világítást) mint a légvédelmi készültség egyik részletét, azok az államok is végrehajtsák, amelyek teljesen semlegesek és a háborún kívülállók ugyan, de amelyek szomszédságában hadviselés zajlik.

A fenti okokra való tekintettel a honvédelmi miniszter szükségesnek látta, hogy az említett rendeletében foglaltak végrehajtását a közigazgatási hatóságok *az ország minden részében szigorúan ellenőrizzék* és azokat, akik az előkészületeket (tehát az anyagok beszerzését és készenlétben tartását) nem tették meg, kihágási eljárás alá vonják.

A lakosság saját érdekében jár el, ha az elsötétítés előkészítése tekintetében az elrendelt intézkedéseket végrehajtja.

Nyomatékosan felhívja a honvédelmi miniszter a figyelmet, hogy nem elsötétítésről, csupán előkészületekről van szó.

Sorsjegyből autó, autóból kéthavi fogház

Ezelőtt két évvel *Strofszky* Lajos magánhivatalnok sorsjegyével *30.000 pengőt nyert*. A szerény kishivatalnok erre »átállította« magánéletét. Első dolga az volt, hogy *autót vett*, majd betársult egy vállalathoz.

Egy alkalommal sétakocsizásra indult új autóján, de a *Margit-körút* és a *Zsigmond-utca* sarkán a közlekedési rendőr felírta, mert szabálytalanul hajtott. Kiderült, hogy *nincs hajtási igazolványa*, erre a rendőr intézkedett, hogy *Strofszkyt* előállítsák. Amíg azonban az őrszemes rendőr megérkezett a helyszínre, *Strofszky az autójával megszökött*. Később megállapították a kilétét és beidézték a közlekedési rendőrbíróságra.

Attól félve, hogy súlyosan megbüntetik, a rendőrbírói tárgyaláson azzal védekezett, hogy *az eset alkalmával nem ő ült a kocsiban, hanem Bécsben élő bátyja*. Orvosi bizonyítványt is mellékelt, amely szerint az eset napján *lázas betegen* a lakásán feküdt. A bíróság ezek alapján felmentette, de vallomása alapján *bátyját elmarasztalták 30 pengő pénzbírságra*.

Strofszky most már nyugodt volt és azt hitte, hogy végérvényesen »megúszta« az egész ügyet, amikor *egy nő feljelentette* és most már okirathamisítás büntette, hamis tanúzásra való rábírás vétsége miatt is eljárás indult ellene, mert az is kiderült, hogy az ügy tárgyalása előtt rá akarta venni az egyik ismerősét, hogy hamis vallomást tegyen. A büntetőtörvényszéki tárgyaláson azonban *kiderült, hogy Strofszkynak nincs és sohasem volt bátyja*. A bíróság mindezek alapján *egyévi börtönre* ítélte.

Az ügy a budapesti tábla dr. *Kring* tanácsa elé került, amely az okirathamisítási bűntett vádja alól felmentette és *csak hamis tanúzásra való rábírás* vétségében mondotta ki bűnösnek *Strofszkyt* és ezért *kéthónapi fogházra ítélte*.

Rendes műsorral megtartják a szombati ügetőversenyeket

A szombat délutáni ügetőversenyek a rendes műsorral eldöntésre kerülnek, vagyis változatlanul azokat a versenyeket rendezi meg az Ügetőversenyegyesület, amelyeket a szombati napra írtak ki. Az elmaradt esütörtöki versenynap pótlásáról később döntenek.

A szombat délutáni versenyek az előzetes nevezésekből ítélve érdekesnek ígérkeznek. A 11-ik futamnak jelzett Mechanikus hendikep elmarad ugyan, helyette azonban új versenyszámot iktat be az egyesület, így az eredetileg tervbevett 11 futam mind lefutásra kerül. A nap eseménye a pálya legjobb ügetőjének, Kama Deva II.-nek az indulása. A Nattaistálló kitűnő ménje az Áprilisi díjban is startol, ahol Etrének 80 méter előnyt ad.

Jelöltjeink az egyes futamokra:

I. Üdvöske—Tilly, II. Arany—H. Paló—Fegyenc, III. Czifra II.—Dombrád—Csatafia, IV. Csatár—Cziráda MIR, V. Orao—Csipkerózsa—András, VI. Kama Deva II.—Etre—Dávid, VII. Tilly II.—Wilt Mária—Nina, VIII. Ficsur—Aprópénz—Fekete Barát, IX. Elszánt—Lenke II.—Csibész, X. Ebadta—Bakancsos MIR, XI. Elmarad, XII. Kontesz—Orkán—Pamuki báróné.

Április 5-i, szombati ügetőversenyeket megtartják

SPORT

Van vagy nincs válogatott futballcsapatunk?

Fábián József futballkapitány 14-es válogatott kerete négy kísérőjével tegnap délután rendben útra kelt Köln felé és a bécsi éjjelezés után ma délután meg is érkezik Kölnbe, ahol tehát teljes két nap ideje lesz kipihenni az út fáradalmait és elvégezni az utolsó ruganyossági és labdagyakorlatokat.

A futballkapitány, amikor a válogatást elkészítette és közölte a nyilvánossággal a 14-es keretet, úgy nyilatkozott, hogy csak Kölnben jelöli ki a végleges összeállítást, mert előbb tudni akarja a német csapat összeállítását és ismerni akarja a pályát is, mert ezeknek a tényezőknek döntő szerepük lesz a magyar csapat összeállításánál. Ezzel a hivatalos nyilatkozatával szemben áll a futballkapitánynak utazása előtt tett két állítólagos nem hivatalos nyilatkozata. A két nyilatkozat egyezik abban, hogy a védelem Csikós — Korányi, Kispéter — Sárosi III., Polgár, Lázár összeállításban fog Kölnben felállni, ellenben a csatársor az egyik nyilatkozat szerint Kineses, Berecz, Füzi, Bodola, Gyetvai lenne, míg a másik nyilatkozat szerint Zsengellér, Füzi, Bodola lesz a belső hármas.

Nem tudjuk, nem is kutatjuk, hogy melyik a hiteles a futballkapitány háromféle nyilatkozata közül, a hivatalos, vagy pedig a két egymástól eltérő nem hivatalos. Csak megállapítjuk, hogy a futballkapitány egy kissé határozatlan az elhatározásaiban. Tapasztaltuk ezt akkor, amikor Belgrádban kijelentette, hogy külföldi mérkőzésre többé nem fog betenni újoncot, miután Szűcs és Berecz Belgrádban — talán éppen lámpaláza miatt — csődöt mondott s ennek ellenére Kölnbe újra elvitt magával három újoncot, Kispétert, Füzit és Tóth II.-t s közülük kettőt mindenképpen játszatni is akar.

A válogatott mérkőzés előtt, különösen az utazás előtt, nem akartuk és nem akarjuk bírálni az egyes válogatottakat, nehogy az esetleges kedvezőtlen kritika befolyásolja őket játékukban. Azt azonban meg kell írnunk, hogy a futballkapitánytól több következetességet várhattunk volna el. Ha megállapította egyszer az újoncokról, hogy külföldön lámpalázasok és bizonytalanok lesznek, akkor miért visz el magával mingyárt három ujoncot is? S ha egyszer közölte a nyilvánossággal, hogy csak Kölnben, a német csapat és a pálya ismeretében dönti el a magyar csapatösszeállítást, akkor miért ad mégis egyes nyilatkozataiban névsort vagy neveket, holott még nem ismeri ő sem a német csapatot, még kevésbé a kölni pályát.

Ezek az ellentmondások megerősítik azt a sok oldalról hangoztatott véleményt, hogy Fábián futballkapitányt is a futballszövetségen kívül álló tényezők befolyásolják a válogatás munkájában. (dr. f. j.)

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

Gyászszünet a szombati és vasárnapi futballmérkőzéseken

Arról már hírt adtunk, hogy *a válogatott futballcsapat* Kölnben *gyászkarszalaggal* a karján fog játszani. Az MLSz most azt is elrendelte, hogy szombaton és vasárnap *minden labdarúgómérkőzés első félidejének 30-ik perce táján a vezetőbírók egy percre állítsák meg a játékot* s így áldozzon a labdarúgósport gróf *Teleki* Pál elhúnyt miniszterelnökünk *emlékének*.

A Magyar Kupa mérkőzések közül egyébként öt kivételével a többit husvétra halasztották. A megtartandó mérkőzések mind *vidéken* kerülnek dönteni, mégpedig *Debrecenben:* a DVSC—Elektromosok (bíró: dr. Horváth), *Tatabányán:* TSC—Haladás (Kékesy), *Diósgyőrött:* DiMÁVAG—Törekvés (Harangozó), *Tokodon:* Tokod—Magyar Pamut (Rónai), *Nagyváradon:* NAC—Kispest (dr. Thomas). A Magyar Kupán kívül vasárnap megkezdik *a Szent Korona Kupáért* vivandó kerületi válogatott mérkőzéseket is, először Körösvidék és a MOVE válogatottai mérkőznek *Békéscsabán*. A nagy csapatok mérkőzését *Nagy*, az ifjúsági csapatok mérkőzését *Enekes* vezeti.

Lesz több barátságos mérkőzés is. Szombaton az *Ujpest* a megyeriúti pályán a dunakeszi Magyarsággal, vasárnap a Halom-utcában a *Ferencváros* a Dreher SC csapatával mérkőzik, míg a *Gamma* Győrött és Székesfehérvárott vendégszerepel. A *WMFC* Csepelen a Nagybányai SE csapatát fogadja.

Tornászaink sikere Bécsben

A Stuttgartban Németország válogatottjai ellen becsületesen szerepelt *tornászgárdánk* hazafelé kiszállt *Bécsben* és itt résztvett *a Konzerthausban rendezett tornaünnepélyen*. A dísztornán megjelent *Kozich* alpolgármester, Ostmark Sportgauführerje, *Raffelsberger*, a Bereichsführer helyettese és még sok polgári és katonai előkelőség. A magyar tornászoknak *teljes sikerük* volt, bemutatóikat a különböző szereken, különösen pedig *műszabadgyakorlataikat általános tetszéssel* fogadta a közönség. Tornászaink Bécsből ma érkeztek haza.

Az országos asztali tenisszbajnokság küzdelmei ma este kezdődnek a piaristák tornatermében.

A BSE közgyűlésén a régi tisztikart választották meg. Vitéz Becske Kálmán tanácsnok, a BSE elnöke bejelentette, hogy legközelebb felavatják a BSE új hétvégi üdülő és vizisport telepét.

Színházak műsora

OPERA, NEMZETI, KAMARA, MADÁCH, MŰVELŐDÉS HÁZA: Nincs előadás. — **VIG:** Hattyúdal (L. bérlet, 3/8). — **MAGYAR:** Gyergyói bál (3/8). — **ANDRÁSSY:** Ne játssz a szerelemmel (8). — **PÓDIUM A PESTI SZÍNHÁZBAN:** Tekintettel arra (1/2). — **FŐVÁROSI OPERETT:** Fityfiritty (1/8). — **ROYAL VARIETÉ:** Uj műsor (1/2). — **KAMARA VARIETÉ:** Pesti szimfónia (1/2). — **KOMÉDIA:** Kettőn áll a vásár (1/2). — **NEMZETI BABSZÍNJÁTÉK:** Aranyszörű bárány (4). Toldi (8). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Gyöngyvirágos huszárcsákó (1/6, 8). — **JÓZSEFVÁROSI:** Aranykalitka (1/6, 8). — **KISFALUDY:** A királyné rózsája (1/6, 8). — **MAGYAR MUSZINKOR:** Vasárnap: Fiatalság, bolondság (1/4, 6, 8).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = szombat; V Ü = vasárnap és ünnepnap; M = matiné

ADMIRÁL (353—707): **Udvari bál** (Előadások kezdete: 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 órakor is). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Trader Horn.** — **ALKOTÁS** (355—374): **Hazajáró lélek** (Előadások kezd.: 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2-kor is). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Édesanyám.** — **ANDRÁSSY** (124—127): **Repülő ördögök** (3/4 1/6 3/8 3/10; V Ü 11 2 4 6 8 10). — **ÁTRIUM** (154—024, 153—034): **Igy élni jó** (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4-kor is). - **BELVÁROSI** (384—563): **Broadway Melody 1940** (Jobbterem: 4 6 8 10; V Ü 2-kor is). Balterem: V Ü 3/3 3/5 3/7 3/9). — **BELVÁROSI HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (181—244): **Miből lesz a nerzbunda. Harcok Afrikában és Anglia felett. Rajzos híradó Dzsingisz kán birodalmáról. Magyar, Ufa, Luce és Fox híradók. Színes rajzfilm** (Folytatólagos egyórás előadások: 10—24 óráig). — **BROADWAY** (422—723): **Balalajka** (1/4 1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/2-kor is). — **BUDAI APOLLO** (351—500): **Ismeretlen ellenfél** (Előadások: 1/5 3/7 9; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10-kor). Vasárnap d. e. 1/11-kor: **A rémület szigete.** — **CAPITOL** (134—337): **Alipang** (Mindennap: 11 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10). — **CASINO** (383—102): Második hétre prolongálva! **A Manderley-ház asszonya** (Előad. kezdete: 1/5 7 1/10; Sz V Ü 3-kor is). — **CITY** (111—140): **Bécsi vig asszonyok** (3/6 3/8 3/10; Sz V Ü 3/4-kor is). — **CORSO** (182—818): **Ujhold** (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4-kor is). — **CORVIN** (139—584, 138—988): **Nem gyerekjáték** (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2-kor is). Vasárnap délelőtt 1/11 órakor: **Judit.** — — **DAMJANICH** (425—644): Prolongálva! **Jud Süss** (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 2 4 6 8 10 órakor). — **DÉCSI** (121—343, 125—952): **Igy élni jó** (1/6 1/8 3/10; Sz V Ü 3-kor is). — **ELIT** (114—502): **Egy csók és más semmi** (4 6 8 10; V 2-kor is). — **FORUM** (189—707, 189—543, 188—528): **Felszabadulás** (1/6 1/8 3/10; Sz V Ü 1/4-kor is). — **GLORIA** (427—521): **Ismeretlen ellenfél** (1/5 3/7 9; Sz 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 órakor is). — **HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (222—499): **Film a filmről. Harcok Afrikában és Anglia felett. Rajzos híradó Dzsingisz kán birodalmáról. Magyar, Ufa, Luce és Fox híradók.** Színes rajzfilm (Folytatólagos egyórás előadások 9—24 óráig). — **HOLLYWOOD** (225—003): Prolongálva! **Nem gyerekjáték** (Előadások kezdete: 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 órakor is). Vasárnap délelőtt 1/11 órakor: **Vasöklű.** — — **HOMÉROS** (296—178): **Udvari bál** (3/5 7 1/10; vasár- és ünnepnap 1/2-től folytatólag). — **IPOLY** (232—626): **Udvari bál** (Előadások kezdete: 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 órakor is). Vasárnap d. e. 11-kor: **Asszony a tűzvonalban.** — **JÓZSEFVÁROSI** (134—164): **Udvari bál** (Előadások: 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2-kor is). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **D. III. 88.** — **KAMARA** (423—901): **Elnémult harangok** (11 2 4 6 8 10). — **KULTÚR** (386—193): **Angelika** (5 1/8 1/10; V Ü 3/2 3/4 3/6 3/8 3/10-kor). — **LLOYD** (111—994): **Eladó birtok** (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2-kor is). — **NYUGAT** (121—022): Harmadik hétre prolongálva! **A csata** (1/5 7 1/10; Sz 4 6 8 10; V Ü 2-kor is). — **ODEON** (422—785): **Ismeretlen ellenfél** (Előad. kezd.:)(1/5 3/7 1/10; Sz 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2-kor is). Vasárnap délelőtt 1/12 órakor: **Viki.** — — **OLYMPIA** (423—188): **Angelika** (Mindennap 11 2 4 6 8 10). — **OMNIA** (130—125): **Nászút hármasban** (5 1/8 1/10; Sz V Ü 4 6 8 10-kor). — **ORIENT** (114—926): **Hazajáró lélek** (Előad. kezdete: 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 órakor is). V d. e. 10: **Varjú a toronyőrán;** 1/12: **Vadrózsa.** — **PALACE** (221—222): Negyedik hétre prolongálva! **Árvíz Indiában** (Mindennap: 11 2 4 6 8 10). — **PÁTRIA** (145—673): **Zanzibár** (4 6 8 10 órakor; vasár- és ünnepnap 2 órakor is). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csavargókirály.** — **PHÖNIX** (223—242): **Ismeretlen ellenfél** (Folytatólagos előadások: 11 1 3 5 1/8 1/10-kor). — **RADIUS** (122—098, 120—564): Második hétre prolongálva! **Közbelép a feleségem** (1/6 3/8 3/10; Sz V Ü 1/4-kor is). — **RIALTO** (224—443): Második hétre prolongálva! **Arany hlénái** (11 1 3 5 1/8 1/10; V Ü 10 12 2 4 6 8 10-kor). — **ROYAL APOLLO** (222—002): Ötödik hétre prolongálva! **Olajváros** (1/5 7 1/10; Sz V Ü 2-kor is). — **SAVOY** (146—040): **Zanzibár** (Előadások kezdete: 1/4 1/6 1/8 1/10 V Ü 1/2-kor is). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csavargókirály.** — **SCALA** (114—411): **A Manderley-ház asszonya** (Előadások: 1/5 7 1/10; Sz V Ü 2-kor is). — **SIMPLON** (268—998, 268—909): **A nyugati győzelem** (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 órakor is). Vasárnap délelőtt 11-kor: **A kis primadonna.** — **STUDIÓ** (225—276): Második hétre prolongálva! **A szerelem nem szégyen** (Előadások kezdete mindennap: 11 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10-kor). — **TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRŰ FILMSZINHÁZA.** Április 6-án: moziszünet, **Gömbös Gyula emlékverseny;** 10-én és 13-án: **Tópartl látomás;** 14-én: **Balalajka** (1/5 3/7 9 órakor). — **TIVOLI** (225—602): **Udvari bál** (11 1/2 3/4 3/6 3/8 3/10; V Ü 3/2 3/4 3/6 3/8 3/10 órakor). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Viki.** — — **TURÁN** (120—003): **Ismeretlen ellenfél** (Előadások: 11 1/2 4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10 kor). Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Trader Horn.** — **URÁNIA** (146—046): **Anna három apja** (5 1/8 1/10; Sz V Ü 3/3-kor is). — **VESTA** (222—401): **Alexanders Ragtime Band** (Mindennap: 11 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10).

Kiss Ferenc, Lukács Margit, Nagy István
óriási sikerű művészi filmje
ELNÉMULT HARANGOK
KAMARA
Előadások: 11, 2, 4, 6, 8, és 10 órakor
Az első 3 mérsékelt helyárakkal!

Eladó birtok Lloyd
SZELECZKY-PÁGER

Esti Ujság
HÍREK
PÉNTEK, 1941 ÁPRILIS 4.

Megtiltották Madridban a koldulást

Madrid, április 4.

A spanyol főváros utcáin és nyilvános helyiségeiben az utóbbi időben elképzelhetetlen mértéket öltött *a koldulás*. Madrid polgári kormányzója most szigorú intézkedéseket rendelt el a koldusok csavargásának megakadályozására. A spanyol fővárosban egyre terjedő tifuszjárvány dühöng és

a koldusok nagy veszélyt jelentenek a madridi lakosság egészségére.

A kormányzói rendelet értelmében senkinek sem szabad többé koldulnia és akit kolduláson érnek, megbüntetik, *aki pedig a koldusokat támogatja, 500 pezeta pénzbüntetéssel sujtható.*

— A kolozsvári törvényszék négyévi fogházbüntetésre ítélt egy veszedelmes ékszertolvajt. Pár hónappal ezelőtt ismeretlen tettes kifosztotta Péterffy Lajos kolozsvári ékszerész üzletét, ahonnan 12.000 pengő értékű értéktárgyakat zsákmányolt. A rendőrség csakhamar elfogta a betörés tettesét, Kupas Zsigmondot, aki az ékszer nagyrészét orgazdái útján értékesítette. A kolozsvári törvényszék a veszedelmes ékszertolvajt négyévi fogházbüntetésre ítélte, míg orgazdái közül Kiss Mórt másfélévi és Klein Lászlót háromhónapi fogházbüntetésre ítélte. Az elítélt orgazdákat az ítélethirdetés után letartóztatták.

— Meghalt Kolozsvárott a bécsi opera egykori hangversenymestere, aki cigánysorból küzdötte fel magát. Kolozsvárott 88 éves korában elhúnyt Fóris Salamon János, aki egyszerű cigánysorból küzdötte fel magát a hangversenymesteri pulpitusig. Fóris Salamon Jánost szülei mintegy 75 évvel ezelőtt a budapesti zenekonzervatóriumba iratták be, ahol annyira feltűnt, hogy budapesti tanulmányait be sem végezve, a bécsi zeneakadémiára került. Itt tehetsége révén ritka karriert futott be; a bécsi udvari opera koncertmesternek hívta meg és ezt a pozíciót 1913-ig töltötte be. Temetésén ismerősei közül alig páran voltak. Utolsó óhaját közölték a kolozsvári prímásokkal, de végtisztességére egyetlenegy sem jött el. A kolozsvári cigányprímások megtagadták a vérükből származott nagyszerű öregurat, mert amint mondották: „nem volt cigány, úr volt . . ."

— Súlyosan megsebesített egy tűzoltót a szétrobbant autógumi. Súlyos baleset történt a kassai tűzoltólaktanyában. Kozarek János hivatásos tűzoltó az egyik autó kerekének felfújásával foglalkozott, közben a kerékgumi szétrobbant és a szerterepülő fa- és vasdarabok a tűzoltót súlyosan megsebesítették. Kozarek Jánost beszállították a kórházba.

— Ítélethirdetés után verekedést rendezett a törvényszék folyosóján a három mezőcsáti Schwarz. A mezőcsáti Schwarz-familia között évek óta ádáz testvérháború dúl. Ennek következménye lett, hogy Schwarz Dezső terménykereskedőt mint orgazdát, húszéves Dávid fiát pedig mint lopásra felbujtót vádolta meg az ügyészség. A vádirat szerint Schwarz Dávid három fiatalkorút rábírt arra, hogy lopják meg rokonukat, Schwarz Józsefet és a lopott holmikat adják el Schwarz Dezsőnek. A három fiatalkorú azonban a tett végrehajtása után felfedte a Schwarz-familia bűnét. A törvényszék Schwarz Dávidot héthónapi börtönre és ötévi jogvesztésre ítélte, Schwarz Dezső pedig négyhónapi fogházbüntetést kapott, egyben háromévi jogvesztésre ítélték. Az ítélethirdetés után a Schwarz-familia tagjai a törvényszék folyosóján a tanukkal együtt összeverekedtek. A törvényszéken rendezett botrányokozás miatt új eljárás indult ellenük.

Mozgalom indult meg Amerikában az erkölcstelen színdarabok ellen

New-York, április 4.

A nemzetközi katolikus sajtóügynökség jelentése szerint a *los-angelesi* érsek mozgalmat inditott

az erkölcssértő amerikai színdarabok ellen.

A mozgalomhoz csatlakozott a kaliforniai partvidéken működő *Szent Név Egyesület* és felszólította tagjait, hogy működjenek közre az erkölcsrontó befolyás leküzdésére az *Egyesült Államokban.*

„Csik-Rend" ruhák egyedüli készítője
SZABÓ ADORJÁN, Nagymező-utca. 19.

Március hónapban 300.000 holdat vízmentesítettek

Bánffy Dániel báró földmívelésügyi miniszter pénteken reggel a következő tájékoztatót adta ki az országban folyó vízmentesítési munkákról:

Március utolsó hetében ismét csapadékos volt az időjárás. Általában egy-három nap volt esős. A Vág és a Morva közötti vidékről azonban hat esős napot jelentettek.

Ujabb 14.500 katasztrális hold vizes területről érkeztek be jelentések.

A kedvezőtlen időjárás ellenére a munkateljesitményt ismét fokoztuk és a *március 23-tól 30-ig terjedő héten 94.800 katasztrális holdat vízmentesítettünk.*

Ennek következtében a vízzel borított terület nagysága az újabb szaporodást is beleszámítva, *571.000 katasztrális holdra csökkent.* A legutóbbi héten 547.000 köbméter földmunkát végeztünk, az összes munkanapok száma 121.800 volt. Az előző heti 180 szivatytyúval szemben ezen a héten 182 dolgozott.

Március hónapban négy munkahét alatt 311.800 katasztrális holdat sikerült vízmentesíteni. Az újabb vizes területekkel együtt 882.800 katasztrális hold került víz alá és ez a terület csökkent most 571.000 katasztrális holdra.

A földmozgósítás összes eredménye 1,627.000 köbméter és a munka elvégzésére 370.400 munkanapot fordítottunk.

A szegedvidéki helyzet az előző hetihez képest változatlan. A Tisza vizének apadása a hét elején megengedte az algyői főcsatorna zsilipjének felnyitását. A felülről jelentkező gyors áradás miatt azonban *a zsilipet másfél nap mulva újra be kellett zárni és ezért az érkező vizek egy részét ismét tárolni kell.* A Duna és Tisza magas vízállása a vízmentesítés eredményét hátrányosan érinti, mert az elkészült vízlevezető csatornák a belvizeket csak lassan tudják a folyókba levezetni.

— Halálos gázolás Kispesten. Kispesten ma reggel halálosvégű gázolás történt: az Üllői-úton egy többtonnás teherautó elütötte Oláh István pestszentlőrinci lakost. A gázolás következtében Oláh koponyaalapi törést szenvedett és meghalt. A rendőri bizottság a gázolás körülményeinek tisztázására megindított a vizsgálatot.

— Orvosi hír. Kolos János dr. belgyógyász szakorvos. MÁV-pályaorvos magánrendelését megkezdte. Budapest, XIII., Szegedi-út 58. I. 3. Rendel d. u. 3—4-ig. Telefon: 498-514.

— KÖZPONTI FŰTÉSES ÁGY — AMERIKÁBAN. Egy amerikai mérnök olyan ágyat talált fel, amelyet mindenki tetszés szerinti hőfokra állíthat be. Fűtheti, vagy hűtheti, aszerint, hogy tél van-e, vagy nyár és ezt minden fáradtság nélkül teheti, mert csak egy fogantyút kell eltolni az ágy fejénél. Maga az ágy két levegővel töltött zsákból áll: egyik a közönséges ágy betétjének felel meg, a másik pedig takaróul szolgál.

— Halálragázolt az autó egy ötéves miskolci gyermeket. Sinko János ózdi gépkocsivezető autójával elgázolta Miskolcon az úton átfutó Virág Béla ötéves kisfiút. A gyermek olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy néhány óra mulva meghalt. A sofőrt a rendőrség nagyfokú gondatlanság miatt letartóztatta.

— UGY MEGÖRÜLT RÉGEN LÁTOTT BARÁTJÁNAK, HOGY ÖSSZETÖRTE A — KULCSCSONTJÁT. Vogel Jenő sopronmegyei beledi kertész az egyik soproni vendéglőben felfedezte régi ismerősét, Balázs József kereskedőt, akit közel két évtized óta nem látott. Vogel annyira megörült jóbarátjának, hogy átölelte, megszorította, közben Balázs hangos jajkiáltással összeesett. Az orvosi vizsgálat megállapította, hogy Balázs a baráti ölelkezés következtében kulcscsontörést szenvedett. Súlyos sérülésével kórházba szállították.

— Beküldött hírek. *Rassegna D'Ungheria* címmel új olasznyelvű folyóirat jelent meg Budapesten. A lapot Rodolfo Mosca, a Pázmány Egyetem tanára és Gady Béla ítélőtáblai bíró szerkesztik. Az olasznyelvű folyóirat minden hónap 20-án jelenik meg. — *Teleki Pál miniszterelnök halála alkalmából* az Olasz Kultúrintézet pénteken és szombaton minden tevékenységét felfüggeszti. Elmarad Magyary Zoltán egyetemi tanár ma esti előadása és a nyelvtanfolyamon is szünetel a tanítás.

— AMIKOR AZ EGYIK ZSIDÓ BECSAPJA A MÁSIKAT. Pollák Jenő veszprémvarsányi gabonakereskedő Pollák—Schiller Miklós győri kereskedőt azzal ejtette tévedésbe, hogy nemlétező kukoricát adott el hamis kötlevelek segítségével és ezért 2190 pengőt vett fel. A győri törvényszék most foglalkozott ezzel a csalási bűnüggyel. A bizonyitási eljárás lefolytatása és az ügyész vádbeszéde után a törvényszék bűnösnek mondotta ki Pollákot és négyhónapi fogházbüntetésre, valamint háromévi hivatalvesztésre ítélte.

— A Kraszna vizébe zuhant és megfulladt egy gépüzem tulajdonosa. A nagykárolyi hatóságok értesitették az ügyészséget, hogy a Kraszna vizéből kifogták Csika Lajos nagymajtényi gépüzemtulajdonos holttestét. A nyomozás során megállapitást nyert, hogy Csika Gilvácsról gyalog akart Nagymajtényba menni. Az esti sötétségben azonban rossz irányt vett, belezuhant a Kraszna vizébe és megfulladt. Az ügyészség a temetési engedélyt kiadta.

— Letartóztattak egy kassai zsidó túrógyárost, mert meg akarta vesztegetni a rendőrt. Schwarz Hugó kassai zsidó túrógyáros iparát nem régen vonták meg, azonban üzemét titokban továbbra is folytatta. Egy rendőr észrevette a tiltott manipulációt, mire Schwarz Hugó a rendőrt 10 pengővel akarta megvesztegetni. A rendőrség Schwarz Hugót letartóztatta.

— SZÉKELY PÓTANYAGGAL OLDJÁK MEG A SZÉKELY HÁZTARTÁSOK PAMUTSZÜKSÉGLETÉT. A székely vidékek lakossága — mint ismeretes — évszázadok óta maga készíti el textilszükségletét. Miután a pamut tengerentúli áru, a szövőszékekhez szükséges pamut beszerzésében nehézségek jelentkeztek. A gondok leküzdésére a székely háztartások most új pótanyagot használnak fel pamut helyett. Ez a pótanyag sodrott lenfonál, amelynek használhatóságáról előnyös vélemények alakultak ki.

— Szeretője segítségével megfojtotta férjét egy román asszony. A temesmegyei Tazlau községben Leich János gazda már hónapok óta haragos viszonyban élt feleségével, mert az asszony többizben fogadta udvarlóját, Ivu Györgyöt. Egy családi perpatvar után az asszony részegre itatta férjét, majd, amikor férje elaludt, behívta az udvaron lesbenálló udvarlót, akinek a segítségével férjét megfojtotta. A hatósági vizsgálat során a gyilkos asszony szekrényében 70 selyemruhát és 300.000 leu készpénzt találtak. A gyilkosokat letartóztatták.

Minden magyar asszony rendelje meg
AZ UJ MAGYAR ASSZONY
című hetilapot! Kellemes olvasmányok, hasznos tanácsok mind a HÁZIASSZONY, mind a KENYÉRKERESŐ NŐK számára.
Kiadja: A MAGYAR ASSZONYOK NEMZETI SZÖVETSÉGE.
Szerkeszti: HARSÁNYI GRÉTE.
Előfizetési árak:
Egész évre . . . . . P 10.—
Félévre . . . . . P 5.20
Negyedévre . . . . . P 2.60
Egyes szám ára: 20 fillér.
MEGJELENIK: MINDEN HÉT PÉNTEKJÉN.
Mutatványszámot díjtalanul küld a kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-u. 23.

Vegye igénybe az Esti Ujság Utazási Irodáját: VIII., József-körút 5.

Jó tudni,

hogy fonnyadt zöldséget és burgonyát felfrissíthetünk, ha egy órával elkészítésük előtt hideg vízben állni hagyjuk.

KALARABÉ, GOMBÁS RIZZSEL TÖLTVE. Fiatal, cseppet sem fás kalarábét, minden személyre kettőt számítva, megtisztítunk, gyenge leveleit is félretesszük és belsejüket kikaparva, a csíkokra vágott levelekkel használjuk fel. Pohárnyi rizst párolunk és 10 deka gombát, különkülön, azután összevegyítjük és megtöltjük vele a kalarábét. Lábasban egymás mellé rakjuk, közéje a kikapart és levelekkel vegyített részt és vízben puhára főzzük. A víz csak a kalarábék felétig érjen. Sózzuk is. Mikor puha, két deci tejfelbe habart kis lisztel behabarjuk. (Z. Tábori Piroska: Húspótló ételek.)

— Megszökött egy rab a soproni fegyházból. A soproni fegyházból az őrök éberségét kijátszva csütörtökön reggel megszökött Huber György fogoly. A fegyház udvarára a pinceablakon keresztül jutott, ott felmászott egy bódé tetejére, ahonnan a négyméter magas kőkerítést érte el egy görbített végű cső és szalmafonat segítségével. A falon kívül — mint megállapították — kerékpárral várta egy cinkosa, akivel együtt elmenekült. A nappal végrehajtott vakmerő szökés tettesét országszerte körözik.

— MEGETTÉK A LOPOTT SZAPPANT A RÉSZEG CIGÁNYOK. Lakatos Lajos és Lakatos Károly kóbor cigányok a győri Ujvárosban teljesen ittas állapotban betörtek az egyik kereskedő raktárházába, ahonnan nagyobbmennyiségű szappant loptak. A csendőrség csakhamar elfogta a tettesket, a szappant azonban nem sikerült megtalálni. A kóbor cigányok vallomásukban előadták, hogy a betörés alkalmával annyira éhesek voltak, hogy mind a harminc kiló szappant megették. Beismerő vallomásuk után letartóztatták őket.

RÁDIÓ

PÉNTEK

BUDAPEST I.: *12.00* Harangszó, Himnusz. *12.10* Sivó József cigányzenekra. Közben *12.40* Hírek. *13.20* Időjelzés, vízállásjelentés. *13.30* A 15. honvédgyalogezred zenekara. *14.30* Hírek. *14.45* Műsorismertetés. *15.00* Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. *15.20* Hochstrasser Hugó gordonkázik. *15.40* Mit főzzünkg *15.55* Szanati József énekel zongorakisérettel. *16.15* Híres kereskedők. Előadás. *16.45* Időjelzés, hírek. *17.00* Hírek szlovák és ruszin nyelven. *17.15* Közvetítés a Gellért-szállóból, Ilniczky László tánczenekara. *17.50* Visszatért paraszti dallamok. Felolvasás hanglemezekkel. *18.25* Zitta Emma énekel zongorakisérettel. *18.50* Sportközlemények. *19.00* Hírek magyar, német és román nyelven. *19.20* Tasnádi László magyar nótákat zongorázik. *19.35* A Filharmóniai Társaság hangversenyének ismertetése. *19.40* A hangverseny közvetítése az Oepraházból. *21.40* Hírek. *22.00* Közvetítés a Flórián-kávéházból. Gáspár Lajos muzsikál. *23.00* Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. *23.25* Hanglemezek. *24.00* Hírek.

BUDAPEST II.: *18.30* Gyorsirótanfolyam. *19.00* Tánclemezek. *20.00* Hírek. *20.10* A rádió szalónzenekara. *21.10* A kolozsvári botanikus kert és múzeum. Előadás.

KASSA: *12.00—15.20* Budapest I. *15.20* A két Wesselényi Miklós. Előadás. *15.40* Hanglemezek. *16.15—0.15* Budapest I.

SZOMBAT

BUDAPEST I.: *6.40* Ébresztő. *7.00* Hírek, közlemények, étrend, hanglemezek. *10.00* Hírek. *10.20* Magyar hegymászók a keleti Alpokban. Felolvasás. *10.45* A középkori magyar pecsétnyomókat a Nemzeti Múzeumban ismerteti Bárányné, Oberschall Magdá. *11.10* Nemzetközi vízjelzőszolgálat.

KASSA: *6.40—11.00* Budapest I. *11.05* A kassai intendáns. Előadás. *11.25* Hanglemezek. *11.40* Hírek magyar és szlovák nyelven.

— A „Ferenc József" keserűvíz régóta kitűnően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható természetes hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. Kérdezze meg orvosát!

Angol-amerikai unió?

Belgrád, ápr. 4. (Bud. Tud.) A Politika jelentése szerint londoni politikai körökben sokat beszélnek az angol-amerikai unió megvalósításának tervéről. Az angol alsóház legközelebbi ülésén felvetik ezt a problémát és Churchill állást foglal majd a kérdésben. A vita iránt óriási érdeklődés nyilvánul meg.

A főkapitány figyelmeztetése:

Mindenki tartsa készen az elsötétítéshez szükséges eszközöket

Éliássy Sándor dr. főkapitány, mint Budapest székesfőváros légoltalmi parancsnoka felhívja Budapest lakosságának figyelmét arra, hogy a 88.800/eln. Igv. számú H. M. rendelet 4. paragrafusa kötelezte a lakóházak és egyéb épületek elsötétítésének végrehajtására kötelezett személyeket, hogy az elsötétítés tartós végrehajtásához szükséges eszközöket és anyagokat állandóan felhasználásra kész állapotban tartsák.

A közeli napokban közegei útján ellenőrizteti majd, hogy Budapest lakossága eleget tett-e az említett rendeletben foglaltaknak. A mulasztók ellen a legszigorúbb eljárást teszi folyamatba.

Nem kell tehát elsötétíteni, de az ahhoz szükséges eszközöket és anyagokat kéznél kell tartani.

Visszautasították a szövetkezetellenes támadásokat a Hangya közgyűlésén

Április 3-án tartotta a *Hangya szövetkezet XLII. évi rendes közgyűlését*, amelyen a vidéki szövetkezetek képviselői igen nagy számmal vettek részt. Az elnök üdvözlő szavai után dr. *Wünscher* Frigyes alelnök-vezérigazgató előterjesztette az igazgatóság jelentését az 1940. üzletévről. A jelentés mindenekelőtt Észak-Erdély és a keletmagyarországi vármegyék visszacsatolásának jelentőségét méltatja és meleg szavakkal emlékezik meg *az ottani szövetkezetek nemzetmentő munkájáról*. A világgazdasági helyzetnek és Magyarország gazdasági helyzetének, valamint a külföldi szövetkezetek tevékenységének ismertetése után a magyar szövetkezeti mozgalom időszerű kérdéseivel foglalkozik, különösen kiemelve a szövetkezetek társadalomnevelő hivatását.

Továbbiakban a jelentés a Hangya tagszövetkezeteinek eröteljes fejlödését ismerteti. A szövetkezetek száma, a visszacsatolt keleti vármegyék szövetkezeteinek beszámításával, *1887-re emelkedett. A Hangya 1940. évi összforgalma, az előző évi 212 millió pengővel szemben, 254.3 millió pengő volt.* Különös érdeklödésre tarthatnak számot a mezögazdasági termények *értékesítése terén lebonyolított forgalom adatai.* Egyes termékekből a Hangya a következő mennyiségeket hozta forgalomba: 106.614 darab sertés, 35.176 drb szarvasmarha, 18.190 drb birka, 734 vagón baromfi, 50 millió drb tojás, 614 vagón gyümölcs és zöldség, 12 vagón löttvad, 23 vagón libamáj és libamell, 57 vagón toll, 17 vagón méz és 101 vagón szárított kamilla. A gabonabizományossággal foglalkozó szövetkezetek 2.682 vagón terményt vásároltak fel s ezenkívül a központ 530 vagón terményt vett át a szövetkezetektől. A közérdekü paprikaértékesítő szövetkezetek 423 vagón örleményt váltottak be. A Hangyának háziipari cikkekben lebonyolított forgalma az előző évhez képest *csaknem 100%-kal emelkedett s közel félmillió pengő volt.*

A jelentéshez elsönek dr. *Gesztelyi Nagy* László országgyülési képviselő szólott hozzá. Meleg szavakkal méltatta a központ és a tagszövetkezetek eredményes munkásságát s *erélyesen visszautasította a szövetkezetellenes támadásokat.* Rámutatott arra, hogy a szövetkezeti összefogás olyan nemzeti érték, amely mindazok részéről, akik hazánk sorsát szívükön viselik, a legnagyobb megbecsülésre tarthat számot.

Baross Endre országgyülési képviselő szintén a Hangya ellen elhangzott támadásokkal foglalkozott. Kifejtette, hogy a magyar nép széles rétegei *tiltakoznak minden olyan törekvés ellen, amely a Hangya tevékenységét korlátozni kívánná.* Még számos olyan feladat van, melynek megoldását a szövetkezeti tagok millióí a Hangyától várják.

Vörös Vince aranykalászos kisgazda az Arany- és Ezüstkalászos Gazdák Szövetségébe tömörült ifjak nevében annak a kívánságuknak és készségüknek adott kifejezést, hogy részt akarnak venni a Hangya szövetkezetek munkájában.

S. Hegedüs László aranykalászos kisgazda szintén az ifjúságnak a szövetkezeti életben betöltendő szerepével foglalkozott. *Csenár* Márton igazgató-tanító, a jáki szövetkezet ügyvezetője a vidéki szövetkezeti élet megujulásáról beszélt. A gazdaközönség egységesen sorakozik szövetkezetei mögött és a leghatározottabban visszautasítja a szövetkezetet ért támadásokat. Aki a szövetkezeteket támadja, megbontja azt az egységet, amelyre ma az új gazdasági életnek keresztény nemzeti alapra való helyezése érdekében olyan nagy szükség van.

Komáromy Gábor ny. tanító, szövetkezeti ügyvezető, Balmazujváros, kiemelte, hogy az értékesítési ágazat fejlesztésével *a Hangya igazi honfoglalást végez.* A gazdáknak további olyan szövetkezeti üzemekre van szükségük, amelyek révén könnyebb és jobb lesz az értékesítés. Ennek érdekében felhívja a szövetkezeti tagokat központi üzletrészek jegyzésére, mert a további gyors fejlödéshez nagyobb tökére van szükség.

Ezután a közgyülés *egyhangúan tudomásulvette az igazgatóság által előterjesztett mérleget* és üzleteredményszámlát, amely az előző évi P 483.291.72-vel szemben P 932.395.45 tiszta feleslegget zárult, annak ellenére, hogy az üzleteredmény terhére elszámolt vásárlási visszatérítés összege az előző évi P 643.697.88-ról P 834.964.16-ra, a különböző adományoké pedig P 386.827.84-ről P 923.840.22-re emelkedett. A közgyülés az igazgatóság javaslata értelmében úgy határozott, hogy a feleslegből az üzletrészek 5%-os osztalékára P 574.926.15 és tartalékalapra P 300.000 fordíttassék.

MOST JELENT MEG!

Az 1941. évi mezögazdasági könyvek jegyzéke.

Érdeklödöknek készséggel küldjük

díjmentesen

Még ma rendelje meg!

PFEIFER FERDINÁND KÖNYVKERESKEDÉS KFT.

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. sz.

Telefon: 18-74-00, 18-57-30.

Teleki Pál gróf a parlamentben

Hatnapig hányódtak a tengeren egy meglorpedózott angol hajó utasai

Madrid, április 4.

A *Cabo de Hornos* spanyol személyszállító gözös a teneriffai *Santa Cruzba* érkezett, fedélzetén egy elsüllyesztett angol hajó *77 életben maradt emberével.* Az angol hajót március 24-én 700 mérföldnyire *Sierra Leonetól egy német hajó süllyesztette el.*

Az angol hajót három találat érte s ekkor *a németek 30 percet engedélyeztek arra, hogy a legénység és az utasok elhagyják a gözöst.*

A menekülök — köztük tíz sebesült és beteg — tutajokra és csónakokba szálltak. A *Cabo de Hornos* hatnapi hányódás után talált rá a hajótöröttekre. Egyikük, mikor meglátta a spanyol hajót, a lábával igyekezett a tutajt gyorsabb mozgásra bírni s ekkor *egy cápa leharapta a lábát.*

A *Buenos-Airesből* érkező *Cabo de Hornost* Anglia és Argentina konzulai várták a kikötöben s a sebesülteket és betegeket a Vörös Kereszt vette gondozásba.

Tömegszerencse a Vilmos császár-úton

A Pénzintézeti Központ Osztálysorsjáték Osztálya Vilmos császár-úti helyiségében holnap kezdik meg a több mint tízmillió pengős nyeremény-tömeg első sorsolását.

kancellárral. Ekkoriban kezdődött a román belső válság kiélesedése. Két és fél hónappal ezután hozták meg a tengelyhatalmak külügyminiszterei a második bécsi döntést; ez alkalommal *Teleki Pál gróf miniszterelnök is elutazott Bécsbe Csáky István gróf külügyminiszterrel, megfigyelői minőségben.*

A bécsi döntés nyomán Teleki második miniszterelnöksége alatt következett be Erdély egyrészének visszacsatolása.

Amiért már a trianoni béke aláírása előtt, a világháborus összeomlás óráiban megkezdte a küzdelmet, a letiport Magyarország feltámasztása: *az ő vezetése alatt, az ő irányítása mellett lépett a megvalósulás stádiumába és minden küzdelmének, önfeláldozásának, munkásságának ez volt a legszebb és legnagyobb jutalma, amit a sors megadhatott.*

A válságos idők miniszterelnöke, a tudósnak, politikusnak és embernek egyaránt nagy férfiú, Teleki Pál gróf abban az órában távozott közülünk, amikor talán legnagyobb szükség volt reá, amikor legjobban rászorulunk az övéhez hasonló rendkívüli képességű államférfi irányítására. A végzet, amely mindig a legnehezebb próbák elé állította, ezúttal sem volt kegyes hozzá és mi nehéz szívvel, fájdalmas lélekkel nyugszunk bele a sors rendelésébe. *Meggyötörten búcsúzunk gróf Teleki Páltól,* aki a világháború utáni, gyötrelmesen nehéz időknek kimagaslóan nagy embere volt és akinek olyan sokat köszönhet a nemzet, mint egyetlen más fiának sem.

THURY LAJOS

A kormány és a család gyászjelentése

Gróf Teleki elhúnytáról a következő gyászjelentést adták ki:

A magyar királyi kormány mély fájdalommal jelenti, hogy a kormánynak nagyrabecsült és szeretett elnöke,

NAGYMÉLTÓSÁGÚ

DR. GRÓF SZÉKI TELEKI Pál

m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, Szeged sz. kir. thj. város országgyűlési képviselője, a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ny. r. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Szent István-rend nagykeresztese, a Magyar Érdemrend Szentkoronával ékesített nagykeresztjének és a Corvin-láncnak tulajdonosa, a bronz katonai érdemérem kardokkal, a háborús emlékérem tulajdonosa és számos külföldi magas érdemrend nagykeresztese stb., stb., folyó hó 3-án, a kora hajnali órákban, életének 62. évében Budapesten elhúnyt.

A megboldogult miniszterelnököt folyó hó 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor fogjuk az Országház kupolacsarnokában történő beszentelés után a Kerepesi-út melletti temetőben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmise áldozat a megboldogult lelkiüdvéért folyó hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor, a Nagyboldogasszonyról elnevezett Budavári Koronázó Főtemplomban fog a Mindenhatónak bemutattatni.

Budapest, 1941. évi április hó 3-án.

Áldás és béke emlékére.

A CSALAD GYASZJELENTÉSE IGY SZÓL:

Özv. gróf széki Teleki Pálné szül. Bissingen Nittenburg Johanna grófnő úgy a saját maga, mint fia, gróf széki Teleki Géza, leánya gróf zichi és vásonkeői Zichy Nándorné szül. széki Teleki Mária grófnő, anyósa, özv. gróf széki Teleki Gézáné szül. Muráti Irén, unokái: gróf széki Teleki Pál Géza és gróf széki Teleki Ilona, menye gróf széki Teleki Gézáné szül. pusztaszentgyörgyi és tetétleni Darányi Jolán, veje gróf zichi és vásonkeői Zichy Nándor, valamint az egész rokonság nevében mélységes fájdalommal jelenti, hogy forrón szeretett férje, a legjobb apa, fiú, nagyapa és após

dr. gróf széki TELEKI PAL

folyó hó 3-án, a kora hajnali órákban, életének 62., boldog házasságának 33. évében Budapesten elhúnyt.

Drága halottunk földi maradványait folyó hó 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor, az Országház kupolacsarnokában történő beszentelés után fogjuk a Kerepesi-úti melletti temetőben örök nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmise áldozat a megboldogult lelkiüdvéért folyó hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor, a Nagyboldogasszonyról elnevezett Budavári Koronázó Főtemplomban fog a Mindenhatónak bemutattatni.

Budapest, 1941. évi április hó 3-án.

Nyugodjék békében!

Komáromtól Kolozsvárig

Sárguló papirosú jegyzetek hevernek az asztalon, régi események kihült, holt, sebtében rótt tanui.

Egy dátum: 1938 október 10. Hétfő.

S alatta egy riporthoz, már alig olvashatóan, kapkodva írt szavakkal a „szín".

Ez: „Ragyogó nap, az ég kékre seperve, a víz is olyan, akár az olvasztott ezüst. Rajta fehér hajó, a Zsófia. A fedélzeten Teleki Pál álldogál, a külföldi kollégákkal beszélget. Vidám. Bizakodó. Csupa mosoly. Néha átalnéz a tulsó partra, s mikor a hídon a spanyol lovasokat, meg a marcona gépfegyvereket mutatják neki, akkor is mosolyog. És legyint. Ha ilyen magabizó, annak bizonyos oka van. Jó volna megkérdezni, mit gondol, de azt hiszem, hasztalan."

Most egy rövid mondat következik, kétszer aláhúzva.

„Hívő ember vagyok, Istenben hiszek..."

Igen... Az egyik francia kolléga kockáztatott meg egy kérdést, valami olyasfélét, hogy „miben hisz, Excellence". Teleki Páltól kapta a választ, amely elhárító mivoltában is olyan sokat mondott, nem a franciáknak, de nekünk.

Egyszerű, szürke ruhában ment át a hídon, vastagkeretű pápaszeme szigorúan csillogott, mint a szigorlatra induló professzoré. Hóna alatt vastag aktatáska, benne rengeteg adat, húsz esztendő megfeszített munkájának eredménye és igazságunk, jogaink bizonyítéka. Mind az ő munkája, az utolsó térképig, az utolsó demográfiai grafikonig.

●

A sárga jegyzetekben még ilyesmik vannak:

„Kedd, reggel hét óra. Már mind ébren vagyunk és persze, első pillanatunk: a Zsófia. A fehér hajó néptelen, a fedélzeten egyetlen ember sétál, zsebredugott kézzel, kicsit meghajolt háttal, abban a pózban, ahogy az ember járkálni szokott, ha nagyon mélyen gondolkozik. Mindnyájan megismerjük: a kultuszminiszter (akkor ez a tárca volt az övé a kormányban.) Nincs kora ennek az embernek, olyan friss és fáradhatatlan. Tegnap még éjszaka egy órakor is világosak voltak a Zsófia ablakai, tanácskozott a delegáció, de ő már ébren..."

Nem volt pesszimista egy percig se. Ahogy a franciának mondta: hívő ember volt és a hit a legerősebb fegyver. Akkor se csüggedt, mikor a tárgyalások félbeszakadtak. A jegyzet ezt mondja róla:

„A táskát magához szorítja, mintha attól félne, hogy valaki kiragadja kezéből. Most is a nagy pör bizonyítékai vannak nála. S mint a prédikáló pap, ő is úgy mondja a biblia helyett, az aktatáskára fektetett tenyérrel, akár az igét: a mi igazságunkat senki se csűrheti-csavarhatja el..."

●

Ez már később volt: novemberben, egy esős, felleges-egű napon. Vasárnap, a komáromi bevonuláskor.

„Teleki Pál cserkészruhában jött el, rövid nadrág van rajta, árvalányhajas kalap. Ott áll a pocsékká ázott virágú és szőnyegű emelvényen, a kormányzó és a miniszterelnök mögött. Zuhog az eső s mosolyog.

Mindenki azt mondja most: szigorú ember volt.

S ebben a komáromi jegyzetben megint kétszer aláhúzva ez van: Teleki sír.

A városbíró beszélt, maga is könnyekkel küzdve s mintha ma látnám, ahogy a kormányzó mögött álló Teleki Pál lehajtja fejét s a nagyszélű cserkészkalap az előtte sűrülő tömeg elől eltakarja az arcát. A rádiós-kocsi tetején vagyok, oldalt s észreveszem, hogy ujjaival sűrűn törölgeti a szemét.

A díszmenet után, mikor minden összekavarodott már s a tömeg ott hömpölygött az emelvény körül, hogy egy virágot, vagy egy szirmot legalább elvigyen róla emlékbe, megint feltűnt a nép közt Teleki Pál cserkészruhás alakja.

Egy gyerek vállát fogja s komolyan hozzáhajolva beszélget az apró diákkal.

●

Ezt mondják a régi, gyűrött, teleírkált jegyzetkönyvek.

Lapjaikról egy bölcs, nyugodt férfi lép elő, úr, aki utálja a pózokat, magyar, aki ösztönével megérzi s elméjével csak azután ellenőrzi a dolgokat, miniszter, aki lenézte a népszerűséget, államférfi, aki irtózott a nyilvánosságtól és nem akarta a „nép kegyét".

Egy-egy villanásnyi emlék róla, amikor úgy emlegették a nevét, hogy „az ország nagy bajvívója": az egyik dunántúli városban egész komolyan el akart vitetni a detektivekkel egy fotografust, aki elébe állott masinájával, hogy fényképezze.

A trianoni szerződés ránkparancsolása óta senki annyit történelmi jussunkért nem dolgozott, mint ő, s mégis, valahányszor munkájának, adatainak, beszélő számainak, könyörtelen statisztikáinak, megcáfolhatatlan néprajzi és geográfiai érveinek nyomán megnyertük pörünket — szerényen a második sorba húzódott s munkatársaira záporoztatta a dicsőség és siker minden fényét.

●

Erdély... A hazája volt ez a zordanszép föld, s mikor Isten meg engedte érnie visszatérését, tán akkor, azon az egy ünnepélyes percen folyamodott először olyasmihez, amit mások, a fórum eszközeinek ismerői oly gyakran cselekszenek.

A csillárok fényében ragyogó képviselőházi ülésteremben, zsinóros fekete ruhájában otthagyta a miniszterelnöki széket, mikor be akarta jelenteni: a kisebbik haza milyen részei tértek vissza Szent István koronája alá, s arra a helyre ment, szembe az elnöki emelvénnyel, ahonnan a trianoni szégyenbéke törvénybe iktatását kérte keserű kötelességből.

Az íróasztalfiókból új jegyzetkönyv kerül elé: az erdélyi bevonulás boldog és nagyságos óráinak hevenyén felrótt momentumaival.

Egyik helyen ez van benne:

„A föld, amelyet szeretünk, amelynek levegőjét, szellemét magunkban hordozzuk, úgy megfiatalít, mint ahogy Anteusznak erőt adott, ha ráborult. Telekin látszik ez..."

Hónapok irgalmatlan nagy munkája, szivet, ideget és agyvelőt kiégető izgalmai voltak mögötte s mégis, mikor Erdély földjére lépett, nyoma se volt rajta a fáradtságnak, soha, egyetlen pillanatra se láttuk komolynak. Szemében végtelen derű, arcán friss és fiatal mosoly, amely elmosta még azt a két mély és komor barázdát is, amely szája szögletében örökké ott mélyült, a parlamentben, országos ünnepségeken, vagy ha a bástyasétány magányában járt fel-alá, áttekintgetve a budai hegyekre. Erdélyben új Teleki Pált ismertünk meg. Mikor visszatért oda, ahol húsz esztendeig nem járt, a régi emléket idéző városok, régi emberek közé s magába szívta ennek a tájnak nyers, éles, mindenütt fenyőillattól kesernyés levegőjét, egyszerre levetkezte ezt a húsz esztendőt, — ennyit fiatalodott.

Csak a kolozsvári Szent Mihály-templom előtt, szemközt Mátyás bronzalakjával és Magyarország kormányzójával, ott, abban a pillanatban, az üdvözlőbeszéd első mondatainak elfogódott hangján éreztük: micsoda érzések zúgtak át ezen az örökké magányos, örökké befelé forduló férfin.

De még itt se voltak nagy szavai. Azt mondta:

„Mint Magyarország ezidőszerint első hivatalnoka, nekem jutott az a szerep és határtalan megtiszteltetés, hogy a felszabadult Erdély földjén köszöntsem Főméltóságodat."

Egyszerű volt, tiszta, s most tudjuk csak, hogy emögött a pózokat megvető egyszerűség és tisztaság mögött micsoda iszonyú vívódások lángoltak, s hogy kinozhatta a magány, az egyedülvalóság azokon az ormokon, ahonnét sorsunkat, életünket, jövőnket nézte.

DÖVÉNYI NAGY LAJOS

Vegye igénybe az Esti Ujság Utazási Irodáját: VIII., József-körút 5.

Az utolsó este a János-szanatóriumban...

A János-szanatórium halljában ketten üldögélnek, az elsőemeleti folyosó üres, a léptek zaját gondosan elnyeli a futószőnyeg. Csak néhány fiatal pálma áll kétoldalt szigorú vigyázzban őrséget; *ők még alig harminchat órával ezelőtt látták a felesége látogatására érkező Teleki Pál grófot,* a szőnyeg talán még őrzi a friss, ruganyos lépteket és a tizenhatos szoba villogó fehérre lakkozott ajtaja is mintha komor lenne, amely mögött eltűnt.

Mindennap itt ment végig március 26-a óta, amióta a kegyelmes asszonyt beszállították betegségének kivizsgálására. *Szerdán este tíz óráig maradt és, mint más alkalmakkor, itt vacsorázott feleségével.* Komolynak látszott, de ez senkinek sem tűnt fel akkor, hiszen tudta mindenki; egyenesen íróasztalától siet pár negyedórára a felesége betegágyához.

Elköszönt feleségétől... az ajtóban megállt, visszafordult és — *mégegyszer elbúcsúzott.* És végigment megint a folyosón, le a lépcsőn. Nehéz, talán a legkeservesebb út lehetett.

Tegnap délelőtt a borzalmas hír vétele után megdermedt az élet a szanatóriumban. Tíz óra tájban megérkeztek a kegyelmes asszony már mély gyászt viselő testvérei és a két gyermek, gróf *Teleki* Géza, gróf *Zichy* Nándorné *Teleki* Margittal. Az orvos ment be előbb a szobába, altatót adott a kegyelmes asszonynak, aki *nem is sejthetett semmit a tragédiáról.* Megvárták, amíg a szer hat, aztán álmából ébresztették fel a kegyelmes asszonyt, akinek mindjárt fián akadt meg tekintete. Teleki Géza lehajtotta fejét.

— *Szegény papa nincs jól...* — mondta anyja kérdő pillantására.

— *Mi baja van?* — kérdezte Teleki Pálné grófnő és láthatólag erőt vett magán.

— *Szegény papa nincs többé...* — hallatszott szomorúan.

Csendesen indultak meg a könnyek, fegyelmezett asszony drága könnyei. És előtört a sóhajtás, az óvó, anyai asszony sóhajtása:

— *Miért is nem tartottam tegnap este itt?*

Az önfegyelem, a lélek iskolázottsága azonban csodákra képes. A miniszterelnök halálától mélyen megrendült családtagok attól tartottak, hogy a cukorbajos és szívbántalmakról panaszkodó kegyelmes asszony állapota végzetessé válhatik, ha a halálhír tudomására jut. Hála Istennek ez nem következett be. Az orvosok megengedhetőnek tartották délután azt is, hogy mentőkocsin felvigyék a grófnőt a miniszterelnökségre, férje rögtönzött ravatalához.

A kifürkészhetetlen sors elrendelésében megnyugodva tért innen vissza gróf Teleki Pálné a szanatóriumba. Mély vallásossága, buzgó imái átsegítették a legnehezebb órákon, az éjszakát zavartalan, mély álomban töltötte.

Az egész nemzet aggódva, együttérzéssel várja mielőbbi felépülését. Legyen jótékony a csend és a tapintat, ami körülveszi, a százezrek feléje sugárzó részvéte.

Együtt gyászol egy asszony és egy ország... **IFJ. THURY ZOLTÁN**

Vasárnap estig lesz nyitva a Mezőgazdasági Kiállítás

A jubiláris mezőgazdasági kiállítás és tenyészállatvásár változatlanul nagy látogatottságnak örvend. Pénteken délelőtt a fővárosi és vidéki iskolák tanulmányi csoportjai ismét nagy számban keresték fel a kiállítást, hogy nagy oktató értékű különféle csoportjainak megtekintése által tájékozódást szerezhessenek a magyar mezőgazdaság helyzetéről és értékeiről. Az utolsó kiállítási *különvonatokkal is még igen sok látogató érkezett a kiállításra.*

A kiállítás az eredeti terveknek megfelelően vasárnap este zárul és így előrelátható, hogy még szombaton, de különösen vasárnap sok látogató fogja megtekinteni. A mult vasárnapi nagy látogatottságra való tekintettel a rendezőség most is felhívja a figyelmet arra, hogy aki teheti, inkább szombaton tekintse meg a kiállítást.

Hétfőn délelőtt az Országház kupolacsarnokából kiséri utolsó útjára a nemzet Teleki Pált

Tegnap reggel óta mélységes gyász sötét fellegei takarják el a magyar horizontot: **Teleki Pált gyászolja az egész nemzet.** A miniszterelnököt, aki különösen súlyos, sorsdöntő időkben, mérhetetlen felelősségérzettel állt az ország viharban hányódó hajójának kormányrudjánál, a tudóst, aki a szűk magyar határokon messze túl egész világ előtt büszkeségünk volt, a férfiút, *akinek törékeny teste a klasszikus hősök erős lelkét hordozta magában, az igaz magyart, akinek szíve minden dobbanása, egész élete s utolsó tragikus elhatározása is egyedül a nemzet érdekeit szolgálta.*

Az első hivatalos közlés — amelyet tegnap az *Esti Ujság* jelentett — tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálról szól. Később adták ki a jelentést, hogy gróf Teleki Pál *saját kezével vetett véget életének.* Két év óta, amióta a miniszterelnöki széket betölti, súlyos tépelődések, lelki vívódások és önmagával folytatott harcok közepette élt. Ezek a súlyos tépelődések adták most kezébe a fegyvert úgy, mint annakidején a legnagyobb magyarnak; gróf Széchenyi Istvánnak, — akihez forró hazaszeretetében, önfeláldozásában, életszemléletében, jellemvonásaiban oly sok hasonlóság füzte. Teleki Pál a magyar nemzet hősi halottja, aki *a becsület mezején esett el, hogy halálával is példát adjon a heroizmusra s erőt és elszántságot az egész országnak az életre.*

Amikor a tragikus hír elterjedt a fővárosban és az országban, mélységes megdöbbenést váltott ki a társadalom minden rétegében. A Sándor-palotára kitüzték a gyászlobogót, de mondhatni *percek alatt minden rendelkezés nélkül fekete zászlók jelentek meg a főváros valamennyi épületén.* A miniszterelnökségi palotában a kora délelőtti óráktól kezdve jelentkeztek a részvétlátogatók.

A kormányzó úr délelőtt negyed 12 órakor hajtatott át a miniszterelnökségre *s hosszasan időzött Teleki Pál halottaságyánál.*

A miniszterelnökségi palota és a külügyminisztérium épületében megjelentek a Budapesten akkreditált diplomaták valamennyien, hogy kormányuk nevében részvétüket fejezzék ki.

Délután négy óra után gróf Teleki Pál miniszterelnök özvegye, aki hónapok óta súlyos betegen fekszik a Szent János szanatóriumban, *betegszállító gépkocsin a palotába ment és mintegy félóra hosszat töltött férje halottasságyánál.* Öt órakor koporsóba helyezték a holttestet. Fekete zsinóros magyar ruhájába öltöztetették, kezébe *édesanyjának ezüst keresztjét tették és a Kerepesi-temető halottasházába szállították.*

Közben a miniszterelnökségen a részvétlátogatások egyre tartottak és hatalmas tömegben érkeztek a részvétsürgönyök Magyarország területéről és a külföldről is.

Teleki Pál halála az ország határain túl is a legmélyebb részvétet váltotta ki. A német és az olasz lapok *rendkívül meleghangú cikkekben emlékeznek meg az elhúnyt miniszterelnökről,* kiemelve óriási érdemeit s a barátságnak azokat a meleg szálait, amelyek a tengelyhatalmak vezetőihez fűzték.

Délután megtörtént az intézkedés a temetésről. Gróf Teleki Pál földi maradványait *április 7-én, hétfőn délelőtt 10 órakor temetik az Országház kupolacsarnokából.* A temetés rendezésére a kormány bárcsházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkárt kérte fel. Az engesztelő gyászistentiszteletet két nappal előbb, szombaton d. e. 10 órakor a koronázó főtemplomban mutatják be az Egek Urának, miután a római katolikus egyház liturgikus szabályai értelmében *gyászmisét a Nagyhéten és a húsvéti ünnepet követő héten nem lehet tartani.* A gyászmisét *Witz* Béla prépost, a Szent István Bazilika plébánosa végzi, aki Teleki Pálnak gyónató atyja volt s akinél a megboldogult halála előtti napon a cserkésztisztek részére tartott lelkigyakorlatok alkalmával *húsvéti gyónását elvégezte.*

TELEKI PÁL a válságos magyar idők miniszterelnöke

Gróf Teleki Pálnak a sors egészen különleges hivatást jelölt ki a világháború utáni Magyarország történetében. *Az események mindig akkor sodorták az előtérbe, a felelősséggel és kockázatokkal legterhesebb pozíciókba, amikor a helyzet a legfeszültebb volt,* amikor súlyos világpolitikai, vagy belső politikai válságok elérték a legteljesebb kifejlődést. Mindig

a legnehezebb, a legáldozatosabb munkát kellett vállalnia.

Az a két korszak, amelyben a magyar kormány elnöke volt, egymástól jóformán minden tekintetben messze eltérő, ebben a vonatkozásban azonban tragikusan csodálatos megegyezés van a kettő között.

A földrajztudósból miniszterelnök

A világháború és a forradalmak utáni idők *legválságosabb korszakában vállalta gróf Teleki Pál először a kormány vezetését.* A nemzet még a forradalmak kavargásának, a trianoni békemű szörnyű megaláztatásnak, az ország megcsonkításának lázában vergődött,

egész politikai életünk egyetlen nagy kavarodás volt, amelyben sehogysem akart egy fix pont kialakulni.

Nagyatádi Szabó István Független Kisgazda Pártja és a kereszténypárt küzdött a hatalomért, de mindkét párt keretein belül is különböző frakciók és csoportok versengtek egymással. Pártklubokban összeverődött csoportok

egy-két óra alatt miniszterelnököket, vagy éppen egész kormányokat buktattak meg.

Az ellenforradalom gondolati tartalmából felépített, mind a két nagy pártban vezérelvként tisztelt keresztény és nemzeti politika mögött meglapulva állottak a liberális-kapitalista hatalmasságok, amelyek külső támogatásban bizakodva, készültek újból átvenni a tényleges hatalmat, amely a világháború előtti és alatti időkben az ő kezükben volt. 1920 júniusában, a Simonyi-Semadam-kormány bukása után

ilyen viszonyok közepette bízta meg Magyarország kormányzója Teleki Pál grófot az új kormány megalakításával

és ő a helyzet részletes ismeretében, minden nehézség és felelősség tudatában vállalta ezt a megbizatást.

Mint világhírű tudós került *Teleki Pál* először a szegedi kormány kultuszminiszteri, később a Simonyi-Semadam-kormány külügyminiszteri székébe. *A nagykultúrájú, halkszavú, minden megnyilvánulásában finom és disztingvált tudóst az elméleti embernek kijáró tisztelettel fogadta a politikai világ,*

Teleki Pál azonban hatalmas meglepetést hozott mindenki számára.

Miniszterelnökségének első napjaiban kezdték felismerni politikai barátai és ellenfelei egyaránt, hogy

finom és törékenynek látszó külsősége mögött milyen hajthatatlan erély és akaraterő rejtőzik.

Lassanként kiderült és mind szélesebb körökben ismeretessé vált, hogy

Teleki Pál tisztán és világosan határozza meg politikai célkitüzéseit, azokból pedig semmit sem enged,

lépésről-lépésre, de a legnagyobb következetességgel halad előre azoknak megvalósítása felé. Politikai barátai és párthívei azt látták, hogy *Teleki Pál képes a szegedi politikai gondolat, a keresztény nemzeti irányzat megszilárdítására, a konkrét alkotásra ennek a gondolatnak jegyében.* Ellenfelei ugyanekkor kénytelenek voltak megérteni, hogy

Teleki miniszterelnököt megingatni, vagy éppen megbuktatni távolról sem könnyű vállalkozás.

Miután jóidőn át megszokták, hogy az általuk megtámadott miniszterek, vagy kormányelnökök hamarosan csatát vesztenek és ottmaradnak a politikai porondon, Teleki Pál ellen intézett rohamaik meglepő eredménnyel végződtek.

A világhírű földrajztudósból lett miniszterelnök tudott csapásra csapással válaszolni, ki tudott védeni minden támadást.

Közben pedig megindította és eredményesen folytatta korszakalkotó reformpolitikáját.

Amikor önmaga ellen vádinditványt tett a Házban

Akkoriban, a koronaromlás és nemzetközi spekulációk idején szakadatlan küzdelemmel járt az ország pénzügyeinek intézése, az állami adminisztráció gépezetének mozgásban tartása és továbbvitele.

Teleki Pál ilyen körülmények között is tudott újat alkotni.

Államosította a munkásbiztosító pénztárakat, felállította a Pénzintézeti Központot és a pénzügyi tanácsot, azután életrehívta a Közgazdasági Egyetemet. Hatalmas erővel hirdette, hogy

ifjúságunkat a gyakorlati pályákra, a közgazdasági életre kell nevelnünk,

anélkül nem boldogulhatunk a jövendő évtizedekben. Előkészítette a házhelyek kijelöléséről és a kishaszonbérletek alakításáról szóló törvényjavaslatot és végül az első törvényalkotást a keresztény nemzeti irányzat gyakorlati érvényesítésére:

a numerus clausus-törvényt.

Nagyon élénken és állandóan foglalkozott szociálpolitikai problémákkal, a szociális gondoskodás új, modern fejlődését minden részletében tanulmányozta.

Miniszterelnökségének idején, 1920 november 13-án kellett a trianoni békeszerződést becikkelyezni a magyar törvénytárba.

A nemzetgyűlés megszavazta az erről szóló törvényjavaslatot, azután Teleki Pál gróf az egész ország mélységes meglepetésére

vádindítványt tett önmaga ellen a békeszerződés miatt,

ezt az indítványt azonban a nemzetgyűlés egyhangúlag mellőzte. Nem sokkal ezután, 1921 húsvétján játszódott le IV. Károly király első hazatérési kísérlete, amely *súlyos parlamenti válságot okozott.*

Teleki Pál tapintatosan és erélyesen megoldotta ezt a válságot, néhány nappal később azonban egészen más okból benyujtotta lemondását

és elhagyta a miniszterelnökségi palotát. Utána Bethlen István gróf következett és megkezdődött a konszolidációs politika tízéves korszaka.

Másodszor 1939 februárjában került a miniszterelnöki székbe, — *talán még súlyosabb és gondterhesebb történelmi szituációban, mint az első alkalommal.* A belső politikai helyzet sokkal tisztázottabb és kiegyensúlyozott volt, mint 1920-ban, hiszen az ország sorsát egyetlen kormányzópárt irányította, a párt politikai és erkölcsi alapját pedig az időközben megújhodott, súlyban és tartalomban hatalmasan megnövekedett keresztény nemzeti gondolat alkotta.

Annál bizonytalanabb és válságosabb volt a világpolitikai szituáció;

a közeledő új nagy háború már előrevetette árnyékát, mind az öt világrész diplomáciája a végsőkig fokozott izgalom jegyében folytatta az előkészítő műveleteket.

A szövetségesek iránti hűség — a magyar igazság

Az 1920. évi numerus clausus-törvény megalkotója újabb miniszterelnökségét azzal kezdte, hogy

átvette és törvényerőre emeltette a második zsidótörvényt,

hivatali elődjének, Imrédy Bélának törvényjavaslatát. Ezután feszült figyelemmel fordult a külpolitikai problémák felé, de

szinte csodálatos eréllyel ugyanekkor a belső fronton is tudott cselekedni és alkotni.

Megkezdte azt a szociális tevékenységet törvényhozási és közigazgatási téren egyaránt, amelynek alapjait már 1920-ban lerakta, *amelynek erőteljes folytatását azonban a kor szelleme, az új nemzeti szociális gondolat is megkövetelte.* Mindenekelőtt a telepítési akció erőteljes fokozásáról szóló törvényjavaslatát, a kishaszonbérlet alakításáról és egyéb földbirtokpolitikai intézkedésekről szóló törvényjavaslatot terjesztette be, azután a különböző szociálpolitikai, népegészségügyi és egészségvédelmi intézkedések hosszú-hosszú sora következett.

Szakadatlan sorban vonulnak végig ezek a szociális alkotások Teleki Pál gróf második miniszterelnökségének két esztendején,

nem szakítják meg azokat a legnagyobb külpolitikai események és bonyodalmak sem.

Miniszterelnökségének első hónapjában következett be Kárpátalja felszabadulása. 1939 május 4-én történt az országgyűlés feloszlatása és az új választások kiírása. A választás általános titkos szavazás mellett

döntő győzelmet hozott gróf Teleki Pálnak és pártjának,

lehetővé téve a sok irányban megkezdett nemzeti reformmunka folytatását.

Szakadatlan és következetes volt *Teleki* Pál gróf részvétele a magyar külügyek irányításában is.

A szövetségeseink iránti hűség és a magyar igazság érvényesítése voltak azok a gondolatok, amelyeket szakadatlanul és változatlan eréllyel képviselt.

Ezek vezették 1940 husvét hetében olaszországi látogatása során, majd júliusban amikor *Csáky* István gróffal együtt *Münchenbe* utazott és *Obersalzbergben megbeszélést folytatott Hitler vezér és*

A ma könyvei!

Dr. Bente Hermann:
Német parasztpolitika . . . . —.50

Finck Arthur:
Gyarmati hadviselés Európában . 1.—
Fegyverszünet 1918—1940. Rajzokkal és fényképekkel . . . 1.50

Müller—Brandenburg:
A német munkaszolgálat teljesítményei. Fényképekkel . . . —.80

Pflug Hans:
A német birodalmi autóutak. Számos fényképpel 1.60

Dr. Rohden Péter Rikárd:
A francia politika felemelkedése és alkonya 1.50

Megrendeléseket utánvéttel, vagy az összeg előzetes beutalása ellenében forduló postával intézünk el. Előzetes beutalás esetén portó könyvenként 8 fillér, ajánlott megküldés esetén további 50 fillér.

PFEIFER FERDINÁND KÖNYVKERESKEDÉS KFT.

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5.
Telefon: 18-57-30, 18-74-00.

Stádium Sajtóvállalat könyvkiadó, V., gróf Klebelsberg Kunó-u. 29. — Stádium könyvkereskedése, VIII., József-krt 5.

ARTIN ENYHE, BIZTOS HASHAJTÓ.

gén a szörnyú véreszteségtől elalélt nemzet olcsó prédája lesz-belső forradalomnak és idegen étvágynak, *Teleki Pál egyetlen pillanatra sem csügged.* Hite élő és töretlen maradt akkor is, amikor

az úgynevezett szövetséges és társult hatalmak meghallgatásunk nélkül meghozzák véresen igazságtalan döntésüket a magyarság ellen.

Teleki Pál életének nagy munkája *ezen a ponton kezdődik.*

— Küzdelem, szakadatlan küzdelem a szellem, a tiszta tudomány eszközeivel annak a bebizonyítására, hogy *a trianoni úgynevezett békerend nem tartható fenn* nemcsak azért, mert igazságtalan, mert a magyarságra elviselhetetlen terhet ró, hanem azért, mert *az európai és különösen a dunavölgyi népek békés együttélését lehetetlenné teszi.* Azoknak a tudományosan feldolgozott, lelkiismeretesen lemért adatoknak a tömege, amelyeket ennek az igazságnak bizonyítására a magyar békedelgáció legnagyobbrészt *Teleki* Pál személyes munkájának eredményeként állított össze, *nem indította meg a párisi döntőbírák értelmét és szívét.* De Teleki Pál a jövőhöz appellált és a Gondviselés neki adott igazat és elégtételt.

A trianoni temetés után a belvederei jóvátétel

— Húsz év elég volt ahhoz, hogy a világháború végén fennállott európai politikai és erőviszonyok *alapjukban változzanak meg.* És ez erőviszonyok kényszerű függvényének: *a párisi békerendszernek is elkerülhetetlenül ez lett a sorsa.* A nagy és baráti német és olasz nemzetek belsőleg megújult, újjászervezett és hatalmasan megnövekedett ereje más képet adott Európának, amelyben

a magyar igények teljesítését is sikerült biztosítani. Az érdem nagy része ezért ismét Teleki Pált illeti.

— Kívánhat-e magának ennél bárki is nagyobb elégtételt? Az egyik oldalon a trianoni temetés, a másikon a belvederei igazságszolgáltatás. Az egyik oldalon a csírájában nehezen bontakozó szegedi nemzeti szervezkedés, a másik oldalon a magyar honvédség viharosan gyors felvonulása a Kárpátok gerincére.

— A magyar történelem két olyan pontja ez, amelyek között *mint színesen ívelő szivárvány úgy sugárzik Teleki Pál tiszta élete.* Ez az élet csakugyan szeplőtlenül tiszta, valóban apostolian önzetlen volt. Amikor a belvederei döntéssel szűkebb hazája, Szatmár, visszakerült hozzánk,

ősi családi kastélyát és birtokának azt a megmaradt részét, amit az idegen hatalom nem osztogatott szét, odaajándékozta nemzetének.

Úgy érezte, ez a kötelessége azokkal szemben, akik élestek attól, hogy visszakaphassák azt, ami Trianonban idegen uralom alá került.

— Rövid pillanatképek ezek *egy áldott élet bő gazdagságából.* Könnyű volna még hosszú sort fűzni hozzájuk, beszélni kellene a politikusról, aki már első miniszterelnökségének idején azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a nemzeti akarat megvalósítását nem a pártpolitikai rendszer útján, nem a pártok parlamenti mérkőzésén át, hanem *egységes nemzeti szervezet életrehívásával kellene biztosítani.* Beszélni kellene

a világhírű tudósról, akit nagy nemzetközi jelentőségű kérdésekben hívtak meg döntőbírónak; a tanárról, aki Németországban és az amerikai egyetemeken tartott előadásain is a magyar igazságot hirdette.

Beszélni kellene a szívéhez legközelebb állott cserkészet és az ifjúsági mozgalmak veretőjéről és arról, hogy talán az az idő volt számára a legkedvesebb, a legzavartalanabb, amit a magyar ifjúság körében töltött. És végül beszélni kellene arról, hogy élete utolsó éveiben Teleki Pál valóban a nemzet tanítómesterévé lett.

Egységbe fűzni a nemzetet!

— A magyarság lelki és erkölcsi megújulásának szükségességét hirdette, azt, hogy *magasabb ideálokat tűzzünk magunk elé,*

ne becsüljük túl az életet és földi javait, hogy emelkedjünk felül a kicsinyes ellentéteken s fűzzük ezt a nemzetet erős egységbe össze, amelyen aztán a pokol kapui sem vehetnek erőt.

Hányszor mondta el ezt újból és újból, hol kérve, hol korholva. Az ebben a tanításban megszólaló lélek *olyan volt, mint a templomi harang tiszta zengése, amely minden jóakaratú ember segítségét kéri.*

— Államférfi volt, akinek a naponként felmerülő problémákkal kellett megküzdeni, de *ugyanakkor tudós is, aki a feladatokat távoli perspektívából nézi.* E kétféle szempont, e kétféle munkametódus talán sokszor összeütközött benne és aggódó, önkínzó kétségeket támasztott a lelkében, vajon melyik utat vajon melyik megoldást válassza. *E. itt eszembe jut Arany Jánosnak Széchenyiről írt ez a két sora: »És mennyi harcot küzde önmagával, hány izgatott álmatlan éjjelen.«*

— Most már elpihent.

Ne zavarjuk álmát, amely felett egy nemzet áldása, hálája és szeretete lebeg.

A porhüvelyéből szabaddá vált lélek talán ott száll most a szeretett föld kedves tájain, a szatmári lankákon, a szegedi kis tanyáknál, a hűvös lehelletű csiki erdőkben, Háromszék virágos rétjein. S ha idegondol, bizonyosan azt üzeni nekünk vidám cserkészkiáltással:

— Jó munkát!

S mi azt feleljük rá:

— Mindhalálig!

Megalakul a gyászmenet

Bárdossy László miniszterelnök és külügyminiszter gyászbeszéde után *megbontják a katafalkot és a közben előálló kocsikra teszik a koszorúkat,* majd

gróf Teleki Pál miniszterelnök koporsóját a gyászkocsira teszik.

A koporsó után megindul a gyászoló család és a megjelent előkelőségek.

A gyászszertartás befejezése után *a koporsót az Országház főkapujától elkísérték a kormányzó, a királyi hercegek, Bárdossy László miniszterelnök, a felsőház elnöke, a képviselőház elnöke, a kormány tagjai, a külön külföldi delegációk vezetői,* a delegációkat küldő államok követei, a koronaőrök, a legfelsőbb állami számszék elnöke, a kúria elnöke, a Közigazgatási Bíróság elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a hadseregparancsnokok, a Budapesten akreditált követek és ügyvivők, a titkos tanácsosok, az államtitkárok és a magyar királyi követek, a legfelsőbb bíróságok másodelnökei, a tábornoki kar, Budapest székesfőváros főpolgármestere és polgármestere, a budapesti diplomáciai kar beosztott tisztviselői és katonai attasék, a felsőházi tagok és képviselők, a miniszterelnökség tisztviselői kara, a minisztériumok főtisztviselői és a küldöttségek.

Akik a gyászmenetben egészen a temetőig résztvettek.

a Szent István Bazilikánál gépkocsikba szálltak.

Ezután a gyászkocsi és a gépkocsik lassú menetben megindultak és a Vilmos császár-úton, az Andrássy-úton, a Teréz-körúton, az Erzsébet-körúton, a Rákóczi-úton, a Baross-téren és a Fiúmei-úton át a Kerepesi-út melletti temetőbe vonultak.

Az útvonal két oldalán felsorakozott Budapest népe, hogy *ezzel az utolsó tiszteletadással vegyen búcsút halott miniszterelnökétől.* Megható az a látvány, ahogy ezek az emberek állanak, könnyes szemmel, érezve azt az óriási veszteséget, amelyet az egész magyar népnek gróf Teleki Pál miniszterelnök halála jelent. A temető bejáratánál a papság, a gyászoló család és a gyászoló kíséret kiszálltak a gépkocsikból és gyalog tették meg az utat a kijelölt sírhelyig.

Légiriadó a gyászmenet megalakulásakor

Közvetlenül a temetési menet megalakulása után 10 óra 50 perckor megszólaltak a szirénák. A menet folytatta útját.

Pár perccel később megszólalt a légiveszély elmult sziréna. A menet tovább haladt a kerepesiúti temető felé.

Ma délelőtt ismét légiriadó volt Budapesten

Ma délelőtt ¾11 után másodszor is megszólaltak Budapesten a szirénák, *huszonnégy órán belül a második légiriadót jelezve.*

A miniszterelnök temetésének időpontjában az utcák zsúfolásig tele voltak közönséggel, de az óriási tömeg példás fegyelemmel tett eleget kötelességének.

az utcák pillanatokon belül kiürültek mindaddig, míg a légi riadót feloldó szirénajel el nem hangzott. A második légi riadó Budapesten alig tíz percig tartott. A jelzett ellenséges repülőgépek most sem érték el Budapestet.

„Az olasz kormány elhatározta, cselekedni fog"

Rómában a *Stefani*-iroda nyilatkozatot tett közzé, amelyben megállapítja, hogy Olaszország Jugoszláviával 1937 márciusában kötött barátsági szerződést és ehhez hűségesen ragaszkodott akkor is, amikor az egyezményt aláíró Sztojadinovics-kormányt megbuktatták és

Jugoszláviában az újraéledő olaszellenes szellem jelei ismét felbukkantak.

Ennek ellenére Itália mindent megtett, ami hatalmában állt, hogy fentartsa a megértést, elkerülje az adriai béke megzavarását és *távoltartsa Jugoszláviát olyan háború veszélyétől, amely felé Anglia, egyes jugoszláv politikusok bűnös csoportjával összejátszva, végzetszerűen sodorta.* A szárazföld békés újjáépítésének művéhez, amelyhez Magyarország, Románia és Bulgária együttműködését a tengelyhatalmak már megnyerték, *a bécsi egyezményben Jugoszlávia is csatlakozott,* biztosítást kapott, hogy

az Égei tengeri kijáratra vonatkozó kívánságait Szaloniki városának és kikötőjének az ő birtokába juttatásával

kielégítették volna. Ám alighogy ez az egyezmény létrejött, a háborús erők felzendültek Belgrádban és erőszakkal olyan kormányzatot állítottak az ország élére, amelynek csak egy feladata volt: *széttépni az aláírt egyezményt és Jugoszláviát a tengelyhatalmak ellen fordítani.*

Jugoszlávia Görögország példájára az angol csapatok hadműveleti támaszpontjává lett,

erre a helyzetre való tekintettel az olasz kormány elhatározta, hogy haditengerészete és légiereje útján, szoros együttműködésben a német haderőkkel, *cselekedni fog.*

Jugoszlávia Bulgária ellen

A bolgár kormány vasárnap estétől kezdve elrendelte

az általános elsötétítést.

A szófiai reggeli lapok vasárnap délben különkiadást adtak, feltűnő helyen közölve a Führer kiáltványát, napiparancsát, valamint a legújabb híreket. A különkiadások közlik a Führer, a birodalmi vezértábornagy, a birodalmi külügyminiszter és a birodalmi propagandaminiszter fényképeit. Egyébként a *Bolgár Távirati Iroda* jelentést közölt, mely szerint

az április 5-ára virradó éjjelen a jugoszláv határ mentén álló bolgár őrszemeket puska- és géppuskatűz alá vették.

A bolgár katonák a tüzet viszonozták. Az esetnek nem volt következménye és a tüzelés nem okozott kárt.

A jugoszláv államvasutak igazgatósága április 5-én felfüggesztette a Bulgária felé vezető vasúti összeköttetést.

A *Caribrod* határállomáson működő bolgár tisztviselők különvonaton tértek haza.

A szovjet-jugoszláv szerződés

A moszkvai rádió vasárnap bejelentette, hogy szombaton délután Moszkvában *Molotov* külügyi népbiztos és *Gavrilovics* jugoszláv követ *szovjet-jugoszláv* szerződést írt alá. A szerződés szövege a következő:

1. A két szerződő fél kötelezi magát arra, hogy *távoltartja magát a másik elleni bárminő támadástól és tiszteletben tartja egymás függetlenségét, felségjogait és területi épségét.*

2. Ha az egyik szerződő felet *támadás érné* egy harmadik állam részéről, a másik szerződő fél kötelezi magát arra, hogy *megőrzi baráti politikáját.*

3. A jelen szerződés *öt évig* marad érvényben. Ha az egyik szerződő fél a határidő letelte előtt egy esztendővel nem jelzi előre abbeli szándékát, hogy felmondja a szerződést, a szerződés önműködően érvényben marad a következő öt esztendőben is.

4. A szerződés megkötése napján lép érvénybe. A szerződést a legrövidebb időn belül szentesíteni fogják. A szerződés okmányait *Belgrádban cserélik ki.*

5. A szerződés két példányban készült: az egyik orosz, a másik szerbhorvát nyelven. A két szöveg egyformán érvényes.

A horvátok Hitlertől kérnek segítséget

A szerb terror elől Ostmarkba menekült horvátok táviratilag segítséget kértek a Führertől. Hangsúlyozzák, hogy az elviselhetetlen szerb zsarnokságnak meg kell bukni és

szabad, Németország iránt hű Horvátországnak kell életre kelni

A Dél-Amerikában élő 200.000 horvát nevében a horvát anyaföld védelmére alakult egyesület ugyancsak táviratilag kért segítséget a Führertől.

GRÓF TELEKI PÁL RAVATALA A KUPOLACSARNOKBAN

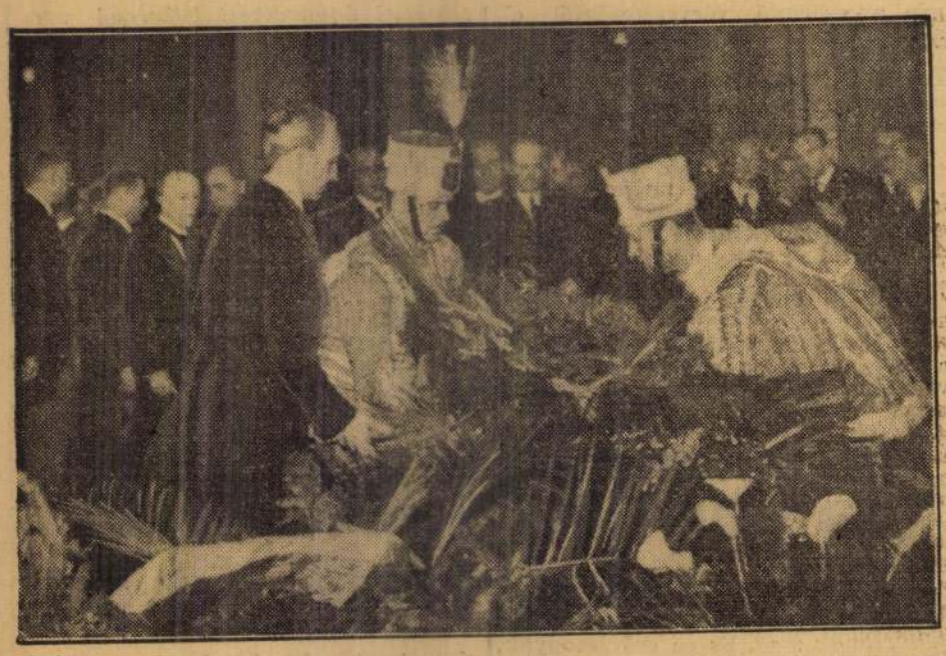

BÁRDOSSY LÁSZLÓ MINISZTERELNÖK LETESZI A KORMÁNY KOSZORÚJÁT

TELEKI PÁL KOPORSÓJÁT FELVISZIK A KUPOLACSARNOKBA

A kormányzó elfoglalja a helyét és megkezdődik a gyászszertartás

A kupolacsarnok bejáratnánál ekkor már ott várakozott *Bárdossy* László miniszterelnök, gróf *Széchenyi* Bertalan felsőházi elnök és *Tasnádi Nagy* András képviselőházi elnök társaságában. Ők fogadták az érkező kormányzót, aki helyére sietett.

Nyomban ezután

bevonult a papság.

Fényárban úszott a kupolacsarnok. A karzatok is zsúfolásig telve voltak. Sejtelmesen borongott fel a komor gyászdal: *A halál éjszakája*, amelyet az Operaház énekkara énekelt. Amikor elhangzottak a gyászdal utolsó akkordjai, megkezdődött a beszentelés szertartása, amelyet *Witz* Béla, a Bazilika plébánosa, *Teleki* Pál bizalmasa és gyóntatóatyja végzett.

Ezután *Bárdossy* László miniszterelnök lépett a kupolacsarnok közepén álló mikrofonhoz és elmondta gyászbeszédét.

Bárdossy miniszterelnök gyászbeszéde gróf Teleki Pál fölött

— A fájdalomtól összetörve és meggyötörten állunk koporsód előtt, gróf *Teleki* Pál, hogy *a nemzet nevében, amelyet olyan forrón és rajongóan szerettél, utolsó Istenhozzádot mondjunk Neked*

Mennyi mindent rejt magában ez a koporsó! Mennyi akaratot, mennyi munkát, mennyi gyötrődő aggodalmat és tépelődést, mennyi önfeláldozást és áldozatkészséget, mennyi gondolatot és tervet, mennyi kiharcolt sikert és elért eredményt és mindezek együttesében

milyen tragikus beteljesülését annak aminek emberi sors a neve.

Mentől magasabbak az ideálok, amelyeket a küzdő ember maga elé tűz, mentől szentebb az a hivatás, amelyet érez, *annál nehezebb az útja ezen a földön.* Ez előtt a koporsó előtt, amelyet *az egész nemzet szívettépő fájdalma kísér*, valóban lehetetlen vigasztalásra szavakat találni. És mégis fel kell emelnünk fejünket a porból, ahová a fájdalom súlya alatt hajlott, fel kell szárítanunk szemünkből a könnyet, amely újból és újból elönti és túlnézve ezen a koporsón,

annak az életnek az értelmét és tanulságát kell keresnünk, amely olyan váratlanul és tragikusan ért véget.

Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem az életet, a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte.

„Csak dolgozni és áldozatot hozni...“

Az ősi gróf széki Teleki-nemzetség adta őt nekünk. Az a nemzetség, amelyből *annyi államférfi, tudós, költő, író és katona került ki.* A nagy ősök emlékének termékenyítő fénye besugározta a gyermek Teleki Pál lelkét és az élet útján elinduló fiatalember elé odaállította azt az elvet, amely később valóságos hitvallássá magasztosodott benne. »Úgy élni, hogy soha semmit se kívánjunk a magunk számára és

ne akarjunk mást, csak dolgozni, csak szolgálni, csak áldozatot hozni azért a legnagyobb közösségért, amelynek nemzet a neve.«

Az életindulás első évei tanulással és azzal telnek el, hogy felkészüljön azokra a feladatokra, amelyekre elhivatott. A jogtudomány, a mezőgazdaság és a földrajz foglalkoztatja leginkább, az a három tudomány, amely *a leendő magyar államférfinak a legjobb vértezetet adja.* Élénk érdeklődése, kielégíthetetlen tudásszomja mindent magába szív, de elsősorban mégis a földrajz és a vele rokon tudományok foglalják le szellemének erejét.

A geográfia az, amely a magyar föld szerelmesévé avatja.

Ez teremti meg a mély és bensőséges kapcsolatot *Teleki* Pál és a haza földje között, amelyet nála jobban nem ismert, nála jobban nem szerethetett senki. A hegyek, völgyek, szétterülő rónák minden apró részletét, a megbújó falvakat, apró tanyákat mind, mind *úgy ismerte, mint az ország nagy gazdasági, ipari és szellemi centrumait.*

— De a geografus *Teleki* Pál érdeklődése nem állt meg a hazai földnél. Az az égő, szinte kielégíthetetlen szomjúság, amely mindig új, mindig több ismeret megszerzésére serkenti, elviszi távoli országokba, idegen népekhez, s már

fiatalon olyan tudóssá neveli, akinek nevét, tekintélyét rövidesen világszerte mindenütt elismerik.

— Közügyek felelős intézését akkor vállalta először, amikor az Országos Hadigondozó Hivatal élére került. A geográfia a földdel bozta kapcsolatba, *a hadigondozó hivatal az emberrel, a hazájáért vérét hullató sebesült magyar katonával, a magára maradt özveggyel, a síró árvákkal.* A magyar nép hősies áldozatkészsége, büszke, hallgatag szenvednitudása itt tárult eléje a maga gyönyörű egyszerűségében és ettől fogva érzi, vallja tudatosan, hogy

minden egyes magyar sorsa elválaszthatatlanul az övé is.

— A háborúból is kiveszi részét itt is derekasan állja meg helyét, mint mindenütt, ahova a kötelesség szólította. És amikor a háború vé-

Harc a trianoni béke igazságtalanságai ellen

böző tudományos, társadalmi és hazafias egyesületek küldöttségei.

Megérkezik a gyászkocsi

A Kerepesi temető halottas házából *délelőtt 10 órakor indult el a gyászkocsi gróf Teleki Pál koporsójával.* A koporsót az Országházig az elhúnyt miniszterelnök fia, gróf *Teleki* Géza, bárcziházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár és *Incze* Péter miniszteri tanácsos kísérték. Az országház főbejáratánál gróf *Szapáry* Lajos, a felsőház háznagya, *Putnoky* Móric, a képviselőház háznagya, valamint a rokonság részéről a Teleki nemzetiség szeniora, gróf *Teleki* József felsőházi tag és gróf *Teleki* Domokos fogadták a koporsót, amelyet a minisztériumok tisztviselőinek sorfala között vittek fel a kupolacsarnokba, ahol elhelyezték a ravatalon. Nyomban ezután *négy díszruhás, alabárdos palotaőr lépett a ravatal mellé,* hogy a gyászszertartás befejeztéig a koporsó mellett őrségen álljanak.

A koporsóra *az elhúnyt miniszterelnök özvegyének lila orgonából összeállított koszorúját helyezte gróf Teleki Géza. A lila orgona gróf Teleki Pál kedvenc virága volt.* A ravatal mellé Magyarország kormányzójának, az elhúnyt miniszterelnök gyermekeinek, a Teleki nemzetségnek és a rokonságnak koszorúi kerültek. Ezután *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter *a kormány koszorúját helyezte el,* majd gróf *Széchenyi* Bertalan a felsőház és *Tasnádi Nagy* András a képviselőház koszorúját.

A miniszterelnökség koszorúját *Zsindely* Ferenc és *Bárczy* István államtitkárok, a külügyminisztérium koszorúját *Vörnle* János és *Ghiczy* Jenő követek, a kultuszminisztérium koszorúját *Hóman* Bálint miniszter és *Fáy* István államtitkár helyezték el a ravatalon. A többi miniszter is letette a minisztériumok koszorúit.

A kormányzó koszorúja

A kormányzó koszorúját vitéz *Horváth* Dénes alezredes szárnysegéd helyezte el a ravatalon. A pálmaágakból és babérlevelekből összeállított óriási koszorú nemzetiszínű szalagján ez a felírás áll: *»Felejthetetlen munkatársának Magyarország kormányzója«.* Vitéz *Lukács* Béla elnök és *Kölcsey* István alelnök a Magyar Elet Pártjának koszorúját helyezték el, majd *egy óriási fehér koszorút hoztak, szalagján egyetlen szóval: Erdély.* Az erdélyi képviselők báró *Bánffy* Dániel, gróf *Teleki* Béla és báró *Szentkereszty* Géza vezetésével hosszabb ideig állottak a ravatal előtt. A Magyar Cserkész Szövetség vezetői *árvalányhajból és mezei virágból font koszorút helyeztek el,* majd a legfőbb állami intézmények, egyesületek, vármegyék, városok és különböző társadalmi intézmények, vállalatok, mágnások koszorúi érkeztek.

A koporsó mellett *hosszú ideig térdenállva imádkozott az elhúnyt miniszterelnök leánya és a Teleki nemzetség tagjai is hosszú ideig tartózkodtak a ravatal mellett.*

Déli tizenkét órakor *megnyitották az Országház kapuját a nagyközönség előtt is,* amely ekkor már tömött sorokban sorakozott a rendőrkordon mögött, hogy a kupolacsarnok kapujának megnyitásakor lerója kegyeletét a halott miniszterelnöke előtt. Közben állandóan érkeztek a budapesti diplomáciai képviseletek vezetői, hogy a külföldi államfők és kormányok koszorúit elhelyezzék a ravatalon.

Az Ereklyés Országzászló nagybizottsága vasárnap délben az országzászlónál az országos gyász jegyében lezajlott őrségváltás keretében tisztelgett gróf *Teleki* Pál miniszterelnök emléke előtt. *Cselényi* Pál országgyűlési képviselő mondott beszédet.

A kupolacsarnok előtt most, pillanatokkal a tíz óra elérkezése előtt már csaknem befejeződött az előkelőségek érkezése. Az akadémiautcai irányból már jelezte a szolgálatos rendőr a parancsnokló rendőrtisztnek, hogy feltűnt a kormányzói kíséret első osztaga, a motoros rendőrség. Vezényszavak hallatszanak.

már gördül elő a sötétszínű autó, szárnysegédével érkezik Magyarország kormányzója.

A hangszórókon át és közelebb érve a kupolacsarnok főkapujához, *már hallatszik a gyászzsolozsma első akkordja.* Búcsúztatják odabent gróf Teleki Pált.

Megkezdődik a temetés

Gróf széki *Teleki* Pálnak, Magyarország elhunyt miniszterelnökének gyászszertartása ma délelőtt 10 órakor kezdődött meg a parlament kupolacsarnokában. Az országház előtti téren díszsisakos rendőrök állnak sorfalat, miközben *a bejárat elé egymásután kanyarodnak a gépkocsik.* A földmívelésügyi minisztérium és a kúria épületén hatalmas fekete drapériák hirdetik a gyász jelét. A kupolacsarnokba vezető lépcsőfeljáron a piros szőnyeget feketével cserélte fel a gyász. Kétoldalt örökzöldek között hatalmas kandeláberek lobogó lángja ég.

A lépcsőfeljáró *mindkét oldalát koszorúk és virágok szegélyezik.* A feljáró szélén a palotaőrség skarlát ruhájába öltözött, ezüstsisakos, sastollas palotaőrök állanak sorfalat. A kupolacsarnok hatalmas világító fehér keresztje alatt helyezték el gróf Teleki Pál ravatalát. A fehér kereszt alatt óriási örökzöld pálma, a sötétszínű koporsó kétoldalán négy óriási gyertya, az első kettő alatt a széki Telekiek címere. A ravatalt hármas sorban gyertyák veszik körül. A koporsó fejrészénél két tizenkétkarú gyertyatartón lobognak a lángok.

A koporsó lábánál *két gyertya között a feszület. Tizenhárom párnán az elhúnyt miniszterelnök kitüntetéseit helyezték el.* A koporsóra özv. gróf Teleki Pálné lila orgonakoszorúja került. A lila orgona volt az elhúnyt miniszterelnök kedvenc virága.

A ravatal lábánál helyezték el Magyarország kormányzójának koszorúját,

kétoldalt pedig az elhúnyt miniszterelnök lányának sárga és fiának zöld koszorúja nyugszik.

A kupolacsarnok két oldalán a képviselőháznak és felsőháznak megfelelően széksorokat állítottak fel, az előtérben pedig

az államfők és kormányok koszorúi vannak: Hitler vezér és kancellár koszorúja, Mussolini óriási babérkoszorúja, valamint a budapesti diplomáciai képviseletek koszorúi.

A ravatalnál helyezték el a Teleki-nemzetség koszorúját, továbbá a képviselőház, a felsőház, a miniszterek és a minisztériumok koszorúit. A kupolacsarnok bejáratánál meggypiros ruhában *két hajdú merevedik vigyázz-állásba.*

A meghívottak már ¼10-kor kezdtek gyülekezni, hogy elfoglalják helyeiket. A halvány fénnyel égő csillárokat gyászfátyol borítja, az Országház elé pedig *kilenc koszorús kocsi érkezik a ravatal koszorúinak elszállítására.*

Az ország búcsúja a halott miniszterelnöktől

A Kossuth Lajos-tér komor gyászpompában fogadja sűrű sorokban a gyászszertartásra özönlő hivatali előkelőségeket, katonai és testületi küldöttségeket és a főváros lakosságának tízezreit. Amerre végigjöttünk a temetési menet útvonalán, *mindütt gyászfátyollal bevont villanykörték égtek és a végső tisztességhez kivezényelt rendőrszázadok sorai állanak feszes vigyázz-állásban.*

Nyolc órakor nyiltak meg a parlament kupolacsarnokának kapui, ekkor állt fel a Kossuth Lajos-téren a rendőrkordon a rendőrtisztekkel az élén és ekkor érkezett a parancsnokló rendőrfőtiszt, *Kalmár* Béla főkapitányhelyettes. Ettől az órától kezdve alig néhány perc alatt

megtelt az Alkotmány-utca, ahol nemcsak a főváros gyászoló lakossága gyült össze, hogy megadja a végső tiszteletet a tragikus körülmények között eltávozott miniszterelnökének, hanem itt állanak a középiskolák kivonult tanulói is.

Kéksapkás, gyászkarszalagot viselő fiuk, sötét öltözetű intézeti formaruhás lányok.

Eljöttek a székelyek is...

A földmívelésügyi minisztérium árkádjai alatt *egyetlen talpalatnyi hely sincs már.* Kilenc óra óta méltóságteljes csendben várja a gyászoló tömeg a végtisztességre felvonuló *cserkészek, egyetemi bajtársak, székely főiskolások, székely legények és leányok, a Nemzeti Munkaközpont küldöttségének érkezését.*

A Turul és a többi bajtársi szövetség

A rügyfakasztó április enyheségében az opálszínű felhők mögül előmerészkedő lángos napsugarak és a könnyű dunai szellő fürdetik, tisztítják a levegőt és itt végig az Alkotmány-utcán, ameddig kilátunk a Kossuth Lajos-térnek gyászolóktól fekete sarkáig, *levett kalappal állanak végig az emberek.*

A földmívelésügyi minisztérium sarkánál apácák küldöttsége. Lengő gyászzászlók alatt a tér déli frontján rendőrkordon mögé felsorakozott *Turul bajtársak csapatai.* Kisebb cserkészküldöttség áll itt, minden egyes cserkészfiú kezében a maga csapatának zászlója, a zászlókon gyászfátyol. A Turul bajtársak sora mellett erdélyi legények küldöttsége. Világosfekete kócsagtollas kalapjukban feszes vigyázzban állanak a székely legények, impozáns képet nyujtva ebben a komor végtisztességben.

A Kossuth Lajos-tér északi frontján a Hungária technikusok bajtársi egyesületének tagjai, mellettük az Emericana többszázfőnyi küldöttsége. A tér közepére álltak kétoldalt az elhunyt miniszterelnök kedvelt fiai és leányai, a cserkészek. *A sok zászló itt a tér közepén olyan, mint a virágos rét:* a tér két frontjáról az aranysárga, kivirágzott aranyágak és a rügyező, már-már leveleiket bontogató Kossuth Lajos-téri fák; ebben a gyönyörű tavaszias időben szinte elhalkul ennek a töménytelen sok embernek a zsongása. A megrendülés a szívekből fakad.

Közeledik az óramutató, a 10-es számjegy felé. Az Országház komorrá varázsolt épületének oldalfrontján felsorakoztak a gyászkocsik. A délnyugati kapunál egymás mögött állanak a gyászhintók, elől azok a fogatok, szénfekete paripákkal, amelyek majd a gróf Teleki Pál ravatalára küldött sokszáz koszorút viszik ki a Kerepesi-temető díszsírhelyére. Az északi oldalon sűrű patacsattogással várakoznak a fekete rendőrlovak, az Alkotmány-utcai fronton lovaikról leszállva *a szürke lovasrendőr díszszázad tagjai.*

IGMÁNDI KESERŰVIZBŐL
ELÉG 3 UJJNYI

Gyülekeznek az előkelőségek

A gyászpompába öltözött kupolacsarnok délelőtt ¼10 óra felé népesedni kezdett. Egymásután érkeztek az előkelőségek autói az oroszlános főkapu elé. A parlament környékét rendőrkordon zárta le. A környéken *a villamosközlekedés is szünetelt.* A kupolacsarnok képviselőházi oldalán piros bársony karosszék várta a kormányzót.

Mögötte vitéz *Keresztes-Fischer* Lajos főhadsegéd és *Uray* István kabinetirodai főnök ülőhelye volt. Az első sorban foglalt helyet gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke, *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke és *Bárdossy* László miniszterelnök. A következő szektorban, a katafalk képviselőház felőli oldalán *a gyászoló család tagjai.*

Az elhúnyt miniszterelnök özvegye is el akart jönni a temetési szertartásra,

ebben azonban betegsége megakadályozta.

Az özvegyet az orvosok nem engedhették a temetésre

Özvegy gróf *Teleki* Pálné — mint a gyászoló előkelőségek között a szertartás előtt híre terjedt — *azt a kívánságát fejezte ki orvosai előtt, hogy mindenképpen, ha kell,*

hordágyon hozzák el a temetésre. Rendkivül súlyos állapotára való tekintettel azonban az orvosok ezt a kívánságát nem teljesítették.

A család tagjai számára fenntartott helyeket foglalta el az első sorban legidősebb gróf *Teleki* József, mellette idősebb gróf *Teleki* Józsefné, azután gróf *Teleki* Domonkos, gróf *Teleki* Domonkosné, gróf *Teleki* József, Dimitri *Economo*, Mlle *Economo*, gróf *Bissingen* Vera és Gina, *Hanstein* Elly, gróf *Bissingen* Rudolf, gróf *Zichy* Rafaelné, gróf *Teleki* Tiborné, özv. *Darányi* Gyuláné, gróf *Teleki* Géza, gróf *Zichy* Nándorné, gróf *Teleki* Gézáné, gróf *Zichy* Nándor.

Raeder tengernagy és Buti miniszter megérkezik

A kormányzó úr őfőméltóságától jobbra négy karosszék állt, itt foglaltak helyet ¾10 óra tájt:

Raeder admirális, Buti nagykövet, továbbá a bolgár és a japán követ. Mögöttük a kormány tagjai.

a miniszterek, államtitkárok és az országgyűlés képviselőházának tagjai helyezkedtek el. A kormány tagjai mellett a német és az olasz előkelőségek, katonai attasék, a külföldi külön delegációk tagjai.

A főhercegek és a hercegprímás

A parlament kupolacsarnokának felsőházi oldalán legelől *Albrecht* főherceg, *József* főherceg, *József Ferenc* főherceg és *Serédi* Jusztinián bíboros hercegprímás foglaltak helyet. Mögöttük a volt miniszterelnökök és volt miniszterek, belső titkos tanácsosok, titkos tanácsosok, felsőházi tagok, a tábornoki kar. Egymásután érkeztek herceg *Montenuovo* Nándor, báró *Perényi* Zsigmond, *Varga* Imre, *Töreky* Géza, *Werth* Henrik, vitéz *Jány* Gusztáv, báró *Radvánszky* Albert, *Herczeg* Ferenc, vitéz *Kárpáthy* Kamilló, *Zsitvay* Tibor, *Konek* Emil, *Vladár* Gábor, *Wulff* Olaf, *Raffay* Sándor, *Kelemen* Krizosztom, vitéz *Sónyi* Hugó, *Denk* Gusztáv, vitéz *Jánky* Kocsárd, *Juhász* Andor, *Tánczos* Gábor, gróf *Ambrózy* Lajos. Itt foglalt helyet a főváros képviseletében *Ka-*

KEDD, ÁPRILIS 8: DÉNES

III. ÉVFOLYAM 79. SZÁM ÁRA 10 FILLÉR BUDAPEST, 1941 HÉTFŐ, ÁPRILIS 7

PEST

A szerb és görög határ átlépése után tervszerűen nyomulnak előre a német csapatok — Belgrád ellen vasárnap több nagy támadást hajtott végre a német légihaderő — Temesvár és Arad ellen repülőtámadást kíséreltek meg a jugoszlávok, Szófiát bombázták, Orsovát ágyúzták — Románia tiltakozott a bukaresti jugoszláv követségen — Nagy tüzek égnek Belgrádban — Légiriadók Budapesten

Legújabb jelentés a muravidéki német előnyomulásról Olasz repülőtámadás Spalato, Cattaro és Mostar ellen

A NAGY TEMETÉS

A nemzet óriási részvéte kísérte sírjába gróf Teleki Pált

Eltemettük... Elsiratuk és elkísértük utolsó földi útjára gróf *Teleki* Pált, Magyarország tragikus sorsú miniszterelnökét. Még egyszer búcsút vettünk a nemzet nagy halottjától, aki szíve végső dobbanásával is hazáját szolgálta olyan odaadó, áldozatos hűséggel, amilyenre csak a klasszikus ókorban, a régi görög hősök történetében találunk példát. Eltemettük, de szívünkben gyászoljuk tovább és lelkünkben örökre megőrizzük felmagasló emlékét.

Nemcsak azok a százezrek vettek részt Teleki Pál temetésén, akik személy szerint kísérték végig koporsóját a zokogó városon, az Országház kupolája alól a Kerepesi-temető frissen ásott sírgödréig; ezen a megrendítő halottas tiszteletadáson gondolatban jelen volt *az egész nemzet.* Minden igaz magyar fájdalmas érzése ott reszketett a gyászkocsit kísérő fáklyák pirosrasírt szemében. Minden becsületes hazafi hálás kegyelete belekötődött a vértanu-miniszterelnök sírját elborító koszorúkba, amelyek közt ott volt lapunk koszorúja is, szalagján ezzel a felírással: *Boldog nyugodalmat — a »Pest«.* Vasárnap tette le Teleki Pál ravatalára könnyes búcsúnknak ezt a fájó jelképét szerkesztőségünk küldöttsége.

Utolszor tisztelegtünk a magyar becsület és férfias helytállás nagy halottja előtt, akinek tragikus elmúlása szinte pótolhatatlan ürt hagyott maga után a nemzet életében. De a végső búcsú pillanatában vigaszul szolgált számunkra az a felemelő érzés, amely a költő szavaiból sugárzik felénk: *Nem halt meg az, ki a honnak élt!* Teleki Pál törékeny alakja legendás hőssé nőtt halálában s így kapta meg mindnyájunktól *a magyar halhatatlanság* örök koszorúját.

Gróf Teleki Pál ravatala az Országház Kupolacsarnokában

A főváros lakossága vasárnap már a kora reggeli óráktól kezdve *hosszú sorokban özönlött az Országház felé, hogy lerója kegyeletét tragikusan elhunyt miniszterelnökének, gróf Teleki Pálnak ravatala előtt.* Az Országházzal szemben a Kúria és a földmüvelésügyi minisztérium épületének homlokzatát hatalmas gyászlepellel borították be, a téren körös-körül sűrűn egymásmellett gyászlobogókat lenget a szél. Az Országház oroszlános főbejárata előtt díszsisakos rendőrök vontak kordont.

Az oroszlános főbejárattól a kupolacsarnokig vezető hosszú lépcsősort fekete szőnyeg borítja s a *kupolacsarnok oldalfalait is gyászlepellel vontak be.* A ravatal mögött hatalmas fehér kereszt világít.

A politikai és társadalmi élet előkelőségei reggel kilenc órától kezdve érkeznek, hogy jelen legyenek a koporsó ravatalrahelyezésénél. A főbejáratnál a vallás- és közoktatásügyi minisztérium tisztviselői állanak sorfalat, élükön *Fáy* István, *Szily* Kálmán és *Stolpa* József államtitkárok. Eljöttek a miniszterelnökség tisztviselői is, *Zsindely* Ferenc államtitkár, *Rákóczi* Imre és *Thuránszky* László miniszteri osztályfőnökök vezetésével. A külügyminisztériumi tisztviselők élén *Vörnle* János rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a külügyminiszter állandó helyettese és *Ghiczy* Jenő rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter jelentek meg.

A kupolacsarnokban fogadták a koporsót *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter vezetésével a kormány tagjai, akik teljes számban jelentek meg, továbbá gróf *Széchenyi* Bertalan a felsőház elnöke, *Tasnády Nagy* András a képviselőház elnöke, báró *Perényi* Zsigmond és báró *Radvánszky* Albert, a felsőház alelnökei, *Szinyey Merse* Jenő és *Törs* Tibor, a képviselőház alelnökei, vitéz *Lukács* Béla elnök vezetésével a Magyar Élet Pártjának hatalmas csoportja, az erdélyi képviselők teljes számban, nagy cserkész küldöttség és a külön-

AZ ORSZÁGHÁZ KUPOLACSARNOKÁBAN

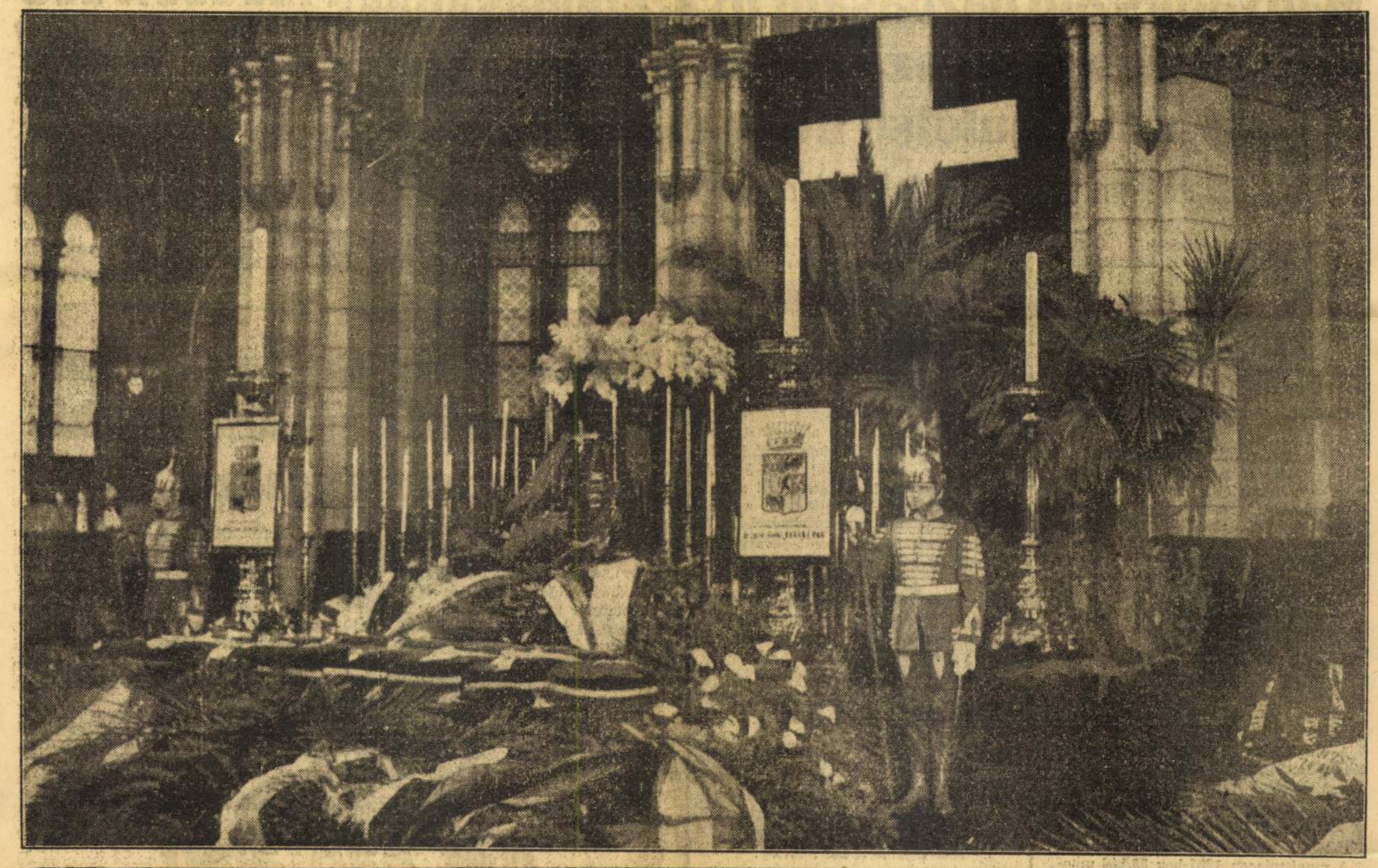

Budapest fegyelmezetten fogadta az első légiriadót

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Vasárnap délután a Dráva felől egy jugoszláv bombázó repülőgép berepült magyar területre és Budapest felé vette irányát. A légelhárító tüzérség visszatérésre kényszerítette a gépet, amely Budapest határát nem érte el. A légi riadó 35 percig tartott.

Megszólalnak a szirénák

Vasárnap reggel fél 9 órakor a rádióból értesült Budapest arról, hogy Németország Jugoszlávia ellen megindította a támadást. Az emberek már napokkal előbb tisztában voltak azzal, hogy mit jelent ez s ezért senkit sem lepett meg, amikor ugyancsak a rádió közölte a honvédelmi miniszter rendeletét, amely szerint

az egész ország területére elrendelték a légvédelmi készültséget.

Vasárnap volt és légvédelmi papírt sehol sem lehetett beszerezni, most azonban kiderült, hogy milyen hasznos volt a lapokban megjelent felhívás, amely *a légoltalmi eszközök beszerzésére szólította fel a közönséget.* Budapest ezuttal komolyan vette a dolgot; pénteken, szombaton valósággal megrohanta az üzleteket a sötétkék légvédelmi papirosért, úgy hogy a légoltalmi készültség váratlan elrendelése senkit sem talált készületlenül.

A rádió reggeltől kezdve állandóan folytatta közléseit, egymásután olvasta fel a Légoltalmi Liga ABC-jének tápékoztató utasításait, majd Budapest légoltalmi parancsnokának, *Élüssy* Sándor dr. főkapitánynak utasításait, amelyekből mindenki tudta, hogy mi a tennivalója.

Alig egy óra alatt talpon állt az egész budapesti légvédelem.

A kitűzött helyeken egymásután jelentkeztek a légoltalmi segédszolgálatosok, cserkészek, leventék. A házakban megkezdődött a szükségóvóhelyek, padlások ellenőrzése és 11 órára *minden budapesti ház kapujában megjelent a karszalagos légoltalmi őrség.* Házmesterek, lakók, néhol fiatal lányok és asszonyok öltötték fel a piros-fehér-zöld karszalagot s komolyan, fegyelmezetten álltak posztjukon, amig csak a házparancsnok ezt kívánta tőlük.

Budapest ezúttal kivételesen nem esett áldozatául a megszokott hisztériás izgalomnak. A város képén egyáltalán nem látszottak meg a súlyos események következményei.

Zsúfolt villamosok vitték az emberek tömegét a Hüvösvölgy és a Svábhegy felé.

Megteltek a mozik, kávéházak is. Egyedül a tenyészállatvásáron lehetett tapasztalni, hogy erősen csökkent a látogatók száma. *A vidékiek sietve hazautaztak és délre a vásáron megkezdődött a pakolás.* Egymásután vagonirozták be az állatokat, ürítették ki a pavillonokat, úgyhogy aki délután ment ki a vásárra, már a felét sem találta ott a látnivalóknak.

Nagyon sokan voltak, akik csak a főkapitány piros felkiáltójeles falragaszaiból értesültek a légiveszély közelségéről. Az emberek ekkor ébredtek rá, hogy

többé valóban nem gyakorlatról van szó, hanem komoly készültségről,

hiszen a *plakát is azt hirdette, hogy légitámadás minden pillanatban várható.*

Hat óra tájban valóban sivítani kezdtek a légvédelmi szirénák, mert, mint később kiderült, a Dráva felől egy jugoszláv bombázó repülőgép berepült magyar területre és Budapest felé vette irányát. Első pillanatban mindenki azt hitte, hogy még nem riasztásról, hanem csupán gyakorlatról, vagy szirénapróbáról van szó.

A két éles jel hallatára azonban egy pillanat alatt megállt az utcai forgalom, a villamosok utasai a kapuk alá menekültek,

s olyan gyorsan és szabályszerűen ment minden, amint azt a légoltalmi utasítás is előírja. A kávéházakból nem futottak ki az emberek, *nem volt pánik, futkosás, legfeljebb annyi történt, hogy hirtelen összehúzták a délben felszerelt sötét függönyöket* s mivel kint már sötétedni kezdett, meggyujtották a lámpákat. Ahol egy-két lakásban lámpa égett, oda a szembenállók felkiabáltak, vagy integetéssel jelezték, hogy oltsák ki a fényt. Több mint félóráig tartott a légiriadó, amely alatt a légoltalmi parancsnokság ellenőrző automobiljai és kerékpáros küldöncei jártak csak az utcákon.

Harmincöt perc mulva, mikor a „veszély elmult", szirénajelzés megszólalt, az emberek siettek tovább dolguk után, mintha misem történt volna. Nem könnyelműség, hanem indokolt bizalom ez. Feltétlen hit, hogy

a magyar légelhárítás kitűnően működik és senki számára sem tanácsos, hogy háborítani merje a magyar területeket.

Mire leszállt az est, már teljes volt a légoltalmi elsötétítés. Az utcákon rengetegen jártak és a *körúton hatalmas tömeg hullámzott, amely nagyobbrészt olyanokból verődött össze, akik látni akarták az első sötét estét Budapesten.*

A magyar főváros kiállta az első próbát s bebizonyította, hogy fegyelmezetten tud szembenézni minden eshetőséggel.

A honvédelmi miniszter az egész országra elrendelte a légvédelmi készültséget

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A m. kir. honvédelmi miniszter azonnali hatállyal az ország egész területére elrendelte a honi légvédelmi készültséget.

A közvilágitás elsötétitését a honvédelmi miniszter által már kiadott rendelet alapján kell végrehajtani.

Az épületek, lakások, üzletek és egyéb helyiségek szabadba szűrődő fényeit el kell sötétiteni. Géperejű, állati és emberi erővel vont járművek a sötétség beállától csak az előirt fénycsökkentő berendezésekkel közlekedhetnek.

A hatósági légoltalom végrehajtószervezet tagjai az illetékes légoltalmi parancsnok rendelkezései szerint vonuljanak be a kijelölt készültségi helyeikre.

A lakóházak (házcsoportok) őrségparancsnokai és helyettesei ellenőrizzék a szükségóvóhelyek és padlásterek állapotát, az őrség felszerelését, valamint az épület és a bérlemények előirásos elsötétitését.

Végül a honvédelmi miniszter úr felhivja az ország lakosságát a fegyelmezett magatartásra és arra, hogy a hatósági utasitásokat mindenki a legszigorúbban tartsa be úgy a köz, mint a saját érdekében.

POLITIKAI NAPILAP
MEGJELENIK MINDEN HÉTKÖZNAP DÉLBEN
Felelős szerkesztő: MAKKAI JÁNOS
Szerkesztő: vitéz BÉRY LÁSZLÓ
Felelős kiadó: Dr. BATHORY-HUTTNER JÁNOS
Nyomatott a Stádium Sajtóvállalat körforgógépein.
Felelős: Győry Aladár igazgató.

Magyarország gazdasági gyarapodásának biztató üteméről számol be a Statisztikai Hivatal legutolsó helyzetjelentése

Nagy csökkenést mutat a csecsemőhalandóság és a gümőkór pusztítása

A Statisztikai Hivatalnak az 1940. évről közölt összefoglaló helyzetjelentése alapján az előző esztendőkkel szemben olyan nagyarányú javulásokat állapíthatunk meg, hogy a rendkívüli viszonyok ellenére is, nemcsak a gazdasági élet nagyjelentőségű élénküléséről, de az ország határozott ütemű gazdasági erősödéséről beszélhetünk.

Optimizmust árasztanak ezek az adatok,

amelyek népesedési mérlegünktől a termelés arányait számontartó összegezésekig, mind azt bizonyítják, hogy a magyarság alkotó kedve, teremtő ereje olyan eredményeket ér el, amelyek jövendőnkre a legnagyobb bizalmat előlegezik. Ha a legkülönbözőbb területeken tallózunk is a számok mögött, diadalmas erővel rajzolódnak fel az egész magyar élet hatalmas erőfeszítései nyomán kialakuló gazdasági megújhódásunk körvonalai.

Igen örvendetesen alakultak a csecsemőhalálozás adatai.

Bár az év első öt hónapjában a zord tél, az esős, hideg tavasz és a nagy területeket érintő árvízkatasztrófa következtében *némi visszaesés történt,* de

júniustól kezdve a csecsemőhalálozás kedvezőbb volt, mint az előző év hónapjaiban,

és a trianoni területen az egy—hatéves gyermekek halálozása még a csecsemőhalálozásnál is kedvezőbben alakult. *A gyermekhalottak száma 1940-ben közel 40 százalékkal volt kisebb, mint 1931-ben.* Az elmult évtizedben közegészségügyi szolgálatunk a legszebb eredményeket a gyermekkoruak egészségügyi védelmével érte el.

Fokozatosan bekövetkezett javulásról számolnak be a gümőkórban elhaltak előzetes adatai.

Ez a nálunk legjobban pusztító népbetegség 1931-ben még 16.889 áldozatot követelt, 1940-ben az elhaltak száma már csak 12.351 volt.

A munkapiac helyzete javult

A munkapiac legjellemzőbb adatait a társadalombiztosító szervek taglétszámának alakulásai szolgáltatják. 1939 júliusában 1,242.700, 1940 júliusában 1,301.700, az év végén pedig 1,388.100 biztosított tag volt.

A munkapiacon 1931-ben 33.146 munkanélkülit tartottak nyilván, 1938-ban 17.144, 1939-ben 13.133 és 1940-ben már csak 11.958 munkanélküli volt az év végén.

A mult esztendővel szemben a csökkenés 8.9 százalék. Az év utolsó negyedében a munkanéküliek száma 4239-cel volt kevesebb, mint az előző év október—decemberi időszakában. A fontosabb foglalkozási ágakban a munkanélküliek számának évvégi alakulásából kitetszik, hogy *a legnagyobb csökkenés a sokszorosító iparban történt,* ahol 1939-ben 1926, a mult évben 1421 munkanélkülit tartottak nyilván, az elmúlt év végén tehát 26.2 százalékkal kevesebbet, mint tavaly. Az építőiparban 39-ben 4158 munkanélküli volt, 40-ben 15.5 százalékkal kevesebb, mindössze 3513. A bőriparban 28.4, a faiparban 16.7, a vasiparban 4.5 százalékkal csökkent a munkások érdekképviseleteitől nyilvántartott munkanélküliek száma.

A vasúti forgalom, bár az év utolsó napjaiban az évszaki erők kedvezőtlen hatással voltak, *emelkedett.* Az utolsó évnegyedben 6.2 százalékkal nőtt a szállított áruk tonnaszáma, 11.6 százalékkal az árutonnakilométerek száma, 9 százalékkal a megrakott teherkocsik és 7 százalékkal a szállított utasok száma.

Rendkívül felduzzadt a postaforgalom.

Ha csak az év utolsó hónapját tekintjük,

15.6 millióval több levélküldemény került feladásra, mint tavaly,

a csomagküldeményeknél 334.000 darab, a postautalványoknál 83.000 a növekedés. a postautalványon feladott összegek pedig 30 millió pengővel multák felül az előző év decemberét. *122.000-rel gyarapodott a feladott táviratok darabszáma.* Annak ellenére, hogy a távbeszélőállomások felszerelését megnehezítették, *16 ezerrel nőtt a főállomások száma.* Magyarországon

az elmúlt év végén 609.468 rádióvevőengedélyest tartottak nyilván,

1939 júliusában még csak 468.290, 1940 júliusában 539.963 volt a rádióelőfizetők száma. Egy év alatt tehát a növekedés 110.100, 22 százalék volt.

A pénz- és hitelélet jellegzetes adata a betétállományok alakulásáról számol be.

1939 szeptemberében 1445.8 millió P, 1940 júniusában 1594.8, 1940 decemberében 1843.4 millió pengő volt az összes betétek összege, tehát olyan magas színvonalat ért el, mint már évek óta sohasem.

Az összes betétállomány egy év alatt 244.9 millió pengővel, tehát 15.3 százalékkal nőtt. A 28 legnagyobb vidéki pénzintézet betétállományában ugyancsak jelentős volt a növekedés: 17.8 millió pengő.

Tovább tartott a hitelbiztonsági viszonyok javulása.

Időszak	Fizetésképtelenségek száma	Magán- és kényszeregyességek passzívája ezer pengőben	
1931. X—XII.	1.175	49.564	67.451
1938. X—XII.	258	6.879	10.317
1939. X—XII.	158	3.656	5.138
1940. X—XII.	27	2.618	3.047

A magán- és kényszeregyességek aktívái tehát több mint egymillió pengővel csökkentek 1940 utolsó évnegyedében, az 1939. év október—decemberi időszakához mérten.

A budapesti zálogálladék összege 549.000 pengővel volt kevesebb 1940 decemberében, mint az előző hónapban.

A budapesti kényszerárverések száma a zálogházi tételek szerint már régóta egyik legjellegzetesebb indexe annak, hogy a széles néprétegek szociális viszonyai hogyan alakulnak. 1939 júniusában 6322, 1940 júniusában 4838, az év utolsó hónapjában pedig már csak 2393 zálogházi tétel került kényszerárverésre Budapesten.

Az összefoglaló helyzetjelentés legkülönbözőbb tételei is *az ország erősödésének és gazdasági gyarapodásának biztatóan élénk üteméről számolnak be.*

NYIGRI IMRE

FIZESSEN ELŐ az „Esti Ujság"-ra!

Előfizetési ár: egy hónapra 2 pengő 20 fillér. Egyes szám ára 10 fillér. Szerkesztőség, kiadóhivatal, színházjegy- és utazási iroda: Budapest, VIII., József-körút 5. Telefon: *1-444-00.

Kedvezményes áron vajat és libazsirt szolgáltatnak ki a zsírjegyekre

Bódy László alpolgármester aláírásával hétfőn reggel falragaszok jelentek meg a főváros utcáin a következő szöveggel:

1941 április 8-án keddtől április 12-ig, nagyszombatig kilogramonként P 3.90-es kedvezményes áru vajat szolgáltatnak ki az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ, a Központi Általános Tejcsarnok, a Fővárosi Tejüzem Rt. és a Községi Élelmiszárárusító üzem fiókjai.

Libazsírt szolgáltatnak ki ugyanezeken a napokon P 3.90-es kedvezményes áron a Köztisztviselők Fogyasztási Szövetkezete és a Községi Élelmiszerárú üzem fiókjai.

A felsorolt üzemek a kedvezményes áru vajat és libazsírt csak a forgalomban lévő zsírjegyek még le nem járt (érvényes) szelvényeire szolgálják ki. Ezekben az üzletekben vajat és libazsírt április 8-án üzletnyitástól április 12-ig üzletzárásig jegy nélkül nem szolgálhatnak ki.

Egy zsírjegy-szelvényre 20 dekagramm vajat vagy 20 dekagramm libazsírt lehet kiszolgálni.

A fent jelzett napokon a Községi Élelmiszerárusító Üzem fiókjai déli szünetet nem tartanak.

Két nap alatt 66.000 tonna angol hajótér pusztult el

Berlin, április 7.

(Német Távirati Iroda.)

Great Yarmouthtól északra vasárnap a déli órákban német harcirepülőgépek egy hajókíséretben haladó hatezer bruttoregisztertonnás tartályhajót telitalálattal súlyosan megrongáltak, hogy oldalra dőlt és elvesztésével kell számolni. Great Yarmouthtól keletre a német légi fegyvernemnek egy másik köteléke bombavetéssel erősen megrongált egy 5000 bruttoregisztertonnás kereskedelmi gőzöst. Mind a két hajó legénysége mentőcsónakokba szállt.

A mai napon tehát eddig a német légi fegyvernem négy hajót süllyesztett el együttvéve 18.500 bruttoregisztertonna tartalommal és súlyosan megrongált két hajót, együttvéve 11.000 bruttoregisztertonna térfogattal. Ha a szombati nap hajóveszteségeit hozzászámítjuk, alig 48 órán belül összesen 26.500 bruttoregisztertonna ellenséges hajótér süllyedt el és 39.000 tonna hajótér súlyosan megrongálódott. Ezzel kapcsolatban arra kell számítani, hogy a mai napi elsüllyesztések eredménye a későbbi jelentésekkel még növekedhetik. (MTI)

A német légi haderő szombaton — mint a Német Távirati Irodával közlik — támadásait Anglia délparti kikötői és Dél-Anglia repülőterei ellen intézte. Az Anglia déli tengerpartján fekvő Exeter repülőterét különösen erős támadás érte. A látási viszonyok jók voltak s így a bombák eltalálták a gépszíneket, legénységi szállásokat és a futómezőt. Két helyen nagy tűz keletkezett. A repülők elpusztítottak egy a gépszínek előtt álló repülőgépet.

Német harci repülőgépek — mint a Német Távirati Iroda értesül — szombaton szép eredménnyel ütöttek rajta egy angol hajókaravánon a Firth of Forthban. Két, összesen 4000 tonnás hajó telitalálat következtében elsüllyedt. Négy másik, összesen 22.000 tonnás hajót oly súlyosan megrongáltak, hogy számítani lehet a hajók elsüllyedésével is. (MTI)

— *BRONZKORBELI LELETEK BÁCSALMÁSON. Bácsalmás község legészakibb során az egyik kőművesmester házépítéshez szükséges földhordás alkalmával észrevette a föld különös rétegeződését. Óvatos ásás közben rövidesen több sírhelyre bukkant. A sírokban igen sok kardmarkolatot, fülbevalót és bronz-ékszereket talált csontok mellett. A sárga agyagban fekvő leleteket szakemberek vizsgálták meg és megállapították, hogy azok minden valószínűség szerint bronzkorból valók. Az ásatásokat folytatják.*

A ma könyvei!

Dr. Bente Hermann:
Német parasztpolitika . . . . —.50

Finck Arthur:
Gyarmati hadviselés Európában . 1.—
Fegyverszünet 1918—1940. Rajzokkal és fényképekkel . . . 1.50

Müller—Brandenburg:
A német munkaszolgálat teljesítményei. Fényképekkel . . . —.80

Pflug Hans:
A német birodalmi autóutak. Számos fényképpel 1.60

Dr. Rohden Péter Rikárd:
A francia politika felemelkedése és alkonya 1.50

Megrendeléseket utánvéttel, vagy az összeg előzetes beutalása ellenében forduló postával intézünk el. Előzetes beutalás esetén portó könyvenként 8 fillér, ajánlott megküldés esetén további 50 fillér.

PFEIFER FERDINÁND KÖNYVKERESKEDÉS KFT.
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5.
Telefon: 18-57-30, 18-74-00.
Stádium Sajtóvállalat könyvkiadó, V., gróf Klebelsberg Kunó-u. 29. — Stádium könyvkereskedése, VIII., József-krt 5.

FIZESSEN ELŐ az „Esti Ujság"-ra!

A keresztény jobboldali magyarság délutáni lapja
Előfizetési ára: egy hónapra 2.20 pengő, negyedévre 6.60 pengő
Egyes szám ára hétköznap és vasárnap egyaránt 10 fillér.

— *A „Ferenc József" keserűvíz régóta kitűnően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható természetes hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. Kérdezze meg orvosát!*

megbízással *Okubo* budapesti japán követ, Borisz bolgár királyt *Tosev* budapesti bolgár követ képviseli. A külföldi különmegbízottak a kormányzói karosszéktől jobbra, az első sorban kapnak helyet. Megtelik a diplomatapáholy is, sorra érkeznek a Budapesten akkreditált követek.

Háromnegyed tíz órakor megérkezik József királyi herceg tábornagyi díszben és a főhercegasszony, pár pillanattal később József Ferenc kirlályi herceg. A királyi hercegek a ravataltól balra fenntartott helyre ülnek. Auguszta királyi hercegasszony a ravataltól balra levő páholyban foglal helyet. Azután jön Serédi Jusztinián biboros-hercegprímás egyszerű fekete papi talárban. Albrecht királyi herceg nem jelenhetett meg a temetésen, miután katonai szolgálatra vonult be, Katalin hercegasszony azonban megjelent a páholyban.

Tíz óra előtt öt perccel érkezett meg Horthy Miklós kormányzó hitvese, fia, vitéz Horthy István és felesége kíséretében. Néhány pillanat mulva díszlépésben bevonulnak az alabárdos palotaőrök a ravatal mellé és szobormozdulatlansággal állnak őrt. Ugyanakkor Bárdossy László miniszterelnök és az országgyűlés két házának elnökei az oroszlános főkapuhoz mennek, hogy fogadják Magyarország kormányzóját.

Pontosan tíz órakor érkezik vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó úr őfőméltósága. Elől a két ház háznagyai, elnökei, azután Bárdossy László miniszterelnök, a katonai iroda és a kabinetiroda főnökeinek kíséretében.

Amint a kormányzó úr elfoglalja helyét, *Witz* Béla prelátussal az élén, bevonul a papság. Az Operaház énekkara a „Halál éjszakája" című gyászdalt énekli és azután megkezdődik a beszentelés szertartása.

A temetési szertartást Witz Béla prelátus, a Szent István-bazilika plébánosa végezte, aki az elhúnytnak régi barátja és gyóntatóatyja volt. Ez alkalommal nem volt fényes papi segédlet, az egész szertartás egyszerű keretek között folyt le az Egyház rendelkezése értelmében. Talán megrázóbban markoltak a lelkekbe a circum dederunt hangjai...

A beszentelés után Bárdossy László miniszterelnök mondott beszédet, elbúcsúzva a nemzet nagy halottjától a kormány és az egész ország nevében.

A következőket mondotta:

Bárdossy miniszterelnök gyászbeszéde

A fájdalomtól összetörve és meggyötörten állunk koporsód előtt, gróf Teleki Pál — kezdte gyászbeszédét a miniszterelnök —, hogy a nemzet nevében, amelyet olyan forrón és rajongóan szerettél, utolsó Istenhozzádot mondjunk Neked. Mennyi mindent rejt magában ez a koporsó! Mennyi akaratot, mennyi munkát, mennyi gyötrődő aggodalmat és tépelődést, mennyi önfeláldozást és áldozatkészséget, mennyi gondolatot és tervet, mennyi kiharcolt sikert és elért eredményt és mindezek együttesében milyen tragikus beteljesülését annak, aminek emberi sors a neve. Mentől magasabbak az ideálok, amelyeket a küzdő ember maga elé tűz, mentől szentebb az a hivatás, amelyet érez, annál nehezebb az útja ezen a földön. Ez előtt a koporsó előtt, amelyet az egész nemzet szívettépő fájdalma kísér, valóban lehetetlen vigasztalásra szavakat találni. És mégis fel kell emelnünk fejünket a porból, ahová a fájdalom súlya alatt hajlott, fel kell szárítanunk szemünkből a könnyet, amely újból és újból elönti és túlnézve ezen a koporsón, annak az életnek az értelmét és tanulságát kell keresnünk, amely olyan váratlanul és tragikusan ért véget.

Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem a katarzist is, a megtisztulást, ami vele jár. Ne csak a halált lássuk, hanem az életet, a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte.

Az ősi gróf széki Teleki-nemzetség adta őt nekünk. Az a nemzetség, amelyből annyi államférfi, tudós, költő, író és katona került ki. A nagy ősök emlékének termékenyítő fénye besugározta a gyermek Teleki Pál lelkét és az élet útján elinduló fiatalember elé odaállította azt az elvet, amely később valóságos hitvallássá magasztosodott benne. „Úgy élni, hogy soha semmit se kívánjunk a magunk számára és ne akarjunk mást, csak dolgozni, csak szolgálni, csak áldozatot hozni azért a legmagasabb közösségért, amelynek nemzet a neve."

Az életindulás első évei tanulással és azzal telnek el, hogy felkészüljön azokra a feladatokra, amelyekre elhivatott. A jogtudomány, a mezőgazdaság és a földrajz foglalkoztatja leginkább, az a három tudomány, amely a leendő magyar államférfinak a legjobb vértezetet adja. Élénk érdeklődése, kielégíthetetlen tudásszomja mindent magába szív, de elsősorban mégis a földrajz és a vele rokon tudományok foglalják le szellemének erejét. A geografia az, amely a magyar föld szerelmesévé avatja. Ez teremti meg a mély és bensőséges kapcsolatot Teleki Pál és a haza földje között, amelyet nála jobban nem ismert, nála jobban nem szerethetett senki. A hegyek, völgyek, szétterülő rónák minden apró részletét, a megbujó falvakat, apró tanyákat mind, mind épúgy ismerte, mint az ország nagy gazdasági, ipari és szellemi centrumait.

De a geografus Teleki Pál érdeklődése nem állt meg a hazai földnél. Az az égő, szinte kielégíthetetlen szomjúság, amely mindig új, mindig több ismeret megszerzésére serkenti, elviszi távoli országokba, idegen népekhez, s már fiatalon olyan tudóssá neveli, akinek nevét, tekintélyét rövidesen világszerte mindenütt elismerik.

Közügyek felelős intézését akkor vállalta először, amikor az Országos Hadigondozó Hivatal élére került. A geográfia a földdel hozta kapcsolatba, a hadigondozó hivatal az emberrel, a hazájáért vérét hullató sebesült magyar katonával, a magára maradt özveggyel, a síró árvákkal. A magyar nép hősies áldozatkészsége, büszke, hallgatag szenvednitudása itt tárult eléje a maga gyönyörű egyszerűségében és ettől fogva érzi, vallja tudatosan, hogy minden egyes magyar sorsa elválaszthatatlanul az övé is.

A háborúból is kiveszi részét, itt is derekasan állja meg helyét mint mindenütt, ahová a kötelesség szólította. És amikor a háború végén a szörnyű vérveszteségtől elalélt nemzet olcsó prédája lesz belső forradalomnak és idegen étvágynak, Teleki Pál egyetlen pillanatra sem csügged. Hite élő és töretlen maradt akkor is, amikor az úgynevezett szövetséges és társult hatalmak meghallgatásunk nélkül meghozzák véresen igazságtalan döntésüket a magyarság ellen. Teleki Pál életének nagy munkája ezen a ponton kezdődik. Küzdelem, szakadatlan küzdelem a szellem, a tiszta tudomány eszközeivel annak a bebizonyítására, hogy a trianoni úgynevezett békerend nem tartható fenn nemcsak azért, mert igazságtalan, mert a magyarságra elviselhetetlen terhet ró, hanem azért, mert az európai és különösen a dunavölgyi népek békés együttélését lehetetlenné teszi. Azoknak a tudományosan feldolgozott, lelkiismeretesen lemért adatoknak a tömege, amelyeket ennek az igazságnak bizonyítására a magyar békedelegáció legnagyobbrészt Teleki Pál személyes munkájának eredményeként állított össze, nem indította meg a párisi döntőbírák értelmét és szívét. De Teleki Pál a jövőhöz appelált és a Gondviselés neki adott igazat és elégtételt.

Húsz év elég volt ahhoz, hogy a világháború végén fennállott európai politikai és erőviszonyok alapjukban változzanak meg. És ez erőviszonyok kényszerű függvényének —: a párisi békerendszernek is elkerülhetetlenül ez lett a sorsa. A nagy és baráti német és olasz nemzetek belsőleg megujult, ujjászervezett és hatalmasan megnövekedett ereje más képet adott Európának, amelyben a magyar igények teljesítését is sikerült biztosítani. Az érdem nagy része ezért ismét Teleki Pált illeti. Kivánhat-e magának ennél bárki is nagyobb elégtételt. Az egyik oldalon a trianoni temetés, a másikon a belvederi igazságszolgáltatás. Az egyik oldalon a csirájában nehezen bontakozó szegedi nemzeti szervezkedés, a másikon a magyar honvédség vikarosan gyors felvonulása a Kárpátok gerincére. A magyar történelem két olyan pontja ez, amelyek között, mint színesen ívelő szivárvány, úgy sugárzik Teleki Pál tiszta élete. Ez az élet csakugyan szeplőtelenül tiszta, valóban apostolian önzetlen volt. Amikor a belvederei döntéssel szükebb hazája, Szatmár, visszakerült hozzánk, ősi családi kastélyát és birtokának ezt a megmaradt részét, amit az idegen hatalom nem osztogatott szét, odaajándékozta nemzetének., Úgy érezte, ez a kötelessége azokkal szemben, akik elestek attól, hogy visszakaphassák azt, ami Trianonban idegen uralom alá került.

Rövid pillanatképek ezek egy áldott élet bő gazdagságából. Könnyű volna még hosszú sort fűzni hozzájuk, beszélni kellene a politikusról, aki már első miniszterelnökségének idején azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a nemzeti akarat megvalósítását nem a pártpolitikai rendszer útján nem a pártok parlamenti mérkőzésén át, hanem egy egységes nemzeti szervezet életrehívásával kellene biztositani. Beszélni kellene a világhírű tudósról, akit nagy nemzetközi jelentőségű kérdésekben hivtak meg döntőbírónak; a tanárról, aki Németországban és az amerikai egyetemeken tartott előadásain is a magyar igazságot hirdette. Beszélni kellene a szivéhez legközelebb állott cserkészet és az ifjúsági mozgalmak vezetőjéről és arról, hogy talán az az idő volt számára a legkedvesebb, a legzavartalanabb, amit a magyar ifjúság körében töltött. És végül beszélni kellene arról, hogy élete utolsó éveiben Teleki Pál valóban a nemzet tanítómesterévé lett.

A magyarság lelki és erkölcsi megújulásának szükségességét hirdette, azt, hogy magasabb ideálokat tűzzünk magunk elé, ne becsüljük túl az életet és földi javait, hogy emelkedjünk felül a kicsinyes ellentéteken s fűzzük ezt a nemzetet olyan erős egységbe össze, amelyen aztán a pokol kapui sem vehetnek erőt. Hányszor mondta el ezt újból és újból, hol kérve, hol korholva. Az ebben a tanításban megszólaló lélek olyan volt, mint a templomi harang tiszta zengése, amely minden jóakaratú ember segítségét kéri.

Államférfi volt, akinek a naponként felmerülő problémákkal kellett megküzdeni, de ugyanakkor tudós is, aki a feladatokat távoli perspektivából nézi. E kétféle szempont, e kétféle munkametódus talán sokszor összeütközött benne és aggódó, önkinzó kétségeket támasztott a lelkében, vajjon melyik megoldást válassza. És itt eszembe jut Arany Jánosnak Széchenyiről írt ez a két sora: „És mennyi harcot küzde önmagával, hány izgatott álmatlan éjjelen". Most már elpihent. Ne zavarjuk álmát, amely felett egy nemzet áldása, hálája és szeretete lebeg. A porhüvelyéből szabaddá vált lélek talán ott száll most a szeretett föld kedves tájain, a szatmári lankákon, a szegedi kis tanyáknál, a hűvös lehelletű csiki erdőkben. Háromszék virágos rétjein. S ha ide gondol, bizonyosan azt üzeni nekünk vidám cserkészkiáltással: „Jó munkát!" S mi azt feleljük rá: Mindhalálig!

*

Bárdossy László miniszterelnök gyászbeszédének elhangzása után az Operaház énekkara a „Végső búcsú" című gyászdalt énekli, a gyászszertartás a kupolacsarnokban ezzel végetér. A koporsót leemelik a ravatalról és megindulnak vele a főlépcsőházban le a Kossuth Lajos-térre, miközben a Filharmóniai Társaság Dohnányi Ernő vezénylésével Wagner „Istenek alkonya" című operájából Siegfried gyászindulóját, utána pedig Erkel „Hunyadi László" című operájának gyászindulóját adja elő.

Némán, mozdulatlanul áll a tömeg a Kossuth Lajos-téren, míg belülről kihallatszik az Operaház kórusának gyászdala, majd megérkezik az elhunyt miniszterelnök koporsója a feketeruhás gyászhuszárok vállán. Nagy csöndben áll az egész hatalmas tömeg, csak egy-egy felcsukló zokogás hallatszik, miközben a koporsót elhelyezik a gyászkocsin. Az Alkotmány-utcán, amerre a szem ellát, a Vilmos császár-útig,

sűrű sorokban állnak az emberek a járda szélétől a házfalakig, fedetlen fővel, összetett kezekkel várják a halott miniszterelnök elvonulását.

Mindenhol síró aszonyok, könnyező férfiak. A gyászkocsi elindul az Alkotmány-utcán, azt követi a koszorús-kocsik hosszú-hosszú sora, majd a kibontakozó gyászmenet, lassan haladva a Kerepesi-úti temető felé.

Légiriadó a gyászmenet megindulása után

Néhány perccel háromnegyed tizenegy óra után megszólaltak a légvédelmi szirénák.

Már, amikor a szirénák hangja hallatszott, vadászrepülőgépek tűntek fel a magasban, hogy a magyar főváros védelméről gondoskodjanak.

A gyászmenet az Alkotmány-utca elején haladt akkor, amikor a légvédelmi szirénák megszólaltak. A beláthatatlan tömegben némi mozgolódás támadt a jelzésre,

a gyászmenet maga azonban továbbhaladt, Horthy Miklós kormányzó, a diplomáciai testület és a kormány tagjai, Serédi Jusztinián hercegprímás csendes lépésben követték tovább a gyászhintót.

A gyászmenet változatlanul haladt tovább mindaddig, amíg néhány perccel ezután a szirénák újból megszólaltak és jelezték a légiveszély elmultát.

Végig a Nagykörúton, a Nemzeti Színház környékén és a Rákóczi-úton sűrű sorokban állottak az emberek, megilletődött csöndben várva a gyászmenet érkezését. A hatalmas rendőri készültség a gyászoló közönséget beterelte a kapuk alá és az üzletekbe, a közönség fegyelmezetten viselkedett és engedett a felszólításnak. Percek alatt kiürültek a járdák, elnéptelenedett az utca, csak az intézkedő rendőrök maradtak helyükön.

A légiriadó csak néhány percig tartott,

a légiveszély elmultát hirdető jelzésre a gyászoló közönség újból ellepte a gyászmenet útvonalát.

KÖZGAZDASÁG

Nagypiaci árak

Baromfi: élőcsirke, rántanivaló 400—420, sütnivaló 380, tyúk 250, lúd 340, ruca 340—360, pulyka 180—230 fillér, tojás ládaáru 210—220, kiolvasva 230, selejtes 200—205 fillér.

Zöldségfélék: hagyma 24—34, zöldjével 4.10, fokhagyma 60—90, fejeskáposzta 30—60, kelkáposzta 25—75, kalarábé 6—20, cékla 6—16, saláta 4—40, sóska 40—80, paraj 20—50, sárgarépa 8—14, petrezselyem 10—30, zeller 35—65, retek 8—14, spárga 100— 400 fillér.

Gyümölcs: alma 95—200, közönséges 50—120, narancs 90—100, vörösbélű 116—150 fill.

Nyugodt a tőzsde hangulata

Az értéktőzsdén ma egészen jelentéktelen forgalom alakult ki. Az irányzat gyengülésre hajlik, mert a lebonyolítások a vezető értékekben élénkebbé váltak. A tőzsde ennek dacára is ellenállóképes és *a hangulat általában nyugodt* és az események hatása csak annyiban nyilvánult meg, hogy a szokottnál nagyobb tartózkodás mutatkozik az értékpapírok vásárlásával szemben. Megnyitás után a vezetőértékek néhány pengővel csökkentek, azonban az üzletmenet későbbi folyamán vevők jelentkeztek, ami megállította a gyenge irányzat kímélyülését. A fixértékek piacán lényeges árváltozás nem volt.

Zörgő VÁSZON és KELENGYE fogalom DEÁK F. UCCA 19.

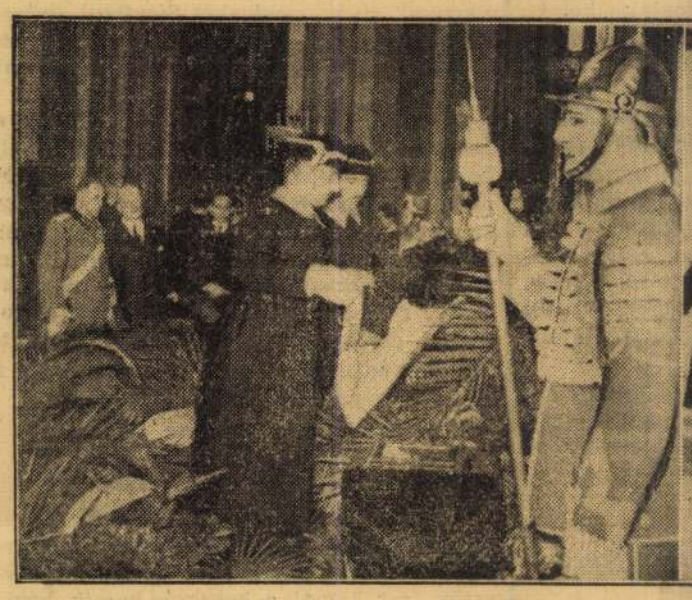

A kormányzó koszorúja

Viszik a koporsót

A miniszterelnök a ravatalnál

„Az egész nemzet szivettépő fájdalma kíséri ezt a koporsót"

A miniszterelnök gyászbeszéde — Légiriadó a temetés alatt

*Az Országház kupolacsarnokának gótikus boltívei alatt földigérő, fekete drapériák komor pompájában, kandellábe*rek lobogó lángjának sápadt fénye közt hatalmas katafalk elérhetetlen magasságában nyugszik a nemzet nagy fia. A ravatalt, a kupolacsarnokot s végig az egész roppant lépcsősort, le az oroszlános főbejáratig koszorúk százai veszik körül. Virágok színpompája és a magasból a koporsó felé törő enyhe meleg tavaszról, újrafakadó életről beszél a gyásznak ebben az óriásméretűvé nőtt birodalmában. Igy van ez jól, mert az, aki a koporsóban fekszik, nemzete életére tette rá a maga hősi, prófétai martiromsággal is megpecsételt lelkét. Magán a koporsón csupán egyetlen koszorú, halványlila orgonavirágokból fonva. Az elhúnyt özvegyéé. A katafalk előtt középen pálmaágakból és babérlevelekből font hatalmas koszorú, Magyarország kormányzója küldte, nemzetiszínű szalagján ezzel a felírással: Felejthetetlen munkatársamnak. A baráti országok államfőinek és kormányférfiainak, a kormány tagjainak, az országgyűlés két házának, a diplomáciai testületnek koszorúin kívül a katafalk előtt kapott helyet az az óriás fenyőkoszorú is, amelynek szalagján csak egyetlen szó áll: Erdély. Az a föld, amely gróf Teleki Pált a magyar nemzetnek adta, amelyet fiatalkorában elvesztett, amelynek visszaszerzéséért egész életén át harcolt. A fiatalság színeit a cserkészek árvalányhajból és mezei virágból font koszorúja hozza a ravatal gyászpompájába a beláthatatlan, áttekinthetetlen virágerdőbe ...

Ott vannak a katafalk előtt bíborbársony párnákon a kitüntetések is, fénylő arany érdemjelek, gyémántokkal kirakott keresztek, széles selyemszalagok. Köztük a legnagyobb magyar kitüntetés, a Szent István Rend, amelynek egyedüli tulajdonosa volt. Emberi nagyságát jöttek hirdetni ezek is. De fényük bármily csillogó, igen-igen kevés a kitüntetésnek ahhoz a mértékéhez, amit a nemzet lelke sző máris legendás hőssé vált áldozatos alakja köré.

Mert a magyar nemzet eltemeti gróf Teleki Pált ma délelőtt, — de nem búcsúzik el tőle. Tudja, hogy lelke már túlszállt téren és időn, föl a magasságok felé. Porhüvelyét most kisérik el utolsó útjára. A közélet vezetői, élükön a legelső magyar emberrel, ott a márványárkádok alatt, — s a magyar nép nevében a háromszázezres tömeg, amely összegyűlt a Kossuth Lajos-tértől végig az egész útvonalon, hogy egy könnycseppel, elcsukló hanggal, fájdalmas tekintettel utolsó köszöntést mondjon. Aztán a porhüvely nyugovóra tér a temető földjében. A nemzete sorsán annyit töprengő lélek már az ég felé tör, a porhüvely maga is porrá lesz. Hanem ami a kettő között van: Teleki Pál szelleme, ittmarad a magyar földön, világító fáklyának, örök útmutatásnak, életet fakasztó erőnek.

Százezrek vonulnak fel a temetésre

Ezekben az érzésekben nyilatkozik meg az egész országot átfogó mélységes gyász.

Ezekben az érzésekben zarándokoltak már vasárnap beláthatatlan tömegek a ravatalhoz.

A Kerepesi-temető halottasházából vasárnap délelőtt 10 órakor indult el a gyászkocsi *gróf Teleki Pál* koporsójával, amelyet a kupolacsarnokban a kormány tagjai, az országgyűlés két házának elnöksége és a Magyar Élet Pártjának képviselői fogadtak. Egymásután helyezték el a koszorukat a ravatal előtt, majd

délben 12 órakor megnyitották az Országház kapuját a nagyközönség számára és megkezdődött a kegyeletes zarándoklás.

Férfiak, nők, fiatalok, öregek, iskolásgyerekek, cserkészek, polgárok, katonák, gazdagok, szegények zarándokoltak el megilletődötten, meghatottan gróf Teleki Pál ravatalához.

Ma délelőtt már kora reggel megkezdődött a felvonulás a Kossuth Lajos-tér felé és az útvonalakra, ahol a temetési menet áthaladt. Az Országház kapui is korán megnyíltak a végtisztességre érkezők fogadására.

Mennyivel enyhébb az idő, mint amikor legutóbb álltunk itt ugyanígy, megdermedve és még mindig érthetetlenül a katasztrófa hirtelen volta miatt, gróf *Csáky* István temetésénél. A Dunáról enyhe szellő fúj, simogatja a parlament előtt felsorakozó küldöttségek, egyetemi bajtársi egyesületek díszszázadainak arcát. A földmívelésügyi minisztérium és a Kúria erkélyeiről hatalmas gyászdrapériák lógnak le, a parlament főbejárata elé pedig egyre kígyózik a hosszú fekete autósor.

A főkapitány intézkedésére

már reggel fél kilenckor lezárták a Kossuth Lajos-tér forgalmát.

Rendőrkordont vontak körbe, a díszsisakos legények halkan, fegyelmezetten irányítják helyükre az érkezőket. Árvalányhajas csoport kanyarodik be a Vilmos császár-út felől, utánuk félszáz komolyarcú, szépen masírozó, zöldsapkás kis farkaskölyök lépeget, amott pedig a tér túlsó felén apácás fehér fátyol villan elő. Együtt érkezik a cserkészküldöttség, hármas sorokban haladnak egymás mellett a mozgalom vezetői, szótlanul mennek el a főbejárat mögött. Két egyszerű kandeláber világít itt, a kapu szintén gyászdrapériával van bevonva.

Székelyhalinás egyetemi főiskolai hallgatók hosszú sora hullámzik középre,

a fiuk mögött lányok igyekeznek lépést tartani. Ujabb cserkészcsoport érkezik. Fekete gyászfátyollal bevont zászlóikat hozzák, mintha a szivüket tartanák tenyerükön.

Megérkezik a kormányzó

Az országház jobboldali bejárata előtt hosszú fekete kocsisor kanyarodik. Nyolc pompás, feketén csillámló szőrű ló húzza a gyászhintót, mögöttük a koszorús kocsik végeláthatatlan sora.

Háromnegyed tízkor megüresedik a lépcső; mindenki megérkezett már, a kormányzót várjuk. Háromnegyed tíz után pár perccel megérkezik a Főméltóságú Asszony fiával és vejével, majd feszes vigyázzba vágja magát öt perc mulva minden ember a Kossuth Lajos-téren: *feltűnik a kormányzó kocsija.*

Az oroszlános főkapunál a két háznagy fogadja a Főméltóságú Urat és kíséri fel a lépcsőn. Mögöttük lépkednek a szárnysegédek, arcukon éppen olyan mély gyász és megindultság tükrözik, mint Magyarország kormányzójáén.

A gyászoló közönség gyülekezése

A kupolacsarnokban már kilenc órától kezdve gyülekeznek az előkelőségek. A katafolk jobboldalán a közvetlen családtagok ülnek, az első sor közepe előtt van elhelyezve Magyarország kormányzójának karosszéke, mögötte a katonai iroda és a kabinetiroda főnökeinek széke. Ugyancsak az első sorban ülnek a kormány tagjai, mögöttük az országgyűlési képviselők, a baloldalon a titkos tanácsosok, az országos főhivatalok vezetői és a felsőház tagjai. A páholysorokat ez alkalommal is a diplomáciai testület tagjainak s a meghivott hölgy-előkelőségeknek tartották fenn. A katafalk jobboldalán az első páholyban a Főméltóságú Asszony és a kormányzó családjának tagjai foglalnak helyet.

A gyászszőnyeggel bevont lépcsősor két oldalán bordóruhás, ezüstsujtásos palotaőrök állnak sorfalat.

Féltíz órakor a meghívottak nagy többsége megérkezett már. A Teleki-nemzetség tagjai is elfoglalják helyeiket, csupán az első sor üres még, ahol a család közvetlen tagjai: Teleki Pál gróf leánya, fia, menye és veje kaptak helyet. Az özvegy súlyos betegen fekszik a Szent János-szanatóriumban, a temetési szertartáson sem vehet részt. Már az is egészen rendkívüli megerőltetésébe került, hogy minden orvosi tilalom ellenére a katasztrófa napján délután betegszállító autón a miniszterelnökségi palotába vitette magát, férje halottasságyához.

Féltíz órakor egymásután érkeznek a kormány tagjai, *Bárdossy* László miniszterelnök, vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter feleségeikkel együtt, majd a többi miniszterek és államtitkárok valamennyien. Jönnek a küldöttségek vezetői is, előbb a különböző helyi intézmények és testületek vezetői, majd a külföldi küldöttségek. A német birodalmi kormány küldöttségét *Raeder* vezértengernagy vezeti. Raeder vezértengernagy, kezében a marsallbottal, a katafalkkal szemben megáll, mögötte a német küldöttség tagjai és tisztelegnek a nagy halott koporsója előtt. Az olaszok küldöttségét *Buti* nagykövet vezeti. A japán császári kormányt külön

Az egész nemzet megrendült gyásza kisérte utolsó utjára Teleki Pál grófot

Az éjszaka mélyén, mindenkitől elvonulva, a sötétségnek leplei alatt, az egyedülvalóság csolnakán *kelt át Teleki Pál gróf élete a túlpartra,* mint magános, fáradt vándoré. S amikor ennek az átkelt életnek, földi bilincseitől szabadult léleknek földi maradványát kisérték most utolsó útjára: *az ünnepélyes, komor gyülekezet körül szirénák hangjai téptek bele a gyászzenébe,* hogy a fővárost az elkövetkezhető, egyetemes veszélyre intsék, attól óvják. *Végletek, ellentétek, a tragikumnak motivumai igy merülnek fel messzi mélységekből s keverednek el a tömjénfüstben,* a koporsó fölött, amelynek mélyén egy nagy ember és egy nagy magyar — nem közönséges vivódások, meghasonlások, szenvedések útjának végén pihent el.

Ezek az ellentétes színek, ezek a végletes motivumok úgy borulnak rá Teleki Pálnak szenvedésekben elpihent arcára, *mint egy hatalmas, fekete szemfedő,* amelyet egy nemzet minden fájdalma, megdöbbenése és egyben minden megértő engesztelése terit rá a halottra. Az időknek sötét mélyén, a trianoni éjszaka kezdetén Teleki Pál gróf a legelsők közt, *a legelsők legelsőinek sorában indult munkába-harcba, hogy az éjszaka ne tartson soká,* hogy a hajnalok hajnala mielőbb megvirradjon s bekövetkezzék az időknek az a teljessége, amely *az igazságtevésnek is talán a teljességéhez vezethet el.* Szenvedés, könny, lehet hogy vér borítja az eddig eltelt s az eztán elkövetkező utat, amelyet a nemzet húsz évvel ezelőtt egy emberként vállalt. S fájdalomban és gyászban lesújtva áll itt most, amikor ezekben a hajnalodó órákban munkában, fáradalmakban, szenvedésekben elgyötörve *az elsők közt az a férfiú esett el,* aki ezekért a célokért harcba is a legelsőnek indult.

A mélységes emberi tragédia fölé ez bontja ki *a katarzis tisztulását, az engesztelődést.* Amint a fiatal utód a nagy végtisztességen mondotta, hogy: *nem csak a halált látjuk, hanem az életet,* a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte. A halálán mélységesen megrendült nemzet képviseletei útján ezért kísérte ilyen felejthetetlen és méltóságteljes gyásszal végútjára *Teleki Pál elmult életét ...*

Virágvasárnap a ravatalnál

Virágvasárnap reggeli verőfényben megélénkült a Kossuth Lajos-tér és környéke. Az Országház felé vezető utcákból a reggeli óráktól kezdve egyre sűrűbb sorokban gyülekezett a közönség és a díszsisakos rendőrök által vont kordonok mögött kalaplevéve, halkan beszélgetve vonultak a térre, *hogy leróják kegyeletüket Teleki Pál gróf iránt.* A téren gyászleplek borították az Országház, Kuria és a földmívelésügyi minisztérium homlokzatát s köröskörül fekete lobogókat lengetett a szél.

Az óriási tömegből nesz is alig hallatszott. *Minden társadalmi osztályból eljöttek az emberek,* hogy láthassák az elhunyt miniszterelnök koporsójának az Országház kupolacsarnokába való szállitását. Ott voltak a társadalmi egyesületek, a közhivatalok tisztviselői, sok magánvállalat egész tisztviselői kara, iparosok, gyári munkások, az iskolák növendékei és cserkészek csoportokban. Az arcokon meghatott részvét és szomorú érdeklődés látszik, amikor tíz óra felé egymásután futnak az Országház oroszlános főbejárata elé az autók, amelyeken *az előkelőségek hosszú sora hozta koszorúit Teleki Pál gróf ravatalára.*

A Kerepesi-temető halottasházából *délelőtt tíz órakor indult el a gyászkocsi az elhunyt miniszterelnök koporsójával.* Az Országház főbejáratánál a felsőház és a képviselőház háznagya, a rokonság részéről a Teleki nemzetség szeniorai fogadták a koporsót. Díszruhás, alabárdos palotaőrök és a minisztériumok tisztviselőinek sorfala között lassú léptekkel vitték fel a koporsót a kupolacsarnokba. Az alabárdosok díszőrségbe merevedtek a ravatal körül és a fekete gyászlepellel borított, tompafényü, hüvös csarnokban *megkezdődött Teleki Pál gróf koporsójának megkoszorúzása.*

Az elhunyt miniszterelnök fia, *Teleki* Géza gróf halványlila orgonából összeállított hatalmas koszorút, *Teleki Pál gróf özvegyének koszorúját helyezte el elsőnek a ravatalon.* Ezután *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter tette le a kormány koszorúját, majd egymásután léptek a ravatal elé a felsőház és a képviselőház elnökei, a minisztériumok képviseletében a miniszterek és elhelyezték koszorúikat.

Horváth Dénes alezredes szárnysegéd járult ezután a ravatalhoz és megilletődött csendben letette *vitéz nagybányai Horthy Miklós pálmaágakból és babérlevelekből összeállitott óriási koszorúját.* Széles, nemzetiszinű szalag omlik le erről a koszorúról, rajta a felírás: „Felejthetetlen munkatársának, Magyarország kormányzója". A Teleki nemzetség, a magyar élet pártja babérkoszorúi után sötétzöld fenyőágakból font hatalmas koszorú került a ravatalra. A szalagján egy szó szinte sikolt: *Erdély ...*

Szelid apácák imádkozó feje hajlott kétoldalt a koporsó felé, ott térdepelt Teleki Pál gróf leánya s közben árvalányhajas mezei virágokból font koszorújukat elhelyezték a cserkészszövetség vezetői. Halk cipőkoppanások és suttogó nesz hallatszott csak olykor a hatalmas teremben, gyertyák sápadt világossága, villanyégők tompított fénye derengett s az ablakokon szürke fények sugároztak a ravatal felé. *A koszorúk sora nem akart szünni.* Az állami intézmények, egyesületek, vármegyék, városok, társadalmi intézmények, vállalatok, magánosok képviseletében rendre hordták a gyász, a kegyelet és a hála megható jeleit.

Déli tizenkét órakor megnyitották az Országház kapuját a nagyközönség számára és *a reggel óta gyülekező tömeg megkezdte elvonulását a koporsó előtt.* Közben állandóan hozták az újabb és újabb koszorúkat, a budapesti diplomáciai kar vezetői egymásután megjelentek a ravatalnál.

Odakint a téren *a tömeg nem ritkult,* egyre érkeztek a legkülönbözőbb csoportok, hogy a kegyelet néma lerovása után átadják helyüket az újaknak a főváros és az ország legkülönbözőbb részeiből érkező minden rendű és rangú embernek, akik utolsó Istenhozzádot jöttek mondani Magyarország elhúnyt miniszterelnökének. *A legtöbben virágot is hoztak,* hogy elhelyezzék Teleki Pál gróf koporsója körül s a térdeplőkre egymásután ereszkedtek le ismeretlen feketeruhás asszonyok, hogy rövid imát mondjanak az elhúnyt miniszterelnökért.

Három óra után lezárták a kupolacsarnokot és a ravatal mellett csak az imádkozó apácák, meg a meggypirosruhás alabárdos országházi őrség maradt. Hat óra tájban betegszállító autó állt meg az Országház előtt és a kupolacsarnokba hordágyon vitték fel a súlyos beteg özvegyet. Hosszú perceken keresztül tartózkodott özvegy Teleki Pálné grófné a gyertyafénybe borult ravatal mellett. A kegyeletes látogatás után eltávoztak a temetésrendezők, majd a parlament tisztviselői is és csak az imádkozó apácák, meg az őrség virrasztott hajnalig az elhunyt miniszterelnök koporsója mellett.

A temetés napján, *hétfőn hajnaltól a szertartás kezdetéig fent az égboltozaton viaskodott a fény és a sötétség.* Verejték és könny, pára és köd sűrűsödött fellegekké a város felett és a sugárzás, az életet adó és életet áldó napfény nem tudta áttörni a városra boruló felhőket. Amikor a gyászszertartás komor hangjai megzendültek az Országház kupolacsarnokában, *valami sejtelmes, halotti derengés támadt az égen, mintha különös alkonyat osont volna ezen a reggelen a gyászoló város fölé.* A hűvös szél méltóságteljesen lengette a leomló gyászlobogókat a Kossuth Lajos-téren. Egy-egy gyenge légáramlás olykor hírt hozott a Dunáról, amelynek egymásra boruló habjai *végzetszerűen intenek hullámnak, életnek elmúlására.*

Nagyszabásu végtisztesség a parlament kupolacsarnokában

Az országház oroszlános főkapujától a kupolacsarnokig a lépcsősorokon *sürün egymás mellett rengeteg koszorú és virágcsokor fekszik.* A lépcsősorokat és a kupolacsarnokot komor gyászpompa díszíti, a villanylámpákat gyászfátyollal vonták be és a hatalmas kandeláberekben borszeszláng lobog. *Bent, a csarnok mélyén, magas ravatalon fekszik az érceretekkel díszített tölgyfakoporsó,* égő gyertyák százai között. Egyetlen koszorú van rajta, az özvegy lila orgonákból font hatalmas koszorúja. Kétoldalt helyezték el a rokonság koszorúit, elől középen fekszik *Magyarország kormányzójának koszorúja* s itt vannak a kormány, a felsőház, a képviselőház, a minisztériumok, az erdélyi párt és a cserkészek koszorúi. Előttünk négy sorban *Hitler* vezér és kancellár, *Göring* tábornagy, *Hess* vezérhelyettes, *Ribbentrop* külügyminiszter, *Mussolini* miniszterelnök, *Ciano* külügyminiszter, *Borisz* bolgár király és a bolgár kormány, *Hirohito* japán császár és *Macuoka* külügyminiszter, *Bárdossy* László miniszterelnök és bárcziházi *Bárczy* István államtitkár koszorúja.

A már kilenc óra előtt gyülekezni kezdő előkelőségeket *Bárczy* István államtitkár fogadta. Fél tíz után mindenki elfoglalta helyét, zsúfolásig megteltek az oldalpáholyok és az erkélyek is. A ravatal jobboldalán közvetlen a koporsó mellett ültek az elhunyt miniszterelnök legközelebbi hozzátartozói, fia *Teleki* Géza gróf, leánya *Zichy* Nándorné grófné, menye *Teleki* Gézáné grófné és veje, *Zichy* Nándor gróf. Mögöttük foglaltak helyet *a Teleki-nemzetség igen nagy számban megjelent tagjai,* élükön a nemzetség szeniorával, *Teleki* József gróffal. A széleskörű rokonság tagjai mellett foglalt helyet *Incze* Péter miniszteri tanácsos, az elhunyt miniszterelnök személyi titkára.

Ugyanezen az oldalon, az első sorban ült *Bárdossy* László miniszterelnök, *Széchenyi* Bertalan gróf, a felsőház, s *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, továbbá a külföldi küldöttségek vezetői: *Raeder* vezértengernagy, a német kormány képviseletében, *Buti* nagykövet az olasz kormány képviseletében és a külön megbízottak, *Okubo* budapesti japán követ, *Tosev* bolgár követ. Mögöttük foglalt helyet *Erdmannsdorff* budapesti német követ, *Talamo* márki budapesti olasz követ, a német küldöttség három tagja s a budapesti német követség vezetői, az olasz küldöttség négy tagja, a budapesti olasz, bolgár és japán követség megbízottai

Igy helyezkedtek el a kormány tagjai: *Keresztes-Fischer* Ferenc, *Hóman* Bálint, *Reményi-Schneller* Lajos, *Bartha* Károly, *Varga* József, *Radocsay* László, *Laky* Dezső, *Bánffy* Dániel báró, a következő sorban: *Szinyei* Merse Jenő s *Törs* Tibor, a képviselőház alelnökei, továbbá az államtitkári kar, *Vörnle* János, a külügyminiszter állandó helyettese, a politikai pártok vezetői, az országgyülési képviselők, akik pártkülönbségre való tekintet nélkül igen nagy számban megjelentek.

Megérkezik Magyarország kormányzója

A kupolacsarnok felsőházi oldalán az első sorban ült *József* főherceg, *József Ferenc* főherceg és *Serédi* Jusztinián bíboros hercegprimás. Mögöttük ültek többek közt *Esterházy* Móric gróf, *Károlyi* Gyula gróf, vitéz *Imrédy* Béla és *Huszár* Károly volt miniszterelnökök, *Perényi* Zsigmond báró és *Teleki* Tibor gróf koronaőrök, *Varga* Imre, a legfelsőbb állami számvevőszék elnöke, *Puky* Endre, a közigazgatási bíróság elnöke, *Töreky* Géza, a Kúria elnöke, *Werth* Henrik gyalogsági tábornok, a honvédvezérkar főnöke, vitéz *Jány* Gusztáv altábornagy, vitéz *Kozma* Miklós, Kárpátalja kormányzói biztosa, *Radvánszky* Albert báró, a felsőház alelnöke, *Littay* András, *Győrffy-Bengyel* Sándor, *Decleva* Zoltán, *Karafiáth* Jenő, *Szendy* Károly, *Szapáry* Lajos gróf, a felsőház és *Putnoky* Móric gróf a képviselőház háznagya. A következő sorokban helyezkedtek el többek közt *Hóry* András, *Herczeg* Ferenc, *Kállay* Miklós, *Feilitzsch* Berthold báró, *Ravasz* László, vitéz *Hellebronth* Antal, vitéz

Férjének modern húsvéti ajándékot:

MONT BLANC teleskop-töltőtollat

Ezt a szeretetteljes ajándékot mint férfi feltétlenül értékelni fogja. — Hivatalában irigyelni fogják értékes tolláért.

A Montblanc-teleskop töltőtollba igen nagy tintamennyiség fér (139. sz. 4·1 ccm).

A Montblanc-teleskop töltőtoll minden jobb papírkereskedésben kapható.

Ára 107.– pengőtől 18.80 pengőig.

Teljes elsötétítés nyitott ablakkal!

Lámpáit szerelje fel a Légvédelmi Parancsnokság 580.213/1940. sz. alatt engedélyezett

légoltalmi fényernyővel

Alkalmazásukkal a villanylámpák fényét odavetíti, ahol a világítás szükséges, anélkül, hogy a fény az utcára kiszürödne.

Hivatalok, irodák, külsőlámpák

részére nélkülözhetetlen.

MOVE Kereskedelmi és Ipari KFT. V. Mérleg-utca 3 Telefon: 183-820

Árusitás szerdán kezdődik

Shvoy István, *Vladár* Gábor, *Raffay* Sándor, *Denk* Gusztáv, *Baranyay* Lipót, *Zilahy-Sebess* Dénes, *Kunder* Antal, vitéz *Somkuthy* József, vitéz *Rapaich* Richárd, *Lahner* Kornél, *Bethlen* György gróf, *Takách-Tolvay* József gróf, *Éliássy* Sándor. Mögöttük álltak az igen nagy számban megjelent felsőházi tagok.

A ravatal jobboldalán, az első páholyban foglalt helyet a *főméltóságú asszony* és *Horthy* István, a Máv elnöke feleségével. A ravatal baloldalán az első páholyban ültek a *főhercegasszonyok és főhercegnők.*

A három oldalsó páholyban helyezkedtek el a budapesti diplomáciai képviseletek vezetői és tagjai. Ott voltak Angelo *Rotta* apostoli nuncius, aztán a svájci, a svéd, a belga, a spanyol, a délszláv, az argentin, a braziliai, az angol, a szlovák, a török, a román, a portugál, a szovjet, a görög, a finn és a francia követ feleségével, az egyiptomi, a chilei, a holland, az amerikai ügyvivő feleségével. Külön páholyban helyezkedtek el a miniszterelnökség tisztviselői: *Barsy* Aladár, *Thuránszky* László, *Szép* László és *Rákóczy* Imre miniszteri osztályfőnökkel az élükön, továbbá a külügyminisztérium tisztviselői *Ghyczy* Jenő, *Bartheldy* Tibor és *Ullein-Reviczky* Antal követek vezetésével. Két páholyt teljesen megtöltöttek a főispánok, a felsőház felőli oldalpáholyokban ültek a csillagkeresztes a palotahölgyek, valamint a kupolacsarnokban helyet foglaló előkelőségek családtagjai. A kupolacsarnok erkélyét is zsúfolásig megtöltötte a meghívott közönség.

Pontosan tíz órakor kürtszó jelezte a kormányzó úr Őfőméltósága megérkezését. A kormányzó úr *Uray* István, a kabinetiroda vezetője, vitéz *Keresztes-Fischer* Lajos főhadsegéd és vitéz *Horváth* Dénes alezredes, szolgálattevő szárnysegéd kíséretében érkezett. Az oroszlános főkapuban *Szapáry* Lajos gróf és *Putnoky* Móric gróf fogadták, a kupolacsarnok bejáratánál *Bárdossy* László, *Széchenyi* Bertalan gróf és *Tasnádi Nagy* András.

Mikor a kormányzó úr elfoglalta helyét, bevonult a papság s az Operaház énekkara a *Halál éjszakája* című gyászdalt énekelte. *Witz* Béla, a bazilika plébánosa elvégezte a beszentelés szertartását, majd felhangzott az imádság: *„Miatyánk, ki vagy a mennyekben . . .“* Mindenki felállt helyéről és, a gyászoló gyülekezet együtt imádkozott a papsággal.

Bárdossy László miniszterelnök lépett ezután a koszorúk előtt elhelyezett mikrofon elé és elbúcsúztatta a nemzet nagy halottját a következő szavakkal:

Bárdossy László: Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem a katarzist is

— *A fájdalomtól összetörve és meggyötörten állunk koporsód előtt, Teleki Pál gróf,* hogy a nemzet nevében, amelyet olyan forrón és rajongóan szerettél, utolsó Istenhozzádot mondjunk Neked. *Mennyi mindent rejt magában ez a koporsó!* Mennyi akaratot, mennyi munkát, mennyi gyötrődő aggodalmat és tépelődést, mennyi önfeláldozást és áldozatkészséget, mennyi gondolatot és tervet, mennyi kiharcolt sikert és elért eredményt és mindezek együttesében *milyen tragikus beteljesülését annak, aminek emberi sors a neve!* Mentől magasabbak az ideálok, amelyeket a küzdő ember maga elé tűz, mentől szentebb az a hivatás, amelyet érez, *annál nehezebb az útja ezen a földön.* Ez előtt a koporsó előtt, amelyet az egész nemzet szívettépő fájdalma kísér, *valóban lehetetlen vigasztalásra szavakat találni.* És mégis fel kell emelnünk fejünket a porból, ahová a fájdalom súlya alatt hajlott, fel kell szárítanunk szemünkből a könnyet, amely újból és újból elönti és túlnézve ezen a koporsón, *annak az életnek az értelmét és tanulságát kell keresnünk,* amely olyan váratlanul és tragikusan ért véget.

— *Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem a katarzist is, a megtisztulást,* ami vele jár. Ne csak a halált lássuk, hanem *az életet,* a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte. Az ősi széki Teleki gróf-nemzetség adta őt nekünk. Az a nemzetség, *amelyből annyi államférfi, tudós, költő, író és katona került ki.* A nagy ősök emlékének termékenyítő fénye besugározta a gyermek Teleki Pál lelkét és az élet útján elinduló fiatalember elé odaállította azt az elvet, amely később valóságos hitvallássá magasztosodott benne. „Ugy élni, hogy soha semmit se kívánjunk a magunk számára és *ne akarjunk mást, csak dolgozni, csak szolgálni, csak áldozatot hozni,* azért a legmagasabb közösségért, amelynek nemzet a neve“.

— Az életindulás első évei tanulással és azzal telnek el, hogy *felkészüljön azokra a feladatokra, amelyekre elhivatott.* A jogtudomány, a mezőgazdaság és a földrajz foglalkoztatja leginkább, az a három tudomány, amely a leendő magyar államférfinak a legjobb vértezetet adja. Élénk érdeklődése, kielégíthetetlen tudásszomja mindent magába szív, de elsősorban mégis a földrajz és a vele rokon tudományok foglalják le szellemének erejét. *A geografia az, amely a magyar föld szerelmesévé avatja.* Ez teremti meg a mély és bensőséges kapcsolatot Teleki Pál és a haza földje között, *amelyet nála jobban nem ismert, nála jobban nem szerethetett senki.* A hegyek, völgyek, szétterülő rónák minden apró részletét, a megbujó falvakat, apró tanyákat mind, mind éppúgy ismerte, mint az ország nagy gazdasági, ipari és szellemi centrumait. De a geografus Teleki Pál érdeklődése *nem állt meg a hazai földnél.* Az az égő, szinte kielégíthetetlen szomjúság, amely mindig új, mindig több ismeret megszerzésére serkenti, elviszi távoli országokba, idegen népekhez s már fiatalon *olyan tudóssá neveli, akinek nevét, tekintélyét rövidesen világszerte mindenütt elismerik.*

Teleki pályája a trianoni temetéstől, a belvederei igazságszolgáltatásig

— Közügyek felelős intézését akkor vállalta először, amikor az országos hadigondozó hivatal élére került. A geográfia a földdel hozta kapcsolatba, *a hadigondozó hivatal az emberrel,* a hazájáért vért hullató sebesült magyar katonával, a magára maradt özveggyel, a síró árvákkal. A magyar nép hősies áldozatkészsége, büszke, hallgatag szenvedni tudása itt tárul eléje a maga gyönyörű egyszerűségében és ettől fogva érzi, vallja tudatosan, hogy *minden egyes magyar sorsa elválaszthatatlanul az övé is.*

— *A háborúból is kiveszi részét,* itt is derekasan állja meg helyét, mint mindenütt, ahova a kötelesség szólította. És amikor a háború végén a szörnyű véreszteségtől elalélt nemzet olcsó prédája lesz belső forradalomnak és idegen étvágynak, *Teleki Pál egyetlen pillanatra sem csügged.* Hite élő és töretlen maradt akkor is, amikor az úgynevezett szövetséges és társult hatalmak meghallgatásunk nélkül meghozzák véresen igazságtalan döntésüket a magyarság ellen. *Teleki Pál életének nagy munkája ezen a ponton kezdődik.* Küzdelem, szakadatlan küzdelem a szellem, a tiszta tudomány eszközeivel annak a bebizonyítására, hogy a trianoni úgynevezett békerend nem tartható fenn nemcsak azért, mert igazságtalan, mert a magyarságra elviselhetetlen terhet ró, hanem *azért, mert az európai és különösen a dunavölgyi népek békés együttélését lehetetlenné teszi.* Azoknak a tudományosan feldolgozott, lelkiismeretesen lemért adatoknak a tömege, amelyeket ennek az igazságnak bizonyítására a magyar békedelegáció legnagyobbrészt Teleki Pál személyes munkájának eredményeként állított össze, nem indította meg a párisi döntőbírák értelmét és szívét. De *Teleki Pál a jövőhöz apellált és a Gondviselés neki adott igazat és elégtételt.*

— Húsz év elég volt ahhoz, hogy a világháború végén fennállott európai politikai és erőviszonyok *alapjukban változzanak meg.* És ez erőviszonyok kényszerű függvényének —: a párisi békerendszernek is elkerülhetetlenül ez lett a sorsa. *A nagy és baráti német és olasz nemzetek belsőleg megujult, újjászervezett és hatalmasan megnövekedett ereje más képet adott Európának, amelyben a magyar igények teljesítését is sikerült biztosítani.* Az érdem nagy része ezért ismét *Teleki* Pált illeti. Kívánhat-e magának ennél bárki is nagyobb elégtételt? *Az egyik oldalon a trianoni temetés, a másikon a belvederi igazságosztás.* Az egyik oldalon a csírájában nehezen bontakozó szegedi nemzeti szervezkedés, a másikon a magyar honvédség viharosan gyors felvonulása a Kárpátok gerincére. A magyar történelem két olyan pontja ez, *amelyek között mint színesen ívelő szivárvány úgy sugárzik Teleki Pál tiszta élete.* Ez az élet csakugyan szeplőtlenül tiszta, valóban *apostolian önzetlen* volt. Amikor a belvederei döntéssel szűkebb hazája, Szatmár visszakerült hozzánk, ősi családi kastélyát és birtokának azt a megmaradt részét, amit az idegen hatalom nem osztogatott szét, *odaajándékozta nemzetének.* Ugy érezte, ez a kötelessége azokkal szemben, akik élestek attól, hogy visszakaphassák azt, ami Trianonban idegen uralom alá került.

— Rövid pillanatképek ezek egy áldott élet hő gazdagságából. *Könnyü volna még hosszú sort fűzni hozzájuk,* beszélni kellene a politikusról, aki már első miniszterelnökségének idején azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a nemzeti akarat megvalósítását nem a pártpolitikai rendszer útján, nem a pártok parlamenti mérkőzésén át, hanem *egy egységes nemzeti szervezet életrehívásával kellene biztosítani.* Beszélni kellene a világhírű *tudósról,* akit nagy nemzetközi jelentőségű kérdésekben hívtak meg döntőbírónak: a *tanárról,* aki Németországban és az amerikai egyetemeken tartott előadásain is a magyar igazságot hirdette. Beszélni kellene a szívéhez legközelebb állott *cserkészet és az ifjúsági mozgalmak vezetőjéről* és arról, hogy talán az az idő volt számára a legkedvesebb, a legzavartalanabb, amit a magyar ifjúság körében töltött. És végül beszélni kellene arról, hogy élete utolsó éveiben *Teleki Pál valóban a nemzet tanítómesterévé lett.*

— A magyarság lelki és erkölcsi megujhulásának szükségességét hirdette, azt, hogy *magasabb ideálokat tűzzünk magunk elé,* ne becsüljük túl az életet és földi javait, hogy emelkedjünk felül a kicsinyes ellentéteken s *fűzzük ezt a nemzetet olyan erős egységbe össze,* amelyen aztán a pokol kapui sem vehetnek erőt. Hányszor monta el ezt újból és újból, hol kérve, hol korholva. Az ebben a tanításban megszólaló lélek olyan volt, *mint a templomi harang tiszta zengése, amely minden jóakaratú ember segítségét kéri.*

— Államférfi volt, akinek a naponként felmerülő problémákkal kellett megküzdeni, de ugyanakkor tudós is, aki a feladatokat távoli perspektívából nézi. E kétféle szempont, e kétféle munkametódus *talán sokszor összeütközött benne és aggódó, önkínzó kétségeket támasztott a lelkében,* vajjon melyik utat, vajjon melyik megoldást válassza. És itt eszembe jut *Arany* Jánosnak *Széchenyiről* írt ez a két sora: *„És mennyi harcot küzde önmagával, hány izgatott álmatlan éjjelen.“* Most már elpihent. Ne zavarjuk álmát, amely felett *egy nemzet áldása, hálája és szeretete* lebeg. A porhüvelyéből szabaddá vált lélek talán ott száll most a szeretett föld kedves tájain, a szatmári lankákon, a szegedi kis tanyáknál, a hüvös lehelletű csíki erdőkben, Háromszék virágos rétjein. S ha ide gondol, bizonyosan azt üzeni nekünk vidám cserkész kiáltással: *„Jó munkát!“* S mi azt feleljük rá: *„Mindhalálig!“*

Az utolsó ut

A miniszterelnök nagyhatású gyászbeszéde után az Operaház énekkara a *Végső búcsú című gyászdalt énekelte.* A kupolacsarnokban ezzel a gyászszertartás véget ért s megkezdték a ravatal lebontását. Kivitték a koszorúkat s tizenhárom sötétzöld bársonypárnán az elhunyt kitüntetéseit. Közben a Filharmóniai Társaság *Dohnányi* Ernő vezetésével *Wagner* „Istenek alkonyá“-ból Siegfried gyászindulóját és *Erkel* Hunyadi László-jának gyászindulóját játszotta.

A papság felsorakozott a kivonulásra, a koporsóvivők leemelték a koporsót s lassan megindult a menet.

Az Országház-téren összegyült közönség fedetlen fővel, megilletődötten tekintett a koporsóra, amelyet a nyolc ló által vont, díszes fekete gyászkocsira helyeztek. A koporsó fölé betették az elhunyt miniszterelnök feleségének lila orgonákból összeállított koszorúját.

Háromnegyed tizenegykor indult meg a gyászmenet, amelyet lovasrendőrök díszszázada nyitott meg, utána tizennégy kocsi vitte a háromszázkilencven koszorút. Mögötte haladt egy gyászruhás hajdú egyszerű fakereszttel, melyen ez a felirás volt: *„Római szentbirodalmi dr. gróf széki Teleki Pál 1879—1941“.* Ezután tizenhárom hajdú következett az elhunyt kitüntetéseivel. A gyászkocsi után haladtak a család tagjai, a nagyszámú rokonság, az egész Teleki-nemzetség. Ezután következett *a kormányzó úr kíséretével, a külföldi államok küldöttségei* s mögöttük a temetési szertartáson résztvett, hatalmas gyászoló közönség.

A gyászmenet megalakulásakor az Országház-tér fölött *három repülőgép tiszteletkört írt le.* Amikor a rendőrkordonok között haladó temetési menet a Vilmos császár-úthoz érkezett, a kormányzó úr kivált a menetből és gépkocsíjában eltávozott.

A gyászmenet a bazilikáig a megalakulás rendjében haladt, itt az előkelőségek autóba szálltak, így folytatták útjukat az Andrássy-uton, a Körúton, a Rákóczi-úton és a Fiumei-úton át, ahol a házakon hatalmas gyászlobogókat lengetett a tavaszi szél. A parlament épületétől egészen a sirig *az úttest két oldalán cserkészek állottak sor alatt, mögöttük a különböző iskolák tanulói sorakoztak fel a rendőrkordon mögött szorongó óriási tömegekkel.* Ahol a gyászkocsi elhaladt, sirvafakadtak az emberek, férfiak és nők egyaránt.

A temető bejáratánál a parlament előtti menet alakult meg ismét, *az előkelőségek gyalog tették meg az utat a sirig.* A sír egyik oldalán a Teleki-család tagjai, velük szemben a kormány tagjai, a külföldi államok képviselői és a minisztériumok magasrangú tisztviselői állottak. A temetőt is hatalmas közönség lepte el.

A sírnál *Witz* Béla prelátus ismét beszentelte a koporsót, majd imát mondott. Az erdélyi főiskolai hallgatók nevében három fiatalember lépett a sírhoz és *piros-fehér-zöld szalaggal átkötött csomagban erdélyi földet dobott bele.* Ezután a koporsót a sírba bocsátották. A hozzátartozók és a megjelent előkelőségek egymásután járultak a nyitott sírhoz s kegyeletük jeléül földet dobtak a koporsóra. A sírhantot, amely Magyarország egyik legnagyobb fiának tetemét borítja, *szebbnél szebb koszorúkkal és virágokkal fedték be.* A megjelent előkelőségek könnyes szemmel fejezték ki részvétüket az elhunyt miniszterelnök hozzátartozóinak s aztán autóba szálltak és elhagyták a temetőt.

*

A temetési menet komor méltóságát és áhítatos csendjét, amikor az elhunyt miniszterelnök koporsója a gyászkocsiban már az Alkotmány-utca felé haladt, *hirtelen megzavarták a légvédelmi szirénák.* Az üvöltő hangok *légi veszélyt* jeleztek és attól lehetett tartani, hogy a gyászmenet soraiban és a rendőrkordonok mögött szorongó tömegek között pánik tör ki. A közönség néhány pillanatig riadtan nézett az égre, majd *minden tekintet a menet élén haladó kormányzó urat kereste. A kormányzó úr nyugodt méltósággal, rendületlenül folytatta útját.* Ezt látva, a közönség is impozáns rendben és csendben helyén maradt. Az elkövetkező izgalmas percek alatt, amig a légvédelmi szirénák ismét megszólaltak, a temetési menet *zavartalanul haladt tovább.* Körülbelül hat perc mulva következett be azután a szirénák „légiveszély elmult“ jelzése.

Kisszakasz

Millimétersor ára hétköznap és ünnepnap 40, vasárnap 45 fill. Legkisebb hirdetés (10 mm) 4 P. Álláskeresőknek 50% kedvezm.

JELENTKEZZENEK hangversenyképes magyar nótaénekesek és hegedűsök, hazafias akcióhoz, mely biztos kenyeret ad. Csakis nagycsütörtök és nagypénteken délután 3—5 között, Ráday-utca 5. II. 7. Erdélyiek, egyetemi hallgatók előnyben.

Levelezés

RÓBERTEM!
Köszönöm, hasonlóan minden jót, áldott ünnepeket, itt-maradok. Szerető szívvel: Erzsi.

Butor

UJ RENDSZERU BUTORHITEL Közalkalmazottak és minden rendszeresített lakását berendezheti harminc egyenlő havi részletre, azaz minden P 100 után havi P 3.33 törlesztéssel. Egy éven belüli törlesztésnél a kamatokat visszatérítjük. **Kardos Testvérek,** Wesselényi-utca 18.

Irószalos komódok, biedermeier szekrények, különböző antik bútorok nagy választékban **Régiségbolt, Bank-u. 4.**

UJ LAKÁSBA UJ BUTORT Ébnertől VIII. KARPFENSTEIN-U. 2/A

NAGY SÁNDOR 26 Károly-körut 26 Gyönyörű új és használt mübútorok, márkás hálók, ebédlők, úriszobák, bőrgarnitúrák, styl-szalonok, irodabútorok, csodás kombinált berendezések. **Nagy Sándor, Károly-körut 26.** a Városházánál.

ROYAL Butor részletre is Baross-utca 34. Hálószobák, ebédlőberendezések, kombinált szobák. Választékunk óriási! Áraink olcsók. Minőségért **garantálunk.**

BUTOR és TEXTIL keresk. r.-t., Liszt Ferenc-tér 5. **Egy helyen, egy számlán** Hálók, ebédlők, kombináltak. Teljes lakberendezések, szőnyegek, függönyök, kelengyék. — **Kényelmes, hosszú folyószámlahitel.** — Vidékre díjtalan képes árajánlatot küldünk.

Hálók, kombináltak nagy választékban, részletre is Nagymező-utca 12. KISIPARI BUTORTERMÉKEK

BUTORT legjobban „BOG-MIL“ bútorüzletében vásárol, VI. Vilmos császár-út 43 (Báthory-utcával szemközt). **Kombinált szobák, hálók, ebédlők dús választékban**

Hirdessen a Kisszakasz-ban!

hajlott, fel kell szárítanunk szemünkből a könnyet, amely újból és újból elönti, és túlnézve ezen a koporsón, annak az életnek az értelmét és tanulságát kell keresnünk, amely olyan váratlanul és tragikusan ért véget.

— **Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem a katarzist is, a megtisztulást, ami vele jár. Ne csak a halált lássuk, hanem az életet, a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte.**

— Az ősi gróf széki Teleki-nemzetség adta őt nekünk. Az a nemzetség, amelyből annyi államférfi, tudós, költő, író és katona került ki. A nagy ősök emlékének termékenyítő fénye besugározta a gyermek Teleki Pál lelkét és az élet útján elinduló fiatalember elé odaállította azt az elvet, amely később valóságos hitvallássá magasztosodott benne.

— **«Ugy élni, hogy soha semmit se kívánjunk a magunk számára és ne akarjunk mást, csak dolgozni».**

— «Csak szolgálni, csak áldozatot hozni azért a legmagasabb közösségért, amelynek nemzet a neve.»

Föld és ember

— Az életindulás első évei tanulással és azzal telnek el, hogy felkészüljön azokra a feladatokra, amelyekre elhivatott. A jogtudomány, a mezőgazdaság és a földrajz foglalkoztatja leginkább, az a három tudomány, amely a leendő magyar államférfinak a legjobb vértezetet adja.

— **Élénk érdeklődése, kielégíthetetlen tudásszomja mindent magába szív, de elsősorban mégis a földrajz és a vele rokon tudományok foglalják le szellemének erejét. A geografia az, amely a magyar föld szerelmesévé avatja.**

— Ez teremti meg a mély és bensőséges kapcsolatot Teleki Pál és a haza földje között, amelyet nála jobban nem ismert, nála jobban nem szerethetett senki. *A hegyek, völgyek, szétterülő rónák minden apró részletét, a megbújó falvakat, apró tanyákat mind, mind éppúgy ismerte, mint az ország nagy gazdasági, ipari és szellemi centrumait.*

— De a geografus Teleki Pál érdeklődése nem állt meg a hazai földnél. *Az az égő, szinte kielégíthetetlen szomjúság, amely mindig uj, mindig több ismeret megszerzésére serkenti, elviszi távoli országokba,* idegen népekhez s már fiatalon olyan tudóssá neveli, akinek nevét, tekintélyét rövidesen világszerte mindenütt elismerik.

Közügyek felelős intézését akkor vállalta először, amikor az Országos Hadigondozó Hivatal élére került.

A geográfia a földdel hozta kapcsolatba, a hadigondozó hivatal az emberrel, a hazájáért vérét hullató sebesült magyar katonával, a magára maradt özveggyel, a síró árvákkal.

A magyar nép hősies áldozatkészsége, büszke hallgatag szenvedni tudása itt tárult eléje a maga gyönyörű egyszerűségében és ettől fogva érzi, vallja tudatosan, hogy minden egyes magyar sorsa elválaszthatatlanul az övé is.

Harc a békediktátummal

— A háborúból is kiveszi részét, itt is derekasan állja meg helyét, mint mindenütt, ahova a kötelesség szólította.

— **És amikor a háború végén a szörnyű vérveszteségtől elalélt nemzet első prédája lesz belső forradalomnak és idegen étvágynak, Teleki Pál egyetlen pillanatra sem es 'gged.**

— Hite élő és töretlen maradt akkor is, amikor az úgynevezett szövetséges és társult hatalmak meghallgatásuk nélkül meghozzák véresen igazságtalan döntésüket a magyarság ellen. *Teleki Pál életének nagy munkája ezen a ponton kezdődik.* Küzdelem, szakadatlan küzdelem a szellem, a tiszta tudomány eszközeivel annak a bebizonyítására, hogy a trianoni úgynevezett békerend nem tartható fenn nemcsak azért, mert igazságtalan, mert a magyarságra elviselhetetlen terhet ró, hanem azért, mert az európai és különösen a dunavölgyi népek békés együttélését lehetetlenné teszi.

— **Azoknak a tudományosan feldolgozott, lelkiismeretesen lemért adatoknak a tömege, amelyeket ennek az igazságnak bizonyítására a magyar békedelegáció legnagyobbrészt Teleki Pál személyes munkájának eredményeként állított össze, nem indította meg a párisi döntőbirák értelmét és szivét.**

— De *Teleki* Pál a *jövőhöz appellált* és a Gondviselés neki adott igazat és elégtételt.

— *Húsz év elég volt ahhoz, hogy a világháború végén fennállott európai politikai és erőviszonyok alapjukban változzanak meg.* És ez erőviszonyok kényszerű függvényének: a párisi békerendszernek is elkerülhetetlenül ez lett a sorsa.

— **A nagy és baráti német és olasz nemzetek belsőleg megújult, ujjászervezett és hatalmasan megnövekedett ereje más képet adott Európának, amelyben a magyar igények teljesítését is sikerült biztosítani.**

— Az érdem nagy része ezért ismét Teleki Pált illeti. Kívánhat-e magának ennél bárki is nagyobb elégtételt. *Az egyik oldalon a trianoni temetés, a másikon a belvederi igazságosztás.* Az egyik oldalon a csirájában nehezen bontakozó szegedi nemzeti szervezkedés, a másikon a magyar honvédség viharosan gyors felvonulása a Kárpátok gerincére.

— **A magyar történelem két olyan pontja ez, amelyek között mint szinesen ivelő szivárvány sugárzik Teleki Pál tiszta élete.**

— Ez az élet csakugyan szeplőtelenül tiszta, valóban apostolian önzetlen volt. Amikor a belvederei döntéssel szükebb hazája, Szatmár, visszakerült hozzánk, *ősi családi kastélyát és birtokának azt a megmaradt részét, amit az idegen hatalom nem osztogatott szét, odaajándékozta nemzetének.* Ugy érezte, ez a kötelessége azok irányában, akik elestek attól, hogy visszakaphassák azt, ami Trianonban idegen uralom alá került.

„Mindhalálig!"

— Rövid pillanatképek ezek egy áldott élet bő gazdagságából. Könnyű volna még hosszú sort fűzni hozzájuk, beszélni kellene a politikusról, aki már első miniszterelnökségének idején azzal a gondolattal foglalkozott, hogy *a nemzeti akarat megvalósítását nem a pártpolitikai rendszer útján, nem a pártok parlamenti mérkőzésén át, hanem egy egységes nemzeti szervezet életrehivásával kellene biztosítani.*

— **Beszélni kellene a világhirű tudósról, akit nagy nemzetközi jelentőségű kérdésekben hivtak meg döntőbirónak; a tanárról, aki Németországban és az amerikai egyetemeken tartott előadásain is a magyar igazságot hirdette.**

— Beszélni kellene a szívéhez legközelebb állott cserkészet és az ifjúsági mozgalmak vezetőjéről és arról, hogy *talán az az idő volt számára a legkedvesebb, a legzavartalanabb, amit a magyar ifjúság körében töltött.* És végül beszélni kellene arról, hogy élete utolsó éveiben *Teleki* Pál valóban a nemzet tanítómesterévé lett.

— *A magyarság lelki és erkölcsi megújulásának szükségességét hirdette,* azt, hogy magasabb ideálokat tűzzünk magunk elé, ne becsüljük túl az életet és földi javait, hogy emelkedjünk felül a kicsinyes ellentéteken és fűzzük ezt a nemzetet olyan erős egységbe össze, amelyen aztán a pokol kapui sem vehetnek erőt.

— **Hányszor mondta el ezt újból és újból, hol kérve, hol korholva. Az ebben a tanításban megszólaló lélek olyan volt, mint a templomi harang tiszta zengése, amely minden jóakaratú ember segitségét kéri.**

— *Államférfi volt,* akinek a naponként felmerülő problémákkal kellett megküzdeni, *de ugyanakkor tudós is,* aki a feladatokat távoli perspektivából nézi. E kétféle szempont, e kétféle munkametódus talán sokszor összeütközött benne és aggódó, önkínzó kétségeket támasztott a lelkében, vajjon melyik utat, vajjon melyik megoldást válassza.

— **És itt eszembe jut Arany Jánosnak Széchenyiről írt ez a két sora: «És mennyi harcot küzdé önmagával, hány izgatott, álmatlan éjjelen».**

— Most már elpihent. Ne zavarjuk álmát, amely felett egy nemzet áldása, hálája és szeretete lebeg. *A porhüvelyéből szabaddá vált lélek talán ott száll most a szeretett föld kedves tájai, a szatmári lankákon, a szegedi kis tanyáknál, a hűvös lehelletű csiki erdőkben, Háromszék virágos rétjein.* S ha ide gondol, bizonyosan azt üzeni nekünk vidám cserkészkiáltással: *«Jó munkát!»* S mi azt feleljük rá: *Mindhalálig!*

Bárdossy László miniszterelnök nemes pátoszu beszéde rendkivül mély hatást gyakorolt a gyászoló közönségre.

A miniszterelnök beszéde után az Operaház énekkara a Végső búcsú című gyászdalt énekelte.

A temetési menet

Pontosan féltizenegy órakor ért véget az Országház kupolacsarnokában a gyászszertartás. *Az előcsarnok karzatán a Filharmoniai Társaság Dohnányi Ernő vezényletével rázenditett Siegfried gyászindulójára és a Wagneri zene komor akkordjai közben megkezdték a katafalk előtti koszorúk elhordását.*

Egymásután emelték föl és vitték el a hatalmas koszorúkat. Utoljára maradt az özvegy gyönyörű halványlila orgonából kötött koszorúja, amely a koporsón feküdt. Ezután az elhúnyt miniszterelnök kitüntetéseit és érdemjeleit vitték el, majd hat ember vállára emelte a nehéz fekete koporsót és megindult vele a kupolacsarnokból a fekete szőnyegekkel borított lépcsőkön át a kijárat felé.

A lépcsőcsarnokban két oldalt cserkésztisztek és testőrök álltak sorfalat.

Háromnegyedtizenegy volt, amikor a koporsó kiért a kapu elé. *A Kossuth Lajos-tér fölött három repülőgép keringett.* A téren szélesrendőrkordon mögött hatalmas tömeg feketéllett. Cserkészalakulatok, küldöttségek sorakoztak fel a tér két oldalán. *A megszámlálhatatlan sokaságú koszorút egész kocsisor vitte a menet előtt, amely méltóságteljes lassúsággal fejlődött fel.*

Gróf Teleki Pál koporsóját fekete gyászhintóba tették. A hintó két üvegfalát az elhúnyt miniszterelnök családi címere díszítette. Ez volt az egyetlen színes folt a gyászkocsin, amely elé nyolc koromfekete lovat fogtak.

A szomorú menet lassan megindult a fekete lobogók alatt az Alkotmány-utca felé. A gyászkocsi után gróf *Teleki* Pál fia és mélyen lefátyolozott leánya, majd utánuk a közelebbi hozzátartozók és a *Teleki*-nemzetség hatalmas számban megjelent tagjai haladtak.

A gyászoló családot a kormányzó követte szükebbkörü kíséretével, majd *József* és *József Ferenc* királyi hercegek, *Bárdossy* László miniszterelnök, *a kormány tagjai, a képviselőház és a felsőház elnöke, a külföldi államok deleyációi és követségeinek tagjai, a koronaőrök, a legfőbb állami számvevőszék elnöke, a Kuria elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a hadseregparancsnokok, a titkos tanácsosok, az államtitkárok, a magyar királyi követek, a legfelsőbb bíróságok másodelnökei, a tábornoki kar, a főváros főpolgármestere és polgármestere, a budapesti diplomáciai kar tisztviselőkara, a katonai attasék, a főispánok, a felsőház és a képviselőház tagjai, a miniszterelnökség tisztviselőkara, a minisztériumok főtisztviselői és a különböző küldöttségek következtek.*

A temetési menet útvonalán mindkét oldalon tisztelgő cserkészek álltak sorfalat. A cserkészek mögött végig az egész útvonalon a főváros közönsége sorakozott fel és megilletődve szemlélte Magyarország tragikus sorsú miniszterelnökének temetését.

A gyászoló tömeg sürű sorai között igen sok könnyező arcot lehetett látni. Sokan hangosan felzokogtak, amikor elvonult előttük a nyolclovas fekete gyászhintó.

Magát a menetet kettős rendőrkordon kísérte. Belül gyalogos rendőrök mentek komor díszlépésekkel, kívül pedig lovasrendőrök haladtak.

Légiriadó!

Az Alkotmány-utca közepére ért a koporsó, amikor hirtelen megszólaltak a légvédelmi szirénák.

A komor csendben a szirénák éles hangjának idegtépő hatása volt. De nyugalmát senki sem vesztette el.

Méltóságteljes lassúsággal haladt tovább a menet s az úttest két oldalát elborító tömeg is a helyén maradt, sőt nem mozdult senki a nyitott ablakokból sem, ahonnan az alkotmányutcai épületek lakói szemlélték a temetési menetet.

Négy percig tartott a kétszer megismételt riadó, amely után a szirénák a légveszély elmultát jelezték.

A gyászmenet az Alkotmány-utca sarkán jobbfelé kanyarodott a Vilmos császár-útra. *Horthy Miklós kormányzó itt szükebb kíséretével autóba szállt.*

A Vilmos császár-úton szintén tisztelgő cserkészek álltak sort mindkét oldalon és a cserkészek mögött itt is megilletődött hatalmas tömeg figyelte a szinte végeláthatatlan menet lassú elvonulását.

A temetőben

Pontban tizenkét órakor ért a végeláthatatlan gyászmenet a Kerepesi-uti temető kapujához. Ezt megelőzően már díszsisakos rendőrök, cserkészek és farkaskölykök álltak sorfalat végig a Kerepesi-uton. A fellobogózott házak ablakaiból megilletődött emberek figyelték a kocsik érkezését.

Az OTI Fiumei-uti épületének még a tetején és felhőkarcolójában is emberek százai szorongtak.

Lassan bevonult a kapun a tizennégy koszorúskocsi amely összesen *287 különböző színű virágokból összeállított és szalagokkal diszített koszorút hozott.* Majd a nyolc fekete ló által vontatott koporsót hozó kocsi ért a temető aszfaltos útjára, amelynek két oldalán ugyancsak cserkészek és rendőrök álltak sorfalat.

A sírnál, amely a Batthyányi-mauzoleum közelében van, tizenkét óra után néhány perccel megkezdődött gróf Teleki Pál utolsó búcsúztatása.

A sír jobboldalán a papság, baloldalán pedig a rendjeleket tartó gyászhuszárok álltak, mikor *Witz* Béla pápai prelátus megkezdte a temetési szertartást. *A borus ég alatt egy vadászraj cirkált, miközben felhangzott a sír körül a szent ének, amelyet Witz Béla pápai prelátus imája, majd a Miatyánk követett.*

A koporsó leeresztése után az eredeti székely viseletben megjelent egyetemi hallgatók *erdélyi földet szórtak a koporsóra,* a sír körül pedig feltört a gyászba öltözött családtagok, rokonok, barátok, hívek, tanítványok hangos zokogása . . .

Gróf *Teleki* Pál koporsójára sűrűn hullott a göröngy és félegy óra után néhány perccel már a koszorúerdő borította a hantot, amelybe egyszerű fakeresztet szúrtak a következő felirással:

„Itt nyugszik
széki gróf dr. Teleki Pál.
Béke hamvaira."

Az országgyűlés gyásza

Az országgyülés két háza holnap délelőtt az elhunyt miniszterelnök emlékezetére gyászülést tart.

Ma délután fél 6 órakor a Magyar Élet Pártja ülést tart, amelyet Teleki Pál gróf emlékének szentelnek.

A szovjet-kormány részvéte

Teleki Pál gróf halála alkalmából a szovjet kormány részvétét Molotov kormányelnök és külügyi népbiztos tolmácsolta Kristóffy József magyar követhez írt levelében.

ÜZENETEK

Iparigazolványos. Nem, mert a működő csendes társ foglalja el ezt a helyet.

G. J. Kaphat. Keresztény származásának igazolása, állampolgársági és erkölcsi bizonyítvány, képesítéshez kötött iparnál segédlevél, munkakönyv.

H. D. Újra kérni nem lehet. Próbáljon utána nézni, hol vannak régi ezredének iratai; hátha törzslapjára is be van írva, hogy megkapta a Károly csapatkeresztet.

Margittai előfizető. 1. Előreláthatóan mindkét igazolásra sor kerül. Szükségesek azok az iratok, melyek tanusítják, hogy apai ágon elődje 1851 előtt Magyarországon született, vagy hogy 1875—79. években itt adót fizetett, illetve adóköteles foglalkozást üzött. Természetesen lakbizonylatokkal is kell rendelkezni. 2. A letét igazolásával a letéti helyhez kell fordulni; értéke csekély. 3. Intézkedtünk.

F. Ő. Nem írhatja.

Problémák. 1. Kaphat. 2. Ezáltal ez eddiginél több zsidó alkalmazottat nem foglalkoztathat. 3. A közreműködő társ beszámít az arányszámba. 4. A megalakulás után 15 napon belül, azontúl a rendes félévi bejelentéseknél.

Névtelen levéliró. A tiltó határozatot tessék megfellebbezni.

Konyhakertészet. Nincs ilyen rendelet. Meg lehet fellebbezni, végső elutasítás esetén alapos ok miatt panasszal lehet élni a Közigazgatási Bírósághoz. A 6 holdat azonban be fog kelleni jelenteni és igénybe fogják venni, ha csak ön nem kivételezett.

B. Gy., Béke-tér. Megkaptuk. Igaza van.

W. I., Jászkarajenő. A pontos meghatározásért szíveskedjék az Országos Mezőgazdasági Kamarához. (Budapest, Szabadság-tér) fordulni.

D. I. Az Ön értelmezése nem helytálló.

L. B., Győr. Tessék az adatokat válaszbélyeges levélben az Országos Iparegyesülettől (Budapest, Gróf Zichy Jenő-u. 4) kérni.

Hű olvasó. 1. Nem kell. 2. Nincs róla tudomásunk.

N. Józsefné. Nem veheti meg. Férje, mint kivételezett, korlátlanul vásárolhat.

FERENC JÓZSEF KESERŰVÍZ

Gyászbaborult lélekkel és megtört szívvel közöljük, hogy a legodaadóbb, legszeretőbb, leghűségesebb férj, apa, nagyapa, após, legpuritánabb munkás,

Hajdu Hugó

a Fonciere Bizt. Társ. nyug. igazgatója

f. hó 6-án 64 éves korában Istenben megboldogult.

Drága felejthetetlen halottunkat, aki mindenünk volt és akit soha senki és semmi nem tud pótolni, f. hó 8-án d. e. ½12 órakor a rákoskeresztuti izr. temetőben helyezzük örök nyugalomra.

A GYÁSZOLÓ CSALÁD.

Steiner Miklós és neje Németh Mária a sors csapásától megrendülve tudatjuk, hogy kislányunkat,

Zsuzsikánkat

hirtelen elvesztettük.

Temetése f. hó 8-án d. u. 4 órakor lesz az Újtemetőben, ahol a r. kat. szertartás beszentelése után fogjuk utolsó útjára kisérni.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

XIX. évfolyam

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Vilmos császár-út 34. Tel.: Szerkesztőség: 128-536. Kiadóhivatal: 112—188, 125—405.

79. szám
Budapest, 1941

ESTI KURIR

Főszerkesztő: RASSAY KÁROLY

10 fillér

Előfizetés: Belföldön havonta 2.40, negyedévre 7.20 pengő. Egyes szám ára Olaszországban 1 líra.

Hétfő
április 7

Németország és Olaszország hadban áll Jugoszláviával és Görögországgal

HEVES BOMBATÁMADÁSOK BELGRÁD ÉS SZÓFIA ELLEN

Egész nap folytak a harcok a Struma völgyében — Mostart, Spalatót és Cattarót támadták az olasz repülők — Román tiltakozás Jugoszlávia ellenséges cselekményei miatt

Vasárnap hajnalban a német haderő megkezdte támadását Jugoszlávia és Görögország ellen. Ezzel egyidejűleg Hitler kancellár kiáltványt intézett a német néphez, amelyben hangsúlyozza, hogy a háború kitörése óta rendíthetetlen törekvése volt Angliának, hogy a Balkánt megszerezze hadszíntérül.

Megemlékezett kísérleteiről, amelyek Jugoszláviának az európai újjáépítésbe való beletagolását célozták és leszögezte, hogy március 25-én Bécsben ünnepélyesen megtörtént Jugoszlávia csatlakozása a háromhatalmi egyezményhez. Jugoszláv katonai csoport részéről azonban máris ellenintézkedésre készültek fel és ezenkívül is olyan jelenségek történtek, amelyeket Németország, mint nagyhatalom nem volt hajlandó eltűrni. Bejelentette tehát Hitler, hogy a Német Birodalom vasárnap reggel óta „harcban áll a belgrádi bitorlókkal".

Ugyanilyen értelemben intézett jegyzéket a német kormány a jugoszláv kormányhoz. Ezek a jegyzékek részletesen kifejtik és megindokolják a német álláspontot.

Vasárnap közölte a moszkvai rádió, hogy szombaton délután Molotov külügyi népbiztos és Gavrilovics jugoszláv követ szovjet-jugoszláv szerződést írtak alá, amely az elmúlt napokban folytatott tárgyalások nyomán jött létre. A szerződés kimondja, hogy a szerződő felek távol tartják magukat a másik elleni bárminő támadástól és tiszteletben tartják egymás függetlenségét, felségjogaikat és területi épségét. Ha valamelyik szerződő felet harmadik állam részéről támadás érné, a másik szerződő fél kötelezi magát baráti politikájának megőrzésére.

Légvédelmünk ma délelőtt magyar terület fölött lelőtt hat angol és egy jugoszláv bombázót

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Ma a délelőtti órákban angol és jugoszláv repülők több helyen behatoltak Magyarország területére. A Szeged fölött kifejlődött légi harcban saját vadászerőink hat angol bombázót lőttek le. Ezenkívül a vasúti berendezések ellen kíséreltek meg bombatámadást Villánynál, Körmendnél és Siklós vasúti állomáson. Villánynál saját légvédelmünk egy jugoszláv bombázót lelőtt.

Zalaegerszeg, április 7.

Hétfőn délelőtt háromnegyed 11 óra tájban Zalaegerszegen légvédelmi riadó volt. A riadó néhány percig tartott. *(MTI)*

Pécs, április 7.

Hétfőn délelőtt 10 óra 23 perckor Pécset légiriadót rendeltek el. A riadó öt percig tartott. A légiriadó alatt a közönség nyugodtan viselkedett. *(MTI.)*

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Vasárnap délután a Dráva felől egy jugoszláv bombázó repülőgép berepült magyar területre és Budapest felé vette irányát. A légelhárító tűzérség visszatérésre kényszerítette a gépet, amely Budapest határát nem érte el. A légi riadó 35 percig tartott.

A délelőtt 10 óra 23 perckor elrendelt légiriadó idején jugoszláv bombázó repülőgépek jelentek meg Pécs felett. Az egyik jugoszláv repülőgép hat bombát dobott a pécsi repülőtérre. Néhány személy megsebesült. 11 óra 15 perckor újabb légiriadó volt Pécsett. Az újabb légiriadó 14 percig tartott. Ez alkalommal jugoszláv gépek Siklóst bombázták. Részletek még nincsenek. *(MTI.)*

Mélységes megrendüléssel kísérte utolsó útjára a gyászoló nemzet

Teleki Pál miniszterelnököt

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragédiájának utolsó felvonása ma délelőtt 10 órakor kezdődött az Országház kupolacsarnokában.

A nemzet mélységes részvéte és gyásza kísérte utolsó útjára a tragikus sorsú miniszterelnököt.

Az Országház épülete komor gyászba öltözött erre az alkalomra. *A magyar törvényhozás épületén hatalmas gyászlobogókat lenget a szél, az ablakokat gyászlepel fedi.* Az oroszlános főbejárattól a kupolacsarnokhoz vezető márványlépcsőket fekete szőnyeg borítja. A lépcső két oldalát délszaki növények díszítik.

A kupolacsarnok bejáratától a ravatalig vezető hosszú lépcsősor két oldalán kettős sorokban helyezték el a többszáz koszorút.

A lépcsők mellett díszruhás parlamenti őrség áll sorfalat.

A Kossuth Lajos-téren már a kora reggeli órákban hatalmas tömeg gyülekezett. *Fél kilenckor a rendőrök kordont vontak a tér körül.* Díszruhás, gyalogos és lovasrendőrök, cserkészek, az egyetemi ifjúság küldöttségei, a székelyek küldöttsége sorakoznak fel a téren. A térhez vezető utakat mindenfelé óriási tömeg lepi el.

A részvét és a gyász a nagy halott iránt nemcsak a külsőségekben nyilvánul meg, hanem könnyekben és zokogásban és abban az óriási fájdalomban, amelyet a határon innen és túl élő magyarság érez szívében.

A kupolacsarnokban emelt ravatalon fekszik *Teleki Pál koporsója. A gyászlepellel bevont koporsóra az özvegy orgonavirágokból font koszorúját helyezték el.* A ravatal két oldalán három-három sor gyertya ég. A koporsó két oldalán égő kandeláberekon a Teleki-család címere függ a következő felírással: *római szentbirodalmi dr. gróf széki Teleki Pál. 1879—1941.*

A ravatal körül helyezték el a család koszorúit. A koszorúk előtt két sorban elhelyezett díszpárnákon feküsznek az elhúnyt miniszterelnök kitüntetései.

A díszpárnák előtt helyezték el a kormányzó pálmaágakból és babérlevelekből összeállított óriási koszorúját, amelynek nemzetiszínű szalagján ez a felírás áll: Felejthetetlen munkatársának Magyarország kormányzója.

Ugyancsak itt helyezték el a kormány, a felsőház, a képviselőház, *Hitler, Mussolini, József* főherceg, az olasz király és császár, a japán császár, a bolgár király, a német, olasz és japán külügyminiszterek, továbbá *Hess* Rudolf koszorúját. *Ugyancsak itt látható a Magyar Cserkészszövetség árvalányhajból font óriási koszorúja is.*

Raeder vezértengernagy mellett helyezkedik el *Buti* olasz nagykövet, az olasz küldöttség vezetője, továbbá *Okubo* japán követ, aki a japán császár képviseletében jelent meg a gyászszertartáson. Itt kap helyet *Tosev* bolgár követ is, aki *Borisz* bolgár királyt képviseli.

Háromnegyed 10-kor megérkeznek a kormány tagjai Bárdossy László miniszterelnök vezetésével, majd megérkezik a német küldöttség Raeder vezértengernagy vezetésével, aki a kormányzói díszszék mellett foglal helyet.

A gyászoló előkelőségek már 9 óra előtt gyülekeztek a kupolacsarnokban és elfoglalták helyeiket. Fél tizre zsufolásig megteltek a széksorok és a páholyok.

Megrendült gyászolók a ravatal körül

A ravatal jobboldalán, azon az oldalon, ahol a kormányzó díszszékét elhelyezték, foglalnak helyet a gyászoló család tagjai. *Az első sorban ül gróf Teleki Géza és felesége, gróf Zichy Nándor és felesége, legidősebb gróf Teleki József és felesége, Teleki Domonkos és felesége; báró Economo és felesége.* Itt foglalnak helyet gróf *Bissingen* Vera és Gina grófnő, *Bissingen* Rudolf gróf, gróf *Zichy* Rafaelné, gróf *Teleki* Tiborné, özvegy *Darányi* Gyuláné, továbbá a gróf *Bethlen*, a gróf *Hoyos*, a gróf *Wenckheim*, a báró *Vay* és báró *Schell* családok tagjai.

A ravatal melletti jobboldali páholyban a kormányzó hitvese foglal helyet, Horthy Istvánnal és feleségével együtt.

A gyászoló család melletti széksorokban foglalnak helyet a kormány tagjai. Az első sorban ül *Bárdossy* László miniszterelnök, gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke és *Tasnádi-Nagy* András a képviselőház elnöke. *Mögöttük ülnek a diplomáciai kar képviselői.* Itt gyülekeznek a képviselők is, akik úgyszólván teljes számban megjelentek.

A ravatal baloldalán ül az első sorban Serédi Jusztinián hercegprimás, József és József Ferenc főhercegek.

Tíz óra előtt néhány perccel négy díszruhás alabárdos jön kemény díszlépésben és feláll a ravatal négy sarkán. Pontosan tíz órakor érkezik a Kormányzó Úr őfőméltósága, akit a bejáratnál a felsőház és a képviselőház háznagyai fogadnak.

A kupolacsarnokban *Bárdossy* László miniszterelnök, gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke és *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke fogadják az államfőt.

A kormányzó elfoglalja helyét, közben az Operaház énekkara a Halál éjszakája című gyászdalt énekli. Ének közben *Witz* Béla pápai kamarás vezetésével bevonul a papság és megkezdődik a gyászszertartás. Felhangzik a *Circum dederunt me*, az *Absolve Domine*, majd a *Kyrie eleyson*. Mély meghatottsággal elimádkozzák az Úr imáját, közben *Witz* Béla beszenteli a koporsót. Tömjénfüst száll a hatalmas kupolacsarnokban és közben zokogás hallik.

A beszentelés után *Bárdossy* László miniszterelnök mondott gyászbeszédet.

Bárdossy miniszterelnök gyászbeszéde Teleki ravatalánál

— A fájdalomtól összetörve és meggyötörten állunk koporsód előtt, gróf *Teleki* Pál, hogy a nemzet nevében, amelyet olyan forrón és rajongóan szerettél, utolsó Istenhozzádot mondjunk Neked. Mennyi mindent rejt magában ez a koporsó!

— Mennyi akaratot, mennyi munkát, mennyi gyötrődő aggodalmat és tépelődést, mennyi önfeláldozást és áldozatkészséget, mennyi gondolatot és tervet, mennyi kiharcolt sikert és sírt eredményt és mindezek együttesében milyen tragikus beteljesülését annak, aminek emberi sors a neve.

— Mentől magasabbak az ideálok, amelyeket a küzdő ember maga elé tűz, mentől szentebb az a hivatás, amelyet érez, annál nehezebb az útja ezen a földön. *Ez előtt a koporsó előtt, amelyet az egész nemzet szívettépő fájdalma kísér, valóban lehetetlen vigasztalásra szavakat találni.* És mégis fel kell emelnünk fejünket a porból, ahová a fájdalom fúrta, föl

Sternberg TANGÓHARMÓNIKÁK Rákóczi út 60. Árjegyzék ingyen Legjobb gyártmányok vezérképviselete

adott Európának, amelyben a magyar igények teljesítését is sikerült biztosítani. Az érdem nagy része ezért ismét Teleki Pált illeti.

Kívánhat-e magának ennél bárki is nagyobb elégtételt. Az egyik oldalon a trianoni temetés, a másikon a belvederei igazságosztás. Az egyik oldalon a csirájában nehezen bontakozó *szegedi nemzeti szervezkedés, a másikon a magyar honvédség viharosan gyors felvonulása a Kárpátok gerincére.* A magyar történelem két olyan pontja ez, amelyek között mint színesen ívelő szivárvány úgy sugárzik Teleki Pál tiszta élete. Ez az élet csakugyan szeplőtelenül tiszta, valóban apostolian önzetlen volt. Amikor a belvederei döntéssel szűkebb hazája, Szatmár, visszakerült hozzánk, ősi családi kastélyát és birtokának azt a megmaradt részét, amit az idegen hatalom nem osztogatott szét, *odaajándékozta nemzetének.* Úgy érezte, ez a kötelessége azokkal szemben, akik elestek attól, hogy visszakaphassák azt, ami Trianonban idegen uralom alá került.

Egységes nemzetért

Rövid pillanatképek ezek egy áldott élet bő gazdagságából. Könnyű volna még hosszú sort fűzni hozzájuk, beszélni kellene *a politikusról,* aki már első miniszterelnökségének idején azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a nemzeti akarat megvalósítását nem a pártpolitikai rendszer útján, nem a pártok parlamenti mérkőzésén át, hanem *egy egységes nemzeti szervezet életrehívásával kellene biztosítani.*

Beszélni kellene a világhírű tudósról, akit nagy nemzetközi jelentőségű kérdésekben hívtak meg döntőbírónak; a tanárról, aki Németországban és az amerikai egyetemeken tartott előadásain is a magyar igazságot hirdette. Beszélni kellene a szívéhez legközelebb állott cserkészet és az ifjúsági mozgalmak vezetőjéről és arról, hogy talán az az idő volt számára a legkedvesebb, a legzavartalanabb, amit a magyar ifjúság körében töltött. És végül beszélni kellene arról, hogy élete utolsó éveiben *Teleki* Pál valóban a nemzet tanítómesterévé lett.

A magyarság lelki és erkölcsi megújhodásának szükségességét hirdette, azt, hogy magasabb ideálokat tűzzünk magunk elé, ne becsüljük túl az életet és földi javait, hogy emelkedjünk fölül a kicsinyes ellentéteken s fűzzük ezt a nemzetet olyan erős egységbe össze, amelyen azután a pokol kapui sem vehetnek erőt. Hányszor mondta él ezt újból és újból: *hol kérve, hol korholva.* Az ebben a tanításban megszólaló lélek olyan volt, mint a templomi harang tiszta zengése, amely minden jóakaratú ember segítségét kéri.

Államférfi és tudós

Államférfi volt, akinek a naponként felmerülő problémákkal kellett megküzdeni, de ugyanakkor *tudós is,* aki a feladatokat távoli perspektivából nézi. E kétféle szempont, e kétféle munkametódus talán sokszor összeütközött benne és aggódó, önkinzó kétségeket támasztott a lelkében, vajjon melyik utat, vajjon melyik megoldást válassza. És itt eszembe jut Arany Jánosnak Széchenyiről írt ez a két sora: *»És mennyi harcot küzde önmagával, hány izgatott álmatlan éjjelen.«* Most már elpihent. Ne zavarjuk álmát, amely felett *egy nemzet áldása, hálája és szeretete lebeg.* A porhüvelyéből szabaddá vált lélek talán ott száll most a szeretett föld kedves tájain, a szatmári lankákon, a szegedi kis tanyáknál, a hűvös lehelletű csiki erdőkben. Háromszék virágos rétjein. S ha ide gondol, bizonyosan azt üzeni nekünk vidám cserkészkiáltással: *»Jó munkát!«* S mi azt feleljük rá: *Mindhalálig!*

Bársonypárnákon a kitüntetések

A miniszterelnök gyászbeszéde után az Operaház énekkara gyászszertartást énekelt, majd a Filharmóniai Társaság zenekara *Dohnányi* Ernő vezényletével *Wagner* Istenek alkonya című operájából Siegfried gyászindulóját és *Erkel* Hunyadi László című operájának gyászindulóját játszotta.

Katonás rendben 16 gyászruhás hajdú siet a kupolacsarnok koszorúkkal borított térségére. Egymásután viszik a koszorúkat a gyászkocsira. Van olyan, amelyet *négyüknek kell felemelni,* mert három ember sem bírná el.

Lassan fogynak a virágok, már csak lehullott szirmok, apró babérlevelek fedik a fekete posztót. Sor kerül a család koszorúira is, az özvegy halványlila virágaira. Ujabb fekete egyenruhás csoport sorakozik. Azokért a vörös bársonypárnákért jöttek, amelyeken az elhúnyt kitüntetései díszlenek. Ebben a csoportban tizenhárman vannak. *Legelől a Szent István-rend nagykeresztjét viszik, amelynek egyetlen tulajdonosa Magyarországon gróf Teleki Pál.* Akkor kapta, amikor Kelet-Magyarország és Erdély egyrésze visszatért a Szent Koronához.

Indulás az utolsó útra

A koporsó után először a gyászoló család tagjai indulnak el, elhaladtukban mély meghajlással köszöntik kormányzónkat. Nem sokkal később a Főméltóságú Úr is búcsút vesz a gyászolóktól. Kezet nyujt a jobbján ülő *Räder* admirálisnak. A marsallbot, amely az imént *Teleki* Pál koporsóját köszöntötte, most ismét magasba lendül, majd átrepül az admirális balkezébe: *Räder* mély meghajlással köszönti a kormányzói jobbot.

Már a kupolacsarnok lépcsőházában nagyjából kialakul a temetési menet éle. Elől a család halad, mögötte a kormányzó úr, majd a tengelyállamok kiküldöttei.

Erkel gyászindulójának utolsó akkordjai felharsannak a kupolacsarnokban. *Teleki* Pál koporsója már az oroszlános főbejáratnál lehet és elindul a temető felé, ahonnan nincs többé visszatérés...

Tizennégy koszorúskocsi

Féltizenegy felé jár az idő, amikor a katafalk virágerdejét, koszorúrengetegét lehordják a lépcsőkön és felrakják a fekete kocsikra. Több mint *kétszáz koszorúval tizennégy kocsi* áll fel az *Alkotmány*-utcában. Két szakasz lovasrendőr áll a menet élére, mögöttük a koszorúk. Szebbnél-szebb virágok, zöld levelek, piros rózsák, sárga tearózsák és a tizedik kocsin *a nagy halott legkedvesebb mezei virágai, óriási árvalányhaj-koszorúba fonva.* A cserkészek küldték.

A kormányzó úr a gyászmenetben

Gyászhuszárok hozzák le a parlament lépcsőin a fekete érckoporsót és elhelyezik a fekete üveghintóban. *Nyolc fekete ló vonja a gyászkocsit,* amelynek ablakát a *Teleki*-család címere díszíti. A halottaskocsi előtt halad a papság, mögötte pedig a család tagjai.

A gyászoló közönség élén legelől *Horthy* Miklós kormányzó, arcán fájdalom és megrendülés. Mögötte az előkelőségek, a főhercegi család tagjai, *Bárdossy László miniszterelnök vezetésével a kormány tagjai,* a felsőház és képviselőház elnökei, a külföldi delegációk vezetői, a diplomáciai testület tagjai, a koronaőrök, a legfelsőbb állami számszék elnöke, a kúria és a közigazgatási bíróság elnöke, a honvédvezérkar főnöke, a honvédfőparancsnok, a titkos tanácsosok, államtitkárok, a tábornoki kar, a főváros főpolgármestere és polgármestere, a főkapitány, az országgyűlés tagjai, a minisztériumok főtisztviselői és a küldöttségek.

Lassú léptekkel halad a menet, a lovasrendőrök elérték a *Vilmos császár*-utat, a gyászkocsi a *Szemere*-utcát hagyta el. Az *Alkotmány*-utca két oldalán *levett kalappal hatalmas embertömeg, a menetet két oldalról lovasrendőrök kisérik és a járda szélén cserkészek tisztelegnek.* A néma csendben csak a lovak patkói kopognak az aszfalton.

A légiriadó nem zavarja meg a menetet

Ebben a pillanatban valami *furcsa zúgás* hallatszik a magasból, mind hangosabban s a következő pillanatban az egész levegőt betölti *a légvédelmi szirénák* üvöltő búgása.

Légiveszély Budapesten! Fülsiketítően bőgnek a szirénák, rövid szünetekkel háromszor fél percig.

Felrezzenő pillantással néznek körül az emberek és mindenkiben felmerül a gondolat, hogy lehet-e most, a gyásznak ebben az órájában arra gondolni, hogy valami baj történhet, lehet-e menekülést, óvóhelyet keresni a veszedelmek ellen — vagy átérezve a történelmi pillanatot, itt maradni a nagy halott mellett és tovább kisérni őt az utolsó úton.

Minden szem a legelső magyar, *Horthy* Miklós felé fordul. *A kormányzó úr megkeményített arcvonásokkal, szemrebbenés nélkül nyugodtan halad tovább.* Példáját mindenki követi. A menet halad tovább és áll az utca sorfala is. Nehéz és nagy pillanatok ezek. A sziréna már elhallgatott, az egész városban — tudjuk — megállt az élet, az utcák kihaltak, az emberek kapualjakban és óvóhelyeken várják a veszedelem elmultát, de itt az *Alkotmány*-utcában a felgyujtott gázlámpákon lebegő gyászfátyolok, fekete karszalagos cserkészfiúk és a ficánkoló rendőrlovak díszkísérete mellett a fekete érckoporsó mögött biztos és nyugodt léptekkel, *az ország első embere mögött ott haladnak az államférfiak, előkelőségek, a magyarság vezetői.*

Súlyos, nehéz csendben halad a menet a néma utcán s alig ér a halottas kocsi a *Sólyom*-utca sarkára, újra felbőgnek a szirénák, de most már egyenletes magas hangon, a veszély elmúltát hirdetve.

A városban, végig a temetés útvonalán, a Bazilikától a temetőig az utcák közönsége bevonult a kapuk alá s a tízperces riadó után állt ki újra a járda szélére.

Hatalmas gyászoló tömeg

A *Vilmos császár*-út sarkán a *Kormányzó* kivált a menetből és autójába ült. A menet többi résztvevői is kocsiba ültek és úgy kísérték ki a gyászkocsit a *Kerepesi*-temetőbe.

Végighaladtak az *Andrássy*-úton, *Mussolini*-téren, *Nagykörúton*, a *Rákóczi*- és *Fiumei*-úton, ahol ismét megalakult a menet. Az útvonalon végig *óriási gyászoló tömeg nézte a menet elhaladását.* A menetben résztvevő kocsisor a *Keletitől* a *Nagykörútig* kígyózott.

A *Kerepesi*-út melletti temetőben gróf *Batthyány* Lajos, Magyarország első miniszterelnökének mauzoleuma mellett, baloldalt egy külön kis háromszögalakú tér közepén áll a frissen megásott sír. *A sír mellett cserkésztisztek küldöttsége áll,* a *Magyar Cserkész Szövetség* vezetősége tiszteleg az első magyar főcserkész előtt. A sír körül állnak fenn a menettel érkező családtagok, *Bárdossy* László miniszterelnök vezetésével a kormány tagjai, diplomaták, külföldi követségek. A koporsót a sír szélére helyezik és a papság élén *Witz* Béla pápai kamarás végzi el a végső beszentelés szertartását. Kezében feszület, a Corpus lila takaróval fedve, nagyböjt van.

Egyszerű fakereszt...

Meghinti a koporsót szentelt vízzel s a végső imát, *Miatyánkot* és *Üdvözlégyet* fel-felcsukló zokogással együtt imádkozzák a sír mellett állók. A szertartás végén, mielőtt a koporsót a gyászhuszárok felemelnék, *székelyruhás küldöttség* áll elő és babérkoszorút dob a mélybe. Ezután eresztik le a koporsót. Elsőnek gróf *Teleki* Pál nagybeteg feleségének gyönyörű lila orgonakoszorúja hull utána, majd a jelenlevő családtagok és a cserkészküldöttség vezetője hajít egy-egy marék földet a sírba. *Tompa dübörgéssel omlik a föld a kapák alól a koporsóra, sírdomb emelkedik és föléje tűzik az egyszerű fakeresztet.*

A család tagjaihoz egymásután járulnak a részvétlátogatók, elsőnek Bárdossy László miniszterelnök, majd a többi előkelőségek. A kocsikról lehordják a koszorúkat, a szomszéd üres parcellában is várta *hetvenhét koszorú* a koporsót. Majd *háromszáz* koszorú van itt! Mintha a magyar föld minden virágát erre a frissen emelt sírdombra hordanák...

A szovjet kormány részvéte

Teleki Pál gróf halála alkalmából *a szovjet kormány részvétét Molotov* külügyi népbiztos tolmácsolta *Kristóffy* József magyar követhez intézett *levelében.*

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

MAGYARORSZÁG KIS KIRAKATA

Szemere szűcsnél szép ezüst-, kék-RÓKÁK nerzek, bolerók olcsón. Erzsébet-körút 26 MÁSODIK EMELETEN

ELADÓ BRILIÁNST aranyat fogaranyat, ezüstöt legdrágábban vesz BAROSS ÉKSZERHÁZ, Baross-utca 83. Tel. 134-770. Címre ügyelni.

Poloskairtógépet vegyen kölcsön „PLUTO" Vilmos császár-út 21. T. 128-824.

Briliánst, aranyat ezüstöt legmagasabb áron vesz Svájci óra- és ékszerüzlet, IX., Üllői-út 105. (Márton-u. sarok)

Bölcsésztanhallgató VIII. féléves, kémia-, fizikaszakos (jeles érett, tanulmányi versenyen helyezett) latin, német, olasz nyelvtudással, korrepetálást vállal, magántanulókat előkészít. Szíves megkeresések: Gyakorlott pedagógus 919. jeligére kiadóba, vagy telefon: 316-581.

FIGYELEM! Használt ruhákért egyenruhákért legmagasabb árat fizetem. — Győződjön meg és hívjon. Schulz, Népszínház-u. 21. Tel.: 142-367

ANTIK BUTOROK garnitúrák, csillárok, dísztárgyak stb. a Magyar Vacuum Cleaner Beraktározó helyiségeiben, V., Visegrádi-utca 62. szám. Forgács-mükereskedés.

NEDVES FAL szabadalm. légszigeteléssel azonnal száraz lesz. Ambrus mérnök, VI., Jókai-u. 28. Tel.: 120-864.

BRILIÁNST ékszert, fogaranyat legdrágábban veszek. Nagy Imre ékszerész, Baross-utca 69

Háztartás feloszlatásból ötszoba bútor, ruhaneműek stb. eladók. Telefon délelőtt 152-675

Pénzt veszít, ha BRILIÁNSAIT eladás előtt Kristóf-tér 2. I. em. 3. alatt meg nem mutatja. délben 12—2 óra között. Telefon: 182—647.

SZAHAK AVANESIÁN szőnyegüzletét Eskü-útról áthelyezte Kossuth Lajos-utca 14. alá

Szép ezüstróka és boleró, gyönyörű perzsabunda olcsón eladó. Vörösmarty-u. 61. II. em. 1. Domokos kereskedő.

Ó-Mátyásföldön 4-szobás komfortos VILLA csparkkal, 330 □-ölön eladó. — Érdeklődés a tulajdonosnál, telefon: 124-532.

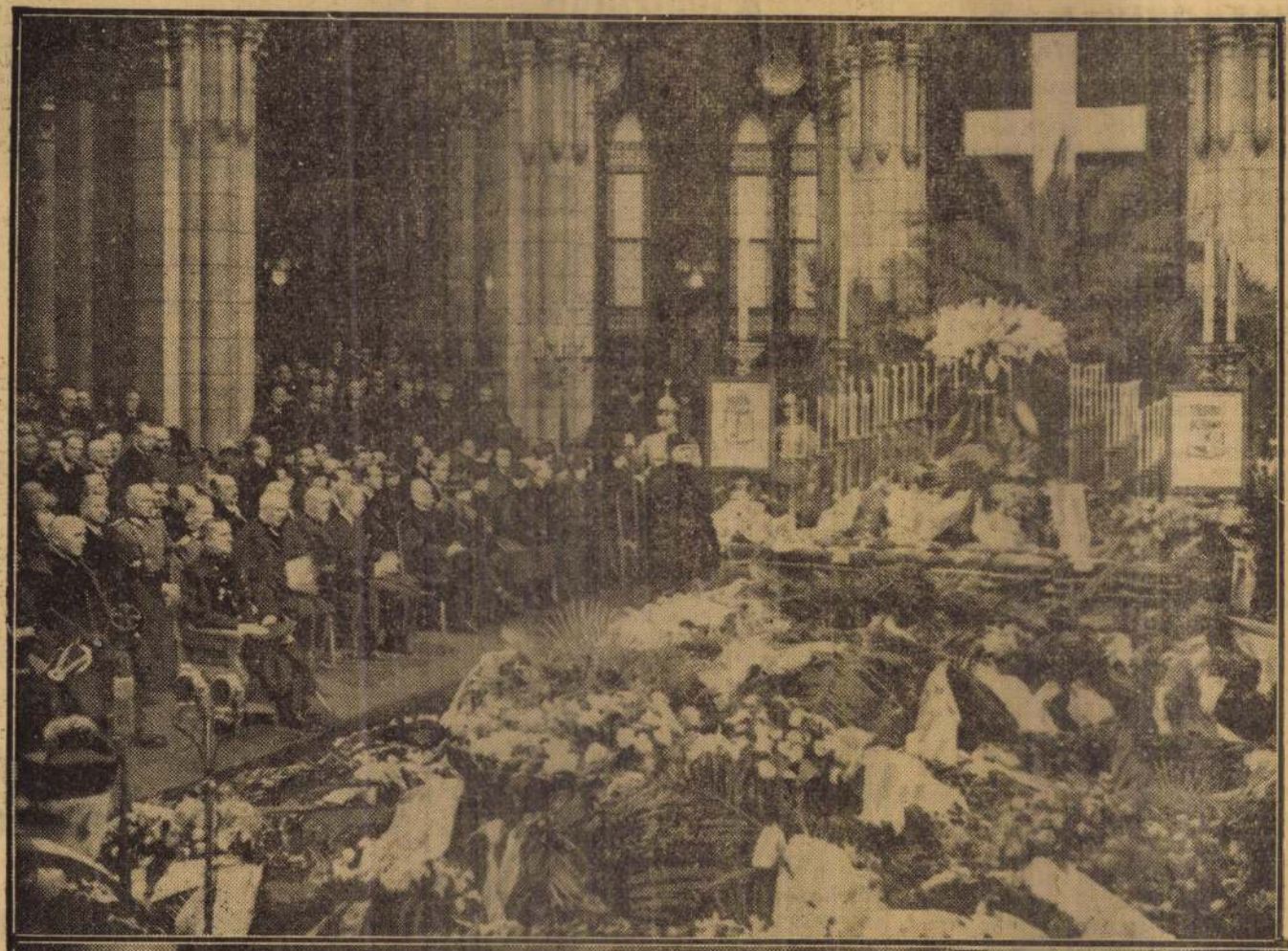

Képek gróf Teleki Pál temetéséről

1. Horthy Miklós kormányzó a ravatal előtt. Mögötte a kormány tagjai, jobboldalt a házelnökök, baloldalt a külföldi küldöttségek vezetői. Legszélen Raeder vezértengernagy.

2. A kormányzó távozik a parlamentből.

3. A család.

4. A kormány tagjai.

5. A gyászkocsi Teleki Pál koporsójával a menetben.

gyar nép hősies áldozatkészsége, büszke, hallgatag szenvednitudása itt tárult eléje a maga gyönyörű egyszerűségében és ettől fogva érzi, vallja tudatosan, hogy minden egyes magyar sorsa elválaszthatatlanul az övé is.

Teleki Pál harca Trianon ellen

A *háborúból* is kiveszi részét, ott is derekasan állja meg helyét, mint mindenütt, ahova a kötelesség szólította. És amikor a háború végén a szörnyű vérveszteségtől elalélt nemzet olcsó prédája lesz belső forradalomnak és idegen étvágynak, *Teleki Pál egyetlen pillanatra sem csügged.* Hite élő és töretlen maradt akkor is, amikor az úgynevezett szövetséges és társult hatalmak meghallgatásunk nélkül meghozzák véresen igazságtalan döntésüket a magyarság ellen. *Teleki* Pál életének nagy munkája ezen a ponton kezdődik.

Küzdelem, szakadatlan küzdelem a szellem *a tiszta tudomány eszközeivel annak a bebizonyítására, hogy a trianoni úgynevezett békerend nem tartható fenn nemcsak azért, mert igazságtalan, mert a magyarságra elviselhetetlen terhet ró, hanem azért, mert az európai és különösen a dunavölgyi népek békés együttélését lehetetlenné teszi.* Azoknak a tudományosan feldolgozott, lelkiismeretesen lemért adatoknak a tömege, amelyeket ennek az igazságnak bizonyítására a magyar békedelegáció legnagyobbrészt *Teleki Pál személyes munkájának eredményeként* állított össze, nem indította meg a párizsi döntőbírák értelmét és szívét. De Teleki Pál a *jövőhöz* apellált és a *Gondviselés neki adott igazat és elégtételt.*

A jóvátétel

Húsz év elég volt ahhoz, hogy a világháború végén fennállott európai politikai és erőviszonyok alapjukban változzanak meg. És ez erőviszonyok kényszerű függvényének: a párizsi békerendszernek is elkerülhetetlenül ez lett a sorsa. *A vagy és baráti német és olasz nemzetek belsőleg megújult, újjászervezett és hatalmasan megnövekedett ereje más képet*

Spolarich Kék Duna Étterme
(az Opera mellett)
nyitva éjfel 2 óráig este 9 órától. — Elegáns, divatos vacsorázóhely. Rácz Béla muzsikál.

helyezze valahol, bármilyen szerény helyen is *Teleki* Pál koporsója körül. A kupolacsarnokban néhány térdeplő is állott, amelyen *feketeruhás asszonyok imádkoztak.* Senki sem tudta, kik lehetnek, arcukat sem látta senki, de buzgó imájuk az ég felé szállt.

Az özvegy búcsúja

Három órakor lezárják a kupolacsarnokot. A *Kossuth Lajos-téren* végeszakad a végeláthatatlan szerpentinnek. A katafalk mellett az országházi őrség meggypiros díszruhás, alabárdos tagjai tartanak díszőrséget.

Csak a beavatottak tudják, hogy háromnegyed hat órakor a 6-os számú parlamenti kapunál, amelyen *Teleki* Pál annyiszor ment a parlamentbe, betegszállító autó áll meg. *Az özvegyet hozza súlyos betegen egyik fővárosi szanatóriumból.* A kupolacsarnok szinte paranesszóra kiürül, a temetésrendezők, a parlament tisztviselői hátrább huzódnak a gótikus oszlopok mögé, hogy senki se zavarja a legszentebb fájdalmat, az özvegy fájdalmát. Hordágyon viszik fel özv. gróf *Teleki* Pálnét a katafalkhoz, nincs más jelen a kegyeletes aktusnál, csak bárciházi *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár.

Közben a város besötétedik. Csak a hold világít, tényleg csak a hold, mert a tűzbeborult Délkelet-Európában elsötétítve várja virágvasárnap éjszakáját Budapest közönsége. A katafalk mellett *lobognak a gyertyák, annyi szál, ahány évet Teleki Pál élt.* Nem szűrődik ki fényükből semmi a *Kossuth Lajos*-térre vagy a *Duna* felé. A díszruhás parlamenti őrség egész éjjel virraszt a ravatalnál és a térdeplőkön *hajnalig imádkoznak.*

„Felejthetetlen munkatársának Magyarország kormányzója"

Hétfőn kora reggel megélénkül a *Kossuth Lajos*-tér, *Rákóczi* Ferenc szobra körül felvonulnak az első díszsisakos rendőrök. Vezényszavak pattognak, rendőrlovak patáinak csattogását veri vissza az ország legszebb építészeti terének négyszöge. *Gyülekezik az ünneplőbe öltözött gyászoló közönség is,* hogy tanuja legyen *Teleki* Pál utolsó útjának. A tér négyszögét *fekete gyászdrapéria* teszi komorrá.

A ravatal teljes komor pompájában díszlik. Fekete alapon hófehér kereszt hirdeti hátterében a feltámadást, két embernagyságú ezüst kandeláberen a széki gróf *Teleki*-család címere. A koporsó lábánál a család és a legközvetlenebb hozzátartozók koszorúi, előtte pedig koszorúk, amelyekből a történelem hangulata érzik. Az egyik szalagján ez áll: »*Felejthetetlen munkatársának Magyarország kormányzója.*« A másodikon horogkereszt, *Hitler* Adolf, a Németbirodalom vezére és kancellárja küldte. Itt van az olasz koszorú is: *Mussolini* óriási babérkoszorúja, valamint a budapesti diplomáciai képviseletek utolsó, virágba foglalt üzenete.

A halvány fénnyel égő csillárokat fekete fátyol borítja. Gyülekeznek az előkelőségek, az *Akadémia*-utcán végeláthatatlan autósor kanyarog.

Fekete, vastag posztószőnyeg borítja a kupolacsarnok kétemeletnyi magas lépcsőházát. Rajta elhal a felfelé igyekvő előkelőségek lépésének minden nesze, kísérteties csendben foglalják el a meghivottak a részükre fentartott helyet.

Mindnyájan *mély megilletődéssel* haladnak felfelé. Kétoldalt lobogó kandeláberek, szoborrá merevült meggypiros atillás parlamenti őrök. Szattyáncsizmájuk órákon át nem mozdul meg, csillogó alabárdjukon fekete szalag jelzi a gyászt.

A kétoldalt elhelyezett székek lassan megtalálják gazdáikat. Itt vannak *a felsőház és a képviselőház tagjai,* a nyilaskeresztes párt kivételével, a titkos tanácsosok, a közjogi, katonai és egyházi méltóságok. A család tagjai közvetlenül a katafalk mellett, jobbra helyezkedtek el. Itt egy hely üresen maradt. Gróf *Teleki* Pálnét, aki mindenáron részt akart venni a temetési szertartáson, ornos főbejárat elé. Kormányzónk a két szárnysegéd kíséretében halad felfelé a lépcsőkön, mögötte szárnysegédei. Amint felér a lépcsőn, *Bárdossy* László és a két háznagy tisztelgését fogadja. Megrendítő kép. Néhány nappal több csak, mint két hónapja, hogy gróf Teleki Pál miniszterelnök szinte centiméternyire *ugyanazon a helyen* fogadta kormányzónkat, *Csáky* István külügyminiszter temetésén. Ugyanabban az egyszerű, zsinóros fekete ruhában, amelyben most a ravatalon pihen.

A kupolacsarnok közönsége mély megilletődéssel, felállással köszönti a kormányzó urat, aki elfoglalja helyét sötétkék tengernagyi egyenruhájában a bíbor bársonyszéken. Megkezdődik a gyászszertartás.

BÚCSÚZÓUL

Irta Balás Károly

Amikor mélyen lesujtva álltunk ravataloddal szemben, halálodnak kérdésekkel teljes misztikuma meredt felénk. Idegösszeomlást sejt az egyik, gyilkos dilemmák agyonnyomó terhéről beszél a másik, de mindez csak köznapi találgatás, mert a Te tragédiádat nem lehet ilyen okokkal lemérni és megmagyarázni. Testi elmúlásodnak sokkal mélyebb jelentősége van ennél a magyarság életútján, mert halálod ténye égő betűkkel beírt sor a csodálatos magyar történelembe. Abba a történelembe, amelyet a magyar fajta minden másnál veszedelmesebb és áldozatosabb sorstól űzve, de mégis védve, zarándokol végig.

A magyar sors sohasem volt a kedvező helyzetek kényelmes kihasználásának a könnyű tere, vagy a mások által megérlelt és learatott gyümölcsökben való könnyű osztozkodás. Nekünk legigazabb igazságainkért és legjogosabb jogainkért is keservesen kellett küzdenünk. A történeti igazságszolgáltatás minekünk többnyire nehezen érett meg igazságos ítélkezéssé. Igazságainkat gyakran taposták el ellenségeink és gyakran nem értették meg a barátaink. Küzdelmeink ennélfogva többnyire nehezek, hoszadalmasak voltak és kétségbeesett helyzeteken vezettek keresztül. A nehéz, sőt gyakran kétségbeesett küzdelmekben és helyzetekben való kitartás, a mindenkivel szemben és minden poklokon keresztül való ragaszkodás a mi életérdekeinkhez, életformáinkhoz és öncélú magyarságunkhoz vált ennélfogva a mi fajtánknak a legközérdekűbb, legszükségesebb, legfentartóbb erényévé, amely erényt azonban csak a legnagyobb és a legelszántabb összefogással és csak azzal a feltétellel lehet gyakorolni és valóra váltani, ha a mi nehéz nemzeti sorsunkban, mely jobbról is, balról is felszívással és megcsonkítással, erőszakos vagy lassú folyamatú irtásunkkal fenyegetett mindig és kizárólag csak magyar célókért és magyar jutalomért dolgozunk. Mert csak ez tehet minket belülről erőssé és kívülről megbecsülésre érdemessé.

Ez volt a Te világnézeted is, ez a mély bölcsességeken és nagy történelmi megértéseken át megszűrt és megtisztult magyar szemlélet: magyar nagy szintézis. Ennek igazságát és ennek meggyőződéses nagy súlyát hordozta törékeny testedben is nagy magyar lelked.

A kifürkészhetetlen Gondviselés úgy akarta, hogy ennek a világnézetnek, ennek a Tebenned mindennél erősebben élt magyar szemléletnek légy a vértanujává is akkor, amikor erre a magyar öncélúságra és összefogásra a legsorsdöntőbb szükségünk van. A tragikus elmúlásodról irott betűk ezért fognak fényleni és világítani történelmünk nagy könyvében, mert eszmét képviseltél és eszmének lettél a vértanuja: a magyarság nagy eszméjének, a magyarságért való áldozatos életnek és hűséges aggodalomnak a vértanuja. Legyen áldott az emlékezeted!

vosai nem engedték el a végtisztességre.

Megérkezik a kormányzó úr

Sötétkék színfolt tűnik fel háromnegyed tízkor a főbejárat felől. Megérkezett *a német küldöttség, Räder* admirális vezetésével. Kezében megcsillan a marsallbot, valamennyien mély megilletődéssel haladnak a katafalk felé. Itt van *az olasz delegáció* is, *Buti* nagykövet vezetésével, továbbá *a bolgár és a japán kiküldöttek.* Megérkezik *Serédi* Jusztinián bíboros hercegprímás, *Albrecht* főherceg, *József* főherceg és *József Ferenc* főherceg.

Tíz óra előtt néhány perccel *Bárdossy* László miniszterelnök a kupolacsarnok bejáratához megy. Már ott várakozik gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház és *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke. Gróf *Szapáry* Lajos és *Putnoki* Móric háznagyok a bejárathoz mennek, hogy fogadják kormányzónkat.

Pontosan tíz órakor érkezik *Horthy* Miklós kormányzó autója az oroszlántás befejeztével néhány pillanatig néma csend támad, azután *Bárdossy* László miniszterelnök felemelkedik *Széchenyi* Bertalan mellől, meghajlik kormányzónk előtt, a katafalk elé siet és mély megilletődöttséggel beszélni kezd. A kupolacsarnok közönsége kegyeletes emlékezéssel hallgatja az új miniszterelnök búcsúját gróf *Teleki* Páltól.

A gyászszertartás

A szertartás egyszerű keretek között folyik. *Witz* Béla pápai kamarás celebrálja. *Teleki* Pál régi cserkésztestvére és gyóntatóatyja, *akinél az elhúnyt néhány órával tragikus halála előtt meggyónt.* Valahonnan a gótikus oszlopok mögül a circum dederunt akkordjai csendülnek fel, tömjénfüst tölti meg a kupolacsarnokot, kormányzónk markáns katonaarcán elérzékenyülés látszik. De nem titkolhatja meghatódottságát a szertartás egyetlen résztvevője sem. A család hölgytagjainak fekete gyászfátyola között *fehéren villog a könnyeket szárító hófehér zsebkendő,* sok szempillán könny rezeg.

A rövid, egyszerű egyházi szertartás befejeztével néhány pillanatig néma csend támad, azután *Bárdossy* László miniszterelnök felemelkedik *Széchenyi* Bertalan mellől, meghajlik kormányzónk előtt, a katafalk elé siet és mély megilletődöttséggel beszélni kezd. A kupolacsarnok közönsége kegyeletes emlékezéssel hallgatja az új miniszterelnök búcsúját gróf *Teleki* Páltól.

Uj akciónknál fix és jutaléK
Szervezés. Erzsébet-krt öt.

A miniszterelnök búcsúztatja Telekit

— A fájdalomtól összetörve és meggyötörten állunk koporsód előtt, gróf Teleki Pál, hogy a nemzet nevében, amelyet olyan forrón és rajongóan szerettél, utolsó Istenhozzádot mondjunk Neked. Mennyi mindent rejt magában ez a koporsó! *Mennyi akaratot, mennyi munkát, mennyi gyötrődő aggodalmat és tépelődést, mennyi önfeláldozást és áldozatkészséget, mennyi gondolatot és tervet, mennyi kiharcolt sikert és elért eredményt és mindezek együttesében milyen tragikus beteljesülését annak, aminek emberi sors a neve.*

Mentől magasabbak az ideálok, amelyeket a küzdő ember maga elé tűz, mentől szentebb az a hivatás, amelyet érez, annál nehezebb az útja ezen a földön. Ez előtt a koporsó előtt, amelyet az egész nemzet szívettépő fájdalma kísér, valóban lehetetlen vigasztalásra szavakat találni. És mégis fel kell emelnünk fejünket a porból, ahová a fájdalom súlya alatt hajlott, fel kell szárítanunk szemünkből a könnyet, amely újból és újból elönti, és túlnézve ezen a koporsón, annak az életnek az *értelmét* és *tanulságát* kell keresnünk, amely olyan váratlanul és tragikusan ért véget.

Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem a katarzist is, a *megtisztulást,* ami vele jár. Ne csak a halált lássuk, hanem az életet, a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte.

Úgy élni, hogy semmit se kívánjunk magunknak...

Az ősi gróf széki Teleki-nemzetség adta őt nekünk. Az a nemzetség, amelyből annyi államférfi, tudós, költő, író és katona került ki. A nagy ősök emlékének termékenyítő fénye besugározta a gyermek Teleki Pál lelkét és az élet útján elinduló fiatalember elé odaállította azt az elvet, amely később valóságos hitvallássá magasztosodott benne. »*Úgy élni, hogy soha semmit se kívánjunk a magunk számára és ne akarjunk mást, csak dolgozni, csak szolgálni, csak áldozatot hozni azért a legmagasabb közösségért, amelynek nemzet a neve.*«

Az életindulás első évei tanulással és azzal telnek el, hogy felkészüljön azokra a feladatokra, amelyekre elhivatott. A jogtudomány, a mezőgazdaság és a földrajz foglalkoztatja leginkább, az a három tudomány, amely a leendő magyar államférfinak a legjobb vértezetet adja. Élénk érdeklődése, kielégíthetetlen tudásszomja mindent magába szív, de elsősorban mégis a földrajz és a vele rokon tudományok foglalják le szellemének erejét. A geográfia az, amely *a magyar föld szerelmesévé* avatja. Ez teremti meg a mély és bensőséges kapcsolatot *Teleki Pál és a haza földje között,* amelyet nála jobban nem ismert, nála jobban nem szerethetett senki. A hegyek, völgyek, szétterülő rónák minden apró részletét, a megbújó falvakat, apró tanyákat mind, mind épúgy ismerte, mint az ország nagy gazdasági, ipari és szellemi centrumait.

De a geografus *Teleki* Pál érdeklődése nem állt meg a hazai földnél. Az az égő, szinte kielégíthetetlen szomjúság, amely mindig új, mindig több ismeret megszerzésére serkenti, elviszi *távoli országokba, idegen népekhez,* s már fiatalon olyan tudóssá neveli, akinek nevét, tekintélyét rövidesen világszerte mindenütt elismerik.

Közügyek felelős intézését akkor vállalta először, amikor az *Országos Hadigondozó Hivatal* élére került. A geográfia a földdel hozta kapcsolatba, a hadigondozó hivatal *az emberrel,* a hazájáért vérét hullató sebesült magyar katonával, a magára maradt özveggyel, a síró árvákkal. A ma-

Esti lap

10 fillér

MAGYARORSZÁG

Budapest, 1941 április 7 hétfő

FŐSZERKESZTŐ
SZVATKÓ PÁL

XLVIII. évfolyam, 79. szám

Jugoszláv légitámadás Szeged, Pécs, Dél-Baranya és Szentgotthard ellen, tíz bombázót megsemmisítettünk

Erélyes magyar tiltakozás Belgrádban

Éjjel életbelép a nyári időszámítás

Eltemettük Teleki Pált

Arany János »Toldi estéjének« végén az öreg Bence eltemeti Miklóst a magyar mélyföldbe, jeltelen sírba, ő volt a síremlék, az öreg szolga, amint ásójára támaszkodva, a sír hantolása közben megpihent. Ez a kép jut eszünkbe, mert Teleki Pál is egyik hátramaradt levelének utasítása szerint jeltelen sírban akart pihenni; az egyéni életet megvető keleti ember lelke nyilatkozott meg ebben a levélben, némán s jeltelenül vissza akart térni az univerzum életébe, melyből vétetett.

Meghatott és megtört lelkű magyarok tömege állott a főváros utcáinak peremén, miközben a gyászmenet a Kerepesi-úti temető felé vonult, s úgy éreztük, hogy Teleki Pál ezekbe a némán és fegyelmezetten gyászoló magyarokba temetkezik. Az önfeláldozás tragikus aktusa megtörtént, s az áldozat szelleme bevonult örök lakhelyére, a magyarság lelkébe. Nincsen szüksége gyászpompára, díszes síremlék sem kell neki, belénk költözött, örökre a miénk, a magyar öntudat szerves része, lelkünk bátor világossága és nemzedékről-nemzedékre szálló legenda. A mi lelkünk, erőnk, történelmi becsületünk és szellemi tisztaságunk állítson emléket Teleki Pálnak, ezért hozta a legnagyobb áldozatot, mely embertől telik, s nemzetnek méltónak kell lennie egyik legtisztább, legtöretlenebb pályájú fia áldozatához.

A régiség képviselője volt, patriarkális magyar, de patriarkális lelkülete nem merevedett feudális gőggé, emberi megrögzöttséggé, hanem vállalta a magyar mult legszebb hagyományát: a hősiességet, mint a magyar históriás ének Kádár vitéze, aki »fölemeli szemeit az égre«, fölajánlja vitéz halálát Magyarországért, de utolsó szavát hívőihez, katonáihoz intézi, hogy mentsék meg, vigyék befelé a zászlót. A magyar önfeláldozás hőse tudja, hogy milyen mérhetetlen nagy dolgot cselekszik, lelkét elönti a belső fényesség és vidáman hal meg. Mi majd csak később ébredünk rá cselekedetének nagyságára, ma még ösztöneinkben viseljük a tragikus élmény izgalmát és gyászát. Tudatunk majd később ébred rá Teleki Pál hősiességének emberi jelentőségére, akkor, midőn a nemzetnek elemi szüksége lesz majd erre a ráébredésre.

A magasabbrendű ember művekbe, s nagyvonalú megnyilatkozásokba menti múlandó életét, s aki egyszer megkísérelte a teremtés gyönyörűségét, egyre magasabbra tör, egyre tökéletesebb mű, s cselekedet szenvedélye űzi, nyugtalanítja. A hősi ember egyre többet akar adni azoknak, akik erőt, tisztaságot és szépséget kövételnek tőle a saját gyengébb életük támogatására. Teleki Pál már csak a halált tudta adni, az önfeláldozást, figyelmeztetett, hogy a lelki nagyság nehéz, szép sorsát valamennyiünknek vállalnia kell.

Mennyire eltörpülnek a körülötte folyt kis politikai küzdelmek. Mennyire megtisztul alakja minden »időszerű« s esetleges dologtól. Fölvillantotta előttünk a hősi magyar hagyományt egész szépségében és tisztaságában. Tanuságot tett belső töretlenségéről, közösségét szolgáló alázatáról és az erkölcsi cselekedet emberi jelentőségébe vetett hitéről. Most már látjuk, hogy a politika csak kényszerű szerep volt neki, melyet nagyobb dolgokért vállalt, s lelkének mélyén az örök magyar dráma csatái és vívódásai éltek. S hiába hullanak mulandó testére a mindennapok hantjai, cselekedete a magyar lélek legnagyobb történelmi manifesztációi közé tartozik.

A ravatalon

Ilyen szomorú virágvasárnapja talán még nem is volt a magyar nemzetnek. A parlament gotikus kupolacsarnokában átlőtt fejjel, viaszfehér arccal, fekete érckoporsóban, holtan feküdt gróf *Teleki* Pál, akinek nevéhez három országgyarapítás emléke fűződik.

Teleki Pál földi maradványait vasárnap délelőtt szállították a *Kerepesi*-út melletti temetőből az Országházába. Valóságos *virágerdő* fogadta a koporsót. Mintha a tavasz minden színes pompája elküldte volna a maga kegyeletes üzenetét a nemzet nagy halottjának, jácintok, tulipánok, ibolyák, liliomok, orgonák és szekfük káprázatos kavargása fogadta a belépőt, akárhonnan is közelítette meg a parlament kupolacsarnokát. A hatalmas virágtömeget hosszú ideig csoportosítani sem tudták, *négyfelől áradtak szakadatlan sorban a koszorúk.*

A Magyarország küldöttsége a ravatalnál

Már napokkal előbb tudatták a hírlapi közlemények, hogy a katafalkot déli 12 órától tekintheti meg a közönség, de két órával korábban, vasárnap reggel 10 órakor *tömött sorok vártak bebocsáttatásra.* Mindenki türelmesen figyelte az idő múlását. Ennyit igazán megérdemelt tőlünk az, aki egész életét a nemzetnek áldozta — mondta valaki a várakozók közül.

Tizenegy órakor feketeruhás csoport haladt fel a lépcsőn: a *Magyarország* szerkesztősége jött el, hogy lerója kegyeletét *Teleki* Pál ravatalánál. *Révay* István gróf és *Szvatkó* Pál főszerkesztő halad a csoport élén, mögötte gyászruhás hajdúk cipelik a piros tulipánból, örökzöldből és pálmalevelekből font hatalmas koszorút, rajta a felírás:

»Hűséggel — a Magyarország«.

A kupolacsarnokban ekkor még nem rendezték el a ravatal környékét. Már látni viszont *a cserkészek többméter átmérőjű árvalányhajas koszorúját,* melyet mezei virágok tarkítanak, a lépcső mellett látszik a diplomáciai testület sárga jácint koszorúja. Sűrűn egymás mellett állva helyezték el ezeket a jácintokat, lehet *ezer szál is...*

Délelőtt megérkezik a temetőből a koporsó. Elhelyezik a katafalkon, rea egyetlen koszorú kerül. Halványlila orgonából fonták, fekete szalagján négy arany betű fénylik, semmi más: »Muki«. Az özvegy koszorúja...

A déli órák előtt *cserkészcsapatok* jönnek el tisztelegni a halott főcserkésznek. Pöttömnyi, kéknyakkendős farkaskölykök, különpróbás elsőosztályú idősebb cserkészek könnyes szemmel gondolnak a »legnagyobb magyar cserkészre«, akit közvetlenül személyesen ismertek táborokból, tábortűztől, őrsvezetői tanfolyamokról. Soha nem lehetett annyi államférfiúi elfoglaltsága, hogy elfeledkezett volna arról, milyen szerepet szánt a sors neki és ő sajátmagának legdrágább kincsünk, a magyar ifjúság nevelésében, irányításában.

Közöttünk van ő is...

Pár méterre a miniszterelnök kihűlt testétől, a parlament delegációs termében délben fontos értekezlet van. A történelmi idők rohanása nem tűr megállást: *Bárdossy* László, az új miniszterelnök pártközi értekezleten ismerkedik meg a politikai pártok kiválóságaival, vezetőivel. A rendkívüli fontosságú megbeszélésen a pártok képviselői és a közelmult közéletének több előkelősége bizalmas tárgyalás során foglalkozik az ország sorsdöntő kérdéseivel.

— Ugy éreztük, — mondta az értekezletről távozóban egy galambősz előkelőség, aki mankóra támaszkodva jött el — hogy *közöttünk van ő is.* Teste néhány méternyire, lelke közvetlenül mellettünk.

Déli 12 órakor nyitják meg a kupolacsarnokot a nagyközönség előtt. Három óráig megilletődötten lépked a főváros és a vidék közönsége a fekete posztószőnyegen. Üres kézzel nem jött senki. *Mindenki kozott magával pár szál virágot,* hogy el-

Teleki Pál gróf

Hogyan védekezzünk légitámadások ellen?

Az Országos Légvédelmi Parancsnokság utasításai

Az *Országos Légvédelmi Parancsnokság* részletesen tájékoztatja a közönséget, hogy *mit kell tudni légitámadás esetén.* A *honi légvédelmi készültség* azt jelenti, — mondja a tájékoztató —, hogy az *ország valamennyi szervezetének, amelynek célja a légitámadások károsainak elhárítása, illetve a károk legkisebb mértékre való csökkentése: állandóan harcrakész állapotban kell lenni.*

Az ország légoltalmi szervezetének a lakóházak a *legkisebb,* de egyben a *legfontosabb egységei,* éppen ezért kell a lakóházaknak úgy felkészülniök, hogy egy esetleges légitámadás nyomán fellépő károkat el tudják hárítani. Ez a *feladat és ez a cél az ország minden lakosától a legnagyobb fegyelmet kívánja és azt, hogy a kiadott rendelkezéseket, mindenki, akire ezek vonatkoznak feltétel nélkül és a legteljesebb mértékben végrehajtsa.*

Mi az őrparancsnok feladata?

Az *őrség parancsnoka* minden házban és házcsoportban megmutatja a lakóknak, hogy *hol van az óvóhely,* illetve, ha az még nem készült volna el, akkor az *arra kijelölt helyiséget.* Ha a hatósági kijelölés *nem történt volna meg,* akkor a háztulajdonos *köteles a pince vagy alagsor egy részét kijelölni, ahová riadó esetén mindenkinek le kell mennie.*

Az őrség parancsnoka szervezi meg a helyi riasztószolgálatot. Kivétel nélkül minden egyes házban és házcsoportban egy riasztóügyeletesnek éjjel-nappal szolgálatot kell tartania.

Nem mentesít egy házat sem ez alól a kötelezettség alól az a körülmény, hogy a sziréna *a közvetlen közelben van.*

Egy személyt, még pedig nappalra lehetőleg nőt, éjszakára pedig egy-egy férfit megfelelő felváltással beoszt az őrség parancsnoka és ez állandóan figyeli, hogy nem szólalt-e meg a hatósági riasztás.

Ha ezt meghallja, *azonnal riasztja a ház lakóit a felszerelt helyi riasztóeszközzel, ami legtöbb esetben egy vasdarab kalapáccsal, gong, csengő vagy sziréna.*

Az őrség parancsnoka köteles átvizsgálni a lakóház *légoltalmi felszerelését is,* melynek beszerzéséről *a háztulajdonosnak kell gondoskodnia.* Megvizsgálja az *óvóhelyet,* a *padlást,* hogy valóban lomtalanítva van-e. Ellenőrzi, hogy a *padláson minden háromszáz négyzetméternyire elhelyeztek-e egy százliteres víztartó edényt vízzel töltve, azonkívül fél köbméter homokot, amellett: két vedret és két lapátot.*

Az őrség parancsnoka mindennap köteles a bérlemények elsötétítését megvizsgálni.

Nemcsak azt, hogy *az utcára és az udvarra nyíló ablakok, ajtók el vannak-e sötétítve,* hanem, hogy a világító udvarokra és olyan helyekre, amelyeket kívülről nem lehet látni, *nem szűrődik-e fény.*

A kapualj, az udvar, a folyosók, a lépcsőház, a mosókonyha elsötétítéséről, a háztulajdonos által beszerzett eszközökkel az őrség parancsnoka a házfelügyelő segítségével gondoskodik.

A lakónak gondoskodnia kell bérleménye: *lakása, üzlete, irodája, raktára teljes elsötétítéséről lámpagyujtástól napkeltéig.* A bérlemény akkor van jól elsötétítve, ha *onnan még az ajtók és ablakok nyitásakor sem szűrődik ki fény a szabadba.* Vigyázni kell az olyan helyiségek elsötétítésénél, melynek ajtaja közvetlenül a szabadba, udvarra vagy folyosóra nyílik. Ezeknek ajtaját csak akkor nyithatjuk ki, ha *előzőleg a belső helyiségek világítását eloltottuk.*

Az elsötétítés után gondoskodni kell ivóvízről és kevés élelmiszertartalékról, *zárt edényben vagy zárt csomagolásban.* A lakástüzek megelőzése és leküzdése céljából minden lakásban a fürdőkádban vagy egyéb nagyobb edényben *vízinek kell lenni.* A lakásokból lehetőleg távolítsák el *a felesleges és gyúlékony holmit. Ugyanez vonatkozik a padlásokra is.*

Lakásunkon belül készítsük el az óvóhelycsomagot.

Ebbe bele kell tenni azokat a tárgyakat, *amelyekre egy esetleg órákig tartó riadó esetén az óvóhelyen szükségünk lehet.* Vagyis: *meleg ruha, takaró, kevés tartalékélelmiszer, víz, gyermekeknek játék, édesség, betegeknek orvosság, valamint iratainkat és értékeinket, tehát mindazt, ami legfontosabb, hogy megmentsünk.*

Az *Országos Légvédelmi Parancsnokság* azt tanácsolja: lehetőleg szerezzen be mindenki *gázálarcot, gázsebcsomagot és sebkötözőcsomagot* és ezt mindenki *vigye magával*

Feleslegesen, különösen éjszaka senki se távozzék otthonából, nehogy a támadás védtelen helyen érje.

A háztulajdonos első kötelessége, hogy *ha még eddig nem tette volna meg,* most haladéktalanul *szerezze be a ház légoltalmi felszerelését: a kézifecskendőből, két vederből, egy létrából, egy fejszéből és egy szikracsapóból álló tűzoltófelszerelést.* A *padlástér tűzvédelmi felszerelését minden ház padlásán kell elhelyezni.* A mentőfelszerelés: *50 személyig egy mentőtáska, 100 személyig egy kis légoltalmi mentőláda, 200 személyig egy nagy légoltalmi mentőláda.*

Az őrség számára be kell szerezni minden tag részére egy sebkötözőcsomagot és egy gázseb-csomagot, egy-egy sisakot a parancsnok és a tűzoltóőrsönként egy tag részére, egy-egy sípot a parancsnoknak és két helyettesének, egy-egy karszalagot jelvénnyel a parancsnoknak, két helyettesének és a riasztóügyeletesnek.

A légvédelmi riadó jele az *ellenséges repülők közeledését jelzi.* Erre kell a lakóházakat a riasztóügyeletesnek riasztania.

A riasztó hangjára mindenki nyissa ki az ablakot, de előbb oltsuk el a belső világítást.

A gázt és villanyt kapcsoljuk ki. Az óvóhelyen mindenki *a parancsnok vagy helyettesének utasításait követi.* A parancsnok az óvóhelyen kiosztja a felszerelési tárgyakat.

Akiket utcán ér a riadó

Ha a tűz olyan nagy, vagy a sérülteknek orvosi segítségre van szükségük, akkor *kárjelentést kell küldeni a legközelebbi alkörzet-parancsnokságnak.* Ha nem tudjuk, hogy ez hol van, *úgy a legközelebbi rendőrőrszobának kell a kárt jelenteni.*

Akiket utcán ér a riadó, azok védett helyre sietnek, tehát ne maradjanak a falak mentén, vagy fák alatt, hanem siessenek a legközelebbi házba.

Aki *járművel* van az utcán, az maradjon az *úttest baloldalán, oltsa el a jármű világítását és siessen menedéket keresni. Hídon vagy alagútban nem szabad megállni.*

A legfontosabb rendszabály a légi támadás alatt: *a nyugalom és a fegyelmezettség megőrzése.*

Aki vakrémületet kelt, azt a legerélyesebben utasítsuk rendre.

Légi támadás *után,* melynek jele *a szirénák egyenletes hangja,* vagy *a rendes harangozás,* az őrség parancsnoka átvizsgálja a házat, nincs-e rejtett tűzfészek, vagy nem robbant-e fel bomba s a lakókat csak *azután engedi vissza lakásukba.*

Általános szabály, hogy a légi támadás után úgy *kell felkészülni, hogy bármely pillanatban újabb légi támadás jöhet.*

RÖVID NAPIHÍREK

GRÓF TELEKI PÁLRÓL emlékezett meg a számvevőségi tisztviselők országos egyesületének igazgatóválasztmányi ülésén dr. Javorniczky Jenő miniszteri tanácsos. — A KANSz elnökségi ülésén Balásy Antal ny. államtitkár mondott emlékbeszédet az elhúnyt miniszterelnökről.

●

HALÁLOS VILLAMOSBALESET történt tegnap délután a Margit-híd pesti hídfőjénél. Egy rosszul öltözött negyven év körüli férfi akart fölugrani a mozgó villamosra, de visszaesett, a kerekek alá került, amelyek halálra gázolták.

●

A KOLOZSVÁRI UJSÁGÍRÓ-VÁNDORGYŰLÉST — a Sajtókamara közlése szerint — a közlekedési nehézségek miatt a kolozsvári ujságirók kérésére elhalasztották június elsejére és másodikára, Pünkösd két napjára.

●

AZ ELSÖTÉTÍTÉS MIATT a kelenföldi református egyház nagyheti esti ájtatosságai nem fél 7 órakor, hanem már 5 órakor kezdődnek.

●

TÜZET RAKNI, égő gyufát eldobni a budapesti erdőkben szigorúan tilos. Az erdők szélétől száz méter távolságon belül nyilt tüzet csak a kerületi elöljáró előzetesen adott irásbeli engedélye alapján szabad. A kihágást szigorúan büntetik. Az erdészek utasítást kaptak arra is, hogy mindenkit, aki a kijelölt utakról letér, utasitsák ki az erdőkből.

●

AZ ACTIO CATHOLICA fővárosi központi csoportbizottsága emlékeztet arra a most már évek óta megismétlődő szokásra, hogy Nagypénteken délután 3 órakor Krisztus halálának emlékezetére egy percre mindenütt álljon meg a munka. A katolikus vallású munkások és alkalmazottak, ha lehetséges, fenhangon mondják az ismert fohászt: «Imádunk és áldunk téged Krisztus, mert a Te szent kereszted által megváltottad a világot.»

●

GRÖSZ JÓZSEF SZOMBATHELYI MEGYÉSPÜSPÖK előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi minisztérium tudomásul vette, hogy a vasmegyei Sorkipolány község, amely eddig a kisunyomi plébániához tartozott, önálló plébániát kapjon. A község lakói hamarosan megkezdik a plébánialak építését és az első plébánost már a nyár folyamán valószínüleg kinevezi a megyéspüspök.

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

A MAGÁNALKALMAZOTTAK BIZTOSÍTÓ INTÉZETE felhívja a vidéki munkaadóknál foglalkoztatott biztosított fiatalkorú tagjait, hogy április 8-tól április 20-ig jelentkezzenek orvosi vizsgálatra az Országos Társadalombiztosító Intézet illetékes kerületi pénztáránál. A tavaszi egynapos üdülőkirándulásokon, valamint a kéthetes nyári üdülőtáborokban csak azok vehetnek részt, akik a rendszeres orvosi vizsgálaton átesnek.

●

INGYEN GYÓGYSZERT rendeljenek a belügyminiszter most kiadott rendelete értelmében a nemibeteggondozó intézetek orvosai a gyógykezelésre jelentkező és hatóságilag igazolt szegény betegek számára. A főváros hasonló intézeteiben a mult hónapban összesen 1089 beteg jelentkezett, a laboratóriumi vizsgálatok száma pedig 598 volt.

●

FINKEY JÓZSEF professzor, a műegyetem bánya- és kohómérnöki tanszékének vezetője 52 éves korában hosszas szenvedés után Budapesten meghalt. Szerdán délután három órakor temetik a műegyetem aulájából a Kerepesi-temetőben.

Kormányrendelet a mezőgazdasági munkálatokra való kirendelésről

A kormány ma rendeletet adott ki, amely szerint ha a mezőgazdasági munkálatok elvégzésének biztosítására honvédelmi szolgáltatások igénybevétele szükséges, ennek elrendelése iránt a honvédelmi miniszterrel egyetértve a földmüvelésügyi miniszter intézkedik.

Mezőgazdasági munkára erre alkalmas munkakötelezetteket lehet kirendelni.

Honvédelmi dologi szolgáltatás címén kötelezni lehet a gazdálkodót, a gazdasági gépvállalkozót és a fuvarozó vállalkozót arra, hogy *használt állapotban lévő gazdasági gépét vagy eszközét, járóművét, személy- vagy teherszállításra alkalmas állatát, mezőgazdasági munkálatok végzésére ideiglenesen átengedje.*

Szállítóeszközöknek mezőgazdasági munkára történt igénybevételét azonnal meg kell szüntetni, ha a szállító eszközt honvédelmi szolgáltatás címén a honvédség részére ideiglenes szükségleteinek kielégítésére veszik igénybe.

Meg kell védeni a Balaton szépségeit!

Az Országos Természetvédelmi Tanács felterjesztést intézett a kormányhoz

Az Országos Természetvédelmi Tanács megalakulása óta egyik legfontosabb feladatának tekinti a balatonkörnyéki látványos bazalthegyek megvédését a kőbányászással végzett rombolások ellen. A tanács most beadványt intézett a kereskedelmi miniszterhez, akitől elsősorban a Badacsony megoltalmazását kéri.

A memorandum hangsúlyozza annak szükségességét, hogy a ma is üzemben levő balatonmenti kőbányákat a legrövidebb idő alatt állítsák le és a kötermelést a balatoni táj képét nem zavaró más helyen folytassák.

Legsürgősebb a Badacsonyt pusztító bányák megszüntetése. A javaslat rámutat a magyar közvélemény sürgetésére, hazai és külföldi tudósok véleményére, akik tudományos, tájesztétikai szempontokból egyaránt e hegyek megbecsülése mellett törnek lándzsát. A tanács szerint a bányászat áttelepítése más vidékekre sem gazdasági, sem szociális érdekeket nem sértenek. Lóczi Lajos kimutatta, hogy a balatonvidéki és badacsonyi bazalttakarók Európa legnagyobb bazaltterületét adják. Ebből a nagy bazaltkészletből akad elég kifogástalan építési anyag olyan helyeken, ahol a bányászat nem árt a táj szépségének.

A teendő most már az, hogy megfelelő szállítóeszközök segítségével hozzáférhetővé kell tenni ezeket a bazalttelepüléseket.

A tanács memoranduma szerint Tapolcától Halápig, onnan az Agártetőig, majd innen elágazóan a megnyitásra váró bányákig alig 15 kilométer vasútra van szükség.

Tapolcától a monostorapáti völgybe vezetett néhány kilométer vasúttal is a bányák egész sorát lehetne megnyitni.

A másik legnagyobb bazalt tömegnek, a Kab-hegynek feltárása sem igényel 10 kilométernél hosszabb vasútvonalat. El kell ismerni, hogy a nagy megmozdulás után a kormány utasítására a MÁV *Diszel* község mellett a Hajagos-hegyen szerzett öt hold területet és milliós költséggel biztosította a bányászás minden feltételét.

Tapolcáig hat kilométer hosszú vasútat épitett és bányászást a saját szükségletére megkezdte. Erre a magánbányavállalatok olyan alacsony áron tettek a MÁV-nak kőszállitási ajánlatot, hogy a MÁV a saját bányaüzemét beszüntette.

Ennek következtében a hatalmas beruházás, mint holt tőke, kihasználatlanul hever. A balatoni bányák a tulajdonosoknak sem hoznak már jelentékeny hasznot, *az őslakosságot a szőlőmüveléstől elvonják* és ezért más vidékekről kell szőlőmunkásokat szerződtetni. Az állandóan csökkenő kőrendelések miatt a bányák termelése folyton alábbszáll és *a községi lakosság a* kevesebb *kereset miatt elszegényedik.* A szőlőtermelés különösen megsinyli a kőbányászatot, aminek fenntartása idegenforgalmi szempontból sem kívánatos. Az állandó robbantások és kőfejtések zaja, pora elüzi a vendégeket, zavarja a nyaralók nyugalmát.

A memorandum végül kéri a kereskedelmi minisztert, rendelje el, hogy a MÁV a diszeli bányát akár kézikezelésben, akár bérlet útján sürgősen helyezze üzembe és ne csak a maga szükségletére, hanem mások részére is termeljen követ.

Kívánatos, hogy az előbb említett rövid vasútvonalak kiépítésével adják meg a lehetőséget a magántőkének távolabbi helyeken új kőbányák megnyitására.

A BIOSz gyászülése

A Biztosító Intézetek Országos Szövetsége Gebhardt Domonkos m. kir. kormányfőtanácsos elnökletével a mai napon megtartott gyászülésén kegyelettel áldozott gróf *Teleki* Pál miniszterelnök emlékének.

Az elnök emlekedett szavakkal idézte fel a nagy államférfiú és hazafi emlékét, aki — mint mondotta — a magyar nép ideáljait úgy testesitette meg, mint kevesen előtte.

— *Teleki* — úgy mond — valósággal rajongásig szerette fajtáját, érette élt és érette halt meg. Fanatikusan hitte, hogy népe különös elhivatottságát úgy teljesitheti, ha a legbékésebb eszközöket veszi igénybe. Majd vázolva gróf Teleki Pál elévülhetetlen érdemeit a trianoni szerződésben felhalmozott igazságtalanságok hamis indokainak megdöntése és igazságtalanságainak jóvátétele körül, a következő szavakkal fejezte be beszédét:

— Az ország minden fia — barát és politikai ellenfél egyaránt — a mai vészterhes időkben oly nagynak és bölcsnek bizonyult nagy fia, a törzsökös erdélyi magyar döbbenetes tragédiájának hatása alatt áll.

— *Millió és millió magyar szive dobbant meg, amikor nagy fiának tragédiájáról értesült.* Amily nagy ez a tragédia és amily nagy minden magyar bánata, éppen olyan büszkeséggel tölthet el minket Teleki Pál élete, aki forrón szeretett nemzete megváltására hazájáért áldozta fel nemes életét.

Fagylalt musttal, vagy szőlőlével

Az úgynevezett fagylaltszalónok a napokban megnyiltak és a melegebb napokon nagyon lálogatottak voltak. Ezzel kapcsolatban érdeklődést keltett a földmüvelésügyi miniszternek az a rendelete, amely szerint *a szőlőlének citrom helyett való használatához nincs külön engedélyre szükség a fagylaltkészitésnél,* mert ez az alaprendeletben megemlített *gyümölcslé* fogalmában benne foglaltatik. A sűrített must jelzési kötelezettség nélkül csak akkor használható fel, ha a sűrített musttal a fagylaltkészítménybe vitt cukor a fagylalt összes cukortartalmának huszonöt százalékát nem haladja meg. Ha meghaladja, akkor a fagylaltot «*mustos vagy szőlőmustos fagylalt*» néven kell forgalomba hozni.

— **Házasság.** *Lányi* Márta és dr. *Fenyves* Zoltán orvos házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Pajor Magda és *Kázmér* Gábor április 8-án házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Mélységes megrendüléssel búcsúzott ma a képviselőház és a felsőház Teleki Páltól

„Minden erejével azon volt, hogy a nemzetet a végső romlás útján megállítsa és új életre keltse"

Gróf *Teleki* Pál emlékének szentelte mai ülését a képviselőház. A képviselők fekete ruhában jelentek meg, többen katonai egyenruhát viseltek. A kormány tagjai *Bárdossy* László miniszterelnök vezetésével érkeztek s amikor *Bárdossy* az ülésterembe lépett, a képviselőház megéljenezte. A nyilaskeresztes párt képviselői közül csak *Baky* László vett részt az ülésen.

Tasnádi Nagy András elnök negyedtizenegykor nyitotta meg az ülést. Megindult hangon a következő búcsúbeszédet mondotta gróf *Teleki* Pálról:

Tasnádi Nagy András búcsúbeszéde

— Mielőtt a munkát, amelynek fonalát ama szörnyű reggelen elejtettük, tovább folytatnánk — kezdte beszédét *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke —, kegyeletes órát kell szentelnünk annak a férfiúnak, akinek *tragikus elmúlása a magyar közélet útjába olyan megdöbbentő cezúrát hasított bele.*

— Gróf Teleki Pál emlékének szenteljük mai ülésünket.

— *Teleki* Pál emlékének, aki elment közülünk örökre és akiről elmondhatjuk mégis, talán sohasem volt annyira — személy szerint is — közöttünk, mint most, ebben az órában. *Teleki* Pálról kell emlékeznünk, aki halk beszédével már életében is mindig fokozott figyelemre késztette hallgatóit és aki most örökre elnémulván, arra kényszerít, hogy *mindazt, amit nekünk valaha mondott, ne fülünkkel, hanem egész lelkünkkel figyeljük.*

— Teleki Pált veszi körül e percben emlékező kegyeletünk, akinek halála az élet egyik nagy alaptörvényét hirdeti, az önmagunkhoz való hűség törvényét.

— Boldogult képviselőtársunk és miniszterelnökünk — folytatta megemlékezését *Tasnádi Nagy* András rendkívüli pályát futott meg. Egészen fiatalon jogi képesítést szerzett, de már jogi tanulmányaival egyidejűleg is folytatott földrajzi tanulmányokat és *csakhamar egészen a geográfia tanulmányozására adta magát,* amely tudományágban rövidesen hatalmas készültségre tett szert. Hamarosan tagja lett a Magyar Tudományos Akadémiának, neve világszerte ismertté vált. Ennek köszönhette, hogy a 20-as években — tisztán tudományos tekintélye alapján — *az úgynevezett moszuli kérdés eldöntésére kiküldött bizottság tagjává választották.*

— Nem ez a megfelelő hely és alkalom az ő tudományos működésének méltatására. Ennek egészen külön megemlékezés kell és — bizonnyal — fognak is szentelni.

Azt kell mondanunk mégis, hogy azok közé a tudósok közé tartozott, akiknél a tudomány nemcsak az agy mechnikus munkája volt, hanem szent szenvedély, ami szívét-lelkét melegítette és — ha a politika annak területéről el nem sodorja — már magában ez, egész életét gazdag tartalommal töltötte volna ki.

— Máskép történt: *Már huszonhat éves korában tagja lett ennek a Háznak,* ettől kezdve megszakításokkal bár, haláláig mint politikus és államférfiú is szolgálta nemzetét.

— Amikor az 1918 őszén bekövetkezett szörnyű összeomlás után a nemzeti élet megmentésére törekvők *Szegeden* gyülekeztek, az elsők közé tartozott, aki odaállott ezeknek táborába. Itt született meg az ellenforradalom, amelynek építőszelleme sokat köszönhet neki is, aki *minden erejével azon volt, hogy a nemzetet a végső romlás útján megállítsa és új életre keltse.*

Az ellenforradalom győzelme után minden erejét a békeelőkészítés rettenetesen nehéz, áldozatos, idegpusztító munkájának szentelte.

Főmegbízottja volt a magyar delegációnak és nagy tudásával, éleslátásával, szakértelemmel egybegyűjtött adatai, pompás térképei, *a leghatalmasabb harci fegyverek voltak a békedelegáció számára.*

„A lelkeket kell új útra vezetnem!"

— A megalázó trianoni békediktátum után kormányalakítással bízatott meg s hogy felelősségét miképpen érezte át, arra *legjellemzőbb adat az a vádindítvány, amit önmaga ellen tett akkor, amikor mint miniszterelnök a nemzetgyűlésnek a trianoni békediktátumot, melynek elhárítására minden emberileg lehetőt elkövetett, becikkelyezés végett előterjeszteni volt kénytelen.* Amikor miniszterelnöki székétől megvált, újból teljes erejével a tudományos munkálkodásra adta magát.

— 1938 májusában belépett a kormányba — folytatta *Tasnádi-Nagy* András. — Ennek az évnek őszén résztvett a *Felvidék* magyarlakta részeinek visszacsatolását megelőző *komáromi* és *bécsi* tárgyalásokon és mint *főmegbízottja oroszlánrésze volt abban, hogy ezek a tárgyalások számára eredményt hoztak.* A következő év februárjában másodszor foglalta el a miniszterelnöki széket. Kormányzati programját ez alkalomból — még emlékszünk rá — *hatalmas beszédben tárta a Ház elé.* Néhány mondatát ennek a beszédnek, róla emlékezve idéznem kell, mert itt röviden összefoglalva igen világosan jelölte meg kormányelnöki tevékenysége irányát.

„Tizennyolc év után állok ismét erre a helyre — mondotta, — akkor romok felett állottam egy rendes kormányzat előkészítőjeként: romok eltakarítására vállalkoztam. Ma tizenkilenc esztendős tapasztalat áll a nemzet mögött, de magam mögött is. Tapasztalat önmagunkról, tapasztalat szomszédainkról, Európáról és a világról, lelkiekről és anyagiakról, abban a világban és abban a korban, amely a világháború óta van kialakulóban. Akkor utat kellett vágnom, most úgy érzem, utat kell mutatnom. És különösen az az érzés tölt el, hogy a lelkeket kell új útra vezetnem".

— A lelkeket igyekezett felrázni — folytatta *Tasnádi* Nagy András. — Igaz magyarsággal, áldozatkészséggel, felelősségérzettel megtölteni.

— Alig foglalta el a miniszterelnöki széket, csakhamar alkalma nyílt arra, hogy az ország integritásának felállítása felé ismét hatalmas lépéssel vigye előbbre nemzetét. *Gyors elhatározással keresztül vitte Kárpátalja visszacsatolását, a Trianonban elveszett Kárpátok egy szakaszáig tolta ki az ország határát.*

— Milyen önfeláldozó, gyöngéd, szendhatnák, kényeztető szeretettel fogott hozzá az országrész ügyeinek rendezéséhez.

„Semmit rólatok, nélkületek" — mondotta erdélyi testvéreinknek és a románság felé is volt megnyugtató szava: „Nem megtorlást, hanem megbocsájtást akarunk gyakorolni".

— Amire vállalkozott, azt mindig nagyon komolyan — bátran mondhatjuk — *halálosan komolyan vette. Shakespeare* mondja, hogy *a megfontolás az embert gyakorta gyávává teszi.* Igy is van. *Teleki* Pálnál mégsem így volt. Az ő szándékai a hosszas megfontolásban megacélozódtak, erkölcsi bátorsága a tépelődések eredményeként felfokozódott.

Sokat vívódott magában, állandó lelkiismeretvizsgálat alatt tartotta magát.

— Mikor *április* 3-án reggel szobájában reányitottak, lelke már messze szárnyalt, csak kihült testét találták. *Teleki* Pál halott volt, hogy tragikus halálával sok áldozatos, nagyszerű munkájának és cselekedetének fölébe magasztosuljon.

— A tragikus elmulás nemcsak minket, törvényhozó társait rázott meg, hanem *megdöbbentette, gyászba borította az egész magyar társadalmat,* sőt világszerte mindazokat, akik ismerték.

— Elmúlása betölthetetlen űrt szakított nemzeti életünkön.

— *Kemény út a magyarság útja.* Áldozattal, szenvedéssel, könnyel, vérrel van tele. *És nekünk éreznünk kell, hogy az áldozattételek ideje ismét itt van.*

Teleki Pál áldozata is mindenkit arra figyelmeztet, hogy a nemzet csak akkor maradhat hű önmagához, csak akkor lehet a nagyvilág által is megbecsült szabad nemzet, ha minden jó fia teljes erkölcsi erőfeszítéssel vesz részt a munkában, a harcban és kész nemzetéért — ha kell — vállalni a legnagyobb áldozatot is.

— Legyen áldott *Teleki* Pál emléke, akinek mártiriuma az áldozatos életre tanítja nemzetét.

— Emlékét iránta való szeretetünket és tiszteletünket mai ülésünk jegyzőkönyvében örökítjük meg — fejezte be *Tasnádi-Nagy* András megemlékezését.

A képviselőház tagjai mély megilletődéssel és csendben hallgatták az elnök szavait.,

Az elnök javaslatát egyhangulag elfogadták, majd a húsvéti ünnepekre való tekintettel a képviselőház ülését elnapolták.

Széchenyi Bertalan gróf emlékbeszéde a felsőházban

A felsőház gróf Teleki Pál miniszterelnök emlékének szentelte mai ülését. A padsorok zsúfolásig megteltek, a kormány tagjai is résztvettek az ülésen.

Gróf *Széchenyi* Bertalan elnök déli 12 órakor nyitotta meg az ülést és a következő gyászbeszédet tartotta:

—Tisztelt Felsőház! — kezdte ünnepi beszédét *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke. — Fájdalmas kötelesség hívott bennünket össze. Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök négy nap előtt bekövetkezett tragikus elhunyta az egész nemzetet megdöbbentette és gyászba borította. *Kiváló ember, világhirű tudós és nagysikerű államférfiú volt egyszemélyben.*

— Mégis, ha őt hűen jellemezni akarjuk, ehhez még egy jelzőt kell hozzáfűzni: magyar volt!

Elsősorban és mindenekfelett magyar! Nemes egyénisége mindannyiunk szívéhez, minden igaz magyar emberhez közel állott. Kivételes egyéni értékeit nemcsak az ország, de a külföld is elismerte és tisztelte. *Életét a mély vallásosság és lángoló hazaszeretet vezérelte.* Nagy tudása, nemzetközi tekintélye sohasem tette elbizakodottá. *Szerény és közvetlen tudott maradni.* Az egyszer elvállalt feladatot pedig — akadályokat és fáradságot nem ismerve — példás alapossággal, lelkes buzgósággal és csodálatraméltó szívóssággal igyekezett megoldani.

Mindezeket a ritka lelki adottságokat, amelyek szellemi nagyságát alkották — folytatta *Széchenyi* Bertalan — és őt igazi európai értékké tették, egységbe foglalta hamisítatlan magyar, erdélyi lelkisége.

Ez a magyarság nála minden áldozatra kész hazafiságot, soha meg nem szűnő munkát, bátor, férfias kiállást, barát irányában sírig tartó hűséget, ellenféllel szemben pedig nemes, lovagiasságot jelentett.

De ebből fakadt lényének szigorúan alkotmányos felfogása és mélyen érző szociális beállítottsága is. Szerelmese, rajongója volt a magyar földnek, népének, mindennek ami magyar, tudott történelmi távlatokba nézve, gondolkozni és cselekedni. Tudott minden helyzetben magyar lenni és az is maradni.

— Egész élete az önfeláldozással határos kötelességteljesítés jegyében telt el. Élete olyannyira egybeolvadt nemzetünk legújabb történelmének utolsó két évtizedével, hogy miként ezt, úgy az ő életét is két határkő: *Trianon* és *Belvedere* közé állíthatjuk. *Teleki* Pál grófnak mindkét határkőnél nagyon fontos szerep jutott osztályrészül. A béketárgyalásokra a tudomány minden fegyverét összegyűjtve készült fel, mégis a rosszakarat és az elvakultság győzött az ő érvei, az ész szavai felett. A *megaláztatás és szenvedés jobb jövőnkbe vetett hitét soha meg nem törte, küzdőképességét, erejét és lendületét inkább csak fokozta.* Első rövid kormányelnöksége a romokból való ujjáépítésének munkája megkezdésének ideje.

— Mikor ismét tagja a magyar kormánynak, először mint kultuszminiszter, majd miniszterelnök résztvett a Felvidék, majd Kárpátalja visszaszerzésének történelmi munkájában. Az újabb belvederei döntés alapján a keleti részekkel együtt Erdélynek északi és keleti fele tér vissza az anyaországhoz.

Teleki Pál ennél nagyobb elégtételt nem várt és nem kaphatott.

— A gondviselés megengedte, hogy aránylag rövid időn belül megérhesse az általa oly elszántsággal és annyi önfeláldozással képviselt igazságos ügy részleges diadalát, hazánk területe és népessége jelentős gyarapodását.

— *Boldogan tekinthetett vissza a mult küzdelmeire, jó munkát végzett.* De ő csak a kötelességet és felelősséget érezte és máris hozzálátott újabb feladatok megoldásához, hogy azt, amit visszanyertünk, meg is tarthassuk. Elől járt példaadásával. Az el nem mult veszélyekre figyelmeztetett, összefogásra buzdított, élete utolsó pillanatáig ősi erőfeszítéssel, forrón szeretett hazája jobb és boldogabb jövőjének biztosításán fáradozott.

— Válságos pillanatban vesztettük el, akkor, amidőn oly nagy szükségünk volna rá. Halálában visszatükröződik a magyar sors kérlelhetetlensége!

— *Tisztelt Felsőház!* Bármennyire is megrendít bennünket *Teleki* Pál grófnak váratlan elvesztése, hálát kell adnunk a *Mindenhatónak* azért, hogy őt nekünk adta, fáradozásait bőségesen megjutalmazta. Élni kell annak a nemzetnek, amelynek ilyen kiváló fiai vannak.

— Életének gazdag eredményessége annak legszebb igazolása és dicsérete, felemelő tanulsága pedig az igazságba vetett hit diadala.

— Tragikus halála mindannyiunk felé komoly figyelmeztetés a reánk nehezedő súlyos időkben kötelességeink fokozottabb teljesítésére.

— Áldott emlékét az országgyűlés felsőháza is, miként az egész nemzet, szívébe zárja, kegyelettel és hűséggel őrzi — fejezte be beszédét *Széchenyi* Bertalan gróf, a felsőház elnöke.

Az elnök javaslatára gróf *Teleki* Pál emlékét jegyzőkönyvben örökítette meg a felsőház.

A főváros második légvédelmi éjszakája

Budapest második légvédelmi éjszakája az elsőhöz hasonlóan, *teljes csendben és eseménytelenül mult el.* A főváros utcái a besötétedés után elnéptelenedtek és csak ilt-ott lehetett látni egy-két hazasietö embert. Az útvonalakon mindenütt feltűzött szuronyú, kettős rendőrjárőrök posztoltak s ez úgyátszik nagy hatással volt a főváros alvilágára is, mert a kétnapos elsötétítés alatt még csak egyetlenegy kirakatbetörést sem kíséreltek meg.

— Halálozás. *Legrand* Gergely, a ciszterci ta gimnázium ötödik osztályú tanulója elhunyt. Temetése április 9-én, szerdán délután négy órakor lesz a Kerepesi-úti temető halottasházából. A családi sirboltban helyezik örök nyugalomra. Az elhunytban *Legrand* Ferenc dr. székesfővárosi tanácsjegyző kisfiát gyászolja.

A világsztárok világfilmje még mindig műsoron!

CLARK GABLE
SPENCER TRACY
CLAUDETTE COLBERT
HEDY LAMARR
FRANK MORGAN
MÁTÓL EGYEDÜL:
OMNIA

Süssünk takarékosan!
HUSVÉTI-PATKÓ:

TÉSZTA: 25 deka liszt, 2 teáskanál Dr. Oetker sütőpor, 6 deka cukor, 1 tojás, 10 deka vaj, 1—2 evőkanál tej.
TÖLTELÉK: 15 deka mogyoró, 6 deka cukor, 1 tojásfehérje, 3 evőkanál víz.
BEKENÉSRE: 1 tojássárga.
A lisztet a sütőporral elvegyitjük és a gyúródeszkára szitáljuk. Közepébe egy mélyedést nyomunk, abba tesszük a cukrot, tojást, tejet és a liszt egyrészével sürü péppé keverjük. Az apró darabokra vágott vajat ráhelyezzük, liszttel betakarjuk, gombóccá összenyomjuk, majd a közepéből kiindulva gyorsan sima tésztává gyúrjuk. Téglaalakúra kisodorjuk, a tölteléket egyenletesen rákenjük és hosszában összesodorjuk. Patkóformában tepsire tesszük, tojássárgájával bekenjük. — A töltelékhez a mogyorót ledaráljuk és a többi hozzávalóval elkeverjük.
SÜTÉSI IDŐ: 40 perc, jó középmeleg sütőben.
Receptkönyvet kívánságra ingyen küld:
Dr. OETKER A. Budapest, VIII., Conti-utca 25

Dr. Oetker SÜTŐPORRAL ÉS VANILLINCUKORRAL!

MALERT
foglalja
helyét a jövőheti
Repülőgépre,
Tekintettel a
járatok állandó
zsufoltságára.
V., Dorottya-u. 7.
Telefon: 180-888.

olyan tudóssá neveli, akinek nevét, tekintélyét világszerte mindenütt elismerik.

— Közügyek felelős intézését akkor vállalta először, amikor az Országos Hadigondozó Hivatal élére került. A geográfia a földdel hozta kapcsolatba, a hadigondozó hivatal az emberrel, a hazájáért vérét hullató sebesült magyar katonával, a magára maradt özveggyel, a siró árvákkal. A magyar nép hősies áldozatkészsége, büszke hallgatag szenvednitudása itt tárult eléje a maga gyönyörü egyszerüségében és ettől fogva érzi, vallja tudatosan, hogy *minden egyes magyar sorsa elválaszthatatlanul az övé is.*

Szakadatlan küzdelem a trianoni „békerend" ellen

— A háboruból is kiveszi részét, itt is derekasan állja meg helyét, mint mindenütt, ahova a kötelesség szólitotta. És amikor a háboru végén a szörnyü vérveszteségtől elalélt nemzet prédája lesz belső forradalomnak és idegen étvágynak, Teleki Pál egyetlen pillanatra sem csügged. *Hite élő és töretlen maradt akkor is, amikor az ugynevezett szövetséges és társult hatalmak meghallgatásunk nélkül meghozzák véresen igazságtalan döntésüket a magyarság ellen.* Teleki Pál életének nagy munkája ezen a ponton kezdődik. Küzdelem, *szakadatlan küzdelem a szellem, a tiszta tudomány eszközeivel annak a bizonyitására, hogy a trianoni ugynevezett békerend nem tartható fenn, nemcsak azért, mert igazságtalan, mert a magyarságra elviselhetetlen terhet ró, hanem azért, mert az európai és különösen a dunavölgyi népek békés együttélését lehetetlenné teszi.* Azoknak a tudományosan feldogozott, lelkiismeretesen lemért adatoknak a tömege, amelyekei ennek az igazságnak bizonyitására a magyar békedelegáció legnagyobbrészt Teleki Pál személyes munkájának eredményeként állitott össze, nem inditotta meg a párisi döntőbirák értelmét és szivét. *De Teleki Pál a jövőhöz appellált és a Gondviselés neki adott igazat és elégtételt.*

— Husz év elég volt ahhoz, hogy a világháboru végén fennállott európai politikai és erőviszonyok alapjukban változzanak meg. És ez erőviszonyok kényszerü függvényének: a párisi békerendszernek is elkerülhetetlenül ez lett a sorsa. *A nagy és baráti német és olasz nemzetek belsőleg megujult, ujjászervezett és hatalmasan megnövekedett ereje más képet adott Európának, amelyben a magyar igények teljesitését is sikerült biztositani.* Az érdem nagy része ezért ismét Teleki Pált illeti. Kivánhat-e magának ennél bárki is nagyobb elégtételt. Az egyik oldalon a trianoni temetés, a másikon a *belvederei igazságosztás.* Az egyik oldalon a csirájában nehezen bontakozó *szegedi nemzeti szervezkedés,* a másikon a *magyar honvédség viharosan gyors felvonulása a Kárpátok gerincére.* A magyar történelem két olyan pontja ez, amelyek között mint szinesen ivelő szivárvány ugy sugárzik Teleki Pál tiszta élete. Ez az élet csakugyan szeplőtlenül tiszta, valóban apostolian önzetlen volt. Amikor a belvederei döntéssel szükebb hazája, Szatmár, visszakerült hozzánk, *ősi családi kastélyát és birtokának azt a megmaradt részét, amit az idegen hatalom nem osztogatott szét, odaajándékozta nemzetének.* Ugy érezte, ez a kötelessége azokkal szemben, akik elestek attól, hogy visszakaphassák azt, ami Trianonban idegen uralom alá került.

Az egységes nemzeti szervezetért

— Rövid pillanatképek ezek egy áldott élet bő gazdagságából. Könnyü volna még hosszu sort füzni hozzájuk, beszélni kellene a politikusról, aki már első miniszterelnökségének idején azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a *nemzeti akarat megvalósitását nem a pártpolitikai rendszer utján, nem a pártok parlamenti mérkőzésén át, hanem egy egységes nemzeti szervezet életrehivásával kellene biztositani.* Beszélni kellene a világhirü tudósról, akit nagy nemzetközi jelentőségü kérdésekben hivtak meg döntőbirónak; a tanárról, aki Németországban és az amerikai egyetemeken tartott előadásain is a magyar igazságot hirdette. Beszélni kellene a szivéhez legközelebb állott cserkészet és az ifjusági mozgalmak vezetőjéről és arról, hogy talán *az az idő volt számára a legkedvesebb, a legzavartalanabb, amit a magyar ifjuság körében töltött.* És végül beszélni kellene arról, hogy élete utolsó éveiben Teleki Pál valóban a *nemzet tanitómesterévé* lett.

„Jó munkát!" — „Mindhalálig"

— A magyarság lelki és erkölcsi megujulásának szükségességét hirdette, azt, hogy magasabb ideálokat tüzzünk magunk elé, ne becsüljük tul az életet és földi javait, hogy *emelkedjünk felül a kicsinyes ellentéteken s füzzük ezt a nemzetet olyan erős egységbe össze, amelyen aztán a pokol kapui sem vehetnek erőt.* Hányszor mondta el ezt ujból és ujból, hol kérve, hol korholva. Az ebben a tanitásban megszólaló lélek olyan volt, mint a templomi harang tiszta zengése, amely minden jóakaratu ember segitségét kéri.

— Államférfi volt, akinek a naponként felmerülő problémákkal kellett megküzdeni, de ugyanakkor tudós is, aki a feladatokat távoli perspektivából nézi. E kétféle szempont, e kétféle munkametódus talán sokszor összeütközött benne és aggódó, önkinzó kétségeket támasztott a lelkében, vajjon melyik utat, vajjon melyik megoldást válassza. És itt eszembe jut Arany Jánosnak Széchenyiről irt ez a két sora: *„És mennyi harcot küzde önmagával, hány izgatott álmatlan éjjelen."* Most már elpihent. Ne zavarjuk álmát, amely felett egy nemzet áldása, hálája és szeretete lebeg. A porhüvelyből szabaddá vált lélek talán ott száll most a szeretett föld kedves tájain, a szatmári lankákon, a szegedi kis tanyáknál, a hüvös lehelletü csiki erdőkben, Háromszék virágos rétjein. S ha ide gondol, bizonyosan azt üzeni nekünk vidám cserkészkiáltással: *„Jó munkát!"* S mi azt feleljük rá: *Mindhalálig!*

Gyászinduló hangjai mellett viszik a koporsót

A miniszterelnök gyászbeszéde után az Operaház énekkara a „Végső bucsu" cimü gyászdalt énekelte. A kupalocsarnokban ezzel a gyászszertartás véget ért s megkezdték a ravatal lebontását. A Filharmóniai Társaság *Dohnányi Ernő* vezénylete mellett Wagner „Istenek alkonyá"-ból Siegfried gyászindulóját és Erkel „Hunyadi László"-jának gyászindulóját játszotta.

A gyászinduló hangjai mellett lassan megindult a menet, élén a papsággal. A koporsó mögött haladt az elhunyt leánya és fia: gróf *Zichy Nándorné Teleki Mária* grófnő és gróf *Teleki Géza,* mögöttük *Zichy Nándor,* a nagyszámu rokonság, az egész Teleki-nemzetség, köztük *Incze Péter* miniszteri tanácsos. Ezután két háznagy vezetésével a Kormányzó Ur haladt, mögötte a kabinetiroda és a katonai iroda főnöke s a szárnysegédek, majd a hercegprimás s a királyi hercegek, utánuk *Bárdossy László* miniszterelnök a felsőház és a képviselőház elnökével, a kormány tagjai, a külföldi különgelegáció vezetői és a többi előkelőség.

Miközben a menet lefelé haladt a főlépcsőn, az Operaház zenekara játszott. Az Országház előtti térségen azután, ahol az összegyült nagy közönség megilletődötten tekintett a koporsóra, megalakult a temetési menet.

Elindul a gyászmenet

Háromnegyed 11 órakor elindult a gyászmenet a kerepesi temető felé. A menetet lovasrendőr diszszázad nyitotta meg, azután *14 kocsi vitte az elhunyt miniszterelnök sirjára küldött 390 koszorut.* Gyászruhás hajdu vitte az egyszerü fakeresztet, rajta a felirás: *„Római szentbirodalmi dr. gr. széki Teleki Pál 1879—1941."* Ezután tizenhárom hajdu pirosbársony párnákon vitte az elhunyt kitüntetéseit. A gyászkocsi után az elhunyt miniszterelnök gyermekei, a család tagjai, a Teleki-nemzetség, majd pedig a *Kormányzó Ur, Raeder* tengernagy, *Buti* nagykövet, *Tosev* budapesti bolgár és *Okubo* budapesti japán követ, *Serédi Jusztinián* biboros-hercegprimás, *József* és *Albrecht* kir. hercegek, *Bárdossy László* miniszterelnök vezetésével a kormány, a házelnökök vezetésével az országgyülés tagjai, a külföldi diplomaták, a titkos tanácsosok, *Karafiáth Jenő* főpolgármester, *Szendy Károly* polgármester, *Eliássy Sándor* főkapitány, a Kuria elnöke, a legfelsőbb biróságok elnökei, államtitkárok, a tábornoki kar tagjai, tiszti küldöttségek, majd pedig az ország különböző részéből érkezett és a társadalmi egyesületek küldöttségei.

A temetési szertartás megkezdésétől a koporsó sirbahelyezéséig az Országzászlónál a Cserkész Szövetség tagjai diszőrséget állottak. A temetési menet megalakulása alatt az Országháza fölött három repülőgép tiszteletköröket irt le.

Megszólalnak a légvédelmi szirénák

Amikor a gyászkocsi már az Alkotmány-utcában haladt, váratlanul *megszólaltak a légvédelmi szirénák.* Az utca két oldalát zsufolásig megtöltötte a rendőrkordonok mögött szorongó közönség. A szirénák megszólalásakor attól lehetett tartani, hogy a közönség soraiban pánik tör ki. Minden szem a *Kormányzó Urra* tekintett, aki habozás nélkül, rendületlenül folytatta utját. Ezt látva, a közönség is impozáns rendben és csendben helyén maradt. Az elkövetkező izgalmas percek alatt, amikor a légvédelmi szirénák ismét és ismét megszólaltak, a temetési menet zavartalanul folytatta utját. Körülbelül *hat perc mulva következett be a „légiveszély elmult"* jelzés.

Amikor a temetési menet a Vilmos császár-uthoz érkezett, a Kormányzó Ur kivált a menetből és gépkocsin eltávozott.

A Bazilikánál az előkelőségek autóba szálltak és igy folytatták utjukat a temetőbe. A menet a Vilmos császár-uton, az Andrássy-uton, a Körúton, a Rákóczi-uton és a Fiumei-uton haladt. Végig az uttest két oldalán cserkészfiuk állottak sorfalat.

Százezrével szorongott az utvonalakon a főváros lakossága. Könnyesszemü nők és férfiak kisérték az elhunyt nagy magyar miniszterelnök koporsóját. A temető bejáratánál a menet ismét megalakult, az előkelőségek gyalog folytatták az utat a sirig. A temetőt is hatalmas közönség lepte el.

A sirba bocsátás

A sirnál *Witz Béla* prelátus ismét beszentelte a koporsót, majd imádkozott. Azután a koporsót a sirba bocsátották. A sirhantot, amely Magyarország egyik legnagyobb fiának tetemét boritja, szebbnél-szebb koszorukkal és virágokkal fedték be.

Mielőtt Teleki Pál földi maradványait sirba helyezték, megható jelenetnek volt tanuja a gyászoló közönség. Három székely nemzeti ruhába öltözött egyetemi hallgatóval előlépett dr. vitéz *Csipán János,* az Erdélyi Férfiak Egyesületének alelnök és *Erdély összes vármegyéjének területéről származó földet helyezett el a sirba a koporsó feje alá.* A székely egyetemi hallgatók először a földet tartalmazó zacskóra tették ujjaikat és esküre emelt kézzel álltak a föld elhelyezéséig. A sirba helyezett föld mellé a következő bucsusorokat helyezték:

„Ezt a maroknyi földet, amit fejed alá teszünk, a visszatért és még vissza nem tért Erdély valamennyi vármegyéjéből hordtuk össze. Vérrel, könnyel és sok verítékkel áztatott föld ez, amelyet anynyira szerettél, amelyért annyit dolgoztál és amelyért meghaltál. Nyugodj békében e szent erdélyi rögökön. *A halálodban rejlő üzenetet parancsnak veszszük, készen állunk s a parancsot teljesiteni fogjuk.* Most elbocsátunk, menj Csaba királyfi csillagösvényén. Menj és fuvasd meg az égi kürtöket s nagy halottainkkal együtt vezesd még egyszer győzelemre elárvult magyar népedet. Gróf Teleki Pál, felejthetetlen elnökünk, Isten veled."

Gróf Teleki Pál emlékezete a Magyar Élet Pártjában

Hétfőn délután *Lukács Béla* elnökletével pártértekezletet tartott a Magyar Élet Pártja. Az összejövetel egyetlen célja a tragikus körülmények között elhunyt pártvezérről, gróf Teleki Pálról való megemlékezés volt. A gyászülésen a párt tagjai csaknem teljes számban megjelentek és Lukács Béla országos pártelnök szavait állva hallgatták végig.

— A belpolitikában — mondotta beszéde során Lukács Béla — az erkölcsi erők fokozásának, a szociális egyensuly megteremtésének és az egészséges reformok meghozatalának munkása volt. Akik támadták, rendszerint nem értették meg, mert távol állottak az ő tiszta, önzetlen lelkétől. Meggyőződéses hive volt a tengelypolitikának és ennek eredményeit miniszterelnöksége alatt érezhettük, mert az ország komoly erőgyarapodásának és területi megnövekedésének legfőbb kialakitója Teleki Pál volt. Nemcsak mint tudós, hanem mint történelmi család tagja ismerte azokat az összefüggéseket és erőket, amelyek Magyarország helyét Európában meghatározzák. Világosan látta a magyarság európai hivatását és ennek a küldetésnek betöltését a nemzet egyik legmagasabbrendü feladatának hirdette. A nemzet tiszta, örök hagyományainak védője volt, ezekre kivánta épiteni a jövőt.

A mély megindultsággal hallgatott gyászbeszéd után a pártértekezlet egyhangulag elhatározta, hogy megfesteti elhunyt pártvezére arcképét.

A részvét

A portugál külügyminisztérium főtitkára megjelent a lisszaboni m. kir. követségen és *Wodianer Andor* követ előtt *Salazar* miniszterelnök és a maga részvétét fejezte ki gróf Teleki Pál halála alkalmával. Salazar miniszterelnök az özvegynek távirati uton fejezte ki részvétét. A szuverén Máltai Lovagrend kancellárja táviratot intézett *Bárdossy László* miniszterelnökhöz és *Chigi Albani* herceg nagymester, valamint a Lovagrend részvétét tolmácsolja.

Báró *Bánffy Dániel* és *Laky Dezső* miniszterek az elhunyt miniszterelnök özvegyéhez részvéttáviratot intéztek. *Turóczy Zoltán* ev. püspök a nemzet gyásza alkalmából körlevelet bocsátott ki lelkészeihez, a tanárokhoz és tanitókhoz.

A KANSz elnökségi ülésén *Balásy Antal* ny. államtitkár emlékezett meg a nemzet nagy halottjáról. Az Ereklyés Országzászló Nagybizottsága vasárnap az Országzászlónál őrségváltáson tisztelgett gróf Teleki Pál emléke előtt. *Cselényi Pál* orsz. képviselő mondott beszédet, majd diszmenetben vonultak el az Országzászló előtt. Az elnökség részvéttáviratot intézett gróf Teleki Pál özvegyéhez. A Magyar Tüzharcos Szövetség gyászértekezletén vitéz gróf *Takách-Tolvay József* emlékezett meg az elhunyt miniszterelnökről. A Számvevőségi Tisztviselők Országos Egyesülete ülésén *Javornitzky Jenő* miniszteri tanácsos méltatta az elhunytnak a hazáért tett nagy szolgálatait. Gyergyószentmiklóson a megnyilt cserkészvezetői és tiszti kiképzőtáborozáson napiparancsban emlékeztek meg a volt cserkészfőparancsnokról és *Dobri János* táborparancsnok méltatta a nemzetet ért nagy veszteséget. Az Országos Széchenyi Szövetség felhivja tagjait, hogy három héten át viseljenek gyászruhát vagy gyászszalagot. A Finnugor Kulturbizottság Helsinkiből részvéttáviratot intézett a Turáni Társasághoz. — A Csiki Véndiákok értekezletükön könnyezve hallgatták *Balázs András* kanonok megemlékezését.

Esterházy János: „A nemzet élő lelkiismerete volt ő"

Pozsony, ápr. 7. (Bud. Tud.) Gróf Esterházy János, a szlovákiai magyar kisebbség vezetője „gróf Teleki Pál halálára" cimmel cikket irt a pozsonyi magyar lapok vasárnapi számába.

— Megrendülve állunk a magyar nemzet egyik legnagyobb fia ravatalánál. A Széchenyi-tragédia ismétlődött meg. Teleki Pál koporsója előtt együtt gyászol a magyar nép minden fia, mert ugy érezzük, hogy a *miénk volt és érettünk harcolt.* Egy életen át dolgozott fáradhatatlanul az országért. Teleki Pál az áldozatkész munkás, a puritán jellemü magyar azt kivánta, hogy mindenki hozzá hasonló legyen és rendelje alá egyéni érdekeit a köznek. *A nemzet élő lelkiismerete volt ő.* Egyénisége, jelleme mintaképei lesznek a jövő magyar nemzetnek.

A szlovákiai magyarság is megrendülve állja körül lélekben a nagy államférfi ravatalát — irja a szlovákiai magyarság vezetője és hangsulyozza, hogy bár *kicsiny nemzet vagyunk, feladatunknak csak ugy tudunk eleget tenni, ha megszünik közöttünk az ellenségeskedés és gyülölködés.*

MEGNYILT A
Bucsinszky étterem
teljesen uj, higiénikus konyhaberendezéssel!
NYITVA REGGEL 5 ÓRÁTÓL: villásreggeli, ebéd, vacsora.
Korszerü konyhavezetés, kézi cukrászat! Hidegbüffék, halkülönlegességek és torták házhoz szállitását is vállalja!
Telefon 428-331 428-332 423-564
Polgári árak! Budapest, VII. kerület, Erzsébet-körut 30. szám.

Csont- és izületi bajoknál
CSIZ-jódos-gyógyvíz
Főraktár: Erzsébet-tér

A nemzet mélységes gyásza kisérte utolsó utjára Teleki Pált

A Kormányzó Ur, külföldi államfők és kormányok képviselőinek részvételével temették el a nemzet nagy fiát

A gyász és hódolat minden pompájával, minden áhitatával kisérte el utolsó utjára a nemzet gróf *Teleki Pált.*

Nagyhét első napja volt, azoknak a napoknak kezdete, amikor a keresztény emberiség, még ma, közel két évezred után is annak a Legnagyobb Tragédiának hatása alá kerül, amelynél csodálatosabb tisztasággal sohasem nyilatkozott meg halandó emberek szemei előtt a lélek diadala a test fölött és a feltámadásnak a halálban megfogant igérete. Nagyhét első napján temette el a magyar nemzet Teleki Pált, azon a napon, amelyen mindnyájunk lelke fölött úrrá kezd válni a közeledő Nagypéntek golgotai hangulata; amikor egyre közelebbről halljuk azt a hangot, amely az Olajfák Hegyének éjszakai magányosságában az Ur zsámolyáig hatolt: muljék el tőlem ez a keserü pohár; azon a napon, melytől kezdődően egyre erősebben érezzük át, hogy az örök életért áldozatul felajánlott földi élet olyan, mint a magvetés, amely nélkül nem volna aratás, nem volna mindennapi kenyér...

Annak a nagy tanitásnak élő lelkét, amelyet gróf Teleki Pál halála ránk hagyott, akkor is ott érezzük a gyászmenet fölött lebegni, ha hátterében nem sötétlik a Nagyhét fenségesen komor hangulata, igy azonban még erősebben szólt ez a tanitás a nemzet millióinak lelkéhez. Mint történelme során annyiszor, most is olyan fiát kisérte örök nyugvóhelyére ez a nemzet, aki életével és vérével pecsételte meg azt a küldetését, amely népe sorsának intézését tette le kezébe, de ha visszagondolunk a vértanuknak és hősöknek arra a roppant gyászmenetére, amely a magyarság történelmének országutján ezer év óta vonul és ki tudja meddig vonul még, lehetetlen meg nem látnunk benne a diadalmenet felemelő nagyszerüségét is. Vannak nemzetek, amelyek csak vértanuk és hősök elhullott testein át emelkedhetnek fel nemzeti eszményeik: szabadságuk, függetlenségük és boldogabb jövendőjük napfényes magasságaiba, ilyen a magyar is. És ha volt valaha magyar vértanu, aki azzal a meggyőződéssel és reménységgel áldozta fel életét fajtájáért, nemzetéért, hogy ő lesz az utolsó a tragikus sorban, hogy áldozatával a magyarságot felemelheti nemzeti küldetésének, ezeréves sorstudatának felismeréséig — ahhoz a felismeréshez, amelytől a magyar eszmények diadalmas megteljesedése már csak egy lépés — ha volt valaha magyar vértanu, aki ezzel a hittel ment halálba, akkor ez Teleki Pál volt.

A nemzet millióin áll, mindazokon, akik testben vagy lélekben ott voltak ezen a temetésen, hogy ez a hit valósággá váljon, hogy ennek a halálnak tanulsága, amely a nagyheti hangulatban százszoros jelentőséggel és példázatossággal áll előttünk, tulélje a temetést és hogy — idővel — ennek a nagy gyászmenetnek is megláthassuk azt a *történelmi* vonását, amely méltó a többi magyar vértanu és hős végső diadalmenetéhez.

A ravatal az Országház kupolacsarnokában

Vasárnap reggeltől özönlött a közönség a Kossuth Lajos-térre, hogy láthassa az elhunyt miniszterelnök koporsójának az Országház kupolacsarnokába szállitását.

Az oroszlános főbejárattól a hosszu lépcsősorokat a kupolacsarnokig és a kupolacsarnok oldalfalait gyászlepellel vonták be. A ravatal mögött hatalmas fehér kereszt világitott. Kora reggeltől érkeztek az előkelőségek. A főbejáratnál a kultuszminisztérium tisztviselői álltak sorfalat, élükön *Fáy István, Szily Kálmán* és *Stolp József* államtitkárok. Ott álltak a miniszterelnökség tisztviselői is. *Zsindely Ferenc* államtitkár, *Rákóczy Imre* és vitéz *Thuránszky László* miniszteri osztályfőnökök vezetésével. A külügyminisztérium tisztviselői *Vörnle János*, a külügyminiszter állandó helyettese és *Ghyczy Jenő* rk. követ és meghatalm. miniszter vezetésével jelentek meg.

A kupolacsarnokban várták a koporsót *Bárdossy László* miniszterelnök vezetésével a kormány tagjai, az országgyülés elnökei, vitéz *Lukács Béla* elnök vezetésével a MÉP. hatalmas csoportja, az erdélyi képviselők, nagy cserkészküldöttség és különböző társadalmi, tudományos és hazafias egyesületek küldöttségei.

A Kerepesi-temető halottasházából délelőtt tiz órakor indult el a gyászkocsi a koporsóval. A halottasházból az Országházig kisérte a koporsót az elhunyt miniszterelnök fia, gróf *Teleki Géza*, bárcziházi *Bárczy István* államtitkár és *Incze Péter* miniszteri tanácsos. Az Országház főbejáratánál gróf *Szapáry Lajos*, a Felsőház és *Putnoky Móric* a Képviselőház háznagya, a Teleki-nemzetség szeniora, *gróf Teleki József* és gróf *Teleki Domokos* fogadták a koporsót.

Gróf *Teleki Géza* elhelyezte az özvegy halványlila orgonából összeállitott koszoruját. Ezután *Bárdossy László* miniszterelnök tette le a kormány koszoruját, majd az országgyülés, a miniszterelnökség, a külügyminisztérium és a kultuszminisztérium koszoruit helyezték el.

A Kormányzó Ur koszoruját vitéz *Horváth Dénes* alezredes, szárnysegéd helyezte el a ravatalon. A pálmaágakból és babérlevelekből összeállitott óriási koszoru nemzeti szinü szalagján ez a felirás áll: *„Felejthetetlen munkatársának Magyarország kormányzója."* A Teleki-nemzetség koszoruja után óriási fenyőkoszorut hoztak, szalagján egyetlen szó áll: *Erdély.* Hosszabb ideig ott állnak a ravatal előtt az erdélyi képviselők valamennyien. A cserkészek árvalányhajas koszoruján ez a felirás: *„Minden magyar cserkész a legmagyobb magyar cserkésznek."*

A koporsó mellett hosszu ideig térdenállva imádkozott az elhunyt miniszterelnök leánya és a Teleki-nemzetség tagjai álltak a ravatal mellett. Kétoldalt imazsámolyokon apácák imádkoznak.

Déli 12 órakor megnyitották az Országház kapuját a nagyközönség számára is és a már korán összegyült beláthatatlan tömeg megkezdte elvonulását a koporsó előtt. Közben állandóan hozták még a koszorukat, a budapesti diplomáciai képviseletek vezetői egymás után jelentek meg, hogy *a külföldi államfők és kormányok koszoruit elhelyezzék a ravatalon.*

A gyászszertartás

A nemzet nagy halottját az egész ország mélységes részvétének megnyilatkozásával hétfőn temették el az Országház kupolacsarnokából. Az Országház főkapujától a kupolacsarnokig a lépcsősorokon sürün egymás mellett helyezték el a rengeteg koszorut és virágot. A lépcsősorok és a kupolacsarnok komor gyászpompába öltöztek. Magas ravatalon helyezték el az érceretekkel diszitett tölgyfa-koporsót, amelyet égő gyertyák százai vettek körül. A koporsón egyetlen koszoru van: az özvegy lila orgona-koszoruja. *Elől középen Magyarország kormányzójának koszoruját helyezték el.* Négy sorban feküsznek *Hitler* német birodalmi vezér és kancellár, *Göring* birodalmi tábornagy, *Hess* vezérhelyettes és *Ribbentrop* külügyminiszter, valamint *Mussoloni* olasz miniszterelnök, *Ciano* külügyminiszter, *Borisz* bolgár király és a bolgár kormány, a japán császár és *Matszuoka* külügyminiszter, *Bárdossy László* miniszterelnök és bárcziházi *Bárczy István* államtitkár koszorui.

Az előkelőségek

Már 9 óra előtt gyülekezni kezdtek az egyszerü zsinóros ruhában vagy fekete öltözetben megjelent előkelőségek. Fél 10 óra után mindenki elfoglalta helyét.

A ravatal jobboldalán, közvetlenül a koporsó mellett ültek az elhunyt miniszterelnök legközelebbi hozzátartozói, mögöttük a Teleki-nemzetség tagjai, a rokonság s itt ült *Incze Péter* miniszteri tanácsos, az elhunyt személyi titkára is.

Ugyanezen az oldalon az első sorban ült *Bárdossy László* miniszterelnök, a házelnökök, a külföldi különküldöttségek vezetői és különmegbizottak: *Raeder* vezértengernagy, a német, *Buti* nagykövet, az olasz, *Okubo* budapesti japán követ, a japáni és *Tosev* budapesti bolgár követ a bolgár kormány képviseletében, *Erdmannsdorff* budapesti német követ, *Talamo* márki budapesti olasz követ, a német küldöttség és a német követség tagjai, az olasz küldöttség és követség tagjai, a budapesti bolgár követség tagjai Ugyanitt helyezkedtek el a miniszterek az államtitkárok, a pártok vezetői, az országgyülési képviselők.

A kupolacsarnok felsőházi oldalán az első sorban ült *József* királyi herceg, *József Ferenc* királyi herceg és *Serédi Jusztinián* biboros hercegprimás. Mögöttük a volt miniszterelnökök, a főméltóságok a legfőbb polgári és katonai előkelőségek, volt miniszterek és más közéleti előkelőségek, a felsőházi tagjai.

A ravatal jobboldalán foglalt helyet a *Főméltóságú Asszony, Horthy István,* a MÁV elnöke feleségével. A ravatal baloldalán ültek *Auguszta, Anna* és *Katalin* kir. hercegasszonyok, *Gabriella* és *Magdolna* kir. hercegnők. Három páholyban helyezkedtek el a budapesti diplomáciai képviseletek vezetői és tagjai. Külön páholyban helyezkedtek a miniszterelnökség tisztviselői, a külügyminisztérium tisztviselői *Ghyczy Jenő, Bartheldy Tibor* és *Ullein-Reviczky Antal* követek vezetésével a csillagkeresztes és palotahölgyek, valamint az előkelőségek feleségei és családtagjai.

Pontosan 10 órakor kürtszó jelezte a *Kormányzó Ur megérkezését.* A Kormányzó Ur *Uray István* titkos tanácsos, a kabinetiroda vezetője, vitéz *Keresztes-Fischer Lajos* főhadsegéd, a katonai iroda vezetője és vitéz *Horváth Dénes* alezredes, szolgálattevő szárnysegéd kiséretében érkezett. Az oroszlános főkapuban *Szapáry Lajos* és *Putnoky Móric* háznagyok, a kupolacsarnok bejáratánál *Bárdossy László* miniszterelnök, gróf *Széchenyi Bertalan* és *Tasnádi-Nagy András* házelnökök fogadták Őfőméltóságát, majd a ravatal jobboldalán elől elhelyezett diszhelyre kisérték.

Miután a Kormányzó Ur elfoglalta helyét, bevonult a papság s az Operaház énekkara a „Halál éjszakája" cimü gyászdalt énekelte. *Witz Ede* pápai prelátus, a Bazilika plébánosa, elvégezte a beszentelés szertartását, majd felhangzott az imádság: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben..."

Bárdossy László miniszterelnök beszéde

Bárdossy László miniszterelnök lépett most a koporsó elé és a következő szavakkal bucsuztatta el a nemzet nagy halottját:

— A fájdalomtól összetörve és meggyötörten állunk koporsód előtt, *gróf Teleki Pál,* hogy a nemzet nevében, amelyet olyan forrón és rajongóan szerettél, utolsó Istenhozzádot mondjunk Neked. Mennyi mindent rejt magában ez a koporsó! Menynyi akaratot, mennyi munkát, mennyi gyötrődő aggodalmat és tépelődést, menynyi önfeláldozást és áldozatkészséget, mennyi gondolatot és tervet, mennyi kiharcolt sikert és elért eredményt és mindezek együttesen milyen tragikus beteljesülését annak, aminek emberi sors a neve. Mentől magasabbak az ideálok, amelyeket a küzdő ember maga elé tűz, mentől szentebb az a hivatás, amelyet érez, annál nehezebb az utja ezen a földön. *Ez előtt a koporsó előtt, amelyet az egész nemzet szivettépő fájdalma kisér, valóban lehetetlen vigasztalásra szavakat találni.* És mégis fel kell emelnünk fejünket a porból, ahová a fájdalom sulya alatt hajlott, fel kell száritanunk szemünkből a könnyet, amely ujból és ujból elönti és tulnézve ezen a koporsón, *annak az életnek az értelmét és tanulságait kell keresnünk, amely olyan váratlanul és tragikusan ért véget.*

— Ne csak a tragédiát érezzük át, hanem a katarzist is, a megtisztulást, ami vele jár. *Ne csak a halált lássuk, hanem az életet, a pompás, a gazdag életet, amely megelőzte.*

A haza földjét nála senki jobban nem szerethette

— Az ősi gróf széki Teleki-nemzetség adta őt nekünk. Az a nemzetség, amelyből annyi államférfi, tudós, költő, iró és katona került ki. A nagy ősök emlékének termékenyitő fénye besugározta a gyermek Teleki Pál lelkét és az élet utján elinduló fiatalember elé odaállitotta azt az elvet, amely később valóságos hitvallássá magasztosodott benne. *„Ugy élni, hogy soha semmit se kivánjunk a magunk számára és ne akarjunk mást, csak dolgozni, csak szolgálni, csak áldozatot hozni azért a legmagasztosabb közösségért, amelynek nemzet a neve."*

— Az életindulás első évei tanulással és azzal telnek el, hogy felkészüljön azokra a feladatokra, amelyekre elhivatott. A jogtudomány, a mezőgazdaság és a földrajz foglalkoztatja leginkább, az a három tudomány, amely a leendő magyar államférfinak a legjobb vértezetet adja. Élénk érdeklődése, kielégithetetlen tudásszomja mindent magába sziv, de elsősorban mégis a földrajz és a vele rokon tudományok foglalják le szellemének erejét. A geográfia az, amely a magyar föld szerelmesévé avatja. *Ez teremti meg a mély és bensőséges kapcsolatot Teleki Pál és a haza földje között, amelyet nála jobban nem ismert, nála jobban nem szerethetett senki.* A hegyek, völgyek, szétterülő rónák minden apró részletét, a megbujó falvakat, apró tanyákat mind, mind épugy ismerte, mint az ország nagy gazdasági, ipari és szellemi centrumait.

„Minden magyar sorsa az övé is"

— De a geografus Teleki Pál érdeklődése nem állt meg a hazai földnél. Az az égő, szinte kielégithetetlen szomjuság, amely mindig uj, mindig több ismeret megszerzésére serkenti, elviszi távoli országokba, idegen népekhez, s már fiatalon

AZ ÜDITŐ EAU DE COLOGNE ÉS A POMPÁS „TOSCA" PARFUM ILLATÁNAK SZERENCSÉS EGYESITÉSE.

KOPROL KOPROL csokoládés hashajtó

Jóizü, megbizható, enyhe.
Egy pasztilla ára 12 fillér.
Kilenc pasztilla ára dobozban P 1.

Elparentálta a Ház a nemzet nagy halottját

Tasnádi Nagy András megrendítő gyászbeszéde gróf Teleki Pálról

A képviselőház ma délelőtt tizenegy órakor összeült, hogy gyászülést tartson az elhúnyt miniszterelnök emlékezetére. Már jóval az ülés előtt gyülekezni kezdtek a képviselők a Ház folyosóin, valamennyien fekete magyar öltözetben, vagy ünnepi feketében.

Az ülés megnyitása után *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke mondot beszédet. amelyet mély megilletődéssel hallgatott a Ház.

— Mielőtt a munkát, melynek fonalát ezen a szörnyű április 3.-i reggelen elejtettük, tovább folytatnánk, kegyeletes órát kell szentelnünk annak a férfiúnak, akinek tragikus elmúlása a magyar közélet útjába olyan megdöbbentő cezurát hasított bele. Gróf *Teleki* Pál emlékének szenteljük mai ülésünket, Teleki Pál emlékének, aki elment közülünk örökre és akiről elmondhatjuk: mégis talán sohasem volt annyira — személy szerint is — közöltünk, mint éppen most ebben az órában.

— Teleki Pálról kell emlékezni, aki halk beszédével már életében is fokozott figyelemre késztette hallgatóit és aki most — örökre elnémulván — arra kényszerít, hogy mindazokat, amiket valaha nekünk mondott, ne a fülünkkel, hanem *egész lelkünkkel figyeljük.* Teleki Pált veszi körül e percben emlékező kegyeletünk, akinek halála az élet egyik nagy alaptörvényét hirdeti:

az önmagunkhoz való hűség törvényét.

— Boldogult képviselőtársunk és miniszterelnökünk *rendkívüli pályát futott be.*

— Nem ez a megfelelő hely és alkalom az ő tudományos működésének méltatására. Ennek egészen külön megemlékezést kell és — bizonnyal — fognak is szentelni. Azt el kell mondanunk, hogy azok közé a tudósok közé tartozott, akiknek a tudomány nemcsak mechanikus munka volt, hanem *szent szenvedély,* amely szívét-lelkét melegítette és hanem területéről el nem sodorja a haza ezer gondja, *az egész életét ez is gazdag tartalommal töltötte volna ki.*

— Máskép történt. Már huszonhatéves korában tagja lett ennek a Háznak, a nagysomkuti kerület mandátumával és ettől kezdve megszakításokkal bár, de *haláláig mint politikus és államférfi is szolgálta nemzetét.* Amikor 1918 őszén bekövetkezett a szörnyű összeomlás és a kommunisták uralomrajutása után a felszabadulásra vágyók, a nemzeti élet megmentésére törekvők *Szegeden gyülekeztek,* az elsők közé tartozott, aki odaállott ezeknek táborába. Itt született meg

az ellenforradalom,

amelynek építő szelleme sokat köszönhetett neki is, amely mindazt a rombolást, amit a forradalom okozott, a nemzeti élet egész területéről eltisztítani igyekezett és a nemzetet a végső romlás útján megállítani és új életre kelteni akarta.

— A megalázó trianoni békediktátum létrejötte után kormányalakítással bizatott meg és hogy felelősségét miképpen érezte át, arra legjellemzőbb adat *az a vádindítvány, amelyet önmaga ellen tett akkor, amikor mint miniszterelnök a nemzetgyűlésnek a trianoni békediktátumot, amelynek elhárítására pedig igazán minden emberileg lehetőt elkövetett, becikkelyezés végett előterjeszteni volt kénytelen.*

— A miniszterelnöki széktől megválván, *egész erejével a tudományos munkálkodásra adta magát.* Professzor lett a közgazdasági fakultáson, majd a József nádor műszaki egyetemen, de itt végzett tudományos munkálkodásán is mint vörös fonál húzódott végig a nagy cél, amelynek életét szentelte:

az ország lábraállítása, vesztett jogainak, területi integritásának visszaszerzése, független nemzeti egzisztenciánk biztosítása.

1939 februárjában másodszor foglalta el a miniszterelnöki széket. Kormányzati programját ez alkalommal — még emlékszünk rá — *hatalmas beszédben tárta a Ház elé.* Egy mondatát ennek a beszédnek, róla emlékezve, idéznem kell, mert ebben a mondatban röviden összefoglalva igen világosan jelölte meg kormányelnöki tevékenységének irányát: *»Tizennyolc év után állok ismét erre a helyre* — mondta. — *Akkor romok felett álltam, egy rendes kormányzat előkészítőjeként: a romok eltakarítására vállalkoztam. Ma, tizenkilencesztendős tapasztalat áll a nemzet mögött, de magam mögött is. Tapasztalat önmagunkról, szomszédainkról, Európáról és a világról, lelkiekről és anyagiakról, abban a világban és abban a korban, amely a világháború után van kialakulóban. Akkor utat kellett vágnom. Most úgy érzem, utat kell mutatnom és különösen az az érzésem, hogy a lelkeket kell új útra vezetnem.«*

— A lelkeket igyekezett felrázni, igaz magyarsággal, áldozatkészséggel, felelősségérzettel megtölteni. Alig foglalta el a miniszterelnöki széket, csakhamar alkalma nyilt arra, hogy az ország integritásának visszaállítása felé ismét hatalmas lépéssel vigye előre nemzetét. *Gyors elhatározással keresztülvitte Kárpátalja visszacsatolását,* a Trianonban elveszett Kárpátok egy szakaszáig tolta ki az ország határát.

— *Rengeteg munkája volt.* Nap, mint nap új és új problémák vetődtek fel. Ezek a problémák is tőle várták a megoldást és ezek mellett szemét nem fordíthatta el a legnagyobb célról, *a még mindig idegen uralom alatt álló országrészek visszaszerzéséről, az ország belső megerősítésének, nemzetközi tekintélyének biztosításáról.* Csakhamar ismét ütött a történelem órája. Római látogatása, müncheni, majd bécsi tárgyalásai meghozták *a »szent nap virradatát«. Erdély részbeni, a székelység ügyszólván teljes visszatérését.*

— Hogy buzgólkodott, hogy dolgozott az erdélyiekért. Ideje javát ügyeiknek szentelte és szeretetből minden ügyüket maga akarta elintézni. Sokszor hallunk nem mindig igazságtalanul tunya magyar életről. Teleki Pál ezekben a küzdelmeiben valami másról: az ellenkezőjéről tett tanubizonyságot munkájával; *az agyonhalmozott, hajszolt magyar életről.* Tökéletesen betöltötte az evangéliumi parancsot: *»Munkálkodjatok, míg nappal vagyon, mert jön az éjszaka.«*

— Teleki Pál politikus volt és államférfi, de olyan, aki idegen a politikának, a közéletnek apró játékaitól, személyi harcaitól, intrikáitól, aki ezeket *szívből megvetette.* Saját hasznát sohasem kereste. Egyéni sikerekre nem vágyott, de boldog volt, ha sikert ért el mások: *nemzete javára.* A taps, ünnepeltetés nem volt becsvágya. De megérezte és jól esett neki, ha igazán férfiasan, komolyan megértették és szerették. Magasztalni másokat se szeretett, de a jó munka elismerésére mindig volt egy meleg tekintete, egy bensőséges kézfogása.

— Mint Plutarchos Catoról mondotta, *zordon és rideg volt a hízelgőkkel szemben,* de még inkább dacolt azokkal, akik megfélemlíteni akarták. Szerette az embereket, a fiatalságot, cserkészeit, az egyetemi hallgatók táborát; szerette segíteni, javítani, vigasztalni, erősíteni; titokban jót tenni — és mégis vagy talán éppen ezért, *nagyon egyedül sok szó árván, idegenül é ezte magát el ben a világban.*

— Elnéző és megértő volt mások **gyengéi iránt, *kérlelhetetlen az önmaga tévedései, hibái iránt.*** Pedig hibája tulajdonképpen csak az volt, hogy

nem egy, hanem több ember munkáját vette magára, hogy azoknak a sokaknak felelősségét is vállalta,

akik felelősséget hordozni nem tudtak vagy nem akartak, hogy nap mint nap mohón égette élete fáklyáját és időnekelőtte áldozta fel magát a nemzet áldozati oltárán.

— Amire vállalkozott, azt mindig nagyon komolyan, bátran, mondhatjuk, *halálosan komolyan vette. Shakespeare* mondotta, hogy »a megfontolás gyakorta gyávává teszi az embert«. Így is van. Teleki Pálnál mégse volt így. *Szándékai a hosszas megfontolásban megacélozódtak, erkölcsi bátorsága a tépelődések eredményeképpen felfokozódott.*

— *Sokat vívódott magában.* Állandó lelkiismeretvizsgálat alatt tartotta magát. Sokszor szörnyű lelki gyötrődések árán jöttek létre elhatározásai és ez a vívódás, sok lelkiismereti küzdelem, sok gyötrődés mind nemzetéért volt. Megérdemelte volna, hogy *szeretet, hűség és hála erősítse lelki harcaiban és bizony nem egyszer tépték meg gondterhes homlokát a szeretetlenség, hűtlenség és hálátlanság tüskéi.*

— Minden fizikai és lelkierőnek megvannak a határai. *A legerősebb tartóoszlop is meghajlik,* ha a megengedettnél jobban veszik igénybe ellenálló képességét. Teleki Pál sok munkával, sok gonddal, felelősséggel, lelki küzdelemmel megpróbált ellenálló ereje is végéhez ért és gyászoló szívvel is meg kell értenünk, hogy amikor egy bizonytalan, lelki vergődésben önmagával való tusakodásban töltött hosszú, magános este után a csendes Szent György-téri szoba ablakát megkopogtatta a halál angyala, *megtörten, önmagát feláldozni készen, férfias alázattal jelentkezett.*

— Amikor április 3.-án reggel szobájában rányitottak, lelke már messze szárnyalt, *csak kihült testét találták.* A tragikus elmúlás nemcsak minket, törvényhozó társait rázott meg, hanem *megdöbbentette, gyászba borította az egész magyar társadalmat, sőt világszerte mindazokat, akik ismerték.*

— Elmúlása betölthetetlen űrt szakított nemzeti életünkön. Halálának tragikuma, anélkül, hogy boncolni próbálnánk,

egybefűz mindenkit, aki hozzá méltó, jó magyar, olyanokat is, akik életében szembenálltak vele.

Becsületessége, lángoló magyarsága, önfeláldozó önzetlensége, felelősségérzete, mélységes lelkiismeretessége, el nem múló példaképpen fognak előttünk és utódaink előtt világolni.

— *Keményút a magyarság útja.* Aldozattal, szenvedéssel, könnyel, vérrel van tele. És nekünk éreznünk kell, hogy

az áldozattételek ideje ismét itt van.

— És Teleki Pál áldozata is mindenkit arra figyelmeztet, hogy *a nemzet csak akkor maradhat hű önmagához, csak akkor lehet a nagyvilág által is megbecsült szabad nemzet, ha minden jó fia teljes erkölcsi erőfeszítéssel vesz részt a munkában, a harcban és kész nemzetéért, ha kell a legnagyobb áldozatot is vállalni.*

Tasnádi Nagy András szavait a Ház tagjai némán, lehajtott fejjel hallgatták végig.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Karafiáth főpolgármester emlékbeszéde gróf Teleki Pálról a közigazgatási bizottság gyászülésén

A főváros közigazgatási bizottsága ma délelőtt 10 órakor dr. *Karafiáth* Jenő főpolgármester elnöklésével *gyászülést* tartott.

— Amióta április 3.-ának ránk virradó szomorú reggelen — mondta *Karafiáth* Jenő — városszerte szárnyrakapott a megrendítően fájdalmas hír, mely megremegtette egész valónkat, azóta megtépett lélekkel *keresünk valakit, aki felettünk állt, de velünk ezt sohasem éreztette.* Keresünk valakit, akinek *mindenkor volt ereje és bátorsága is ahhoz, hogy népszerűtlen legyen,* ha a nemzet legszentebb érdeke úgy kívánná. Keresünk valakit, aki sohasem rettent meg a reáváró feladatok kibontakozó nagyságától és keresünk valakit, aki *igazán a miénk volt.*

— Vérző szívvel kell megállapítanunk, hogy *nagyon, de nagyon hiányzik valaki a magyar közéletből,* akinek tiszta jellemében, kiváló szaktudásában, buzdító jóakarásában és nemes szándékában *minden körülmények között, feltétlenül bízhattunk.* Annyira magyar volt, annyira igazi úr volt, annyira mélyen gyökerezett fajszeretete, annyira megnyugtatóan hatott politikai bölcsesége, annyira messze világított tudományos felkészültsége, hogy *Istennek tetsző jó munkát végzett tudatosan mindenki, aki néki a legválságosabb történelmi időkben engedelmeskedhetett.*

— Fogadjuk meg itt is, az önkormányzat egyik legfontosabb testületében, hogy *híven őrizzük meg reánk hagyott örökségét* annak az igaz férfiúnak, aki *a mélyen érző hazafiság s a lelkiismeretes komoly munka* eszményképe volt mindenütt, ahová jóvagy balsorsa állította. Emléke legyen áldott és élete szolgáljon mintaképül minden nemzedéknek.

A főpolgármester ezután a gyász és mélységes kegyelet jeléül az ülést *öt percre felfüggesztette.* Az öt perc letelte után a közigazgatási bizottság *megkezdte a polgármester havi jelentésének tárgyalását.*

Megszűnik a zsírért való ácsorgás

Sorszámokat osztanak ki

A zsírjegyek beváltásánál mutatkozó sorbaállások megszüntetése érdekében a *Községi Élelmiszer Üzem* vezetősége fontos reform életbeléptetését határozta el. Mától kezdve mindazok, akik zsírjegyeiket a Községi Élelmiszer Üzem fiókjaiban váltják be, *sorszámot* kapnak. Az ilyen sorszámmal *a következő napon jelentkezhetnek és akkor sorbaállás nélkül beválthatják zsírjegyeiket.* Az üzem vezetősége reméli, hogy ez a rendszer alkalmas lesz arra, hogy a sorbaállásokat a Községi Élelmiszer Üzem üzletei előtt megszüntesse.

A felsőház gyászülése

A képviselőház gyászülése után ma délben a felsőház tart gyászülést, amelyen megemlékezik gróf *Teleki* Pál elhunytáról. A gyászbeszédet gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke mondja.

SZINHÁZ ÉS FILM

Soronkivül szó van

a bábszínházról,

Budapest gyermek- és felnőttvilágának egyaránt kedves és újsütetű szórakozásáról, amelyet a bemutató után most látogattunk meg szerény fizetőnézőként, hogy a tiszteletjegyet és a velejáró kényelmetlen feszengést elkerülve e régi és mégis új műfaj többi rajongójával együtt figyeljük azokat a bohó mókákat, sokszor emberien megdöbbentő alakításokat, amelyekkel a fából faragott, rongyokba öltöztetett színművészek és színművésznők a láthatatlan háttérbe süppedt eleven és lelkes művészi segédszemélyzet segítségével végeznek el a bábszínház araszos rivaldája fölött. Látogatásunk után őszinte elragadtatással és baráti örömmel emlékezünk meg Rév István ezermester bábszínházigazgató különös vállalkozásáról, amely a kezdet obligát nehézségeit leszámítva ma már valóban ahhoz a forró és mindennap megújuló lelkesedés-viharhoz érkezik el, amelyet köznapi színházi nyelven sikernek nevezünk.

Ezek az önfeledt kacagásokba, gyermeki sikongásokba fúló bábszínházi esték napjaink kellős közepén többet jelentenek azonban annál, amit a szakma siker szóval jelöl meg. Valami feloldódott vonzódást és menekülésszerű rajongást jelentenek az iránt a világ iránt, amelynek bűvköréből a kor és a technika sietősen iparkodik kiszabadítani még a gyermekvilágot is. Egyszerűen meséről van szó, az életnek és az ifjúságnak tündéri műfajáról, a varázslatok és elragadó káprázatok légköréről, amelyben egyedül van meg az a képesség, hogy a napok és a hetek történelmi elektromossággal sűrített, közvetlenül az idegrendszerekre ható és kábító érintését néhány félóra időtartamára végkép feloldja. Meglepetéssel láttuk, hogy a miniatűr színházi nézőtéren több volt a felnőtt, mint a gyermek és valahogy a felnőttek arcpirosító lelkesedése, fényesszemű rajongása és önfeledt elmerülése a mese kagylós fénytörésében mélyebb és őszintébb volt, mint a pesti gyermek kissé fanyar, tudálékos és koravén megfigyelése. A pesti gyerek, a maga korszerű és túlságosan is fejlett technikai szakértelmével őszintébben lelkesedik a számára nagyobb technikai bravúrt jelentő trükkfilmért, mint ezért az ősi művészetért, amelynek szimbolikus jelentősége és ősi művészi törvényei valahogy kicsúsztak a géppuskázó tankokkal, berregő repülőgépekkel játszó gyermek látóköréből.

Nyugodtan megállapíthatjuk, hogy ez a bábjáték, amelynek színpadán jó Toldi Miklósunk hősi kalandjai, vérbő virtuskodásai és színes történeti kalandjai peregnek le, közvetlenebb hangon szól a felnőtthöz, mert a mai felnőtt lelkében és eszméletében még akad egy parányi vonzalom és egy kiteljesíthető vágyakozás a mese iránt, amelynek bűvköréből korán és erőszakosan kirántotta a kor. A mai felnőtt még ismerte az igazi mesét és méltányolni tudja e hímporos világ megelevenedett hőseinek és hősnőinek ármányos kalandjait és éppen olyan ármányos szerelmeit; a mai felnőtt könnyebben elandalodik az élettelen bábok bohó és darabos mozgásán, az illúzió közvetlenebb úton rohanja meg s hamarabb merül el abban a varázsvilágban, ahol a mese szólal meg bülbülhangon és hanglemezen.

Soronkivül kellett beszámolni erről az élményről, a felnőttek bábszínházáról, a modern gyerek fanyalgó, kutató és a tudálékos pillantásáról, ahogy felmérték az aranyjánosi napfényben fürdő, szöcskepercegéstől hangos szikes mezőt, amelynek kellős közepén szószerint araszos vállán rengő vendégoldallal megállt a jó Toldi Miklós és elindult azon az úton, amely kalandokkal és a mese egyértelmű történéseivel ajándékozta meg. A gyermeknézők hűvös és fölényes pillantásán túl felrémlett a felnőttek őszinte vágyakozása az örökre letűnt mese iránt és egy kissé, egészen mélyen sajnálni kezdtük ezt a fölényes gyerekhadat, amely hisz a robbanómotorban, a rádióban, de nem hisz, sohasem hisz többé talán az élő mesében. (b. g.)

• **A Cecilia kórus** nagyszerda estére hirdetett hangversenyét április 10.-én, nagyesütörtökön délután 5 órakor tartják meg a városmajori plébániatemplomban.

Megjelent a Tell Vilmos színlapja

Bemutató április 19-én

Az Operaház felújítja *Rossini Tell Vilmos* című dalművét, amelynek bemutatóját április 19.-én tartják meg. A *Tell Vilmos*-t először még a Nemzeti Színház operaegyüttese mutatta be Budapesten, az Operaház 1884 október 2.-án játszotta először, 1907 április 12.-én utoljára. E két időpont között összesen 66 izben került előadásra *Rossini* nagyszabású alkotása. A bemutató jellegű felújítás színlapja most jelent meg. Az opera új szövegét *Innocent Vince* Ernő fordította, rendező *Nádasdy* Kálmán, vezényel *Rubányi* Vilmos. Szereposztás a következő:

Gessler	Hámory Imre
Harras, Gessler paranesnoka	Nagypál László
Tell Vilmos	dr. Palló Imre
Fürst Walter	Kóréh Endre
Melchtal	Fodor János
Arnold	Halmos János
Leuthold	Komáromi Pál
Matild	Osváth Julia
Hedvig	Budanovics Mária
Gemmi	Szabó Ilonka
Halász	Király Sándor
Egy vadász	Mally Győző

A díszleteket *Fülöp* Zoltán, a jelmezeket *Márk* Tivadar tervezte. Karigazgató *Rubál* Vilmos, koreografus és tánctanító *Harangozó* Gyula.

A Royal Apollo és a City ma mutatja be Max Fleischer nagyszabású színes művészfilmjét, a Gulliver-t, amely Swift Jonathan szatirikus pamfletje után készült. A rajzfilmek egész estét betöltő, másfélórás műfaját az amerikai rajzfilmstudióban teremtették meg, azok után a röpke rajzfilmek után, melyek néhányperces műsorkiegészítésükkel is hallatlan népszerűséget szereztek. Néhány nagysikerű rajzfilm után készült el a Gulliver rajzos filmváltozata, mely csodálatos szépségű színekkel, a mese káprázatos elevenségével olyan világba ragadja a nézőt, amelyet semmi más művészet nem tud elénk állítani. Gulliver kalandjai a törpék országában, a liliputi szerelmesek és politikusok minden korban aktuális szatirikus beállítása olyan szórakozást nyujt, amihez kevés fogható akad. A Royal Apollo és a City mai bemutatóját példátlan érdeklődés előzi meg.

A FÜLEMÜLE mai főpróbája a Nemzeti Színházban

Az országos gyászra való tekintettel a Nemzeti Színház mult szombatra tervezett főpróbáját ma délelőtt féltizenegy órakor tartotta meg. A főpróbán és a holnapi bemutatón Szabados Árpád, kolozsvári író Fülemüle című színpadi műve kerül előadásra, amely Arany János híres versének alapján készült. A Nemzeti Színház magyar ujdonságának főszerepeit Somogyi Erzsi, Nagy Izabella, Abonyi Géza és dr. Hosszú Zoltán játsszák.

Két sajtóbemutató

Az Uránia filmszínház ma délelőtt mutatta be a sajtó képviselői előtt Kora Terry című húsvéti filmjét, amely egy nagy táncosnő életregényét eleveníti fel, Rökk Marikával a főszerepben.

Ugyancsak ma délelőtt tartották meg a Corsóban Frank Capra Kék hold völgye című hatalmas filmjét, amely Ázsia egy rejtelmes országában, valahol a lámák földjén bonyolítja modern drámai történetét.

Husvéti premier a Komédiában

Szombaton, április 12.-én este mutatja be új szezónzáró műsorát a Komédia Orfeum, amelynek címe *Vigyázat, törékeny!* A nagyszabásúnak ígérkező revü rendkívül mulatságos bohózatok, varieté és táncattrakciók, valamint új magánszámok sorozatából áll. A husvéti revü előkészületei miatt a Komédia Orfeum keddtől péntekig nem tart előadst.

Tabódy Klári a magyar női Chaplin

Amióta Anny Ondra, az európai filmgyártás elragadóan bájos női bohóca visszavonult a filmezéstől, rendezők és producerek reménytelenül kutattak olyan színésznő után, aki tovább tudta volna folytatni Anny Ondra műfaját. Hosszas kísérlezetés után olasz és német színpadokon és filmgyárakban a magyar Tabódy Klárában fedezték fel Anny Ondra utódát, akiben megvan mindaz a színpadi képesség, akrobatikus tánctudás és énekkészség, ami Anny Ondrát a legépszerűbb női Chaplinné avatta. Hosszas külföldi sikerek után elkészült Tabódy Klári első magyar hangosfilmje, a Balkezes angyal, amelyet husvétkor mutat be a Scala filmszínház. Partnere Jávor Pál.

AZ UTOLSÓ MENET ÉS A 3 CODONA

A Tobis egymásután két olyan nagyszabású sport-, illetve artistafilmet forgat, amelynek szereplőit a forgatókönyv alaposan próbára teszi. *Az utolsó menet* egy világhírű bokszoló életéről és karrierjéről szól, akit Attila *Hörbiger* személyesít meg. Attila *Hörbiger Blahó* Károly Bécsben élő magyar boksztréner közreműködésével tanulta meg az ökölvívás tudományát, amiről alaposan levizsgázik a filmben.

Ugyancsak a Tobis produkciójában készül a *3 Codona* című artistafilm, amely a világhírű Codona-trió artistatragédiáját eleveníti fel. Főszerepeit René *Deltgen* és Lene *Normann* játsszák.

Hétpecsétes titok alatt készül az új nyári Erdélyi operett

Erdélyi Mihály

Erdélyi Miskával, a kültelki színháztrószt kültelken és beltelken egyaránt népszerű Miskájával, színigazgatójával, operettírójával és zeneszerzőjével találkoztunk, akinek a tavaszi napokkal egyre aktuálisabbá váló nagy nyári Erdélyi-operettre vonatkozólag tettünk fel kérdéseket. *Erdélyi* Miska a maga szeretetreméltó bohém stílusában próbálta »*elhalandászni*« az operett ügyét, amely saját bevallása szerint hétpecsétes titok alatt készül.

— Mi lesz a címe?

— Ami azt illeti, címe voltaképpen még nincs is a darabnak, de ha volna, akkor sem árulnám el, mint ahogy a tartalmáról sem tennék szívesen nyilatkozatot, nehogy az történjék, ami az elmult esztendőkben, tudniillik elferdítve, agyonmagyarázva és felismerhetetlenül kerüljön a közönség elé.

— Szóval?

— Szóval nem mondok semmi közelebbit, csak annyit, hogy most aztán apait, anyait beleadtam a nagy nyári operettbe, amelynek kiállítása, muzsikája és előadása a lehetőség szerint különb és nagyobb lesz minden előző nyári Erdélyi-produkciónál.

— Szereplők?

— No persze, a szereplők... Ami azt illeti, természetesen *Honthy* Hanna lesz a sztárnő, a férfisztár valószínűleg a legnépszerűbb magyar filmbonviván, akinek nevét csak azért sem mondom meg, mert úgyis mindenki tudja. A komikus-fronton *Fejes* Teri, a *Latabár*-dinasztia lép fel nálam a nyáron.

— Továbbá?

— Nincs továbbá. Majd a premieren...

HÉT KOMIKUS VERSENYFUTÁSA

A hetes szám fémjelzi a Léna Film rövidesen bemutatandó *Hét évig nem lesz szerencsém* című filmjét, melynek főszerepét hét komikus játssza. A film főszereplői népszerűségi sorrendben a következők: *Hans Moser, Theo Lingen, Wolf Albach-Retty, Tabódy Klári, Olly Holzmann, Ida Wüst* és *Oscar Sima.*

A folyékony arany: az olaj drámája

OLAJVÁROS

Clark Gable
Spencer Tracy
Claudette Colbert
Hedy Lamarr
Frank Morgan

Mától egyedül:

OMNIA

Bárdossy miniszterelnök Teleki Pál szellemi örökségének végrehajtását jelentette be a kormánypárt értekezletén

A felsőház gyászülése után kedden délben ½1 órakor a *Magyar Élet Pártja* a parlament miniszterelnöki tanácstermében értekezletet tartott. Az értekezleten vitéz *Lukács* Béla országos elnök elnökölt és a párt törvényhozó tagjai igen nagy számban jelentek meg. Itt mutatkozott be *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszterrel együtt az új kormány. *A terembe lépő miniszterelnököt az értekezlet résztvevői hosszantartó, rendkívül meleg tapssal és éljenzéssel fogadták.*

Vitéz *Lukács* Béla országos elnök az értekezletet megnyitva, meleg szavakkal üdvözölte a miniszterelnököt és kormánya tagjait. A párt nevében biztosította őket arról, hogy a párt, amint a multban, a jövőben is *sziklaszilárdan áll a kormány mögött* és megadja számára azt a politikai támasztékot, amelyre mindenkor, de különösen a mai súlyos és gondterhes időkben szükségünk van.

Bárdossy László a MÉP pártvezére

Az országos elnöknek ezt a bejelentését a párt tagjai *élénk helyesléssel, éljenzéssel és tapssal* fogadták. Vitéz *Lukács* Béla jelentette ezután, hogy *a miniszterelnök levelet intézett hozzá, amelyben közölte, hogy a párt tagja kíván lenni.* A párt tagfelvételi bizottsága örömmel vette ezt tudomásul és *a miniszterelnököt a párt tagjai közé felvette.*

— A miniszterelnök úr — folytatta *Lukács* Béla — hozzám intézett levelében azt is kifejezésre juttatta, hogy *politikájában egyedül és kizárólag a mi pártunkra kíván támaszkodni.* Amikor ezeket bejelentem, egyben hivatkozom szabályaink 7. szakaszára, amely kimondja, hogy a mindenkori miniszterelnök, amennyiben a pártnak tagja, *egyben a párt vezére is.*

— Most tehát — fordult ezután az országos pártelnök a miniszterelnök felé — ebben az ünnepélyes pillanatban nemcsak a miniszterelnökhöz szólok, hanem tisztelettel jelentkezem a *pártvezér* előtt is és jelentem, hogy *a párt mindenkor szeretettel és hűséggel viseltetett vezérei iránt. Ugyanilyen szeretettel és hűséggel kíván viseltetni az új pártvezér személye iránt is.* Teljes mértékben meg kívánja adni azt a szilárd támasztékot, amelyre politikájában szüksége lesz. Viszonzásul a párt számára szeretetet, bizalmat és megbecsülést kérünk.

— Ez a párt — folytatta — nagy politikai erő és e pillanattól kezdve korlátlan mértékben Nagyméltóságod rendelkezésére áll. Kérem Nagyméltóságodat, éljen ezzel az erővel a nemzet érdekében.

A kormány politikája változatlan

Az országos elnök beszéde után *Bárdossy* László miniszterelnök és külügyminiszter emelkedett szólásra.

— Kedves barátaim! — mondotta. — Mai első hivatalos megjelenésem a *Magyar Élet Pártjában* a szó igazi és politikai értelmében vett bemutatkozás. Mégis már most *a barátság jogán* fordulok hozzátok, nem a szó konvencionális értelmében, nem úgy, ahogy Magyarországon minden ember a másiknak kedves barátja anélkül, hogy az ember emellett valamit gondolna vagy érezne, hanem azért, mert *meggyőződésem, hogy az azonos célok, feladatok, az azok teljesítésére vonatkozó azonos felfogás fegyvertársakká és barátokká avat bennünket.*

— Amikor a mult hét tragikus csütörtökén — folytatta a miniszterelnök — a *Kormányzó úr őfőméltósága* azt a kívánságát fejezte ki, hogy a megárvult kormány vezetését én vegyem át, megvallom, nehéz belső lelkiküzdelmek után csak azért tudtam magamat erre elhatározni, mert úgy éreztem, hogy a *Kormányzó úr őfőméltósága* parancsának eleget tenni — különösen az adott pillanatban — *kötelességem.*

— Tisztában voltam azonban azzal, hogy a nekem szánt feladatot csak akkor vállalhatom, ha számíthatok azon tényezők támogatására, amelyek a zavartalan továbbkormányzáshoz feltétlenül szükségesek.

— Mindenekelőtt is nagy gyakorlatú, kipróbált, kiváló munkatársaimnak további együttműködését kívántam biztosítani és itt a párt előtt úgy érzem, újból kötelességem megköszönni nekik, hogy közvetlenül minden személyes szempontot félretéve rendelkezésre bocsátották nagy tapasztalatukat, képességüket, személyi érzésüket azért, hogy *a kormány politikája és munkája az eddigi szellemben — és hangsúlyozom — töretlenül az eddigi szellemben és irányban változatlanul haladhasson tovább.* (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.)

— Második teendőm az volt, — mondotta a továbbiakban — amiről a párt elnöke már beszámolt, bejelentettem belépésemet a pártba annak tudatában, hogy a *kormány politikájának alapja s a nemzet egyetemével való kapcsolata ez a párt* és a pártalkotmánynak értelmében amiként szívesek voltatok ezt elhatározásotokkal is szentesíteni, *a párt vezetését ezennel átveszem.* (Ujból kitörő, hosszantartó éljenzés és taps.)

— Köszönöm azt az előlegezett bizalmat, szeretetet és meleg szavakat, amelyeket az elnök úr hozzám intézni szíves volt.

Teleki szellemében

— Méltóztassatok meggyőződve lenni, hogy ugyanazzal a melegséggel, ami ebből a teremből felém árad, ugyanazzal a szeretettel, bizalommal fordulok a párthoz és a párt minden tagjához. Becsülettel rögtön meg kell mondanom, hogy különösen az első időkben nem lesz módom arra, hogy magával a párttal sokat foglalkozzam.

— A miniszterelnökség vezetésén kívül a külügyminisztérium vezetését is meg kellett tartanom. Nem kell magyaráznom, hogy ezekben a pillanatokban miért, miért nem, de *odafent a várbeli hivatali szobában a helyem azok mellett a telefonok mellett és annak az apparátusnak közvetlen közelében van, amelynek felhasználására, munkábavetésére szükség van.* E távollétem azonban nem jelenti azt, hogy szellemben nem leszek itt, hogy nem akarok állandó kapcsolatot tartani a párttal és a párton keresztül a nemzet egyetemével. Mert ismétlem: *a pártban a nemzet egyetemével való kapcsolat tényezőjét látom.*

— Ezen túlmenőleg nincs sok mondanivalóm. A parlamentben az alkotmányos szokásoknak megfelelően bemutatkozom. Ismertetem a kormány programját. Ez sem lesz nehéz, mert azt hangsúlyozom, hogy *ez a politika mindenben nagy halottunk szellemi örökségének végrehajtása. Nem győzöm eléggé kiemelni, hogy tragikus halála ennek a politikának irányán semmit, egy hajszálnyit sem változtat. Ne engedjétek magatokat megtéveszteni semmiféle politikai praktikáktól, amely misztikumot akar teremteni e tragikus halál körül. A kormány politikája változatlanul Teleki Pál szellemében halad tovább.* Azokat a problémákat illetőleg, amelyekkel ma szembenézünk, ő mutatta meg az utat és a megoldás módját. Mi csak ezt követjük, semmi mást.

— Azzal szeretném befejezni rövid felszólalásomat, hogy mihelyt módom lesz rá, közétek jövök és mindnyájatokkal külön-külön beszélek azokról a problémákról, amelyek kerületetek problémáit jelentik. Adjatok erre időt. Isten áldását kérem együttes munkánkhoz.

A miniszterelnök beszédét *lelkes taps és éljenzés* fogadta.

A párt hű Bárdossyhoz

Azután *Krudy* Ferenc beszélt. A párt nevében köszönetet mondott a miniszterelnöknek szavaiért. A párt ragaszkodásáról és hűségéről biztosította. Hangsúlyozta, hogy a párt tisztában van a mai súlyos időkben rá váró feladatokkal és készséggel vállalja őket. Hűen, kitartással, becsülettel, tisztességgel kívánja teljesíteni a feladatokat. *Ez a párt homogénebb összetartóbb, mint bármikor, bármilyen ideológiai előzője volt.*

Hűséggel áll azokon a frontokon, amelyeket a nemzet további energiakifejtésének kötelessége jelöl ki neki. Bármilyen vihart is kell megérnünk, a miniszterelnök és kormánya nyugodtan alapíthatja a pártra a maga bölcs felelősségérzettel vezetett politikáját. Mert *a párt mindig biztos alapja lesz a nemzeti öntudatnak, a nemzeti elit kötelességtudatának* és mindazoknak a kormányzati cselekményeknek, amelyekkel a mai nehéz időkön eredményesen át lehet vezetni a nemzetet.

A párt nagy helyesléssel és tetszéssel fogadta *Krudy* Ferenc szavait.

A parlamenti pártértekezlet vitéz *Lukács* Béla zárószavaival végetért.

Teleki Pál emléke a főváros közigazgatási bizottságában

A főváros közigazgatási bizottsága ma délelőtt tíz órakor *Karafiáth* Jenő főpolgármester elnöklésével gyászülést tartott. A főpolgármester kegyeletes szavakkal emlékezett meg gróf Teleki Pál elhúnytáról. A közigazgatási bizottság tagjai állva hallgatták végig a főpolgármester gyászbeszédét. Utána a polgármester és a szakbizottság jelentését minden vita nélkül egyhangúlag elfogadták.

Új menetrend a MÁV fővonalain

A MÁV igazgatóságának közlése szerint április 7-ről 8-ra ható éjjel 0 órától a MÁV-nál is a nyári időszámítás nyert alkalmazást. Ezzel egyidejűleg, vagyis 8-án 0 órától a rendkívüli viszonyok miatt további intézkedésig az egyes fővonalakon *korlátolt számban közlekednek a személyszállító vonatok.* A mellékvonalakon a forgalomban levő vonatokhoz csatlakozó és a helyi igényeket szolgáló vonatok a budapestkörnyéki forgalomban pedig jelenleg közlekedő helyivonatok csaknem teljes számban forgalomban maradnak. Részletes tájékoztatást az állomásokon kifüggesztett hirdetmények nyujtanak, felvilágosítás Budapest keleti pályaudvartól 144—500, nyugati pályaudvartól 122—512, déli pyaudvartól 352—381 és a MÁV igazgatóságától 420—980 számon kapható.

Férjének modern húsvéti ajándékot:

MONT BLANC teleskop-töltőtollat

Ezt a szeretetteljes ajándékot mint férfi feltétlenül értékelni fogja. — Hivatalában irigyelni fogják értékes tolláért.

A Montblanc-teleskop töltőtollba igen nagy tintamennyiség fér (139. sz. 4·1 ccm).

A Montblanc-teleskop töltőtoll minden jobb papírkereskedésben kapható.

Ára 107.— pengőtől 18.80 pengőig.

A folyékony arany: az olaj drámája

OLAJVÁLSÁG

Clark Gable
Spencer Tracy
Claudette Colbert
Hedy Lamarr
Frank Morgan

Mától egyedül:

OMNIA

Süssünk takarékosan!

HUSVÉTI-PATKÓ:

TÉSZTA: 25 deka liszt, 2 teáskanál Dr. Oetker sütőpor, 6 deka. cukor, 1 tojás, 10 deka vaj, 1—2 evőkanál tej.

TÖLTELÉK: 15 deka mogyoró, 6 deka cukor, 1 tojásfehérje, 3 evőkanál víz.

BEKENÉSRE: 1 tojássárga.

A lisztet a sütőporral elvegyítjük és a gyúródeszkára szitáljuk. Közepébe egy mélyedést nyomunk, abba tesszük a cukrot, tojást, tejet és a liszt egyrészével sűrű péppé keverjük. Az apró darabokra vágott vajat ráhelyezzük, lisztte betakarjuk, gombóccá összenyomjuk, majd a közepéből kiindulva gyorsan sima tésztává gyúrjuk. Téglaalakúra kisodorjuk, a tölteléket egyenletesen rákenjük és hosszában összesodorjuk. Patkóformában tepsire tesszük, tojássárgájával bekenjük. — A töltelékhez a mogyorót ledaráljuk és a többi hozzávalóval elkeverjük.

SÜTÉSI IDŐ: 40 perc, jó középmeleg sütőben.

Receptkönyvet kívánságra ingyen küld: Dr. OETKER A. Budapest, VIII., Conti-utca 23.

Dr. Oetker SÜTŐPORRAL ÉS VANILLINCUKORRAL!

Az osztálysorsjáték

mai húzásának teljes jegyzéke

10.000 pengőt nyert: 14571 16761 32793

5000 pengőt nyert: 22073

1000 pengőt nyert: 54511 87335

500 pengőt nyert: 2330 3864 51544 53558 56265 59507 61304 63654

300 pengőt nyert: 2689 5404 5841 6758 19950 23004 25095 27194 29602 31782 33263 34217 36759 64217 67865 82764

150 pengőt nyert: 1141 4169 4544 7285 11260 12603 14823 15101 20497 23675 26236 26985 28090 31493 38142 39836 40282 40671 49049 49737 49845 51834 53570 54614 58071 61061 61636 65565 69146 74107 74861 76118 76505 78201 80687 89250 89540

70 pengőt nyertek:

025 076 164 189 299 317 386 390 433 439 464 469 475 511 523 537 554 555 584 595 605 611 638 703 735 765 947 1032 057 067 086 107 150 217 391 471 474 656 657 767 837 2016 053 118 173 193 222 245 262 386 405 416 512 539 560 660 663 687 767 796 845 902 914 972 3014 027 105 155 160 205 280 476 504 521 526 544 594 596 719 750 866 983 4001 085 117 132 146 179 194 199 268 252 347 372 388 434 440 512 563 620 665 707 834 877 911 981 995 5053 095 104 120 204 221 224 226 320 468 480 529 533 590 707 714 762 838 858 934 980 983 996 6042 130 139 360 397 402 403 437 466 477 491 502 539 550 552 607 651 663 695 711 732 775 781 810 895 928 7129 142 193 209 274 286 507 655 708 794 806 817 861 881 8161 195 202 228 308 390 391 435 444 597 618 638 645 693 796 834 902 994 9230 258 264 276 404 461 489 503 529 626 636 684 754 782 791 818 843 866 895 896

10 044 090 194 240 273 280 362 576 583 595 599 615 708 747 786 796 905 11057 070 228 243 258 537 541 590 697 719 782 821 830 841 846 847 910 927 994 12018 069 085 102 119 186 197 226 233 258 261 571 618 623 734 770 800 937 13041 131 173 247 265 269 292 351 353 358 375 411 452 577 586 591 598 624 644 829 14115 165 271 382 401 427 457 474 509 587 597 616 696 768 785 806 832 902 953 993 15061 237 259 291 314 376 439 447 455 507 574 634 678 731 838 867 959 969 16090 112 125 128 189 227 236 259 276 369 371 386 419 427 446 455 502 523 657 794 821 826 827 836 837 845 860 874 900 936 956 17116 117 151 174 183 242 305 439 453 580 607 733 866 914 18073 076 080 108 110 153 171 199 205 207 217 220 245 250 295 287 288 300 316 371 448 501 510 557 568 615 618 661 670 744 768 783 786 811 820 836 906 915 918 19019 051 135 139 147 153 182 185 222 254 346 433 449 461 487 488 526 544 562 566 643 663 668 670 681 740 804 810 852 887 917 919 940 961

20 024 162 173 205 261 363 366 383 428 474 513 608 628 651 653 655 761 886 969 995 21031 082 084 109 142 158 336 372 399 441 449 505 594 626 633 646 671 795 815 867 906 970 22022 071 191 297 331 500 517 547 590 664 730 733 825 835 912 968 980 996 23001 206 226 328 441 494 518 583 719 739 768 810 829 942 967 24020 085 131 276 286 361 471 480 547 553 578 646 650 689 691 723 726 795 800 802 835 856 867 951 25050 124 144 148 217 342 433 456 593 656 677 740 754 757 777 787 794 842 907 913 26095 106 230 270 276 406 522 561 564 904 940 27000 004 055 134 144 159 182 217 236 281 453 493 539 547 558 572 598 674 697 799 874 917 933 28023 056 178 312 380 398 443 445 502 537 542 585 630 642 663 694 696 863 895 902 29016 019 061 128 140 276 283 321 389 418 434 518 585 630 684 728 794 828 835 878

30 094 165 198 230 317 392 442 511 541 547 621 688 737 739 829 866 894 907 958 31007 086 086 124 139 190 303 305 309 432 460 472 489 497 512 516 550 585 666 675 717 741 747 870 898 909 917 949 982 32044 066 067 080 161 180 259 264 307 311 315 326 395 403 424 435 456 485 494 508 512 528 536 689 738 782 862 869 923 933 33123 158 234 330 378 380 397 409 425 458 474 492 507 649 658 673 691 700 708 774 820 837 873 949 34004 027 105 146 195 196 224 279 353 393 494 425 434 509 518 614 699 714 716 743 776 850 968 994 35014 097 152 171 230 265 284 391 418 529 550 571 670 709 736 831 891 893 949 987 989 36026 035 081 164 185 208 213 242 257 336 423 586 625 647 871 918 931 937 953 954 37045 093 135 157 172 398 480 490 531 562 595 660 675 679 987 988 38000 098 140 160 276 321 339 367 410 450 598 674 684 781 870 890 975 39233 289 279 285 320 448 532 710 749 755 861 879 902 916 942

4 003 096 104 125 134 182 367 398 415 453 552 570 586 622 624 644 684 695 855 939 943 985 41104 134 313 353 416 437 445 499 528 561 567 568 590 674 750 820 895 943 983 994 42002 025 218 237 242 302 380 411 462 497 585 600 637 655 664 665 718 738 814 847 868 947 973 986 43061 191 248 259 274 296 489 503 554 776 941 958 44008 022 191 203 224 257 377 378 408 415 796 797 800 829 859 863 866 912 984 45125 147 179 216 217 313 322 385 392 404 446 507 524 541 584 589 679 807 817 857 860 926 951 46007 092 142 151 165 180 193 316 319 334 389 416 513 516 526 535 582 733 734 743 797 801 861 942 945 954 991 47001 003 007 021 030 075 143 183 286 289 304 315 380 395 396 399 428 453 604 654 687 713 717 727 789 809 835 840 869 932 939 949 950 958 48082 083 102 117 121 122 125 134 193 259 275 347 350 461 613 619 642 644 724 743 795 813 828 850 880 911 971 988 997 49038 093 106 110 119 141 221 322 329 352 359 397 518 632 643 742 806 985

50 015 022 029 067 199 205 262 281 320 321 460 529 608 664 742 760 806 855 866 867 938 991 51038 379 568 576 642 742 843 873 911 933 940 52138 286 321 333 446 506 522 528 635 662 741 844 955 991 53027 044 053 139 218 248 251 293 306 429 500 523 804 883 959 982 54030 033 119 123 215 331 378 498 584 600 643 678 696 705 708 847 891 947 992 55006 102 165 213 216 229 279 297 385 419 448 491 498 524 583 587 609 628 705 775 810 850 954 56021 039 042 087 136 231 247 377 384 436 441 443 459 483 639 724 738 755 757 823 850 878 941 57002 061 108 136 156 382 388 442 503 551 557 575 675 706 715 723 739 877 901 58001 004 169 206 222 268 304 327 420 481 520 587 660 794 879 882 933 973 59001 024 075 114 121 241 389 432 495 604 633 638 667 714 771 828 896 904 911 933 957

60 075 276 241 548 551 703 706 714 727 779 839 848 905 954 61028 046 051 072 110 173 178 213 234 255 290 320 348 408 425 431 436 554 561 591 626 655 706 712 720 753 805 908 62031 058 121 187 234 242 278 384 396 398 411 418 515 582 594 698 699 705 772 809 815 890 912 957 63012 015 030 084 164 238 266 283 546 548 558 562 589 593 608 657 720 752 799 898 903 910 64074 096 099 100 254 329 335 344 368 415 431 504 564 627 632 652 663 692 705 708 762 844 883 910 65075 125 132 183 227 272 274 276 311 314 354 415 418 459 491 545 546 557 577 735 787 866 881 898 909 66042 057 058 112 159 225 229 245 315 319 339 340 372 434 515 588 633 671 705 816 862 888 918 923 969 983 995 67012 027 073 140 165 169 170 206 298 358 401 450 492 559 574 600 684 755 780 784 815 846 959 68022 035 094 107 130 143 374 478 481 490 626 727 746 787 790 889 913 947 977 69026 350 407 443 497 531 715 775 848 909 958 991 993

70 039 066 069 071 206 293 294 312 321 886 405 416 442 474 532 543 561 573 574 638 660 888 917 935 968 970 71027 038 051 081 098 191 431 455 539 732 743 747 788 798 868 885 935 72044 217 312 425 465 524 670 701 737 760 848 883 979 982 73066 081 116 234 272 274 322 354 392 424 460 474 484 503 510 567 579 597 598 602 710 721 738 850 957 74002 043 084 099 115 162 306 352 362 376 416 418 459 465 576 635 636 686 760 927 75132 147 155 162 172 200 432 476 516 524 582 601 667 701 710 739 778 817 855 870 977 76077 084 171 198 304 424 428 437 486 487 599 655 666 677 680 758 764 774 775 799 963 985 77057 152 275 288 313 340 347 361 364 396 449 451 498 543 558 608 644 657 689 706 719 829 844 973 983 78059 270 283 290 291 326 329 348 363 490 556 644 649 662 671 692 700 729 765 980 79004 012 162 315 386 438 466 482 529 625 643 658 721 724 804 888 938 978

80 006 015 064 098 284 290 356 421 501 613 641 907 979 81085 136 210 266 407 479 501 576 602 623 631 686 741 783 801 811 836 894 935 940 82037 044 081 138 170 289 302 342 425 453 494 545 634 777 805 812 918 83133 136 219 272 386 429 496 540 553 617 676 762 766 866 922 983 84020 110 163 206 229 372 572 633 639 721 722 723 742 859 949 962 965 970 986 85050 068 089 103 141 159 198 213 214 217 320 332 348 366 393 478 517 529 552 623 741 812 845 859 869 989 86002 017 019 088 107 185 317 329 390 410 441 587 679 809 875 916 87009 024 065 121 127 193 271 302 303 312 350 414 492 503 548 553 588 621 647 667 832 854 897 934 962 983 88036 037 043 212 248 263 290 293 352 388 454 467 510 521 559 578 713 766 778 817 821 825 838 842 956 992 997 89090 129 167 300 332 347 350 395 463 518 552 631 641 678 686 800 824 936 956 989

90 009 027 034 043 049 101 154 173 197 317 327 405 454 519 541 547 597 658 659 701 744 852 877 907 91059 074 097 221 342 348 355 371 400 447 565 651 665 688 708 727 758 783 831 836 884

Minden felelősség nélkül.

*

A *Magyarország* gyorslistáját, amely a ma kihúzott összes számokat tartalmazza, a húzásteremben összeállította a Glória ker. rt. osztálysorsjáték főárusító, VI., Andrássy-út 18. Telefon: 11—89—99.

A húzás folytatása május 14-én lesz.

*

Különös szerencse. Teodorovits Tódor főárusító, *Rákóczi-út 51.* üzletfelei két *10.000 pengős főnyereményt* nyertek.

SPORT

A kölni futballkatasztrófa okai

A magyar futballtársadalom ezúttal teljesen egységes a kölni 7:0-ás futballvereség megítélésében. A *napisajtó* is ezúttal teljes egyértelműséggel megtalálta a hibát a magyar csapatra rákényszerített *védekező rendszerben.* Vannak azonban még mindig egyesek a sportlapok tájékán, akik szeretnék az igazságot félremagyarázni. Éppen ezért *sorban letárgyaljuk az okokat és az ellenérveket is.* A magyar futballsport érdeke, hogy a biztosan bekövetkező kapitány- és rendszerváltozásnál tisztán lássunk.

1. AZ ANGOL VÉDEKEZŐ RENDSZER. Ma már mindenki látja, — s ezt elégtétellel állapítjuk meg — amit mi kezdettől fogva hirdettünk: a magyar futballista nem alkalmas a merev védekező utasítások betartására. A magyar természetnek szabadság kell a futballban is, nem szabad egy helyhez kötni, engedni kell, hogy ő maga állapítsa meg, mikor támadjon és mikor maradjon védelemben. A magyar természet pedig a támadást szereti és csak kényszerből védekezik, tehát nem szabad a középfedezetet elvonni a támadósor mögül. Az angol rendszer apostolai arra hivatkoznak, hogy a német csapat is védekező rendszert játszik. Ez nagyrészben igaz is, csakhogy a német csapat akkor is így játszott, amikor a magyar válogatott 5:1-re megverte, s a német embernek jobban megfelel a gépies játék, mint a magyarnak. Nem szólunk arról, hogy Németország dr. Nerz személyében egyik legnagyobb szakemberét küldte ki Angliába az ottani rendszer tanulmányozására, míg mi futballanalfabéta elbeszélése nyomán kezdtünk el »angol« rendszert játszani.

2. DR. SÁROSI ÉS TÁRSAI KIHAGYÁSA. Egy régi futballrajongó szerkesztő mondotta egy hónap előtt: milyen könnyű dolga lesz a futballkapitánynak, hiszen ismét nagy formában van a Cseh—dr. Sárosi—Zsengellér »agytröszt« mindhárom tagja... Ezekután Fábián dr. Sárosit teljesen kihagyta csapatából (állítólag kijelentette, hogy amíg ő a kapitány, addig nem lesz válogatott), Cseh tartalék volt Belgrádban, azután szóba sem került, míg Zsengellért Belgrád után hagyta ki Fábián és csak Kiszely késelési esete után került vissza a csapatba. De szólni kell Pákozdiról is, aki már bent volt a belgrádi csapatban s csak az utolsó pillanatban hagyták ki, Belgrád után pedig többé szóba se került, pedig csapata egyik sikert érte el a másik után. Persze, egyik kihagyott játékos sem hívé köztudomásszerűen az angol rendszernek. Az igazság kedvéért még azt is meg kell állapítani, hogy régebben Biró sem szerepelt Fábián hátvédpárjában, hanem Szücs—Kispéter. Kiszely sem szerepelt az első Fábián-keretben. Nem illő tehát most az ő sérüléseikkel mentegetőzni.

3. AZ UJONCOK. A futballkapitány Belgrád után kijelentette, hogy belátja, hogy külföldön nem lehet új játékost kiprbálni, mert nincs nemzetközi rutinjuk és lámpalázasak lesznek. Csodálatos módon mégis bekerült a kölni csapatba Füzi és Kispéter. Ő, szent következetesség!

4. A HELYÜKRŐL ELVETT JÁTÉKOSOK. Aki valaha foglalkozott futballcsapattal, az tudja, hogy idegen helyen a legjobb játékos sem tudja azt nyujtani, amit a rendes helyén. Még egy Sárosin, a legkiválóbb futballistánkon is meglátszik, ha hosszú összeköttjáték után középre teszik, vagy fordítva. Csak a futballkapitánynak nem kell tudni, hogy Korányi és Zsengellér a csapatában nem jobboldalon játszik?

5. NEVEK JÓ FORMÁBAN LEVŐ JÁTÉKOSOK HELYETT. A fuballkapitánynak a sportlapokban megjelent számtalan nyilatkozata közül legtöbbször azt olvastuk, hogy nem fogja tisztelni a nagy neveket. Ez azonban csak az angol rendszert ellenző nagy nevekre vonatkozott, mert: Bodola, Polgár és Korányi rossz formáját mindenki megállapította, csak éppen a kapitány nem, míg Lázár és Kineses Belgrádban megsérültek, de ennek ellenére is számított rájuk. Nem osztjuk azt, hogy Csikós rossz formában lett volna, mint ahogyan azt egyesek szeretnék feltüntetni.

6. A KI NEM PRÓBÁLT ÖSSZEÁLLITÁS. Bármilyen volt is a csapatösszeállítás, egyszer vagy többször ki kellett volna próbálni. A kölni összeállításban azonban sem a védelem, sem a csatársor soha előzetesen együtt nem játszott. Volt egy nyúlfarknyi 10 perces kétkapus játék, ez alól azonban Polgár felmentést kapott, Zsengellér pedig természetesen nem vehetett részt rajta.

Felsoroltuk az egyéb okokat is, kétségtelen, hogy *hozzánemértés* nyilvánult meg a csapatösszeállításban, *könnyelműség* az előkészítésben, de mégis azt kell mondanunk, hogy *a főoka a vereségnek, főként a vereség ilyen arányának mégis a csapatnak az angol rendszerre való beállítása,* az ilyen rendszerre való utasítása, a rendszert ellenző játékosok kihagyása és a rendszer céljára felfedezett játékosok favorizálása volt.

Bizonyosra vesszük, hogy *a közvélemény mostani egyöntetű megnyilatkozása végre döntő lépésre készteti az MLSz illetékes vezetőit* s teljes átállítás következik be *a futballválogatásban* és a magyar nemzeti futballt visszaállítják jogaiba. Különben az ilyen futballkatasztrófák *pusztulással fenyegetik mindazt az értéket,* amelyet a nemzeti és keresztény irányzat a futballsportban kétségtelenül *épített.*

Dr. Földessy János

Tizenöt bécsi válogatott a husvéti futballtornán

A tavaszi idényben *nem lesz Budapesten válogatott futballmérkőzés.* A nemzetközi sportcsemegére éhes futballközönséget *a Ferencváros kárpótolja,* amely husvét vasárnapján és hétfőjén nemzetközi futballtornára látja vendégül Bécs két vezető csapatát, az *Austriát* és a *Viennát.*

A két vendégcsapatban *a következő válogatottakat* fogjuk viszontlátni: *Zöhrer* és *Ploc* kapusok, *Andritz, Sesta, Kaller, Schmaus* hátvédek, *Mock, Gall, Sabeditsch* fedezetek, *Riegler, Stroh, Müller, Neumer, Decker, Fischer* csatárok.

A husvéti torna mérkőzéseinek sorrendjét már megállapították s az a következő lesz: *husvét vasárnapján,* április 13-án délután 2 órakor WMFC—Vienna, 4 órakor Ferencváros—Austria, április 14-én, *husvét hétfőn* délután 2 órakor WMFC—Austria, 4 órakor Ferencváros—Vienna.

MAGYARORSZÁG KIS KIRAKATA

Sofort teherautóhoz keresünk
Glücksthal és Weil R.T., Erzsébet-tér 8.

FIGYELEM! Használt **ruhákért egyenruhákért legmagasabb** árat fizetem. — Győződjön meg és hívjon. Schulz, Népszínház-u. 21. Tel.: 142-367

Cipőfestés művészies, garanciával
Belvárosi Cipőkellék IV. Kecskeméti-utca 3

Ágy- és asztal- **fehérneműt** törülköző stb. jutányos árban Andrássy-út 28, fszt. Balázs.

Főiskolát kitünő eredménnyel végzett nyelvszakos bölcsész **német és angol** nyelvórákat, továbbá középiskolás korrepetálását vállalja minden d. u. 4 órától. Szíves megkereséseket »FF. 23456« jeligére a főkiadóhivatalba kérek

Áll. kép. okl. **zongoratanárnő** vállalja kezdőknek és haladóknak zongoratanítását elsőrangú módszerrel. Tel. 122-088

1 kitünő ebéd P 1.-
Cím: Szervita-tér 2., félem. 4. Tel.: 185-176.
Közelben házhoz is szállítjuk.

Ó-Mátyásföldön 4-szobás komfortos VILLA ősparkkal, 330 □-ölön **eladó.** — Érdeklődés a tulajdonosnál, telefon: 124-538.

Gyászülésen búcsúztatta az országgyűlés két háza gróf Teleki Pált

A magyar országgyűlés elbúcsúztatta gróf *Teleki* Pált. Délelőtt tizenegy órakor a képviselőház tartott gyászülést. Ugyszólván valamennyi képviselő megjelent az ülésen. Már jóval tizenegy óra előtt gyülekeztek a folyosón fekete magyar ünneplőben. A hamarosan kialakuló csoportokban általában a *külpolitikai* eseményekről beszélgettek. Mindenütt szó esett azonban annak személyéről, akinek a mai gyászülést szentelték. Mindenütt akadt egy-két kedves történet *Teleki* Pál életéből és ezekben a történetekben hol mint politikus, hol mint tudós, hol mint magánember szerepelt.

Az ünnepi hangulatba azonban *disszonáns akkord* vegyült. A képviselőház minden tagjában, pártkülönbség nélkül rendkívül mély megdöbbenést váltott ki, hogy *a nyilaspárt tüntetőleg távolmaradt az ülésről.* A szélsőbaloldal padsorai — ahonnan az interpellációs szerdákon annyi szólam hangzik a karzatnak és annyi padcsapkodás történik — *a gyász óráiban üresen maradtak.* Csak *Baky* László volt jelen a nyilas képviselők közül, de mint megállapították, ő sem pártkiküldöttként, vagy a nyilaspárt sajátos parlamenti gondolkodásában rendszeresített »csendes megfigyelőként« jelent meg, hanem *mint magánember*, hogy a törvényhozókkal együtt ő is áldozzék a nemzet nagy halottja emlékének.

A képviselőházi gyászülés után már gyülekeztek is a felsőházi előkelőségek. Az öltözetek komor fekete pompáját itt néhány búzakék tábornoki atilla tarkította; színfolt volt a főpapok lila cingulusa. Tizenkét óra előtt néhány perccel jelent meg a felsőház folyosóján *Bárdossy* László, aki ezúttal szerepelt először a parlamentben, mint miniszterelnök. Utána a kormány tagjai. Tizenkét órakor megszólaltak a csengők. A felsőház gyászülése megkezdődött.

A képviselőház ülése

A képviselőház gróf *Teleki* Pál elhunyt miniszterelnök emlékére ma gyászülést tartott. Negyedtizenkettőkor nyitotta meg az ülést **Tasnádi Nagy András elnök.**

A *Ház* tagjai mély csendben, megilletődötten állva hallgatták végig **Tasnádi Nagy András** emlékbeszédét.

— Boldogult képviselőtársunk és miniszterelnökünk rendkívüli pályát futott be.

— Nem ez a megfelelő hely és alkalom az ő tudományos működésének méltatására. Ennek egészen külön megemlékezést kell és — bizonnyal — fognak is szentelni. Azt el kell mondanunk, hogy *azok közé a tudósok közé tartozott, akiknek a tudomány nemcsak mechanikus munka volt, hanem szent szenvedély,* haláláig mint politikus és államférfi is szolgálta nemzetét.

Hangoztatta a továbbiakban, hogy *Teleki* Pál munkálkodásán mint vörös fonál húzódott végig a *nagy cél,* amelynek életét szentelte: *az ország lábraállítása, vesztett jogainak, területi integritásának visszaszerzése, független nemzeti egzisztenciánk biztosítása.*

— Rengeteg munkája volt. Nap, mint nap új és új problémák vetődtek fel.

— Sokszor hallunk nem mindig igazságtalanul tunya magyar életről. *Teleki* Pál ezekben a küzdelmeiben valami másról: az ellenkezőjéről tett tanubizonyságot munkájával: *az agyonhalmozott, hajszolt magyar életről.*

Több ember munkáját vette magára

— *Teleki* Pál politikus volt és államférfi, de olyan, aki *idegen a politikának, a közéletnek apró játékaitól, személyi harcaitól, intrikáitól,* aki ezeket szívből megvetette. *Saját hasznát sohasem kereste. Egyéni sikerekre nem vágyott,* de boldog volt, ha sikert ért el mások: *nemzete javára.*

— Elnéző és megértő volt mások gyengéi iránt, kérlelhetetlen az önmaga tévedései, hibái iránt. Pedig hibája tulajdonképpen csak az volt, hogy nem egy, hanem *több ember munkáját vette magára, hogy azoknak a sokaknak felelősségét is vállalta,* akik felelősséget hordozni nem tudtak vagy nem akartak, hogy nap mint nap *mohón égette élete fáklyáját és időnek előtte áldozta fel magát a nemzet áldozati oltárán.*

— Sokat *vívódott magában.* Állandó *lelkiismeretvizsgálat* alatt tartotta magát. Sokszor szörnyű lelki gyötrődések árán jöttek létre elhatározásai és *ez a vívódás, sok lelkiismereti küzdelem, sok gyötrődés mind nemzetéért volt.*

Tragédiája egybefűz minden jó magyart

— Minden fizikai és lelkierőnek megvannak a határai. *Teleki* Pál sok munkával, sok gonddal, felelősséggel, lelki küzdelemmel megpróbált ellenálló ereje is végéhez ért és gyászoló szívvel is meg kell értenünk, hogy amikor egy bizonytalan, lelki vergődésben önmagával való tusakodásban töltött hosszú, magános este után a csendes *Szent György*-téri szoba ablakát megkopogtatta a halál angyala, megtörten, *önmagát feláldozni készen, férfias alázattal* jelentkezett.

— Elmúlása betölthetetlen űrt szakított nemzeti életünkön. Halálának tragikuma, anélkül, hogy boncolni próbálnánk, *egybefűz mindenkit, aki hozzá méltó, jó magyar,* olyanokat is, akik életében szembenálltak vele. Becsületessége, lángoló magyarsága, önfeláldozó önzetlensége, felelősségérzete, mélységes lelkiismeretessége, *el nem múló példaképpen fognak előttünk és utódaink előtt világolni.*

A képviselőház az elnök indítványára *jegyzőkönyvben örökítette meg gróf Teleki Pál emlékét.* Az elnök végül javasolta, hogy *a husvéti ünnepekre való tekintettel napolják el az üléseket.* A Ház így határozott és az ülés ezzel féltizenkettőkor véget ért.

A felsőház búcsúja

A felsőház mai gyászülését déli 12 órakor nyitotta meg **gróf Széchenyi Bertalan elnök.** A kormány *Bárdossy* László miniszterelnök vezetésével a felsőházi ülésen is résztvett. A felsőházi tagok majdnem teljes számban jelen voltak. **Gróf Széchenyi Bertalan** mondott emlékbeszédet. A felsőház tagjai megilletődött mély csendben, állva hallgatták végig.

— Fájdalmas kötelesség hívott bennünket össze. Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus elhunyta az egész nemzetet megdöbbentette és gyászba borította — mondotta. — *Nagyszerű ember, világhírű tudós és nagysikerű államférfi volt egy személyben.* Mégis, ha hűen akarjuk jellemezni, mindehhez hozzá kell még tennünk egy jelzőt: azt, hogy *magyar volt,* elsősorban és mindenekelőtt magyar. *Egyéniségében a magyar fajta legértékesebb tulajdonságaira találunk.* Élete szorosan egybeforrott az utolsó két évtizednek szinte emberfeletti magyar küzdelmeivel, halálában újra jelentkezik a magyar sors zord végzetszerűsége.

— Tiszteletreméltó egyénisége mindannyiunk szívéhez, minden igaz magyar emberhez közel állott. *Kimagasló értelmi és erkölcsi jellem volt.* Élete két nagy szolgálatában *a mély vallásosság és a lángoló hazaszeretet vezérelte. Nem kereste az egyéni érvényesülést, de annál inkább a komoly munkát.*

— Lelkét *a magyar mult, a magyar hagyományok és magyar értékek bensőséges tisztelete* töltötte el. Szerelmese, rajongója volt a magyar földnek, népnek és mindannak, ami magyar. A magyar hivatástudat elemi erővel lobogott benne. Tudott történelmi távlatokban nézni, gondolkozni és cselekedni. Tudott minden izében magyar lenni és maradni. *Egyéni élete a példátmutató kötelességteljesítés jegyében telt el.* Munkája tudományos téren és a kormányzat élén egyaránt igen eredményesnek bizonyult.

Jó munkát végzett

— Elete olyannyira egybefonódott nemzetünk történetének utolsó két évtizedével, hogy miként ezt: az ő életét is két határkő, *Trianon* és *Belvedere* közé állíthatjuk. *Trianon:* a magyar sorstragédiának. *Belvedere:* a magyar remények valóraválásának kezdete. *Teleki* Pálnak mindkét határkőnél *nagyon fontos szerep* jutott osztályrészül.

— A Gondviselés megengedte, hogy aránylag rövid időn belül megérhesse az általa oly elszántsággal és olyan önfeláldozással képviselt igazságos ügy részleges diadalát, hazánk területének és népességének jelentős gyarapodását. Boldogan tekinthetett vissza a mult küzdelmeire: *jó munkát végzett.* De ő csak a kötelességet és a felelősséget érezte.

— Máris hozzálátott az újabb feladatok megoldásához, hogy azt, amit visszanyertünk, meg is tarthassuk. *Elől járt a jópéldával,* figyelmeztetett az el nem múlt veszélyekre, összefogásra buzdított. Tragikus befejezést nyert élete utolsó pillanatáig forrón szeretett hazája jobb és boldogabb jövőjének biztosításán fáradozott. *Élni kell annak a nemzetnek, amelynek ilyen kiváló fiai vannak.*

Javasolta, hogy gróf *Teleki* Pál emlékét a hazának tett nagy szolgálatai elismeréseképpen az ülés *jegyzőkönyvében* örökítsék meg. A felsőház így határozott és az ülés ezzel ¼1-kor végetért.

13 évi fegyházra ítélték a királyutcai rablógyilkost

December 21.-én késő délután rablógyilkosság történt a Király-utcában. Vérbefagyva, kirabolva, holtan találták *Schönfeld* Izsó szövetárunagykereskedőt. *Lukács* Jenő 19 éves vásári árus volt a tettes, akit hamarosan elfogtak.

Az ügyészség *gyilkosság és rablás bűntette* címén emelt ellene vádat. Ma vonta felelősségre a *Lengyel*-tanács. Beismerte a gyilkosságot, de tagadta az előre megfontolt szándékot. A bizonyítási eljárás befejezése után *bűnösnek mondotta ki a tanács a vádbeli bűncselekményben és ezért jogerősen 13 évi fegyházra ítélte.*

Nagy lendülettel folynak a Nemzetközi Vásár munkálatai

A magyar gazdasági élet minden egyes tényezője a politikai események alakulásától függetlenül *céltudatosan és tervszerűen* folytatja azt a munkát, amit a nemzetgazdaság egyetemes érdeke a gazdasági élet egyes ágaira ró. Ezen a helyzeten az utóbbi napok eseményei sem változtattak semmit. Alig zajlott le gazdasági életünk első nagy tavaszi eseménye, az Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár, amelynek keretében a megnagyobbodott ország agrárkincseit tárták az ország lakossága elé, máris *lendületes tempóban folytatják tovább az előkészületeket* a gazdasági életünk másik nagy tavaszi seregszemléje, a *Budapesti Nemzetközi Vásár* megrendezése érdekében.

Kint járva a vásár területén, az embernek eszébe sem jut, hogy közelünkben háború van. Az épülő vásárváros helyén olyan sürgés-forgás és szorgos munka folyik, mintha misem történt volna. A vásárváros körvonalai már nagyjából kezdenek kibontakozni. Ácsok ácsolnak, szerelők szerelnek, kiállítók jönnek-mennek s a vállalkozókkal megtárgyalják pavillonjaik legaprólékosabb részleteit, *az igazgatók nyugodtan vezetik tovább az előkészítő munkálatokat, hogy mire eljön május 2-ika,* a Budapesti Nemzetközi Vásár megnyitásának időpontja, *minden készen és rendben álljon* s hogy a vásár, amely a magyar ipar hatalmas fejlődését, alkotó és termelő munkáját van hivatva dokumentálni, a megnagyobbodott ország lakossága elé tárja a magyar munkáskezek alkotásait.

Érdeklődésünkre a vásár vezetőségétől azt a felvilágosítást kaptuk, hogy nemcsak a belföldi kiállítók, de azok *a külföldi kiállítók is,* akik eredetileg tervbevették a Budapesti Nemzetközi Vásáron való részvételüket, továbbra is fentartják érdeklődésüket és minden remény megvan arra, hogy *a vásár rendes időpontban, május 2-án megnyílik* és úgy terjedelme, mint a kiállított anyag minden eddigit felül fog mulni.

INGATLAN

BÉRHÁZ

NYUGATINÁL 660 ölön, adómentes, 7000 bérjövedelemmel, 86.000-ért.

STEFÁNIA-UTNÁL háromemeletes, összkomfortos, hallos lakásokkal, 955-ig adómentes, 12.600 bérjövedelemmel, 140.000-ért.

RÓZSADOMBON kétemeletes, összkomfortos lakásokkal, 955-ig adómentes, 233.000-ért.

HORTHY-KÖRTÉRNÉL négyemeletes, komfortos lakásokkal, 60.000 bérjövedelemmel, 580.000-ért. Kényszereladások nyilvántartva! Dr. Hegyi. T.: 139-683.

ERZSÉBET-TÉRNÉL 1,000.000, Váci-utcai 160—200.000, Vérmezőnél 800.000. Knapik, 349-896. Délután. Keresek bérházakat!

KILENCVENEZERÉRT főútvonali, **kétemeletes,** 30 bérleményű **bérház, 12.000 jövedelemre,** sürgősen **eladó, fizetési feltételekkel. Prohászka. Tel.: 133-806.**

BÉRVILLA Városligetben háromemeletes, 1 és 2 szobás lakásokkal, adómentes, 6%-ra, 100 ezerért. — **Másik** Thököly-út kétemeletes, 4×2 szobás, komfortos + házmesterlakás, adómentes, 55.000-ért eladó. Stern, Baross-utca **44. T.: egyszázharmincnégy—nyolcszáznegyven.**

CSALÁDIHÁZ

HÁROMSZOBÁS, komfortos, adómentes családiház, Szent László-úton, házmesterlakással, 35.000. Tóth Gábor, Görgey Artúr-utca **21. Telefon: 154-036.**

VILLA

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ-ÚTNÁL adómentes, háromszobás úrivilla 30.000-ért.

BUDAÖRSI-ÚT mellett emeletes, adómentes úri bérvilla, 2×2 szoba, hallos lakással, 46.000-ért.

OLASZFASORBAN, Garas-utcában, 300-as parkban, négyszobás, összkomfortos úrivilla, házmesterlakással, 60.000-ért.

VÁROSMAJORI parkban, 300 ölön, kétemeletes, adómentes úri bérvilla, 3×2, 1×1 szobás, hallos, komfortos lakással, 130.000-ért. Kényszereladások nyilvántartva! Dr. Hegyi. T.: 139-683.

VILLA Zuglóban, nagyadómentes, 1×4, 1×3 szobás, összkomfortos lakással, gyümölcsössel, harmincötezerért eladó. Taksonyi András, Népszínház-u. 20. Tel.: 349-995.

ÓMÁTYÁSFÖLDÖN négyszobás, komfortos villa, ősparkkal, 330 □-ölön eladó. Érdeklődés a tulajdonosnál, telefon: **124-532.**

1000 □-ÖLES gyümölcsös parkban 2×2 szobás, adómentes villa, házmesterlakással, 26.500, pár napig. Lukács, Dohány-u. 34. T.: 423-835.

RÁKOSHEGYEN adómentes, **emeletes úrivilla, összkomfortos,** 1×3, 1×2 **szobás** lakásokkal, **22.000-ért** sürgősen eladó. — **Ugyanott szenzációs alkalmi vételek gyönyörű villákban, családiházakban. Bővebbet: Prohászkánál, Mária-utca 22.**

VILLA Rózsadombon, négyszobás, összkomfortos lakással és házmesterlakással, 70.000-ért **eladó. Stern. T.: 134-840.**

PESTSZENTLŐRINCEN, villanegyedben, ősparkban, remek kivitelű, prímán épült, modern, háromszobás, parkettás nagy szobákkal és csempézett konyha és fürdőszobával, 260 □-öl termő gyümölcsössel, vízvezetékkel, villannyal, azonnal beköltözhető, 38.000-ért eladó. **Stern,** Budapest, Baross-utca negyvennégy. Telefon: **134-840.**

LUXUSVILLA Rózsadombon, emeletes, 1×4, 1×3 szobás, remek komfortos, házmesterlakással, garázzsal, központifűtéssel, 350 □-öl diszkerttel, 150.000-ért. **Stern,** Baross-u. **44.** T.: **134-840.**

TELEK

BUDÁN kisebb-nagyobb gyümölcsös telkek sürgősen eladók. Lukács, Dohány-u. 34. T.: 423-835.

VILLATELEK Budaörsi-útnál, 170 öles, ölenként 35 pengőért sürgősen eladó. Tóth, Görgey Artúr-utca 21.

ÜZEMHÁZ

ZUGLÓBAN jövedelmező **üzemház,** lakásokkal, ezeröles telekkel, hetvenezerért eladó. Taksonyi András, Népszínház-u. 20. Tel.: 349-995.

BIRTOK

BÉRELNÉK pár hold földet, lehetőleg a Dunához közel. Baumgartner Lajos, Budapest, XIV., Amerikai-út 51., földszint 13.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős: Kárpáti Antal igazgató.

KÖZGAZDASÁG

Árkiegészítést kapnak a gazdák a gabonafélék után

A kormány a rendkívüli helyzettel kapcsolatosan hozzájárult ahhoz, hogy *a Futura az áprilisra megállapított áraknál drágábban vásárolhasson búzát, rozsot, kétszerest, zabot és kukoricát.* Ennek alapján a *Futura* meghatározott feltételek mellett *árkiegészítést* ad a termelőknek. *Az árkiegészítés összege a búza, rozs és zab métermázsája után 2.50 pengő, a kukorica után pedig 2.30 pengő.* Az árkiegészítést csak azok után a tételek után fizetik, amelyeket a gazda *legkésőbb április 30-ig kiad.* Árkiegészítés fizethető nemcsak az 50 kat. holdon felüli gazdaságoktól igénybevett és április 30-ig feladásra kerülő termés után is. Az árkiegészítés elsősorban az igénybevett, de le nem szállított termények gyors és zavartalan átadása és az ennek során felmerülő költségek megtakarítása érdekében fizetik ki.

ÉLELMISZERÁRAK

Felhozatal. Vasúton: rakomány 28, darabáru 8, összesen 36 vagon. Rakományból: burgonya 22, hagyma 2, vegyes zöldség 3, tengeri 1, összesen 28. Hajón: MFTR 220, összesen 220 q. Őstermelő kocsi 5, rendelt áru kocsi 45, rendelt áru autó 9, kertészkocsi 1, élőbaromfi kocsi 1, élőbaromfi autó 5, tojás autó 1. Élőbaromfipiacon a felhozatal 82 ketrec, tojás 105 láda. Vágottbaromfipiacon a felhozatal 20 q.

A csarnokban a forgalom közepes, a felhozatal kielégítő.

A mai budapesti élelmiszerpiac fogyasztói (zárójelben nagykereskedelmi) árai kg-ként:

Húsok és hústermékek: Juhhús, hátulja 180—210, eleje 150—180, zsírszalonna 212, sertésháj 226, sertészsír, budapesti 224. — **Baromfi:** Élő: tyúk 1 drb 400—700, 1 kg (240—260), csirke, rántanivaló 1 kg (420—450), sütnivaló 1 kg (380—400), ruca, hizott 1 kg (350—380), lúd, hizott 1 kg (340—360), pulyka, hizott 1 kg (180—260). Vágott: tyúk 1 kg (220—280), ruca, hizott 1 kg (280—370), lúd, hizott 1 kg 300—420 (380—365), pulyka, hizott 1 kg (180—300). — **Tojás:** Teatojás, válogatott drb 12—14, kg 240—245, ládaáru (210), kiolvasva (230—237), főző- és aprótojás drb 10—12, kg 220—230 (200—205). — **Halak:** Ponty, élő 220—300, jegelt 160—240. — **Tejtermék:** Tejföl (130), tehéntúró (140). — **Szárazfőzelék:** Bab, fehér, aprószemű (46—50), tarka (56—60), borsó, sárga (85.5). — **Zöldségfélék:** Petrezselyem (10—20), sárgarépa (8—14), zeller (30—60), cékla (6—16), kalarábé (6—30), vöröshagyma (24—34), zöldpaprika (4—10), fokhagyma (65—100). — **Káposztafélék:** Fejeskáposzta 48—76 (30—60), kelkáposzta 50—88 (35—70), fejessaláta, melegágyi (4—30). — **Burgonya:** Gülbaba (11.85), nyári rózsa 15 (12.35), őszi rózsa 14 (11.5), Ella 13 (10.25), Krüger 12 (8.9), Woltmann 12 (9.4). — **Főzelékfélék:** Paraj, tisztított 30—60 (20—50), sóska, közönséges 64—100 (40—80), hónaposretek, melegágyi 14—50 (8—40), csiperkegomba (180—330), spárga, új 180—300 (80—300). — **Gyümölcs:** Alma, nemes tél 120—250 (85—320), közönséges 70—130 (50—120). — **Déligyümölcs:** Narancs, sárgabéla 98—130 (90—115), vérbéla 130—180 (115—180). — **Fűszer:** Mák 280—320 (275—280).

Nemzetközi devizaplac

Zürich, április 8. *(Zárófolyamok.)* Páris 9.50, London 17.37½, Newyork 431, Brüssel 69, Milánó 21.72½, Madrid 39.50, Amszterdam 229, Berlin 172.50, Stockholm 102.55, Oslo 98.50, Kopenhága 83.50, Szófia 4.25, Prága 17.30, Belgrád 10, Athén 3, Isztanbul 3.37½, Bukarest 2, Helsinki 8.70, Buenos Aires 100, Jokohama 100, Lisszabon 17.27.

London, április 8. Newyork 4.02¾—4.03¼, Montreal 4.43—4.47, Zürich 17.30—17.40, Stockholm 16.85—16.95, Lisszabon 99.80—100.20, Buenos Aires 16.95¾—17.18. — *Nemhivatalos árfolyamok:* Madrid 40.50, Helsinki 192, Belgrád 165, Athén 525, Sanghaj 3.28.

A hivatalos valuta- és devizaárfolyamok

PÉNZNEMEK:

Angol font	—.—
Belga	—.—
Dán kor.	—.—
Dinár	7.60—7.90
USA doll.	343—348
Francia fr.	—.—
Holl. frt	—.—
Kanadai doll.	280—300
Cseh-morva protektorátus (20 K-nál nagyobb címletek kivételével)	—.—
Szlovákia (20 K-nál nagyobb címletek kivételével)	11.45—11.75
Lej	2.70—2.80
Leva	—.—
Líra	17.40—17.90
Német márka	—.—
Svájci fr.	79.60—80.60
Svéd kor.	81.70—82.70

KÜLFÖLDI KIFIZETÉSEK:

Amszt.	180.075—181.40
Athén	2.79—2.82
Belgrád	7.82—7.88
Berlin	135.70—136.70
Bratislava (Pozsony) 100 szlovák korona	11.64—11.78
Brüssel	54.28—54.63
Bukarest	2.77—2.80
Isztanbul	268—271
Kopenh.	65.49—65.97
London	13.855—14.015
Madrid	—.—
Milánó	17.66—17.8864
Newy.	344.10—347.10
Oslo	77.10—77.67
Páris	6.785—6.835
Prága	13.57—13.67
Szófia	4.14—4.17
Stockholm	82—82.80
Zürich	79.80—80.60

Honvédelmi szolgáltatások igénybevétele mezőgazdasági munkálatokra

A hivatalos lap mai száma közli a minisztérium rendeletét a mezőgazdasági munkálatok biztosítása érdekében honvédelmi szolgáltatások igénybevétele tárgyában. A rendelet részletesen intézkedik arról, hogy *mezőgazdasági munkára kit lehet kötelezni* s a honvédelmi szolgáltatások igénybevételéért *milyen összegű térítés jár*. A honvédelmi szolgáltatásért járó térítést, úgyszintén az igénybevett dolog használata közben felmerült kárért járó kártérítést a szolgáltatást teljesítőnek elsősorban közvetlenül az köteles megfizetni, akinek mezőgazdasági üzeme részére a szolgáltatást igénybevették. A rendelet végül büntetőjogi intézkedéseket is közöl s a mai nappal életbe is lépett.

Megszilárdult az értéktőzsde

Az értéktőzsde irányzata ma megszilárdult. A piac áralakulását irányító főbb értékekben már az üzleti forgalom megnyitása előtt a tegnapi zárlatnál jóval magasabb pénzajánlatok voltak, amikor pedig a forgalom megnyitása után kiderült, hogy a magas árfolyamokon sincs kielégítő kínálat, a túlsúlyba jutó kereslet tovább emelte az árakat. A forgalom rendkívül megélénkült és a túlgyors emelkedést több részvényben az üzletkötés átmeneti felfüggesztésével kellett korlátozni. Mindamellett a részvények túlnyomó többsége 6—7 százalékkal emelkedett és az áremelkedést az időközben nyereségbiztosító eladásokból származó kínálat is csak kismértékben tudta befolyásolni. A szilárd irányzat a kötvénypiacon is érvényesült és főleg az 1914-es fővárosi kötvény árfolyamában jutott kifejezésre. Az irányzat zárlatkor is az egész piacon szilárd maradt.

Értéktőzsdei árfolyamok

	Előző zárlat	Elsőfordulói kötések	Zárlat
Nemzeti Bank	210.—	214—218	215.—
Első M. Bizt.	510.—	—	530.—
Fonciére	—	—	78.—
Hungária malom	48.—	—	50.—
Bauxit	277.—	294—300	294.—
Beocsini	22.—	22.5—24	23.5
Borsodi szén	14.5	14.8	15.25
Kohó	22.8	26.5	26.5
Aszfalt	8.—	7.80	7.80
Kőszén	520.—	554—563	561.—
Nagybátonyi	48.25	49—52	51.5
Salgó	46.4	51—49.9	50.—
Urikányi	43.5	44.6—47.25	46.—
Rigler	64.—	—	65.—
Fegyver	54.—	54.5—57.5	56.75
Ganz	21.6	23.5—24.4	24.3
Láng	77.5	80—81	80.5
Acél	56.—	60.5—61.5	61.—
Magyar vagón	—	—	38.—
Rima	125.5	129.5—134.75	132.5
Schuller	38.—	—	38.—
Soproni vasáru	—	—	20.—
Nasici	74.—	75.5—79	78.75
Nova	23.5	25—26	25.—
Tröszt	71.—	73.5—76	75.5
Délcukor	117.—	118.5—119.75	119.—
Magyar cukor	144.—	149—155.5	152.—
Georgia	31.5	36—35	35.—
Izzó	197.—	199—205	204.—
Dreher-Haggen.	245.—	251	251.—
Gschwindt	1420.—	1450	1450.—
Polgári sör	—	238	238.—
Gyapjúmosó	20.—	20—20.2	20.75
Pamutipar	—	50—51	50.—
Szegedi kender	90.5	94—96	95.—
Chinoin	24.—	—	25
Műtrágya	—	62	61.—
Vasuti forg.	27.—	27.9—30	29.9
Telefon	10.5	12	11.9
Államadósság, kötvények, záloglevelek:			
Beszkár kötv. A	8.50	—	8.70
1914. évi főv. 4.5%	379.5	405	405.—
1927. évi főv. 6%	114.—	119.75—120	119.75

LONDONI ÉRTÉKTŐZSDE

London, április 8. *(A Magyarország különtudósítójától.)* Nyitáskor az árfolyamok általában emelkedtek.

A nemzetközi devizaforgalomban úgy az angol font, mint a francia frank Zürichben változatlan volt. A többi devizában sem történt változás.

Mai árfolyamok (zárójelben az előző zárlat): Rand Mines (132.50) 132.50, Shell Transport (40.625) 41.25, Rio Tinto (7.50) 7.50, Mex Eagle (7.375) 7.375, Vickers (15.125) 15.25.

Budapesti terménytőzsde

A búza, rozs, zab és tengeri árkiegészítés hatása ma még nem volt érezhető a gabonatőzsdén, de általános meggyőződés szerint ennek eredményeképpen piacra kerülnek a még rendelkezésre álló felesleges készletek. A forgalom a magpiacon is jelentéktelen volt változatlan árak mellett.

Búza: 78 kg-os 34.—.
Rozs: 71 kg-os 30.—.
Árpa: Sörárpa kiváló 37.—, elsőrendű 36.—, sörárpa 35.—, ipari, 68 kg-os 34.—, takarmány 65—66 kg 32.—, középminőségű 31.—.
Zab: 41 kg-os 32.70.
Kukorica: 20.50.

Magvak és hüvelyestermények

Köles: Fehér 44.—, vörös 42.—, egyéb 41.—
Repce: Káposztarepce 40.—.
Napraforgó: 30.—
Lenmag: 50.—.
Tökmag: 35.—.
Szójabab: 31.50.
Mák: Kék mák 250—255.
Borsó: Viktória 51.40, expressz 45.40.
Bab: Fehér gyöngy 44.40, fehér hosszú 47.40, sopronkörnyéki 49.40, fehér lapos 47.40, dunántúli és szatmári 49.40; fehér szokvány: dunai 42.40, dunántúli 41.40, felsőmagyarországi 40.40, gömbölyű fürj 48.40, hosszú fürj 46.40, vegyes 37.40, barna 39.40, tarka 38.40.
Lencse: Nagyszemű 63.40, középszemű 51.40, kisszemű 41.40.
Lucernamag: Nyers, arankás 495.—, ólomzárolt, fehérbárcás 580.—.
Lóheremag: Nyers, arankás 270.—, ólomzárolt fehérbárcás 280.—,
Bíborhere: 160—175.
Muharmag: 78.—.
Bükköny: Tavaszi 54.—.
Csillagfürt: Fehér lapos 33.—.
Cirokmag: 40—41.
Szárított répaszelet: 12—12.50.
Tatárka: 46.—.
Cirokszalma: Elsőrendű 55—61, középminőségű 45—50, pipás 36—40, göndör 13—14.
Dió: 127.40.
Korpa: Finom búzakorpa 16.60—17.05.

Kötések:

Bíborhere: 6 mm 140.— Budapest.
Baltacim: 15 mm 90.— budapesti paritás.

A budapesti lisztárjegyző bizottság árai. Budapesti malmok. Búzaliszt: Dara 45.23—46.03, 0GG, 0G, 0F 44.23—45.03, EB 31.50—32.10. Rozsliszt: 31.60. — Vidéki malmok. Búzaliszt: Dara 45.23—46.73, 0GG, 0G, 0F 44.43—45.98, EB 33.00—34.22. Rozsliszt: 32.09—33.55.

Sertésvásár. A mai ferencvárosi sertésvásár összfelhajtása 412 darab. Az irányzat élénk. Árak: uradalmi zsírsertés páronként 340 kg-on felül 162—166, alul 154, félsertés I. 214, hátszalonna 28 kg-os sózat 194—204, háj 216, belföldi zsír 214, szalonna 3 darabos 197—204, sertésbelső 130, sertésból, gyomor 120—130, töpörtyű II. 40 fillér kilogramonként.

Ania Suli
esténként 9 órától a
DUNACORSOBAN

A bolgár földművelésügyi miniszter távirata báró Bánffy Dánielhez

Kusev Dimiter bolgár földművelésügyi miniszter, aki rövid tartózkodásra Bécsbe utazott, hazatérőben Bulgáriába, a magyar határról üdvözlő táviratot küldött *Bánffy* Dániel báró földművelésügyi miniszternek. A táviratban megköszönte a szívélyes fogadtatást, amelyben része volt, valamint szerencsekívánatait fejezte ki a magyar mezőgazdaság felvirágoztatására és a magyar földművelésügyi miniszter személyes jólétére.

A Biztosító Intézetek Országos Szövetsége tegnap *Gebhardt* Domonkos kormányfőtanácsos elnökletével gyászülést tartott. A gyászülés kegyelettel áldozott gróf *Teleki* Pál miniszterelnök emlékének. A tragikusan elhúnyt miniszterelnök emlékét *Gebhardt* Domonkos elnök emelkedett szavakkal idézte fel.

A burgonya ára. A Belföldi Burgonyakereskedelmi Egyesülés a budapesti paritásban megállapított következő legmagasabb termelői árakat fizeti: étkezési nyári rózsaburgonyáért 9.70, Gülbabáért 9.20, őszi rózsáért 8.90, Ella és sárgáért 7.70, Woltmannért 6.90, Krügerért 6.40, ipari Woltmannért 6.20, ipari Krügerért 5.70 pengőt métermázsánként.

A szerkesztésért felelős:
DR. SZVATKÓ PÁL
főszerkesztő
Szerkesztő: DARVAS JÁNOS
Felelős kiadó: DIETZGEN GÁBOR
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII. kerület, Rákóczi-út 54. szám
Telefonszám: *222-630, *222-220
Megjelenik naponta
Előfizetési ár egy hóra 2.— pengő
KIADJA A MAGYARORSZÁG NAPILAP R.-T.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

HELYSÉGNÉVTÁR

A heti 3 rejtvény mindegyikében található 3, többnyire ismert helységnevet. Ezek egyike vagy egészében, vagy részben: egy férfinév. (Pl. Lajosmizse: Lajos.)

A férfineveket küldendők be április 16-áig a mellékelendő az 3 »Helységnévtár« címre. Jutalmak: 4 tízpengős.

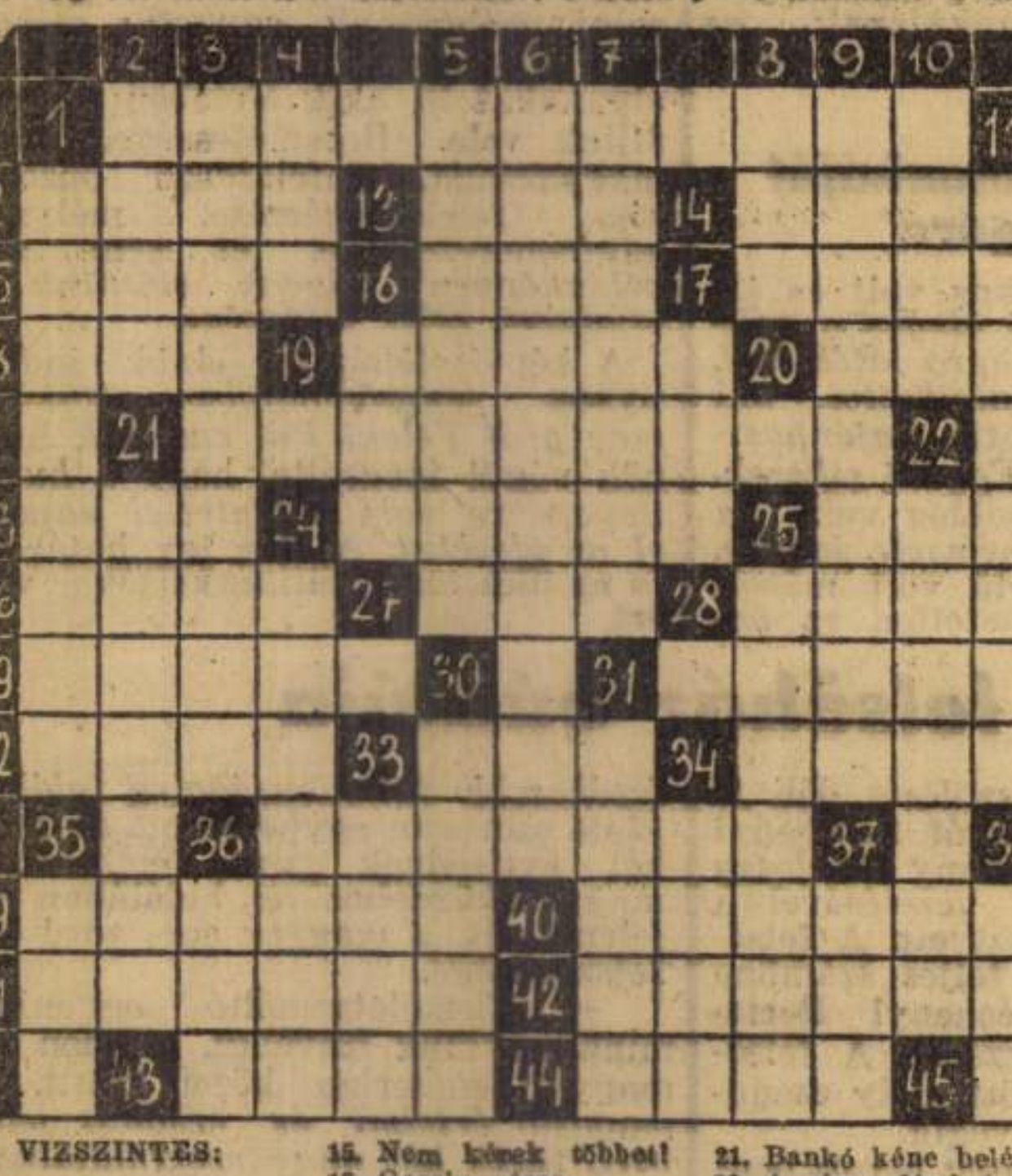

VÍZSZINTES: 1. Karosdi testrész. 12. Ház bejárata. 13. ...-ftáó. 14. Lóversenyeiről híres helység. 15. Nem kének többet! 16. Gerely része. 17. Nem szórakozni. 18. Rés. 19. Szellemes bemondás (fon.). 20. Ebelyük. 21. Bankó kéne belé! 23. Ágyban fészkel. 24. Molnár Albertről híres helység. 25. Veszteség. 26. Ezer — görögül. 27. Könya — közepe. 28. Eredményei bíró. 29. Fiatkai gép. 31. Kutyára kötik. 32. Balog. 33. Asszony lesz. 34. Ablak része. 36. Hadak. 39. Lobogó. 40. Mitológiai férfiideál. 41. Szamár — latinul. 42. Repülő. 43. Itél. 44. Híres angol kollégium.

FÜGGŐLEGES: 1. Színházi alkalmazott. 2. Dalia — régi szóval. 3. Kenyeret is árul — névelővel. 4. A futballista teszi. 5. Befejező rész. 6. Helység a Duna mellett. 7. Magyaros ruhadarab. 8. Német futóbajnok. 9. Sok benne a vitalitás. 10. Nagy német filozófus. 11. Zenélő. 16. Vissza: sértés. 17. Majdnem orca. 21. Hozzátoldás. 22. Másra rendez be. 24. .... Algírban (ismert opera). 25. Éjjeli zenét adtál! 30. Növény része — névelővel. 31. A karácsony őse. 33. Nem bírja ki végig. 34. Lányok. 35. Rizsal. 36. Oszló közepe. 37. Latin tagadószó. 38. Madár.

SPEEDOIL-t az üzemanyagba! mert megháromszorozza a motor élettartamát. Ez ma közérdek!
Vezérképviselet: Olaj kft., Budapest, V., Gyöngyház-utca 6. Tel. 290-302